

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİK
TOPLUSU

№ 3 *(iki kitabda)*

31 mart 2000-ci il

II kitab

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
nəşri

188 1999-cu il oktyabrın 22-də Astana şəhərində Azərbaycan Respublikası və Qazaxıstan Respublikası arasında imzalanmış sənədlər haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

1. 1999-cu il oktyabrın 22-də Astana şəhərində Azərbaycan Respublikası və Qazaxıstan Respublikası arasında imzalanmış aşağıdakı sənədlər **təsdiq edilsin**:

1) Azərbaycan Respublikası ilə Qazaxıstan Respublikası arasında iqtisadi əməkdaşlıq üzrə Proqram;

2) Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Qazaxıstan Respublikası Hökuməti arasında iqtisadi və maliyyə pozuntularına qarşı mübarizə sahəsində əməkdaşlıq, habelə qanunsuz aparılan valyuta vəsaitlərinin qaytarılması haqqında Saziş;

3) Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Qazaxıstan Respublikası Hökuməti arasında müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar sahəsində əməkdaşlıq haqqında Saziş.

2. 1999-cu il oktyabrın 22-də Astana şəhərində imzalanmış aşağıdakı sənədlər nəzərə alınsın:

1) Azərbaycan Respublikası və Qazaxıstan Respublikası arasında iqtisadi əməkdaşlıq üzrə hökumətlərarası komissiyanın iş Qaydası;

2) Azərbaycan Respublikası və Qazaxıstan Respublikası arasında əməkdaşlıq üzrə hökumətlərarası komissiyanın birinci iclasının Protokolu.

3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə tapşırılsın ki, bu Sərəncamın 1-ci bəndində göstərilən sənədlərin həyata keçirilməsi üçün lazımı tədbirlər görsün.

4. Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyinə tapşırılsın ki, bu Sərəncamın 1-ci bəndində göstərilən sənədlərin qüvvəyə minməsi üçün zəruri olan dövlətdaxili prosedurların yerinə yetirilməsi haqqında Qazaxıstan Respublikasının Hökumətini xəbərdar etsin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti **HEYDƏR ƏLİYEV**

Bakı şəhəri, 6 mart 2000-ci il

№ 349

Azərbaycan Respublikası ilə Qazaxıstan Respublikası arasında iqtisadi əməkdaşlıq üzrə

PROQRAM

Azərbaycan Respublikası ilə Qazaxıstan Respublikası arasında iqtisadi əməkdaşlıq üzrə Proqrama (bundan sonra - Proqram) ikitərəfli əməkdaşlığın gələcək inkişafı ilə bağlı razılaşdırılmış tədbirlər daxil olmuşdur.

Proqram 1998-ci ilin 24 oktyabr tarixində Bakı şəhərində imzalanmış Azərbaycan Respublikası ilə Qazaxıstan Respublikası arasında iqtisadi əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi haqqında Sazişin 6-cı maddəsinin həyata keçirilməsi məqsədi ilə işlənib hazırlanmış və inteqrasiya və kooperasiya əlaqələrinin genişləndirilməsinə istiqamətlənmişdir.

I. PROQRAMIN MƏQSƏD VƏ VƏZİFƏLƏRİ

Bu Proqramın əsas məqsədi ardıcıl olaraq ticarət-iqtisadi əlaqələrin genişləndirilməsi, elmi-texniki tərəqqinin nailiyyətlərinin iqtisadiyyatın aparıcı sahələrinə tətbiq olunması, Azərbaycan Respublikası və Qazaxıstan Respublikası xalqlarının mədəni və mənəvi tələbatlarının təmin edilməsidir.

Proqramın yerinə yetirilməsi aşağıdakı məsələlərin həllinə yönəldilmişdir: ticarət-iqtisadi münasibətlərin bərabərlik və qarşılıqlı faydalı şərtlər əsasında daha da inkişaf etdirilməsi;

bank işi sahəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsi və maliyyə-kredit münasibətlərinin təkmilləşdirilməsi;

qiymətli kağızlar bazarının inkişaf etdirilməsində qarşılıqlı fəaliyyət aparılması;

ayrı-ayrı dövlətlərarası layihə və proqramların formalaşdırılması, müxtəlif mülkiyyət növü və formalarından olan birgə müəssisələrin, maliyyə-sənaye qruplarının, beynəlxalq konsorsiumların yaradılması;

xarici iqtisadi fəaliyyət sahəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsi;

Xəzər dənizinin sularının mühafizəsi və bioloji sisteminin qorunub saxlanması üzrə birgə tədbirlərin görülməsi, ekoloji vəziyyətin yaxşılaşdırılması, təbii fəlakətlərin və qəzaların qarşısının alınması və onların nəticələrinin aradan qaldırılması;

Avropa-Qafqaz-Asiya nəqliyyat dəhlizindən istifadədə qarşılıqlı fəaliyyət göstərilməsi;

Bakı və Aktau şəhərlərinin limanları arasında bərə keçidinin bərpa edilməsi;

karbohidrogen ehtiyatlarının ayrı-ayrı yataqlarının proqnoz-axtarış modellərinin və geoloji-iqtisadi modellərinin birgə formalaşdırılması, həmçinin onların işlənməsi və mənimsənilməsi;

karbohidrogen xammalının nəql olunmasının mümkün variantlarının birgə öyrənilməsi;

hər iki dövlətin təsərrüfat subyektlərinə düzgün rəqabət aparılması üçün şərait yaradılması;

aqrar-sənaye kompleksində uzunmüddətli əməkdaşlığın və qabaqcıl təcrübə mübadiləsinin genişləndirilməsi, o cümlədən kənd təsərrüfatı məhsullarının qarşılıqlı göndərilməsi;

humanitar, mədəni və sosial sahələrdə, habelə intellektual mülkiyyət sahəsində əməkdaşlığın inkişafı üzrə tədbirlərin işlənib hazırlanması və həyata keçirilməsi;

mütəşəkkil cinayətkarlıq, terrorizm, narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsi və satışı ilə mübarizənin gücləndirilməsində fəaliyyətlərin uzlaşdırılması.

II. İQTİSADI ƏMƏKDAŞLIĞIN İNKİŞAFININ ƏSAS İSTİQAMƏTLƏRİ

Proqram ikitərəfli münasibətlərin daha da möhkəmləndirilməsinin, inteqrasiya proseslərinin gücləndirilməsinin və uzunmüddətli əməkdaşlığın həyata keçirilməsinin aşağıdakı istiqamətlərdə aparılmasını nəzərdə tutur:

milli-təsərrüfat strukturlarının dünya ölçülərinə istiqamətlənməsi sahəsində konseptual üsulların yaxınlaşdırılması;

əlverişli sosial-iqtisadi, maliyyə-kredit, hüquqi və investisiya şəraitinin yaradılması;

ixrac-idxal əməliyyatlarında razılaşdırılmış tarif siyasətinin, gömrük nəzarətinin işlənib hazırlanması;

hər iki dövlətin ərazilərindən yüklərin tranziti üçün əlverişli şəraitin yaradılması.

Proqramın məqsəd və vəzifələrinin praktiki həlli üçün aşağıdakılar nəzərdə tutulur:

yanacaq-energetika və aqrar-sənaye komplekslərində, maşınqayırma, kimya, neft-kimya və metallurgiya sənayelərində, nəqliyyatda və digər sahələrdə dövlətlərarası və sahələrarası (birgə) layihə və proqramların işlənib hazırlanaraq həyata keçirilməsi;

Qazaxıstan Respublikasının və Azərbaycan Respublikasının elmi potensiallarından səmərəli istifadə etmək məqsədi ilə elmi, layihə və konstruktor-texnologiya təşkilatlarının fəaliyyətinin koordinasiyası;

geologiya, geoloji kəşfiyyat işi və yerin təkindən istifadə sahəsində əməkdaşlıq;

neft-qaz kompleksi üçün növ avadanlıq istehsalının, neft-qaz hasilatı sahələrinə servis xidməti üzrə birgə müəssisələrin yaradılması;

səhiyyə, dərman preparatları və tibbi texnika istehsalı, sanitar-epidemioloji şəraitin yaxşılaşdırılması sahəsində əməkdaşlığın inkişafı;

zəruri statistik məlumatlar, elmi nəşr və tirajların, metodiki materialların mübadiləsi;

sosial təminat, məşğulluq və əmək şəraitinin yaxşılaşdırılması sahəsində əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi;

müxtəlif sahələr üçün yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanması, mütəxəssislərin, alimlərin, aspirantların, stajorların və tələbələrin mübadiləsi, habelə mədəniyyət, idman, turizm və sanatoriya-kurort işi sferasında qarşılıqlı fəaliyyət;

ətraf mühitin mühafizəsi və qorunması sahəsində əməkdaşlıq.

III. PROQRAMIN HƏYATA KEÇİRİLMƏSİ MEXANİZMİ

Proqramın reallaşdırılması Azərbaycan Respublikasının və Qazaxıstan Respublikasının dövlət orqanları və təsərrüfat subyektləri tərəfindən bu Proqramda və onun tədbirlər Planında müəyyənlanmış konkret fəaliyyətlərin aparılması ilə həyata keçirilir.

Bu Proqrama müvafiq olaraq birgə Azərbaycan-Qazaxıstan Hökumətlərarası Komissiyası onun həyata keçirilməsi üzrə razılaşdırılmış illik Tədbirlər Planını təsdiq edəcəkdir.

Proqramın və tədbirlərin əlaqələndirilməsini və onun icrasına nəzarəti birgə Azərbaycan-Qazaxıstan Hökumətlərarası Komissiyası həyata keçirəcəkdir.

1999-cu il oktyabrın 22-də Astana şəhərində Azərbaycan, qazax və rus dillərində olmaqla iki nüsxədə imzalanıb, həmçinin bütün mətnlər eyni qüvvəyə malikdir.

Azərbaycan Respublikası
Hökuməti adından
(İmza)

Qazaxıstan Respublikası
Hökuməti adından
(İmza)

**Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Qazaxıstan Respublikası
Hökuməti arasında iqtisadi və maliyyə pozuntularına qarşı mübarizə
səhəsində əməkdaşlıq, habelə qanunsuz aparılan valyuta vəsaitlərinin
qaytarılması haqqında**

SAZİŞ

Bundan sonra "Tərəflər" adlandırılan Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Qazaxıstan Respublikası Hökuməti,

dövlət suverenliyinə qarşılıqlı hörmət prinsiplərindən çıxış edərək, öz dövlətlərinin milli qanunvericiliyinin müddəalarına və beynəlxalq öhdəliklərinə əsaslanaraq,

bərabərlik, qarşılıqlı anlaşma və qarşılıqlı fayda prinsiplərini rəhbər tutaraq, iqtisadi və maliyyə pozuntularının xəbərdar edilməsi, aşkar edilməsi və qarşısının alınması, habelə qanunsuz aparılan valyuta vəsaitlərinin qaytarılması ilə bağlı məsələlərin səmərəli həllində qarşılıqlı maraqlardan çıxış edərək, aşağıdakılar barədə razılığa gəldilər:

Maddə 1

Sazişin predmeti

Bu Sazişin predmeti Tərəflərin səlahiyyətli orqanlarının iqtisadi və maliyyə pozuntularına qarşı səmərəli mübarizənin və Tərəflərin dövlətlərinin ərazisinə qanunsuz keçirilmiş valyuta vəsaitlərinin qaytarılmasının təşkili məqsədi ilə əməkdaşlıqdır.

Bu Saziş Tərəflərin mülki, ailə və cinayət işləri üzrə hüquqi yardım göstərilməsi haqqında qüvvədə olan beynəlxalq sazişlər üzrə öhdəliklərinə toxunmur.

Maddə 2

Tərəflərin səlahiyyətli orqanları

Bu Sazişin məqsədləri üçün Tərəflərin səlahiyyətli orqanları aşağıdakılardır:

Azərbaycan Respublikası tərəfindən - Daxili İşlər Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi, Milli Bank, Dövlət Gömrük Komitəsi, Baş Dövlət Vergi Müfəttişliyi;

Qazaxıstan Respublikası tərəfindən - Daxili İşlər Nazirliyi, Dövlət Gəlirləri Nazirliyinin Gömrük Polisi Komitəsi, Dövlət Gəlirləri Nazirliyinin Gömrük Komitəsi və ya hər iki halda bu Sazişin qüvvədə olduğu müddətdə yuxarıda göstərilən Tərəflərin səlahiyyətli orqanlarının funksiyalarını yerinə yetirməyə vəkil olunmuş şəxs və ya orqan.

Tərəflərin səlahiyyətli orqanlarının rəsmi adı dəyişdirildikdə və ya yenidən təşkil olunduqda onlar dərhal bu barədə diplomatik kanallarla bir-birinə bildiriş göndərirlər.

Maddə 3

Əməkdaşlığın formaları

Bu Saziş çərçivəsində Tərəflər aşağıdakı əməkdaşlıq formalarından istifadə edirlər:

- 1) iqtisadi və maliyyə pozuntuları haqqında informasiya mübadiləsi;
- 2) iqtisadi və maliyyə pozuntularının xəbərdar edilməsi, aşkar edilməsi və qarşısının alınması, habelə qanunsuz keçirilmiş valyuta vəsaitlərinin qaytarılması üzrə tədbirlərin həyata keçirilməsində qarşılıqlı münasibətlər;
- 3) milli maliyyə sistemləri haqqında, Tərəflərin dövlətlərinin müvafiq qanunvericiliyinə edilmiş dəyişiklik və əlavələr barədə məlumatların, habelə maliyyə və iqtisadi qanunvericiliyinin pozuntularının xəbərdar edilməsi, aşkar edilməsi və qarşısının alınması üzrə metodik tövsiyələrin mübadiləsi;
- 4) işçi qrupların yaradılması, nümayəndələrin, ekspertlərin mübadiləsi və kadrların təlimi də daxil olmaqla əməkdaşlıq prosesində yaranan məsələlərə operativ baxılması;
- 5) iqtisadi və maliyyə pozuntularına qarşı mübarizə problemləri üzrə elmi-praktiki konfranslar və seminarların təşkil edilməsi və keçirilməsi.

Milli maliyyə sistemləri, iqtisadi və maliyyə pozuntuları barədə informasiya mübadiləsi Tərəflərin dövlət sirri haqqında qanunvericiliklərinə riayət etməklə həyata keçirilir.

Bu Sazişin yerinə yetirilməsi ilə bağlı məsələlər üzrə səlahiyyətli orqanlar bir-biri ilə bilavasitə əməkdaşlıq edirlər.

Maddə 4

Tərəflərin qarşılıqlı münasibətləri

Tərəflərin səlahiyyətli orqanları iqtisadi və maliyyə pozuntularının xəbərdar olunması, aşkar edilməsi və qarşısının alınması, habelə qanunsuz keçirilmiş valyuta vəsaitlərinin qaytarılması məsələləri üzrə qarşılıqlı fəaliyyət göstərəcəklər.

Maddə 5

Hüquqi xarakterli məlumatların mübadiləsi

Tərəflərin səlahiyyətli orqanları maliyyə-iqtisadi sahəni tənzimləyən qəbul edilmiş normativ hüquqi aktlar, onlara edilən əlavələr və dəyişikliklər barədə mütəmadi olaraq informasiya mübadiləsi aparırlar.

Maddə 6

İnformasiya təminatı üzrə əməkdaşlıq

Tərəflərin səlahiyyətli orqanları təcrübə mübadiləsinin, iqtisadi və maliyyə pozuntularına qarşı mübarizənin təşkili məqsədi ilə informasiya sisteminin yaradılması və fəaliyyəti məsələləri üzrə metodik və elmi materiallar mübadiləsini həyata keçirir, əvəzsiz olaraq bir-birinə lazımi informasiyaları təqdim edirlər.

Maddə 7

Təcrübə mübadiləsi və kadrlar hazırlanmasında kömək göstərilməsi

Tərəflərin səlahiyyətli orqanları öz təhsil müəssisələrinin bazasında kadrların təlimi və yenidən hazırlanması məsələlərində əməkdaşlıq edir, iqtisadi və maliyyə pozuntularına qarşı mübarizənin aktual məsələləri üzrə birgə elmi tədqiqatlar aparırlar.

Bu maddə çərçivəsində əməkdaşlığın həyata keçirilməsinin konkret formaları Tərəflərin səlahiyyətli orqanları arasında bağlanan müvafiq sazişlərlə müəyyən olunur.

Maddə 8

Sorğunun məzmunu və forması

Sorğu yazılı formada və yaxud teletayp, faksimile və ya kompüter rabitəsi vasitəsi ilə verilir.

Təxirəsalınmaz hallarda sorğu şifahi halda, lakin yubadılmadan yazılı şəkildə təsdiq edilməklə verilə bilər.

Teletayp, faksimile və kompüter rabitə vasitələrindən istifadə edildikdə, sorğu göndərilən səlahiyyətli orqan bunun yazılı qaydada təsdiqini tələb edə bilər.

Kömək haqqında sorğuda aşağıdakılar öz əksini tapmalıdır:

- a) sorğu göndərən Tərəfin səlahiyyətli orqanının adı;
- b) sorğu göndərilən Tərəfin səlahiyyətli orqanının adı;
- v) işin mahiyyətinin qısa məzmunu və əsaslandırılması;
- q) sorğunun lazımi qaydada icrası üçün zəruri olan hər hansı başqa informasiya.

Maddə 9

Sorğunun icrası

Sorğu alındığı tarixdən bir aydan gec olmayaraq yerinə yetirilir. Zərurət yarandığı halda, Tərəflərin səlahiyyətli orqanları arasında razılığa əsasən sorğunun yerinə yetirilməsi müddəti uzadıla bilər.

Sorğunun icrası sorğu göndərilən Tərəfin dövlətinin qüvvədə olan qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada aparılır.

Sorğunu göndərən Tərəfin səlahiyyətli orqanı zəruri halda əlavə informasiya tələb edə bilər.

Sorğunu təmin etmək mümkün olmazsa, sorğu göndərilən Tərəfin səlahiyyətli orqanı bu barədə sorğu göndərən Tərəfin səlahiyyətli orqanına dərhal bildirir.

Sorğu göndərilən Tərəfin suverenliyinə, dövlət təhlükəsizliyinə zərər vura biləcək və ya onun qüvvədə olan qanunvericiliyinə zidd olan sorğuların icrasından tam və ya qismən imtina edilir.

Sorğunun icrasından imtina olunmasının səbəbi sorğu göndərən Tərəfin səlahiyyətli orqanının nəzərinə yazılı şəkildə çatdırılır.

Maddə 10

Sorğunun icrası zamanı qarşılıqlı anlaşma

Sorğu göndərilən Tərəfin səlahiyyətli orqanı onun dövlətinin qüvvədə olan qanunvericiliyinə zidd olmayan hallarda sorğu göndərən Tərəfin səlahiyyətli orqanının nümayəndələrinin öz dövlətinin ərazisində sorğunun yerinə yetirilməsində iştirak etməsinə imkan verə bilər.

Maddə 11

Ünsiyyət vasitəsi

İnformasiyanın alınması üçün verilən sorğu və ona cavab Tərəflərin səlahiyyətli orqanları arasında razılaşdırılan dildə tərtib edilir.

Maddə 12

İnformasiyadan istifadə

Tərəflərin səlahiyyətli orqanları bu Sazişin müddəalarının icrası ilə əlaqədar informasiyaların məxfi saxlanmasına təminat verirlər.

Bu Saziş çərçivəsində alınmış informasiya, həmin informasiyanı təqdim edən Tərəfin səlahiyyətli orqanının yazılı razılığı olmadan üçüncü tərəfə verilə bilməz.

Maddə 13

Qanunsuz keçirilmiş valyuta vəsaitlərinin qaytarılma mexanizmi

Tərəflər qanunsuz keçirilmiş valyuta vəsaitlərinin qaytarılması mexanizmini Tərəflərin səlahiyyətli orqanlarının qarşılıqlı razılığı ilə müəyyən edirlər.

Maddə 14 Xərclər

Tərəflərin səlahiyyətli orqanları bu Sazişin müddələrinin yerinə yetirilməsi ilə əlaqədar bütün xərclərin qarşılıqlı razılığa əsasən ödənilməsini öz öhdələrinə götürürlər.

Maddə 15

Sazişin həyata keçirilməsi üzrə əlavə tədbirlər

Tərəflərin səlahiyyətli orqanlarının nümayəndələri bu Sazişin müddələrinin həyata keçirilməsi ilə bağlı məsələlərin müzakirə edilməsi üçün zəruri hallarda ikitərəfli görüşlər keçirə bilərlər.

Maddə 16

Dəyişikliklərin və əlavələrin edilməsi

Tərəflər, qarşılıqlı razılığa əsasən, bu Sazişə onun ayrılmaz hissəsi sayılan müvafiq protokollarla rəsmiləşdirilən dəyişikliklər və əlavələr edə bilərlər.

Maddə 17

Mübahisə və fikir ayrılıqları

Bu Sazişin müddələrinin tətbiqi və təfsiri ilə əlaqədar yaranan bütün mübahisələr və fikir ayrılıqları Tərəflər arasında danışıqlar və məsləhətləşmələr yolu ilə həll olunacaqdır.

Maddə 18

Yekun müddəaları

Bu Saziş, onun qüvvəyə minməsi üçün zəruri dövlətdaxili prosedurların yerinə yetirilməsi haqqında Tərəflərin son yazılı bildirişinin alındığı gündən qüvvəyə minir.

Bu Sazişin qüvvəsi Tərəflərdən birinin, digər Tərəfin ona xitam vermək niyyəti barədə yazılı müraciətini aldığı gündən altı ay keçdikdən sonra ləğv edilir.

Astana şəhərində 1999-cu il oktyabrın 22-də iki nüsxədə Azərbaycan, qazax və rus dillərində imzalanmışdır, bütün mətnlər eyni qüvvəyə malikdir.

Bu Sazişin təfsiri ilə əlaqədar mübahisə yarandığı halda rus dilində olan mətndən istifadə ediləcəkdir.

Azərbaycan Respublikası Hökuməti
adından
(İmza)

Qazaxıstan Respublikası Hökuməti
adından
(İmza)

Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Qazaxıstan Respublikası Hökuməti arasında müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar sahəsində əməkdaşlıq haqqında

SAZİŞ

Bundan sonra Tərəflər adlanan Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Qazaxıstan Respublikası Hökuməti,

iki dövlət arasında tarixən formalaşmış münasibətləri nəzərə alaraq,

elmi və mədəni əməkdaşlıq və mübadilənin xalqlar arasında qarşılıqlı anlaşmanın inkişafına kömək etdiyinə, həmçinin dövlətlərarası əlaqələrin möhkəmlənməsinə təsir göstərdiyinə əmin olaraq,

elm, ədəbiyyat və incəsənət əsərlərindən istifadə etmək yolu ilə mədəni sərvətlərin qarşılıqlı mübadiləsi sahəsində əməkdaşlığın daha da inkişaf etdirilməsinə çalışaraq,

milli mədəni potensialın formalaşmasında, beynəlxalq mədəni mübadilədə, həmçinin bərabərhüquqlu dövlətlərarası ticarət-iqtisadi və elmi-texniki münasibətlərin inkişaf etdirilməsində müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqların müasir rolunu nəzərə alaraq,

bu məqsədlə müəlliflərin və əlaqəli hüquqlara malik olanların hüquqlarının qorunması üçün qarşılıqlı əlverişli şəraitin yaradılmasının vacibliyini dərk edərək,

hər iki Tərəfin iştiracısı olduğu 1952-ci il 6 sentyabr tarixli Müəlliflik hüququ haqqında Ümumdünya Konvensiyasının və 1993-cü il 24 sentyabr tarixli Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar sahəsində əməkdaşlıq haqqında Sazişin müddələrini nəzərə alaraq,

aşağıdakılar barədə razılığa gəldilər:

Maddə 1

Tərəflərdən hər biri digər Tərəfin fiziki və hüquqi şəxslərinə və onların hüquqi varislərinə məxsus əsərlərə və əlaqəli hüquqların obyektlərinə ilk dərc olunma yerindən asılı olmayaraq müəlliflik hüququnu və əlaqəli hüquqları tanıyır və həmin hüquqların qorunmasını daxili qanunvericiliyin özünün fiziki və hüquqi şəxsləri üçün yaratdığı əsasda və bu hüquqi müdafiə vasitələrindən həmin əsaslarla və həcmdə istifadə etməklə təmin edir.

Maddə 2

Tərəflər bu Sazişə və üzvü olduqları və ya olacaqları digər beynəlxalq müqavilələrə uyğun olaraq elm, ədəbiyyat və incəsənət əsərlərinə olan hüquqların qorunması və istifadəsi sahəsində əməkdaşlığı qarşılıqlı fayda və bərabərlik əsasında həyata keçirir və inkişaf etdirirlər.

Maddə 3

Tərəflər öz ərazilərində digər Tərəfin vətəndaşları və hüquqi şəxsləri tərəfindən yaradılmış elm, ədəbiyyat və incəsənət əsərlərindən istifadəni həvəsləndirirlər.

Maddə 4

Tərəflərin əməkdaşlığı bu istiqamətlərə yönəldiləcəkdir:

müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqların obyektlərinə münasibətdə hüquqların qorunması və istifadəsi ilə bağlı məsələlərin tənzimlənməsinə;

müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqların qorunması sahəsində informasiyanın, normativ və digər sənədlərin, həmçinin bu sahədə iş təcrübəsinin və mütəxəssislərin mübadiləsinə.

Maddə 5

Tərəflər 1973-cü il mayın 27-dək (keçmiş SSRİ-nin Müəlliflik hüquqları haqqında Ümumdünya Konvensiyasına qoşulduğu tarix) yaradılan, amma həmin tarixə qədər Tərəflərin ərazisində və yaxud digər ərazidə kütləyə çatdırılmamış digər tərəfin vətəndaşlarının əsərlərinə olan hüquqlara və ya əsərlərə münasibətdə 1952-ci il 6 sentyabr tarixli Müəlliflik hüquqları haqqında Ümumdünya Konvensiyasını tətbiq edirlər.

Lakin belə əsərlər bu Sazişin qüvvəyə mindiyi ana qədər digər Tərəfin dövlətinin ərazisində qorunmayan əsərlər kimi dərc olunmuşdursa, onda həmin əsərlər bu Saziş qüvvəyə minəndən sonra da göstərilən ərazidə qorunmayan əsərlər sayılacaqdır. Bu halda, kütləyə çatdırılma anlayışı 1952-ci il 6 sentyabr tarixli Müəlliflik hüququ haqqında Ümumdünya Konvensiyasının 6-cı maddəsinin mənasında təfsir ediləcəkdir.

Maddə 6

Bu Sazişin qüvvəsi, onun qüvvəyə minməsindən sonra olan, Sazişin 5-ci maddəsində göstərilən və müəlliflik hüquqlarının qorunma müddəti hələ bitməmiş əsərlərdən istifadəyə şamil edilir.

Maddə 7

Tərəflər 1993-cü il sentyabrın 24-də Moskva şəhərində imzalanmış Müəlliflik hüquqları və əlaqəli hüquqlar sahəsində əməkdaşlıq haqqında Sazişə uyğun olaraq, bundan sonra da Ədəbi-bədii əsərlərin qorunması haqqında Bern Konvensiyasının, Fonoqram istehsalçılarının fonoqramlarının icazəsiz surət çıxarılma qorunması haqqında Cenevrə Konvensiyasının, Artist-ifaçıların, fonoqram istehsalçılarının hüquqlarının qorunması, radio-televiziyaya verilişlərinin təşkili haqqında Roma Konvensiyasının tələbləri səviyyəsində müəlliflik hüquqlarının qorunmasını təmin edən qanun layihələrinin qəbul edilməsinin zəruriliyini təsdiq edirlər, həmçinin göstərilən Konvensiyaların üzvlük üçün tədbirlər gö-rəcəklər.

Maddə 8

Bu Sazişin 5-ci maddəsinin tətbiqindən irəli gələn bütün ödəniş və hesablaşmalar Tərəflərin hər birinin qüvvədə olan qanunvericiliyinə uyğun olaraq sərbəst dönerli valyuta ilə həyata keçiriləcəkdir, lakin müvafiq hüquq sahibinin arzusu ilə ödəniş və hesablaşmalar ödənişi aparən Tərəfin milli valyutası ilə də aparıla bilər.

Maddə 9

Tərəflər, bir-birinə bu Sazişin praktiki tətbiqi üçün əhəmiyyət kəsb edən öz ölkələrinin qanunları və digər normativ aktları barədə məlumat verəcəklər.

Maddə 10

Müəlliflik hüquqlarının yaranması, məzmunu və onlara xitam verilməsi ərazisində bu hüquqların istifadəsi və yaxud pozulması faktının müəyyən edildiyi Tərəfin qanunvericiliyi ilə müəyyən edilməlidir.

Maddə 11

Bu Sazişin həyata keçirilməsi gedişində Tərəflərin bir-birinə göndərdiyi bütün sənədlər rus dilinə tərcümə olunmaqla, dövlət dilində təqdim edilir.

Maddə 12

Bu Sazişin həyata keçirilməsi üçün məsul orqanlar aşağıdakılardır: Azərbaycan Respublikasında - Azərbaycan Respublikası Müəlliflik Hüquqları Agentliyi (Az RMHA);

Qazaxıstan Respublikasında - Qazaxıstan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin Müəlliflik Hüquqları Komitəsi.

Müvafiq orqanlar arasında əməkdaşlığın qayda və şərtləri onlar arasında bağlanan xüsusi sazişlərlə müəyyən ediləcək.

Maddə 13

Bu Sazişdən irəli gələn və yaxud onun yerinə yetirilməsi ilə bağlı məsələlər üzrə fikir ayrılığı yarandığı halda Tərəflərin nümayəndələri müvafiq məsləhətləşmələr aparacaq və bu fikir ayrılıqlarının tənzimlənməsinə nail olmaq üçün zəruri səyləri göstərəcəklər.

Maddə 14

Bu Saziş Tərəflərin müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqların qorunması sahəsində digər dövlətlərlə ikitərəfli və çoxtərəfli əməkdaşlıqda iştirakına toxunmur.

Maddə 15

Bu Saziş Tərəflərin onun qüvvəyə minməsi üçün zəruri dövlətdaxili prosedurları yerinə yetirmələri haqqında son yazılı bildiriş verilən tarixdən qüvvəyə minir və beş il müddətində qüvvədə qalır.

Əgər Tərəflərdən biri bu Sazişin müddətinin başa çatmasına altı ay qalmış Sazişə xitam vermək niyyəti barədə digər Tərəfə yazılı bildiriş göndərməzsə, onda bu Sazişin qüvvəsi avtomatik olaraq növbəti beş il müddətinə uzadılacaqdır.

Astana şəhərində 1999-cu il oktyabrın 22-də hər biri Azərbaycan, qazax və rus dillərində iki nüsxədə imzalanmışdır, bütün mətnlər eyni qüvvəyə malikdir.

Bu Sazişin müddəalarının təfsiri məqsədi ilə rus dilindəki mətndən istifadə olunur.

Azərbaycan Respublikası Hökuməti
adından
(İmza)

Qazaxıstan Respublikası Hökuməti
adından
(İmza)

Приложение № 2

ПОРЯДОК

работы Межправительственной комиссии по экономическому сотрудничеству между Республикой Казахстан и Азербайджанской Республикой

Межправительственная комиссия по экономическому сотрудничеству между Республикой Казахстан и Азербайджанской Республикой (в дальнейшем Комиссия) в своей деятельности руководствуется межгосударственными и межправительственными соглашениями, договорами и протоколами между обоими государствами, а также настоящим Порядком и решениями, принимаемыми на своих заседаниях.

Основными задачами Комиссии являются:

анализ состояния двустороннего сотрудничества, выявление наиболее перспективных его направлений и путей совершенствования форм взаимодействия;

подготовка предложений по принципиальным и взаимовыгодным вопросам сотрудничества между сторонами;

контроль подготовки и реализации двусторонних соглашений, договоров, долгосрочных программ и крупных проектов сотрудничества между сторонами, а также за реализацией решений, принятых на заседаниях Комиссии;

организация работы по обмену опытом проведения экономических реформ и выработка взаимовыгодных предложений в интересах развития интеграционных процессов в их взаимоотношениях;

подготовка и проведение заседаний Комиссии (при необходимости - с

привлечением специалистов министерств, ведомств, организаций, предприятий, представителей регионов и деловых кругов сторон).

Заседания Комиссии проводятся не менее одного раза в год в Казахстане и Азербайджане попеременно под руководством председателя национальной части принимающей стороны. При необходимости могут созываться внеочередные заседания Комиссии, а также рабочие встречи национальных частей Комиссии.

Комиссия при необходимости может создавать подкомиссии и рабочие группы, которые осуществляют работу под ее руководством.

Повестка дня заседания формируется в соответствии с планом работы Комиссии на текущий год и на основе предложений сторон, которые представляются на согласование председателем национальных частей Комиссии.

Материалы на очередное заседание Комиссии представляются председателем национальных частей за 10 дней до дня заседания.

Ответственность за подготовку проектов материалов к заседаниям Комиссии, а также последующий контроль за реализацией принятых решений возлагаются на ответственных секретарей национальных частей Комиссии. В этих целях ответственные секретари поддерживают между собой постоянную связь и, в случае необходимости, встречаются в период между заседаниями Комиссии.

Решения Комиссии принимаются на основе консенсуса и оформляются протоколом.

Решения Комиссии вступают в силу со дня подписания протокола. Решения, по которым требуется одобрение уполномоченных органов сторон, вступают в силу со дня их одобрения.

Рабочий язык заседаний - русский. Протоколы Комиссии оформляются в двух имеющих одинаковую силу экземплярах на русском языке.

Расходы, связанные с организацией проведения заседаний Комиссии, включая проживание, питание и транспортные расходы в пределах места проведения заседания, несет принимающая сторона. Транспортные расходы, связанные с прибытием и отбытием членов Комиссии к месту проведения заседания, осуществляются за счет направляющей стороны.

Техническое обеспечение работы Комиссии в период заседаний осуществляется принимающей стороной.

По договоренности председателей национальных частей Комиссия вправе вносить изменения и дополнения в настоящий Порядок.

Совершено в г. Астана 22 октября 1999 года.

Председатель
Казахстанской части
Комиссии
(подпись)

Председатель
Азербайджанской части
Комиссии
(подпись)

ПРОТОКОЛ**первого заседания межправительственной комиссии по
экономическому сотрудничеству между Республикой
Казахстан и Азербайджанской Республикой**

г. Астана

22 октября 1999 г.

22 октября 1999 года в г. Астане состоялось первое заседание межправительственной казахстанско-азербайджанской комиссии по экономическому сотрудничеству (далее Комиссия).

Заседание Комиссии проходило под руководством Заместителя Премьер-Министра Республики Казахстан Д.Ахметова и Первого Заместителя Премьер-Министра Азербайджанской Республики А.Аббасова.

Составы обеих частей Комиссии прилагаются (приложение № 1).

**I. О ходе реализации Протокола переговоров между
правительственными делегациями Республики Казахстан
и Азербайджанской Республики от 23-24 октября 1998 года**

В ходе заседания Стороны обменялись информацией и обсудили ход реализации Протокола переговоров между правительственными делегациями Республики Казахстан и Азербайджанской Республики от 23-24 октября 1998 года.

Было отмечено, что за прошедший период расширилась нормативно-правовая база между двумя странами, вступило в силу 7 двусторонних соглашений, в стадии подготовки и согласования находятся и другие документы.

Работа министерств и ведомств Казахстана и Азербайджана была направлена, в первую очередь, на создание благоприятных условий для расширения экономического сотрудничества.

При этом Стороны констатировали, что многие из достигнутых договоренностей выполнены.

**II. О торгово-экономическом сотрудничестве между Республикой
Казахстан и Азербайджанской Республикой**

Комиссия выразила обеспокоенность падением объема товарооборота между двумя странами.

За семь месяцев 1999 года внешнеторговый оборот между Казахстаном и Азербайджаном составил 8,4 млн. долл. США, что в 3 раза меньше чем за этот же период 1998 года. Экспорт из Казахстана сократился в 2 раза и составил 7 млн. долл. США, а импорт сократился в 6 раз и составил 1 млн. долл. США.*

* Данные казахстанской стороны

За 8 месяцев 1999 года внешнеторговый оборот между Азербайджаном и Казахстаном составил 9,3 млн. долл. США (в 1998 году за соответствующий период - 34,1 млн. долл. США). Экспорт из Азербайджана в Казахстан составил 2,3 млн. долл. США (в 1998 году - 3,6 млн. долл. США). Импорт из Казахстана в Азербайджан - 7 млн. долл. США (в 1998 году - 30,5 млн. долл. США).**

По мнению сторон, основными причинами снижения товарооборота между двумя странами являются неурегулированность тарифной политики, различная степень продвинутоści экономических реформ, недостаточная глубина реализации подписанных двусторонних документов и взаимодействия между родственными министерствами, ведомствами и предприятиями двух государств, слабое информирование о возможных конкретных предложениях и проектах, представляющих взаимный интерес.

В соответствии с Соглашением об углублении экономического сотрудничества между Республикой Казахстан и Азербайджанской Республикой и в целях расширения торгово-экономического сотрудничества между двумя государствами Сторонами разработаны Программа экономического сотрудничества между Республикой Казахстан и Азербайджанской Республикой и План мероприятий по реализации Программы, а также Порядок работы межправительственной комиссии (приложение № 2).

Принято решение утвердить указанные документы.

**III. О межправительственном Соглашении
о переоформлении задолженности**

Стороны, обсудив вопрос о подписании Соглашения о переоформлении задолженности, образовавшейся в результате торгово-экономических отношений за 1992-1993 гг. в государственный кредит, Правительству Азербайджанской Республики подтвердили государственный долг Азербайджанской Республики перед Республикой Казахстан в размере 16,9 млн. долл. США. Из них сумма в размере 8,5 млн. долл. США будет погашаться в СКВ, а сумма в размере 8,4 млн. долл. США - долги хозяйствующих субъектов погашается Правительством Азербайджанской Республики посредством транзита углеводородного сырья и других грузов Казахстана по территории Азербайджана, а также поставками товаров и оказанием услуг азербайджанской стороной.

Комиссия поручает Министерством финансов и Национальным Банкам Казахстана и Азербайджана по согласованию с Правительствами Республики Казахстан и Азербайджанской Республики разработать и согласовать до конца 1999 года Соглашение, предусматривающее условия и механизм погашения государственного долга.

** Данные азербайджанской стороны

IV. О расширении договорно-правовой базы

С 1991 года по настоящее время в рамках двустороннего сотрудничества между Республикой Казахстан и Азербайджанской Республикой подписано более 40 договоров межгосударственного и межправительственного характера.

Основными документами, регулирующими отношения между двумя государствами являются Договор об основах отношений и Декларация о дальнейшем развитии и углублении сотрудничества.

Комиссия констатировала, что по состоянию на 21 октября с.г. не вступили в силу следующие документы:

1) Договор между Республикой Казахстан и Азербайджанской Республикой о передаче лиц, осужденных к лишению свободы, для дальнейшего отбывания наказания (Казахстан не выполнил внутригосударственные процедуры).

2) Договор между Республикой Казахстан и Азербайджанской Республикой о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским делам (не проведен обмен ратификационными грамотами).

3) Соглашение между Правительством Республики Казахстан и Правительством Азербайджанской Республики о сотрудничестве в таможенных делах (Казахстан не выполнил внутригосударственные процедуры).

4) Соглашение между Правительством Республики Казахстан и Правительством Азербайджанской Республики об основных принципах сотрудничества в области нефтяного машиностроения (Казахстан не выполнил внутригосударственные процедуры).

Комиссия поручает Министерству иностранных дел Республики Казахстан и Министерству иностранных дел Азербайджанской Республики продолжить работу по инвентаризации договорно-правовой базы сотрудничества и до 1 марта 2000 года информировать свои Правительства о проделанной работе.

Комиссия отметила готовность и рекомендовала к подписанию в ходе официального визита Премьер-Министра Азербайджанской Республики А.Т.Раси-заде в Республику Казахстан 21-22 октября с.г. нижеследующих документов:

межправительственное Соглашение о сотрудничестве в сфере борьбы с экономическими и финансовыми нарушениями, а также возвращения незаконно перемещенных валютных ценностей;

межправительственное Соглашение о сотрудничестве в сфере охраны авторского права и смежных прав;

межправительственное Соглашение о сотрудничестве в области здравоохранения и медицинской науки;

межправительственное Соглашение о трудовой деятельности и социальной защите граждан Азербайджанской Республики, временно работающих на территории Республики Казахстан, и граждан Республики Казахстан, временно работающих на территории Азербайджанской Республики.

V. О транспортировке казахстанской нефти на мировые рынки

Азербайджанская сторона проинформировала казахстанскую сторону о готовности содействовать в транспортировке казахстанской нефти через территорию Азербайджанской Республики и увеличения ее объема до 10 млн. тонн в год. Азербайджанская сторона рассмотрит возможность переработки казахстанской нефти на азербайджанских НПЗ на взаимосогласованных условиях и объемах.

Комиссия поручила:

1) Министерству энергетики, промышленности и торговли, ЗАО “КазТрансОйл”, Министерству иностранных дел Республики Казахстан и Государственной нефтяной компании Азербайджанской Республики, Министерству иностранных дел Азербайджанской Республики до конца 1999 года создать экспертную группу по разработке предложений по транспортировке казахстанской нефти.

Стороны, исходя из Меморандума, подписанного Президентами Республики Казахстан Н.Назарбаевым и Азербайджанской Республики Г.Алиевым о сотрудничестве в транспортировке нефти на международные рынки 10 июня 1997 года, подтвердили важность совместной проработки вопроса, в первом полугодии 2000 года, о необходимости строительства нефтепровода, соединяющего Казахстан и Азербайджан по дну Каспийского моря.

2) Министерству энергетики, промышленности и торговли, ЗАО “КазТрансОйл” Республики Казахстан и Государственной нефтяной компании Азербайджанской Республики, Государственной компании “Азнефтькима-маш” Азербайджанской Республики до 1 января 2000 года разработать предложения по расширению и реконструкции существующей нефтетранспортной инфраструктуры двух государств.

3) Министерству транспорта и коммуникаций Республики Казахстан и Азербайджанскому Государственному Каспийскому морскому пароходству до конца 1999 года рассмотреть вопрос углубления дна акватории порта Актау.

VI. О сотрудничестве в транспортной отрасли

Стороны констатировали, что министерства и ведомства Республики Казахстан и Азербайджанской Республики принимают необходимые меры по активизации сотрудничества в этой сфере.

Комиссия поручила:

1) Казахстанской стороне рассмотреть возможность ускорения ратификации Основного многостороннего соглашения о международном транспорте по развитию коридора Европа-Кавказ-Азия от 8 сентября 1998 года.

2) Министерству транспорта и коммуникации, РГП “Казахстан темир жолы”, Таможенному комитету Министерства государственных доходов

Республики Казахстан и Азербайджанскому Государственному Каспийскому морскому пароходству, Азербайджанской государственной железной дороге, Таможенному комитету Азербайджанской Республики в месячный срок сформировать рабочую группу и внести конкретные предложения по организации транспортировки казахстанской нефти по железной дороге и о возможности сквозных и льготных железнодорожных тарифов и упрощения таможенных процедур через территории обоих государств.

3) РГП “Казахстан темир жолы” Республики Казахстан и “Азгосжелдор” Азербайджанской Республики до конца 1999 года принять необходимые меры по транспортировке азербайджанских грузов через территорию Республики Казахстан и в рамках программы ТРАСЕКА увеличению казахстанских грузопотоков через порты Актау, Баку и Потти.

4) Министерству транспорта и коммуникаций Республики Казахстан в месячный срок рассмотреть возможность снижения портовых сборов в портах Казахстана.

5) Министерству транспорта и коммуникаций, РГП “Казахстан темир жолы” Республики Казахстан и “Азгосжелдор” Азербайджанской Республики принять необходимые меры по совместному использованию и своевременному возврату вагонно-контейнерного парка по государствам собственности.

Стороны с удовлетворением отметили действенность совместных усилий по возобновлению работы паромной линии Актау-Баку. Вместе с тем, принимая во внимание необходимость усовершенствования ее деятельности и увеличения паромных перевозок на указанной линии, казахстанская сторона до конца 1999 года примет дальнейшие меры по оборудованию паромного причала в порту Актау.

VII. О сотрудничестве в агропромышленном комплексе

Комиссия в целях создания благоприятных условий для дальнейшего развития объемов взаимопоставок сельхозпродукции и продуктов ее переработки между хозяйственными субъектами поручает заинтересованным организациям Сторон до конца 1999 года рассмотреть и внести конкретные предложения по данному вопросу, в том числе по поставке продовольственного зерна, закупленного в рамках программы государственных закупок Республики Казахстан, а также поставок фруктов и овощей из Азербайджанской Республики.

VIII. О культурно-гуманитарном и научно-технологическом сотрудничестве

В целях активизации сотрудничества в этой сфере Комиссия поручила:

1) Министерству культуры, информации и общественного согласия, Министерству образования и науки, Академии наук, Агентству по спорту

и туризму Республики Казахстан и Министерству культуры, Академии наук Азербайджанской Республики до 1 февраля 2000 года разработать и представить своим Правительствам проект долгосрочной Программы сотрудничества в областях культуры, науки и туризма.

2) Академии сельскохозяйственных наук Республики Казахстан и Академии наук Азербайджанской Республики ежеквартально обмениваться информацией по вопросам сотрудничества в области сельскохозяйственной науки.

3) Агентству по инвестициям, Министерству природных ресурсов и охраны окружающей среды, Министерству энергетики, индустрии и торговли, АО “Казахойл” Республики Казахстан и Государственной нефтяной компании Азербайджанской Республики совместно провести комплексные исследования и ежеквартально информировать о проектах разведочных работ на шельфе Каспийского моря для участия в тендерах на проведение геофизических, инженерно-изыскательских исследований и буровых работ.

IX. О сроках и месте проведения очередного заседания казахстанско-азербайджанской Комиссии

Стороны договорились провести очередное заседание казахстанско-азербайджанской комиссии по экономическому сотрудничеству между Республикой Казахстан и Азербайджанской Республикой в марте 2000 года в г.Баку.

Совершено в г. Астане 22 октября 1999 года.

Председатель
Казахстанской части
Комиссии
(Подпись)

Председатель
Азербайджанской части
Комиссии
(Подпись)

“RAZILASDIRILIB”
Hökumətlərəsi Komissiyanın
Azərbaycan hissəsinin sədri

A. Abbasov

22 oktyabr 1999-cu il

“RAZILASDIRILIB”
Hökumətlərəsi Komissiyanın
Qazaxıstan hissəsinin sədri

D. Axmetov

22 oktyabr 1999-cu il

**UZUNMÜDDƏTLİ İQTİSADI ƏMƏKDAŞLIQ TƏDBİRLƏRİ ÜZRƏ
PLAN**

Sıra №-si	Məzmunu	İcra müddəti	İcraçılar	
			Azərbaycandan	Qazaxıstandan
I. İqtisadi əməkdaşlığın əsas istiqamətləri				
1.1	1992-1993 -cü illərdə ticarət-iqtisadi əməkdaşlığın nəticələrinə görə dövlətlərarası hesablaşmaların tənzimlənməsi üzrə təkliflərin hazırlanması.	1999-cu il	MN, MB	MN, MB
1.2	Birgə müəssisələr yaradılmasına köməklik edilməsi və onların fəaliyyətinə əlverişli şərait yaradılması.	1999-cu ildən başlayaraq	İN, ƏN	ƏN, ESTN
1.3	Qarşılıqlı ticarətdə idxal-ixrac əməliyyatları zamanı vasitəli vergilərin tutulma mexanizminin yaxınlaşdırılması.	1999-2000-ci illər	MN, BDVM	MN, DGN
1.4	İnvestisiya siyasətinin formalaşdırılması və həyata keçirilməsi məsələləri üzrə informasiya mübadiləsi.	1999-cu ildən başlayaraq	İN	İnvestisiya Agentliyi, ESTN
1.5	Birgə investisiya layihələrinin işlənilib hazırlanması.	1999-2007-ci illər	İN	İnvestisiya Agentliyi, ESTN

Sıra №-si	Məzmunu	İcra müddəti	İcraçılar	
			Azərbaycandan	Qazaxıstandan
II. Hökumətlərəsi və idarələrəsi sənədlərin hazırlanması və imzalanması				
2.1.	İqtisadi və maliyyə pozuntularına qarşı mübarizə, habelə qanunsuz köçürülmüş valyuta vəsaitlərinin qaytarılması sahəsində əməkdaşlıq haqqında. (hökumətlərəsi)	1999-cu il	DİN, MN, MB, DGK, XİN	DGN, MB, XİN
2.2.	Səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlıq haqqında. (hökumətlərəsi)	1999-cu il	SN, XİN	Səhiyyə işləri üzrə Agentlik, XİN
2.3.	1992-1993-cü illər ərzində (müxtəbir hesablara keçənə qədər və keçəndən sonra) ticarət-iqtisadi əməkdaşlığın nəticəsində yaranmış borcların Azərbaycan Respublikası Hökumətinə dövlət krediti kimi rəsmiləşdirilməsi haqqında. (hökumətlərəsi)	1999-cu il	MN, MB	MB, MN XİN
2.4.	Ekologiya və ətraf mühitin qorunması sahəsində informasiya əməkdaşlığı haqqında. (hökumətlərəsi)	1999-cu il	Dövləttəbiiətkom, XİN	TEƏMMN, XİN
2.5.	Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqların qorunması sahəsində əməkdaşlıq haqqında. (hökumətlərəsi)	1999-cu il	MHA, XİN	ƏN, XİN
2.6.	Azərbaycan Respublikası ərazisində müvəqqəti işləyən Qazaxıstan Respublikası vətəndaşlarının və Qazaxıstan Respublikası ərazisində müvəqqəti işləyən Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının əmək fəaliyyəti və sosial müdafiəsi haqqında. (hökumətlərəsi)	1999-cu il	ƏƏSMN, XİN	ƏƏSMN
2.7.	Demir yolu sahəsində əməkdaşlıq haqqında. (hökumətlərəsi)	2000-ci il	Azərdəmiryol, XİN	NTN, RQP “Qazaxıstan dəmir yolu”
2.8.	Karbohidrogen xammalının nəql edilməsi və birgə fəaliyyət məsələləri də daxil olmaqla, neft-qaz komplekslərinin inkişafında əməkdaşlıq haqqında hər il üçün protokol. (idarələrərəsi)	1999-cu il	ARDNŞ, XİN	ESTN, MNŞ “Kazaxoyl” XİN, QSC “KazTransOyl”

Sıra №-si	Məzmunu	İcra müddəti	İcraçılar	
			Azərbaycandan	Qazaxıstandan
III. Neft-qaz kompleksi				
3.1.	Kimya və neft-kimya sənaye sahələrində əməkdaşlıq haqqında birgə təkliflərin hazırlanması.	1999-2000-ci illər	"Azərkimya" DŞ	ESTN
3.2.	Qarşılıqlı tələbatları nəzərə almaqla, hər iki dövlətin ərazisində ayrı-ayrı sahələr (regionlar) üzrə, onları Xəzər dənizinin müvafiq sektorlarına daxil etməklə, birgə geoloji-geofiziki tədqiqatlar aparmaq.	1999-cu ildən başlayaraq	ARDNŞ, EA	ESTN, TEƏMMN, MNŞ "Kazaxoyl"
3.3.	Karbohidrogen xammalı yataqlarının axtarışı, kəşfiyyatı, işlənməsi və məhsuldarlığının artırılması, mühəndis-kəşfiyyat, qazma və digər xidmətlərin göstərilməsi.	1999-cu ildən başlayaraq	ARDNŞ	ESTN, MNŞ "Kazaxoyl" İA
3.4.	Mövcud və yenidən yaradılan infrastrukturadan istifadə etməklə Azərbaycan Respublikası ərazisindən Qazaxıstan neftinin nəqlinin həcmi ildə 10 mln. tona çatdırılması üzrə birgə təkliflərin hazırlanması.	1999-2000-ci illər	ARDNŞ, Kaspar, Azərdəmiryol	ESTN, QSC "KazTransOyl"
3.5.	Azərbaycan Respublikası ərazisindən Qazaxıstan Respublikasının karbohidrogen xammalının dünya bazarlarına tranziti üçün nəqliyyat infrastrukturunun tikintisi, genişləndirilməsi və yenidən qurulması layihələrində qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığı həyata keçirmək.	1999-cu ildən başlayaraq	ARDNŞ, Kaspar, Azərdəmiryol	NKTN, ESTN, MNŞ "Kazaxoyl", QSC "KazTransOyl"
3.6.	Xəzər dənizi şelfində neft eməliyyatları aparılarkən ixrac boru kəməri layihələrinə baxılması, birgə ekoloji proqramların işlənilməsi, hazırlanması və həyata keçirilməsi üzrə birgə işçi qrupların təşkilatı.	1999-cu ildən başlayaraq	ARDNŞ, Dövlətbəliqom	ESTN, QSC "KazTransOyl", TEƏMMN
3.7.	Neft-qaz hasilatı sahələri üçün avadanlıqlar istehsalı, buruqlara servis xidməti göstərilməsi, göndərilən avadanlıqların təmiri və onların kompleksləşdirilməsi üzrə birgə müəssisələrin, habelə neft-qaz mədəon avadanlıqlarının satış bazalarının yaradılması.	1999-cu ildən başlayaraq	"Azneftkimyamaş" DŞ	ESTN, QSC "KazTransOyl"

Sıra №-si	Məzmunu	İcra müddəti	İcraçılar	
			Azərbaycandan	Qazaxıstandan
IV. Nəqliyyat və rabitə				
4.1.	Maraqlı olan strukturların iştirakı ilə üçüncü ölkələrdən gələn yüklərin Azərbaycan Respublikası ilə Qazaxıstan Respublikası ərazisi üzərindən nəql edilməsini təmin edəcək birgə nəqliyyat-ekspektor müəssisələrinin yaradılmasına kömək göstərilməsi.	1999-2000-ci illər	Kaspar, Azərdəmiryol	ESTN, QSC "KazTransOyl"
4.2.	Aktau limanında bərə körpüsünün bərpası işinin aparılması. Bunun üçün Azərbaycan tərəfi onun bərpası üzrə layihə işlərinə kömək göstərilməsinin mümkünliyinə baxacaqdır.	1999-2000-ci illər	Kaspar, BBDL	NKN
4.3.	Yük axını artırmaq məqsədi ilə Qazaxıstanın və Azərbaycanın Xəzər dənizindəki limanlarında liman yığımının qarşılıqlı şəkildə mümkün qədər azaldılmasına kömək göstərilməsi.	1999-2000-ci illər	BBDL, Kaspar	KN, ESTN
4.4.	Yüklərin qarşılıqlı daşınmasında, həmçinin boru kəmərləri ilə tranzitdə milli tariflərin yaxınlaşdırılmasına kömək edilməsi.	1999-2000-ci illər	MN, ARDNŞ, Kaspar, Azərdəmiryol "Azəravtöneqliyyat" DŞ, AzAL	MN, NKN, ESTN, QSC "KazTransOyl"
4.5.	Avropa-Qafqaz-Asiya nəqliyyat dəhlizi ilə demir yolu vasitəsi ilə tranzit yüklərin nəql edilməsi zamanı əlverişli şəraitin yaradılması.	1999-2000-ci illər	Azərdəmiryol	NKN, ESTN, QSC "KazTransOyl"
4.6.	Aktau şəhəri ilə Bakı şəhəri arasında optik-volokon rabitesinin inşası.	1999-2000-ci illər	RN	NKN

Sıra №-si	Məzmunu	İcra müddəti	İcraçılar	
			Azərbaycandan	Qazaxıstandan
	V. Mədəniyyət, elm, turizm			
5.1.	Bakı və Astana şəhərlərində sargilər, mədəniyyət və incəsənət günlərinin təşkil edilməsi və keçirilməsi	1999-cu ildən başlayaraq	Mədəniyyət Nazirliyi	MİHN
5.2.	Elm sahəsində əməkdaşlıq üzrə təkliflərin hazırlanması.	1999-2000-ci illər	EA	TEN
5.3.	Beynəlxalq turizmin inkişaf etdirilməsi, aviaturların təşkili.	1999-2000-ci illər	Xarici Turizm Şurası, AzAl	TIA
5.4.	Qazaxıstanda və Azərbaycanda turist nümayəndəliklərinin açılmasına kömək edilməsi.	1999-2000-ci illər	Xarici Turizm Şurası, ƏN	TIA
5.5.	Turizm informasiyalarının - reklam materialları, çap nəşrləri, filmlər və sargilərin mübadiləsinin aparılması.	1999-2000-ci illər	Xarici Turizm Şurası	TIA

İcra orqanları və digər təşkilatların qısaldılmış adlarının tam yazılış

FORMASI

Qazaxıstan Respublikası üzrə:

MN	- Maliyyə Nazirliyi
XİN	- Xarici İşlər Nazirliyi
MB	- Qazaxıstan Milli Bankı
ESTN	- Energetika, Sənaye və Ticarət Nazirliyi
ƏN	- Ədliyyə Nazirliyi
TEƏMMN	- Təbii Ehtiyatlar və Ətraf Mühitin Mühafizəsi Nazirliyi
STİN	- Səhiyyə, Təhsil və İdman Nazirliyi
MİHN	- Mədəniyyət, İnformasiya və İctimai Həmrəylik Nazirliyi
NKTN	- Nəqliyyat, Kommunikasiya və Turizm Nazirliyi
DGN	- Dövlət Gəlirləri Nazirliyi
KTN	- Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi
QSC "KazTransOyl"	- Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti "KazTransOyl"
MNŞ "Kazaxoyl"	- Milli Neft Şirkəti "Kazaxoyl"
TIA	- Turizm və İdman Agentliyi

Azərbaycan Respublikası üzrə:

İN	- İqtisadiyyat Nazirliyi
XİN	- Xarici İşlər Nazirliyi
ƏN	- Ədliyyə Nazirliyi
MN	- Maliyyə Nazirliyi
KTN	- Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi
RN	- Rabitə Nazirliyi
ƏƏSMN	- Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi
SN	- Səhiyyə Nazirliyi
MB	- Milli Bank
DGK	- Dövlət Gömrük Komitəsi
Dövləttəbiətkom	- Dövlət Ekologiya və Təbiətdən İstifadəyə Nəzarət Komitəsi
ARDNŞ	- Dövlət Neft Şirkəti
"Azərikimya" DŞ	- "Azərikimya" Dövlət Şirkəti
AzAL	- "Azərbaycan Hava Yolları" Dövlət Konserni
"Azəravtonəqliyyat"	
DK	- "Azəravtonəqliyyat" Dövlət Konserni
Azərdəmiryol	- Azərbaycan Dövlət Dəmir Yolu
Kaspar	- Dövlət Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi
EA	- Elmlər Akademiyası
MHA	- Müəllif Hüquqları Agentliyi
BBDL	- Bakı Beynəlxalq Dəniz Limanı
BDVM	- Baş Dövlət Vergi Müfəttişliyi

189 1999-cu il sentyabrın 24-də Bakı şəhərində imzalanmış “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Almaniya Federativ Respublikası Hökuməti arasında maliyyə əməkdaşlığı haqqında Saziş” barədə

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

1. 1999-cu il sentyabrın 24-də Bakı şəhərində imzalanmış “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Almaniya Federativ Respublikası Hökuməti arasında maliyyə əməkdaşlığı haqqında Saziş” **təsdiq edilsin.**

2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə tapşırılsın ki, öz səlahiyyətləri daxilində bu Sərəncamın 1-ci bəndində göstərilən Sazişin həyata keçirilməsini təmin etsin.

3. Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyinə tapşırılsın ki, bu Sərəncamın 1-ci bəndində göstərilən Sazişin qüvvəyə minməsi üçün zəruri olan dövlətdaxili prosedurların yerinə yetirilməsi haqqında Almaniya Federativ Respublikası Hökumətini xəbərdar etsin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti **HEYDƏR ƏLİYEV**

Bakı şəhəri, 6 mart 2000-ci il
№ 350

Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Almaniya Federativ Respublikası Hökuməti arasında maliyyə əməkdaşlığı haqqında

SAZİŞ

Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Almaniya Federativ Respublikası Hökuməti

Azərbaycan Respublikası və Almaniya Federativ Respublikası arasında mövcud olan dostluq əlaqələri ruhunda,

bu dostluq əlaqələrinin maliyyə sahəsində əməkdaşlıq vasitəsi ilə daha da möhkəmləndirilməsi və dərinləşdirilməsini arzulayaraq,

qeyd edilən əlaqələrin dəstəklənməsinin bu Sazişin əsasını təşkil etdiyini dərk edərək,

Azərbaycan Respublikasının sosial və iqtisadi inkişafına kömək məqsədi ilə, 1999-cu il sentyabrın 7 və 8-də Bakı şəhərində keçirilən hökumətlərarası danışıqlara istinad edərək,

aşağıdakılar barədə razılığa gəldilər:

Maddə 1

1) Almaniya Federativ Respublikası Hökuməti Azərbaycan Respublikası Hökumətinə və ya hər iki hökumət tərəfindən birgə seçilən digər borcalana Yenidənqurma Kredit Bankından (Frankfurt-Mayn),

araşdırmalar nəticəsində vəsaitin ayrılmasının zəruriliyi təsdiq edilərsə, a) “Enerji ötürülməsinin reabilitasiyası proqramı - II” layihəsi 30.000.000 (otuz) milyona qədər alman markası məbləğində,

b) “Kiçik və orta sahibkarlığın inkişafına yardım proqramı” layihəsinə (cari layihənin həyata keçirilməsi üçün vəsaitin artırılması) 7.000.000 (yeddi) milyona qədər alman markası məbləğində,

ümumi məbləği 37.000.000 (otuz yeddi) milyona qədər alman markası olan ssuda almasına imkan yaradır.

2) Bu Sazişin 1-ci maddəsində göstərilən layihələr Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Almaniya Federativ Respublikası Hökuməti arasında qarşılıqlı razılaşma əsasında başqa layihələrlə əvəz edilə bilər.

3) Əgər Almaniya Federativ Respublikası Hökuməti gələcəkdə Azərbaycan Respublikası Hökumətinə Yenidənqurma Kredit Bankından bu maddənin 1-ci bəndində göstərilən layihələrin hazırlanmasına əlavə ssuda və ya əvəzsiz maliyyə yardımı, yaxud bu maddənin 1-ci bəndində göstərilən layihələrin həyata keçirilməsi məqsədi ilə lazım olan tədbirlərin görülməsi və xidmət göstərilməsi üçün əlavə əvəzsiz maliyyə payı almaq imkanını yaradarsa, onda bu Saziş təbiiq edilir.

4) Bu maddənin 3-cü bəndinə müvafiq olaraq hazırlıq və digər əlaqədar tədbirlər üçün nəzərdə tutulmuş maliyyə yardımı başqa məqsədlərə istifadə edilərsə, ssuda hesab ediləcəkdir.

Maddə 2

1) Bu Sazişin 1-ci maddəsinin 1-ci bəndində göstərilən məbləğlərin istifadəsi, onların verilməsi, habelə sifarişlərin yerləşdirilməsi şərtləri Almaniya Federativ Respublikasında mövcud olan qanunvericiliyə uyğun olaraq Yenidənqurma Kredit Bankı ilə ssuda və ya maliyyə yardımı alanlar arasında bağlanmış müqavilələrlə tənzimlənir.

Bu Sazişin 1-ci maddəsinin 1-ci bəndində razılaşdırılmış məbləğin verilməsi üzrə öhdəlik, həmin öhdəliyin qüvvəyə mindiyi ildən etibarən 8 il müddətində ssudanın və ya maliyyə yardımının verilməsi barədə müqavilə imzalanmazsa, qüvvədən düşmüş hesab olunur. Bu məbləğlər üçün müddət 2007-ci il dekabrın 31-də bitir.

2) Azərbaycan Respublikası Hökuməti, əgər ssudanı bilavasitə alan tərəf deyilsə, bu maddənin 1-ci bəndinə əsasən bağlanmış müqavilələrə uyğun olaraq ssuda alanların öhdəlikləri üzrə bütün ödənişlərin alman markası ilə həyata keçirilməsi üçün Yenidənqurma Kredit Bankına zəmanət verəcəkdir.

3) Azərbaycan Respublikası Hökuməti, əgər əvəzsiz maliyyə yardımını bilavasitə alan tərəf deyilsə, bu maddənin 1-ci bəndinə uyğun olaraq bağlanmış maliyyələşdirməyə dair müqaviləyə əsasən məbləğlərin qaytarılması üzrə mümkün tələblərin yerinə yetirilməsi üçün Yenidənqurma Kredit Bankına zəmanət verəcəkdir.

Maddə 3

Azərbaycan Respublikası Hökuməti Yenidənqurma Kredit Bankını bu Sazişin 2-ci maddəsində göstərilən müqavilələrin bağlanması və həyata keçirilməsi ilə bağlı Azərbaycan Respublikasında bütün vergi və digər dövlət yığımlarından azad edir.

Maddə 4

Azərbaycan Respublikası Hökuməti ssudanın və əvəzsiz maliyyə yardımının verilməsi ilə əlaqədar dəniz, quru və hava ilə səmşin və yüklərin daşınmasında səmşinlərə və mal göndərənlərə nəqliyyat müəssisəsinin sərbəst surətdə seçilməsini təmin edir, Almaniya Federativ Respublikasında yerləşən nəqliyyat müəssisələrinin bərabərhüquqlu iştirakını istisna edən və ya mürəkkəbləşdirən heç bir tədbir görmür, lazım olduğu təqdirdə onların iştirakına icazə verir.

Maddə 5

Bu Saziş imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Bakı şəhərində, 24 sentyabr 1999-cu ildə iki nüsxədə, hər biri Azərbaycan, alman və rus dillərində olmaqla imzalanmışdır və bütün mətnlər eyni qüvvəyə malikdir. Azərbaycan və alman dillərində olan mətnlərin təfsiri zamanı fikir ayrılığı olarsa, rus dilində olan mətnə üstünlük verilir.

Azərbaycan Respublikası Hökuməti
adından
(İmza)

Almaniya Federativ Respublikası Hökuməti
adından
(İmza)

190 “Yerin təki haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun icrasını təmin edən bəzi normativ hüquqi aktların təsdiq edilməsi barədə

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

“Yerin təki haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun icrasını təmin etmək məqsədi ilə və “Yerin təki haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1998-ci il 27 aprel tarixli, 701 nömrəli Fərmanına uyğun olaraq **qərara alıram**:

1. “Yerin təki haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun icrasını təmin edən aşağıdakı normativ hüquqi aktlar təsdiq edilsin (əlavə olunur):

Dövlət Geoloji İnformasiya Fondunun yaradılması və aparılması Qaydaları; Mineral-xammal Bazasının Bərpası üzrə Dövlət Fondu haqqında Əsasnamə;

Torpaq sahiblərinin onlara məxsus torpaq sahələrinin hüdudlarında öz ehtiyaclarını ödəmək üçün yeraltı içməli suların istifadə Qaydaları;

İstifadəyə verilən yer təki sahələrinin və onlarla əlaqədar işlərin dövlət qeydiyyatı və dövlət uçotunun aparılması Qaydaları.

2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Geologiya və Mineral Ehtiyatlar Komitəsi, Azərbaycan Respublikasının Baş Dövlət Vergi Müfəttişliyi, Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi və Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi öz səlahiyyəti hüdudlarında:

bu Fərmanın 1-ci bəndində sadalanan sənədlərdə göstərilən müvafiq təlimatları və digər normativ hüquqi aktları bir ay müddətində hazırlayıb təsdiq etsinlər;

həmin sənədlərdən irəli gələn digər məsələləri həll etsinlər.

3. Bu Fərman dərc olunduğu gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti **HEYDƏR ƏLİYEV**

Bakı şəhəri, 6 mart 2000-ci il
№ 351

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
2000-ci il 6 mart tarixli, 351 nömrəli
Sərəncamı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

Dövlət Geoloji İnformasiya Fondunun yaradılması və aparılması

QAYDALARI

ÜMUMİ MÜDDƏALAR

1.1. Bu Qaydalar “Yerin təki haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa və “Yerin təki haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1998-ci il 27 aprel tarixli, 701 nömrəli Fərmanına müvafiq olaraq hazırlanmışdır və yerin təki haqqında Dövlət Geoloji İnformasiya Fondunun yaradılması və aparılması qaydalarını müəyyən edir.

1.2. Yerin təki haqqında geoloji informasiya yerin təkini səciyyələndirən və geoloji-kəşfiyyat, elmi tədqiqat, tematik, istismar və başqa işlər prosesində əldə edilən geoloji, geofiziki, geokimyəvi, geokoloji, mühəndis-geoloji, hidrogeoloji, aero və kosmofotogeoloji və digər məxsusi məlumatlardan ibarətdir.

1.3. Yerin təkinin geoloji quruluşu, orada olan faydalı qazıntılar, dağ-mədən şəraiti, həmçinin yer təkinin digər xassələri haqqında hesabatlarda, xəritələrdə və başqa materiallarda olan informasiya Azərbaycan Respublikasına mənsubdur və onun üzərində mülkiyyət hüququ qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada qorunur.

1.4. Dövlət vəsaiti, eləcə də təşkilatların, müəssisələrin və vətəndaşların maliyyə vəsaitləri hesabına əldə edilmiş geoloji və digər informasiya müəyyən edilmiş formada Azərbaycan Respublikası Dövlət Geologiya və Mineral Ehtiyatlar Komitəsindəki Dövlət Geoloji İnformasiya Fonduna (bundan sonra - Fond) verilir. Həmin informasiya Fondnda saxlanılır və sistemləşdirilir.

1.5. Öz maliyyə vəsaitləri hesabına yerin təki haqqında geoloji və digər informasiya hazırlayan təşkilatlar, müəssisələr və vətəndaşlar ondan istifadənin şərtlərini özləri müəyyən edirlər.

1.6. İnformasiyanın toplandığı, qeydə alındığı, saxlanıldığı, verildiyi və ondan istifadə olunduğu bütün mərhələlərdə məsul şəxslər onun məxfiliyini təmin etməlidirlər.

II. YERİN TƏKİ HAQQINDA DÖVLƏT GEOLOJİ İNFORMASIYA FONDUNUN YARADILMASININ MƏQSƏDİ

2.1. Dövlət Geoloji İnformasiya Fondu Azərbaycan Respublikası ərazisində, o cümlədən Xəzər dənizinin (gölünün) ona mənsub bölməsində mineral-xammal ehtiyatlarının vəziyyətinin qiymətləndirilməsi və ondan səmərəli istifadənin uçotunun təşkili, yer təkinin planauyğun və kompleks şəkildə geoloji cəhətdən öyrənilməsinə dair informasiyanın vahid sistem üzrə toplanması, sistemləşdirilməsi, saxlanması və istifadəsi məqsədi ilə yaradılır.

2.2. Yerin təki haqqında geoloji informasiya Fondnda toplanır.

III. YERİN TƏKİ HAQQINDA DÖVLƏT GEOLOJİ İNFORMASIYA FONDUNUN YARADILMASI MƏNBƏLƏRİ

Yerin təki haqqında Dövlət Geoloji İnformasiya Fondunun yaradılması mənbələri aşağıdakılardır:

yerin təkinin geoloji öyrənilməsi, faydalı qazıntıların çıxarılması, eləcə də onların çıxarılması ilə əlaqədar olmayan məqsədlər üçün verilən yer təki sahələri və onlarla əlaqədar müvafiq işlərin dövlət uçotu və dövlət qeydiyyatı üzrə sənədlər;

dövlət qeydiyyatına alınmış işlər tamamlandıqdan sonra həmin işlərin nəticələri üzrə yekun hesabatlar və xəritə materialları;

elmi tədqiqat və texnoloji işlər üzrə hesabatlar;

faydalı qazıntı ehtiyatları üzrə komissiyanın protokolları;

ölkənin ərazisinin geoloji, geofiziki, hidrogeoloji, mühəndis-geoloji öyrənilməsi üzrə qeydiyyat və rəqəqləri, kartoqramları;

faydalı qazıntı ehtiyatlarının dövlət və sahə balansları, faydalı qazıntı yataqlarının və təzahürlərinin dövlət kadastrı (pasportları);

faydalı qazıntı yataqlarının geoloji-iqtisadi qiymətləndirilməsi, texniki-iqtisadi mülahizə, texniki-iqtisadi məruzə, texniki-iqtisadi əsaslandırma və kondisiya layihələrinin sənədləri;

faydalı qazıntı ehtiyatlarının və istifadəyə verilən yer təki sahələrinin ekspertizası üzrə ekspert rəyi;

geoloji kəşfiyyat və istismar işləri aparan müəssisə və təşkilatların illik hesabatları;

ölkə ərazisinin geoloji cəhətdən öyrənilməsinə, eləcə də geoloji-kəşfiyyat işlərinin inkişafına dair müvafiq dövlət proqramları;

faydalı qazıntıların proqnoz resursları üzrə hesabatlar;

elmi-texniki informasiya və dövrü ədəbiyyat;

faydalı qazıntı yataqları və təzahürləri üzrə daş materialları kolleksiyası;

ölkə ərazisinin aero-və kosmofotoşəkilləri;

ölkə ərazisinin müxtəlif miqyaslı topoxəritələri;

ölkə ərazisinin geoloji yönümlü müxtəlif miqyaslı dövlət xəritələri.

IV. YERİN TƏKİ HAQQINDA DÖVLƏT GEOLOJİ İNFORMASIYA FONDUNUN APARILMA QAYDASI

4.1. Geoloji İnformasiya Fondu aşağıdakı sistem üzrə aparılır:

yerin təkinin geoloji öyrənilməsi, faydalı qazıntıların çıxarılması, eləcə də onların çıxarılması ilə əlaqədar olmayan məqsədlər üçün verilən yer təki sahələri və onlarla əlaqədar müvafiq işlər müəyyən edilmiş qaydada dövlət uçotuna və dövlət qeydiyyatına alınır;

müəyyən edilmiş qaydada faydalı qazıntı ehtiyatlarının dövlət balansı və faydalı qazıntı yataqlarının və təzahürlərinin dövlət kadastrı aparılır;

Fondnda toplanan və ölkənin ərazisində aparılan istismar və geoloji-kəşfiyyat işləri nəticəsində əldə edilən yer təki haqqında geoloji informasiyanın təhlili və ümumiləşdirilməsi, ərazinin geoloji, geofiziki, hidrogeoloji və mühəndis-geoloji öyrənilmə kartoqramları tərtib edilir;

yerin təki haqqında geoloji informasiyadan qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydalara uyğun olaraq istifadə təşkil olunur.

4.2. Fonda daxil olan geoloji informasiyanın sistemləşdirilməsi və saxlanması qaydaları və şərtləri bu Qaydalara müvafiq olaraq Azərbaycan Respublikası Dövlət Geologiya və Mineral Ehtiyatlar Komitəsi tərəfindən təsdiq edilmiş təlimatla tənzimlənir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin

2000-ci il 6 mart tarixli, 351 nömrəli

Sərəncamı ilə

TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

Mineral-xammal Bazasının Bərpası üzrə Dövlət Fondu haqqında

ƏSASNAMƏ

I. ÜMUMİ MÜDDƏALAR

1.1. Bu Əsasnamə "Yerin təki haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Yerin təki haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə" 1998-ci il 27 aprel tarixli, 701 nömrəli Fərmanına əsasən hazırlanmışdır və Azərbaycan Respublika-

sında mineral-xammal bazasının bərpasını maliyyələşdirmək məqsədi ilə yaradılan Dövlət Fondu (bundan sonra - Dövlət Fondu) vəsaitlərinin əmələ gəlməsi və istifadə qaydasını müəyyən edir.

1.2. Dövlət Fondunun yaradılmasının məqsədləri aşağıdakılardır:

müəyyən olunmuş qaydada istifadəyə verilən faydalı qazıntı yataqlarının axtarışı, qiymətləndirilməsi və kəşfiyyatına dövlətin çəkdiyi xərclərin ödənilməsi;

ölkənin mineral-xammal bazasının bərpası məqsədi ilə aparılacaq geoloji-kəşfiyyat işlərinin əlavə maliyyələşdirilməsinin təmin edilməsi.

II. DÖVLƏT FONDUNUN YARADILMASI VƏ VƏSAİTLƏRİNİN ƏMƏLƏ GƏLMƏ MƏNBƏLƏRİ

2.1. Dövlət Fondunun vəsaitləri aşağıdakı mənbələr hesabına əmələ gəlir: mineral-xammal bazasının bərpasına yönəldilmiş ayrılmalar; yerin təkinin istifadəyə verilməsinə dair müsabiqə və hərracların keçirilməsindən əldə edilən gəlirlər;

mineral-xammal bazasının bərpası və möhkəmləndirilməsinə dair geoloji-kəşfiyyat işlərinin aparılmasında vahid texniki siyasətin həyata keçirilməsi üçün yer təki istifadəçilərinin, müəssisələrin könüllü ödənişləri;

qanunvericiliyə zidd olmayan digər daxilolmalar.

2.2. Mineral-xammal bazasının bərpasına ayrılmalar kəşfiyyatı dövlət vəsaiti hesabına aparılmış bütün faydalı qazıntı növlərinin çıxarılmasına görə yer təki istifadəçilərləndən alınır.

2.3. Ayrılmaların dərəcəsi eyni növ mineral-xammal hasil edən bütün yer təki istifadəçiləri üçün eynidir.

2.4. Mineral-xammal bazasının bərpasına ayrılmaların miqdarı faktiki çıxarılmış faydalı qazıntılardan əldə olunan və realizə edilən birinci əmtəə məhsulunun dəyərindən (mədən vergisi nəzərə alınmadan) faizlə müəyyən edilir (mineral-xammal bazasının bərpasına ayrılmaların obyektləri və dərəcələri bu Əsasnaməyə əlavə olunur).

2.5. Dəyərindən ayrılmalar tutulan məhsullara aşağıdakılar aiddir:

bilavasitə faydalı qazıntılar - yanar şistlər, filizlər, yeraltı sular (şirin, mineral, termal, yodlu-bromlu), inşaat materialları istehsalı üçün xammal, qeyri-filiz xammalı, pyezooptik xammal, qiymətli, yarımqiymətli və məmulat daşları;

qara, əlvan, nadir materialların, kimyəvi mineral-xammalın konsentratları, eləcə də nəcib metallar.

2.6. Yerin təki istifadəçiləri tərəfindən istismar edilən faydalı qazıntı yatağının müvafiq ehtiyatlarının axtarışı və kəşfiyyatına dövlətin çəkdiyi xərclərin tamamilə ödənilməsi üçün yataqlarda hasil edilmiş faydalı qazıntıların dəyərindən ayrılmalar tutulmur.

2.7. Dövlət Fonduna yönəldilən vəsaitlər müəyyən olunmuş qaydada Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi Baş Dövlət Xəzinədarlığının xüsusi hesabında cəmlənir və bu Fondan olan bütün maliyyələşmələr Dövlət Xəzinədarlığı vasitəsi ilə həyata keçirilir.

2.8. Ayrılmaların məbləği, eləcə də geoloji-kəşfiyyat işlərinin aparılması üçün yer təki istifadəçilərinin öz vəsaitləri hesabına faktiki çəkdiyi xərclərin məbləği məhsulun istehsalına dair məsrəflərə aid edilir.

III. DÖVLƏT FONDUNUN VƏSAİTLƏRİNDƏN İSTİFADƏ

3.1. Dövlət Fondunun vəsaitləri mineral-xammal bazasının bərpası məqsədi ilə aparılan geoloji-kəşfiyyat işlərinin məqsədli maliyyələşdirilməsinə yönəldilir və mənfəət əldə etmək üçün istifadə oluna bilməz.

Vəsaitlərin 0,5 faizi sənaye əhəmiyyəti kəşb edən faydalı qazıntı yataqlarının ilkin açılmasının və kəşfiyyatının həvəsləndirilməsi üçün istifadə edilir.

3.2. Dövlət Fondunun vəsaitləri faydalı qazıntı yataqlarının axtarışına, aşkar olunmasına, qiymətləndirilməsinə və kəşfiyyatına, mineral-xammal bazasının formalaşması, bərpası və istifadəsi üzrə vahid texniki siyasətin aparılmasına xərclənir.

3.3. Dövlət Fondu vəsaitlərinin sərəncamçısı Azərbaycan Respublikası Dövlət Geologiya və Mineral Ehtiyatlar Komitəsidir.

Dövlət Fondu vəsaitlərinin sərəncamı üzərində nəzarəti Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi həyata keçirir.

Mineral-xammal bazasının bərpasına dair geoloji-kəşfiyyat işlərinin istiqamət və həcmi Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi ilə razılaşdırılır.

3.4. Dövlət Fondunun illik büdcəsində aşağıdakılar müəyyən edilir:

əsas mənbələr üzrə gözlənilən pul vəsaitlərinin daxil olması;

Dövlət Fondunun xərcləmə istiqamətləri üzrə vəsaitlərinin miqdarı.

3.5. Defisitliyi mümkün olmayan Dövlət Fondunun illik büdcəsinin layihəsi Azərbaycan Respublikası Dövlət Geologiya və Mineral Ehtiyatlar Komitəsi tərəfindən hazırlanır və Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi ilə razılaşdırılır.

Dövlət Fondunun illik büdcəsinin razılaşdırılmış layihəsi planlaşdırılan il üçün yerin təkinin geoloji cəhətdən öyrənilməsinə dair geoloji-kəşfiyyat işləri həcmələrinin ümumi proqnoz layihəsinə daxil edilir və dövlət büdcəsinin proqnoz layihəsinin formalaşma mərhələsində dövlət büdcəsinin tərkibinə salınmaq üçün Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyinə təqdim edilir. Maliyyə Nazirliyi bu Fondun gəlir və xərclərini mövcud qanunvericiliyə uyğun olaraq dövlət büdcəsinin tərkibinə daxil edir.

3.6. Dövlət Fondunun keçid qalığı geri alınmur və gələn ilin gəlirlərinə əlavə edilir.

3.7. Ödənişlər üzrə mükəlləfiyyətlərin yerinə yetirilməsi üzərində nəzarəti Azərbaycan Respublikası Dövlət Geologiya və Mineral Ehtiyatlar Komitəsinin iştirakı ilə Azərbaycan Respublikasının Baş Dövlət Vergi Müfəttişliyi həyata keçirir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
2000-ci il 6 mart tarixli, 351 nömrəli
Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş
Mineral-xammal Bazasının Bərpası üzrə
Dövlət Fondu haqqında Əsasnaməyə
ƏLAVƏ

**MİNERAL-XAMMAL BAZASININ BƏRPASINA
AYIRMALARIN OBYEKTləri VƏ DƏRƏCƏLƏRİ**

Faktiki qazıntıların növləri	Faktiki qazıntılardan əldə olunan və realizə edilən birinci əmtəə məhsulunun dəyərindən ayırmalar, faizlə
Yanar şistlər	3,0
Qara metallar (dəmir filizi, hematit, manqan)	2,0
Əlvan və nadir metallar (mis, sink, qurğuşun, cıvə, kobalt, molibden, alüminium xammalı)	3,0
Nəcib metallar (qızıl, gümüş)	5,0
Qeyri-filiz faydalı qazıntıları: mişar daşı	4,0
üzlük daşları (mərmer, qabbro, tuflar, travertin, mərmerləşmiş əhəng daşı və s.)	3,0
seolit	4,0
barit	4,0
bentonit gilləri	4,0
kaolin, odadavamlı gillər	3,0
kərpic, kirəmid, keramzit, aqloporit istehsalı üçün gillər	2,0
vulkan külü ilə pemza	2,0
mineral pigmentlər	3,0
kvars qumları	2,0
tikinti qumları (o cümlədən bitumlaşmış)	2,0
sement xammalı (əhəng daşı, mergel, gil)	3,0
daş və göl duzu	2,0
çınqıl, çınqıl-qum qarışığı	3,0
qiymətli, yarımqiymətli və məmulat daşları, pyezooptik xammalı	3,0
gips, gəc	4,0
Yeraltı sular:	
yodlu-bromlu sular	3,0
mineral-termal sular	3,0
şirin sular	3,0

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
2000-ci il 6 mart tarixli, 351
nömrəli Sərəncamı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

**Torpaq sahiblərinin onlara məxsus torpaq sahələrinin hüdudlarında öz
ehtiyaclarını ödəmək üçün yeraltı içməli sulardan istifadə**

QAYDALARİ

I. ÜMUMİ MÜDDƏALAR

1.1. Bu Qaydalar “Yerin təki haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa, Azərbaycan Respublikasının Su Məcəlləsinə və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Yerin təki haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” 1998-ci il 27 aprel tarixli, 701 nömrəli Fərmanına müvafiq olaraq hazırlanmışdır və torpaq sahiblərinin onlara məxsus torpaq sahələrinin hüdudlarında öz ehtiyacını ödəmək üçün yeraltı içməli sulardan istifadə qaydalarını müəyyən edir.

1.2. Mülkiyyət və təşkilati-hüquqi formasından asılı olmayaraq Azərbaycan Respublikasının hüquqi və fiziki şəxsləri (bundan sonra — torpaq sahibləri) onlara məxsus torpaq sahələrinin hüdudları daxilində, bu Qaydalara uyğun olaraq xüsusi razılıq (lisenziya) almadan öz ehtiyaclarını ödəmək üçün yeraltı içməli su mənbələrindən istifadəni həyata keçirə bilərlər.

1.3. Torpaq sahibləri onlara məxsus torpaq sahələrinin hüdudlarında yeraltı sulardan istifadəyə görə ödənişlərdən azaddırlar.

**II. TORPAQ SAHİBLƏRİ TƏRƏFİNDƏN YERALTI İÇMƏLİ SULARDAN
İSTİFADƏYƏ AİD ƏSAS TƏLƏBLƏR**

2.1. Torpaq sahibləri:

2.1.1. onlara məxsus torpaq sahələrinin hüdudlarında çıxarılan yeraltı içməli sulardan yalnız öz ehtiyaclarını ödəmək üçün istifadə edə bilərlər və sahibkarlıq fəaliyyəti göstərmək məqsədi ilə onları sata bilməzlər;

2.1.2. yeraltı içməli sulardan istifadə ilə əlaqədar işlərin təhlükəsiz görülməsini təmin etməlidirlər;

2.1.3. yeraltı içməli sulardan istifadə ilə əlaqədar görülməli işlərin zərərli təsirindən yerin təkinin, suların, binaların və qurğuların qorunmasını tənzimləyən müvafiq dövlət standartlarına (normalara, qaydalara) riayət etməlidirlər;

2.1.4. yeraltı içməli sulardan istifadə zamanı təsərrüfat və təbii obyektlərə (torpaq, meşə, heyvanat aləmi, faydalı qazıntılar və sair) zərər vurulmasına yol verməməlidirlər;

2.1.5. yeraltı içməli sulardan səmərəli istifadəni, suyun qənaətlə işlədilməsini və suların mühafizəsini təmin etməlidirlər;

2.1.6. yeraltı içməli sulardan istifadənin müəyyən edilmiş qayda və normalarına riayət etməlidirlər.

III. YERALTI İÇMƏLİ SULARIN MÜHAFİZƏSİ

3.1. Yeraltı içməli su yataqları ehtiyatlarının əmələ gəlməsi və formalaşmasına təsir zonalarında onların çirklənməsi mənbəyi ola biləcək sənaye müəssisələri, kənd təsərrüfatı obyektləri (maldarlıq fermaları, quşçuluq fabrikləri və sair), zibilxana və digər tikintilərin lazımı mühafizə tədbirləri görülmədən yerləşdirilməsinə icazə verilmir.

3.2. Yeraltı içməli su mənbəyi kimi istifadə edilən sututarlara tullantı suların axıdılması qəti qadağandır.

3.3. Yeraltı içməli suların istifadəsi və mühafizəsi üzərində dövlət nəzarətini qanunvericilikdə müəyyən edilmiş qaydada Dövlət Geologiya və Mineral Ehtiyatlar Komitəsi həyata keçirir.

IV. MƏSULİYYƏT

4.1. Yeraltı içməli sulardan istifadə qayda və normalarının pozulmasında təsiri olan torpaq sahibləri qanunvericilikdə müəyyən edilmiş qaydada məsuliyyət daşıyırlar.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
2000-ci il 6 mart tarixli, 351 nömrəli
Sərəncamı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

**İstifadəyə verilən yer təki sahələrinin və onlarla əlaqədar işlərin
dövlət qeydiyyatı və dövlət uçotunun aparılması**

QAYDALARI

I. ÜMUMİ MÜDDƏALAR

1.1. Bu Qaydalar "Yerin təki haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Yerin təki haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə" 1998-ci il 27 aprel tarixli, 701 nömrəli Fərmanına müvafiq olaraq hazırlanmışdır və yerin təkinin geoloji öyrənilməsi, faydalı qazıntıların çıxarılması, eləcə də onların çıxarılması ilə əlaqədar olmayan yer təki sahələrinin və müvafiq işlərin dövlət qeydiyyatının və dövlət uçotunun aparılmasının vahid sistemini müəyyən edir.

1.2. Bu Qaydaların icrası mülkiyyət və təşkilati-hüquqi formasından asılı olmayaraq bütün yer təki istifadəçiləri üçün məcburidir.

1.3. "Yerin təki haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 27-ci maddəsinə uyğun olaraq dövlət qeydiyyatı olmadan yerin təkindən istifadə ilə əlaqədar işlərin aparılması qadağandır.

II. İSTİFADƏYƏ VERİLƏN YER TƏKİ SAHƏLƏRİNİN VƏ ONLARLA ƏLAQƏDAR İŞLƏRİN DÖVLƏT QEYDİYYATI VƏ DÖVLƏT UÇOTUNUN MƏQSƏDİ

2.1. İstifadəyə verilən yer təki sahələrinin və onlarla əlaqədar işlərin dövlət qeydiyyatı və dövlət uçotu aşağıdakı məqsədlərlə həyata keçirilir:

Azərbaycan Respublikasının ərazisinin, o cümlədən Xəzər dənizinin (gölünün) ona mənsub olan bölməsinin geoloji öyrənilməsinin xarakterinin və səviyyəsinin əks etdirilməsi üçün;

yerin təkinin geoloji öyrənilməsinə dair işlərdə paralelizm hallarına yol verilməməsi üçün;

yerin təkinin dövlət fondundan istifadənin vəziyyətinin müəyyən edilməsi üçün;

işlərin gələcək istiqamətlərinin seçilməsi, yerin təkindən istifadəyə görə xüsusi razılığın (lisenziyanın) verilməsinin əsaslandırılması, eləcə də yerin təkindən istifadə ilə əlaqədar işlərin planlaşdırılması və operativ idarə edilməsi məqsədi ilə informasiya bazasının yaradılması üçün.

2.2. Yerin təkinin geoloji öyrənilməsi, faydalı qazıntıların çıxarılması, eləcə də onların çıxarılması ilə əlaqədar olmayan məqsədlər üçün verilən yer təki sahələrinin və onlarla əlaqədar işlərin dövlət qeydiyyatını və dövlət uçotunu Azərbaycan Respublikası Dövlət Geologiya və Mineral Ehtiyatlar Komitəsi həyata keçirir.

III. DÖVLƏT QEYDİYYATI

3.1. Dövlət qeydiyyatına aşağıdakı işlər alınır:

3.1.1. geoloji-planaalma, geofiziki, geokimyəvi, hidrogeoloji, mühəndis-geoloji və kompleks geokoloji və məxsusi işlər, aero- və kosmogeoloji, təcrübi-metodik, axtarış, geoloji-kəşfiyyat işləri (faydalı qazıntı yataqlarının, o cümlədən yeraltı suların ilkin kəşfiyyatı, dəqiq kəşfiyyatı və kəşfiyyatı), eləcə də kondisiyaların, dövlət standartlarının dəyişməsi ilə əlaqədar mineral-xammal ehtiyatlarının yenidən hesablanmasına dair işlər, neft və qazın yeraltı anbarlarının yaradılması ilə əlaqədar tədqiqatlar;

3.1.2. neft və təbii qaza axtarış və kəşfiyyat quyuları, eləcə də istinad və parametrik buruq quyularının qazılması;

3.1.3. struktur, dərin və çox dərin quyuların, eləcə də maye sənaye tullantıların vurulması üçün quyuların qazılması, yeraltı sulara istismar buruq quyularının qazılması;

3.1.4. geoloji-planaalma, hidrogeoloji, geofiziki, geokimyəvi, mühəndis-geoloji materialların, axtarış və geoloji-kəşfiyyat işlərinin nəticələrinin təhlili və ümumiləşdirilməsi;

3.1.5. geologiyanın bütün sahələrinə (hidrogeologiya, mühəndis geologiya, geomorfologiya, geofizika və s.) dair elmi tədqiqat, tematik və metodik işlər, o cümlədən geoloji və geoloji-iqtisadi icmalların tərtib edilməsi; faydalı qazıntı yataqları və təzahürlərinin dövlət kadastrının və yeraltı suların kadastrının tərtib edilməsi; faydalı qazıntı yataqları kondisiyalarının, geoloji-iqtisadi qiymət-

ləndirilməsinin və bu yataqların kompleks mənimsənilməsi ilə əlaqədar işlər, geoloji, geofiziki və geokimyəvi tədqiqatların müntəzəm texnologiyalarının hazırlanması, eləcə də faydalı qazıntıların yerləşməsi qanunauyğunluqlarının tədqiqatı;

3.1.6. sənaye, hidrotexniki, mülki, yeraltı və digər qurğuların layihələndirilməsi və tikintisi ilə əlaqədar layihə, araşdırma və digər təşkilatların mühəndis-geoloji işləri;

3.1.7. dəmir və şose yollarının, qaz və neft kəmərlərinin, suötürücülərinin layihələndirilməsi və tikintisi ilə əlaqədar mühəndis-geoloji araşdırmalar, eləcə də uzunluğundan asılı olmayaraq metropoliten, magistral kanal, nəqliyyat tunneləri, iri və unikal körpülərin tikintisi üçün aparılan araşdırmalar;

3.1.8. bilavasitə yerin təkindən geoloji cəhətdən öyrənilməsi ilə əlaqədar topoqrafik-geodezik, o cümlədən fotoqrammetrik və markşeyder işləri, geoloji tərkibli məcmu və icmal xəritələrin tərtib edilməsinə dair işlər, nəşr üçün xəritələrin müəllif orijinalının tərtibatı daxil olmaqla;

3.1.9. yerin təki haqqında informasiyanın toplanması, təhlili və axtarışı üçün riyazi proqram və sistemlərin yaradılması və tətbiqi sahəsində metodik işləmələr;

3.1.10. faydalı qazıntıların çıxarılması, eləcə də faydalı qazıntıların çıxarılması ilə əlaqədar olmayan məqsədlər üçün istifadəyə verilmiş yer təki sahələri və onlarla əlaqədar aparılan işlər.

3.2. İstifadəyə verilən yer təki sahələri və onlarla əlaqədar işlərin qeydiyyatı zamanı hər bir işə dövlət qeydiyyat nömrəsi verilir.

3.3. Əsas qeydiyyat sənədi İstifadəyə Verilən Yer Təki Sahələrinin və Onlarla Əlaqədar İşlərin Siyahısıdır (bundan sonra - Siyahı).

3.4. Siyahı iş icraçısı tərəfindən 3-GK forması (və yaxud geoloji-kəşfiyyat işlərinin obyektlər üzrə planı) üzrə tərtib edilərək Azərbaycan Respublikası Dövlət Geologiya və Mineral Ehtiyatlar Komitəsinə təqdim edilir.

3.5. Dövlət qeydiyyat nömrəsi verilmiş yerin təkinin geoloji öyrənilməsinə dair işlər üzrə obyektlərin siyahısı (obyektlər üzrə plan), eləcə də yerin təkindən istifadəyə görə verilən xüsusi razılıq (lisenziya) müvafiq banklar tərəfindən bu işlərin maliyyələşdirilməsinin açılmasına hüquq verən qeydiyyat sənədləridir.

Dövlət qeydiyyatından keçməyən işlərin maliyyələşdirilməsinə yol verilmir.

3.6. Yerin təkinin geoloji öyrənilməsinə dair obyektlərin Siyahısı (obyektlər üzrə plan) hər il üçün ayrıca açılan dövlət qeydiyyatı reyestrinə salınır.

3.7. Qeydiyyat nömrəsi aşağıdakı rəqəmlər yığımından ibarətdir: işlərin aparılmasına başlanan ilin axırındakı rəqəmi, reyestr üzrə (hər il birinci nömrədən başlanmaqla) qeydiyyat sənədinin sıra nömrəsi və Siyahı üzrə (obyektlər üzrə plan) işin sıra nömrəsi.

3.8. Dövlət qeydiyyatı üçün zəruri olan materiallar (sənədlər) işlərin başlanmasınadək təqdim edilir və il ərzində qüvvədə qalır. Bir ildən artıq müddət üçün nəzərdə tutulan işlər, ikinci il üçün yeni obyektlərlə birlikdə əvvəlki döv-

lət qeydiyyat nömrəsi göstərilməklə, Siyahıya (obyektlər üzrə plana) salınmalıdır. Xüsusi razılığın (lisenziyanın) qeydiyyat nömrəsi xüsusi razılığın (lisenziyanın) qüvvədə olduğu bütün müddətdə etibarlıdır. Əgər aparılacaq işin dövlət qeydiyyatından sonra onun tapşırığında və ya sahəsində dəyişiklik baş verərsə, icraçı bu işi yenidən dövlət qeydiyyatına təqdim etməlidir və bu zaman həmin işə yeni dövlət qeydiyyat nömrəsi verilir.

3.9. Aşağıdakı işlər dövlət qeydiyyatına alınmır:

3.9.1. dağ-mədən ayırması hüdudları daxilində faydalı qazıntı yataqlarının istismarı prosesində həyata keçirilən geoloji-kəşfiyyat işləri (istismar kəşfiyyatı);

3.9.2. məxsusi siyahı üzrə təşkilatlar tərəfindən aparılan xüsusi geoloji və digər işlər, eləcə də Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyi üçün aparılan işlər;

3.9.3. xəritəçəkmə müəssisələrində həyata keçirilən müxtəlif miqyaslı geoloji, hidrogeoloji, mühəndis-geoloji, proqnoz, metallogenik, geofiziki və geoloji məzmunlu digər məxsusi xəritələrin və onlara izahedici qeydlərin nəşrə hazırlanması (nəşriyyat orijinalının tərtib edilməsi) və nəşri, eləcə də bilavasitə tədqiqatlarla əlaqədar olmayan topoqrafik-geodezik işlər;

3.9.4. geoloji-kəşfiyyat, geofiziki, hidrogeoloji avadanlıq və cihazların konstruksiyalaşdırılması, sınaqdan keçirilməsi və tətbiq edilməsinə dair işlər, avtomatlaşdırılmış idarəetmə sistemlərinin və onlarla bağlı geoloji materialların riyazi təhlili üçün proqram və alqoritmlərin texniki işləmələri;

3.9.5. normativ sorğu kitabçaları və təlimatların tərtib edilməsinə dair, eləcə də əməyin normalaşdırılması üzrə işlər;

3.9.6. yeraltı dağ qazmalarında aparılan qravimetrik işlər;

3.9.7. elmi tədqiqat, tematik, geoloji-planaalma, hidrogeoloji, geofiziki, geoloji-kəşfiyyat və yerin təkinin geoloji öyrənilməsi ilə əlaqədar digər işlərin layihələndirilməsi üzrə işlər;

3.10. Dövlət qeydiyyatı ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Dövlət Geologiya və Mineral Ehtiyatlar Komitəsi aşağıdakıları həyata keçirir:

dövlət qeydiyyatı üçün təqdim olunmuş sənədlərin düzgünlüyünü və dolğunluğunu yoxlayır;

nəzərdə tutulan işlərin öyrənilmə kartoqramları, uçot və sorğu-informasiya materialları və eləcə də Siyahılar (obyektlər üzrə planlar) və ya ötən illərin reyestrləri ilə tutuşduraraq mümkün paralelizm hallarını müəyyən edir (bu zaman işlərin qeydiyyatı zamanı paralelizm hallarını aşkar etmək məqsədi ilə icraçı təşkilatlardan layihə tapşırıqları tələb oluna bilər);

keçən illərdə görülmüş işlərə dair geoloji hesabatların daxil olmasını yoxlayır (hesabatların sisteməlik şəkildə gecikdirilməsi hallarında qeydiyyatın rəsmiləşdirilməsi borcun tam ödənilməsinədək təxirə salına bilər);

paralelizm hallarının olmadığı təqdirdə, eləcə də keçən illərdə görülmüş işlərə dair hesabat materiallarının təhvil verilməsi şərti ilə 10 gün ərzində obyekt-

lərə dövlət qeydiyyat nömrələri verir, qeydiyyat sənədlərini rəsmiləşdirərək Azərbaycan Respublikası Dövlət Geologiya və Mineral Ehtiyatlar Komitəsi rəhbərliyinin təsdiqinə təqdim edir;

işlərin dövlət qeydiyyatına alınmadan aparılması hallarını aşkar etdikdə icraçı təşkilatdan bu işlərin dərhal dövlət qeydiyyatından keçməsinə tələb edir.

3.11. Dövlət qeydiyyat sənədləri Azərbaycan Respublikası Dövlət Geologiya və Mineral Ehtiyatlar Komitəsinin sədri (o olmadıqda müavini) və Dövlət Geoloji İnformasiya Fondunun rəisi tərəfindən imzalanmaqla təsdiq edilir.

3.12. Bu Qaydaların 3.10-cu bəndində göstərilən səbəblərə görə bu və ya digər işin qeydiyyatından imtina edildikdə Siyahıda (obyektlər üzrə planda) imtinanın səbəbi göstərilir.

3.13. Müqavilə işlərinin dövlət qeydiyyatı, sifarişçi təşkilat göstərilməklə, icraçı təşkilatın adına rəsmiləşdirilir.

3.14. Dövlət qeydiyyat sənədlərinin tərtib edilməsi, rəsmiləşdirilməsi, ümumiləşdirilməsi, saxlanması və onlardan istifadə qaydası bu Qaydalar nəzərə alınmaqla Azərbaycan Respublikası Dövlət Geologiya və Mineral Ehtiyatlar Komitəsi tərəfindən təsdiq edilmiş müvafiq təlimatla müəyyən edilir.

IV. DÖVLƏT UÇOTU

4.1. Dövlət qeydiyyatından keçmiş bütün iş növlərinin materialları (sənədləri) dövlət uçotuna alınır.

4.2. Uçota alınan əsas sənədlər aşağıdakılardır:

yer təkinin öyrənilməsinə dair tamamlanmış, konservasiya edilmiş geoloji, hidrogeoloji, mühəndis-geoloji, geofiziki, geokoloji, geokimyəvi və məxsusi işlər üzrə hesabatlar;

yer təkinin geoloji öyrənilməsinə dair elmi tədqiqat, tematik və təcrübi-metodik işlər üzrə hesabatlar;

planaalma, tematik və elmi tədqiqat işlərinin nəticələri əsasında tərtib edilən nəşr olunmuş geoloji məzmunlu xəritələr;

istifadəyə verilən yer təki sahələrinə dair sənədlər.

4.3. Dövlət Geoloji İnformasiya Fondu dövlət uçotu üzrə aşağıdakı funksiyaları həyata keçirir:

Azərbaycan Respublikası ərazisinin və Xəzər dənizinin (gölünün) Azərbaycan Respublikasına mənsub bölməsinin geoloji öyrənilməsi və istifadəsinin bütün növlərini və onların vəziyyətini səciyyələndirən uçot və sorğu-informasiya materiallarını tərtib edir;

hər il üçün yer təkinin öyrənilmə dərəcəsinə dair materialları hazırlayır.

4.4. Uçot və sorğu-informasiya materiallarına aşağıdakılar aiddir:

geoloji, hidrogeoloji, mühəndis-geoloji, geofiziki, geokoloji, geokimyəvi və digər məxsusi öyrənilmənin uçot və rəqələri;

respublika ərazisinin geoloji, hidrogeoloji, mühəndis-geoloji, geofiziki, geo-

ekoloji, geokimyəvi və digər məxsusi öyrənilmənin, faydalı qazıntıların çıxarılması və onların çıxarılması ilə əlaqədar olmayan başqa məqsədlər üçün istifadəyə verilmiş yer təki sahələrinin 1:200000 miqyaslı kartoqramları;

regional geoloji-planaalma işlərinin, hidrogeoloji, mühəndis-geoloji və kompleks planaamanın, sahəvi geoloji və məxsusi regional tədqiqatların 1:500000 miqyaslı operativ kartoqramları;

Azərbaycan Respublikası ərazisinin və Xəzər dənizinin (gölünün) Azərbaycan Respublikasına mənsub bölməsinin geoloji öyrənilməsinin 1:500000 miqyaslı məcmu kartoqramı;

öyrənilmənin növləri və miqyasları üzrə cədvəllər.

4.5. Geoloji öyrənilməyə və yerin təkinin istifadəsinə aid materialların inventar uçotu, onların mühafizəsi və istifadəsi rejimi, eləcə də uçot və sorğu-informasiya materiallarının hazırlanması və aparılması Azərbaycan Respublikası Dövlət Geologiya və Mineral Ehtiyatlar Komitəsi tərəfindən təsdiq edilən müvafiq təlimatlarla müəyyən edilir.

191 2000-2001-ci illərdə kütləvi informasiya vasitələrinin maddi-texniki şəraitinin yaxşılaşdırılması üzrə tədbirlər Proqramı haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Azərbaycan Respublikasında söz, fikir və məlumat azadlığının təmin edilməsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında” 1998-ci il 6 avqust tarixli, 744 nömrəli Fərmanının 1-ci bəndinə müvafiq olaraq **qərara alıram**:

1. “2000-2001-ci illərdə kütləvi informasiya vasitələrinin maddi-texniki şəraitinin yaxşılaşdırılması üzrə tədbirlər Proqramı” təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2. Proqramın həyata keçirilməsinə rəhbərlik və tədbirləri icra edən məsul təşkilatların işinin əlaqələndirilməsi Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə həvalə edilsin.

3. Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi 2000-2001-ci illər üzrə dövlət büdcəsinin layihələri tərtib olunarkən Proqramda nəzərdə tutulan tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün lazım olan vəsaitin ayrılmasını təmin etsin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti **HEYDƏR ƏLİYEV**

Bakı şəhəri, 6 mart 2000-ci il

№ 352

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
2000-ci il 6 mart tarixli,
352 nömrəli Sərəncamı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

2000-2001-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında kütləvi informasiya vasitələrinin maddi-texniki şəraitinin yaxşılaşdırılması üzrə tədbirlər

PROQRAMI

Tədbirin adı	Məsul təşkilatlar	İcra müddəti
Söz, fikir və məlumat azadlığının, eləcə də siyasi plüralizmin dönmədən həyata keçirilməsi prinsiplərinə uyğun olaraq, kütləvi informasiya vasitələri redaksiyalarında çalışan jurnalistlərin dövlət idarələri, müəssisə və təşkilatlarında peşə fəaliyyətinə hər cür şərait yaradılması	Respublika nazirlik, komitə, idarə, müəssisə və təşkilatları, yerli icra hakimiyyəti orqanları	mütəmadi
AzərTAC-ın müasir tələblərə uyğun avtomatlaşdırılmış sistem və proqram təminatı üçün avadanlıq alınması məqsədi ilə əsaslı kapital qoyuluşuna vəsaitin ayrılması. Söz, fikir və məlumat azadlığının təmin edilməsi, bu hüquqdan vətəndaşların və dövlətin mənafeyi naminə düzgün, səmərəli istifadə edilməsi məqsədi ilə Dövlət Teleradio Verilişləri Şirkətinin, "Mir" Dövlətlər arası Teleradio Şirkətinin Azərbaycan Milli Nümayəndəliyinin, "Azərbaycan", "Göyərçin", "Günəş", "Ulduz" jurnallarının, "Ədəbiyyat", "Savalan", "Literaturniy Azerbaydjan" qəzetlərinin maddi-texniki təchizatının yaxşılaşdırılması	Maliyyə Nazirliyi	mütəmadi
Jurnalist kadrların, eləcə də poliqrafiya sənayesi üçün mütəxəssislər hazırlayan təhsil müəssisələrinin müvafiq fakültə və bölmələrinin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi	Təhsil Nazirliyi, Mətbuat və İnformasiya Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi	mütəmadi
Nəşriyyat işinin və poliqrafiya sənayesinin, eləcə də jurnalistika elminin dərinlənə öyrənilməsi və inkişafı məqsədi ilə bu sahələrə aid ədəbiyyatın hazırlanması, nəşri və respublika kitabxanalarının həmin ədəbiyyatla təchiz edilməsi	Mətbuat və İnformasiya Nazirliyi, Təhsil Nazirliyi, Mədəniyyət Nazirliyi	mütəmadi

Kütləvi informasiya vasitələri haqqında qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi, onların fəaliyyətinin yaxşılaşdırılmasına yönəldilmiş metodoloji tövsiyələrin hazırlanması; peşəkar jurnalist kadrların seçilməsi, eləcə də KİV-lərin fəaliyyətində yaranan ziddiyyətli vəziyyətlərin aradan qaldırılması üçün Mətbuat və İnformasiya Nazirliyi nəzdində aparıcı KİV, jurnalist Birlikləri, M. Ə. Rəsulzadə adına Bakı Dövlət Universitetinin jurnalistika fakültəsi nümayəndələrinin iştirakı ilə Əlaqələndirmə Şurasının yaradılması	Mətbuat və İnformasiya Nazirliyi	2000-ci il
Kütləvi informasiya vasitələri redaksiyalarına, nəşriyyatlara, poliqrafiya müəssisələrinə, informasiya agentliklərinə, yayıcılara, ötürücü mərkəzlərə dövlət mülkiyyətində olan qeyri-yaşayış sahələrinin icarəsinə görə müəyyən olunmuş tarifə və qiymətlərin minimum məbləğdə ödənilməsinin təmin edilməsi	Dövlət Əmlakı Nazirliyi	2000-ci il
Kütləvi informasiya vasitələri redaksiyalarına, informasiya agentliklərinə telefon rabitəsi üzrə müəyyən olunmuş tariflərin minimum məbləğdə ödənilməsinin təmin edilməsi	Rabitə Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi, İqtisadiyyat Nazirliyi, Dövlət Antiinhisar Siyasəti və Sahibkarlığa Kömək Komitəsi	2000-ci il

192 Bakı şəhərinin Səbail rayonunda baş vermiş torpaq sürüşməsinin nəticələrinin aradan qaldırılması tədbirləri haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

2000-ci il martın 6-7-də Bakı şəhəri Səbail rayonunun Bayıl yamacında böyük ərazini əhatə edən sahədə iri miqyaslı torpaq sürüşməsi baş vermişdir. Sürüşmə nəticəsində həmin ərazidə yerləşən bir sıra sənaye və mülki binalar, o cümlədən fərdi yaşayış evləri dağılmış, mühəndis xətləri və avtomobil yolları ciddi zədə almışdır.

Hadisə baş verən ilk andan vaxtında görülmüş tədbirlər nəticəsində bu rəyondan keçən elektrik, qaz, su və digər xətlər qabaqcadan bağlanmış, təhlükəli ərazidə yaşayan əhali köçürülmüş, bununla da insan tələfatının qarşısı alınmışdır.

Təbii fəlakətin nəticələrinin aradan qaldırılması və gələcəkdə belə hadisələrin vaxtında qarşısının alınmasını təmin etmək məqsədi ilə **qərara alıram**:

1. Aşağıdakı tərkibdə hökumət komissiyası yaradılsın:

Hökumət komissiyasının sədri

Artur Rasizadə - Azərbaycan Respublikasının Baş naziri

Hökumət komissiyası sədrinin müavinləri:

Abid Şərifov - Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin müavini

Rəfael Allahverdiyev - Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı

Hökumət komissiyasının üzvləri:

Namiq Nəsrullayev - Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyat naziri

Əvəz Ələkbərov - Azərbaycan Respublikasının maliyyə naziri

Səfər Əbiyev - Azərbaycan Respublikasının müdafiə naziri

Ramil Usubov - Azərbaycan Respublikasının daxili işlər naziri

Nadir Əhmədov - Azərbaycan Respublikasının rabitə naziri

Əhməd Əhmədzadə - Azərbaycan Respublikası Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Komitəsinin sədri

İslam Tağıyev - Azərbaycan Respublikasının Dövlət Geologiya və Mineral Ehtiyatlar Komitəsi sədrinin birinci müavini

Oqtay Əsədov - Abşeron Regional Səhmdar Su Cəmiyyətinin prezidenti

Müslüm İmanov - "Azərenerji" Səhmdar Cəmiyyətinin prezidenti

Əlixan Məlikov - "Azəriqaz" Səhmdar Cəmiyyətinin sədri

Aydın Bəşirov - Dövlət Xəzər Dəniz Gəmiçiliyinin rəisi

Tələt Məcidov - Bakı şəhəri Səbail Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı

2. Hökumət komissiyasına tapşırılsın:

təbii fəlakət nəticəsində evləri dağılmış ailələrin və qəza vəziyyətində olan evlərdə yaşayan əhəlinin müvəqqəti yerləşdirilməsini təşkil etsin;

təbii fəlakət zonasının ətrafında yerləşən ərazidə elektrik, su, kanalizasiya, istilik, rabitə xətlərinin işə qoşulmasını, Bayıl yaşayış sahəsi ilə avtomobil yolu əlaqəsinin müvəqqəti sxem üzrə bərpasını təcili təmin etsin;

iki həftə ərzində fəlakət zonasında görülməli bərpa işlərinin proqramını hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidenti ilə razılaşdırmaqla təsdiq etsin;

baş vermiş təbii fəlakət nəticəsində əhaliyə dəymiş zərərin məbləğini müəyyənləşdirib, onun müvafiq qaydada ödənilməsinə təmin etsin;

müvafiq mütəxəssisləri cəlb etməklə torpaq sürüşməsinin baş vermə səbəblərini araşdırşın və gələcəkdə belə hadisələrin vaxtında qarşısının alınması üçün lazımi tədbirlər görsün;

torpaq sürüşməsinin nəticələrinin aradan qaldırılması işlərinin gedişi haqqında mütəmadi olaraq Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin.

3. Təbii fəlakətin nəticələrinin aradan qaldırılması üzrə işlərin maliyyələşdirilməsi və əhaliyə dəyən zərərin ödənilməsi üçün Azərbaycan Respublikasının 2000-ci il Dövlət Büdcəsinin ehtiyat fondundan 5,0 milyard manat məbləğində vəsait ayrılınsın.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti **HEYDƏR ƏLİYEV**

Bakı şəhəri, 7 mart 2000-ci il

№ 353

193 Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İşgəncələrə qarşı Komitəsinin və Beynəlxalq Amnistiya Təşkilatının Azərbaycana dair hesabatı ilə əlaqədar tədbirlər haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

1999-cu il noyabrın 15-17-də Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İşgəncələrə qarşı Komitəsinin 23-cü sessiyasında "İşgəncələrə və digər qəddar, qeyri-insani, yaxud ləyaqəti alçaldan rəftar və cəza növlərinə qarşı" Konvensiyanın tətbiqi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının məruzəsinə baxılmışdır.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İşgəncələrə qarşı Komitəsi və Beynəlxalq Amnistiya Təşkilatı ölkəmizin keçid dövründə müəyyən çətinliklərlə üzləşməsinə baxmayaraq insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi və hüquqi dövlət quruculuğu sahəsində Azərbaycan Respublikasının söylərini təqdirəlayiq hesab etmişdir.

Bununla yanaşı, Beynəlxalq Amnistiya Təşkilatının məruzəsində ölkəmizdə insan hüquqlarının təminatı sahəsində müəyyən problemlər və nöqsanlar olduğu qeyd edilmişdir.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İşgəncələrə qarşı Komitəsinin və Beynəlxalq Amnistiya Təşkilatının Azərbaycana dair hesabatında göstərilən faktların yoxlanılması və tədbir görülməsi, bu sahədə insan hüquqlarının müdafiəsi ilə məşğul olan beynəlxalq təşkilatlarla işin səmərəli təşkil olunması məqsədi ilə **qərara alıram**:

1. Aşağıdakı tərkibdə işçi qrupu yaradılsın:

İşçi qrupunun rəhbəri

Ramiz Mehdiyev - Azərbaycan Respublikası Prezidenti İcra Aparatının rəhbəri

İşçi qrupunun üzvləri:

Şahin Əliyev - Azərbaycan Respublikası Prezidenti İcra Aparatının Qanunvericilik və hüquq ekspertizası məsələləri şöbəsinin müdiri

Fuad Ələsgərov - Azərbaycan Respublikası Prezidenti İcra Aparatının Hüquq mühafizə orqanları ilə iş şöbəsinin müdiri

Xələf Xələfov - Azərbaycan Respublikası xarici işlər nazirinin müavini

Fikrət Məmmədov - Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun müavini

Aydın Qasımov - Azərbaycan Respublikası ədliyyə nazirinin müavini, Məhkəmə Qərarlarının İcrası Baş İdarəsinin rəisi

Oruc Zəlov - Azərbaycan Respublikası daxili işlər nazirinin müavini

Fərhad Abdullayev - Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin hakimi

Baxış Zeynalov - Azərbaycan Respublikası milli təhlükəsizlik nazirinin müavini

Məmməd Beydullayev - Azərbaycan Respublikası müdafiə nazirinin müavini

2. İşçi qrupuna tapşırılsın ki, 15 gün müddətində Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İlgəncələrə qarşı Komitəsinin və Beynəlxalq Amnistiya Təşkilatının Azərbaycana dair hesabatında göstərilən faktların yoxlanılaraq tədbir görülməsini və həmin təşkilatlara cavab hazırlanmasını təmin etsin.

3. Azərbaycan Respublikasının ədliyyə, daxili işlər, milli təhlükəsizlik və müdafiə nazirliklərinə tapşırılsın ki, insan hüquq və azadlıqlarının təminatı sahəsində mövcud olan qanun pozuntularının qarşısının alınması məqsədi ilə müvafiq tədbirlər planı hazırlayıb həyata keçirsinlər.

4. Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsi və Baş Prokurorluğu Beynəlxalq Amnistiya Təşkilatının məruzəsində göstərilən nöqsanların aradan qaldırılması üçün bu beynəlxalq təşkilatın tövsiyələrini nəzərə alsınlar.

5. Bu Sərəncamın icrasına nəzarət Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İcra Aparatına həvalə olunsun.

6. Bu Sərəncam imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti **HEYDƏR ƏLİYEV**

Bakı şəhəri, 10 mart 2000-ci il
№ 354

194 Azərbaycan Respublikasının, Ermənistan Respublikasının, Gürcüstanın və Rusiya Federasiyasının daxili işlər nazirlikləri arasında terrorizmlə və ekstremizmin digər təzahürləri ilə mübarizə sahəsində qarşılıqlı anlaşma haqqında Memorandumu imzalamaq səlahiyyətinin verilməsi barədə

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

1. Azərbaycan Respublikasının, Ermənistan Respublikasının, Gürcüstanın və Rusiya Federasiyasının daxili işlər nazirlikləri arasında terrorizmlə və ekstremizmin digər təzahürləri ilə mübarizə sahəsində qarşılıqlı anlaşma haqqında Memorandumu imzalamaq səlahiyyəti Azərbaycan Respublikasının daxili işlər naziri Ramil İdris oğlu **Usubova** verilsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyinə tapşırılsın ki, bu Sərəncamın 1-ci bəndində göstərilən Memorandumu imzalamaq səlahiyyətinin Azərbaycan Respublikasının daxili işlər naziri Ramil İdris oğlu **Usubova** verilməsi barədə Rusiya Federasiyasının Xarici İşlər Nazirliyinə məlumat versin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti **HEYDƏR ƏLİYEV**

Bakı şəhəri, 10 mart 2000-ci il
№ 355

195 “Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyi ilə Rumıniya Milli Müdafiə Nazirliyi arasında Hərbi Təhsil Sahəsində Əməkdaşlıq haqqında Protokolu” Azərbaycan Respublikası Hökuməti adından imzalamaq səlahiyyətinin verilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

1. “Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyi ilə Rumıniya Milli Müdafiə Nazirliyi arasında Hərbi Təhsil Sahəsində Əməkdaşlıq haqqında Protokolu” Azərbaycan Respublikası Hökuməti adından imzalamaq səlahiyyəti Azərbaycan Respublikasının müdafiə naziri general-polkovnik Səfər Axundbala oğlu **Əbiyevə** verilsin.

2. “Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyinə tapşırılsın ki, bu Sərəncamın 1-ci bəndində göstərilən Protokolu Azərbaycan Respublikasının Hökuməti adından imzalamaq səlahiyyətinin Azərbaycan Respublikasının müdafiə naziri Səfər Axundbala oğlu **Əbiyevə** verilməsi barədə Rumıniya tərəfinə müvafiq bildiriş göndərsin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti **HEYDƏR ƏLİYEV**

Bakı şəhəri, 10 mart 2000-ci il
№ 356

196 Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsinin azadlıqdan məhrumetmə yerlərində səlahiyyətlərinin həyata keçirilməsinin təmin edilməsi barədə

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

Azadlıqdan məhrumetmə yerlərində məhbusların saxlanılması şəraitinin yaxşılaşdırılması, onlarla davranışda Birləşmiş Millətlər Təşkilatının 1955-ci il tarixli "Məhbuslarla minimal standart davranış qaydaları"na riayət edilməsi və bu sahədə beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığın səmərəliliyinin artırılması məqsədi ilə **qərara alıram**:

1. 1949-cu il 12 avqust tarixli Cenevrə Konvensiyalarına, Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsinin Nizamnaməsinə uyğun olaraq bu beynəlxalq təşkilatın nümayəndələrinin azadlıqdan məhrumetmə yerlərində məhbuslarla görüşlərinə dair səlahiyyətlərinin həyata keçirilməsini Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi təmin etsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə tapşırılsın ki, Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi ilə birlikdə bu məsələyə dair müvafiq Sazişin qısa müddətdə hazırlanmasını təmin etsin.

3. Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi ilə Sazişin imzalanması səlahiyyəti Azərbaycan Respublikasının ədliyyə naziri Südəbə Cəmsid qızı **Həsənovaya** verilsin.

4. Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyinə tapşırılsın ki, bu Sərəncamın 2-ci bəndində göstərilən Sazişi imzalamaq səlahiyyətinin Azərbaycan Respublikasının ədliyyə naziri Südəbə Cəmsid qızı Həsənovaya verilməsi barədə Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsinə məlumat versin.

5. Bu Sərəncam imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti **HEYDƏR ƏLİYEV**

Bakı şəhəri, 10 mart 2000-ci il
№ 357

197 Süleyman Rəhimovun 100 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

2000-ci ildə müasir Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən biri - xalq yazıçısı, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı Süleyman Rəhimovun anadan olmasının 100 illiyi tamam olur. Azərbaycan nəsrinin, xüsusilə roman janrının inkişafında böyük xidmətləri olan Süleyman Rəhimov özündən sonra zəngin ədəbi irs qoyub getmişdir.

XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafında mühüm rol oynamış Süleyman Rəhimovun 100 illik yubileyinin respublikada layiqincə keçirilməsini təmin etmək məqsədi ilə **qərara alıram**:

1. Süleyman Rəhimovun 100 illik yubileyi tədbirlərinin hazırlanması və keçirilməsi üçün aşağıdakı tərkibdə Təşkilat Komitəsi yaradılsın:

Təşkilat Komitəsinin sədri

Elçin Əfəndiyev - Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin müavini

Təşkilat Komitəsinin üzvləri:

Rəfael Allahverdiyev	- Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı
Fatma Abdullazadə	- Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İcra Aparatının Humanitar siyasət şöbəsinin müdiri
Fərəməz Maqsudov	- Azərbaycan Elmlər Akademiyasının prezidenti
Polad Bülbüloğlu	- Azərbaycan Respublikasının mədəniyyət naziri
Misir Mərdanov	- Azərbaycan Respublikasının təhsil naziri
Nizami Xudiyev	- Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətinin sədri
Oqtay Mirqasımov	- "Azərkinovideo" İstehsalat Birliyinin baş direktoru
Anar Rzayev	- Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri
Bəxtiyar Vahabzadə	- xalq şairi
Nəbi Xəzri	- xalq şairi
İsa Hüseynov	- xalq yazıçısı
Hüseyn Abbaszadə	- xalq yazıçısı
Arif Rəhimov	- yazıçı

2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti **HEYDƏR ƏLİYEV**

Bakı şəhəri, 11 mart 2000-ci il
№ 358

198 Elm, səhiyyə, mədəniyyət və sosial təminat sahələrində çalışan işçilərin əmək haqlarının artırılması haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN
SƏRƏNCAMI

Elm, səhiyyə, mədəniyyət və sosial təminat sahələrində çalışan işçilərə dövlət qayğısının təzahürü olaraq onların rifahının yaxşılaşmasını və sosial müdafiəsinin daha da güclənməsini təmin etmək məqsədi ilə **qərara alıram**:

1. Dövlət büdcəsindən maliyyələşdirilən elm, səhiyyə, mədəniyyət, sosial təminat idarələrində çalışan işçilərin Vahid Tarif Cədvəli ilə müəyyən edilmiş aylıq vəzifə (tarif) maaşları 2000-ci il aprel ayının 1-dən 25 faiz artırılсын.

2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti **HEYDƏR ƏLİYEV**

Bakı şəhəri, 13 mart 2000-ci il
№ 359

199 S. Y. Müslümovun Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsi sədrinin müavini təyin edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN
SƏRƏNCAMI

Səlim Yanvar oğlu **Müslümov** Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsi sədrinin müavini təyin edilsin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti **HEYDƏR ƏLİYEV**

Bakı şəhəri, 14 mart 2000-ci il
№ 360

200 Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti ilə Ukrayna Nazirlər Kabineti arasında təhsil və elmi adlar haqqında sənədlərin qarşılıqlı tanınması və ekvivalentliyi haqqında Sazişi imzalamaq səlahiyyətinin verilməsi barədə

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN
SƏRƏNCAMI

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti ilə Ukrayna Nazirlər Kabineti arasında təhsil və elmi adlar haqqında sənədlərin qarşılıqlı tanınması və ekvivalentliyi haqqında Sazişi imzalamaq səlahiyyəti Azərbaycan Respublikasının təhsil naziri Misir Cumayıl oğlu **Mərdanova** verilsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyinə tapşırılsın ki, bu Sərəncamın 1-ci bəndində göstərilən Sazişi imzalamaq səlahiyyətinin Azərbaycan Respublikasının təhsil naziri Misir Cumayıl oğlu **Mərdanova** verilməsi barədə Ukrayna tərəfinə müvafiq bildiriş göndərsin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti **HEYDƏR ƏLİYEV**

Bakı şəhəri, 15 mart 2000-ci il
№ 361

201 Azərbaycan Respublikasının Milli Bankı ilə Ukrayna Milli Bankı arasında hesablaşmaların təşkili haqqında Sazişi imzalamaq səlahiyyətinin verilməsi barədə

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN
SƏRƏNCAMI

1. Azərbaycan Respublikasının Milli Bankı ilə Ukrayna Milli Bankı arasında hesablaşmaların təşkili haqqında Sazişi imzalamaq səlahiyyəti Azərbaycan Respublikası Milli Bankı idarə heyətinin sədri Elman Sirac oğlu **Rüstəmov**a verilsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyinə tapşırılsın ki, bu Sərəncamın 1-ci bəndində göstərilən Sazişi imzalamaq səlahiyyətinin Azərbaycan Respublikası Milli Bankı idarə heyətinin sədri Elman Sirac oğlu **Rüstəmov**a verilməsi barədə Ukrayna tərəfinə müvafiq bildiriş göndərsin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti **HEYDƏR ƏLİYEV**

Bakı şəhəri, 15 mart 2000-ci il
№ 362

202 Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti ilə Ukrayna Nazirlər Kabineti arasında hərbiçilərin və onların ailə üzvlərinin pensiya təminatı və hərbiçilərin məcburi dövlət sığortası haqqında Sazişi imzalamaq səlahiyyətinin verilməsi barədə

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN
SƏRƏNCAMI

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti ilə Ukrayna Nazirlər Kabineti arasında hərbiçilərin və onların ailə üzvlərinin pensiya təminatı və hərbiçilərin məcburi dövlət sığortası haqqında Sazişi imzalamaq səlahiyyəti Azərbaycan Respublikasının müdafiə naziri Səfər Axundbala oğlu **Əbiyev**ə verilsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyinə tapşırılsın ki, bu Sərəncamın 1-ci bəndində göstərilən Sazişi imzalamaq səlahiyyətinin Azərbaycan Respublikasının müdafiə naziri Səfər Axundbala oğlu Əbiyevə verilməsi barədə Ukrayna tərəfinə müvafiq bildiriş göndərsin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti HEYDƏR ƏLİYEV

Bakı şəhəri, 15 mart 2000-ci il
№ 363

203 Avropa Şurasının fəaliyyətinə və Azərbaycan Respublikası ilə Avropa Şurası arasındakı əməkdaşlığa dair məlumatların yayılması barədə

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

Avropa Şurasının fəaliyyətinə və Azərbaycan Respublikası ilə Avropa Şurası arasındakı əməkdaşlığa dair məlumatların geniş yayılması məqsədi ilə **qərar alıram**:

1. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İcra Aparatına tapşırılsın ki, müvafiq mərkəzi icra hakimiyyəti orqanları ilə birlikdə Avropa Şurasının fəaliyyətini əks etdirən kitabça və plakatların, Avropa konvensiyalarının, sazişlərinin, insan hüquqlarına dair qəbul edilən sənədlərin nəşrini, onların yayılmasını təmin etsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyinə və Azərbaycan Dövlət Teleqraf Agentliyinə (AzərTAc) tapşırılsın ki, Avropa Şurasının fəaliyyətinə dair məlumatların və Azərbaycan Respublikası ilə Avropa Şurası arasında əməkdaşlıq sahəsində həyata keçirilən tədbirlərin kütləvi informasiya vasitələri və agentliklər vasitəsi ilə təbliğini və yayılmasını təmin etsin.

3. Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətinə tapşırılsın ki, Avropa Şurasının fəaliyyətinə və Azərbaycan Respublikası ilə Avropa Şurası arasındakı əməkdaşlığa həsr olunmuş verilişlərin təşkilini təmin etsin.

4. Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinə tapşırılsın ki, Bakı Dövlət Universitetində Avropa konvensiyaları, sazişləri, Avropa Şurası Parlament Assambleyasının, Avropa Şurası Nazirlər Kabinetinin, Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin sənədləri ilə təchiz olunan "İnformasiya mərkəzi"nin yaradılmasını təmin etsin.

5. Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyinə və Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyinə tapşırılsın ki, respublikanın mərkəzi kitabxanalarını, Azərbaycan Elmlər Akademiyasının İnsan Hüquqları İnstitutunun və

təhsil müəssisələrinin kitabxanalarını insan hüquqlarına dair ixtisaslaşmış ədəbiyyatla təmin olunmasını həyata keçirsin.

6. Bu Sərəncam imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti HEYDƏR ƏLİYEV

Bakı şəhəri, 18 mart 2000-ci il
№ 364

204 "Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi ilə Gürcüstanın Səhiyyə və Sosial Müdafiə Nazirliyi arasında əmək və əhalinin sosial müdafiəsi sahəsində əməkdaşlıq haqqında Saziş"i imzalamaq səlahiyyətinin verilməsi barədə

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

1. "Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi ilə Gürcüstanın Səhiyyə və Sosial Müdafiə Nazirliyi arasında əmək və əhalinin sosial müdafiəsi sahəsində əməkdaşlıq haqqında Saziş"i Azərbaycan Respublikası tərəfindən imzalamaq səlahiyyəti Azərbaycan Respublikasının əmək və əhalinin sosial müdafiəsi naziri Əli Teymur oğlu **Nağıyevə** verilsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyinə tapşırılsın ki, bu Sərəncamın 1-ci bəndində göstərilən Sazişi Azərbaycan Respublikası tərəfindən imzalamaq səlahiyyətinin Azərbaycan Respublikasının əmək və əhalinin sosial müdafiəsi naziri Əli Teymur oğlu Nağıyevə verilməsi barədə Gürcüstan Hökumətinə müvafiq bildiriş göndərsin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti HEYDƏR ƏLİYEV

Bakı şəhəri, 20 mart 2000-ci il
№ 365

205 "Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyi və Gürcüstan Ədliyyə Nazirliyi arasında əməkdaşlıq haqqında Saziş"i imzalamaq səlahiyyətinin verilməsi barədə

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

1. "Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyi və Gürcüstan Ədliyyə Nazirliyi arasında əməkdaşlıq haqqında Saziş"i Azərbaycan Respublikası tərəfindən imzalamaq səlahiyyəti Azərbaycan Respublikasının ədliyyə naziri Südabə Cəmişid qızı **Həsənovaya** verilsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyinə tapşırılsın ki, bu Sərəncamın 1-ci bəndində göstərilən Sazişi Azərbaycan Respublikası tərəfindən imzalamaq səlahiyyətinin Azərbaycan Respublikasının ədliyyə naziri Südəbə Cəmşid qızı Həsənovaya verilməsi barədə Gürcüstan Hökumətinə müvafiq bildiriş göndərsin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti HEYDƏR ƏLİYEV

Bakı şəhəri, 20 mart 2000-ci il
№ 366

206 “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Gürcüstan Hökuməti arasında hüquqi informasiya mübadiləsi haqqında Saziş”i Azərbaycan Respublikası Hökuməti adından imzalamaq səlahiyyətinin verilməsi barədə

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

1. “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Gürcüstan Hökuməti arasında hüquqi informasiya mübadiləsi haqqında Saziş”i Azərbaycan Respublikası Hökuməti adından imzalamaq səlahiyyəti Azərbaycan Respublikasının ədliyyə naziri Südəbə Cəmşid qızı Həsənovaya verilsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyinə tapşırılsın ki, bu Sərəncamın 1-ci bəndində göstərilən Sazişi Azərbaycan Respublikası Hökuməti adından imzalamaq səlahiyyətinin Azərbaycan Respublikasının ədliyyə naziri Südəbə Cəmşid qızı Həsənovaya verilməsi barədə Gürcüstan Hökumətinə müvafiq bildiriş göndərsin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti HEYDƏR ƏLİYEV

Bakı şəhəri, 20 mart 2000-ci il
№ 367

207 “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Gürcüstan Hökuməti arasında rabitə sahəsində əməkdaşlıq haqqında Saziş”i Azərbaycan Respublikası adından imzalamaq səlahiyyətinin verilməsi barədə

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

1. “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Gürcüstan Hökuməti arasında rabitə sahəsində əməkdaşlıq haqqında Saziş”i Azərbaycan Respublikası adından imzalamaq səlahiyyəti Azərbaycan Respublikasının rabitə naziri Nadir Alı oğlu Əhmədova verilsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyinə tapşırılsın ki, bu Sərəncamın 1-ci bəndində göstərilən Sazişi Azərbaycan Respublikası Hökuməti adından imzalamaq səlahiyyətinin Azərbaycan Respublikasının rabitə naziri Nadir Alı oğlu Əhmədova verilməsi barədə Gürcüstan Hökumətinə müvafiq bildiriş göndərsin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti HEYDƏR ƏLİYEV

Bakı şəhəri, 20 mart 2000-ci il
№ 368

208 M. B. Həziyevin Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bitkilərin Karantini Müfəttişliyinin rəisi vəzifəsindən azad edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

Məmməd Bahadur oğlu Həziyev Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bitkilərin Karantini Müfəttişliyinin rəisi vəzifəsindən azad edilsin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti HEYDƏR ƏLİYEV

Bakı şəhəri, 24 mart 2000-ci il
№ 369

209 R. Ə. Muxtarovun Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Tarix və Mədəniyyət Abidələrinin Mühafizəsi və Bərpa Komitəsi sədrinin müavini vəzifəsindən azad edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

Rüstəm Əhməd oğlu Muxtarov Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Tarix və Mədəniyyət Abidələrinin Mühafizəsi və Bərpa Komitəsi sədrinin müavini vəzifəsindən azad edilsin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti HEYDƏR ƏLİYEV

Bakı şəhəri, 24 mart 2000-ci il
№ 370

210 E. Q. Şahbazovun Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Dövlət Baytarlıq Komitəsi sədrinin müavini vəzifəsindən azad edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

Emin Qəşəm oğlu Şahbazov Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Dövlət Baytarlıq Komitəsi sədrinin müavini vəzifəsindən azad edilsin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti HEYDƏR ƏLİYEV

Bakı şəhəri, 24 mart 2000-ci il
№ 371

211 A. A. Heydərovun Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Tarix və Mədəniyyət Abidələrinin Mühafizəsi və Bərpası Komitəsi sədrinin birinci müavini vəzifəsindən azad edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

Akif Allahverdi oğlu Heydərov Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Tarix və Mədəniyyət Abidələrinin Mühafizəsi və Bərpası Komitəsi sədrinin birinci müavini vəzifəsindən azad edilsin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti HEYDƏR ƏLİYEV

Bakı şəhəri, 24 mart 2000-ci il
№ 372

212 “Azərbaycan Respublikasının Səhmdar Kommersiya Beynəlxalq Bankı ilə “AKA” Alman Bankları Konsorsiumu arasında “1 nömrəli Respublika Klinik Xəstəxanasına tibb avadanlığının alınması üçün Fərdi Kredit Sazişi”nin və bu ləzə ilə əlaqədar müvafiq hökumət zəmanəti məktublarının təsdiq edilməsi barədə

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

1. 2000-ci il fevralın 17-də Bakı şəhərində imzalanmış “Azərbaycan Respublikasının Səhmdar Kommersiya Beynəlxalq Bankı ilə “AKA” Alman Bankları Konsorsiumu arasında “1 nömrəli Respublika Klinik Xəstəxanasına tibb avadanlığının alınması üçün Fərdi Kredit Sazişi” təsdiq edilsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Səhmdar Kommersiya Beynəlxalq Bankı və “AKA” Alman Bankları Konsorsiumu arasında “1 nömrəli Respublika Klinik Xəstəxanasına tibb avadanlığının alınması üçün Fərdi Kredit Sazişi” ilə bağlı “AKA” Alman Bankları Konsorsiumuna və Azərbaycan Respublikasının Səhmdar Kommersiya Beynəlxalq Bankına verilən hökumət zəmanəti məktubları, eləcə də 1 nömrəli Respublika Klinik Xəstəxanasının yenidən qurulmasına tələb olunan, Azərbaycan Respublikasının Səhmdar Kommersiya Beynəlxalq Bankından alınan kreditin hökumət zəmanəti məktubu təsdiq edilsin.

3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə, Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyinə, Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyinə və Azərbaycan Respublikasının Səhmdar Kommersiya Beynəlxalq Bankına tapşırılsın ki, bu Sərəncamın 1-ci bəndində göstərilən Sazişin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar lazımi tədbirlər görsünlər.

4. Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyi bu Sərəncamın 1-ci və 2-ci bəndlərində göstərilən sənədlərin qüvvəyə minməsi üçün zəruri olan dövlətdaxili prosedurların yerinə yetirilməsi barədə xarici tərəfdaşa müvafiq bildiriş göndərsin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti HEYDƏR ƏLİYEV

Bakı şəhəri, 27 mart 2000-ci il
№ 373

213 Azərbaycan Respublikasının “Azərenerji” Səhmdar Cəmiyyəti ilə “ABB Alstom Power Ltd.” şirkəti arasında 1 nömrəli Bakı İstilik Elektrik Mərkəzi ikinci qaz-turbin istilik elektrik blokunun tikintisinə dair Kontraktı, bu Kontraktın maliyyələşdirilməsinə dair “Azərenerji” Səhmdar Cəmiyyəti ilə “Bayerische Landesbank Girozentrale” bankı arasında Maliyyə Sazişini və bu Maliyyə Sazişi ilə bağlı “Ödəniş üzrə Dövlət Təminatı” sənədini imzalamaq səlahiyyətinin verilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

1. Azərbaycan Respublikasının “Azərenerji” Səhmdar Cəmiyyəti ilə “ABB Alstom Power Ltd.” şirkəti (Baden, İsveçrə) arasında 1 nömrəli Bakı İstilik Elektrik Mərkəzi ikinci qaz-turbin istilik elektrik blokunun tikintisinə dair Kontraktı Azərbaycan Respublikası Hökuməti adından imzalamaq səlahiyyəti “Azərenerji” Səhmdar Cəmiyyətinin prezidenti Müslüm Məşədi Müseyib oğlu İmanova verilsin.

2. Azərbaycan Respublikasının “Azərenerji” Səhmdar Cəmiyyəti ilə “Bayerische Landesbank Girozentrale” bankı arasında 1 nömrəli Bakı İstilik Elektrik Mərkəzi ikinci qaz-turbin istilik elektrik blokunun tikintisinə dair Maliyyə Səzişini Azərbaycan Respublikası Hökuməti adından imzalamaq səlahiyyəti “Azərenerji” Səhmdar Cəmiyyətinin prezidenti Müslüm Məşədi Müseyib oğlu İmanova verilsin.

3. Azərbaycan Respublikasının “Azərenerji” Səhmdar Cəmiyyəti ilə “Bayerische Landesbank Girozentrale” bankı arasında 1 nömrəli Bakı İstilik Elektrik Mərkəzi ikinci qaz-turbin istilik elektrik blokunun tikintisinə dair Maliyyə Səzişi ilə bağlı “Ödəniş üzrə Dövlət Təminatı” sənədini Azərbaycan Respublikası Hökuməti adından imzalamaq səlahiyyəti Azərbaycan Respublikasının maliyyə naziri Əvəz Əkbər oğlu **Ələkbərova** verilsin.

4. Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyinə tapşırılsın ki, bu Sərəncamın 1-ci, 2-ci və 3-cü bəndlərində göstərilən sənədləri Azərbaycan Respublikası Hökuməti adından imzalamaq səlahiyyətlərinin “Azərenerji” Səhmdar Cəmiyyətinin prezidenti Müslüm Məşədi Müseyib oğlu İmanova və Azərbaycan Respublikasının maliyyə naziri Əvəz Əkbər oğlu Ələkbərova verilməsi barədə xarici tərəfdaşlara müvafiq bildiriş göndərsin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti **HEYDƏR ƏLİYEV**

Bakı şəhəri, 30 mart 2000-ci il
№ 374

214 T. P. Xudaverdiyevin Naxçıvan Muxtar Respublikası Culfa Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifəsindən azad edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN
SƏRƏNCAMI

Telman Paşa oğlu **Xudaverdiyev** Naxçıvan Muxtar Respublikası Culfa Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifəsindən azad edilsin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti **HEYDƏR ƏLİYEV**

Bakı şəhəri, 31 mart 2000-ci il
№ 375

215 Y. V. Vəliyevin Naxçıvan Muxtar Respublikası Culfa Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı təyin edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN
SƏRƏNCAMI

Yaşar Vəli oğlu **Vəliyev** Naxçıvan Muxtar Respublikası Culfa Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı təyin edilsin.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti **HEYDƏR ƏLİYEV**

Bakı şəhəri, 31 mart 2000-ci il
№ 376

ÜÇÜNCÜ BÖLMƏ

216 Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1998-ci il 5 fevral tarixli, 22 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında rabitə xidmətləri (beynəlxalq, şəhərlərarası, şəhər, kənd, sellülar, peyçinq, radiotrank, kabel televiziyaşının qurulması və istismarı, sürətli poçt xidməti) fəaliyyətinə xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsi Qaydaları”na dəyişikliklər edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti qərara alır:

1. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1998-ci il 5 fevral tarixli, 22 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında rabitə xidmətləri (beynəlxalq, şəhərlərarası, şəhər, kənd, sellülar, peyçinq, radiotrank, kabel televiziyaşının qurulması və istismarı, sürətli poçt xidməti) fəaliyyətinə xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsi Qaydaları”nın 2.1.7 bəndinə aşağıdakı redaksiyada yeni abzaslar əlavə edilsin:

“milli təhlükəsizlik təminatı baxımından elektrik rabitə sistemlərindən məlumatların əldə edilməsi üçün nəzərdə tutulan xüsusi avadanlıqların Azərbaycan Respublikasının Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi ilə razılaşdırılmış texniki şərtləri”;

ümumi rabitə şəbəkələri daxilində işlənilib hazırlanan, yaradılan və istismar edilən bütün növ elektrik rabitə sistemlərinin (idarə, müəssisələrə məxsus olan və ümumi rabitə şəbəkəsinə çıxışı olmayan sistemlər istisna olmaqla) milli təhlükəsizlik baxımından informasiya əldə edilməsini təmin edən xüsusi təyinatlı avadanlıqlarla təchizatı”.

Bu şərtlər və təchizat Azərbaycan Respublikasının Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi və Rabitə Nazirliyi tərəfindən təsdiq olunmuş Əsasnaməyə uyğun olaraq həyata keçirilir.

2. Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri A. RASİZADƏ

Bakı şəhəri, 28 fevral 2000-ci il
№ 26

217 Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının 1999-cu il 5 oktyabr tarixli, 961 nömrəli sərəncamının qüvvəsinin dayandırılması haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti qərara alır:

1. Öz səlahiyyətlərini aşaraq, Bakı şəhərində mənzil-kommunal xidməti təriflərini əsassız olaraq artırdığı üçün Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının 1999-cu il 5 oktyabr tarixli, 961 nömrəli sərəncamının qüvvəsi müəyyən olunmuş qaydada ləğv edilənə qədər dayandırılınsın.

2. Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri A. RASİZADƏ

Bakı şəhəri, 2 mart 2000-ci il
№ 28

218 Dövlət kitabxana fondlarında saxlanılan çap əsərlərinin və digər materialların uçotu, mühafizəsi və istifadəsi Qaydalarının təsdiq edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

“Kitabxana işi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1999-cu il 12 mart tarixli, 115 nömrəli Fərmanının 1-ci bəndinin 3-cü abzasının icrasını təmin etmək məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti qərara alır:

1. “Dövlət kitabxana fondlarında saxlanılan çap əsərlərinin və digər materialların uçotu, mühafizəsi və istifadəsi Qaydaları” təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2. Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri A. RASİZADƏ

Bakı şəhəri, 6 mart 2000-ci il
№ 29

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 6 mart tarixli, 29 nömrəli qərarı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

**Dövlət kitabxana fondlarında saxlanılan çap əsərlərinin və
digər materialların uçotu, mühafizəsi və istifadəsi**

QAYDALAR I

I. AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ DÖVLƏT KİTABXANA FOND LARI

1.1. Azərbaycan Respublikasının Dövlət kitabxana fondları kitabxanalararası əlaqələndirilmiş komplektləşdirmə, qarşılıqlı istifadə, depozitar mühafizə və mübadilə prinsipləri əsasında təşkil edilən, məlumat-axtarış sisteminə malik olan kitabxana fondlarından ibarətdir.

1.2. Azərbaycan Respublikasının Dövlət kitabxana fondu dövlət mülkiyyətidir.

II. DÖVLƏT KİTABXANA FOND LARININ UÇOTU

2.1. Kitabxana fondlarının uçotu fondun qorunub saxlanmasını, ondan istifadə edilməsini, fonda daxil olan və çıxarılan çap məhsullarını, fondun ümumi miqdarını, məzmununa görə bölgüsünü özündə əks etdirməlidir.

2.2. Fondun qorunmasına nəzarət, onun bir işçidən başqasına təhvil verilməsi, yoxlanılması, statistik hesabatın aparılması uçot sənədləri əsasında həyata keçirilir.

2.3. Fondun uçotu aşağıdakı proseslərdən ibarətdir: ədəbiyyatın qəbulu, ona ştam p vurulması, ədəbiyyatın qeydə alınması, həmçinin fondan çıxarılması, fondun hərəkətinin nəticələrinin aşkar edilməsi və onun yoxlanılması.

2.4. Kitab fondlarının uçotu üzrə bütün əməliyyat kitabxananın komplektləşdirmə şöbəsi tərəfindən həyata keçirilir. Kitab fondunun dəyər uçotunu mühasibat aparır.

2.5. Fondun mühafizə məsələlərinə sosial, fiziki-kimyəvi, bioloji amillər təsir edir. Kitabxana fondlarının mühafizəsini təmin edən müvafiq şərtlərə əməl edilməsi inzibati rəhbər və kitabxana işçilərinin, habelə oxucuların müqəddəs vəzifəsi olmalıdır.

III. DAXİL OLAN ƏDƏBİYYATIN QƏBULU

3.1. Daxil olan bütün çap məhsulları qoşma sənədlə (hesab sənədi, faktura, çekin surəti, akt və s.) kitabxananın kitabışləmə şöbəsinə göndərilir. Sənəddə göstərilən yazılar - müəllifin soyadı, sərlövhə, qiymət, nüsxələrin miqdarı yoxlanılır.

3.2. Daxil olan ədəbiyyat qoşma sənədlə düz gəlməyəndə və ya nöqsanlı nüsxələr olduqda ədəbiyyatın qəbuluna məsul şəxsin və kitabxananın ictimai təşkilatının nümayəndəsinin iştirakı ilə akt tərtib edilir.

Aktın birinci nüsxəsi kitabxanada saxlanılır və daxil olan çap məhsullarının qəbulunda istifadə olunur. İkinci nüsxə ədəbiyyatı göndərən təşkilata verilir və ondan çatışmayan, səhvən verilən və yaxud nöqsanlı nüsxələrin dəyişdirilməsi tələb olunur.

3.3. Qoşma sənədsiz daxil olmuş çap məhsulları, o cümlədən təşkilatlar və ayrı-ayrı vətəndaşlar tərəfindən bəxşis verilmiş, yaxud əhalidən toplanmış ədəbiyyat yoxlanıldıqdan sonra akt tərtib olunur.

3.4. Daxil olan bütün çap məhsullarına dərhal ştam p vurulur. Ştam p 10x40 mm həcmində dördkünc formadan ibarətdir və üstündə kitabxananın adı yazılır.

3.5. Alınmış ədəbiyyat qoşma sənədlə yoxlanıldıqdan, nüsxələrin miqdarı təyin edildikdən və ştam p vurulduqdan sonra fərdi və ümumi kitaba yazılır.

IV. KİTABXANA FONDUNUN UÇOT KİTABI

4.1. "Kitabxana fondunun uçot kitabı" üç hissədən ibarətdir: 1-ci hissədə fonda daxil olan ədəbiyyat, 2-ci hissədə fondan çıxarılan ədəbiyyat, 3-cü hissədə isə fondun uçotunun yekunu qeyd edilir.

4.2. Fonda qoşma sənədlə daxil olan və çıxarılan bütün ədəbiyyat fondun uçot kitabının 1-ci və 2-ci hissələrinə yazılır. Daxilolma və çıxarılma haqqında hər bir qeyd xüsusi sətirdə növbəti sıra nömrəsi ardıcılığı ilə yazılır. Bu nömrə qoşma sənəddə də köçürülür.

4.3. Kitabxana fonduna daxil olan ədəbiyyatın çıxarılması haqqında məlumat 1-dən başlayır və çıxarılma səbəbinə baxmayaraq ildən ilə ardıcıl olaraq davam etdirilir.

4.4. Kitabxana fondunun uçot kitabının 1-ci və 2-ci hissələri yazılarkən tarix, sıra nömrəsi, haradan daxil olması (və ya çıxarılması), qoşma sənədin sayı, ədəbiyyatın miqdarı, onların növlərə və məzmununa görə sayı göstərilir.

4.5. İlin sonunda kitabxananın komplektləşdirmə və kitabışləmə şöbəsi fonda daxil olan və oradan çıxarılan ədəbiyyatın miqdarını yekunlaşdırır, təzə il üçün fond da saxlanılan ədəbiyyatın miqdarını müəyyənləşdirir.

V. KİTAB VƏ KİTABÇALARIN UÇOTU

5.1. Kitab və kitabçalar nəşrlər üzrə uçot kataloqunda qeyd olunur. Hər bir nəşr üçün kataloqda 75x125 mm həcmində bir kartoçka (qeydiyyat vərəqi) ayrılır. Həmin kartoçkada bu nəşrdən neçə nüsxə alındığı, çıxarıldığı göstərilir.

5.2. Kartoçkanın üz hissəsində kitabların bibliografik təsviri, kitabda və qoşma sənəddə göstərilən qiyməti və kitaba verilmiş inventar nömrəsi yazılır.

5.3. Fonda daxil olan hər bir nüsxə üçün bir (növbəti) inventar nömrəsi verilir. Bu nömrə həm də uçot kartoçkasında, hər bir nüsxənin titul vərəqində və kitab formulyarında yazılır.

5.4. Çoxcildli əsərlərin bir cildinin bütün nüsxələrinə bir (növbəti) inventar nömrəsi verilir.

5.5. Nəşrə verilən müəyyən bir inventar nömrəsi kitabların fond da saxlanıldığı bütün müddət ərzində ona aid olur.

5.6. Kitabın müəyyən şöbə və filiallara aid olduğunu göstərmək üçün şöbənin şərti işarəsi kitabın yarlığında və formulyarında kitabın şifrəsindən sonra yazılır.

5.7. Filial Kitabxanalar əlifba kataloqunun əsas kartoçkasının arxasında bu ədəbiyyatdan neçə nüsxə olduğunu və hansı fondlarda saxlanıldığını qeyd edirlər.

5.8. Uçot kataloqunda kartoçkaların düzülüşü əlifba kataloqunun tərtibi qaydaları əsasında aparılır. Köməkçi (əlavə, analitik, seriyalı) və qısaldılmış təsvirlər tətbiq edilmir. Hər bir yeni nəşrə xüsusi kartoçka tərtib olunur. Kartoçkaların qorunması üçün məsuliyyət kitabxananın komplektləşdirmə və kitabışləmə şöbəsi müdürünün üzərinə düşür.

VI. DAXİL OLAN JURNALLARIN UÇOTU

6.1. Kitabxananın komplektləşdirmə və kitabışləmə şöbəsi abunəçilik məlumatları əsasında dövrü mətbuatın mərkəzi (ümumi) kartotekasını tərtib edir. Qeyd kartoçkasının (qeydiyyat vərəqi) arxasında alınacaq komplektlərin miqdarı göstərilir.

6.2. Abunəçiliklə alınan jurnallar bilavasitə kitabxananın bölmələrinə daxil olur. Bu bölmələrdə daxil olan jurnalları qeyd kartoçkasının üz hissəsində qeyd edirlər.

6.3. Jurnalların qeyd kartoçkaları kitab və kitabçalardan ayrı xüsusi əlifba kartotekasında düzülür.

6.4. Jurnalların mərkəzi kitabxana və filiallara daxil olan bütün nömrələri dərhal jurnalların qeyd kartoçkasının müəyyən qrafalarında qeydə alınır və onlara ştempel vurulur.

6.5. Jurnalların qeyd kartoçkaları müəyyən jurnalların bütün nömrələri fondan çıxarılan qədər mərkəzi kitabxanada və filiallarda saxlanılır. Lazım olduqda kartoçkalardan məlumat məqsədi ilə və ya dövrü məlumat fondunu yoxlamaq üçün istifadə olunur.

VII. DİGƏR MATERIALLARIN UÇOTU

7.1. Başqa növ çap məhsulları və materiallar uçot kataloqunda əks etdirilir. Bu kartoçkalar (qeydiyyat vərəqləri) "digər çap məhsulları" ayırıcı altında əlifba sırası ilə kitab və kitabçalardan sonra düzülür.

VIII. ÇIXARILAN ÇAP MƏHSULLARININ UÇOTU

8.1. Fondan ədəbiyyat müvafiq akt əsasında çıxarılır. Hər bir akta yalnız bir səbəb üzrə (köhnəlib, oxucular tərəfindən qaytarılmayıb, cırılıb, başqa səbəblərdən) çıxarılaçaq ədəbiyyat daxil olur.

8.2. Ədəbiyyat çıxarılanda akt iki nüsxədə tərtib olunur. Çıxarılan ədəbiyyat üçün qəbul olunmuş formada akt tərtib olunur və akta əlavə olaraq tərtib edilən siyahıda hər bir nüsxənin qiyməti göstərilir. Çıxarılan ədəbiyyatın qiyməti aktda göstərilən ədəbiyyatın məbləğ miqdarında olmalıdır.

8.3. Cırıldığına, məzmunca köhnəldiyinə görə və oxucular tərəfindən itirilmiş çap məhsullarının çıxarılması üçün tərtib olunan aktları kitabxananın direktoru təsdiq edir. Aktın hər bir nüsxəsində təsdiq olunduğu haqda qeyd və kitabxananın möhürü olmalıdır.

8.4. Müvafiq yaşayış məntəqəsindən köçüb getmiş oxucular tərəfindən qaytarılmayan ədəbiyyatın çıxarılması haqqında tərtib olunan akta ünvan bürosundan bu şəxslərin həqiqətən bu rayondan (şəhərdən) getdiyini təsdiq edən sənəd əlavə olunur.

8.5. Oxucular tərəfindən itirilmiş ədəbiyyatın əvəzinə alınan çap məhsulları kitabxananın "Oxucular tərəfindən itirilmiş ədəbiyyatın əvəzinə alınan ədəbiyyatın uçotu dəftəri"ndə qeyd olunur. Bu qeydlərin əsasında daxil olan və çıxarılan ədəbiyyat haqqındakı akt və itirilmiş kitabların formulyarları kitabxananın komplektləşdirmə və kitabışləmə şöbəsinə göndərilir.

IX. FONDUN YOXLANILMASI

9.1. Kitabxana fondu tabe olduğu yuxarı orqanın təyin etdiyi vaxtda, fond üzrə məsul şəxs dəyişdirildikdə, həmçinin təbii fəlakət zamanı yoxlanılır.

9.2. Fondun yoxlanılması nəzarət talonları əsasında aparılır. Yoxlama qurtarıldıqdan sonra akt tərtib olunur. Yoxlamanın nəticələri kitabxana şurasında müzakirə olunur və kitabxananın tabe olduğu yuxarı orqan tərəfindən təsdiq edilir.

X. KİTABXANALARDAN İSTİFADƏ QAYDALARI

10.1. Azərbaycan Respublikasında hər kəsin kitabxanalardan istifadə etmək hüququ vardır.

Kitabxanalardan istifadə qaydaları və göstərilən xidmətlər kitabxanaların müvafiq normativ hüquqi aktları ilə müəyyən edilir.

10.2. Oxucuların kitabxanaya yazılması pasport, yaxud şəxsiyyəti və yaşayış yerini təsdiq edən sənəd təqdim etdikdə həyata keçirilir.

10.3. Oxucuların kitabxanadan istifadə hüquqlarını məhdudlaşdırmaq qadağandır.

10.4. Oxucu yaşayış və iş yerini, soyadını dəyişdirdikdə, bu barədə kitabxanaya məlumat verməyə borcludur.

10.5. Oxucular kitabxanadan istifadə qaydalarına əməl etməli, kitab fonduna qayğı ilə yanaşmalı, çap məhsullarının itirilməsinə və yararsız hala salınmasına yol verməməlidirlər.

10.6. Kitabxanalar aşağıdakılara riayət etməlidirlər:

a) oxuculara lazım olan ədəbiyyatın seçilməsində şifahi məsləhət yolu ilə köməklik göstərməlidirlər, onların kataloqlardan, tövsiyə siyahılarından və biblioqrafik materiallardan istifadə etmələri üçün imkan yaratmalıdırlar;

b) fonda daxil olan yeni ədəbiyyat haqqında oxuculara müntəzəm olaraq məlumat verməlidirlər (yeni kitabların sərgisi, yeni daxil olan ədəbiyyatın bülleteni və s.).

Qeyd:

- a) kənd yerlərində yalnız müvəqqəti yaşayan şəxslər sənəd təqdim edirlər;
- b) 15 yaşına çatmamış oxucular valideynlərin və yaxud tədris müəssisəsinin yazılı xahişi ilə kitabxanaya üzv yazılırlar;
- c) 1-8 sinif şagirdləri uşaq kitabxanasından (böyükələr üçün kitabxananın uşaq şöbəindən) istifadə edirlər. Yaşayış məntəqəsində uşaq kitabxanası (şöbəsi) olmadıqda, məktəblilər böyükələr üçün olan kitabxanalardan istifadə edirlər;
- ç) 15 yaşına çatmış şəxslər böyükələr üçün olan kitabxanalardan istifadə etmək hüququna malikdirlər.

XI. KİTABXANA FONDLARININ MÜHAFİZƏSİ

11.1. Kitabxana fondlarının mühafizəsi üçün aşağıdakılara riayət edilməlidir:

- a) fond orqanlarında hava rejiminə düzgün əməl edilməsinə;
- b) oxucuya verilən və qaytarılan ədəbiyyatın kitabxanaya daxil olmasının vaxtında uçuotu və nəzarət;

- c) elektrik, istilik, hava, su və digər qurğulara, yanğın təhlükəsinə nəzarət;
- ç) ədəbiyyatın müxtəlif zərərvericilərdən mühafizəsinə.

11.2. Universal elmi kitabxanalarda fondun etibarlı mühafizəsini təşkil etmək məqsədi ilə əlyazmaları, nadir kitablar və xüsusi qiymətli nəşrlər üçün “nadir kitablar fondu”, ehtiyat ədəbiyyat üçün mübadilə fondu, az istifadə olunan ədəbiyyat üçün işə depozitar fond yaradılır.

11.3. Kitabxanalarda olan nadir və qiymətli nəşrlər xüsusi rejimdə mühafizə olunur və qanunvericilikdə müəyyən olunmuş qaydada Azərbaycan Respublikasının milli-mədəni sərvətlər reyestrinə daxil edilə bilər. Həmin ədəbiyyatın mühafizəsi lazımı qaydada təmin edilmədikdə, müvafiq icra hakimiyyəti orqanını tərəfindən digər kitabxanaya verilə bilər.

219 Azərbaycan Milli Kitabxanasının və Azərbaycan Respublikası Elmi-Sahəvi Kitabxanasının nümunəvi əsasnamələrinin təsdiq edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

“Kitabxana işi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1999-cu il 12 mart tarixli, 115 nömrəli Fərmanının 2-ci bəndinin icrasını təmin etmək məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti qərara alır:

1.”Azərbaycan Milli Kitabxanasının Əsasnaməsi” və “Azərbaycan Respublikası Elmi-Sahəvi Kitabxanasının nümunəvi Əsasnaməsi” təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2.Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri **A.RASİZADƏ**

Bakı şəhəri, 6 mart 2000-ci il

№30

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 6 mart tarixli, 30 nömrəli qərarı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

Azərbaycan Milli Kitabxanasının

ƏSASNAMƏSİ

1. ÜMUMİ MÜDDƏALAR

1.1.Azərbaycan Respublikasının Milli Kitabxanası (bundan sonra — Kitabxana) Azərbaycanda kitabxana işi sahəsində dövlət siyasətini həyata keçirən, milli nəşrləri, xarici ölkələrdə Azərbaycan haqqında nəşr olunmuş çap məhsullarını və Azərbaycan müəlliflərinin əsərlərini, dünya əhəmiyyətli nəşrləri, o cümlədən xarici dillərdə çap olunmuş məlumat daşıyıcılarını toplayıb mühafizə edən milli xəzinə və dövlət kitab saxlayıcısıdır.

1.2.Kitabxana öz fəaliyyətində Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasını, “Mədəniyyət haqqında” və “Kitabxana işi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarını, digər qanunvericilik aktlarını, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamlarını, Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarını, Mədəniyyət Nazirliyinin əmrlərini, habelə bu Əsasnaməni rəhbər tutur.

2. KİTABXANANIN STATUSU

2.1.Milli kitabxana statusu “Mədəniyyət haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 32-ci maddəsinə uyğun olaraq Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti tərəfindən verilir.

2.2.Kitabxana respublikada tipindən və növündən asılı olmayaraq bütün kitabxanalar üçün metodik mərkəzdir.

2.3.Kitabxana ümumi istifadə üçündür. Kitabxana onun daxili qaydalarından düzgün istifadə etmək şərti ilə həm Azərbaycan, həm də xarici ölkə vətəndaşlarına, habelə idarə, müəssisə və təşkilatlara xidmət edir.

2.4.Kitabxanadan istifadə pulsuzdur. Pullu xidmət ayrı-ayrı (surət çıxarma, bərpa etmə) xidmət növlərinə tətbiq olunur.

2.5.Kitabxana hüquqi şəxsdir, onun blankı, ştamplı və üstündə adı qeyd olunan möhürü vardır.

3. KİTABXANANIN VƏZİFƏLƏRİ

3.1. Kitabxananın əsas vəzifələri aşağıdakılardır:

kitabxana fondunu milli dildə, dünya əhəmiyyətli nəşrlərlə və digər məlumat daşıyıcıları ilə maksimum komplektləşdirmək, fondun qorunmasını müəyyən olunmuş qaydalara əsasən həyata keçirmək və istifadəsinə nəzarət etmək, sanitar-gigiyena tədbirlərini, bərpa və cildləmə işlərini həyata keçirmək;

fondun elmi cəhətdən işlənməsini, kataloq və kartoteka sistemində əks olunmasını təmin etmək;

kitabxana işinin avtomatlaşdırılması və kitabxana fondlarının tədricən müasir informasiya daşıyıcılarına köçürülməsi, elektron mübadilə sistemlərindən (internet) istifadə və milli fondların həmin sistemlərdə əks olunmasını təmin etmək;

Azərbaycanşünaslığa və elmin ayrı-ayrı sahələrinə dair köməkçi elmi və tövsiyə biblioqrafik göstəricilər hazırlamaq, diyarşünaslığa aid nəşr olunmuş ədəbiyyatın dövlət uçot-qeyd göstəricilərinin hazırlanmasında iştirak etmək;

milli çap məhsulunun retrospektiv göstəricilərini və toplu kataloqunu hazırlamaq;

kitabxanaşünaslığın, biblioqrafiaşünaslığın aktual problemlərinə dair başqa kitabxana və müəssisələrlə birlikdə, həm də müstəqil olaraq tədqiqat işləri aparmaq, ölkədə kitabxana işinin inkişafının əsas istiqamətlərinə dair proqnoz və layihələri, standartları, normativ sənədləri işləyib hazırlamaq;

çap əsərlərindən və digər informasiya daşıyıcılarından səmərəli istifadə etmək məqsədi ilə kompleks kitabxana, biblioqrafiya və informasiya xidməti göstərmək;

elmi və kitabxanalararası abonement vasitəsi ilə orijinal sənədlərlə, yazılı arayışlarla oxuculara differensial xidmət göstərmək;

idarələrin, müəssisələrin, təşkilatların, habelə elmi işçilərin, xalq təsərrüfatı mütəxəssislərinin, mədəniyyət və incəsənət xadimlərinin respublikanın sosial-iqtisadi və mədəni inkişafının aktual problemlərinə dair sorğularını dolğun şəkildə təmin etmək;

oxuculara və abonentlərə məlumat və məlumat-biblioqrafiya xidməti göstərmək;

respublika kitabxana fondlarının depozitar mühafizəsini təşkil etmək;

respublikada mübadilə fondunun fəaliyyətini genişləndirmək, dublet və qeyri-profilli ədəbiyyatın saxlanmasını təmin etmək;

kitabxanaşünaslıq, biblioqrafiaşünaslıq və kitabşünaslıq sahəsində elmi tədqiqatların nəticələrini öz işinə və respublikanın başqa kitabxanalarının işinə tətbiq etmək, kitabxanaların qabaqcıl iş təcrübəsini öyrənmək və yaymaq;

kitabxana işinə dair respublika və beynəlxalq elmi konfranslar, seminarlar təşkil etmək, xarici ölkə kitabxanalarının təşkil etdiyi seminar və konfranslarda iştirak etmək;

kitabxanaşünaslığa dair ədəbiyyat və biblioqrafik göstəricilər tərtib və nəşr etmək.

3.2. Kitabxana vaxtaşırı öz işi haqqında oxucular (ictimaiyyət) qarşısında hesabat verir.

4. MİLLİ KİTABXANA DÖVLƏTİN MİLLİ İRSİDİR

4.1. Milli Kitabxananın fondu və əmlakı milli sərvət hesab olunur və xüsusi əhəmiyyətli obyekt kimi dövlət tərəfindən qorunur.

Hökumətin təklifi ilə Milli Kitabxana və onun fondları YUNESKO-nun ümumdünya mədəni irsi siyahısına daxil edilə bilər.

4.2. Kitabxana öz fondunda olan qiymətli nəşrlərin üzə çıxarılması, uçotu, mühafizəsi ilə məşğul olur. Kitabxana fondunda olan qiymətli nəşrlərin dəyəri, mühafizə dərəcəsi və respublikadan çıxarılması imkanı Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən ekspertiza yolu ilə müəyyən edilir.

4.3. Kitabxana fondunda olan milli mədəniyyət sərvətləri Azərbaycan Respublikasının milli mədəniyyət əmlakının Dövlət Siyahısında və mədəniyyət sərvətlərinin mühafizə siyahısında qeydə alınır.

5. MİLLİ KİTABXANA VƏ DÖVLƏT SİYASƏTİ. KİTABXANANIN HÜQUQLARI

5.1. "Kitabxana işi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 7-ci maddəsinə müvafiq olaraq Milli Kitabxanayı ləğv etmək, onun mülkiyyət formasını dəyişmək qadağandır.

5.2. Kitabxana öz fondunu kitabxana kollektoru, kitab ticarəti müəssisələri, nəşriyyat orqanları ilə aparılan müvafiq əməliyyatlar, abunə və bağışlama yolu ilə komplektləşdirir.

5.3. Kitabxana istifadəyə yararsız hala düşən ədəbiyyatı müəyyən olunmuş qaydada fondan çıxarır.

5.4. Fiziki və hüquqi şəxslər tərəfindən kitabxanaya dəymiş ziyanın ödənilməsinə Kitabxana qanunvericilikdə müəyyən edilmiş qaydada tələb edir.

5.5. Kitabxanaya əvəzsiz və müddətsiz istifadə üçün qanunvericilikdə müəyyən olunmuş qaydada torpaq sahəsi verilə bilər.

5.6. "Kitabxana işi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 15-ci maddəsinə müvafiq olaraq kitabxana dövlət və qeyri-dövlət nəşriyyatları, nəşriyyat fəaliyyəti ilə məşğul olan poliqrafiya müəssisələri və digər hüquqi şəxslər tərəfindən buraxılan çap məhsullarından 4 (dörd) pulsuz məcburi nüsxə, Azərbaycan Respublikasında nəşr olunan bütün qəzet və jurnallardan 2 (iki) pulsuz məcburi nüsxə ilə təmin olunur.

5.7. "Kitabxana işi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 7-ci maddəsinə müvafiq olaraq kitabxana işçilərinin əmək haqlarına müvafiq əlavələr müəyyən edilir.

5.8. Kitabxana dövlət və qeyri-dövlət nəşriyyatları tərəfindən buraxılan çap məhsullarını birinci növbədə almaq hüququna malikdir.

6. KİTABXANANIN MALİYYƏLƏŞDİRİLMƏSİ

6.1. Kitabxana dövlət büdcəsi hesabına maliyyələşdirilir. Bununla yanaşı, kitabxananın təsərrüfat fəaliyyətindən və digər pullu xidmətlərindən daxil olan vəsaitlər hesabına büdcədən kənar vəsaitlər fondu da formalaşdırılır. Kitabxanaya sponsorlardan, ayrı-ayrı hüquqi və fiziki şəxslərdən vəsait daxil ola bilər.

6.2. Kitabxana hüquqi və fiziki şəxslər tərəfindən verilmiş, yardım üçün nəzərdə tutulmuş valyuta hesabına malik ola bilər.

6.3. Milli Kitabxana üçün ayrılmış vəsait kitabxananın sərəncamında qalır, onun nizamnamə fəaliyyətini həyata keçirmək üçün istifadə edilir və həmin vəsaitin silinməsinə heç bir halda icazə verilmir.

7. İDARƏETMƏ

7.1. Kitabxana Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin tabeliyində fəaliyyət göstərir, kitabxanaya nazirin əmri ilə təyin olunan direktor rəhbərlik edir.

7.2. Direktorun hüquq və vəzifələrinə aşağıdakılar daxildir:

qarşıya qoyulmuş vəzifələrin yerinə yetirilməsi, kitabxana əməkdaşlarının ixtisaslarının təkmilləşdirilməsi üçün məsuliyyət daşıyır;

nizam-intizam qaydalarına və qanunlara riayət olunmasına, dövlət mülkiyyətinin qorunmasına şərait yaradır, kollektivin sosial inkişafında və istehsalat vəzifələrinin yerinə yetirilməsində kitabxananın ehtiyatlarından səmərəli istifadə edir;

kitabxananın adından hərəkət edir, mövcud qanunvericilik əsasında kitabxananın maliyyə və digər vəsaitlərindən istifadə olunması üçün sərəncam verir;

kitabxananın adından bank və kredit müəssisələrində maliyyə əməliyyatları aparır, müvafiq xəzinə qurumlarında büdcə və digər hesabları açmaq və bağlamaq işini həyata keçirir, müqavilələr bağlayır, etibarnamələr verir;

əmək qanunvericiliyinə və mövcud qaydalara əsasən işçiləri işə qəbul və işdən azad edir;

əmək kollektivinin qərarı və mövcud qanunvericilik əsasında işçiləri mükafatlandırır və intizam məsuliyyətinə cəlb edir;

direktor müavinlərinin vəzifə bölgüsünü aparır;

kitabxananın fəaliyyəti haqqında kollektiv və oxucular qarşısında hesabat verir.

7.3. Kitabxananın struktur bölmələri öz işlərini kitabxana direktorunun təsdiq etdiyi əsasnaməyə uyğun qururlar.

7.4. Kitabxananın strukturu Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilir.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 6 mart tarixli, 30 nömrəli qərarı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

Azərbaycan Respublikası Elmi-Sahəvi Kitabxanasının

NÜMUNƏVİ ƏSASNAMƏSİ

1. ÜMUMİ MÜDDƏALAR

1.1. Respublika Elmi-Sahəvi Kitabxanası (bundan sonra — Kitabxana) respublikada elm, texnika, təhsil, mədəniyyət, tibb və səhiyyə, kənd təsərrüfatı sahələrində müvafiq icra hakimiyyəti strukturlarının kitabxana şəbəkəsinə məlumat-bibliografiya və kitabxana xidmətinə həyata keçirən elmi-metodik əlaqələndirmə mərkəzidir, vahid elmi-məlumat sistemində daxildir.

Kitabxana elm sahəsinə və oxucu qruplarına görə ixtisaslaşdırılan, milli xarici ədəbiyyat fondlarına malik olan baş kitabxana-bibliografiya və informasiya müəssisəsidir, öz profili üzrə kitabxanalararası abonement və metodik mərkəz funksiyasını yerinə yetirir.

1.2. Kitabxana öz fəaliyyətində Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasını, "Mədəniyyət haqqında", "Kitabxana işi haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunlarını və həmin qanunlardan irəli gələn qanunvericilik aktlarını, müvafiq icra hakimiyyəti orqanının qərar, əmr, sərəncam və göstərişlərini və bu Əsasnaməni rəhbər tutur.

1.3. Kitabxana müvafiq icra hakimiyyəti orqanının tabeliyindədir.

2. VƏZİFƏLƏRİ

2.1. Kitabxana:

xidmət etdiyi sahəyə uyğun olaraq Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanlarını, müvafiq icra hakimiyyəti orqanının qərar, əmr, sərəncam və göstərişlərini təbliğ edir, mütəxəssislərə hərtərəfli məlumat-bibliografiya və kitabxana xidməti göstərir;

mütəxəssislərə məlumat xidmətinin təşkilində elmi idarə və müəssisələrlə qarşılıqlı əlaqə saxlayır, oxuculara məlumat-bibliografiya xidməti işinin təşkilində kompüter texnikasını tətbiq edir;

kitabxanaşünaslığa və bibliografiyaşünaslığa dair respublikada aparılan elmi tədqiqat və elmi-metodik işlərdə, beynəlxalq miqyasda sahə və sahələrarası tədqiqatlarda iştirak edir;

daxil olduğu sistemin kitabxanalarının fəaliyyətini istiqamətləndirmək məqsədi ilə məlumat bankları hazırlanması işində iştirak edir;

"İnternet" sistemi vasitəsi ilə respublika və xarici ölkələrin kitabxanaları arasında informasiya, məlumat-bibliografiya və kitabxana işini əlaqələndirir;

kitabxana fondunda olan qiymətli nəşrlərin üzə çıxarılması, uçotu və mühafizəsi ilə məşğul olur.

3.HÜQUQLARI

3.1.Kitabxana:

müvafiq icra hakimiyyəti sisteminin kitabxanaları üzrə elmi-metodik mərkəz statusuna malikdir;

müvafiq icra hakimiyyəti sistemindəki kitabxanaların fəaliyyətini öyrənir, metodik köməklik göstərir, təklif və tövsiyələr verir, müəyyənləşdirilmiş qaydada onların işi haqqında illik hesabat və başqa məlumatlar alır;

kitabxanaların fəaliyyətini gücləndirmək məqsədi ilə onların strukturlarında dəyişikliklər haqqında təkliflər verir;

kitabxana şəbəkəsinin işçilərinin attestasiyadan keçirilməsi işində iştirak edir, onların maddi və mənəvi cəhətdən həvəsləndirmə, mükafat və fərqlənmə nişanlarına təqdim olunması üçün təkliflər verir;

bazası əsasında ixtisasartırma və yenidən hazırlanma kursları təşkil edir;

başqa sistem kitabxanaları, idarələri və təşkilatları ilə müəyyənləşdirilmiş qaydada yazışmalar aparır;

müvafiq icra hakimiyyətinin tapşırığı ilə beynəlxalq miqyaslı tədbirlərdə kitabxana, məlumat-bibliografiya məsələləri üzrə şəbəkəni təmsil edir;

kitabxana istifadəyə yarasız hala düşən kitabları müəyyən olunmuş qaydada fondan çıxarır;

fiziki və hüquqi şəxslər tərəfindən kitabxanaya dəymiş ziyanın ödənilməsi-ni kitabxana qanunvericilikdə müəyyən edilmiş qaydada tələb edir;

“Kitabxana işi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 15-ci maddəsinə uyğun olaraq respublikada dövlət və qeyri-dövlət nəşriyyatları, nəşriyyat fəaliyyəti ilə məşğul olan poliqrafiya müəssisələri və digər hüquqi şəxslər tərəfindən buraxılan çap məhsullarından və həmçinin Azərbaycan Respublikasında nəşr olunan bütün qəzet və jurnallardan profili üzrə 2 pulsuz məcburi nüsxələrini alır.

4.İŞİN TƏŞKİLİ

4.1.Kitabxana:

fondun tərkibinin təkmilləşdirilməsini təmin edir;

fondu respublika və xarici dövlətlərdə çıxan profilinə uyğun ədəbiyyatla komplektləşdirir;

beynəlxalq kitab mübadiləsini həyata keçirir;

komplektləşdirmə işinə kömək məqsədi ilə sorğu aparatı təşkil edir (komplektləşdirmənin mövzu planı, cari komplektləşdirmənin kartotekası);

çap nəşrlərinin ümumi və fərdi uçotunu aparır;

ədəbiyyatı elmi və texniki cəhətdən işləyir;

fondu kataloqlaşdırır;

kitab fondunun tərkibinin optimallaşması üzrə iş aparır, ədəbiyyatı seçir, mövcud qanunvericiliyə uyğun olaraq məzmunca köhnəlmiş və istifadəyə yarasız ədəbiyyatı silir, mübadilə fondu üçün ədəbiyyatı ayırır və az istifadə olunan kitabları depozitar mühafizəyə verir;

müvafiq icra hakimiyyəti müəssisələrində kitabxana xidmətini həyata keçirir, onların elmi-tədris fəaliyyətinin və ixtisas biliklərinin artırılmasına kömək edir;

oxuculara oxu zallarında, abonementdə, səyyar məntəqələrində qiyabi və kitabxanalararası abonement (KAA) vasitəsi ilə xidmət edir;

oxucularla fərdi iş aparır və ədəbiyyat seçməkdə onlara yardım edir;

ədəbiyyatın təbliğində müasir forma və metodlardan istifadə edir;

respublikada görkəmli elm xadimlərinin əsərlərinin əlyazmalarının, nadir nəşr nümunələrinin fondunu yaradır;

müvafiq icra hakimiyyətinin əməkdaşlarına, kitabxananın oxucularına informasiya-bibliografiya xidmətini təşkil edir;

cari bibliografiya kartoteka, bibliografik mövzu kartotekaları yaradır;

məlumat-bibliografiya işi aparır, oxucuların sorğusuna əsasən şifahi və yazılı arayışlar verir;

oxucular arasında kitabxana, məlumat-bibliografiya biliklərini təbliğ edir;

fonda daxil olan ədəbiyyatı əhatə edən bibliografik vəsaitləri, tövsiyə bibliografik göstəriciləri, cari, retrospektiv və mövzu göstəriciləri hazırlayır və təbliğ edir;

elmi-metodik mərkəz kimi rəhbərlik etdiyi kitabxana şəbəkəsinin nəşriyyat fəaliyyətini əlaqələndirir və ümumi planını tərtib edir;

metodik rəhbərliyi həyata keçirmək üçün aşağıdakı funksiyaları yerinə yetirir:

müvafiq icra hakimiyyətinin kitabxana şəbəkəsinin strukturunu dəyişdirmək və təkmilləşdirmək üçün təkliflər verir;

şəbəkə kitabxanalarının işi haqqında plan və hesabatları toplayır, təhlil edir və onların fəaliyyətinin xülasəsini hazırlayır;

sistem daxilində qabaqcıl kitabxana təcrübəsini öyrənir, ümumiləşdirir və tətbiq edir.

5.İDARƏETMƏ

5.1.Kitabxananın bütün işlərinə direktor başçılıq edir. Direktor aşağıdakı səlahiyyətləri həyata keçirir:

kitabxananı təsisçi, dövlət orqanları, ictimai təşkilatlar, idarə və müəssisələrdə təmsil edir, mövcud qanunvericiliyə müvafiq olaraq kitabxananın mülkiyyət və vəsaitlərinə dair sərəncam verir, müqavilə bağlayır, etibarnamə verir;

kitabxana üzrə əmrlər verir, əmək qanunvericiliyinə müvafiq qaydada işçiləri işə qəbul edir və işdən azad edir, kitabxana işçilərinə həvəsləndirmə və intizam məsuliyyəti tətbiq edir;

plan və hesabatları, kitabxana şurasının planını təsdiq edir, vaxtaşırı kitabxananın iş planını və illik hesabatını müvafiq icra hakimiyyətinə təqdim edir;

şöbə və bölmə müdirlərini işə qəbul və işdən azad edir.

5.2.Direktor və onun müavinləri müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən təyin və azad olunurlar.

2.Dövlət Pantomima Teatrının təşkili və saxlanılması üçün tələb olunan xərclər Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin vəsaiti hesabına ödənilsin.

3.Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri A.RASİZADƏ

Bakı şəhəri, 6 mart 2000-ci il
№ 31

Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik toplusu.-2000.- 31 mart, № 3.- S. 1162-1163.

220 Pantomima teatr-studiyasının Dövlət Pantomima Teatrı adlandırılması haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Azərbaycan dünyəvi peşəkar teatrının 125 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında” 1998-ci il 30 avqust tarixli, 891 nömrəli Sərəncamına əsasən yaradılan Təşkilat Komitəsinin Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi və Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti ilə razılaşdırılmış təklifini nəzərə alaraq, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

1.Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçıları Teatrının nəzdində fəaliyyət göstərən Pantomima teatr-studiyası Dövlət Pantomima Teatrı adlandırılın.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 6 mart tarixli, 32 nömrəli qərarı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

Dövlət arxiv fondunun sənədlərindən istifadə

QAYDALARI

1. Bu sənəd "Milli arxiv fondu haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunun müddəalarına uyğun olaraq hüquqi və fiziki şəxslərin dövlət arxivlərinin sənədlərindən istifadə qaydalarını müəyyən edir.

2. Dövlət arxiv fondu sənədlərindən ictimai-siyasi, iqtisadi, elmi, sosial-mədəni məqsədlər, habelə vətəndaşların hüquqi və qanuni mənafələrini təmin etmək üçün istifadə edilir.

3. Azərbaycan Respublikasının bütün hüquqi və fiziki şəxsləri dövlət arxiv fondu sənədlərindən, onlara aid elmi məlumat bankından istifadə etmək hüququna malikdirlər.

4. Hüquqi və fiziki şəxslərin dövlət arxiv fondunda saxlanılan sənədlər əsasında arxiv arayışları, arxiv sənədlərinin təsdiq olunmuş surətlərini və ya arxiv sənədlərindən çıxarışlar almaq hüquqları vardır. Vətəndaşlar dövlət arxivlərinin oxu zallarında arxiv sənədlərindən sərbəst surətdə çıxarışlar edə və qeydlər götürə bilərlər.

5. Xarici vətəndaşlar Azərbaycan Respublikası dövlət arxiv fondunun sənədlərindən dövlətlərarası müqavilələr və ya Azərbaycan Respublikasının digər dövlətlərlə bağladığı ikitərəfli müqavilələr əsasında istifadə edə bilərlər.

6. Tədqiqatçıların dövlət arxiv fondu sənədlərindən istifadəsi onların Azərbaycan Respublikası dövlət arxivlərinin oxu zallarında işləməsi qaydaları ilə müəyyən olunur.

7. Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları dövlət arxiv fondunda saxlanılan sənədlərdən səlahiyyətli təşkilatların məktubları əsasında istifadə edə bilərlər. İdarə, təşkilat və müəssisənin blanklarında tərtib olunmuş, onun rəhbəri, yaxud elmi katib tərəfindən imzalanmış məktubda arxivə göndərilən tədqiqatçının soyadı, adı və atasının adı, vəzifəsi, elmi dərəcəsi, tədqiqat mövzusunun adı, əhatə etdiyi dövr və tədqiqatın məqsədi göstərilir.

8. Müstəsna hallarda ayrı-ayrı vətəndaşlar (pensiyaçıları, işləməyənlər və s.) şəxsi ərizə əsasında sənədlərdən istifadə edə bilərlər.

9. Xarici ölkə vətəndaşları dövlət arxiv fondu sənədlərindən həmin ölkə səfirliklərinin və ya xarici ölkə idarələrinin Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyi vasitəsi ilə Baş Arxiv İdarəsinin ünvanına göndərdikləri məktublar əsasında istifadə edə bilərlər.

10. Tədqiqatçılara oxu zallarında dövlət arxiv fondu sənədlərindən istifadəyə dövlət arxivlərinin direktorları tərəfindən bir ildən çox olmayan müddətə icazə verilir. Əgər tədqiqatçı bir ildən yuxarı oxu zalında arxiv sənədlərindən istifadə edərsə, yeni məktub təqdim etməlidir.

11. Dövlət arxivlərinin oxu zallarında işləməyə buraxılmış tədqiqatçılar müəyyən olunmuş qaydada anket doldurur və dövlət arxivlərinin iş qaydaları ilə təmin edilir.

12. Oxu zalında hər tədqiqatçı üçün "şəxsi iş" açılır. Buraya tədqiqatçının göndərən idarənin məktubu, tədqiqatçı haqqında qısa məlumat, onun istifadə edəcəyi əsərlərin siyahıları, işlərin və sənədlərin surətlərini çıxarmaq haqqında sifarişləri daxil edilir.

13. Dövlət arxivlərinin oxu zallarında tədqiqatçılara yalnız onların mövzularına aid olan işlər verilir.

14. Hər gün iş qurtardıqdan sonra tədqiqatçı sənədləri və arxivin elmi məlumat kitablarını oxu zalının işçisinə təhvil verir. Sənədlər qaytarılarkən onlarda çatışmazlıq və korlanma halları müşahidə olunarsa, bu barədə akt tərtib olunur. Əgər korlanma tədqiqatçının günahı üzündəndirsə, o, arxiv rəhbərliyi tərəfindən müəyyən edilən müddətdə sənədlərdən istifadə işindən kənarlaşdırılır. Sənədlər oğurlanarsa və onlarda bilərəkdən düzəlişlər edilərsə, günahkarlar qanunla müəyyən olunmuş qaydada məsuliyyətə cəlb edilir.

15. Dövlət arxivlərinin oxu zallarında işləyən tədqiqatçılar öz mövzuları üzrə sənədlərdən çıxarışlar edə bilər və ya öz hesablarına sənədlərdən surətlər çıxarmağı sifariş edə bilərlər.

16. Dövlət arxivinin oxu zalında işlədiyi zaman tədqiqatçının həmin arxiv sənədlərinin tərkibi, onların axtarılması yolları barədə arxivin mütəxəssislərindən məsləhət almaq hüququ vardır.

17. Arxiv sənədləri elmi əsərlər və sənəd nəşrlərində istifadə edilərkən, onların saxlanıldığı arxivin adına, fondun, siyahının, işin və vərəqin nömrələrinə mütləq istinad edilməlidir.

18. Arxiv sənədlərindən istifadə edən Azərbaycan vətəndaşları və xarici ölkə vətəndaşları arxiv sənədlərinin məzmununda olan məlumatları təhrif etməyə görə məsuliyyət daşıyırlar.

19. Dövlət arxivlərinin sənədlərindən istifadə zamanı müəlliflik hüququ barədə qanunvericiliyin tələblərinə əməl olunmalıdır.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
6 mart 2000-ci il tarixli, 32 nömrəli qərarı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

Aşkar edilmiş və ya tapılmış arxiv sənədlərini aşkar edən və ya tapan şəxsləri mükafatlandırma

QAYDASI

1. Bu sənəd "Milli arxiv fondu haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunun müddəalarına uyğun olaraq Azərbaycan Respublikası ərazisində və onun hüdudlarından kənarda Azərbaycan xalqının tarixinə və mədəniyyətinə aid qiymətli sənədlərin aşkar edilməsi və qorunması haqqında qanunvericiliyin tələblərinə əməl olunmalıdır.

mətli arxiv sənədləri aşkar edən və ya tapan şəxslərin mükafatlandırılması qaydalarını müəyyən edir.

2. Azərbaycan xalqının tarixinə və mədəniyyətinə aid qiymətli arxiv sənədlərini aşkar edən və ya tapan Azərbaycan Respublikası vətəndaşları, vətəndaşlığı olmayan şəxslər və əcnəbilər, o cümlədən xarici ölkə vətəndaşları olan azərbaycanlılar tərəfindən bu barədə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti yanında Baş Arxiv İdarəsinə yazılı və ya şifahi surətdə məlumat verilir.

3. Aşkar edilmiş və ya tapılmış arxiv sənədləri Azərbaycan xalqının tarixi və mədəniyyəti üçün qiymətli sənəd kimi Baş Arxiv İdarəsi tərəfindən müəyyən olunmuş qaydalarla dövlət uçotuna alınaraq, daimi mühafizə üçün müvafiq dövlət arxivinə təhvil verilir.

4. Aşkar edilmiş və ya tapılmış arxiv sənədlərinin tərkibi və məzmunu ilə tanış olan Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Baş Arxiv İdarəsinin mütəxəssisləri və ya dəvət olunmuş ekspertlər aşkar edilmiş və ya tapılmış sənədlər, onların xalqımızın tarixi və mədəniyyətini öyrənmək sahəsində əhəmiyyəti haqqında ilkin rəylərini bildirirlər.

5. Aşkar edilmiş və ya tapılmış arxiv sənədlərinə Baş Arxiv İdarəsinin mütəxəssisləri və ya dəvət olunmuş ekspertlərin təqdimatı ilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Baş Arxiv İdarəsində idarənin və dövlət arxivlərinin, habelə arxiv sənədlərinin tarixi və elmi əhəmiyyətini qiymətləndirməyi bacaran respublikanın görkəmli tarixçi mütəxəssislərinin və mədəniyyət xadimlərinin iştirakı ilə yaradılmış Ekspert-Qiymətləndirmə Komissiyasının iclasında ətraflı şəkildə baxılaraq, səs çoxluğu ilə həmin tarixi sənədlərin dəyəri haqqında qərar qəbul edilir. Komissiyanın qərarı tarixi sənədləri və sənəd kolleksiyalarını aşkar edən və ya tapan şəxsə elan edilir.

6. Xalqımızın tarixinə və mədəniyyətinə aid qiymətli arxiv sənədlərini aşkar edən və ya tapan şəxsləri həvəsləndirmək məqsədi ilə aşkar edilmiş və ya tapılmış sənədlər üçün Ekspert-Qiymətləndirmə Komissiyasının müəyyən etdiyi qiymət tam məbləğdə həmin sənədləri aşkar edən və ya tapan şəxsə mükafat kimi təqdim olunur.

7. Arxiv sənədlərini aşkar edən və ya tapan şəxslərə mükafatlar Baş Arxiv İdarəsi tərəfindən bu iş üçün büdcədə nəzərdə tutulmuş fondadakı vəsait hesabına ödənilir.

8. Vətənpərvərlik və xeyriyyəçilik məqsədi ilə həmin şəxs verilən mükafatdan dövlətin xeyrinə imtina edərsə, onu aşkar edən və ya tapan şəxsə təşəkkür məktubu yazılır və mətbuatda bu haqda məlumat verilir və ya hər hansı bir ictimai-siyasi təşkilata bağışlamaq haqqında təşəbbüs qaldırırsa, onda bu məsələ müvafiq əlavə sənədlərlə rəsmiləşdirilir.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 6 mart tarixli, 32 nömrəli qərarı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

Qeyri-dövlət arxiv fondlarının mühafizəsi üzrə

QAYDALAR

1. Bu sənəd "Milli arxiv fondu haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq Milli arxiv fondunun qeyri-dövlət hissəsinin mühafizəsi qaydalarını müəyyən edir.

2. Dövlət mülkiyyətində olmayan arxiv fondları və arxiv sənədləri Milli arxiv fondunun qeyri-dövlət hissəsini təşkil edir.

3. Qeyri-dövlət idarə, təşkilat və müəssisələrinin, habelə ayrı-ayrı fiziki şəxslərin fəaliyyəti nəticəsində yaranan arxiv fondları və arxiv sənədləri Milli arxiv fondunun qeyri-dövlət hissəsini təşkil edir və həmin təşkilatların və ya şəxslərin mülkiyyətidir.

4. Qeyri-dövlət idarə, təşkilat və müəssisələrinin fəaliyyəti nəticəsində yaranan və daimi mühafizə edilməli olan arxiv sənədlərinin mühafizəsi işi bilavasitə onların özləri tərəfindən həyata keçirilir.

5. Qeyri-dövlət idarə, təşkilat və müəssisələri öz arxiv sənədlərini saxlamaq üçün əlverişli bina və otaqlar ayırmalı, sənədlərin mühafizəsi üçün tam məsuliyyət daşımalı, məsul şəxslər təyin etməlidir.

6. Qeyri-dövlət idarə, təşkilat və müəssisələrində arxiv üçün ayrılmış binalar və ya otaqlar sənədlərin mühafizəsi üçün xüsusi avadanlıqlarla (qəfəslərlə, rəflərlə, seyfərlə, qutularla, qovluqlarla və s.) təmin olunmalıdır.

7. Sənədlər saxlanılan binalar və ya otaqlar yangından mühafizə vasitələri və yangın əleyhinə siqnalizasiya sistemləri ilə təchiz edilməlidir. Sənədlər saxlanılan mühafizəxanalarda optimal temperatur (rütubət) və sanitariya-gigiyena rejimi yaranan texniki vasitələrdən istifadə olunmalıdır.

8. Dövlət arxiv xidməti təşkilatlarının razılığı olmadan qeyri-dövlət idarə, təşkilat və müəssisələrinin mülkiyyətçiləri tərəfindən həmin sənədlər məhv edilə bilməz.

9. Qeyri-dövlət təşkilatlarının arxiv fondları və arxiv sənədlərinin Milli arxiv fonduna aid edilməsi həmin sənədlərin dəyərinin ekspertizasından sonra Azərbaycan Respublikası arxiv xidməti təşkilatları ilə sənədlərin sahibləri arasında bağlanan müqavilə əsasında müəyyən olunur.

10. Qeyri-dövlət təşkilatları onlar üçün yeni qaydalar və normativ aktlar hazırlanana qədər sənədlərin seçilməsi, qaydaya salınması və mühafizəsi üçün normativ və normativ-metodik mənbə kimi dövlət və idarə arxivləri üçün qüvvədə olan əsas iş qaydalarından, təlimatlardan, saxlama müddətlərini də göstərən nəzirlərlik, dövlət komitələri, idarə, təşkilat və müəssisələrində yaranan sənədlər üçün nümunəvi siyahılardan və sairədən istifadə edə bilərlər.

11. Azərbaycan Respublikası Milli arxiv fondunun qeyri-dövlət hissəsinin mülkiyyətçiləri öz fondları və sənədlərinin dövlət uçotuna alınması üçün Azər-

baycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Baş Arxiv İdarəsinin və ya müvafiq dövlət arxivlərinin sorğusu əsasında məlumat verməyə borcludurlar.

12. Milli arxiv fondunun qeyri-dövlət hissəsi mülkiyyətçilərinin xahişi ilə Azərbaycan Respublikası dövlət arxiv xidməti təşkilatları onların arxivlərinin komplektləşdirilməsi, mühafizəsi və istifadəsi işinə qanunvericiliyə uyğun olaraq metodik köməklik göstərə bilərlər.

13. Azərbaycan Respublikası Milli arxiv fondunun qeyri-dövlət hissəsinin mülkiyyətçisi öz sənədlərini respublikanın dövlət arxivlərində mühafizə etmək üçün dövlət mülkiyyətinə verə bilər. Milli arxiv fondunun qeyri-dövlət hissəsinin mülkiyyət hüququnun dövlətə verilməsi dövlət arxivi ilə mülkiyyətçi arasında müqavilə əsasında rəsmiləşdirilir və lazım gələrsə, orada sənədlərin saxlanılması və istifadə şərtləri də göstərilir.

14. Milli arxiv fondunun qeyri-dövlət hissəsinin sənədləri qeyri-dövlət idarə, təşkilat və müəssisələri ləğv edildikdə, yaxud sahibləri vəfat etdikdə onları qəbul etmək üçün hüquqi şəxs və ya qanuni vərəsə olmadıqda, həmin sənədlər dövlət mülkiyyətinə keçir və mühafizə üçün müvafiq dövlət arxivinə təhvil verilir.

15. Dövlət arxiv xidməti təşkilatları Milli arxiv fondunun qeyri-dövlət hissəsinin mühafizəsini müvəqqəti, həmçinin depozitar qaydasında həyata keçirə bilərlər. Bu cür hallarda sənədlərin dövlət mühafizəsinə verilməsi qaydası və şərtləri həmin sənədlərin sahibləri ilə dövlət arxivi arasında bağlanan sazişlə (müqavilə ilə) müəyyən olunur.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 6 mart tarixli, 32 nömrəli qərarı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

Arxivlərin, arxiv fondlarının və sənəd kolleksiyalarının Milli arxiv fondunun tərkibinə daxil edilməsi, bu tərkibdən çıxarılması və ya məhv edilməsi

QAYDASI

1. Bu sənəd "Milli arxiv fondu haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunun müddəalarına uyğun olaraq arxivlərin, arxiv fondlarının və sənəd kolleksiyalarının Milli arxiv fondunun tərkibinə daxil edilməsi, bu tərkibdən çıxarılması və ya məhv edilməsi qaydalarını müəyyən edir.

2. Arxivlərin, arxiv fondlarının və sənəd kolleksiyalarının Milli arxiv fondunun tərkibinə daxil edilməsi, bu tərkibdən çıxarılması və ya məhv edilməsi işi mövcud prinsip və meyarlar əsasında sənədlərin elmi və əməli dəyərinin ekspertizası nəticəsində müəyyən olunur.

3. Azərbaycan Respublikası ərazisində sənədlərin elmi və əməli dəyərinin ekspertizası işi bilavasitə idarələrin kargüzarlığında, idarə arxivlərində və dövlət arxivlərində həyata keçirilir.

4. Dövlət və qeyri-dövlət idarə, təşkilat və müəssisələrində sənədlərin ekspertizasını həyata keçirmək, onların elmi-əməli əhəmiyyəti olanlarını daimi saxlanılmaq məqsədi ilə dövlət arxivlərinə vermək, elmi-əməli əhəmiyyəti olmayanlarını isə məhv etmək üçün seçib ayırmaq və bu işləri rəsmiləşdirmək məqsədi ilə həmin qurumlarda daimi fəaliyyət göstərən Ekspert Komissiyaları (EK), tərkibində geniş təşkilat şəbəkəsi olan nazirlik, komitə, şirkət, konsern və birliklərdə isə sənədlərin ekspertizasını həyata keçirmək, habelə tabe təşkilatlarda ekspertiza işinə rəhbərlik və metodik köməklik göstərmək məqsədi ilə daimi fəaliyyət göstərən Mərkəzi Ekspert Komissiyası (MEK) yaradılır.

5. Nazirlik, komitə, şirkət, konsern, birlik, idarə, təşkilat və müəssisələrdə MEK (EK) işlərini tənzimləmək və onlara nəzarət etmək üçün dövlət arxivlərində Ekspert-Yoxlama Komissiyaları (EYK) yaradılır.

6. Milli arxiv fondunun komplektləşdirmə mənbələrinin müəyyən edilməsi, onlardakı sənədlərin tərkib və dəyərinin ekspertizası və dövlət mühafizəsinə qəbul üçün seçilməsi, habelə dövlət arxiv xidməti təşkilatlarının EYK-nın fəaliyyətinə metodik rəhbərlik və nəzarət işini Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Baş Arxiv İdarəsində yaradılmış, arxiv işçiləri və müvafiq sahə mütəxəssislərindən ibarət daimi fəaliyyət göstərən Mərkəzi Ekspert-Yoxlama Komissiyası həyata keçirir.

7. MEK və EK arxivlərin, arxiv fondlarının və sənəd kolleksiyalarının Milli arxiv fondunun tərkibinə daxil edilməsi, bu tərkibdən çıxarılması və ya məhv edilməsi məsələlərinə baxarkən, Baş Arxiv İdarəsi tərəfindən hazırlanmış müvafiq təlimat və metodik göstərişlərə, saxlama müddətləri də göstərilməklə, nümunəvi siyahı və sahə siyahılarına əsaslanırlar.

8. İdarə, təşkilat və müəssisələrin struktur hissələri kargüzarlıq sahəsində qurtarmış işləri idarə arxivlərinə təhvil verir. İdarə arxivlərində daimi saxlanılmaq üçün dövlət arxivlərinə verilməli olan və idarə arxivində saxlanılacaq şəxsi heyətə aid olan işlərin ayrı-ayrılıqda siyahısı tutulur. Əməli əhəmiyyətini itirmiş sənədlər məhv edilmək üçün ayrılır, bu zaman onlar haqqında "İdarə arxivlərinin əsas iş qaydaları"nda müəyyən edilmiş forma üzrə akt tərtib olunur.

9. MEK (EK) idarənin daimi saxlanılmaq üçün dövlət arxivlərinə veriləcək işlərinin siyahısını və şəxsi heyətə aid idarənin arxivlərində daimi saxlanılacaq işlərin siyahısını hər il nəzərdən keçirir və həmin siyahıları sənədlər saxlanılacaq dövlət arxivinin EYK-ya təqdim etmək haqqında qərar çıxarır. MEK (EK)-in qərarı idarənin rəhbərliyi tərəfindən təsdiq edilir.

10. İdarə arxivləri daimi saxlanılmaq üçün dövlət arxivlərinə verilməli olan işlərin siyahısını iki nüsxədə təsdiq üçün onları qəbul edəcək dövlət arxivinə göndərir. Təsdiq edildikdən sonra həmin siyahıların bir nüsxəsi nəzarət üçün dövlət arxivində saxlanılır, ikinci nüsxəsi isə idarənin arxivinə qaytarılır. Dövlət arxivinə daimi saxlanılacaq işlərin siyahısı ilə yanaşı, nəzarət üçün şəxsi heyətə aid işlərin siyahısı və əməli əhəmiyyətini itirmiş sənədlərin saxlama müddətləri də göstərilməklə, məhv edilmək üçün 8-ci maddədə göstərilən forma üzrə tərtib olunmuş ayırma aktları da təqdim edilir.

11. Əməli əhəmiyyətini itirmiş sənədləri məhv etmək haqqında aktları idarənin MEK (EK) komissiyasının sədri və üzvləri imzalayır və idarə rəhbəri tə-

rəfindən təsdiq olunur. Akt müvafiq dövlət arxivi tərəfindən təsdiq edildikdən sonra aktda göstərilən sənəd və işlər məhv edilə və ya təkrar xammal emalı müəssisələrinə verilə bilər.

12. İdarə arxivlərindən daimi saxlanılmaq üçün dövlət arxivlərinə veriləcək işlər "Milli arxiv fondu haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 10-cu maddəsində göstərilən müddət başa çatdıqdan sonra dövlət arxivlərinə təhvil verilməlidir.

Ləğv edilmiş dövlət idarə, təşkilat və müəssisələrinin varisi olmadıqda, onların arxiv fondları da qanunvericilikdə müəyyən olunmuş qaydada dövlət arxivlərinə təhvil verilir.

13. Elmi-əməli dəyəri olmayan sənədlərin Milli arxiv fondunun tərkibindən çıxarılması və məhv edilməsi işi bilavasitə idarələrin karguzarlığında və idarə arxivlərində aparılır. Dövlət arxivlərinə isə elmi-əməli cəhətdən daimi saxlanılmalı olan işlər qəbul edilir. İdarələrdən sənədlər dövlət arxivinə həmin dövlət arxivinin Ekspert-Yoxlama Komissiyasının təsdiq etdiyi siyahılar üzrə qəbul olunur. Sənədlərin dövlət arxivinə qəbulu iki nüsxədə tərtib olunan təhvil-qəbul aktı ilə rəsmiləşdirilir.

14. Dövlət arxivlərində sənədlərin ekspertizası nadir hallarda, dəyəri olmayan, dublet, ümumiləşdirilmiş sənədlər çox olduqda, fondada (fondlarda) aparılır. Dövlət arxivlərində ekspertiza, bir qayda olaraq, kompleks şəkildə, yəni bir sistemin yuxarı və təbə təşkilatların fondları üzrə onların fəaliyyətinin müəyyən bir dövrü üzrə aparılır.

Dövlət arxivlərində arxiv fondlarındakı işlər yenidən siyahıya alınarkən və ya onların siyahıları yenidən işlənərkən, dublet sənədlər hesabına da ekspertiza keçirilə bilər.

Dövlət arxivlərində sənəd zədələndikdə (yanğın, təbii fəlakət və s. nəticəsində) və onun bərpası qeyri-mümkün olduqda, məhv etmək üçün ayrılabilir. Bu cür sənədlər "Saxlanılması mümkün olmayan, yaxud dəyərsiz sənədləri məhv etmək üçün ayırma aktı" ilə rəsmiləşdirilir, baxılmaq və təsdiq edilmək üçün Baş Arxiv İdarəsinin Mərkəzi Ekspert-Yoxlama Komissiyasına göndərilir. Həmin aktlar MEYK tərəfindən təsdiq edildikdən sonra orada göstərilən işlər və sənədlər məhv edilə bilər.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 6 mart tarixli, 32 nömrəli qərarı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

Milli arxiv fondunun komplektləşdirilməsi, mühafizəsi və ondan istifadə qaydaları haqqında

ƏSASNAMƏ

1. ÜMUMİ MÜDDƏALAR

1.1. Bu Əsasnamə "Milli arxiv fondu haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1999-cu il 27 iyul tarixli, 168 nömrəli Fərmanının birinci bəndinə uyğun olaraq hazırlanmışdır.

1.2. Azərbaycan Respublikası Milli arxiv fondunun komplektləşdirilməsi, mühafizəsi və ondan istifadə qaydaları bu Əsasnamə ilə müəyyən edilir.

2. MİLLİ ARXIV FONDUNUN KOMPLEKTLEŞDİRİLMƏSİ

2.1. Milli arxiv fondunun komplektləşdirilməsi dedikdə, onun müntəzəm surətdə ictimai-siyasi, iqtisadi, elmi, sosial-mədəni və ya tarixi əhəmiyyəti olan sənədlərlə tamamlanması nəzərdə tutulur.

2.2. Milli arxiv fondunun komplektləşdirilməsinin elmi əsaslarını sənədlərin təsnifat prinsiplərinin, onların komplektləşdirmə mənbələrinin və ekspertizasının kriteriya və prinsiplərinin müəyyənləşdirilməsi təşkil edir.

2.3. Milli arxiv fondunun komplektləşdirilməsinə rəhbərlik və nəzarət bilavasitə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Baş Arxiv İdarəsi tərəfindən həyata keçirilir.

2.4. Milli arxiv fondunun komplektləşdirilməsi işinə aşağıdakı proseslər daxildir:

mənbələrin müəyyən edilməsi;

daimi mühafizə ediləcək sənədlərin tərkibinin öyrənilməsi;

sənədlərin daimi mühafizəsi üçün dövlət və qeyri-dövlət arxivləri arasında bölüşdürülməsi.

2.5. Milli arxiv fondunun komplektləşdirilməsi mənbələri ictimai-siyasi, iqtisadi, elmi, sosial-mədəni, yaxud tarixi əhəmiyyəti olan sənədlərin yarandığı dövlət və qeyri-dövlət idarə, təşkilat, müəssisələri və ayrı-ayrı şəxslərdir.

2.6. Milli arxiv fondunun komplektləşdirilməsi mənbələri müəyyənləşdirilərkən aşağıdakı əsas meyarlar nəzərə alınmalıdır:

sənədlərin ali hakimiyyət və idarəçilik sisteminə, habelə sahə idarəçilik sisteminə yeri və əhəmiyyəti;

idarənin fəaliyyətinin yuxarı idarə orqanları sənədlərində əks olunma dərəcəsi;

sənədlərin dövlət və qeyri-dövlət arxivlərinin profilinə uyğunluğu.

Sənədlərinin Milli arxiv fonduna daxil edilməsi məqsəduyğun sayılan şəxslər ilk növbədə elm, mədəniyyət və ictimai həyatın müxtəlif sahələrinin inkişafındakı rolu və tarixi əhəmiyyəti nəzərə alınmaqla müəyyən edilir.

2.7. Milli arxiv fondunun komplektləşdirilməsi dövlət və qeyri-dövlət arxivlərinin komplektləşdirilməsi mənbəyi sayılan idarələrin (şəxslərin) siyahılarına müvafiq olaraq həyata keçirilir.

Komplektləşdirmə mənbələrinin siyahıları dövlət arxivləri tərəfindən hazırlanır və Baş Arxiv İdarəsi tərəfindən baxılaraq təsdiq olunur.

2.8. Milli arxiv fondunun sənədləri bir dövlət arxivindən digər dövlət arxivinə yalnız Baş Arxiv İdarəsinin razılığı ilə verilə bilər.

2.9. Muzeylərin və kitabxanaların, dini icmaların və ictimai təşkilatların arxivlərinin Milli arxiv fondunun dövlətə məxsus hissəsinin sənədləri ilə komplektləşdirilməsi qadağandır.

2.10. İdarə, təşkilat və müəssisələrin fəaliyyəti nəticəsində yaranan və Milli arxiv fonduna daxil olan arxiv sənədləri "Milli arxiv fondu haqqında" Azərbay-

can Respublikası Qanununun 10-cu maddəsində göstərilən müddətlər başa çatdıqdan sonra daimi mühafizə üçün müvafiq dövlət arxivlərinə təhvil verilir.

2.11. Azərbaycan Respublikasının milli təhlükəsizlik, daxili işlər və müdafiə sahəsində fəaliyyət göstərən dövlət orqanlarının, habelə geodeziya və xəritəçəkmə, geologiya və mineral ehtiyatlar, ekologiya və təbiətdən istifadə, standartlaşdırma və metrologiya, hidrometeorologiya dövlət orqanlarının və Azərbaycan Elmlər Akademiyasının arxiv sənədləri Milli arxiv fonduna daxil olmaqla, həmin təşkilatların özündə daimi mühafizə olunur.

2.12. Milli arxiv fondunun dövlətə məxsus hissəsi şəxsi mənşəli sənədlərlə bağışlama və ya vəsiyyətlə təmənnasız, yaxud satılma yolu ilə, habelə sənədin sahibinin olmaması, yaxud baxımsız qalmasını təsdiq edən məhkəmə və ya notarial orqanların qərarları əsasında əldə olunan sənədlərlə komplektləşdirilə bilər.

3. MİLLİ ARXIV FONDUNUN MÜHAFİZƏSİ

3.1. Milli arxiv fondu sənədlərinin mühafizəsini təmin etmək üçün aşağıdakı tədbirlər kompleksi həyata keçirilməlidir:

sənədlərin mühafizəsi üçün optimal şərait yaratmaq;

sənədləri mühafizəxanalarda yerləşdirmək və onlar üçün topoqrafik göstəricilər hazırlamaq;

işlərin mühafizəxanalardan verilməsi qaydalarına ciddi əməl etmək;

işlərin mövcudluğunu və fiziki vəziyyətlərini yoxlamaq;

xüsusi qiymətli sənədlər üçün sığorta və istifadə fondu yaratmaq;

sənədlərin fiziki-kimyəvi və bioloji mühafizəsini təmin etmək.

3.2. Sənədlərin mühafizəsi üçün optimal şərait yaratmaq məqsədi ilə:

yeni arxiv binaları tikmək, yaxud köhnə binaları yenidən qurmaq və təmir etmək;

sənədlər saxlanılan mühafizəxanaları yanğından mühafizə vasitələri və yanğın öleyhinə signalizasiya sistemləri ilə təchiz etmək;

mühafizəxanalarda optimal temperatur (rütubət), sanitar-gigiyena rejimi yaranan texniki vasitələrdən istifadə etmək;

sənədlərin saxlanması üçün xüsusi vasitələrdən (qəfəslərdən, rəflərdən, seyflərdən, qutulardan, qovluqlardan və s.) istifadə etmək.

3.3. Milli arxiv fondu üçün xüsusi binalar tikilməlidir və ya başqa binalar arxiv üçün uyğunlaşdırılmalıdır. Bu zaman sənədlərin qəbulu və mühafizəsi, elmi məlumat bankı və uçot sənədlərinin yerləşdirilməsi, sənədlərin mikro və foto surətlərinin çıxarılması, bərpası, cildlənməsi, çoxaldılması üçün laboratoriya, işçilər üçün otaqlar, sənədlərdən istifadə üçün oxu zalı, sərgi zalları və s. nəzərdə tutulmalıdır.

3.4. Mülkiyyət formasından asılı olmayaraq, Milli arxiv fonduna daxil olan sənədlər, onların mühafizəsini, üzərində nəzarəti təmin etmək və miqdarı haqqında lazımi məlumat almaq üçün Baş Arxiv İdarəsi tərəfindən dövlət qeydiyyatına götürülür.

4. MİLLİ ARXIV FONDUNDAN İSTİFADƏ

4.1. Dövlət arxivlərində saxlanılan Milli arxiv fondu sənədlərindən ictimai-siyasi, iqtisadi, elmi, sosial-mədəni məqsədlər, habelə vətəndaşların hüquqi və qanuni mənafeələrini təmin etmək üçün istifadə edilir.

4.2. Azərbaycan Respublikasında bütün hüquqi və fiziki şəxslər dövlət arxivlərində saxlanılan Milli arxiv fondunun dövlətə məxsus hissəsindən istifadə etmək hüququna malikdirlər. Mühafizə müddətindən asılı olmayaraq, dövlət arxivlərində saxlanılan sənədlərdən istifadə qaydaları Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti və ya onun tapşırığı ilə Baş Arxiv İdarəsi tərəfindən müəyyən olunur.

4.3. Dövlət arxivlərində mühafizə olunan Milli arxiv fondunun dövlətə məxsus hissəsinin sənədlərindən istifadənin təşkili işinin forma və metodları Baş Arxiv İdarəsi tərəfindən müəyyən edilir.

Milli arxiv fondunun qeyri-dövlət hissəsinin sənədlərindən mövcud qanunvericiliyin pozulmaması şərti ilə onların mülkiyyətçilərinin müəyyən etdiyi qaydalarla istifadə olunur.

4.4. Dövlət arxivləri onlarda saxlanılan sənədlər əsasında idarə, təşkilat və müəssisələrə sənədlərin surətini və ya sənədlərdən çıxarışları, vətəndaşlara isə onların hüquqi və qanuni mənafeələrini təmin edəcək sosial-hüquqi xarakterli məlumat daşıyıcısı olan arxiv arayışı, yaxud sənədlərdən çıxarışları verir.

4.5. Dövlət arxivləri onlarda saxlanılan sənədlər əsasında hüquqi və fiziki şəxslərin sorğularına cavab verir, sərgilər təşkil edir, kütləvi informasiya vasitələri üçün materiallar hazırlayır, arxiv sənədləri və sənəd kolleksiyaları əsasında sənəd külliyyatları hazırlayaraq nəşr etdirir və sənədlərdən istifadə sahəsində digər tədbirləri həyata keçirir.

4.6. Dövlət arxivlərindən sənədlər yalnız müstəsna hallarda müvəqqəti istifadə üçün idarə, təşkilat və müəssisələrin yazılı sorğusu əsasında verilə bilər. Həmin işlərin qəbulu və geri qaytarılması müddəti mütləq müvafiq aktlarla rəsmiləşdirilir.

Şəxsi sənədlər müvəqqəti istifadə üçün yalnız onların sahibinin, yaxud varislərinin icazəsi ilə verilə bilər.

4.7. Tərkibində dövlət sirri olan sənədlərdən, habelə vətəndaşların şəxsi həyatı (onların sağlamlığı, ailə və intim həyatı, əmlak vəziyyəti) haqqındakı sənədlərdən yalnız "Milli arxiv fondu haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununda nəzərdə tutulmuş 30 və 75 il keçdikdən sonra istifadə oluna bilər. Bu müddət müstəsna hallarda Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti tərəfindən dəyişdirilə bilər və ya şəxsi sənədlərdən istifadəyə həmin vətəndaşın özü, onun vəfatından sonra isə varisləri icazə verə bilər.

4.8. "Milli arxiv fondu haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununa müvafiq olaraq, hüquqi və fiziki şəxslər dövlət arxivlərinin oxu zallarında Milli arxiv fondunun dövlətə məxsus hissəsinin sənədlərindən və onlara aid elmi məlumat bankından istifadə edə bilərlər.

Milli arxiv fondunun qeyri-dövlət hissəsinin sənədlərindən isə onların mülkiyyətçilərinin razılığı ilə istifadə edilə bilər.

4.9. Dövlət arxivləri sosial-hüquqi xarakterli sorğuların icrasından başqa, vətəndaşların arxiv sənədləri əsasında digər sorğularını yerinə yetirməyə borclu deyildir. Arxivlər vətəndaşlara yalnız onları maraqlandıran məlumatların saxlanıldığı müvafiq arxiv fondlarının yerləri haqqında məlumat verir və sənədlərdən istifadə qaydalarını izah edir.

4.10. Sənədlərdən (siyasi, iqtisadi, elmi və sosial-mədəni məqsədlərlə) istifadə üçün dövlət arxivlərində oxu zalları fəaliyyət göstərir.

Tədqiqatçıların dövlət arxivlərinin oxu zallarında sənədlərdən və onlar üçün elmi məlumat bankından istifadə qaydaları Azərbaycan Respublikası dövlət arxivləri oxu zallarının iş qaydaları ilə müəyyən olunur.

4.11. Fiziki və hüquqi şəxslər arxiv sənədlərindən və sənəd kolleksiyalarından istifadə qaydalarına əməl etmədikdə, Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyində müəyyən olunmuş qaydada məsuliyyət daşıyırlar.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 6 mart tarixli, 32 nömrəli qərarı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

Beynəlxalq əməkdaşlıq məqsədi ilə sənədlərin və kolleksiyaların xaricə müvəqqəti aparılması

QAYDASI

1. Bu sənəd "Milli arxiv fondu haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunun müddəalarına uyğun olaraq hüquqi və fiziki şəxslər tərəfindən arxiv işi sahəsində beynəlxalq əməkdaşlıq məqsədi ilə Milli arxiv fondu sənədlərinin və kolleksiyalarının orijinal və ya onları əvəz edən nüsxələrinin müvəqqəti olaraq xaricə aparılması qaydasını müəyyən edir.

2. Milli arxiv fondu sənədlərinin orijinal və ya onları əvəz edən nüsxələrinin xaricə aparılması qadağandır.

3. Beynəlxalq əməkdaşlıq məqsədi ilə Milli arxiv fondu sənədlərinin və kolleksiyalarının orijinalları və ya onları əvəz edən nüsxələri yalnız müstəsna hallarda müvəqqəti olaraq Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin razılığı ilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Baş Arxiv İdarəsi və ya onun vəkaləti ilə hər hansı dövlət arxivi tərəfindən həyata keçirilə bilər.

4. Qeyri-dövlət təşkilatlarında və ayrı-ayrı şəxslərdə saxlanılan və dövlət uçotuna götürülmüş qiymətli tarixi sənədlər onları uçota götürən təşkilatın təqdimatı və sahibinin razılığı əsasında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin icazəsi ilə müvəqqəti olaraq xaricə aparıla bilər.

5. Milli arxiv fonduna daxil olan və müvəqqəti olaraq Azərbaycan Respublikasından xaricə çıxarılaçaq sənədlərin orijinalı və ya onları əvəz edən nüsxələrin tarixi, vərəqələrinin sayı və fiziki vəziyyəti də göstərilməklə, siyahıları tərtib edilməlidir.

6. Milli arxiv fonduna daxil olan və müvəqqəti olaraq xaricə aparılacaq sənədlərin orijinalları və ya onları əvəz edən nüsxələri müəyyən olunmuş qaydada bütün təhlükəsizlik rejimlərinə tam əməl edilməklə, ən çoxu üç ay müddətinə Azərbaycan Respublikasının hüduqlarından kənara çıxarıla bilər.

7. Milli arxiv fonduna daxil olan və müvəqqəti olaraq xaricə aparılmış sənədlərin Azərbaycan Respublikasının ərazisinə qaytarıldığı barədə bu işə məsul olan hüquqi və fiziki şəxslər sənədlərin ölkəyə qaytarıldığı tarixdən ən gec on gün sonra Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə yazılı şəkildə məlumat verməlidirlər.

8. Azərbaycan Respublikasının ərazisindən aparılan və qaytarılan arxiv sənədlərinin orijinallarına və ya onları əvəz edən nüsxələrə görə gömrük rüsumları tutulmur.

222 Azərbaycan Respublikasının Qadın Problemləri üzrə Milli Fəaliyyət Planı haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

Azərbaycan Respublikasının qoşulduğu "Qadınlara münasibətdə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv olunması haqqında" Konvensiyanın və IV Ümumdünya Qadınlar Konfransında qəbul edilmiş Pekin Fəaliyyət Platformasının həyata keçirilməsi ilə əlaqədar olaraq Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

1. Azərbaycan Respublikasının Qadın Problemləri üzrə Milli Fəaliyyət Planı təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2. Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri **A.RASİZADƏ**

Bakı şəhəri, 6 mart 2000-ci il
№ 33

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 6 mart tarixli, 33 nömrəli qərarı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

Azərbaycan Respublikasının Qadın Problemləri üzrə Milli Fəaliyyət

PLANI

(2000-2005)

Azərbaycan Dövləti tərəfindən qadın probleminə daim diqqət yetirilir. Bu problem milli prioritetlər sırasındadır. "Azərbaycanda qadınların rolunun artırılmasına dair tədbirlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1998-ci il 14 yanvar tarixli, 727 nömrəli Sərəncamı verilmiş, həmin tarixdən olan 668

nömrəli Fərmanı ilə Azərbaycan Respublikası Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi yaradılmışdır.

Erməni təcavüzü nəticəsində Azərbaycan ərazisinin 20 faizinin işğal olunması və bir milyondan artıq qaçqın və məcburi köçkünlərin problemləri ilk növbədə qadınlara öz mənfi təsirini göstərmişdir. Eyni zamanda qadın və kişi bərabərliyini tam şəkildə əks etdirən milli qanunvericiliyin keçid dövründə həyata keçirilməsində də bir sıra problemlər meydana çıxmışdır. Lakin bütün çətinliklərə baxmayaraq, Azərbaycan qadınları həm ölkədə, həm də beynəlxalq miqyasda gözəçarpan fəaliyyət göstərmişlər. Belə ki, onlar IV Ümumdünya Qadınlar Konfransında (Pekin) fəal iştirak etmiş və ondan sonrakı dövrdə də tədqiqə layiq işlər görmüşlər.

Azərbaycan Respublikasının Qadın Problemləri üzrə Milli Fəaliyyət Planı 1995-ci ildə Azərbaycanın qoşulduğu “Qadınlara münasibətdə ayrı-seçkiliyin hər cür formasının ləğv olunması haqqında” Konvensiya və IV Ümumdünya Qadınlar Konfransında qəbul edilmiş Strategiyalar (Pekin Fəaliyyət Platforması) əsasında respublikadakı mövcud vəziyyəti və prioritetləri nəzərə almaqla tərtib edilmişdir. Bu Plan problemlərin beynəlxalq standartlara uyğun şəkildə həllinə yönəldilmiş nazirlik, komitə və digər təşkilatların (o cümlədən qeyri-dövlət və beynəlxalq) iştirakı ilə hazırlanmış dövlət sənədidir.

Bu sənəddə respublikada qadın problemləri ilə bağlı təxirəsalınmaz konkret tədbirlərin həyata keçirilməsi, eləcə də dövlət proqramlarının hazırlanması nəzərdə tutulmuşdur.

Tədbirlərin adı	İcraçı təşkilatlar	İcra müddəti (ilərlə)
I. QADIN VƏ İQTİSADİYYAT		
1. IV Ümumdünya Qadınlar Konfransında qəbul edilmiş Pekin Fəaliyyət Platformasına əsaslanaraq “Qadın və məşğulluq” Dövlət Proqramının hazırlanması	Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, İqtisadiyyat Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının iştirakı ilə)	2000
2. Qadınlar arasında sahibkarlığı inkişaf etdirmək məqsədi ilə dövlət və qeyri-dövlət bank sistemlərindən, müxtəlif beynəlxalq yardım fondlarından sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan qadınlara zəmanətsiz, güzəştli, uzunmüddətli mikrokreditlərin verilməsi və verilmə mexanizminin sadələşdirilməsi	Dövlət Antiinhisar Siyasəti və Sahibkarlığa Kömək Komitəsi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Sahibkarlığa Kömək Fondu (beynəlxalq təşkilatların iştirakı ilə)	müəmmadi
3. Yeni iqtisadi qanunların, özəlləşdirmə prosesinin qanunauyğunluqlarının və s. öyrədilməsi məqsədi ilə sahibkarlıqla məşğul olmaq istəyən qadınlar üçün ixtisaslaşdırma və təkmilləşdirmə kurslarının təşkil edilməsi (menecment, mühasibatlıq, mühəsibat uçotu və s.)	Dövlət Antiinhisar Siyasəti və Sahibkarlığa Kömək Komitəsi, Ədliyyə Nazirliyi, Dövlət Əmlakı Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Dövlət Elm və Texnika Komitəsi, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi (beynəlxalq təşkilatların iştirakı ilə)	müəmmadi
4. Qadınların rəhbərlik etdiyi təsərrüfatlara kömək etmək məqsədi ilə xüsusi proqramların hazırlanması	İqtisadiyyat Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi	2000-2001
5. Qadınlar arasında işsizliyin aradan qaldırılması məqsədi ilə regional xüsusiyyətləri nəzərə almaqla, fermer təsərrüfatlarının inkişaf etdirilməsi (xalçaçılıq, meyvəçilik, baramaçılıq, tərəvəzçilik, balıqçılıq, tutunculuq və s.)	Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Dövlət Antiinhisar Siyasəti və Sahibkarlığa Kömək Komitəsi	2000-2005
6. Qadınların hüquq bərabərliyi və onların iqtisadi resurslardan bərabər şəkildə istifadə etmək imkanlarına nail olmaq məqsədi ilə yoxsul qadınlar üçün pulsuz hüquq xidmətlərinin, məsləhətlərinin təşkili	Vəkillər Kollegiyası, müvafiq icra hakimiyyəti orqanları, Dövlət Antiinhisar Siyasəti və Sahibkarlığa Kömək Komitəsi, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	müəmmadi

1	2	3
7. Müxtəlif təşkilatlar tərəfindən iqtisadi məsələlərin strategiya və proqramlarının hazırlanması zamanı fəaliyyət göstərən məsləhətçilərin və digər forumların işində sahibkar qadınların iştirakının təmin edilməsi və genişləndirilməsi	Dövlət Antiinhisar Siyasəti və Sahibkarlığa Kömək Komitəsi, İqtisadiyyat Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi (qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının iştirakı ilə)	müəmmadi
8. Sahibkar qadınlar üçün kreditləşdirmə və həvəsləndirmə, eləcə də vasitəçilik sisteminin təşkilatı	Dövlət Antiinhisar Siyasəti və Sahibkarlığa Kömək Komitəsi, İqtisadiyyat Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	müəmmadi
9. İnkişaf sahəsində əməkdaşlıq edən beynəlxalq çoxtərəfli və iktisadi təşkilatlar tərəfindən kapital və ya resursların verilməsi yolu ilə qadın sahibkarlara xidmət edən maliyyə təşkilatlarının işinin sadələşdirilməsi	Dövlət Antiinhisar Siyasəti və Sahibkarlığa Kömək Komitəsi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (müvafiq beynəlxalq təşkilatların iştirakı ilə)	müəmmadi
10. Milli, regional və beynəlxalq səviyyələrdə ticarət-sənaye fəaliyyətinin idarə edilməsi ilə əlaqədar olan geniş profilli və texniki ixtisaslar üzrə qadınların hazırlanması	Təhsil Nazirliyi, Ticarət-Sənaye Palatası, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	müəmmadi
11. Sahibkar qadınların texniki və kommersiya əlaqələrinin genişləndirilməsi və milli, regional və beynəlxalq səviyyələrdə müştərik müəssisələr yaradılması təşəbbüslərinə köməklik göstərilməsi	Dövlət Antiinhisar Siyasəti və Sahibkarlığa Kömək Komitəsi, Ticarət Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	müəmmadi
12. İqtisadi proqramlar üzrə işləyənlər arasında qadın məsləhətçilərinin sayının artırılması	İqtisadiyyat Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının iştirakı ilə)	2000-2001
13. Qadınların, xüsusilə gənc qadınların, eləcə də əmək bazarına yeni daxil olan qadınların sosial-iqtisadi şəraitinin dəyişməsi ilə əlaqədar peşə hazırlığının və yenidən hazırlanmasının təşkil edilməsi	Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, Təhsil Nazirliyi, Gənclər və İdman Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	2000-2001
14. Bazarlar, ticarət və resurslar haqqında, eləcə də sahibkarlıq fəaliyyəti ilə bağlı beynəlxalq təcrübə barədə informasiyanın yayılmasına və bu sahələrdə müvafiq peşə hazırlığının təşkilində qadınların tələblərini ödəmək məqsədi ilə informasiya Mərkəzinin yaradılması	Dövlət Antiinhisar Siyasəti və Sahibkarlığa Kömək Komitəsi, Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, Mətbuat və İnformasiya Nazirliyi, Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkəti, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	2000-2001

1	2	3
15. Sahibkar Qadınlar Assosiasiyasının təsis edilməsi	Dövlət Antiinhisar Siyasəti və Sahibkarlığa Kömək Komitəsi, Gənclər və İdman Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	2000-2001
16. Qadın əməyinin yüngülləşdirilməsi üçün müxtəlif, keyfiyyətli xidmətlər göstərən, icimai-işə və ticarət şəbəkələrinin genişləndirilməsi	Ticarət Nazirliyi, Ticarət-Sənaye Palatası, İqtisadiyyat Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	2000-2001
II. QADIN VƏ TƏHSİL		
1. IV Ümumdünya Qadınlar Konfransının Pekin Platformasına əsaslanaraq "Qadın və təhsil" Dövlət Proqramının hazırlanması	Təhsil Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	2000-2001
2. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında nəzərdə tutulmuş təhsillə bağlı maddələri əsas tutaraq, təhsilin bütün pillələrində cəhədlər fərqlərinin aradan qaldırılması	Təhsil Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	müəmmadi
3. Təhsilin idarə olunmasında qadınların bərabər hüquqlarla iştirakının təmin edilməsi	Təhsil Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	müəmmadi
4. Təhsil Nazirliyi sisteminə sosioloji tədqiqatlar və proqnozlar çərçivəsində təhsildə cəhədlərinin təhlilini aparmaq üçün mərkəzin təşkil edilməsi	Təhsil Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (VMT IP-nin iştirakı ilə)	2000-ci il
5. "Cəndər" fənninin öyrənilməsinin təşkil edilməsi bərdə təkliflərinin hazırlanması	Təhsil Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (VMT IP-nin iştirakı ilə)	müəmmadi
6. Təhsil müəssisələrində qadınlar arasında iqtisadi və hüquqi biliklərin artırılması məqsədi ilə yeni proqramların hazırlanması və geniş miqyasda istifadəsi	Ədliyyə Nazirliyi, Təhsil Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	müəmmadi
7. Qadınların ali təhsil ixtisaslarına yiyələnməsi ilə bağlı onların texniki və iqtisadi sahələr üzrə tutduğu mövqe və potensialının aktivləşdirilməsi üçün təkliflərinin işlənilməsi	Təhsil Nazirliyi, Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyası, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	hər il
8. Qadınların təhsili məsələləri ilə bağlı konfrans və seminarların keçirilməsi	Təhsil Nazirliyi, Gənclər və İdman Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	müəmmadi

1	2	3
9. İnsanın müxtəlif sahələri ilə bağlı Azərbaycan qadınlarının fəaliyyətini əks etdirən, respublikada və xarici ölkələrdə sergi, festival, konsert və s. tədbirlərin keçirilməsinin, eləcə də beynəlxalq müsabiqələrdə onların iştirakının təmin edilməsi	Mədəniyyət Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, yaradıcı ittifaqlar	müəmmadi
III. QADIN VƏ SAĞLAMLIQ		
1. IV Ümumdünya Qadınlar Konfransının Pekin Platformasına əsaslanaraq "Qadın və səhiyyə" Dövlət Programının hazırlanması	Səhiyyə Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	2000-2001
2. Qadınların əməyindən istifadə edilməsi qadağan olunmuş iş yerlərinin yeni siyahılarının işləmə hazırlanması	Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, Səhiyyə Nazirliyi, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	2000
3. Azyaşlı uşaqları olan və hamilə qadınların əmək şəraitinin yaxşılaşdırılması ilə bağlı qanunvericiliyə yeni əlavələrin və güzəştlərin daxil edilməsinə dair təkliflərin hazırlanması	Səhiyyə Nazirliyi, Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, Ədliyyə Nazirliyi, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Uşaq Fondu	2000-2001
4. Ailə planlaşdırılması mərkəzlərinin işinin təkmilləşdirilməsinə, ailə planlaşdırılması məsələlərində sanitariya-maarif işinin gücləndirilməsinə dair biliklərin kütləvi informasiya vasitəsi ilə yayılması və təbliğ edilməsi	Səhiyyə Nazirliyi, Mətbuat və İnformasiya Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Televiziya və Radio Verilişləri Şirkəti	2000-2001
5. Qadınlara (o cümlədən xəstə, tənha, fiziki və psixoloji cəhətdən asılı vəziyyətdə olan qadınlara) səhiyyə xidmətinin yaxşılaşdırılmasına kömək edən qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının işinin dövlət tərəfindən dəstəklənməsinin mexanizminin işləmə hazırlanması	Səhiyyə Nazirliyi, Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının iştirakı ilə)	müəmmadi
6. İrsi patologiyaların ilkin aşkar edilməsi ilə Genetik Müayinələr və Prenatal Diagnostika Mərkəzinin təşkili və Məlumat Bankının yaradılması	Səhiyyə Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	2000-2001

1	2	3
7. Tibbi müayinədən keçirilməsi məcburi olan iş yerlərində çalışan qadınların ərazi səhiyyə orqanları tərəfindən profilaktik tibbi müayinənin vaxtaşırı təşkili və qadınların iş yerlərində Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin qadın əməyi ilə bağlı maddələrinin icrasına nəzarətin gücləndirilməsi	Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, Səhiyyə Nazirliyi, Respublika Prokurorluğu, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası	müəmmadi
8. Ətraf mühitin insanın reproduktiv funksiyalarına təsirinin öyrənilməsi üçün elmi tədqiqat işlərinin aparılması	Səhiyyə Nazirliyi, Dövlət Ekologiya və Təbiiatdan İstifadə Nazirliyi, Dövlət Ekologiya və Təbiiatdan İstifadə Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	2000-2001
9. Tək qadınlar və ailə başçısı olan qadınlar probleminin öyrənilməsi və onlara müvafiq köməklik göstərilməsi üçün təkliflərin hazırlanması	Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Gənclər və İdman Nazirliyi, Səhiyyə Nazirliyi (qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının iştirakı ilə)	2000-2003
IV. QADIN VƏ ZORAKILIQ		
1. IV Ümumdünya Qadınlar Konfransının Pekin Platformasına əsaslanaraq "Qadın və zorakılıq" Dövlət Programının işləmə hazırlanması	Respublika Prokurorluğu, Ədliyyə Nazirliyi, Daxili İşlər Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının iştirakı ilə)	müəmmadi
2. Qadınlara (qızlara) qarşı hər cür zorakılıq hallarının cinsi, irqi, milli, dini, sosial, regional xüsusiyyətlərlə əsaslandırılmasının qarşısının alınması üçün tədbirlərin görülməsi	Respublika Prokurorluğu, Daxili İşlər Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının iştirakı ilə)	müəmmadi
3. Qadın əleyhinə olan cinayətlərin və digər hüquq pozuntularının statistik göstəricilərinin müəyyənlişdirilib ümumiləşdirilməsi və müvafiq informasiyaların, zəruri hallarda mətbuatdan geniş istifadə etməklə, ictimaiyyətə çatdırılması	Respublika Prokurorluğu, Daxili İşlər Nazirliyi, Dövlət Statistika Komitəsi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	müəmmadi

1	2	3
4. Qadınların fəhişlik və seks "ticarətinin" digər formalarına, narkotik vasitələr istehsalına və yayılmasına cəlb olunmalarına, qadın və qızlarla "alver" edilməsinə qarşı müvafiq tədbirlər görməklə, qadın hüquqlarının qeyd olunan şəkildə pozulmasında təqsirli olan şəxslərin qanunla müəyyən olunmuş qaydada məsuliyyətə cəlb olunmalarının təmin edilməsi	Daxili İşlər Nazirliyi, Respublika Prokurorluğu, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının iştirakı ilə)	mütləmədi
5. Məişətdə, o cümlədən ailədə, cəmiyyətdə zorakılığa məruz qalmış qadınlar üçün tibbi, psixoloji, hüquq məsləhət xidmətləri ilə təmin olunmuş sığmaçaların təşkil edilməsi	Dövlət Əmlakı Nazirliyi, Ədliyyə Nazirliyi, Respublika Prokurorluğu, Daxili İşlər Nazirliyi, Vəkillər Kollegiyası, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının iştirakı ilə)	mütləmədi
6. İnsan alveri və quldurluqla bağlı beynəlxalq konvensiyalarla təkliflərin hazırlanması	Xarici İşlər Nazirliyi, Ədliyyə Nazirliyi (qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının iştirakı ilə)	mütləmədi

V. QADIN VƏ SİLAHLI MÜNAQIŞƏLƏR

1. Mühərribə nəticəsində girov götürülmüş qadın və uşaqların geri qaytarılmasına dair BMT-nin Qadın Statusu üzrə Komissiyasının qətnaməsinin həyata keçirilməsi və onların qaytarılması üçün beynəlxalq təşkilatların imkanlarından istifadə etməklə tədbirlərin görülməsi	Xarici İşlər Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının iştirakı ilə)	mütləmədi
2. Mühərribə zamanı zorakılığa məruz qalmış qadınların və uşaqların hüquqlarının bərpası və onların sosial-psixoloji reabilitasiyası	Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Ədliyyə Nazirliyi, Səhiyyə Nazirliyi	mütləmədi
3. Silahlı münaqişələr zamanı kütləvi insan qırğınına səbəb olacaq silahlı alverinin beynəlxalq aləmdə qadağan edilməsi ilə bağlı müxtəlif tədbirlərin görülməsi	Xarici İşlər Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının iştirakı ilə)	mütləmədi

1	2	3
4. "Qadınların silahlı münaqişələrin dayandırılmasında rolu" mövzusunda beynəlxalq konfransların və seminarların təşkil edilməsi	Xarici İşlər Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının iştirakı ilə)	2000-2002
5. İşğaldan azad olunmuş torpaqların insanların yaşaması üçün normal hala salınması məqsədi ilə minalardan təmizlənməsi, narkotik bitkilərin əkilib becərilməsinin qarşısının alınması, ümumiyyətlə pozulmuş ətraf mühitin sağlamlaşdırılması barədə beynəlxalq təşkilatlar qarşısında məsələlərin qaldırılması	Xarici İşlər Nazirliyi, Müdafiə Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının İşğaldan Azad Olunmuş Ərazilərinin Bərpası və Yenidən Qurulması üzrə Agentlik, Dövlət Ekologiya və Təbiiatdan İstifadəyə Nəzarət Komitəsi	2000-2002
6. Sühl mədəniyyətinin formalaşmasında, eləcə də sühl quruculuğu sahəsində qadınların rolunun artırılması ilə bağlı Azərbaycan nümayəndələrinin ayrı-ayrı ölkələrdə sühlün əldə edilməsi prosesində daha fəal iştirak etmələri üçün müvafiq tədbirlərin görülməsi	Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Xarici İşlər Nazirliyi, Təhsil Nazirliyi, Azərbaycan Milli Sühl Komitəsi	mütləmədi
7. Silahlı münaqişə şəraitində qadın və uşaqlara qarşı cinayət xarakterli əməllər törətmiş şəxslərin məsuliyyətə cəlb edilməsi	Respublika Prokurorluğu, Daxili İşlər Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	zəruri hallarda
VI. QACQIN VƏ MƏCBURİ KÖÇKÜN QADINLAR		
1. IV Ümumdünya Qadınlar Konfransında qəbul edilmiş Pekin Fəaliyyət Platformasına əsaslanaraq "Qaçqın və məcburi köçkün qadın və uşaqlar" Programının hazırlanması	Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Gənclər və İdman Nazirliyi, Uşaq Fondu	2000-2001
2. Qaçqın və məcburi köçkünlərin öz doğma yurd -yuvalarına qaytarılması üçün beynəlxalq təşkilatlara müraciətlərin edilməsi	Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Xarici İşlər Nazirliyi (qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının iştirakı ilə)	mütləmədi
3. İşğaldan azad edilmiş torpaqlarda qaçqın və məcburi köçkün qadınların güzəranının və fəaliyyətinin normal məcraya düşməsi üçün beynəlxalq təşkilatlarla birgə xüsusi proqramların hazırlanması	Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının iştirakı ilə)	proses başa çatanaqəd

1	2	3
4. Qaçqın və məcburi köçkün qadınların iqtisadi-sosial vəziyyətinin bərpası məqsədi ilə uzumüddətli güzəştli və ya təmənnasız yardımların verilməsi barədə beynəlxalq humanitar təşkilatlar, Dünya Bankı qarşısında məsələlərin qaldırılması	Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsi	mütemadi
5. Qaçqın və məcburi köçkün qadınların reproduktiv sağlamlığının qorunması, tibbi, sosial, təhsil xidmətlərindən geniş istifadənin təmin edilməsi	Səhiyyə Nazirliyi, Təhsil Nazirliyi, Mədəniyyət Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	mütemadi
6. Qaçqın və məcburi köçkün qadınlar və uşaqlar haqqında Məlumat Bankının yaradılması	Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Dövlət Statistika Komitəsi, Uşaq Fondu	2000-2001
7. Qaçqın və məcburi köçkün qadın və uşaqlar üçün hüquq məsləhətlərinin təşkil edilməsi	Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsi, Ədliyyə Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Vəkillər Kollegiyası, Uşaq Fondu	mütemadi
8. Qaçqın və məcburi köçkün qadınların sosial müdafiəsinin, xüsusilə onların məşğulluğunun təmin edilməsi məqsədi ilə qaçqınların kompakt məskunlaşdığı regionlarda milli peşələr üzrə maliyyəyə yeni, səmərəli proqramların hazırlanması və həyata keçirilməsi	Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsi, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi	2000-2001
VII. QADINLAR VƏ İNSAN HÜQUQLARI		
1. "Qadın hüquqları - insan hüquqlarıdır" mövzusunda respublikanın regionlarında müxtəlif yaş qrupları üçün konfransların, seminarların təşkil edilməsi, müvafiq informasiyaların yayılması	Ədliyyə Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Daxili İşlər Nazirliyi, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, Gənclər və İdman Nazirliyi, Respublika Prokurorluğu	mütemadi
2. "Qadın hüquqları - insan hüquqlarıdır" mövzusu ilə bağlı təhsilin bütün pillələrində xüsusi kurs proqramlarının işlənilməsi	Təhsil Nazirliyi, Ədliyyə Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi	mütemadi

1	2	3
3. Qızlar - ümumiyyətlə qadınlar arasında qadınların hüquqlarının müdafiəsi üzrə BMT Konvensiyalarının təbliği və tədrisinin təşkili	Təhsil Nazirliyi, Gənclər və İdman Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Uşaq Fondu, Xarici İşlər Nazirliyi (qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının iştirakı ilə)	mütemadi
4. Hüquq təhsilli qadınların hüquq mühafizə orqanlarında daha çox təmsil olunmaları üçün qadınlara münasibətdə ayrı-seçkiliyə yol verilməsinin təmin edilməsi	Respublika Prokurorluğu, Ədliyyə Nazirliyi, Daxili İşlər Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	mütemadi
5. Qadın hüquqlarının yerlərdə həyata keçirilməsinin vəziyyətinin öyrənilməsi	Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Respublika Prokurorluğu, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası	mütemadi
6. Qadın hüquqları ilə bağlı Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinin beynəlxalq sənədlərə uyğunlaşdırılması sahəsində müvafiq işlərin görülməsi	Ədliyyə Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	mütemadi
7. Bazar iqtisadiyyatı ilə əlaqədar ayrı-ayrı müəssisələrin özəlləşdirilməsi zamanı qadınların əmək hüquqlarının pozulması hallarının aşkar edilməsi və onların bərpasının təmin edilməsi	Dövlət Əmlakı Nazirliyi, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqı Konfederasiyası, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Respublika Prokurorluğu	özəlləşdirmə dövründə
8. Qadınların hüquq bərabərliyini inkişaf etdirmək məqsədi ilə Həmkarlar İttifaqları və digər ictimai təşkilatlarla əlaqələrin genişləndirilməsi və təkmilləşdirilməsi	Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası (qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının iştirakı ilə)	mütemadi
9. "Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası", "İnsan hüquqları haqqında Ümumi Bəyannamə" və "Qadın hüquqları" mövzusunda zərurətli üzrə müşavirələrin keçirilməsi	Ədliyyə Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Respublika Prokurorluğu	vaxtaşırı
VIII. QADINLAR VƏ KÜTLƏVİ INFORMASIYA VASİTƏLƏRİ		
1. Qadınların kütləvi informasiya vasitələrinin fəaliyyətində daha fəal iştirakı üçün şəraitin yaradılması və idarəetmə səviyyəsində təmsil olunmalarının təmin edilməsi ilə bağlı tədbirlərin görülməsi	Mətbuat və İnformasiya Nazirliyi, Dövlət Teleradio Verilənləri Şirkəti, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	2000

1	2	3
2. BMT, ATƏT, Avropa Şurası və digər təşkilatlar tərəfindən keçirilən beynəlxalq və regional tədbirlərdə qadınların iştirakına köməklik göstərilməsi	Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Xarici İşlər Nazirliyi	müəmmadi
3. Qadınlara qarşı zorakılıq və qəddarlıq təbliğ etmək, habelə pornoqrafik yazılar, əsərləri və təsvirləri çap etmək, bu xarakterdə olan sair predmetləri hazırlamaq, yaymaq, reklam etmək, onlarla alver etməyə görə məsuliyyət haqqında qanunvericiliyin icra vəziyyətinin araşdırılması və nəticəsindən asılı olaraq müvafiq tədbirlərin görülməsi	Respublika Prokurorluğu, Daxili İşlər Nazirliyi, Ədliyyə Nazirliyi, Mətbuat və İnformasiya Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	müəmmadi
4. Geniş ünsiyyət prosesində qadınların rolunu artırmaq məqsədi ilə qeyri-dövlət, o cümlədən qadın təşkilatları, eləcə də kütləvi informasiya vasitələri ilə bağlı təşkilatlar üçün informasiya şəbəkələrinin yaradılması və proqramlarının hazırlanması	Mətbuat və İnformasiya Nazirliyi, Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkəti, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Dövlət Elm və Texnika Komitəsi	2000-2001
5. Qadınların cəmiyyətdə rolunun artırılması ilə bağlı məlumatların kütləvi informasiya vasitələri ilə yayılması	Mətbuat və İnformasiya Nazirliyi, Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkəti, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası	müəmmadi
6. Qadınlarla aparılan işləri geniş təbliğ etmək məqsədi ilə radio və televiziya efrə vaxtının ayrılması	Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkəti, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	2000 və daimi
7. Qadınlara münasibətdə ayrı-seçkiləyin bütün formalarının ləğv edilməsi Konvensiyası və Pekin Fəaliyyət Platforması və onlarla bağlı digər sənədlər haqqında məlumatların xüsusi proqramlar vasitəsi ilə geniş təbəqələrə çatdırılması	Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Xarici İşlər Nazirliyi, Mətbuat və İnformasiya Nazirliyi, Televiziya və Radio Verilişləri Şirkəti (beynəlxalq təşkilatların iştirakı ilə)	2000-2005
IX. QADIN VƏ ƏTRAF MÜHİT		
1. Ümumdünya Qadınlar Konfransında qəbul edilmiş Pekin Fəaliyyət Platformasına əsaslanaraq "Qadın və ətraf mühit" Dövlət Proqramının hazırlanması	Dövlət Ekologiya və Təbiiatdan İstifadəyə Nəzarət Komitəsi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının iştirakı ilə)	2000

1	2	3
2. Silahlı münaqişələr zamanı ətraf mühitə dəyən zərərin, xüsusən qadınlara mənfi təsirin araşdırılması və aradan qaldırılması üçün müvafiq tədbirlərin görülməsi	Dövlət Ekologiya və Təbiiatdan İstifadəyə Nəzarət Komitəsi, Müdafiə Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının İşğaldan Azad Olunmuş Ərazilərinin Bərpa və Yenidən Qurulması üzrə Agentlik, Səhiyyə Nazirliyi, İqtisadiyyat Nazirliyi	2000-2005
3. Ekoloji biliklərin qadınlar arasında yayılması məqsədi ilə ekoloji maarifləndirmə dərslərinin, eləcə də radio və televiziya verilişlərinin təşkil edilməsi	Dövlət Ekologiya və Təbiiatdan İstifadəyə Nəzarət Komitəsi, Təhsil Nazirliyi, Mətbuat və İnformasiya Nazirliyi, Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkəti, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (beynəlxalq təşkilatların iştirakı ilə)	müəmmadi
4. Ekoloji problemlərlə bağlı qərarların qəbul edilməsində qadınların iştirakının artırılması	Dövlət Ekologiya və Təbiiatdan İstifadəyə Nəzarət Komitəsi, Ədliyyə Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	müəmmadi
X. QIZ UŞAQLARI		
1. "Uşaq hüquqları haqqında" Konvensiyanın və "Uşaq hüquqları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun kütləvi informasiya vasitələri ilə təbliği və öyrənilməsinin təşkili	Gənclər və İdman Nazirliyi, Təhsil Nazirliyi, Mətbuat Nazirliyi, Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkəti, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Uşaq Fondu (BMT-nin, YUNISEF-in iştirakı ilə)	müəmmadi
2. Qızların texniki, idman və s. peşələrə daha geniş yiyələnməsi üçün orta məktəblərdə xüsusi peşə yönümlü işin aparılması	Təhsil Nazirliyi, Gənclər və İdman Nazirliyi, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi	2000-2001
3. Azyaşlı qızların əxlaqsız hərəkətlərə, fahişəliyə cəlb edilməsi hallarına qarşı mübarizənin gücləndirilməsi	Respublika Prokurorluğu, Daxili İşlər Nazirliyi, Ədliyyə Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Təhsil Nazirliyi, Gənclər və İdman Nazirliyi (qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının iştirakı ilə)	müəmmadi

1	2	3
4. Azyaşlı qızların nikaha cəlb edilməsinin qarşısını almaq üçün müvafiq tədbirlərin görülməsi	Respublika Prokurorluğu, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Təhsil Nazirliyi, Gənclər və İdman Nazirliyi, Dövlət Tələdradio Verilişləri Şirkəti (qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının iştirakı ilə)	müəmmadi
5. Kimsəsiz, əlil qızların sosial reabilitasiyası ilə bağlı proqramların hazırlanması	Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Gənclər və İdman Nazirliyi, Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, Təhsil Nazirliyi	2000-2001
6. Çətin tərbiyə olunan qızlar üçün xüsusi məktəbin təşkil edilməsi	Təhsil Nazirliyi, Daxili İşlər Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	2000
7. Valideyn himayəsindən məhrum olmuş, nəzarətdən kənarda qalmış, baxımsız qız uşaqları üzərində dövlət himayəsinin gücləndirilməsi məqsədi ilə qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi üçün təkliflərin işlənilib hazırlanması	Ədliyyə Nazirliyi, Respublika Prokurorluğu, Daxili İşlər Nazirliyi, Gənclər və İdman Nazirliyi, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası	2000
8. "Qızlar klubu"nın təsis edilməsi və respublika daxilində yeniyetmə qızlar arasında "nümünəvi qız" müsabiqəsinin keçirilməsi	Gənclər və İdman Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Təhsil Nazirliyi, Mədəniyyət Nazirliyi	2000
9. Əmək fəaliyyətinə başlamış qızlar və ümumiyyətlə uşaqlar üçün sosial sığorta sisteminin gücləndirilməsi	Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası	2000
XI. QADINLARIN HAKİMİYYƏT ORQANLARINDA VƏ QƏRAR QƏBUL EDİLMƏSİ PROSESİNİN İŞTİRAKI		
1. IV Ümumdünya Qadınlar Konfransının Pekin Fəaliyyət Platformasına əsaslanaraq "Qadın və Hakimiyyət" və ya "Qadın və İdarəetmə" Proqramının hazırlanması	Ədliyyə Nazirliyi, Elmlər Akademiyası	2000-2001
2. Hakimiyyət orqanlarında və qərarların qəbul edilməsi işində qadınların kişilərlə bərabər təmsil olunması ilə bağlı tədbirlərin görülməsi	Müvafiq icra hakimiyyəti orqanları, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	daimi

1	2	3
3. Seçkilərdə, siyasətdə və ictimai həyatda qadınların iştirakının fəalləşdirilməsi	Mərkəzi Seçki Komissiyası, Ədliyyə Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası (qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının və siyasi qurumların iştirakı ilə)	2000-2005
4. Qadınların seçkilərdə fəal iştirakının təşkil edilməsi (qadın namizədlərin hazırlanmasına kömək edilməsi və seçkilərdə onların namizədliyinin irəli sürülməsi)	Mərkəzi Seçki Komissiyası, Ədliyyə Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (beynəlxalq təşkilatlar, qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının və siyasi qurumların iştirakı ilə)	2000 seçkiyə hazırlıq dövründə
5. Qadınların siyasi fəalliyəti artırmaq məqsədi ilə onların siyasi partiyalarda təmsil olunmalarının stimullaşdırılması	Ədliyyə Nazirliyi, Elmlər Akademiyası, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının, siyasi partiyaların iştirakı ilə)	müəmmadi
6. İdarəetmədə, siyasətdə, məhkəmə sistemində xüsusi xidmətləri olan qadınlar haqqında kütləvi informasiya vasitələri ilə məlumatların yayılması	Mətbuat Nazirliyi, Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkəti, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	müəmmadi
7. "Lider-Qadın" treninqlərinin və elmi-praktik seminarların təşkil edilməsi	Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (qeyri-dövlət qadın təşkilatları və beynəlxalq təşkilatların iştirakı ilə)	2000-2003
8. Məhkəmə sistemində qadınların rolunun artırılması üçün müvafiq işlərin aparılması	Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Ali Məhkəmə, İqtisad Məhkəməsi, Ədliyyə Nazirliyi	müəmmadi
XII. BEYNƏLXALQ QADIN TƏŞKİLATLARI İLƏ ƏLAQƏLƏRİN İNKİŞAF ETDİRİLMƏSİ		
1. Qadın mütəxəssislərin diplomatiya sahəsində daha geniş təmsil edilməsi (Azərbaycanın xarici nümayəndəliklərində və beynəlxalq təşkilatlarda)	Xarici İşlər Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi	müəmmadi
2. Milli Fəaliyyət Platformasının həyata keçirilməsinə beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən köməklik göstərilməsi ilə bağlı müvafiq tədbirlərin görülməsi	Xarici İşlər Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının iştirakı ilə)	2000-2003

1	2	3
3. BMT-nin CEDAW Komitəsinə Azərbaycan qadınlarının vəziyyəti haqqında məruzələrin vaxtaşırı təqdim edilməsi	Xarici İşlər Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (aidiyyəti təşkilatlarla birgə)	2000-2002 (5 ildən bir)
4. Xarici ölkələrdə qeyri-dövlət qadın cəmiyyətləri və müvafiq respublika təşkilatları arasında əlaqələrin genişləndirilməsi	Xarici İşlər Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Gənclər və İdman Nazirliyi (qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının iştirakı ilə)	müəmmadi
5. Qadın problemləri ilə bağlı beynəlxalq tədbirlərdə Azərbaycan nümayəndələrinin iştirakının təmin edilməsi	Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Xarici İşlər Nazirliyi	2000-2004
6. "Keçid dövründə qadınlar" mövzusunda beynəlxalq konfransların keçirilməsi	Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (beynəlxalq təşkilatların iştirakı ilə)	2000-2004
7. "Qadın və Statistika" seminarının keçirilməsi	Dövlət Statistika Komitəsi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (beynəlxalq təşkilatların və qeyri-dövlət qadın təşkilatlarının iştirakı ilə)	hər il

223 A.Zeynallı adına Azərbaycan Dövlət Musiqi Texnikumunun adının dəyişdirilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

1.A.Zeynallı adına Azərbaycan Dövlət Musiqi Texnikumunun A.Zeynallı adına Azərbaycan Dövlət Musiqi Kolleci adlandırılması haqqında Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin təklifi qəbul edilsin.

2.Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri A.RASİZADƏ

Bakı şəhəri, 6 mart 2000-ci il
№ 34

224 Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1997-ci il 3 dekabr tarixli, 134 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti yanında Övladlığa Götürmə Məsələləri Komissiyasının Əsasnaməsində dəyişiklik edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

1.Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti yanında Övladlığa Götürmə Məsələləri Komissiyası haqqında Əsasnamənin III bölməsi, 3.3-cü maddəsindən "rüb ərzində bir dəfədən az olmayaraq" sözləri çıxarılsın.

2.Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri A.RASİZADƏ

Bakı şəhəri, 6 mart 2000-ci il
№ 35

225 Azərbaycan Respublikası ərazisində istifadəsinə icazə verilən nəzarət-kassa aparatlarının Dövlət Reyestrinə əlavə və dəyişikliklər edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

Əhali ilə pul hesablaşmalarının aparılmasında nəzarət-kassa aparatlarının tətbiqinin genişləndirilməsini təmin etmək məqsədi ilə, nəzarət-kassa aparatları üzrə sahələrarası ekspert komissiyasının təkliflərini nəzərə alaraq, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

1. Bu qərarın əlavəsində göstərilən nəzarət-kassa aparatları Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1995-ci il 28 dekabr tarixli, 266 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası ərazisində istifadəsinə icazə verilən nəzarət-kassa aparatlarının Dövlət Reyestri”nə daxil edilsin.

2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1995-ci il 28 dekabr tarixli, 266 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası ərazisində istifadəsinə icazə verilən nəzarət-kassa aparatlarının Dövlət Reyestri”ndən 4-cü sütun (“İstifadə müddəti”) çıxarılsın.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri **A.RASİZADƏ**

Bakı şəhəri, 6 mart 2000-ci il
№ 36

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 6 mart tarixli, 36 nömrəli qərarına
ƏLAVƏ

**Azərbaycan Respublikası ərazisində istifadəsinə icazə verilən
nəzarət-kassa aparatlarının Dövlət Reyestrinə daxil edilən
nəzarət-kassa aparatlarının**

SİYAHISI

Sıra sayı	Nəzarət-kassa aparatlarının adı və markası	Sifariş verən təşkilat
1	Europa-2.01	İSR Development Co LTD
2	NCR	“SKANER” Elm-istehsalat firması

İşlər müdiri **A.HACIYEV**

226 Sənaye mülkiyyəti obyektlərinin mühafizəsi sahəsində rüsumların və ödənişlərin məbləği və ödənilməsi Qaydasının təsdiq edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Əmtəə nişanları və coğrafi göstəricilər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” 1998-ci il 19 avqust tarixli, 749 nömrəli və “Patent haqqında” Azərbaycan Res-

publikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” 1998-ci il 19 avqust tarixli, 755 nömrəli fərmanlarının icrasını təmin etmək məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

1. “Sənaye mülkiyyəti obyektlərinin mühafizəsi sahəsində rüsumların və ödənişlərin məbləği və ödənilməsi Qaydası” təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2. “Azərbaycan Respublikasında ixtiraların, faydalı modellərin və sənaye nümunələrinin patentlənməsi, əmtəə nişanlarının və xidmət nişanlarının qeydiyyatı alınması və mühafizə sənədlərinin qüvvədə saxlanması üçün rüsum alınması Qaydaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1993-cü il 7 iyun tarixli, 286 nömrəli qərarı qüvvədən düşmüş hesab edilsin.

3. Bu qərar 2000-ci il mayın 1-dən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri **A.RASİZADƏ**

Bakı şəhəri, 6 mart 2000-ci il
№ 37

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 6 mart tarixli, 37 nömrəli qərarı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

**Sənaye mülkiyyəti obyektlərinin mühafizəsi sahəsində rüsumların
və ödənişlərin məbləği və ödənilməsi**

QAYDASI

1.ÜMUMİ MÜDDƏALAR

1.1. Bu Qayda “Patent haqqında”, “Əmtəə nişanları və coğrafi göstəricilər haqqında” Azərbaycan Respublikası qanunlarına, Azərbaycan Respublikasının digər qanunvericilik aktlarına uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının hüquqi və fiziki şəxsləri, xarici hüquqi və fiziki şəxslər üçün sənaye mülkiyyəti obyektlərinin mühafizəsi sahəsində rüsumların və ödənişlərin məbləği və ödənilməsi qaydasını müəyyən edir.

2.RÜSUMLARIN VƏ ÖDƏNİŞLƏRİN ÖDƏNİLMƏ QAYDASI

2.1. Rüsumlar sənaye mülkiyyəti obyektləri barəsində iddia sənədinə, sənaye mülkiyyəti obyektinin hər bir mühafizə sənədinə, sənaye mülkiyyətinin mühafizəsi sahəsində hər bir hüquqi əhəmiyyətli işlərə görə alınır.

Ödənişlər patent müvəkillərinin attestasiyası, qeydiyyatı, şəhadətnamələrin verilməsi, onlara dair məlumatların dərci üçün alınır.

Bu Qaydanın 1,2,3,4 nömrəli əlavələrində göstərilən rüsumlar və ödənişlər müəyyən edilmiş müddət ərzində və müəyyən olunmuş məbləğdə ödənilir.
31—1501

Müəyyən edilmiş müddətdə, məbləğdə və qaydada rüsum və ödəniş ödənilmədikdə, iddia sənədi verilməmiş və ya hüquqi əhəmiyyətli iş yerinə yetirilməmiş sayılır və bu barədə iddiaçıya (patent sahibinə, nişanın sahibinə) bildiriş göndərilir.

Rüsumların və ödənişlərin müəyyən olunan müddətdən əvvəl ödənilməsinə görə iddiaçıya heç bir güzəşt olunmur.

Hər bir başa çatmamış ay üçün ödənilən rüsumun və ödənişin məbləği tam bir aya görə ödənilən rüsumun məbləğinə bərabər tutulur.

Ödənilmiş rüsum müəyyən edilmiş məbləğdən az olduqda iddiaçıya müvafiq bildiriş göndərilir. İddiaçı bildirişi aldığı tarixdən bir ay müddətində rüsumun qalıq hissəsinin ödənildiyini təsdiq edən sənədi təqdim etməlidir.

2.2.İxtira, faydalı model, sənaye nümunəsi barəsində iddia sənədinə görə rüsumun ödənildiyini təsdiq edən sənəd iddia sənədi ilə birlikdə təqdim olunur.

Çoxbəndli düsturdan ibarət olan ixtira və faydalı model, yaxud bir neçə obyektəndən ibarət olan sənaye nümunəsi üzrə iddia sənədinin verilməsinə görə ödənilmiş rüsumun məbləği müəyyən edilən məbləğdən az olduqda və həmin fərq iddiaçı tərəfindən ödənilmədikdə, rüsum iddiaçının seçdiyi bəndlərə və ya obyektlərə (rüsumun məbləği kifayət etdikdə) şamil edilir. İddiaçı tərəfindən bu cür seçmə aparılmadıqda, iddia obyektinin birinci bəndindən (birinci obyektəndən) başlayaraq, rüsumun kifayət etdiyi sayda bəndlər (obyektlər) üzrə ekspertiza aparılır.

Siniflərin sayı üçdən çox olan əmtəə nişanları və coğrafi göstəricilər barədə iddia sənədinin verilməsi və ekspertizası üçün rüsumun qalıq məbləği müəyyən edilən məbləğdən az olduqda və müəyyən edilmiş rüsumun qalıq hissəsi iddiaçı tərəfindən vaxtında ödənilmədikdə, iddia sənədində göstərilən ilk sinifdən başlayaraq, rüsumun kifayət etdiyi sayda siniflər üzrə ekspertiza aparılır.

2.3.İddia obyektinin ilkin iddia sənədi bir neçə iddia obyektinə bölünürsə, onların hər biri müstəqil şəkildə ayrıca iddia sənədi kimi verilə bilər. Bu zaman hər bir ayrılmış iddia obyektinə üzrə ödənilən rüsum müstəqil iddia sənədinin verilməsi üçün müəyyən edilən rüsumla bərabər tutulur.

2.4.Əmtəə nişanının və coğrafi göstəricinin qeydə alınması barəsində verilən ərizəyə qoşulan sənədlərin, o cümlədən iddia sənədinin qeydə alınması üçün rüsumun ödənildiyini təsdiqləyən sənədin təqdim olunması “Əmtəə nişanları və coğrafi göstəricilər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 9-cu maddəsinə uyğun yerinə yetirilir.

2.5.İddiaçı ekspertizanın sorğusuna cavab vermə müddətini uzatmaq üçün vəsatət verdiyi halda, müəyyən edilmiş məbləğdə əlavə rüsum ödəməlidir.

İddiaçı müddətin üzürlü səbəbdən ötürüldüyünü təsdiqləyən sənəd və vəsatət verərsə, ötürülən müddətin bərpası üçün müvafiq rüsum ödəməlidir.

2.6.İlkin ekspertizada müsbət rəy verilən iddia sənədində iddiaçının təşəbbüsü ilə düzəlişlərin və dəyişikliklərin aparılması barədə vəsatət verildikdə, iddiaçı vəsatətlə birlikdə müəyyən edilmiş rüsumun ödənildiyini təsdiq edən sənədi də təqdim etməlidir.

2.7.DETK-ya Avrasiya iddia sənədi təqdim olunduqda, iddia sənədinin “Avrasiya patent konvensiyasının patent təlimatı”nın formal əlamətlərinə uyğunlu-

ğunu yoxlamaq üçün müvafiq rüsum alınır. Avrasiya Patent Təşkilatına sənədlərin göndərilmə xərci iddiaçı tərəfindən ödənilir. İddiaçı Avrasiya patenti almaq üçün rüsumu Avrasiya Patent Təşkilatının rüsumlar haqqında Əsasnaməsinə uyğun olaraq həmin təşkilata ödəyir.

2.8.Qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş hallarda Apellyasiya komissiyasına müraciət edildikdə, müəyyən edilmiş məbləğdə rüsum ödənildiyini təsdiq edən sənəd ərizəyə əlavə olunur.

2.9.Keçmiş SSRİ-nin ixtiraya görə mühafizə sənədi əsasında Azərbaycan Respublikasının ixtiraya görə patentinin verilməsi üçün iddiaçı 1 nömrəli əlavənin 13 a) sırasında göstərilən məbləğdə rüsum ödəməlidir.

2.10.Patent sahibi patenti qüvvədə saxlamaq üçün ilk rüsumu ixtira, faydalı model və sənaye nümunəsinə dair iddia sənədinin verildiyi tarixdən etibarən onların qüvvədə olmasının 3-cü ilindən başlayaraq ödəyir.

Əmtəə nişanı və coğrafi göstəricinin birinci on il ərzində qüvvədə olmasına görə ödənilən rüsumun məbləği onların qeydə alınması, şəhadətnamənin verilməsi və onun barəsində məlumatların dərci üçün ödənilən rüsumun tərkibinə daxildir.

2.11.Patentin hər növbəti ildə qüvvədə qalması, əmtəə nişanına və coğrafi göstəriciyə aid şəhadətnamənin qüvvədə olma müddətinin uzadılması üçün rüsumlar onların qüvvədə olduğu müddətin başa çatmasına qalan 2 ay müddət ərzində ödənilməlidir.

Göstərilən müddət, əlavə rüsum ödəmək şərti ilə, mühafizə sənədinin qüvvədəndən düşdüyü gündən sonra əlavə 6 ay uzadıla bilər.

2.12.Azərbaycan Respublikasının patenti keçmiş SSRİ-nin mühafizə sənədləri əsasında verildikdə, rüsum ixtira barədə ilk iddia sənədinin verildiyi tarixdən hesablanmaqla cari il üzrə ödənilir.

2.13.Patent müvəkkilliyinə namizədlərin attestasiyasına görə ödənişin ödənilməsinə təsdiq edən sənəd DETK-ya attestasiya sənədi və ərizə ilə birlikdə təqdim edilir.

Patent müvəkkilinin qeydiyyatı, şəhadətnamənin verilməsi və bu barədə məlumatların dərci üçün ödənişlər, Attestasiya komissiyasının patent müvəkkili haqqında qərarı qəbul etdiyi gündən bir ay ərzində ödənilir.

2.14.Rüsum və ödəniş nəgd və ya köçürmə yolu ilə ödənilir.

2.15.Rüsumun və ödənişin ödənilməsinə təsdiq edən sənəd tədiyyəni qəbul edən idarənin qəbzidir (nəgd ödənildikdə) və ya ödəyicinin hesabından köçürüldükdə isə köçürmə tapşırığıdır.

2.16.Rüsumun və ödənişin ödənildiyini təsdiq edən sənədə rüsum və ya ödənişin şamil edildiyi hüquqi əhəmiyyətli işin adını (nömrəsini), mahiyyətini əks etdirən ərizə qoşulur.

Əks təqdirdə həmin sənəd etibarsız sayılır.

2.17.Rüsum və ödəniş müəyyən edilmiş məbləğdən artıq ödənildikdə onların artıq hissəsi, həmçinin rüsum və ödənişin şamil edildiyi hüquqi əhəmiyyətli iş yerinə yetirilmədikdə, rüsum və ödəniş Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun geri qaytarıla bilər.

Rüsum və ödəniş müəyyən edilmiş məbləğdən artıq ödənildikdə, onların ar-

tiq hissəsi, o cümlədən hüquqi əhəmiyyətli işə sərf olunmayan rüsumlar və ödənişlər iddiaçının (patent sahibinin) vəsaiti üzrə onun iddia sənədi (sənədləri), mühafizə sənədi (sənədləri) üzrə digər hüquqi əhəmiyyətli işlərə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində müəyyən edilən müddət ərzində istifadə oluna bilər.

Hüquqi əhəmiyyətli iş yerinə yetirilərsə, nəticəsindən asılı olmayaraq rüsum və ödəniş geri qaytarılır.

İddiaçı sənaye mülkiyyəti obyektinə barəsində verdiyi iddia sənədini geri götürdüyü halda, ödənilmiş rüsumlar geri qaytarılır.

3.RÜSUMLARIN ÖDƏNİLMƏSİNƏ VERİLƏN GÜZƏŞTLƏR

3.1.İxtira, faydalı model və sənaye nümunəsinin iddiaçı və ya patent sahibi olan Azərbaycan Respublikasının fiziki şəxslərinə "Patent haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda və bu Qaydada müəyyən edilən rüsumların ödənilməsinə görə aşağıdakı güzəştlər verilir:

a)Azərbaycanın Milli qəhrəmanları, Böyük Vətən müharibəsi əlilləri və iş-tirakçıları və ya onlara bərabər tutulan şəxslər - 100 faiz rüsumu ödəməkdən azad olunurlar;

b)pensiyaçılar, aspirantlar (maqistrlər), ali (əyani şöbə) və orta ixtisas məktəblərinin tələbələri, ümumtəhsil məktəblərinin şagirdləri, müddətli hərbi xidmətçilər (sırası və serjantlar) - 50 faiz rüsumu ödəməkdən azad olunurlar;

c)ictimai təşkilatlar, qeyri-kommersiya təşkilatları və dövlət büdcəsindən maliyyələşdirilən təşkilatlar iddia sənədi verilən tarixdən 5 il müddətində - 50 faiz rüsumu ödəməkdən azad olunurlar.

3.2.Bu Qaydanın 3.1 bəndində müəyyən edilən güzəştlər aşağıdakı hüquqi əhəmiyyətli işlərə şamil edilmir: 1 nömrəli əlavənin - 4,7,8,11a), 13a), 13b), 13c), 15,17,18,19,20 sıraları.

3.3.Əgər müəlliflərdən, iddiaçılardan və ya patent sahiblərindən hər hansı biri uyğun kateqoriyaya aid edilmərsə, 3.1 bəndində müəyyən edilən güzəştlər tətbiq olunmur.

3.4.Fiziki və ya hüquqi şəxs rüsumun güzəştli ödənilməsi üçün vəsatətlə birlikdə güzəşt hüququna malik olduğunu təsdiqləyən müvafiq sənəd də təqdim etməlidir.

3.5.Nəzərdə tutulmuş güzəştlər aşağıdakı hallarda ləğv edilir:

patent sahibi hüquqi və ya fiziki şəxslərlə lisenziya müqaviləsi və ya patent hüququnun verilməsi barədə müqavilə bağladığıda;

iddiaçı iddia sənədi üzrə hüququn digər hüquqi və ya fiziki şəxsə verilməsi barədə müqavilə bağladığıda və ya iddia sənədi üzrə obyektə istifadə hüququ digər hüquqi və ya fiziki şəxsə verdikdə;

3.1 bəndində göstərilən kateqoriya dəyişdikdə.

3.6."Əmtəə nişanlarının beynəlxalq qeydiyyatı haqqında" Madrid Sazişinə müvafiq olaraq, əmtəə nişanlarının beynəlxalq qeydiyyatına, o cümlədən onların qüvvədə qalma müddətinin uzadılmasına görə ödənilmiş rüsumlar Ümumdünya İntellektual Mülkiyyət Təşkilatının Beynəlxalq bürosu tərəfindən Azər-

baycan Respublikasının Dövlət Elm və Texnika Komitəsinin hesabına köçürülür.

Bu Qaydanın 3 nömrəli əlavəsində göstərilən hüquqi əhəmiyyətli işlər üçün DETK-ya ödənilən ödənişlərin 100 faizi və rüsumunun 50 faizi Dövlət büdcəsinə köçürülür, rüsumdan 50 faizi isə DETK-nın hesabında qalır.

Bu Qaydanın 1 nömrəli əlavəsinin 13a), b, c) sırasında göstərilən, 2 nömrəli əlavəsinin 1,2,3,5,6,7,9c), 9ç), 9d), 9e), 10,11,13,14c), 14ç), 15,16,17,18 sıralarında göstərilən hüquqi əhəmiyyətli işlər üçün yığılan rüsumlar dövlət rüsumudur və bütünlüklə Azərbaycan Respublikasının Dövlət büdcəsinə köçürülür.

Bu Qaydanın 1 və 2 nömrəli əlavələrinin digər sıralarında və 4 nömrəli əlavənin bütün sıralarında nəzərdə tutulan hüquqi əhəmiyyətli işlərin yerinə yetirilməsi üçün yığılan rüsumların 50 faizi Dövlət büdcəsinə köçürülür, 50 faizi isə rüsumu tutan təşkilatın (DETK-nın) sərəncamında qalır.

Bu Qaydanın 1,2,3,4 nömrəli əlavələrində nəzərdə tutulmayan xidmətlərin göstərilməsi, o cümlədən işlərin təcili yerinə yetirilməsi üçün DETK ödənişlər müəyyən edir və ödənişlər alır.

DETK özünün hesablaşma hesabında qalan ödənişləri və rüsumları texniki və informasiya təminatına, kadr hazırlığına, patent sisteminin inkişafına, DETK-nın işçilərinin fəaliyyətinin stimullaşdırılmasına və patent sisteminin digər zəruri işlərinə istədikləri kimi istifadə etmək hüququna malikdirlər.

Sənaye mülkiyyəti obyektlərinin
mühafizəsi sahəsində rüsumların və
ödənişlərin məbləği və ödənilməsi Qaydasına
İNÖMRƏLİ ƏLAVƏ

**İXTİRA, FAYDALI MODEL VƏ SƏNAYE NÜMUNƏSİNİN
PATENTLƏNMƏSİ ÜÇÜN RÜSUMLARIN MƏBLƏĞİ**

Sıra №-si	Hüquqi əhəmiyyətli işlərin adı və onlar üçün ödəmə müddəti	Rüsumun məbləği	
		Milli hüquqi və fi- ziki şəxslər üçün (xarici hüquqi və fiziki şəxslər üçün müəyyən edilən rü- sumun məbləğinə nisbətən faizlə)	Xarici hüquqi və fi- ziki şəxslər üçün ABŞ dolları ilə (onun manat ekvi- valenti ilə)
1	2	3	4
1.	İxtira, faydalı model və sənaye nümunəsinə iddia sənədinin veril- məsi üçün (iddia sənədinin ilkin eks- pertizası və ekspertizası daxil ol- maqla): a) bir ixtira, bir faydalı model və bir sənaye nümunəsi üçün b) əlavə olaraq, çoxbəndli düsturu- run 1-dən artıq hər asılı olmayan bəndi üçün c) əlavə olaraq çoxbəndli düsturu- run 5-dən artıq hər asılı olan bəndi üçün ç) sənaye nümunəsinin 10-dan artıq hər əlavə sənaye nümunəsi üçün e) iddia sənədinin mətninin 30- dan artıq hər səhifəsi üçün Rüsumun ödənildiyini təsdiqlə- yən sənəd (bundan sonra-ödəmə sənədi) iddia sənədinə qoşulur.	15 20 50 50 75	100 50 20 10 2
2.	İddia sənədi üzrə ilkinliyin xahış edilməsi üçün (bir ədəd ilkinlik üçün) Ödəmə sənədi ilkinlik istənil- di tarixdən 2 ay müddətində təqdim edilir.	20	50
3.	İddia sənədinin verildiyi tarix- dən 1 ay keçdikdən sonra iddia sənədi materiallarında düzəliş və əlavələrin aparılməsi üçün Ödəmə sənədi düzəliş və əlavələr aparılməsi üçün ərizə ilə birlikdə təqdim edilir.	40	25

1	2	3	4
4	Ekspertizanın sorgusuna cavabın verilmə müddətinin uzadılması üçün: 6 aydan artıq olmamaq şərti ilə, hər 1 ay üçün Ödəmə sənədi müddətin uzadıl- ması barədə vəsatətlə birlikdə təq- dim edilir.	50	10
5.	İddia sənədinə dair məlumatın müəyyən edilmiş müddətdən tez dərci üçün Ödəmə sənədi iddiaçının vəsatə- ti ilə birlikdə təqdim edilir.	40	45
6.	İddia sənədi barəsində məluma- tın dərci üçün Ödəmə sənədi dərc olunma barə- də qərar alındığı tarixdən 2 ay ərzin- də təqdim edilir.	40	30
7.	Vəsatət əsasında ixtira, faydalı model və sənaye nümunəsi barəsində məlumat axtarışı aparılması üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	"1.a" bəndində göstərilmiş məb- ləğ+tarif*	
8.	Vəsatət əsasında ixtira, faydalı model və sənaye nümunəsi barəsində iddia sənədinin mahiyyətə eksperti- zasının aparılması: a) bir ədəd ixtira üçün b) bir ədəd faydalı model üçün c) bir ədəd sənaye nümunəsi üçün ç) əlavə olaraq, çoxbəndli düsturun 1-dən artıq hər asılı olmayan bəndi üçün d) əlavə olaraq, çoxbəndli düsturun 5-dən artıq hər asılı olan bəndi üçün e) sənaye nümunəsinin 10-dan artıq hər əlavə sənaye nümunəsi üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	50 50 50 50 50 50	150 100 100 80 20 20
9.	İxtira barəsində iddia sənədinin faydalı model barəsində iddia sənə- dinə çevrilməsi üçün Ödəmə sənədi ərizə ilə birlikdə təqdim olunur.	25	30
10.	Faydalı model barəsində iddia sənədinin ixtira barəsində iddia sənə- dinə çevrilməsi üçün Ödəmə sənədi ərizə ilə birlikdə təqdim olunur.	20	50

1 nömrəli əlavənin 7-ci bəndində göstərilən "tarif" işarəsi Beynəlxalq əxtarış mərkəzinin
tarifini və sənədlərin göndərilməsi üçün ödəmələrin bilavasitə iddiaçı və ya maraqlı şəxs tərə-
findən ödənildiyini göstərir.

1	2	3	4
11.	Apellyasiya komissiyasına etirazla müraciət edilməsi: a)ixtira, faydalı model və sənaye nümunəsinə patentin verilməsindən imtina qərarına qarşı b)ixtira, faydalı model və sənaye nümunəsi barəsində dərc olunmuş iddia sənədinə qarşı c)ixtira, faydalı model və sənaye nümunəsinə patentin verilməsinə qarşı Ödəmə sənədi etirazla birlikdə təqdim olunur.	20 50 30	100 20 150
12.	Ötürülmüş müddətlərin bərpası: a)patent verilməsindən imtina qərarı barəsində iddiaçı tərəfindən Apellyasiya komissiyasına etirazla müraciət edilməsi üçün b)dərc olunmuş iddia sənədi üzrə daxil olan etirazla bağlı iddiaçının Apellyasiya komissiyasına cavab verməsi üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	50 50	50 60
13.	Sənaye mülkiyyəti obyektinin qeydiyyatı, patentin verilməsi və dərc olunması ilə bağlı: a)ixtira üçün b)faydalı model üçün c)sənaye nümunəsi üçün ç)patentə məxsus təsvirin düsturla birlikdə 30-dan artıq hər səhifəsi üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	10 10 10 50	150 100 100 2
14.	Dərc olunduqdan sonra iddia sənədinin materialları ilə tanış olmaq üçün Ödəmə sənədi ərizə ilə birlikdə təqdim olunur.	50	30
15.	Patentin dublikatının verilməsi üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	30	20
16.	Verilmiş patentdə dəyişikliklər edilməsi üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	50	30

1	2	3	4
17.	Sənaye mülkiyyəti obyektləri ilə bağlı hüquqların verilməsi barəsində müqavilələrin qeydiyyatına alınması üçün: a)bir ədəd ixtira, bir ədəd faydalı model və bir ədəd sənaye nümunəsinə dair iddia sənədi üzrə, ayrılıqda hər biri üçün b)bir ədəd ixtira patenti, bir ədəd faydalı model patenti və bir ədəd sənaye nümunəsi patenti üzrə, ayrılıqda hər biri üçün c)ixtira, faydalı model, sənaye nümunəsinə görə bir neçə iddia sənədi üçün (1-dən artıq hər iddia sənədi üçün) ç)ixtira, faydalı model və sənaye nümunəsinin bir neçə patenti üçün (1-dən artıq hər patent üçün) Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	20 20 25 20	100 100 60 100
18.	İxtira, faydalı model və sənaye nümunəsi obyektindən istifadə hüququnun verilməsi barədə müqavilənin qeydiyyatına alınması üçün: a)bir iddia sənədi üçün b)bir neçə iddia sənədi üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	20 20	100 80
19.	Lisenziya müqavilələrinin qeydiyyata alınması: a)ixtira, faydalı model və sənaye nümunəsinin hər birinin ayrılıqda bir ədəd patenti üçün b)ixtira, faydalı model və sənaye nümunəsinin hər birinin ayrılıqda bir neçə patenti üçün (1-dən artıq nəzərdə tutulan hər patent üçün) Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	25 25	150 100
20.	İddia sənədi və ya patent üzrə hüquqların verilməsinə dair qeydiyyata alınmış müqavilələrdə və ya obyektin istifadəsi ilə bağlı qeydiyyata alınmış lisenziya müqavilələrində dəyişikliklərin edilməsi üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	50	50

1	2	3	4
21.	İlkin istifadəçinin hüquqlarının tanınması məqsədi ilə onun iddiasına baxılması üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	50	50
22.	İxtira patentinin qüvvədə saxlanması üçün 3-cü il üçün 4-cü il üçün 5-ci il üçün 6-cı il üçün 7-ci il üçün 8-ci il üçün 9-cu il üçün 10-cu il üçün 11-ci il üçün 12-ci il üçün 13-cü il üçün 14-cü il üçün 15-ci il üçün 16-cı il üçün 17-ci il üçün 18-ci il üçün 19-cu il üçün 20-ci il üçün Ödəmə sənədi ərizə ilə birlikdə təqdim olunur.	15 15	40 60 80 100 120 140 160 200 260 260 320 320 380 380 440 440 500 500 500 500
23.	Faydalı model patentinin qüvvədə saxlanması üçün 3-cü il üçün 4-cü il üçün 5-ci il üçün 6-cı il üçün 7-ci il üçün 8-ci il üçün 9-cu il üçün 10-cu il üçün Ödəmə sənədi ərizə ilə birlikdə təqdim olunur.	15 15 15 15 15 15 15 15 15 15	40 60 80 100 120 140 160 200 200
24.	Sənaye nümunəsi patentinin qüvvədə saxlanması üçün 3-cü il üçün 4-cü il üçün 5-ci il üçün 6-cı il üçün 7-ci il üçün 8-ci il üçün 9-cu il üçün 10-cu il üçün Ödəmə sənədi ərizə ilə birlikdə təqdim olunur.	15 15 15 15 15 15 15 15 15	40 60 80 100 120 140 160 200 200
25.	Patentin qüvvədə olma ilində illik rüsumun ödənilməsi ilə bağlı ötürülən müddətin 6 ay verilməsi üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	50	50

Sənaye mülkiyyəti obyektlərinin mühafizəsi sahəsində rüsumların və ödənişlərin məbləği və ödənilməsi Qaydasına
2 NÖMRƏLİ ƏLAVƏ

**ƏMTƏƏ NİŞANI VƏ COĞRAFI GÖSTƏRİCİNİ QEYDƏ ALMAQ
ÜÇÜN RÜSUMLARIN MƏBLƏĞİ**

Sıra №-si	Hüquqi əhəmiyyətli işlərin adı və onlar üçün ödəmə müddəti	Rüsumun məbləği	
		Milli hüquqi və fiziki şəxslər üçün (xarici hüquqi və fiziki şəxslər üçün müəyyən edilən rüsumun məbləği-nə nisbətən faizlə)	Xarici hüquqi və fiziki şəxslər üçün ABŞ dolları ilə (onun manat ekvivalenti ilə)
1	2	3	4
1.	Əmtəə nişanının və ya coğrafi göstəricinin qeydə alınması barəsində verilən iddia sənədi üçün (əmtəənin və ya göstərilən xidmətin 3-dən artıq olmayan sinifləri üçün) Onlardan: a) iddia sənədinin ekspertizası üçün b) iddia sənədinin ilkin ekspertizası üçün Ödəmə sənədi ərizə ilə birlikdə və ya ərizənin verildiyi tarixdən 2 ay ərzində təqdim olunur.	50 50 50	150 120 30
2.	Əmtəənin və ya göstərilən xidmətin 3-dən artıq hər sinfi üçün Ödəmə sənədi ərizə ilə birlikdə və ya ərizənin verildiyi tarixdən 2 ay ərzində təqdim olunur.	50	40
3.	İddiənin vəsatəti əsasında "Əmtəə nişanları və coğrafi göstəricilər haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 9-cu maddəsinin 12-ci hissəsinə uyğun olaraq, müddətin əlavə 2 ay uzadılması üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	100	20
4.	Əmtəə nişanına dair ilkinliyin istənilməsi üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	50	50

1	2	3	4
5.	Əmtəə nişanına və coğrafi göstəriciyə dair verilmiş iddia sənədi materiallarında düzəlişlərin, dəqiqləşdirmələrin aparılması, əlavələrin edilməsi üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	70	20
6.	Ekspertizanın sorğusuna cavabın verilmə müddətinin uzadılması üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	100	25
7.	Əmtəə nişanına və coğrafi göstəriciyə dair iddia sənədinin ekspertizasının 1 ay ərzində aparılması üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	50	100
8.	Ötürülmüş müddətin bərpası ilə bağlı, iddia sənədi barədə ekspertizanın qərarı ilə razı olmadıqda Apellyasiya komissiyasına etiraz verilməsi üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	50	50
9.	Apellyasiya komissiyasına etirazın verilməsi: a) əmtəə nişanına dair iddia sənədinə baxılma barədə ilkin ekspertizanın rədd qərarına qarşı b) coğrafi göstəriciyə dair iddia sənədinə baxılma barədə ilkin ekspertizanın rədd qərarına qarşı c) əmtəə nişanına dair iddia sənədi barəsində ekspertizanın qərarına qarşı ç) coğrafi göstəriciyə dair iddia sənədi barəsində ekspertizanın qərarına qarşı d) qeydə alınmış əmtəə nişanına qarşı e) qeydə alınmış coğrafi göstəriciyə qarşı Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	50 50 50 50 50 50	50 50 150 100 200 150
10.	Qeydə alınması, məlumatın dərci və şəhadətnamənin verilməsi üçün: a) əmtəə nişanı üçün b) coğrafi göstərici üçün c) kollektiv nişan üçün Ödəmə sənədi bildiriş alındığı gündən 2 ay ərzində təqdim olunur.	25 25 25	200 100 250
11.	Reyestrə və şəhadətnamədə qeydiyyatla bağlı məlumatlarda dəyişikliklər edilməsi üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	50	70

1	2	3	4
12.	Əmtəə nişanı və coğrafi göstəriciyə dair şəhadətnamələrin dublikatının verilməsi üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	50	30
13.	Reyestr məlumatlarından çıxarış verilməsi üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	50	30
14.	Əmtəə nişanına dair hüquqların verilməsi barədə müqavilələrin qeydiyyatı üçün: a) iddia sənədi üzrə bir ədəd əmtəə nişanı üçün b) iddia sənədləri üzrə bir neçə əmtəə nişanı üçün (1-dən artıq hər əmtəə nişanı üçün) c) qeydə alınmış bir ədəd əmtəə nişanı üçün ç) qeydə alınmış bir neçə əmtəə nişanları üçün (1-dən artıq hər əmtəə nişanı üçün) Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	50 50 50 50	100 60 150 100
15.	Lisenzia müqavilələrinin qeydə alınması: a) bir ədəd əmtəə nişanı üçün b) bir neçə əmtəə nişanı üçün (1-dən artıq hər əmtəə nişanı üçün) Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	50 50	200 150
16.	Əmtəə nişanı barəsində qeydə alınmış lisenzia müqavilələrində, hüquqların verilməsi barədə müqavilələrdə dəyişikliklərin aparılması üçün Ödəmə sənədi ərizə ilə birlikdə təqdim olunur.	50	50
17.	Qeydiyyatın qüvvədə olma müddəti qurtardıqdan sonra onun müddətinin uzadılması üçün: a) əmtəə nişanı üçün b) coğrafi göstərici üçün c) kollektiv nişan üçün Ödəmə sənədi qeydiyyatın qüvvədə olduğu ilin axırını 2 ayı ərzində vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	50 50 50	250 100 350
18.	Qeydiyyatın qüvvədə olma müddəti keçdikdən sonra müddətin uzadılması üçün verilən 6 aya görə əlavə rüsum: a) əmtəə nişanı üçün b) coğrafi göstərici üçün c) kollektiv nişan üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	50 50 50	50 50 50

Sənaye mülkiyyəti obyektlərinin
mühafizəsi sahəsində rüsumların və ödənişlərin
məbləği və ödənilməsi Qaydasına
3 NÖMRƏLİ ƏLAVƏ

PATENT MÜVƏKKİLLƏRİNİ QEYDƏ ALMAQ ÜÇÜN ÖDƏNİŞLƏR VƏ RÜSUM

Sıra №-si	Ödənişlərin və rüsumun adı və onlar üçün ödəmə müddəti	Ödənişin məbləği (min manatla)
1	2	3
1.	Patent müvəkkillərinə namizədin patent müvəkkili kimi attestasiya olunması üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	80
2.	Patent müvəkkillərinin qeydiyyatı alınması üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	20
3.	Patent müvəkkillərinə şəhadətnamə verilməsi üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	40
4.	Qeydiyyatı alınmış patent müvəkkili barədə məlumatların dərc olunması üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	20
5.	Attestasiya komissiyasının qərarına görə, Apellyasiya komissiyasına etiraz vermək üçün rüsum Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	80

Sənaye mülkiyyəti obyektlərinin
mühafizəsi sahəsində rüsumların
və ödənişlərin məbləği və ödənilməsi Qaydasına
4 NÖMRƏLİ ƏLAVƏ

**SƏNAYE MÜLKİYYƏTİ OBYEKTlərİ BARƏSİNDƏ BEYNƏLXALQ İDDİA
SƏNƏDLƏRİ VƏ MÜHAFİZƏ SƏNƏDLƏRİ ÜZRƏ RÜSUMLARIN MƏBLƏĞİ**

Sıra №-si	Hüquqi əhəmiyyətli işlərin adı və onlar üçün ödəmə müddəti	Rüsumun məbləği	
		Milli hüquqi və fiziki şəxslər üçün (xarici hüquqi və fiziki şəxslər üçün müəyyən edilən rüsumun məbləği- nə nisbətən faizlə)	Xarici hüquqi və fiziki şəxslər üçün ABŞ dolları ilə (onun manat ekvivalenti ilə)
1	2	3	4
1.	Avrasiyanın iddia sənədinin verilməsi üçün (formal əlamətlər üzrə ekspertizanın tələblərinə uyğunluğun yoxlanılması) Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur	1 nömrəli əlavənin "1a" bəndində göstərilmiş məbləğ +tarif**	
2.	Azərbaycan Respublikasına aid Avrasiya patentlərinin qüvvədə saxlanması üçün: 3-cü il üçün 4-cü il üçün 5-ci il üçün 6-cı il üçün 7-ci il üçün 8-ci il üçün 9-cu il üçün 10-cu il üçün 11-ci il üçün 12-ci il üçün 13-cü il üçün 14-cü il üçün 15-ci il üçün 16-cı il üçün 17-ci il üçün 18-ci üçün 19-cu il üçün 20-ci il üçün	30 30 30 30 30 30 30 30 30 30 30 30 30 30 30 30 30 30 30 30	40 60 80 100 120 140 160 200 260 260 320 320 380 380 440 440 500 500

1	2	3	4
3.	Alan idarə kimi Beynəlxalq iddia sənədinin alınması və onun nüsxəsinin Beynəlxalq Büroya göndərilməsi üçün (göndərmə tarixinə və PCT-nin 14.1 təlimatına uyğun) 1 nömrəli əlavənin Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	"1a" bəndində göstərilmiş məbləğ +tarif***	
4.	İddiəçinin xahişi ilə bir ədəd milli iddia sənədinin və ya onun barəsində məlumatın (PCT təlimatının 17.1 (v) qaydası, ilkin sənəd) təsdiqlənmiş surətinin Beynəlxalq Büroya göndərilməsi üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	1 nömrəli əlavənin "1a" bəndində göstərilmiş məbləğ +tarif****	
5.	Əmtəə nişanının Beynəlxalq qeydiyyatı üçün əmtəə nişanının sahibi tərəfindən ödənilən ödəniş (Madrid Sazişi, maddə 8 (1)) Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	1 nömrəli əlavənin "1a" bəndində göstərilmiş məbləğ +tarif*****	
6.	Beynəlxalq qeydiyyatın qüvvədə olma müddətinin uzadılması üçün Ödəmə sənədi vəsatətlə birlikdə təqdim olunur.	1 nömrəli əlavənin "1a" bəndində göstərilmiş məbləğ +tarif*****	

Qeyd. 4 nömrəli əlavənin 1,3,4,5,6-cı bəndlərində göstərilən "tarif***, tarif***, tarif****, tarif*****, tarif*****" işarələri, həmin sıralarda göstərilən materialların göndərmə tarixinə uyğun bilavasitə iddiaçı (maraqlı şəxs) tərəfindən ödənildiyini göstərir.

Patent Kooperasiyası haqqında müqaviləyə (PCT) uyğun ixtira, faydalı model barəsində iddia sənədinin milli fazaya daxil olması üçün ödənilən rüsumun məbləği ixtira, faydalı model barəsində iddia sənədinin verilməsi üçün müəyyən edilən məbləğə bərabər tutulur.

Avrasiya Patent Konvensiyasının iştirakçısı olan dövlətlərlə Azərbaycan Respublikası arasında sənaye mülkiyyətinin mühafizəsi sahəsində ikitərəfli hökumətlərarası müqavilədə hüquqi və ya fiziki şəxslərin hüquqi bərabərliyinə əsas olan hallarda rüsumların ödənilməsi 4 nömrəli əlavənin 2-ci sırasının 3-cü sütununa uyğun olaraq yerinə yetirilir.

227 İş yerlərinin attestasiyasının keçirilməsi Qaydalarının təsdiq edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

"Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin təsdiq edilməsi, qüvvəyə minməsi və bununla bağlı hüquqi tənzimləmə məsələləri haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1999-cu il 15 aprel tarixli, 122 nömrəli Fərmanının icrasını təmin etmək məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

1."İş yerlərinin attestasiyasının keçirilməsi Qaydaları" təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2.Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri A.RASİZADƏ

Bakı şəhəri, 6 mart 2000-ci il
№ 38

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 6 mart tarixli, 38 nömrəli qərarına
ƏLAVƏ

İş yerlərinin attestasiyasının keçirilməsi

QAYDALARI

LÜMUMİ MÜDDƏALAR

1.1.Bu Qaydalar iş yerlərinin attestasiyasının keçirilməsində mülkiyyət və təşkilati-hüquqi formasından asılı olmayaraq respublika ərazisində yerləşən bütün müəssisə və təşkilatlar (bundan sonra — müəssisə) üçün əsasdır və iş yerlərinin attestasiyasının məqsədlərini, onun keçirilməsi və müəssisələrdə attestasiyanın nəticələrinin istifadəsi və rəsmiləşdirilməsi qaydalarını müəyyən edir.

1.2.Müəssisədə mövcud olan bütün iş yerləri attestasiyadan keçməlidir.

1.3.İş yerlərinin attestasiyasının normativ əsasını Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsi və onun müddəalarına uyğun müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən qəbul edilmiş, normativ hüquqi aktlar, əməyin təhlükəsizlik standartları sistemi (ƏTSS), sanitar qaydaları, normaları və gigiyena normativləri təşkil edir.

1.4.Bu Qaydalara uyğun keçirilən əmək şəraiti üzrə iş yerlərinin attestasiyasının nəticələri aşağıdakı məqsədlərlə istifadə olunur:

qüvvədə olan normativ hüquqi sənədlərə uyğun olaraq əmək şəraiti və mühafizəsi üzrə tədbirlərin planlaşdırılması və həyata keçirilməsi;

qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada əmək şəraiti təhlükəli və zərərli olan işlərdə və ağır işlərdə məşğul olan işçilərə güzəştlərin və kompensasiyaların verilməsinin əsaslandırılması;

peşə xəstəliyi şübhəsi altında, peşə xəstəliyinin diapazonunun təyin olunması, eyni zamanda, mübahisələrin məhkəmə yolu ilə həll olunması, xəstəliyin peşə ilə bağlılığı məsələsinin həlli;

işçilərin sağlamlığını və həyatını bilavasitə təhlükə altına qoyan sexin, sahənin, istehsalat avadanlıqlarının istismarının dayandırılması və texnologianın dəyişdirilməsi məsələsinə baxılması;

işçilərin əmək şəraiti ilə bağlı məsələlərin əmək müqaviləsinə (kontrakta) daxil edilməsi;

iş yerlərində işçilərin əmək şəraiti ilə tanış edilməsi;

əməyin mühafizəsi haqqında qanunvericiliyin pozulması ilə əlaqədar olaraq təqsirkar vəzifəli şəxslərə inzibati-iqtisadi sanksiyaların tətbiq edilməsi.

1.5. Attestasiyanın keçirilməsi müddəti 5 ildə bir dəfədən az olmayaraq, əməyin xarakterinin və şəraitinin dəyişməsindən asılı olaraq müəssisənin özü tərəfindən müəyyən olunur.

İstehsal avadanlıqlarının yeniləri ilə əvəz edilməsi, texnoloji proseslərin dəyişdirilməsi, kollektiv mühafizə vasitələrinin yenidən qurulması ilə əlaqədar, habelə Dövlət Əmək Müfəttişliyinin əmək şəraiti üzrə iş yerlərinin attestasiyasını keçirdiyi zaman aşkar olunmuş pozuntuların aradan qaldırılması məqsədi ilə iş yerləri attestasiyadan keçirilməlidir.

1.6. Təhlükəli və zərərli istehsal amillərinin parametrlərinin ölçülməsini, əmək proseslərinin ağırlıq və gərginlik göstəricilərinin müəyyən olunmasını müəssisənin laboratoriyası həyata keçirir. Bunun üçün müəssisədə lazımi texniki vasitələr və normativ sorğu bazası olmadıqda dövlət sanitar-epidemioloji nəzarət mərkəzinin, Dövlət Əmək Müfəttişliyinin laboratoriyaları və bu sahədə göstərilən ölçülərin aparılması hüququna malik olan digər laboratoriyalar cəlb olunur. İş yerlərinin zədə təhlükəsizliyinin qiymətləndirilməsi müəssisələr tərəfindən müstəqil həyata keçirilir.

II. İŞ YERLƏRİNİN ATTESTASIYASININ KEÇİRİLMƏSİNƏ HAZIRLIQ

2.1. Əmək şəraiti üzrə iş yerlərinin attestasiyasına hazırlıq bütün iş yerlərinin siyahısının tutulmasından və instrumental qiymətlənməyə aid olan istehsalat mühitinin təhlükəli və zərərli amillərinin, onların parametrlərinin faktiki dəyərləndirilməsi məqsədi ilə aşkara çıxarılmasından ibarətdir.

2.2. Əmək şəraiti üzrə iş yerləri attestasiyasının keçirilməsi və təşkili məqsədi ilə müəssisədə əmr verilir, ona müvafiq olaraq müəssisədə, lazım gəldikdə onun struktur bölmələrində attestasiya komissiyası yaradılır. Attestasiya komissiyasının sədri komissiyaanın tərkibi və əmək şəraiti üzrə iş yerlərinin attestasiyasına aid sənədləşməni aparan, onların saxlanılmasına və tərtib edilməsinə cavabdeh şəxs təyin olunur, eyni zamanda əmək şəraiti üzrə iş yerləri attestasiyasına aid işlərin qrafiki və müddəti müəyyən olunur.

Müəssisənin attestasiya komissiyasının tərkibinə həmkarlar ittifaqları təşkilatının nümayəndələri, müəssisənin əməyin mühafizəsi xidmətlərinin və əməyin təşkili üzrə peşəkar mütəxəssislər daxil edilir.

2.3. Attestasiya komissiyası:

bütün mərhələlərdə işin aparılmasına nəzarəti və metodik rəhbərliyi həyata keçirir;

iş yerlərinin attestasiyasının keçirilməsi üçün lazımi normativ sorğu bazanı tərtib edir və onun öyrənilməsini təşkil edir;

müəssisənin iş yerlərində yerinə yetirilən işlərin xüsusiyyətləri və əmək şəraiti üzrə oxşarlığını göstərməklə tam siyahısını tərtib edir;

müəssisədə istehsalat zədələnməsinin səbəblərinin təhlili əsasında daha təhlükəli sahələri, işləri və avadanlıqları aşkara çıxarır;

texnoloji prosesin xüsusiyyətləri, avadanlıqların tərkibi, istifadə olunan xammalın və materialların, əmək prosesinin ağırlığının və gərginliyinin, təhlükəli və zərərli istehsalat amillərinin əvvəllər aparılmış ölçülərinin nəticələri, işçilərin əmək şəraitinə aid şikayətlərini nəzərə alaraq qiymətləndirilən hər bir iş yerində əmək prosesinin ağırlıq və gərginlik göstəricilərinin, istehsalat mühitinin təhlükəli və zərərli amillərinin siyahısını tərtib edir;

əmək şəraiti üzrə iş yerləri attestasiyasının nəticələrinin işlənməsini avtomatlaşdırmaq üçün iş yerlərinə, sahələrə, sexlərə, istehsalatlara kodlar verilir;

iş yerlərini attestasiya edir və gələcəkdə istifadəsi üçün qərar verir;

əmək şəraitinin yaxşılaşdırılması və sağlamlaşdırılması üçün təkliflər hazırlayır.

2.4. İş yerlərinin attestasiyası zamanı cihazların və avadanlıqların zədə təhlükəsizliyi və əmək şəraiti qiymətləndirilir. Bununla yanaşı, işçilərin fərdi və kollektiv mühafizə vasitələri ilə təmin olunması, eyni zamanda bu vasitələrin səmərəliliyi nəzərə alınır.

2.5. Hər bir iş yeri üçün (və yaxud görülməli işlərin xüsusiyyətləri və əmək şəraitinin oxşarlığı üzrə qrup iş yerlərinə) əmək şəraiti üzrə iş yerinin attestasiya xəritəsi tərtib edilir (əlavə olunur).

III. ƏMƏK ŞƏRAİTİ ÜZRƏ İŞ YERLƏRİNİN ATTESTASIYASININ KEÇİRİLMƏSİ

3.1. İş yerlərində təhlükəli və zərərli istehsalat amillərinin faktiki göstəricilərinin müəyyən edilməsi.

3.1.1. Əmək şəraiti üzrə iş yerlərinin attestasiyası zamanı iş yerində mövcud olan bütün təhlükəli və zərərli istehsalat amilləri, əməyin ağırlığı və gərginliyi qiymətləndirilməlidir.

3.1.2. Təhlükəli və zərərli istehsalat amillərinin dərəcələri instrumental ölçülər əsasında müəyyən olunur. Fiziki, kimyəvi, bioloji və psixofizioloji amillərin instrumental ölçüləri, ergonomik tədqiqatları iş prosesində aparılmalıdır, yəni istehsal prosesinin fərdi və kollektiv mühafizə vasitələrinin saz və səmərəli fəaliyyət göstərməsi texnoloji rəqlamentə uyğun olaraq aparılmalıdır.

3.1.3. Ölçülərin aparılması zamanı normativ sənədlərdə ölçü metodları göstərilən ölçü vasitələrindən istifadə olunmalıdır. İstifadə olunan ölçü vasitələri metroloji cəhətdən attestasiya olunmalı və təyin olunmuş müddətdə dövlət yoxlamasını keçməlidir.

3.2. İş yerlərinin zədə təhlükəsizliyinin qiymətləndirilməsi.

3.2.1. İş yerlərinin zədə təhlükəsizliyinin qiymətləndirilməsinin əsas obyektləri aşağıdakılardır:

istehsal avadanlıqları;

qurğular və alətlər;

təlim və öyrənilmə vasitələri ilə təmin olunma.

3.2.2. Əməyin mühafizəsi üzrə qüvvədə olan və ona aid olan normativ hüquqi aktlar (dövlət və sahə standartları, əməyin mühafizəsi üzrə qaydalar, əməyin mühafizəsi üzrə tipik standartlar və s.) əsasında istehsal avadanlıqlarının, qurğuların və alətlərin qiymətləndirilməsi.

3.2.3. İş yerlərinin zədə təhlükəsizliyinin qiymətləndirilməsindən əvvəl onun aparılmasının düzgünlüyü, əməyin təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə aid normativ sənədlərin mövcudluğu və onların tələblərinin yerinə yetirilməsi yoxlanılır.

3.2.4. İstehsal avadanlığının, qurğularının və alətlərin, eyni zamanda tədris və təlim vasitələrinin normativ hüquqi aktların tələblərinə uyğunluğunun yoxlanılması yolu ilə zədə təhlükəsizliyinin qiymətləndirilməsi. Bununla yanaşı, istehsal avadanlığında qurulmuş nümunənin təhlükəsizlik sertifikatlarının mövcudluğu nəzərə alınmalıdır. Zədə təhlükəsizliyinin qiymətləndirilməsi zamanı təhlükəsizlik tələblərinə əməl etməklə, istehsal avadanlığının sınaq buraxılışı və dayandırılması keçirilir.

3.2.5. İş yerlərində istehsal avadanlıqlarının və cihazlarının, onlara aid olan normativ hüquqi aktların tətbiq olunmasından əvvəl istehsal olunması və yaxud bu sənədlərin müəyyən olunmuş qaydada işlənib hazırlanmadığı və təsdiq edilmədiyi hallarda, istehsal avadanlıqlarının və qurğuların zədə təhlükəsizliyinin qiymətləndirilməsi iş yerlərində təhlükəsiz iş şəraitini təyin edən müvafiq normativ hüquqi aktlarda öz əksini tapan tələblərə uyğun aparılır.

O cümlədən:

təhlükə mənbəyi sayılan avadanlığın hərəkətdə olan hissələrinin təsirindən işçilərin mühafizə vasitələrinin mövcudluğu;

zədələnmə nəticəsində təhlükə yaradan boru xətlərinin, hidro, buxar-pnevmosistemlərin, qoruyucu qapaqların, kəməllərin və digər elementlər;

təmir və quraşdırma işləri zamanı avadanlığın hissələrinin əl ilə yerləşdirilməsi məqsədi ilə qurğuların (qolların) mövcudluğu;

istehsal avadanlığının istismarı zamanı emal edilən və yaxud istifadə olunan materialların və maddələrin iş zonasına sıçraması, əşyaların (alətin, tədarükün) yerə düşməsi və atılması nəticəsində yaranan təhlükənin aradan qaldırılması;

konstruksiyaların, binaların hissələrinin dağılması, karxanalarda, şaxtalarda və sair süxurların və başqa elementlərin uçulması nəticəsində yaranan təhlükənin aradan qaldırılması;

təhlükəsizlik nişanlarının və siqnal boyalarının mövcudluğu və normativ tələblərə uyğunluğu;

hasarlarda fiksatorların, blokirovkaların, germetizasiya elementlərinin davamlılığını və sərtliyini təmin edən elementlərin mövcudluğu;

müəyyən təhlükəli və zərərli istehsal amilinin təsiri zamanı qoruyucu vasitələrin işləməsinin təmin olunması;

istehsal avadanlığının normal fəaliyyətinin pozulmasının idarəetmə pultu üzərində siqnalizatorların, eyni zamanda qəza dayandıran vasitələrin mövcudluğu;

elektrik təchizatının tamam və yaxud qismən kəsilməsi və onun sonradan düzəldilməsi, eyni zamanda elektrik təchizatının idarəetmə dövrəsinin zədələnməsi zamanı təhlükəli vəziyyətlərin yaranmasının qarşısının alınması (enerji təchizatının bərpası zamanı icazə almadan enerjinin buraxılışı, dayandırılma üçün verilən əmrin yerinə yetirilməməsi, istehsal avadanlığın səyyar hissələrinin və onun üzərində bərkidilmiş əşyaların düşməsi və atılması);

elektrik cihazlarının, elektrik xətlərinin (o cümlədən torpaqlanmanın), gəmiricilərin və həşəratların, əridicilərin daxil olmasından, mexaniki təsirdən qorunmasının təmin edilməsi, birləşdirici qutularda, elektrotexnik məmulatların, aparatların, maşınların korpuslarının içində şəbəkənin və kəməllərin birləşməsinin həyata keçirilməsi;

avadanlığın qızmar hissələrinin, yanğın, partlayış təhlükəli maddələrin, işçilərin açıq dəri örtükləri ilə yanğına, alova və yaxud partlayışa səbəb ola bilən kontaktın aradan qaldırılması;

müəssisədaxili yolların və keçidlərin ölçülərinin normativ tələblərə uyğunluğu;

müəssisədaxili nəqliyyat vasitələri üçün idarəetmə vasitələrinin (o cümlədən qəza dayandırılması vasitələrinin) məqsədəuyğun yerləşdirilməsi və icra edilməsi;

müəssisədaxili nəqliyyat vasitələri yollarının təhlükəsizliyi, onların mühafizə vasitələri və təhlükəsizlik nişanları ilə təchiz olunması;

əməyin mühafizəsi üzrə təlimatların mövcudluğu və onların normativ sənədlərə uyğunluğu;

əl alətlərinin və qurğuların mövcudluğu və normativ tələblərə uyğunluğu.

3.3. İşçilərin fərdi mühafizə vasitələri ilə təmin edilmələrinin qiymətləndirilməsi.

3.3.1. Hər bir iş yeri üzrə işçilərin fərdi mühafizə vasitələri ilə təmin edilməsi, eyni zamanda bu vasitələrin səmərəliliyi müəyyən olunur.

3.3.2. İşçilərin fərdi mühafizə vasitələri ilə təminatının qiymətləndirilməsi faktiki verilən vasitələrin xüsusi geyim, xüsusi ayaqqabı və digər fərdi mühafizə vasitələrinin fəhlələrə və qulluqçulara pulsuz verilməsi haqqında tipik sahə normaları və başqa normativ sənədlərlə tutuşdurulması üsulu ilə aparılır.

3.3.3. İşçilərin fərdi mühafizə vasitələri ilə təminatı qiymətləndirilərkən verilən fərdi mühafizə vasitələrinin iş yerlərində faktiki əmək şəraitinə uyğunluğunun qiymətləndirilməsi ilə bərabər, eyni zamanda onların keyfiyyətinə nəzarət həyata keçirilir. Xüsusi mühafizə vasitələrinin səmərəliliyi müvafiq sertifikatlarla təsdiq olunmalıdır.

3.4. İş yerlərində iş şəraitinin faktiki vəziyyətinin qiymətləndirilməsi.

3.4.1. İş yerində iş şəraitinin faktiki vəziyyətinin qiymətləndirilməsi aşağıdakılardan ibarətdir:

zərərlik və təhlükəsizlik dərəcələri üzrə;

zədə təhlükəsizliyi dərəcələri üzrə;

işçilərin fərdi mühafizə vasitələrlə təmin edilməsi, eyni zamanda bu vasitələrin səmərəliliyi.

3.4.2. Təhlükə və zərərlik dərəcələri üzrə iş şəraitinin faktiki vəziyyətinin qiymətləndirilməsi, istehsal mühitinin zərərlik və təhlükəli əmək prosesinin ağırlığı və gərginliyin göstəriciləri üzrə gigiyenik kriteriyaların istehsalat mühitinin təhlükəli və zərərli amilləri, əmək prosesinin ağırlığının və gərginliyinin, ölçülərin nəticələri onların müəyyən olunmuş gigiyenik normativlərlə tutuşdurulması əsasında keçirilir. Bu cür tutuşdurulmalar əsasında hər bir amil üçün olduğu kimi, onların kombinasiyaları və birləşmələri, eyni zamanda bütövlükdə iş yeri üçün əmək şəraitinin sinfi təyin olunur.

İşçilərin təhlükəli və zərərli istehsalat amilləri ilə iş növbəsi və yaxud əmək fəaliyyəti zamanı (iş stajının məhdudlaşdırılması) yol verilən kontakt müddətinin müəyyən olunması dövlət sanitar-epidemioloji nəzarət mərkəzləri tərəfindən təşkilat rəhbərliyinin peşə qruplarına uyğun təqdimatı əsasında aparılır.

3.4.3. İş yerinin zədə təhlükəsizliyinin qiymətləndirilməsinin nəticələrinə əsasən zədə təhlükəsizliyi üzrə əmək şəraitinin təsnifatına uyğun olaraq ayrıca təhlükə sinfi təyin olunur və yaxud iş yerinin təhlükəsizlik tələblərinə tam uyğunluğu haqqında rəy verilir.

3.4.4. İş yerində əmək şəraitinin faktiki vəziyyətinin qiymətləndirilməsinin nəticələri təşkilatın attestasiya komissiyasının attestasiya nəticələri haqqında qərarına əsasən əmək şəraiti üzrə iş yerlərinin attestasiyası pasportuna da daxil edilir.

3.4.5. İş yerində təhlükəli və zərərli istehsalat amillərinin olmadığı halda və yaxud onların faktiki göstəricilərinin optimal və yol verilən miqdarlara uyğun olması, eyni zamanda işçilərin zədə təhlükəsizliyi və fərdi mühafizə vasitələri ilə təminatı üzrə tələblərin yerinə yetirilmədiyi halda, hesab edilir ki, iş yerlərində əmək şəraiti gigiyenik tələblərə və təhlükəsizlik tələblərinə uyğundur.

3.4.6. İş yerində təhlükəli və zərərli istehsalat amillərinin faktiki göstəriciləri zədə təhlükəsizliyi və işçilərin fərdi mühafizə vasitələri ilə təminatı üzrə tələblərdən və yaxud qüvvədə olan normalardan yüksək olduğu halda, bu cür iş yerlərində əmək şəraiti təhlükəli və zərərli sayılır.

Əmək şəraitinin 3-cü sinfə (zərərli) aid olduğu zaman iş yeri müvafiq sinfin və zərərliyin dərəcəsinin (3.1, 3.2, 3.3, 3.4, eyni zamanda 3-zədə təhlükəsizliyi üzrə) göstərilməsi ilə və onun əməyin mühafizəsi üzrə normativ hüquqi aktların uyğunluğuna çatdırılması haqqında təkliflərin müəssisədə əmək şəraitinin yaxşılaşdırılması və sağlamaşdırılması haqqında tədbirlər planına daxil edilməsi ilə şərtlə attestasiya sayılır.

Əmək şəraitinin 4-cü sinfə (təhlükəli) aid olduğu halda, iş yeri attestasiya olunmamış sayılır və təcili olaraq yenidən təchiz edilməli və yaxud ləğv edilməlidir.

3.5. İstehsalat amilləri dərəcələrinin instrumental ölçülmələri, əmək prosesinin ağırlığı və gərginliyinin müəyyən edilməsi, iş yerinin zədə təhlükəsizliyinin qiymətləndirilməsi və işçilərin fərdi mühafizə vasitələri ilə təminatının qiymətləndirilməsi müvafiq protokolla rəsmiləşdirilir. Protokolların formaları bu

və ya başqa amil göstəriciləri dərəcələrinin ölçülməsinin aparılması qaydasını təyin edən normativ sənədlərlə müəyyən olunur.

İstehsalat amilləri dərəcələrinin instrumental ölçülmələrini apardıqda və əmək prosesinin ağırlığını və gərginliyini təyin etdikdə, protokola aşağıdakılar daxil edilməlidir:

iş yerinin və müəssisənin bölməsinin adı və kodu;

ölçünün keçirilməsi tarixi;

ölçülərin yerinə yetirilməsinə cəlb olunan (müəssisənin və yaxud onun bölməsinin) adı;

ölçülən istehsalat amilinin adı;

ölçü vasitəsi (qurğunun, alətin adı, yoxlamanın tarixi və yoxlama haqqında şəhadətnamənin nömrəsi);

ölçünün aparılmasına əsas olan normativ sənədin göstərilməsi ilə ölçünün aparılması metodu;

ölçünün keçirildiyi yer, ölçü nöqtəsini göstərməklə otağın eskizi;

ölçülən parametrin faktiki göstəricisi;

ölçü aparən işçinin və ölçülərin keçirildiyi obyektin müdiriyyətinin nümayəndəsinin vəzifəsi, soyadı, adı və imzası;

ölçünün aparılmasına cəlb olunan cavabdeh şəxsin imzası, müəssisənin (və yaxud onun bölməsinin) möhürü.

İş yerində zədə təhlükəsizliyinin qiymətləndirilməsinin nəticələri əsasında protokolda qısa xülasələr göstərilir və iş yerinin normaların, qaydaların və standartların hansı bəndlərinə uyğun olmaması, eyni zamanda qiymətləndirilməni keçirən şəxslərin vəzifəsi, soyadı, adı və atasının adı göstərilir.

İş yerinin zədə təhlükəsizliyinin qiymətləndirilməsinin nəticələrinin qısa xülasəsi iş şəraiti üzrə iş yerləri attestasiyasının xəritəsinə də daxil edilir.

IV. ƏMƏK ŞƏRAİTİ ÜZRƏ İŞ YERLƏRİNİN ATTESTASIYA NƏTİCƏLƏRİNİN RƏSMİLƏŞDİRİLMƏSİ

4.1. Əmək şəraiti üzrə iş yerlərinin attestasiyasının nəticələri üzrə aşağıdakılar doldurulur:

iş yerlərinin attestasiyası və onların iş şəraiti, bu şəraitdə çalışan işçilərin sayı və onların fərdi mühafizə vasitələri ilə təmin edilməsi haqqında məlumatları əks etdirən iş yerlərinin və onların əmək şəraiti üzrə attestasiya edilməsinin nəticə cədvəli;

müəssisə üzrə bütövlükdə və struktur bölmələr üzrə ayrılıqda iş yerlərinin sayının, əmək şəraitinin siniflər üzrə bölünməsi ilə attestasiya aparılan iş yerlərinin sayının, attestasiya aparılan iş yerlərində məşğul olan işçilərin sayının, onların fərdi mühafizə vasitələri ilə təmin edilməsi haqqında məlumatın göstərilməsi ilə iş yerlərinin və onların əmək şəraiti üzrə attestasiyasının nəticələrinin toplu siyahısı.

4.2. Müəssisənin attestasiya komissiyasının işinin nəticələri əmək şəraiti üz-

rə iş yerlərinin attestasiya protokolu ilə rəsmiləşdirilir. Protokola əlavə edilməlidir:

- əmək şəraiti üzrə iş yerlərinin attestasiya pasportu;
- bölmələrdə əmək şəraiti üzrə attestasiyanın və iş yerlərinin siyahısı;
- müəssisədə iş yerlərinin və əmək şəraiti üzrə attestasiya nəticələrinin toplu siyahısı;
- müəssisədə əmək şəraitinin yaxşılaşdırılması və sağlamaşdırılması üzrə tədbirlər planı.

V.ƏMƏK ŞƏRAİTİ ÜZRƏ İŞ YERLƏRİNİN ATTESTASIYA NƏTİCƏLƏRİNİN HƏYATA KEÇİRİLMƏSİ

5.1.Müəssisədə əmək şəraitinin yaxşılaşdırılması və sağlamaşdırılması üzrə tədbirlər planının işlənilib hazırlanması.

5.1.1.Attestasiya komissiyası əmək şəraiti üzrə iş yerlərinin attestasiyasının nəticələrini, müəssisənin bölmələri və ayrı-ayrı işçiləri tərəfindən daxil olmuş təkliflərini nəzərə almaqla müəssisədə əmək şəraitinin yaxşılaşdırılması və sağlamaşdırılması üzrə tədbirlər planı hazırlayır.

5.1.2.Planda texnika və texnologiyanın yaxşılaşdırılması, fərdi və kollektiv mühafizə vasitələrinin istifadəsi, sağlamaşdırma, eyni zamanda əməyin təşkili və mühafizəsi üzrə tədbirlər nəzərdə tutulmalıdır.

5.1.3.Planda tədbirlərin maliyyə mənbələri, onların həyata keçirilməsi müddəti və icraçılar göstərməlidir. Plan bütün iş yerlərinin əmək mühafizəsi üzrə tələblərə uyğunlaşdırılmasını nəzərdə tutmalıdır.

5.1.4.Plan attestasiya komissiyasının sədri tərəfindən imzalanır və əmək mühafizəsi üzrə ümumi komitə ilə (komissiya ilə), həmkarlar ittifaqları ilə razılaşdırıldıqdan sonra müəssisənin rəhbərliyi tərəfindən təsdiq olunur və kollektiv müqavilələrə daxil edilir.

5.2.Əmək şəraiti üzrə iş yerinin attestasiyası işinin yekunlaşdırılmasından sonra müəssisənin rəhbəri görülmüş işə qiymət verməklə, onun nəticələrinin təsdiq edilməsi üçün ömr verir.

5.3.Əməyin mühafizəsi üzrə iş yerləri attestasiyasının nəticələri müəssisə, rayon, şəhər, bölgə, respublika səviyyəsində mövcud olan əmək şəraiti üzrə məlumat bankının yaradılması üçün əsasdır.

5.4.İş yerlərinin attestasiya nəticələri haqqında məlumat müəssisənin işçilərinə çatdırılır.

5.5.Əmək şəraiti üzrə iş yerlərinin attestasiya sənədləri ciddi hesabat materiallarıdır və 45 il müddətində saxlanılmalıdır.

5.6.Əməyin mühafizəsi üzrə iş yerlərinin attestasiyasının keçirilməsinin keyfiyyətinə dövlət nəzarətini Dövlət Əmək Müfəttişliyi həyata keçirir.

5.7.Əməyin mühafizəsi üzrə iş yerləri attestasiyasının keçirilməsi üçün müəssisənin rəhbərliyi məsuliyyət daşıyır.

ƏMƏK ŞƏRAİTİ ÜZRƏ İŞ YERİNİN ATTESTASIYA XƏRİTƏSİ

Müəssisə _____
 İstehsalat _____ Sex _____
 Məntəqə _____ Peşə _____
 Oxşar yerlərin miqdarı _____ Fəhlələrin sayı _____
 o cümlədən qadınlar _____

İş şəraitinin amilləri	TBH* SBH normativi	Amillərin durumu (vəziyyəti)	X dərəcə bal	X faktiki bal
Zərərli kimyəvi maddələr, mq/m ³				
1-ci sinif təhlükəli				
2-ci sinif təhlükəli				
3-4-cü sinif təhlükəli				
Toz, mq/m ³				
Səs-küy, dBa				
Titrəmə, dB				
İnfraqırmızı şüalanma, VT/m ²				
İonlaşmamış şüalanma:				
YT/yüksək tezlikli/, VT/m ²				
UYT/ultra yüksək tezlikli/, VT/m ²				
ƏYT/ən yüksək tezlikli/,mkVT/m ²				
İş yerində havanın temperaturu, C° (binada)				
Əməyin ağırlığı				

İstehsalat mühitinin amillərinin cəmi _____

Əmək şəraitinə görə güzəştlər: _____

Xəritənin icraçısının imzası _____

Sex (məntəqə) rəisinin imzası _____

Doldurulma tarixi _____

*TBH-toplanmanın buraxıla bilən həddi

SBH-səviyyənin buraxıla bilən həddi

**İŞ YERLƏRİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ, ONUN ƏMƏK ŞƏRAİTİ
ÜZRƏ NORMATİVLƏRƏ UYĞUNLUĞU**

İstehsalat mühitinin amilləri	Ölçü vahidi	Normativlər	Ölçünün aparılma tarixi	Ölçünün nəticələri	Fərq /—/
1	2	3	4	5	6
Zərərli kimyəvi maddələr	mq/m ³				
Fibrogen təsirli aerozollar	mq/m ³				
İstehsalat tozu	mq/m ³				
Fiziki amillər					
Titrənə, lokal, ümumi	dB,m/s				
Səs-küy	dBA				
YT/yüksək tezlikli/radio-tezlikli elektromaqnit sahəsi	Vt/m ²				
UYT/ultrayüksək tezlikli/	Vt/m ²				
ƏYT/ən yüksək tezlikli/	Vt/m ²				
İnfraqırmızı şüalanma	Vt/m ²				
Havanın temperaturu	°C				
Hava hərəkətinin sürəti	m/s				
Rütubət nisbi	%				
Ultrasəs	dB				
İnfrasəs	dB				
İonlaşdırılmış şüalanma	rentgen				
Atmosfer təzyiqi	atm				
Bioloji istehsalat amilləri					
Psixofizioloji amillər	kq/s				
Növbə ərzində yükü tutarkən statistik gərginlik (yük)					
bir əl ilə					
iki əl ilə					

1	2	3	4	5	6
Bədən və ayaq əzələlərinin iştirakı ilə					
Növbə ərzində dinamik gərginlik (yük)	kqm				
Əzələlərə düşən ümumi gərginlik (ağırlıq)					
Çiyin əzələlərinə düşən regional gərginlik (ağırlıq)					
Bədən, əl və ayaq əzələlərinə düşən ümumi gərginlik (ağırlıq)					
İşçi duruş (vəziyyət)					
Məkanda yerdəyişmə	km/növbədə				
İşin sürəti (tempi)					
Əməyin yeknəsəkliyi (monotonluğu)					
Əsəb-emosional gərginlik					
İntellektual gərginlik					
Sair					

**228 Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti və
Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası
arasında 1999-cu il üçün Baş Kollektiv Sazişin müddətinin uzadıl-
ması, ona əlavələr və dəyişikliklər edilməsi barədə**

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN VƏ
AZƏRBAYCAN HƏMKARLAR İTTİFAQLARI
KONFEDERASIYASININ
QƏRARI**

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti və Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası **qərara alırlar**:

I. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin və Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyasının 1999-cu il 8 aprel tarixli, 62 nömrəli qərarı ilə bağlanmış Baş Kollektiv Sazişə aşağıdakı əlavələr və dəyişikliklər edilsin:

1. Baş Kollektiv Sazişin preambulasının dördüncü abzasında “Kollektiv müqavilələr və sazişlər haqqında” sözləri “Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin təsdiq edilməsi, qüvvəyə minməsi və bununla bağlı hüquqi tənzimləmə məsələləri haqqında” sözləri ilə əvəz edilsin.

2. Baş Kollektiv Sazişin I bölməsinə yeni 1.5, 1.6, 1.7-ci bəndlər əlavə edilsin:

“1.5. İqtisadiyyatın yenidən qurulması, məqbul həyat səviyyəsinin saxlanılması məqsədi ilə tərəflər dövlət iqtisadi proqramlarının və 2000-ci ilə Azərbaycan Respublikası Dövlət büdcəsinin yerinə yetirilməsində maksimum səy gös-

tərəcəklerini öz öhdələrinə götürürlər. Bu, aşağıdakı əsas göstəriciləri əhatə edəcəkdir:

2000-ci ildə 1999-cu ilə nisbətən ümumi daxili məhsulun 8,0 faizə qədər artımına nail olmaq;

2000-ci ildə qiymət siyasəti vasitəsi ilə inflyasiyanın artım səviyyəsini sabit saxlamaq və istehlak qiymətlərinin artımını 2-3 faiz səviyyəsində məhdudlaşdırmaq;

sənaye istehsalının artımını 3,0 faizə çatdırmaq;

kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının 4,5 faiz artırılmasına nail olmaq;

əhalinin orta aylıq əmək haqqının 14-15 faiz artımına nail olmaq;

Dövlət büdcəsinin kəsirini ümumi daxili məhsulun 2,5-3 faizi miqdarında məhdudlaşdırmaq;

əmək haqqının ümumi daxili məhsulda olan xüsusi çəkisini 2000-ci ildə 1999-cu ilə nisbətən 15-18 faizə çatdırmaq.

1.6.2000-ci ildə əhalinin sanatoriya-kurort müalicəsi üçün vəsaitin ayrılması Dövlət Sosial Müdafiə Fondu ilə Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyasının qarşılıqlı razılaşması ilə həyata keçirilsin.

1.7.2000-ci ildə sosial sahəyə ümumi daxili məhsulun 9-11 faizindən az olmayaraq vəsaitin ayrılması təmin olunsun".

3.Baş Kollektiv Sazişin 2.15-ci bəndində "Əməyin mühafizəsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 14-cü maddəsində" sözləri "Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 212-ci maddəsində" sözləri ilə əvəz edilsin.

4.Baş Kollektiv Sazişin 3.5-ci bəndinin üçüncü abzasında "Əmək Qanunları Məcəlləsinin 248-ci maddəsinə uyğun olaraq, sahə (tarif)" sözləri çıxarılsın.

II.Bu qərar Baş Kollektiv Sazişin 3.7-ci bəndində olan şərtləri ilə imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri
A.RASİZADƏ

Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları
Konfederasiyasının sədri
S.MEHBALİYEV

Bakı şəhəri, 6 mart 2000-ci il
№ 39

229 Azərbaycan Respublikasında dövlət və ictimai mənzil fondu evlərində yaşayış sahəsindən istifadə haqqı (mənzil haqqı) və mənzil-kommunal xidmətlərinə görə tariflərin təsdiq edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

I.Azərbaycan Respublikasında dövlət və ictimai mənzil fondu evlərində yaşayış sahəsindən istifadə haqqı (mənzil haqqı) və mənzil-kommunal xidmətlərinə görə tariflərin təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyinin Ədliyyə Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi və Dövlət Antiinhisar Siyasəti və Sahibkarlığa Kömək Komitəsi ilə razılaşdırılmış təklifi qəbul edilsin.

diyyat Nazirliyinin Ədliyyə Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi və Dövlət Antiinhisar Siyasəti və Sahibkarlığa Kömək Komitəsi ilə razılaşdırılmış təklifi qəbul edilsin.

2.Dövlət və ictimai mənzil fondu evlərində yerləşən yaşayış sahəsindən istifadə haqqının (mənzil haqqının) və özəlləşdirilmiş mənzillərin mülkiyyətçilərinə evlərin saxlanılması üçün xidmət haqqının məbləği 1 nömrəli əlavəyə müvafiq olaraq təsdiq edilsin.

3."Azərbaycan Respublikasında mənzil fondunun özəlləşdirilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa müvafiq olaraq:

a)qismən özəlləşdirilmiş çoxmənzilli evlərdə bu evlərə xidmət (evin bütün mənzillərinin özəlləşdirilməsinə qədər) evlərə özəlləşdirmədən əvvəl xidmət etmiş dövlət mənzil-istismar təşkilatları tərəfindən həyata keçirilir;

b)dövlət mənzil-istismar və təmir-tikinti təşkilatları özəlləşdirilmiş mənzillərin (evlərin) mülkiyyətçiləri (mülkiyyətçilərin şirkətləri, digər birlikləri) ilə yalnız müqavilə əsasında bu evlərə (mənzillərə) xidmət göstərə bilərlər.

4.Müəyyən edilsin ki, bina daxilində istilik, isti su, içməli su, kanalizasiya elektrik enerjisi sistemlərinə texniki xidmət və təmir xərcləri həmin şəbəkə və mühəndis qurğularının istismarından gəlir götürən təşkilatlar tərəfindən mərkəzləşdirilmiş qaydada müvafiq mənzil-istismar təşkilatlarına ödənilir.

5.Mülkiyyət formasından asılı olmayaraq, yaşayış evlərində 2 nömrəli əlavədə qeyd olunan kommunal xidməti tarifləri təsdiq edilsin.

6.7 və daha hündür mərtəbəli yaşayış binalarının lift təsərrüfatı üçün elektrik enerjisinə görə tarif, əhaliyə verilən elektrik enerjisinə görə olan tariflər səviyyəsində müəyyən edilsin.

7.Yaşayış binalarının (evlərin) daxilində yerləşən qeyri-yasayış sahələrinin istifadəçiləri və mülkiyyətçiləri tərəfindən mənzil fondunun saxlanılması üçün istismar yığımı tarifləri 3 nömrəli əlavəyə müvafiq olaraq təsdiq edilsin.

8.Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1989-cu il 14 iyun tarixli, 257 nömrəli qərarının 30-cu bəndinin 2-ci abzası və Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1992-ci il 2 yanvar tarixli, 3 nömrəli qərarının 6-cı bəndinin 2-ci abzasının əhaliyə göstərilən kommunal xidmətlərə görə tariflərin tənzimlənməsi-nə aid hissəsi qüvvədən düşmüş hesab edilsin.

9.Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri A.RASİZADƏ

Bakı şəhəri, 10 mart 2000-ci il
№ 40

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 10 mart tarixli, 40 nömrəli qərarına
1 NÖMRƏLİ ƏLAVƏ

MƏNZİL (EV) XİDMƏTİ TARİFLƏRİ

	Ölçü vahidi	Tarif, manatla (ƏDV nəzərə alınmaqla)
1.Dövlət və ictimai mənzil fondu üzrə yaşayış sahəsindən istifadə haqqı (mənzil haqqı):		
1.1.Tam kommunal təminatlı mənzillər üzrə	1 kv.m.yaşayış sahəsi üçün 1 ayda	100
1.2.Qismən kommunal təminatlı, yarı-zirzəmi və kommunal tipli mənzillər üzrə	1 kv.m.yaşayış sahəsi üçün 1 ayda	50
2.Özəlləşdirilmiş mənzillərin mülkiyyətçilərinə mənzillərin yerləşdiyi evlərin (binaların) saxlanılması üçün xidmət haqqı	1 kv.m. yaşayış sahəsi üçün 1 ayda	75

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 10 mart tarixli, 40 nömrəli qərarına
2 NÖMRƏLİ ƏLAVƏ

ƏHALİ ÜÇÜN KOMMUNAL XİDMƏTİ TARİFLƏRİ

Kommunal xidmətin növü	Ölçü vahidi	Tarif, manatla (ƏDV nəzərə alınmaqla)
Layihələrlə qaz təchizatı nəzərdə tutulmamış hündür mərtəbəli binaların sakinləri üçün elektrik enerjisindən istifadəyə görə	1 kvt. saat	əhali üçün müəyyən olunmuş tarifi 50 faizi məbləğində
Məişət tullantılarının daşınması və zərərsizləşdirilməsinə görə	adambaşına 1 ayda	700
Yaşayış binalarında liftdən istifadəyə görə	adambaşına 1 ayda	1000
Məhəllədaxili fərdi qarajlar üzrə	1 kv.metr ümumi sahə üçün 1 ayda	50

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 10 mart tarixli, 40 nömrəli qərarına
3 NÖMRƏLİ ƏLAVƏ

YAŞAYIŞ BİNALARININ (EVLƏRİN) DAXİLİNDƏ YERLƏŞƏN QEYRİ-YAŞAYIŞ SAHƏLƏRİNİN İSTİFADƏÇİLƏRİ VƏ MÜLKİYYƏTÇİLƏRİ TƏRƏFİNDƏN MƏNZİL FONDUNUN SAXLANILMASI ÜÇÜN İSTİSMAR YİGİMİNİN TARİFLƏRİ

	Ölçü vahidi	Tarif, manatla (ƏDV nəzərə alınmaqla)
Qeyri-yaşayış sahələri üzrə təsərrüfat hesablı müəssisələr, digər ticarət və kommersiya qurumları üçün	1 kv.metr ümumi sahə üçün 1 ayda	250
Büdcə təşkilatları, ictimai birliklər və yaradıcılıq emalatxanaları üçün	1 kv.metr ümumi sahə üçün 1 ayda	25

230 Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1954-cü il 14 iyul tarixli, 770 nömrəli və 1989-cu il 11 noyabr tarixli, 449 nömrəli qərarlarının qüvvədən düşmüş hesab edilməsi barədə

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

“Prokurorluq haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1999-cu il 24 dekabr tarixli, 232 nömrəli Fərmanının icrası məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

1.“Azərbaycan SSR nazirliklərində, idarələrində və yerli hakimiyyət orqanlarında prokurorluğun protest və təqdimatlarına baxılması haqqında” Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1954-cü il 14 iyul tarixli, 770 nömrəli və “Məhkəmə, prokurorluq orqanlarının və dövlət notariat kontorlarının işçilərinin maddi təminatının yaxşılaşdırılması haqqında” SSRİ Nazirlər Sovetinin 1989-cu il 25 oktyabr tarixli, 896 nömrəli qərarı barəsində” Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1989-cu il 11 noyabr tarixli, 449 nömrəli qərarları qüvvədən düşmüş hesab edilsin.

2.Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri A.RASİZADƏ

Bakı şəhəri, 15 mart 2000-ci il
№ 41

231 Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsi ilə bağlı bəzi normativ hüquqi aktlar haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

“Azərbaycan Respublikasının 1999-cu il 25 iyun tarixli Qanunu ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsinin tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1999-cu il 4 avqust tarixli, 176 nömrəli Fərmanının icrası ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti qərara alır:

1. “Kənd təsərrüfatı və meşə təsərrüfatı istehsalı itkilərinin və ziyanının miqdarının müəyyən edilməsi və ödənilməsi Qaydaları”, “Torpaq sahələrinin geri alınması, dövlət və ictimai ehtiyaclar üçün ayrılması barədə vəsatətlərin qaldırılması və onlara baxılması Qaydaları”, “Örüş, otlaq və biçənək sahələrinin istifadəyə və icarəyə verilməsi, habelə istifadə edilməsi Qaydaları” və “Sənaye, nəqliyyat, rabitə və digər təyinatlı torpaqların istifadəsi Qaydaları” təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2. Dövlət qeydiyyatına alına bilən torpaq sahəsinin minimum həddi sənaye, nəqliyyat, rabitə, istehsal, xidmət, sahibkarlıq və digər məqsədlə fəaliyyət göstərən obyektlərə dair münasibətdə ayrı-ayrılıqda həmin obyektlərin fəaliyyəti üçün zəruri olan texniki, sanitariya, mühafizə şərtləri nəzərə alınmaqla onların baş planlarında müəyyən edilmiş torpaq sahəsi, qalan hallarda isə 1 (bir) kvadratmetr qəbul edilir.

3. “Azərbaycan SSR-nin yay və qış otlaqları haqqında Əsasnaməsi barədə” Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1972-ci il 27 oktyabr tarixli, 346 nömrəli qərarı və “Kənd təsərrüfatı və meşə təsərrüfatı istehsalı itkilərinin miqdarının müəyyən edilməsi, ödənilməsi qaydası və toplanmış vəsaitin təyinatı” haqqında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1992-ci il 24 yanvar tarixli, 37 nömrəli qərarı (4-cü bənd istisna olmaqla) qüvvədən düşmüş hesab edilsin.

4. Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri A.RASİZADƏ

Bakı şəhəri, 15 mart 2000-ci il

№ 42

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 15 mart tarixli, 42 nömrəli qərarı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

Kənd təsərrüfatı və meşə təsərrüfatı istehsalı itkilərinin
və ziyanının miqdarının müəyyən edilməsi və ödənilməsi

QAYDALARI

I.KƏND TƏSƏRRÜFATI VƏ MEŞƏ TƏSƏRRÜFATI İSTEHSALI İTKİLƏRİNİN MÜƏYYƏN EDİLMƏSİ VƏ ÖDƏNİLMƏSİ

1. Kənd təsərrüfatı və meşə təsərrüfatı ilə əlaqədar olmayan məqsədlər üçün kənd təsərrüfatı və meşə təsərrüfatı torpaqlarının geri alınması, habelə istifadə sahəsində hüquqi və fiziki şəxslərin fəaliyyətinin təsiri ilə yaranan məhdudiyyətlər nəticəsində baş verən kənd təsərrüfatı və meşə təsərrüfatı itkilərini həmin torpaqları xeyrinə geri alan, habelə obyektlərin ətrafında mühafizə, sanitariya və qoruyucu zonalar müəyyənləşdirilərkən kənd təsərrüfatı və meşə torpaqlarını dövrüyyədən çıxaran və ya onları daha az qiymətli torpaqlara keçirən hüquqi və fiziki şəxslər ödəyirlər. Həminin hüquqi və fiziki şəxslərin fəaliyyətinin təsiri nəticəsində kənd təsərrüfatı və meşə təsərrüfatı yerlərinin keyfiyyəti pisləşdikdə də kənd təsərrüfatı və meşə təsərrüfatı istehsalı itkiləri onlar tərəfindən kompensasiya edilir.

2. Kənd təsərrüfatı torpaqlarının qeyri-kənd təsərrüfatı məqsədləri üçün geri alınması müqabilində yeni torpaqların kənd təsərrüfatı dövrüyyəsinə cəlb edilməsinin normativ qiyməti Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1998-ci il 23 iyul tarixli, 158 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş Kadastr qiymət rayonları və yarımrayonları üzrə torpaqların normativ qiymətinin 20 faizi həcmində qəbul edilir.

3. Meşə fondu torpaqlarının geri alınması ilə əlaqədar meşə təsərrüfatına dəyən zərərin və itkilərin ödənilməsi qaydası Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1999-cu il 4 oktyabr tarixli, 161 nömrəli qərarı ilə tənzimlənir.

4. Kənd təsərrüfatı ilə əlaqədar olmayan məqsədlər üçün kənd təsərrüfatı təyinatlı torpaqlar geri alındıqda, xeyrinə torpaq alan hüquqi və fiziki şəxslər tərəfindən torpağın ayrılması barədə qərar qəbul edildiyi gündən 2 ay müddətində ayrılmış kənd təsərrüfatı təyinatlı torpaqların müqabilində itkilərin ümumi dəyəri Azərbaycan Respublikası Dövlət Torpaq Komitəsinin yerli xəzinədarlıqda olan xüsusi hesabına keçirildikdən sonra həmin sahələrdən istifadə hüququna icazə verilir.

5. Azərbaycan Respublikası Dövlət Torpaq Komitəsinin yerli xəzinədarlıqda olan xüsusi hesabına yığılan vəsait aşağıdakı işlərin yerinə yetirilməsinə yönəldilir:

suvarma sistemlərinin və mənbələrinin tikintisinə və yenidən qurulmasına, kənd təsərrüfatına yararlı torpaqların daşqın və sel sularından mühafizəsinə; tarlalararası yolların təmirinə və yeni dövrüyyəyə verilmiş torpaqlara yolların çəkilişinə;

tarlaqoruyucu meşə zolaqlarının yaradılmasına, yararsız torpaq sahələrində meşələrin salınmasına, dərə və yarıqların bərkidilməsinə, eroziyaya qarşı hidrotexniki qurğuların tikintisinə;

az məhsuldar kənd təsərrüfatı torpaqlarında torpağın münbit qatının yaxşılaşdırılmasına, səth sularının kənara axıdılmasına, toplanmış münbit torpaq qatının digər sahələrə daşınmasına və yayılmasına, sahələrin münbitliyinin artırılması üçün üzvi və mineral gübrələrin, habelə əhəng materiallarının alınmasına, saxlanılmasına və torpağa verilməsinə, yeni torpaqların kənd təsərrüfatında mənimlənməsinə və onların münbitliyinin artırılması işlərinin aparılmasına;

suvarma məqsədi ilə artezian quyularının qazılmasına və suvarma şəbəkələrinin yaradılmasına;

torpaq ehtiyatlarının öyrənilməsinə, onların münbitliyinin artırılması ilə bağlı topoqrafiya-geodeziya, torpaq-geobotanika və başqa layihə-axtarış işlərinin aparılmasına;

torpaq kadastrının və monitorinqinin aparılmasına;

kənd təsərrüfatına yararlı torpaq sahələrində mədəni-texniki işlərin aparılmasına (kol-kosdan, kötüklərdən, daşdan təmizlənməsinə və sair);

korlanmış torpaqların yenidən yararlı hala salınmasına (rekultivasiya olunmasına).

6.Kənd təsərrüfatı istehsalı itkilərinin ödənilməsi ilə əlaqədar daxil olmuş vəsaitdən Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin razılığı əsasında başqa məqsədlər üçün də istifadə oluna bilər.

II.TORPAQ MÜLKİYYƏTÇİLƏRİNƏ, İSTİFADƏÇİLƏRİNƏ VƏ İCARƏÇİLƏRİNƏ VURULAN ZİYANIN MÜƏYYƏN EDİLMƏSİ VƏ ÖDƏNİLMƏSİ

7.Torpaq sahələrinin geri alınması (məcburi satın alınması) və ya müvəqqəti tutulması, habelə torpaq mülkiyyətçilərinin, istifadəçilərinin və icarəçilərinin hüquqlarının məhdudlaşdırılması, yaxud hüquqi və fiziki şəxslərin fəaliyyətinin təsiri ilə torpaqların keyfiyyətinin pisləşməsi nəticəsində dəymiş zərər və əldən çıxmış gəlir bu itkilərə məruz qalmış torpaq mülkiyyətçilərinə, istifadəçilərinə və icarəçilərinə həmin torpaq sahələrini əldə etmiş, habelə fəaliyyəti torpaq mülkiyyətçilərinin, istifadəçilərinin və icarəçilərinin hüquqlarının məhdudlaşdırılmasına, yaxud həmin torpaqların keyfiyyətinin pisləşməsinə səbəb olan hüquqi və fiziki şəxslər tərəfindən ödənilir.

8.Meşə fondu torpaqlarının geri alınması ilə əlaqədar meşə təsərrüfatına dəyən ziyanın ödənilməsi qaydası Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1999-cu il 8 noyabr tarixli, 174 nömrəli qərarı ilə tənzimlənir.

9.Torpaq mülkiyyətçilərinə, istifadəçilərinə və icarəçilərinə vurulan ziyan və əldən çıxmış gəlir yerli icra hakimiyyətinin və ya bələdiyyənin təşkil etdiyi qiymətləndirmə komissiyası tərəfindən torpağın geri alındığı vaxtda qüvvədə olan bazar qiyməti ilə hesablanır və qiymətləndirmə komissiyasının aktı müvafiq yerli icra hakimiyyəti və ya bələdiyyə tərəfindən təsdiq edilir.

10.Xeyrinə torpaq alan hüquqi və fiziki şəxslər torpaq mülkiyyətçilərinə, is-

tifadəçilərinə və icarəçilərinə dəymiş ziyanı və əldən çıxmış gəliri torpaqdan istifadə edilməsinə və ya tikintiyə başlanmasına 3 ay qalmış ödəməlidir.

11.İtkilərin, ziyanın və əldən çıxmış gəlirin ödənilməsinə dair mübahisələr məhkəmə qaydasında həll edilir.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 15 mart tarixli, 42 nömrəli qərarı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

Torpaq sahələrinin geri alınması və dövlət və ictimai ehtiyaclar üçün ayrılması barədə vəsatətlərin qaldırılması və onlara baxılması

QAYDALARI

ÜMUMİ MÜDDƏALAR

Bu Qaydalar, Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsinə və digər qanunvericilik aktlarına uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasında torpaq sahələrinin geri alınması və dövlət və ictimai ehtiyaclar üçün ayrılması barədə vəsatətlərin qaldırılması və onlara baxılması qaydalarını tənzimləyir.

1.Torpaq sahələrinin geri alınması və ayrılması haqqında vəsatətə baxmaq üçün yerquruluşu işi tərtib edilir. Yerquruluşu işini torpaq sahəsinin geri alınması və ayrılması haqqında vəsatət qaldıran hüquqi və fiziki şəxslərin (sifarişçinin) nümayəndələrinin bilavasitə iştirakı ilə müvafiq rayon, şəhər torpaq şöbələri hazırlayırlar.

2.Sənaye obyektlərinin tikintisi dəmir və avtomobil yollarının, elektrik və rabitə xətlərinin, magistral boru kəmərlərinin çəkilişi, habelə kənd təsərrüfatı və meşə təsərrüfatı istehsalı ilə əlaqədar olmayan ehtiyaclar üçün torpaq sahələri əsasən kənd təsərrüfatına yararsız və ya az yararlı torpaqlardan ayrılır. Göstərilən məqsədlər üçün meşə fondu torpaqlarından torpaq sahələri, bir qayda olaraq, meşə bitkiləri ilə örtülü olmayan sahələrdən, yaxud meşəbitmə şəraitinə görə yararsız və ya az yararlı sahələrdən ayrılır.

3.Faydalı qazıntıların hasilatı üçün tikinti işlərinə torpaq sahələrinin ayrılması yerin təki haqqında qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada həyata keçirilir.

4.Elektrik və rabitə xətləri, digər xətti kommunikasiyalar başlıca olaraq yollar, kanallar, mövcud xətlər boyunca çəkilir və kənd təsərrüfatı işlərinin aparılmasına maneçilik törətməməlidir.

5.Mülkiyyətdə, istifadədə və icarədə olan torpaqların məcburi geri alınması Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin, Naxçıvan Muxtar Respublikası Nazirlər Kabinetinin və ya bələdiyyənin vəsatəti əsasında məhkəmənin qərarı ilə həyata keçirilir.

6.Xüsusi mülkiyyətdə olan torpaqların məcburi satın alınmasına yalnız mühüm dövlət, bələdiyyə və ictimai obyektlərin yerləşdirilməsi məqsədi ilə yol verilir.

7. Qeyri-kənd təsərrüfatı və qeyri-meşə təsərrüfatı məqsədləri üçün torpaq sahəsinin ayrılması iki mərhələdə aparılır:

obyektin yerləşdirilməsinin əvvəlcədən razılaşdırılması /layihələşdirilməsi/; torpaq sahəsinin ayrılmasının rəsmiləşdirilməsi.

OBJEKTİN YERLƏŞDİRİLMƏSİNİN ƏVVƏLCƏDƏN RAZILAŞDIRILMASI /LAYİHƏLƏŞDİRİLMƏSİ/

8. Torpaq sahələrinin geri alınması və dövlət və ictimai ehtiyaclar üçün ayrılmasında marağı olan hüquqi və fiziki şəxslər məqsədli təyinatını göstərməklə, torpaq sahəsinin ayrılması haqqında həmin torpağın yerləşdiyi inzibati ərazinin yerli icra hakimiyyəti və ya bələdiyyə orqanlarına vəsatət göndərir.

Vəsatətə aşağıdakı sənədlər əlavə edilir:

obyektin layihələşdirilməsi və tikintisi nəzərdə tutulan dövlət orqanının qərar və ya sərəncamlarından çıxarış;

obyektin tikintisi üçün tələb olunan torpaq sahəsinin təxmini ölçüsü və onun yerləşəcəyi sahənin cizgisi (planı);

neft və qaz istisna olmaqla faydalı qazıntılar çıxarılması üçün torpaq sahəsinin ayrılması tələb olunduqda, faydalı qazıntıların təsdiq edilmiş ehtiyatları və onların işlənilməsinin məqsəduyğunluğu haqqında Dövlət Geologiya və Mineral Ehtiyatlar Komitəsinin rəyi;

meşə fondundan torpaq sahələri ayrıldıqda həmin sahələrin texniki-müayinə aktı.

9. Yerli icra hakimiyyəti və ya bələdiyyə orqanları torpaq mülkiyyətçilərinin, istifadəçilərinin və icarəçilərinin, habelə sifarişçilərin iştirakı ilə vəsatətə 10 gün müddətində baxır. Qaldırılmış məsələnin həllinə razılıq verildikdə sifarişçiyə aşağıdakı sənədlər təqdim edilir:

torpaq mülkiyyətçisinin, istifadəçisinin və icarəçisinin razılığı;

ayrılması nəzərdə tutulan sahələrin rayon, şəhər torpaq şöbəsi tərəfindən təsdiq edilmiş 1:10000 və ya 1:25000 miqyasında planı;

şəhərlərin və qəsəbələrin hüdudu daxilində yerləşən obyektlər üzrə baş planın memarlıq və şəhərsalma xidmətinin rəhbəri tərəfindən təsdiq edilmiş çıxarış;

yerli icra hakimiyyəti və ya bələdiyyə orqanının rəyi.

10. Sifarişçi təşkilat, həmçinin obyektin yerləşəcəyi sahəni, bir qayda olaraq, Dövlət Ekologiya və Təbiətdən İstifadəyə Nəzarət Komitəsi, Dövlət Geologiya və Mineral Ehtiyatlar Komitəsi, şəhər və qəsəbə hüdudlarında yerləşəcək obyektlərə dair münasibətdə - Dövlət Tikinti və Arxitektura Komitəsi, meşə fondu torpaqlarında yerləşəcək obyektlərə dair münasibətdə - "Azərbaycan İstehsalat Birliyi, habelə mənafeyinə toxunulan digər hüquqi və fiziki şəxslərlə razılaşdıraraq onların rəylərini alır.

11. Torpaq sahələrinin geri alınması və dövlət və ictimai ehtiyaclar üçün ayrılması ilə əlaqədar bu Qaydaların 9 və 10-cu bəndlərində göstərilmiş sənədlər sifarişçi tərəfindən öz səlahiyyətləri daxilində baxılıb obyektin layihələşdirilməsinə icazə verilməsi üçün müvafiq yerli icra hakimiyyətinə, Azərbaycan

Respublikası Nazirlər Kabinetinin və Naxçıvan Muxtar Respublikası Nazirlər Kabinetinin səlahiyyətinə aid olan halda isə 2 nüsxədən ibarət olmaqla müvafiq olaraq Azərbaycan Respublikasının Dövlət Torpaq Komitəsinə və Naxçıvan Muxtar Respublikasının Dövlət Torpaq Komitəsinə (obyektlə əlaqədar sifarişçinin Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə və Naxçıvan Muxtar Respublikasının Nazirlər Kabinetinə ünvanlanmış izahlı məktubu və torpaq sahəsinin ayrılması ilə bağlı itkilərin və ziyanın ödənilməsinə dair zəmanəti sənədlərə əlavə edilməklə) təqdim edilməlidir.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Torpaq Komitəsi və Naxçıvan Muxtar Respublikasının Dövlət Torpaq Komitəsi həmin sənədlərə 15 gün müddətində baxaraq, öz rəyi ilə birlikdə sənədlərin birinci nüsxəsini müvafiq olaraq Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə və Naxçıvan Muxtar Respublikasının Nazirlər Kabinetinə təqdim edir.

Obyektin layihələşdirilməsinə dair icazə verilməsi bir ay müddətində həyata keçirilir.

12. Yerli icra hakimiyyətləri, bələdiyyələr, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti və Naxçıvan Muxtar Respublikasının Nazirlər Kabineti tərəfindən obyektin layihələşdirilməsinə dair verilmiş icazə həmin torpaq sahəsində tikinti işlərinin başlanmasına əsas vermir və verildiyi gündən başlayaraq 1 il ərzində etibarlıdır.

13. Obyektin tikiləcəyi yerin və ayrılması nəzərdə tutulan sahənin təxmini ölçüsünün qabaqcadan razılaşdırılması (layihələşdirilməsi) haqqında yerli icra hakimiyyətlərinin, bələdiyyələrin, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin və Naxçıvan Muxtar Respublikası Nazirlər Kabinetinin icazəsi həmin sahədə layihə-axtarış işləri aparmaq və bu işləri maliyyələşdirmək üçün əsasdır.

14. Sututurların olacağı yer və su altında qalması nəzərdə tutulan sahələrin təxmini ölçüləri əvvəlcədən hidrotexniki qurğular tikintisinin texniki-iqtisadi cəhətdən əsaslandırılması mərhələsində torpaq mülkiyyətçiləri, istifadəçiləri və icarəçiləri ilə razılaşdırılır.

15. Yay və qış otlaqlarından torpaq sahələrinin ayrılması haqqında vəsatət ayrı-ayrılıqda həmin otlağın yerləşdiyi və müvəqqəti istifadə üçün təhkim edilmiş yerli icra hakimiyyətlərinə və ya bələdiyyələrə göndərilir. Bu halda torpaq ayrılması barədə qərar inzibati ərazisində otlaq sahələrinin yerləşdiyi yerli icra hakimiyyəti və ya bələdiyyələr tərəfindən torpaq istifadəçilərinin rəyi nəzərə alınmaqla qəbul edilir.

TORPAQ SAHƏSİNİN AYRILMASININ RƏSMİLƏŞDİRİLMƏSİ

16. Torpaq sahəsinin ayrılmasına marağı olan hüquqi və fiziki şəxslər (sifarişçi) əvvəlcədən razılaşdırılmış obyektin layihələşdirilməsi qurtardıqdan sonra torpaq sahəsinin ayrılması barədə müvafiq yerli icra hakimiyyətləri və ya bələdiyyələr qarşısında vəsatət qaldırırlar.

Vəsatətə aşağıdakı sənədlər əlavə edilir:

obyektin yerləşəcəyi sahənin əvvəlcədən razılaşdırılması (layihələşdirilməsi) barədə ilkin sənədlər;

obyektin baş planı (xətti qurğularda isə onların istiqamətinin uzununa profili en kəsiyi);

tikintinin təsdiq edildiyi titul siyahısından çıxarış və ya tikintinin həyata keçirilməsi üçün zəruri vəsaitin olması barədə sifarişçinin arayışı;

torpaq ayrılması ilə əlaqədar olaraq torpaq mülkiyyətçilərinə, istifadəçilərinə və icarəçilərinə vurulacaq ziyanın, habelə kənd təsərrüfatı və meşə təsərrüfatı itkilərinin ödəniləcəyi və obyektin layihələşdirilməsi müddətində mənafeyinə toxunulan hüquqi və fiziki şəxslərin tikinti ilə bağlı qoyduqları tələblərin yerinə yetiriləcəyi barədə zəmanət məktubu.

Torpaq sahəsi faydalı qazıntı çıxarmaqdan ötrü tələb olunduqda dağ-mədən işləri üçün müəyyən olunmuş razılıq sənədi, habelə açıq üsulla faydalı qazıntı çıxarılması və ya torpağın üst qatını pozmaqla əlaqədar olan tikinti aparılması üçün torpaq ayrıldığı halda, həmin torpaqların rekultivasiyası layihəsi təqdim edilir.

17.Yerli icra hakimiyyətləri və ya bələdiyyələr vəsatətə və ona əlavə edilmiş sənədlərə sifarişçinin iştirakı ilə 10 gün müddətində baxaraq:

a)obyektin yerləşdirilməsinin razılaşdırılması barədə ilkin sənədlərdə Dövlət Ekologiya və Təbiətdən İstifadəyə Nəzarət Komitəsinin, Dövlət Geologiya və Mineral Ehtiyatlar Komitəsinin və mənafeyinə toxunulan digər hüquqi və fiziki şəxslərin qoyduqları şərtlər yerinə yetirildiyi halda, öz səlahiyyətlərinə aid olan sənədləri təsdiq edir və torpağa mülkiyyət və istifadə hüququna dair Dövlət aktının və ya Şəhadətnamənin hazırlanması üçün qəbul etdiyi qərarın surətini və ayrılan torpağın miqyaslı planını müvafiq olaraq Azərbaycan Respublikasının Dövlət Torpaq Komitəsinə və Naxçıvan Muxtar Respublikasının Dövlət Torpaq Komitəsinə təqdim edir;

b)Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin və Naxçıvan Muxtar Respublikası Nazirlər Kabinetinin səlahiyyətinə aid olan sənədləri isə aidiyyəti üzrə təqdim etmək üçün yerli icra hakimiyyəti öz qərarı ilə birlikdə iki nüsxədən ibarət olmaqla sifarişçiyə qaytarır.

18.Sifarişçi yerli icra hakimiyyətindən aldığı sənədləri müvafiq olaraq Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin və Naxçıvan Muxtar Respublikası Nazirlər Kabinetinin adına izahlı məktubu (vəsatəti) ilə birlikdə iki nüsxədən ibarət olmaqla müvafiq olaraq Azərbaycan Respublikasının Dövlət Torpaq Komitəsinə və Naxçıvan Muxtar Respublikasının Dövlət Torpaq Komitəsinə təqdim edir.

19.Azərbaycan Respublikasının Dövlət Torpaq Komitəsi və Naxçıvan Muxtar Respublikasının Dövlət Torpaq Komitəsi sifarişçi tərəfindən təqdim olunmuş sənədləri 20 gün müddətində ekspertizadan keçirir və öz rəyi ilə birlikdə sənədlərin birinci nüsxəsini müvafiq olaraq Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə və Naxçıvan Muxtar Respublikasının Nazirlər Kabinetinə təqdim edir.

20.Torpaq sahələrinin geri alınması və dövlət və ictimai ehtiyaclar üçün ayrılması barədə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti və Naxçıvan Muxtar Respublikasının Nazirlər Kabineti tərəfindən qərar qəbul edildikdən sonra Azərbaycan Respublikasının Dövlət Torpaq Komitəsi və Naxçıvan Mux-

tar Respublikasının Dövlət Torpaq Komitəsi 10 gün müddətində torpağa mülkiyyət və istifadə hüququna dair Dövlət aktı və ya Şəhadətnamə hazırlayır, onu təsdiq etmək və sifarişçiyə təqdim etmək üçün müvafiq yerli icra hakimiyyətlərinə və ya bələdiyyələrə göndərir.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 15 mart tarixli, 42 nömrəli qərarı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

Örüş, otlaq və biçənək sahələrinin istifadəyə və icarəyə verilməsi, habelə istifadə edilməsi

QAYDALARI

İÜMUMİ MÜDDƏALAR

1.Azərbaycan Respublikasının dövlət torpaq fonduna aid olan yay və qış otlaqları, mal-qara düşərgələri və köç yolları dövlətin müstəsna mülkiyyətindədir. Örüş sahələri və biçənəklər yerli icra hakimiyyəti orqanlarının idarəçiliyində və ya bələdiyyələrin mülkiyyətindədir. Onlar bu Qaydalara uyğun olaraq mülkiyyətində və istifadəsində mal-qara və davarlar olan fiziki və hüquqi şəxslərin haqqı ödənilməklə istifadəsinə və ya icarəsinə verilir.

Mal-qara düşərgələri və köç yolları yalnız təyinatı üzrə istifadə edilir.

2.Yay və qış otlaq sahələrinin, mal-qara düşərgələrinin və köç yollarının başqa məqsədlər üçün istifadəsinə və kateqoriyalarının dəyişdirilməsinə müvafiq olaraq Azərbaycan Respublikası Dövlət Torpaq Komitəsinin və Naxçıvan Muxtar Respublikası Dövlət Torpaq Komitəsinin vəsatətinə və Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin və Naxçıvan Muxtar Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin razılığına əsasən Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin və Naxçıvan Muxtar Respublikası Nazirlər Kabinetinin sərəncamı ilə icazə verilir.

3.Yerli icra hakimiyyəti orqanlarının idarəçiliyində və ya bələdiyyələrin mülkiyyətində olan kəndyanı örüş sahələri əhalinin mal-qarası üçün ümumi istifadəyə ayrılır. Ümumi istifadədə olan örüş sahələri əhalinin istifadəsinə müdətsiz verilir.

Ehtiyat fondu torpaqlarında qalan örüş sahələri və biçənəklər hüquqi və fiziki şəxslərin icarəsinə haqqı ödənilməklə verilir.

4.Örüş otlaq sahələrinin və biçənəklərin təyinatı üzrə istifadə edilməsinə dövlət nəzarətini öz səlahiyyətləri daxilində Azərbaycan Respublikasının Dövlət Torpaq Komitəsi və Naxçıvan Muxtar Respublikasının Dövlət Torpaq Komitəsi, habelə yerli icra hakimiyyəti orqanları və bələdiyyələr həyata keçirirlər.

5.Örüş, otlaq və biçənək sahələrinin məhsuldarlığı və münbitliyi təbii amillərin təsiri nəticəsində itirilərsə, bu sahələr müvafiq yerli icra hakimiyyəti orqanının və ya bələdiyyənin vəsatətinə əsasən dövrüyyədən çıxarılaraq konservasiya edilir. Həmin sahələrin sağlamlaşdırılması qaydası müvafiq normativ hüquqi aktlarla tənzimlənir.

II. YAY VƏ QIŞ OTLAQLARININ BÖLÜNMƏSİ

6. Yay və qış otlaqları mülkiyyət formasından asılı olmayaraq heyvandarlığın inkişafı üçün təbii yem mənbəyi olmaqla, yem ehtiyatının artırılması məqsədi ilə istifadə edilir.

7. Yerli icra hakimiyyəti orqanlarının və bələdiyyələrin vəsatəti, habelə Azərbaycan Respublikası Dövlət Torpaq Komitəsinin, Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin, Naxçıvan Muxtar Respublikası Dövlət Torpaq Komitəsinin və Naxçıvan Muxtar Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin razılığı əsasında yay və qış otlaq sahələrinin inzibati ərazi vahidləri üzrə bölgüsünü Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti və Naxçıvan Muxtar Respublikasının Nazirlər Kabineti təsdiq edir.

8. Yay və qış otlaq sahələrinin inzibati ərazi vahidlərinin arasında bölüşdürülməsi zamanı aşağıdakı şərtlər nəzərə alınır:

- a) dövlət damazlıq təsərrüfatlarının və bələdiyyə mülkiyyətində olan müəssisələrin yay və qış otlaqlarına olan tələbatı;
- b) mülkiyyət formasından asılı olmayaraq, fiziki və hüquqi şəxslərin yay və qış otlaqlarına tələbatı;
- c) otlaq sahələrinin yerləşdiyi yer;
- ç) otlaq sahəsində müvafiq tikililərin olması;
- d) fiziki və hüquqi şəxslərin mülkiyyətində, yaxud istifadəsində olan otlaq sahələrində davarların saxlanması imkanı;
- e) davarların sayı;
- ə) otlaq sahəsinin tutumu;
- f) köç yolu ilə mal-qara düşərgəsinin mövcud vəziyyəti.

9. Yay və qış otlaq sahələrinin yerlərdə dövlət, bələdiyyə və ya xüsusi mülkiyyət formalı təsərrüfatlar, eləcə də digər fiziki və hüquqi şəxslər arasında bölüşdürülməsi yerli icra hakimiyyəti orqanlarının və ya bələdiyyələrin sərəncamı ilə həyata keçirilir.

10. Fiziki və hüquqi şəxslər onların yay və qış otlaq sahələrinə olan tələbatlarının ödənilməsi barədə yerli icra hakimiyyəti orqanlarına və ya bələdiyyələrə müraciət edirlər. Bu müraciətlərin əsasında Azərbaycan Respublikası Dövlət Torpaq Komitəsinin və Naxçıvan Muxtar Respublikası Dövlət Torpaq Komitəsinin yerli torpaq şöbələri tərəfindən müvafiq torpaqayırma sənədləri hazırlanır.

Yerli icra hakimiyyəti orqanları və ya bələdiyyələr 15 gün müddətinə həmin müraciətə və hazırlanmış sənədlərə baxaraq müvafiq qərar qəbul edirlər.

- Qərarda aşağıdakılar göstərilir:
- a) fiziki və hüquqi şəxslərin istifadəsinə və ya icarəsinə veriləcək otlaq sahəsinin nömrəsi və adı;
 - b) otlaq sahəsinin ölçüsü və yerləşdiyi ərazi;
 - c) sahənin torpaq və bitki örtüyünün vəziyyəti;

ç) həmin torpağın normativ qiyməti (dəyəri) barədə nümunəsi əlavədə göstərilmiş qaiməyə (sertifikata) uyğun olaraq məlumat;

d) otlağın tutumu və şü təminatı;

e) otlaq sahəsində olan müvafiq tikili və obyektlərin adı, sayı və ölçüsü;

ə) tikili və obyektlərin mövcud istifadəyə yararlılıq vəziyyəti.

11. Yerli icra hakimiyyəti orqanının və ya bələdiyyənin sərəncamı ilə ayrılmiş otlaq sahəsinin sərhədi yerquruluşu xidməti tərəfindən yerdə (naturada) qoyulduqdan sonra istifadəçiyə (icarəçiyə) otlaq torpaqlarından müvəqqəti istifadə hüququna dair Şəhadətnamənin hazırlanması və verilməsi (icarə müqaviləsinin bağlanması) qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada həyata keçirilir.

12. Otlaq sahəsindən müvəqqəti istifadə və icarə müddəti başa çatdıqda, yəni müddət üçün həmin sahənin istifadəsində və icarəsində üstünlük hüququ əvvəlki istifadəçiyə və icarəçiyə verilir.

III. YAY VƏ QIŞ OTLAQLARININ İSTİFADƏSİ VƏ İCARƏSİ

13. Dövlət və bələdiyyə mülkiyyətində olan müəssisələrə yay və qış otlaq sahələri qısa müddətli istifadəyə verilir, digər hüquqi və fiziki şəxslərin icarəsinə isə bir qayda olaraq 10 ildən 15 ilədək verilir. Yay və qış otlaq sahəsinin istifadəsi və ya icarəsi "Torpaqdan müvəqqəti istifadə hüququna dair Şəhadətnamə" və ya torpağın icarəyə verilməsinə dair "Müqavilə" ilə rəsmiləşdirilir. İcarənin şərtləri tərəflərin razılığı ilə müəyyən edilir və icarə müqaviləsində təsbit olunur.

Qış otlaqlarına tələbat hesablanarkən otlaqların bitki örtüyündən, keyfiyyətindən, tutumundan, habelə torpaqların mexaniki tərkibindən və humus qatının qalınlığından asılı olaraq hər hektara 1-4 baş, yay otlaqlarında isə iki dəfə artıq davarın otarılması nəzərdə tutulur.

14. Davarların baş sayı azaldıqda, yaxud sürü tamamilə sıradan çıxdıqda və ya onların mülkiyyətçisi dəyişdikdə istifadəsiz qalmış otlaq sahələrindən (yaxud onun bir hissəsindən) istifadə hüququna yerli icra hakimiyyəti orqanının və ya bələdiyyənin sərəncamı ilə xitam verilir. Əgər belə bir hal bütövlükdə hər hansı inzibati ərazi vahidinin ərazisində baş verərsə, onda otlaqların istifadə edilməyən hissəsi Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin və Naxçıvan Muxtar Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin təklifi, Azərbaycan Respublikası Dövlət Torpaq Komitəsinin və Naxçıvan Muxtar Respublikası Dövlət Torpaq Komitəsinin razılığı əsasında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin və Naxçıvan Muxtar Respublikası Nazirlər Kabinetinin sərəncamı ilə həmin inzibati ərazi vahidinin istifadəsindən geri alınıb, ehtiyacı olan digər inzibati ərazi vahidinə verilir.

15. Yay və qış otlaqlarının istifadəsi və icarəsi zamanı inzibati ərazi vahidləri daxilində yaranmış mübahisə barədə müvafiq rayon, şəhər torpaq şöbəsinə müraciət olunur. Torpaq şöbəsində 10 gün müddətində məsələ torpaq qanunvericiliyinin tələblərinə uyğun olaraq araşdırılır və konkret təkliflə müvafiq yerli icra hakimiyyəti orqanı və ya bələdiyyə qarşısında vəsatət qaldırılır.

16.Yeri icra hakimiyyəti orqanı və ya bələdiyyə 15 gün ərzində həmin vəsatətə baxıb müvafiq qərar qəbul edir.

Yay və qış otlaqlarının istifadəsində inzibati ərazi vahidləri arasında baş verən mübahisələrə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Torpaq Komitəsi və Naxçıvan Muxtar Respublikasının Dövlət Torpaq Komitəsi, habelə Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi və Naxçıvan Muxtar Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi tərəfindən birgə baxılır və həll edilir.

17.Yay və qış otlaq sahələrindən istifadəyə görə vergi tutulması "Torpaq vergisi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə, icarə haqqının müəyyən edilməsi isə Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsi ilə tənzimlənir.

IV.ÖRÜŞ SAHƏLƏRİNİN VƏ BİÇƏNƏKLƏRİN İSTİFADƏSİ VƏ İCARƏSİ

18.Yerli icra hakimiyyəti orqanlarının idarəciliyində və bələdiyyə mülkiyyətində olan örüş sahələri və biçənəklərin ümumi istifadəyə, dövlət və bələdiyyə mülkiyyətində olan müəssisələrə qısa müddətli istifadəyə və digər hüquqi şəxslərin icarəsinə verilməsi yerli icra hakimiyyəti orqanlarının və ya bələdiyyələrin sərəncamı (qərarı) ilə həyata keçirilir. Ümumi istifadəyə ayrılmış örüş sahələri torpaq vergisinə cəlb edilmir.

19.Örüş sahələrinin və biçənəklərin fiziki və hüquqi şəxslərin istifadəsinə və ya icarəsinə verilməsi üçün tələbat hesablanarkən mal-qaranın sayından, torpaq ehtiyatlarının həcmindən, sahənin tutumundan, coğrafi yerləşməsindən, suvarma imkanından asılı olaraq bu torpaqların dəmyə sahəsində hər hektarda 2-3 baş davar və 1 baş iribuynuzlu mal-qara, suvarılan sahəsində isə müvafiq olaraq iki dəfə artıq davar və iribuynuzlu mal-qara otarılması (yemləndirilməsi) nəzərdə tutulur.

20.İstifadəyə və icarəyə verilmiş örüş sahələrinin və biçənəklərin sərhədləri naturada mərz nişanları ilə ayrılır, istifadəçilərə və icarəçilərə qanunvericiliyə uyğun olaraq müvafiq hüquqi sənədlər verilir.

21.Örüş sahələrinin və biçənəklərin istifadəyə və icarəyə verilməsi bu Qaydaların II və III bölmələrinə uyğun olaraq həyata keçirilir.

V.YAY VƏ QIŞ OTLAQLARINDAN, ÖRÜŞ SAHƏLƏRİNDƏN VƏ BİÇƏNƏKLƏRDƏN İSTİFADƏDƏ QANUNVERİCİLİYƏ ƏMƏL EDİLMƏSİ

22.Fiziki və hüquqi şəxslər onların istifadəsinə və ya icarəsinə verilmiş yay və qış otlaq sahələrindən, habelə örüş və biçənəklərdən təyinatına uyğun olaraq səmərəli istifadə etməlidirlər.

23. Yay və qış otlaqlarını istifadəyə və icarəyə götürən fiziki və hüquqi şəxslər həmin sahənin 20-25 faizini dincə qoya bilər və tələbatı uyğun olaraq çoban evləri, heyvandarlıq və digər mədəni-məişət və istehsal təyinatlı tikililər tikə bilərlər (əsaslı tikinti aparmamaq şərti ilə). Həmin tikintilər üçün torpaq sahəsi yerli icra hakimiyyəti orqanının və ya bələdiyyənin sərəncamı ilə torpaq-ayırma qaydasında ayrılır.

24.Otlaqların istifadə və ya icarə müddəti qurtardıqdan sonra həmin sahə

başqa istifadəçiyə və ya icarəçiyə verildikdə, yaxud bu Qaydaların 14-cü maddəsinə əsasən otlaq sahələri geri alındıqda yataqda olan tikililərin dəyəri qarşılıqlı razılaşma əsasında yeni istifadəçi və ya icarəçi tərəfindən ödənilir. Razılaşma mümkün olmadıqda, tikinti əvvəlki istifadəçi və ya icarəçi tərəfindən sökülüb aparılır.

25.Torpaq istifadəçiləri və ya icarəçiləri aşağıdakı şərtlərə əməl etməyə borcludurlar:

- a) otlaq sahələrindən təyinatı üzrə istifadəyə;
- b) otlaq sahələrindəki su mənbəyindən səmərəli istifadəyə və onların qorunub saxlanılmasına;
- c) otlaq sahələrindəki mərz nişanlarının qorunmasına;
- ç) köç yolu və mal-qara düşərgəsinin təyinatı üzrə istifadəsinə;
- d) yataqlar və otlaqlararası xüsusi yollardan istifadə etməyə, lazımsız yol və çıxışların salınmasına yol verməməyə;
- e) otlaqlarda baytarlıq-sanitariya tələblərinə ciddi riayət etməyə;
- ə) otlaqlarda iribuynuzlu mal-qaranın sürü halında otarılmasına.

26.Quzuları və boğaz heyvanları yaşıl yemlə təmin etmək məqsədi ilə istifadəyə və ya icarəyə verilmiş qış otlağının ümumi sahəsinin 3 faizindən çox olmayan hissəsi yaşıl yem üçün arpa əkinə altında istifadə edilə bilər.

27.Fiziki və hüquqi şəxslərin istifadəsinə və ya icarəsinə verilmiş örüş, otlaq və biçənək sahələrinin sərhədlərinin dəyişdirilməsi müvafiq icra hakimiyyəti orqanının və ya bələdiyyənin sərəncamı ilə, inzibati ərazi vahidlərinin arasında bu cür dəyişikliklər müvafiq olaraq Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin və Naxçıvan Muxtar Respublikası Nazirlər Kabinetinin sərəncamı ilə həyata keçirilir.

28.Örüş, otlaq və biçənək sahələrinin istifadəçiləri və icarəçiləri tərəfindən həmin sahələrin alınıb-satılmasına, girov qoyulmasına, özbaşına dəyişdirilməsinə və torpaq qanunvericiliyinin digər tələblərinin pozulmasına yol verilmir.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 15 mart tarixli, 42 nömrəli qərarı ilə
təsdiq edilmiş Qaydalara

ƏLAVƏ

İSTİFADƏYƏ VƏ YA İCARƏYƏ VERİLMİŞ OTLAQ SAHƏSİNİN QAIMƏSİ
(SERTİFİKATI)

Sıra №-si	Yaylaq və qışlaq sahələrinin adı və nömrəsi	Otlaq tiplərinin adı	Otlağa yararlı sahələr (hektarla)	Yerüstü kütlənin ot məhsuldarlığı (sent- nerlə)	Ümumi yem ehtiyatı			Otlağın tutumu (xırda buyuzlu mal-qaranın baş sayı hesabı ilə)	
					Quru yeyilən kütlə	Yem vahidi	Mənim- sənilan protein	1 hektarda	Cəmi sahədə

_____ rayon torpaq şöbəsinin müdiri

Dövlət Yerquruluşu Layihə İnstitutu

M.Y.

İmza, soyadı, adı və atasının adı

M.Y.

İmza, soyadı, adı, atasının adı

“ _____ ”

2000-ci il

“ _____ ”

2000-ci il

Sənaye, nəqliyyat, rabitə və digər təyinatlı torpaqların istifadəsi

QAYDALARI

1. Bu Qaydalar Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsinə və digər qanunvericilik aktlarına uyğun olaraq Azərbaycan Respublikasının ərazisində sənaye, nəqliyyat, rabitə və digər təyinatlı torpaqların istifadəsi qaydalarını tənzimləyir.

2. Sənaye, rabitə, nəqliyyat, ticarət, ictimai işə və digər istehsal və xidmət obyektlərinin yerləşdirilməsi (tikinti, yenidənqurma, genişləndirmə işlərinin aparılması) və fəaliyyəti üçün qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada ayrılan və əldə edilən torpaq sahələri sənaye, nəqliyyat, rabitə və digər təyinatlı torpaqlar sayılır.

3. Sənaye, nəqliyyat, rabitə və digər təyinatlı torpaqların fiziki və hüquqi şəxslərin (bundan sonra-sifarişçi) istifadəsinə və icarəsinə verilməsini öz səlahiyyəti daxilində yerli icra hakimiyyəti orqanları və bələdiyyələr həyata keçirirlər.

4. Ayrılmış torpaqdan tam və səmərəli istifadə etmək üçün sifarişçi tikiləcək obyektin əsas texniki-iqtisadi parametrlərini müəyyənləşdirmək üçün layihəqabağı araşdırmalar aparır. Təqribi hesablamalar əsasında aparılan bu araşdırmalar nəticəsində obyektin təyinatı, istehsalat və həndəsi parametrləri, suya, elektrik enerjisinə, istiliyə və s. tələbatı, istehsal və məişət tullantılarının həcmi, nəqliyyat kommunikasiyalarına qoşulma ehtiyacı, tikinti üçün ayrılacaq torpaq sahəsinin ölçüləri və digər ilkin texniki-iqtisadi göstəricilər müəyyən edilir.

Ayrılmış layihəqabağı araşdırmalar nəticəsində sifarişçi tikiləcək obyekt üçün torpaq sahəsinin ayrılmasına dair müvafiq vəsatət hazırlayır.

Torpaq sahəsinin ayrılması haqqında sifarişçinin vəsatətinə yerli icra hakimiyyəti orqanları və bələdiyyələr 30 gün müddətində baxır və müvafiq qərar qəbul edirlər.

5. Sənaye, nəqliyyat, rabitə və digər təyinatlı obyektlər əsasən təsdiq olunmuş rayon planlaşma layihəsində və yaşayış məntəqələrinin baş planlarında nəzərdə tutulmuş ərazilərdə Dövlət Tikinti və Arxitektura Komitəsi, Dövlət Ekologiya və Təbiətdən İstifadəyə Nəzarət Komitəsi, Dövlət Torpaq Komitəsi və mənafeyinə toxunulan digər təşkilatlarla razılaşdırılmaqla yerləşdirilməlidir.

6. Layihəqabağı araşdırmalara istinad edərək, sənaye obyektləri üçün ayrılmış torpaq sahəsi istehsalatın nəqliyyat və mühəndis xətlərinin əhatədəki müəssisə və yaşayış məntəqələri ilə əlaqəli təşkilini, eyni zamanda həmin müəssisənin fəaliyyətinə lazım olan suburaxma, təmizləyici qurğu və başqa obyektlərin yerləşdirilməsini təmin etməlidir.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 15 mart tarixli, 42 nömrəli qərarı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

7.Sənaye obyektləri yerləşdirildikdə torpaqdan istifadə daha səmərəli və iqtisadi cəhətdən əlverişli olmalı, habelə torpaq istifadəçisinə vurulan ziyan və əldən çıxan gəlir ödənilməlidir.

8.Layihələşdirmə zamanı tikiləcək (qurulacaq) obyektlər arasında istifadəsiz torpaq sahəsinin yaranmasına yol verilməməlidir.

9.Sənaye obyektləri yerləşdirilərkən onların arasındakı tələb olunan sanitariya və yağından mühafizə məqsədi ilə verilən məsafələr normadan artıq olmamalı və kommunikasiya xətləri maksimum qısa olmalıdır.

10.Sənaye müəssisələri texnoloji proseslərlə əlaqədar olaraq ətraf mühitə ziyan verdiyi üçün yaşayış və ictimai binalardan sanitariya-mühafizə zonası ilə ayrılmalıdır. Mühafizə zonasının hüdudlarında torpaq mülkiyyətçiləri, istifadəçiləri və icarəçiləri bu zonalar üçün təsdiq edilmiş qaydalara əməl etməyə borcudurlar.

11.Sənaye, nəqliyyat, rabitə və digər təyinatlı torpaqların istifadəsi nəticəsində yaranan istehsal tullantıları və çirkab suları ilə əlaqədar ətraf mühitin çirklənməsinə qarşı tədbirlər görülməli, həmin obyektlərin yerləşəcəyi torpağın 15-20 sm-lik yuxarı (üst) məhsuldar qatı götürülərək az məhsuldar sahələrə köçürülməli və planlaşma həllinin texniki-iqtisadi cəhətdən ən əhəmiyyətli seçilməlidir.

12.Sənaye, nəqliyyat, rabitə və digər təyinatlı obyektlərin yerləşdirilməsi üçün torpaq sahəsinin sərhədləri yerli icra hakimiyyətinin və bələdiyyənin müvafiq xidmətləri (memarlıq-tikinti, yerquruluşu) tərəfindən naturada (yerdə) müəyyən edilərək torpaqdan istifadə hüququna dair müvafiq sənədlə (dövlət aktı, şəhadətnamə) və tikinti aparmaq üçün zəruri şərtlərlə birlikdə sifarişçiyə təhvil verilir.

13.Sifarişçiyə mənsub olan torpaq sahəsində yeni təyinatlı obyekt tikintisi aparmaq üçün bu Qaydalara uyğun yenidən razılaşdırmalar aparılmalıdır.

Torpaq sahəsinin ayrılması və mövcud istifadədən çıxarılması ilə əlaqədar torpağın qiymətinin, dəyəcək ziyanın və əldən çıxacaq gəlirin sifarişçi tərəfindən torpaq sahibinə ödənilməsi qaydası qüvvədə olan normativ hüquqi aktlarla tənzimlənir.

14.Sənaye, nəqliyyat, rabitə və digər təyinatlı obyektlərin tikintisi üçün torpaq sahələrinin ayrılması ilə əlaqədar texniki-iqtisadi göstəricilərin və digər sənədlərin hazırlanması, razılaşdırılması, tərtibatı və sair xərclər sifarişçinin vəsaiti hesabına həyata keçirilir.

15.Torpaqların vəziyyətinə zərərli təsir göstərə bilən təzə tikililər, qurğular və yenidən qurulan obyektlər yerləşdirilərkən, layihələşdirilərkən, tikilərkən və istismara verildikdən, habelə yeni texnologiyalar tətbiq edildikdən torpaqların mühafizəsi sahəsində tədbirlər nəzərdə tutulmalı və həyata keçirilməlidir.

232 Keçmiş kolxoz, sovxoz və digər kənd təsərrüfatı müəssisələrinin balansında olmuş daxili təsərrüfat meliorasiya və irriqasiya sistemlərinin istismarının təşkil edilməsi barədə

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

“1999-2000-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında aqrar islahatların dərinləşdirilməsi və kənd təsərrüfatında sahibkarlığın inkişafına kömək göstərilməsinə dair Dövlət Proqramı haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1999-cu il 9 noyabr tarixli, 203 nömrəli Fərmanının icrası məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

1.Keçmiş kolxoz, sovxoz və digər kənd təsərrüfatı müəssisələrinin balansında olmuş daxili təsərrüfat meliorasiya və irriqasiya sistemlərinin 2000-ci il 1 mart tarixindən tədricən Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Komitəsinin balansına verilməsi barədə İqtisadiyyat Nazirliyinin, Dövlət Əmlakı Nazirliyinin, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin, Maliyyə Nazirliyinin və Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Komitəsinin təklifi qəbul edilsin.

2.Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, rayon (şəhər) icra hakimiyyətləri - aqrar islahatı komissiyalarının sədrləri keçmiş kolxoz, sovxoz və digər kənd təsərrüfatı müəssisələrinin balansında olmuş daxili təsərrüfat meliorasiya və irriqasiya sistemlərinin tam inventarizasiyasının aparılmasını və onların Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Komitəsinin yerli istismar idarələrinin balansına verilməsini təmin etsinlər.

3.Müəyyən edilsin ki, bu qərarın 2-ci bəndində göstərilən sistemlərin istismarı dövlət büdcəsindən ayrılan vəsait hesabına həyata keçirilir.

4.Maliyyə Nazirliyi və Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Komitəsi 2000-ci il üçün təsdiq olunmuş dövlət büdcəsində Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Komitəsinin balansına veriləcək keçmiş kolxoz, sovxoz və digər kənd təsərrüfatı müəssisələrinin balansında olmuş daxili təsərrüfat meliorasiya və irriqasiya sistemlərinin istismarı üçün nəzərdə tutulmuş 9,0 milyard manat vəsaitin tam həcmdə ayrılmasını və məqsədyönlü istifadəsini təmin etsinlər.

5.Bu qərarın icrasına nəzarət Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti İşlər İdarəsinin aqrar-sənaye şöbəsinə həvalə edilsin.

6.Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri A.RASİZADƏ

Bakı şəhəri, 15 mart 2000-ci il

№ 43

233 Azərbaycan Dövlət Teleqraf Agentliyinin (AzərTAc-in) fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

“Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Dövlət Teleqraf Agentliyinin (AzərTAc-in) fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 17 yanvar tarixli, 260 nömrəli Fərmanının 4-cü və 5-ci bəndlərinin icrası ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

1.“Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti yanında Dövlət Teleqraf Agentliyinin (AzərTAc-in) işinin yaxşılaşdırılması haqqında” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1996-cı il 31 oktyabr tarixli, 152 nömrəli qərarının adından və mətnindən, həmin qərarla təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti yanında Dövlət Teleqraf Agentliyinin (AzərTAc-in) yeni strukturu”ndan, eləcə də “Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti yanında Dövlət Teleqraf Agentliyi işçilərinin əmək haqqı dərəcələri”ndən “Respublikası Nazirlər Kabineti yanında” sözləri çıxarılın.

2.Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1996-cı il 31 oktyabr tarixli, 152 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Dövlət Teleqraf Agentliyinin (AzərTAc-in) yeni strukturu”na “15.Xarici dillərdə xəbərlər hazırlayan və yayın Baş redaksiya” sözləri, “işçilərin sayı” qrafasına “8” rəqəmi əlavə edilsin və “144” rəqəmi “152” rəqəmi ilə əvəz edilsin.

3.“AzərTAc-in tərkibində yeni yaradılan “Xarici dillərdə xəbərlər hazırlayan və yayın Baş redaksiya” işçilərinin əmək haqqı müvafiq olaraq AzərTAc-in strukturunda fəaliyyət göstərən Azərbaycan və rus dillərində informasiya baş redaksiyaları işçilərinin əmək haqlarına uyğun olaraq müəyyən edilsin.

4.Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyinə tapşırılsın:

AzərTAc-in maddi-texniki bazasının müasir tələblər səviyyəsinə çatdırılması, o cümlədən AzərTAc-in xarici ölkələrdəki müxbir məntəqələrinin texniki avadanlıqla təchiz olunması məqsədi ilə 2000-ci ilin dövlət büdcəsində nəzərdə tutulmuş Ehtiyat Fondundan 500,0 milyon manat, 2000-ci il yanvarın 17-dən etibarən AzərTAc-in əməkdaşlarının əmək haqqının əsasən əlli faiz artırılması ilə əlaqədar 373,5 milyon manat - cəmi 873,5 milyon manat ayrılmasını təmin etsin, Agentliyin maddi-texniki təchizatı üzrə zəruri olan vəsaitin qalan hissəsinin isə 2001-ci ilin dövlət büdcəsi layihəsində nəzərə alınması üçün lazımı tədbirlər görsün;

AzərTAc-in beynəlxalq əlaqələrinin xeyli genişlənməsi ilə əlaqədar, gələcəkdə dövlət büdcəsi layihələrini tərtib edərkən Agentliyə ayrılan rabitə xərclərinin artırılmasını nəzərə alsın.

5.Azərbaycan Respublikasının Rabitə Nazirliyinə tapşırılsın ki, Azərbaycan Dövlət Teleqraf Agentliyinə (AzərTAc-a) büdcə təşkilatları üçün nəzərdə tutulmuş tariflər əsasında rabitə xidmətlərinin göstərilməsini, eyni zamanda Agentliyin İnternet rabitəsi xidmətindən istifadə etməsi məqsədi ilə qlobal İnternet

şəbəkəsinə qoşulmasını və bu şəbəkədə WEB səhifəsinin yerləşdirilməsini təmin etsin.

6.Bu qərarın icrasına nəzarət Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti İşlər İdarəsinin elm, mədəniyyət, xalq təhsili və sosial problemlər şöbəsinə həvalə edilsin.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri A.RASİZADƏ

Bakı şəhəri, 15 mart 2000-ci il
№ 44

234 Meşə təsərrüfatı sahəsinə dair bəzi normativ hüquqi aktlar haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

Azərbaycan Respublikası Meşə Məcəlləsinin 39-cu maddəsinə uyğun olaraq Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

1.“Dövlət meşə kadastrı göstəricilərinin Siyahısı”, “Meşələrin iqtisadi qiymətləndirilməsinin Metodikası” və “Dövlət meşə kadastrının aparılması Qaydası” təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2.“Meşələrin dövlət uçotu, dövlət meşə kadastrının aparılması və dövlət meşə fondu torpaqlarının vəziyyətinə və istifadəsinə sahə uçotu barədə” SSRİ Nazirlər Sovetinin 1982-ci il 8 yanvar tarixli, 17 nömrəli qərarı haqqında” Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1982-ci il 15 fevral tarixli, 79 nömrəli qərarı qüvvədən düşmüş hesab edilsin.

3.Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri A.RASİZADƏ

Bakı şəhəri, 15 mart 2000-ci il
№ 45

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 15 mart tarixli, 45 nömrəli qərarı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

Dövlət meşə kadastrı göstəricilərinin

SİYAHISI

Meşə fondunun qoruyucu kateqoriyalara aid edilməsi, meşə fondu torpaqlarının qısa və uzunmüddətli istifadəyə verilməsinin, habelə torpaqların meşə fondundan çıxarılmasının və ya onun tərkibinə qəbul olunmasının hüquqi əsasları;

meşə fondunun inzibati ərazi üzrə torpaq kateqoriyalarına və meşələrin qoruyucu kateqoriyalara bölünməsi;
 meşə əkinlərinin vəziyyəti haqqında məlumat;
 meşə ilə örtülü sahələrin inzibati ərazi üzrə üstünlük təşkil edən cinslər və yaş qrupları üzrə bölünməsi;
 meşələrin bonitet sinifləri üzrə bölünməsi;
 meşələrin doluluq qrupları üzrə bölünməsi;
 meşə fondunun inzibati ərazi vahidi daxilində idarə olunması üzrə bölünməsi.
 meşə fondunun dövlət uçotunun məlumatları.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
 2000-ci il 15 mart tarixli, 45 nömrəli qərarı ilə
 TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

Meşələrin iqtisadi qiymətləndirilməsinin

METODİKASI

I.ÜMUMİ MÜDDƏALAR VƏ ANLAYIŞLAR

1.1.Bu Metodika, meşə fondu sahələrindən istifadənin ödənişli olduğunu nəzərə almaqla (kütləvi meşə servitutları istisna olmaqla), meşə bitkilərinin, torpağın, heyvanat aləminin və ətraf mühitin, ekoloji, iqtisadi və sosial əhəmiyyət kəsb edən digər komponentlərinin vəhdətini təşkil edən meşələrin iqtisadi qiymətləndirilməsini tənzimləyir və tələb olunan ilkin məlumatların tərkibini, iqtisadi qiymətləndirmə göstəricilərinin hesablanmasını müəyyən edir.

1.2.Meşələrin iqtisadi qiymətləndirilməsinin nəticələri aşağıdakı məqsədlər üçün istifadə edilir:

dövlət meşə kadastrının iqtisadi hissəsinin təmin edilməsində;
 meşə fondu torpaqlarının geri alınması, yaxud təbiətin və antropogen təsirlərin nəticəsində onlara dəyən zərərin və itkilərin müəyyən edilməsində;
 meşə təsərrüfatının aparılmasına və təsərrüfat fəaliyyətinin səviyyəsinin qiymətləndirilməsinə dair sistemin işlənilib hazırlanmasında;
 meşələrin çoxməqsədli istifadəsinin təşkilində;
 meşə fondundan istifadəyə görə ödəniş növlərinin, köküstə buraxılan oduncuğun nırx qiymətinin müəyyən edilməsinə dair layihələrin tərtib edilməsində;
 meşə təsərrüfatının qarşısında duran iqtisadi, sosial və ekoloji məqsədləri əlaqələndirən müasir meşə idarəetmə sisteminin təşkilində.

1.3.Meşələrin iqtisadi qiymətləndirmə obyektləri aşağıdakılardır:

ilkin qiymətləndirmə obyektı-meşə fondu torpaqlarının taksasiya ayırması;
 aralıq qiymətləndirmə obyektı - meşəbəyliyin meşə fondu sahələrinin məcmusu;

yekun qiymətləndirmə obyektı - meşə təsərrüfatı müəssisəsinin fəaliyyət göstərdiyi ərazi.

1.4.Meşələrin iqtisadi qiymətləndirilməsi zamanı istifadə edilən əsas anlayışlar:

meşə ehtiyatları - mövcud qanunvericilikdə müəyyən olunan və qiymətləndirilməsi mümkün olan meşə fondundan istifadə növləri;

meşə ehtiyatlarının kompleks qiymətləndirilməsi - meşə fondundan istifadə növlərinin və xidmətlərin natural göstəricilərlə qiymətləndirilməsi;

meşə ehtiyatlarının pul (dəyər) ifadəsi ilə qiymətləndirilməsi.

1.5.Meşələrin iqtisadi qiymətləndirilməsinin göstəriciləri:

meşə fondundan kompleks istifadənin pul ifadəsi ilə qiymətləndirilməsi;

meşə fondunda istehsal olunan məhsulun, istifadə növlərinin və xidmətlərin kompleks şəkildə pul ifadəsi, müəyyən keyfiyyətə malik və müvafiq ərazidə yerləşən meşə sahəsinin xərci ödəmə müddəti ərzində əldə oluna bilən potensial gəliri və hər il xalis gəlir (yaxud renta) ilə səciyyələndirilən meşə fondu torpaqlarının normativ qiyməti;

meşə fondu torpaqlarının qiymətləndirilməsi.

1.6.Meşələrin iqtisadi qiymətləndirilməsi zamanı aşağıdakılar nəzərə alınır: təsərrüfat əhəmiyyətli meşələrdə meşə təsərrüfatının aparılmasının hazırkı mərhələsində meşə fondundan istifadənin orta (model) səviyyəsi;

meşə ehtiyatlarının dəyər ifadəsi (qiymətləndirilməsi tələb olunan meşə ehtiyatlarının istismara verilməsindən gözlənilən renta gəliri);

meşə fondundan istifadənin mümkün olan səviyyəsi (konkret iqtisadi şəraitdə ayrı-ayrı növlər üzrə meşə fondundan istifadənin məcmu həmindən mümkün olan faizi).

II.MEŞƏ FONDU SAHƏLƏRİNDƏN İSTİFADƏNİN İQTİSADI QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

2.1.Meşə fondu sahələrindən istifadənin iqtisadi qiymətləndirilməsi iki mərhələdən ibarətdir:

natural göstəricilərlə meşə fondundan istifadə növlərinin kompleks qiymətləndirilməsi;

seçilmiş meşə fondundan istifadə növlərinin pul (dəyər) ifadəsi ilə qiymətləndirilməsi.

2.2.Meşə fondu sahələrindən istifadənin iqtisadi qiymətləndirilməsinin nəticələri meşə torpaqlarının normativ qiymətlərinin müəyyən edilməsinin əsasını təşkil edir.

2.3.Natural göstəricilərlə kompleks məhsuldarlığın elementlərinin iqtisadi qiymətləndirilməsinin əsasını meşələrin taksasiyası zamanı toplanmış məlumatlar, habelə meşə ehtiyatlarının kompleks qiymətləndirilməsinə dair normativ-sorğu məlumatları təşkil edir.

2.4.Meşə ehtiyatlarının kompleks qiymətləndirilməsinə dair normativ-sorğu məlumatlarının tərkibi, onların hazırlanması ilə bağlı texniki sənədlər və formalar "Azərbmeşə" İstehsalat Birliyi tərəfindən tərtib və təsdiq edilir.

2.5.Meşə fondundan istifadə növləri aşağıdakılardır:

oduncaq tədarükü;

ikinci dərəcəli meşə ehtiyatları tədarükü (kötük, lif, qabıq və başqaları); meşədən əlavə istifadə (ot çalımı, pətəklərin və arıxanaların yerləşdirilməsi, yabanı meyvə, göbələk, giləmeyvə, qərzəkli və digər məhsullar, palıd qozası, dərman bitkiləri, texniki xammal, mamır, meşə döşəniyi, tökülmüş yarpaq, qarğı, qamış, cil və digərlərinin tədarükü və yığılması, “Azərbaycan Meşə Birliyi” tərəfindən təsdiq edilmiş siyahı ilə müəyyən edilən başqa əlavə istifadə);

elmi tədqiqat məqsədləri üçün;

mədəni-sağlamlaşdırma, turizm və idman məqsədləri üçün;

ovçuluq təsərrüfatı ehtiyatları üçün.

2.6. Meşə fondundan istifadə növlərinin və köküstə buraxılan oduncağın nırx qiymətləri bazar iqtisadiyyatı prinsipləri əsasında formalaşır.

2.7. Elmi tədqiqat, mədəni-sağlamlaşdırma, turizm və idman məqsədləri, ovçuluq təsərrüfatı ehtiyatları üçün istifadə olunan meşə fondu sahələrinin qiymətləndirilməsi müvafiq elmi tədqiqat təşkilatları tərəfindən tərtib edilmiş xüsusi təlimatlar əsasında aparılır.

Elmi tədqiqat təşkilatları tərəfindən tərtib edilən təlimatlar Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi, Dövlət Ekologiya və Təbiiatdan İstifadəyə Nəzarət Komitəsi ilə razılaşdırılır və müvafiq qaydada tətbiq edilir.

2.8. Meşə fondundan istifadəyə görə ödəniş növləri, köküstə buraxılan oduncağın nırx qiyməti “Azərbaycan Meşə Birliyi” tərəfindən tərtib edilir, Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi ilə razılaşdırılır və Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti tərəfindən təsdiq edilir.

III. MEŞƏ TORPAQLARININ QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

3.1. Meşə torpaqlarının, o cümlədən tinglik və plantasiyalar altında olan torpaqların qiymətləndirilməsi ərazinin meşəbitmə şəraitindən, meşələrin təyinatından asılı olaraq meşə torpaqlarının faktiki yerləşdiyi ərazidən və torpaq kateqoriyalarından asılı olaraq meşə torpaqlarının normativ qiymətlərinə dair regional şkalalardan istifadə edilməklə aparılır.

3.2. Meşə torpaqlarının normativ qiymətlərinin şkalaları zona-tipoloji əsasında tərtib edilir və Azərbaycan Respublikası Dövlət Torpaq Komitəsinin təqdimatı ilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti tərəfindən təsdiq edilir.

3.3. Meşə təsərrüfatının fəaliyyət göstərdiyi ərazidəki ağaclar meşə torpaqlarının qiymətlərinə görə normativ tələblərə tam cavab vermədiyini nəzərə alaraq, əvvəlcədən istismar üçün nəzərdə tutulan meşələrə şamil edilməklə oduncaq ehtiyatına malik təsərrüfat əhəmiyyətli (modal) ağacların seçilməsi ilə müvafiq hesablamalar aparılır.

Meşə torpaqlarının münbitliyinin daha yüksək keyfiyyət göstəricilərinə malik olduğunu nəzərə alaraq, onların, habelə tinglik və plantasiyalar altında olan sahələrin qiymətləndirilməsi respublikanın kadastr qiymət rayonları və yarım-rayonları üzrə əkin, çoxillik ökmələr və dincə qoyulmuş torpaqların normativ qiymətinin birinci keyfiyyət qrupuna 1.3 əmsal tətbiq olunmaqla müəyyən edilir.

3.4. İqtisadiyyatın cari vəziyyətini və meşələrin məqsədli təyinatını nəzərə almaq üçün meşə fondu istifadə növləri üzrə məcmu məhsuldan tam istifadə etməmək imkanları nəzərdə tutulur. Meşədən istifadənin ayrı-ayrı növlərindən istifadə etmə faizi “Azərbaycan Meşə Birliyi” tərəfindən müəyyən edilir.

IV. QEYRİ-MEŞƏ TORPAQLARININ İQTİSADI QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

4.1. Meşə təsərrüfatının ehtiyacları üçün nəzərdə tutulmuş torpaqların (əkin, biçənəklər, örüş, bağlar, üzümlüklər və s.) normativ qiymətləri respublikada mövcud olan qayda üzrə kənd təsərrüfatında birinci keyfiyyət qrupuna aid edilən torpaqlar üçün hesablanan müvafiq normativ qiymətlərlə eyniləşdirilir.

4.2. Torpaq qoruyucu, rekreasiya, su tənzimləyici, istehsalat və digər təyinatlı qeyri-meşə torpaqlarının qiymətləndirilməsi üçün respublikada bu qəbildən olan torpaqların qiymətləndirilməsinə dair qüvvədə olan normativlərdən istifadə olunur.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 15 mart tarixli, 45 nömrəli qərarı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

Dövlət meşə kadastrının aparılması

QAYDASI

1. Bu Qayda dövlət meşə kadastrının aparılmasını tənzimləyir.

2. Meşələrin dövlət kadastrı meşə fondunun qeydiyyatı, onun ekoloji, iqtisadi, kəmiyyət və keyfiyyət cəhətdən qiymətləndirilməsidir.

3. Dövlət meşə kadastrı təbii sərvətlər kadastrının tərkib hissəsini təşkil edən rəsmi dövlət sənədidir və meşə quruluşu, meşələrin inventarlaşdırılması və digər müayinə-təftiş sənədlərinin əsasında aparılır.

4. Dövlət meşə kadastrı vahid sistem üzrə meşə təsərrüfatının idarə edilməsində, onun təşkilində və meşə fondundan istifadə ilə əlaqədar olmayan məqsədlər üçün meşə torpaqlarının qeyri-meşə torpaqlarına keçirilməsində və ya meşə fondu torpaqlarının geri alınmasında, meşə fondundan istifadə üçün ödəmələrin niqdlarının müəyyən edilməsində, meşə istifadəçilərinin və meşə təsərrüfatı işləri apararı şəxslərin təsərrüfat fəaliyyətinin iqtisadi qiymətləndirilməsində istifadə olunur.

5. Dövlət meşə kadastrı “Azərbaycan Meşə Birliyi” tərəfindən müəssisələri tərəfindən aparılır.

6. Meşə fondunun kadastr göstəricilərində gedən dəyişikliklər (artım və azalma) hər il dövlət meşə kadastrı kitabının müvafiq bölmələrində qeyd edilir və sonrakı ilin 1 yanvar vəziyyətinə yekunlaşdırılır.

Dövlət meşə kadastrı kitabında edilən qeydlərin yekun nəticələri hesabat formalarında meşə təsərrüfatı müəssisələri tərəfindən hər il mart ayının 1-nə “Azərbaycan Meşə Birliyi” təqdim edilir.

7. Dövlət meşə kadastrının aparılması üçün verilmiş hesabatların düzgün tərtib olunmasına, vaxtında verilməsinə və saxlanılmasına "Azərbaycan Meşə Birliyinin və ona tabe olan müəssisələrin rəhbərləri məsuliyyət daşıyırlar.

8. "Azərbaycan Meşə Birliyi" əlaqədar orqanlarla birlikdə:

meşə fondu sahələrinin istifadəyə və icarəyə verilməsinin dövlət qeydiyyatını, torpaqların qiymətləndirilməsini, geobotanik və digər tədqiqat və axtarışlar aparılmasını, torpaqların vəziyyəti üzərində operativ müşahidələrin, habelə dövlət meşə kadastrının aparılması üçün zəruri olan metodik göstərişlərinin və təlimatların hazırlanmasını təmin edir;

torpaq ehtiyatlarının miqdarı, vəziyyəti və qiyməti barədə uzunmüddətli və operativ məlumatlara olan tələb və ehtiyacın sistemə uyğunlaşdırılmasını həyata keçirir, dövlət meşə kadastrının daim təkmilləşdirilməsi üzrə yaranan meşə təsərrüfatı, təbiəti mühafizə ehtiyaclarına dair məlumatların dövlət meşə kadastrı sənədlərinə daxil edilməsi üzrə tədbirlər görür;

meşə fondu sahələri haqqında məlumatların sistemləşdirilməsini, öyrənilməsinə və saxlanılmasını, habelə dərc edilməsi zəruri olan dövlət meşə kadastrı materiallarının nəşrini təmin edir.

9. Dövlət meşə kadastrının aparılması prosesini tənzimləyən dövlət meşə kadastrı kitabının, texniki (forma və ona əlavələr) sənədlərin nümunələri "Azərbaycan Meşə Birliyi" tərəfindən təsdiq olunur, mərkəzləşdirilmiş qaydada çap edilir və aidiyyəti müəssisələrə çatdırılır.

10. "Azərbaycan Meşə Birliyi" dövlət meşə kadastrının yekun hesabatını hər il aprelin 30-dək birliyin Şurasında təsdiq edərək, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə, Dövlət Torpaq Komitəsinə və Dövlət Statistika Komitəsinə təqdim edir.

235 Respublika Olimpiya Ehtiyat Məktəbinin statusunun dəyişdirilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

1. Respublika Olimpiya Ehtiyat Məktəbinin Respublika Olimpiya İdman Litseyi adlandırılması barədə Azərbaycan Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyinin Respublikanın Təhsil Nazirliyi ilə razılaşdırılmış təklifi qəbul edilsin.

2. Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri **A.RASİZADƏ**

Bakı şəhəri, 15 mart 2000-ci il
№ 46

236 Narkomanlar üçün məhdudiyyətlər qoyulmuş peşə növlərinin və vəzifələrin siyahısının təsdiq edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

"Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və prekursorların qanunsuz dövriyyəsi ilə mübarizə haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tərtib edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1999-cu il 4 avqust tarixli, 174 nömrəli Fərmanının icrasını təmin etmək məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

1. "Narkomanlar üçün məhdudiyyətlər qoyulmuş peşə növlərinin və vəzifələrin siyahısı təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2. Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri **A.RASİZADƏ**

Bakı şəhəri, 15 mart 2000-ci il
№ 47

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 15 mart tarixli, 47 nömrəli qərarına
ƏLAVƏ

Narkomanlar üçün məhdudiyyətlər qoyulmuş peşə növlərinin və vəzifələrin

SİYAHISI

1. Dərman preparatlarının, narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin, prekursorların tədqiqatı, istehsalı, qablaşdırılması, tətbiqi, saxlanması və satışı prosesində iştirak edən idarə, müəssisə və təşkilatlarda bütün peşə və vəzifələr üzrə işçilər.

2. Təcili yardım stansiyalarının həkimləri, tibb müəssisələrində anestezioloq-reanimatoloqlar, onkoloqlar və s. işçilər (bilavasitə narkotik maddələrin istifadə edilməsi və məcləhət görülməsi ilə əlaqədar olan tibb işçiləri).

3. Bütün tədris-tərbiyə müəssisələrinin işçiləri.

4. Uşaq və yeniyetmələrin (mövsümi) sağlamlıq müəssisələrinin işçiləri, məktəbdənkənar müəssisələrin işçiləri.

5. Məktəbəqədər uşaq müəssisələrinin işçiləri.

6. İstehsalatda texniki təhlükəsizliyin təmin edilməsində çalışan işçilər.

7. Xüsusi rabitə şəbəkəsinin işçiləri.

8. Hərbiləşdirilmiş mühafizə xidmətlərində bütün peşə növlərinin işçiləri.

9. Silah və sursatın daşınmasına, tətbiq edilməsinə və saxlanmasına icazəsi olan işçilər.

10. Müdafiə, təhlükəsizlik, məhkəmə və hüquq mühafizə orqanlarının işçiləri.

11. Bütün müəssisələrdə və bank sistemində xəzinə müdirləri, xəzinədarlar və nəqd pul əməliyyatlarında məşğul olan mühasib və nəzarətçilər.

12. İnkassatorlar.

13. Qaz xilasətmə xidməti, açıq qaz və neft fəvvarələrinin qarşısının alınması və aradan qaldırılması üzrə dağ, dağxilasətmə komandaları, yangından mühafizə xidməti işçiləri.

14. Neft-qaz sənayesi müəssisələrində bilavasitə istehsalat prosesi ilə bağlı bütün növ peşə və vəzifələr üzrə işçilər.

15. 127 V və daha yüksək gərginlikli qurğulara xidmət göstərən, operativ dəyişmələr edən növbətçi heyət, həmin elektrik qurğularında sazlama, quraşdırma və yüksək gərginlik altında sınaqlar və iş aparın heyət.

16. İqtisadiyyatın bütün sahələri üzrə dispetçerlər.

17. Partlayıcı maddələr tətbiq olunan, partlayış və yangın təhlükəsi olan istehsalat sahələrində məşğul olan bütün işçilər.

18. Nəqliyyatın bütün növlərini idarə edən işçilər, o cümlədən müəssisədəxili hərəkət ilə bilavasitə əlaqədar olan işçilər (avtoyükləyicilərin, elektrokarların sürücüləri, nizamlayıcılar).

237 “Hərbi həkim ekspertizası haqqında Əsasnamə”nin (“Hərbi həkim ekspertizasının təşkili və aparılması Qaydası” və “Hərbi qulluqçuların, hərbi xidmətə çağırılan və ya müqavilə (kontrakt) üzrə hərbi qulluğa daxil olan vətəndaşların sağlamlığının vəziyyətinə dair tələblər”in) təsdiq edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti qərara alır:

1. “Hərbi həkim ekspertizası haqqında Əsasnamə” (“Hərbi həkim ekspertizasının təşkili və aparılması Qaydası” və “Hərbi qulluqçuların, hərbi xidmətə çağırılan və ya müqavilə (kontrakt) üzrə hərbi qulluğa daxil olan vətəndaşların sağlamlığının vəziyyətinə dair tələblər”) təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1999-cu il 24 sentyabr tarixli, 154 nömrəli qərarı qüvvədən düşmüş hesab edilsin.

3. Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri A.RASİZADƏ

Bakı şəhəri, 18 mart 2000-ci il

№ 48

HƏRBİ-HƏKİM EKSPERTİZASI HAQQINDA

ƏSASNAMƏ

Bu Əsasnamə “Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanına, “Azərbaycan Respublikasında hərbi xidmətə çağırışın əsasları haqqında” və “Hərbi xidmətkeçmə haqqında” Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının qanunlarına müvafiq olaraq hərbi həkim ekspertizasının təşkili və aparılması qaydasını, hərbi qulluqçuların, hərbi xidmətə çağırılan və ya müqavilə (kontrakt) üzrə hərbi qulluğa daxil olan vətəndaşların sağlamlığının vəziyyətinə dair tələbləri müəyyən edir.

I. HƏRBİ-HƏKİM EKSPERTİZASININ TƏŞKİLİ VƏ APARILMASI QAYDASI

1. Hərbi-həkim ekspertizası dinc və müharibə dövründə, Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrində, həmçinin sərhəd qoşunlarında, daxili qoşunlarda və Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin, Daxili İşlər Nazirliyinin, Ədliyyə Nazirliyinin qoşunlarında və Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq yaradılmış digər silahlı birləşmələrdə, tədris müəssisələrində (bundan sonra - digər qoşunlar), Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi, Daxili İşlər Nazirliyi, Ədliyyə Nazirliyi, Hərbi Əks-Kəşfiyyat Xidməti və Ali Dövlət Hakimiyyəti və İdarəetmə orqanlarını Baş Mühafizə İdarəsi orqanlarında (bundan sonra - orqanlar) Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının (bundan sonra - vətəndaşlar) səhhətinə görə hərbi xidmətə və orqanlarda xidmətə yararlılıq dərəcəsini, habelə vətəndaşların yaralanmalarının (travmalarının, xəsarətlərinin, kontuziyalarının) və xəstəliklərinin hərbi xidmət (hərbi toplanış) və orqanlarda xidmət keçmələri ilə səbəb əlaqəsini (bundan sonra - yaralanmaların (travmaların, xəsarətlərin, kontuziyaların) və xəstəliklərin səbəb əlaqəsi) təyin etmək məqsədi ilə keçirilir.

2. Hərbi həkim ekspertizası keçirmək üçün Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrində, digər qoşunlarda və orqanlarda ştatlı və ştatdankənar hərbi həkim komissiyaları (bundan sonra - HHK) və həkim-uçuş komissiyaları (bundan sonra - HUK) yaradılır.

Bəzi hallarda Səhiyyə Nazirliyi ilə razılaşdırılmaqla, hərbi xidmətə könüllü daxil olmuş və çağırış üzrə hərbi xidmət keçən şəxslərin (bundan sonra - hərbi qulluqçular) və orqanlarda xidmət edən şəxslərin, tibbi müayinəsinin və müalicəsinin aparıldığı dövlət tibb müəssisələrində də HHK-ları yaradıla bilər.

3. HHK-lara həvalə olunur:

a) aşağıda göstərilən şəxslərin tibbi şəhadətləndirilməsinin (bundan sonra — şəhadətləndirilmə) təşkili və keçirilməsi:

orqanlara xidmətə qəbul edilən vətəndaşların;

hərbi xidmətə könüllü daxil olan şəxslərin;

hərbi qulluqçuların;

orqanlarda xidmət edən şəxslərin;
 C.Naxçıvanski adına hərbi litseyə daxil olan vətəndaşların;
 Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyinin və digər qoşunların ixtisas təhsilli hərbi tədris müəssisələrinə (bundan sonra - hərbi tədris müəssisələri) daxil olan vətəndaşların;
 orqanların orta və ali ixtisas təhsilli tədris müəssisələrinə (bundan sonra — tədris müəssisələri) daxil olan vətəndaşların;
 C.Naxçıvanski adına hərbi litseydə və hərbi-tədris müəssisələrində təhsil alan vətəndaşların;
 dövlət ali təhsil müəssisələrindəki hərbi kafedralarda ehtiyatda olan zabitlərin hazırlanması proqramı üzrə təhsil alan vətəndaşların;
 Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin, orqanların ehtiyatında olan vətəndaşların;
 hərbi toplanışa çağırılan vətəndaşların;
 hərbi toplanış keçən vətəndaşların;
 hərbi xidmət keçmiş vətəndaşların;
 orqanlarda xidmət etmiş vətəndaşların;
 hərbi toplanış keçmiş vətəndaşların;
 hərbi qulluqçuların (çağırış üzrə müddətli həqiqi hərbi xidmət keçən hərbi qulluqçulardan başqa) ailə üzvlərinin;
 orqanlarda xidmət edən şəxslərin ailə üzvlərinin;
 b)hərbi qulluqçuların, orqanlarda xidmət edən şəxslərin tibbi müayinəsindən, müalicəsindən və şəhadətləndirilməsindən, habelə ilkin hərbi qeydiyyatı götürülən və hərbi xidmətə çağırılan vətəndaşların tibbi müayinəsindən (müşahidəsinin) və müalicəsinin aparıldığı Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin və orqanların hərbi tibb müəssisələrində, hərbi hissələrində (gəmilərində), müəssisələrində və təşkilatlarında müalicə-diaqnostika işinin təşkilinə, həyata keçirilməsinə və nəticələrinə nəzarət;
 c)hərbi qulluqçuların, orqanlarda xidmət edən şəxslərin, hərbi toplanış keçən vətəndaşların, hərbi xidmət və ya hərbi toplanış keçmiş vətəndaşların, orqanlarda xidmət keçmiş vətəndaşların yaralanmalarının (travmalarının, xəsarətlərinin, kontuziyalarının) və xəstəliklərinin, habelə hərbi qulluqçuların, orqanlarda xidmət edən şəxslərin ölümü ilə nəticələnmiş yaralanmaların (travmaların, xəsarətlərin, kontuziyaların) və xəstəliklərin səbəb əlaqəsinin təyin edilməsi;
 ç)vətəndaşların hərbi xidmətdən, orqanlarda xidmətdən tərxis olunduqları dövrdə xidmətə yararlılığının təyin edilməsi;
 d)hərbi-həkim ekspertizası problemlərinin elmi araşdırılması;
 e)hərbi-həkim ekspertizası üzrə həkim-mütəxəssislərin hazırlanması.
 4.Şəhadətləndirilmə dedikdə, vətəndaşların hərbi xidmətə, hərbi-uçot ixtisası üzrə təhsilə (xidmətə), orqanlarda xidmətə yararlılığının təyin edilməsi məqsədi ilə, yazılı qərar çıxarmaqla, onların şəhadətləndirilmə anında səhhətinin və fiziki inkişafının öyrənilməsi və qiymətləndirilməsi, bu Əsasnamədə nəzərdə tutulmuş digər məsələlərin həll edilməsi başa düşülür.
 Bu Əsasnamədə nəzərdə tutulmuş hallardan başqa, qiyabi şəhadətləndirilmə qadağandır.

5.Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrində, digər qoşunlar və orqanlarda HHK-ların (HUK-ların) yaradılması qaydası, onların hüquq və vəzifələri, bu Əsasnamənin tətbiqi qaydası, habelə HHK-ların (HUK-ların) qərarlarının rəsmiləşdirilməsi, baxılması və təsdiq olunması qaydaları bu Əsasnamənin 1-ci bəndində göstərilən orqanlar tərəfindən müəyyən edilir. Ştatdankənar HHK-nın, şəhadətləndirilənin hərbi xidmətə (orqanlarda-xidmətə) yararlılıq dərəcəsinə dəyişdirən qərarları ştatlı HHK tərəfindən təsdiq olunmalıdır.

6.HHK-ların (HUK-ların) qərarları “Xəstəliklər cədvəlinə” və vətəndaşların səhhətinə əlavə tələblər cədvəlinə (bundan sonra-ƏTC)* uyğun olaraq, HHK-nın (HUK-nın) iclasda iştirak edən üzvlərinin sadə səs çoxluğu ilə qəbul olunur.

Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrin aviasiyasının, digər qoşunlar və orqanların uçuş heyəti, Silahlı Qüvvələrin ehtiyatında olan uçuş heyəti, uçuş heyətinin hazırlanması üzrə hərbi tədris müəssisələrinin kursantları və bu hərbi tədris müəssisələrinə daxil olan vətəndaşlar, “Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələri aviasiyasının uçuş heyətinin tibbi şəhadətləndirilməsi haqqında” Əsasnaməyə uyğun olaraq, HUK-larda şəhadətləndirilir.

7.HHK-nın (HUK-nın) qərarı, həmin qərarda başqa hal nəzərdə tutulmamışsa, şəhadətləndirilmə vaxtından sonra bir il müddətində qüvvədədir. Əgər HHK-nın (HUK-nın) qərarı həyata keçirilməmişsə və ya şəhadətləndirilmiş şəxsin səhhətində, əvvəl qəbul edilmiş qərara yenidən baxılması üçün əsas ola biləcək dəyişikliklər baş vermişsə, HHK (HUK) təkrar şəhadətləndirilmə keçirir. Belə hallarda, təkrar şəhadətləndirilmə müvafiq ştatlı HHK-ların göndərişinə əsasən aparılır.

Qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş hallar istisna olunmaqla, dövlət orqanları, ictimai təşkilatlar, ayrı-ayrı vətəndaşlar, o cümlədən, vəzifəli şəxslər tərəfindən, hərbi-həkim ekspertizası üzrə HHK-nın (HUK-nın) qərar qəbul etməsinə müdaxilə edilməsi yolverilməzdir.

8.Hərbi xidmətə (hərbi toplanışa) çağırılan vətəndaşların, hərbi xidmətdə olmayan və hərbi xidmətə könüllü daxil olan şəxslərin, C.Naxçıvanski adına hərbi litseyə və hərbi tədris müəssisələrinə daxil olan vətəndaşların, Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin ehtiyatında olan vətəndaşların şəhadətləndirilməsinin keçirilməsi üçün Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin, rayon, şəhər (rayon bölgüsü olmayan) icra hakimiyyəti orqanının başçısının, müvafiq hərbi komissarlığın təqdimatı əsasında, qəbul etdiyi qərarı ilə dövlət səhiyyə sistemi tibb müəssisələrinin həkim-mütəxəssisləri və orta tibb işçiləri cəlb edilir.

9.Hərbi xidmət vəzifələrinin yerinə yetirilməsi ilə əlaqədar, vətəndaşların şəhadətləndirilməsinin maliyyələşdirilməsi, Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq həyata keçirilir.

10.İlkin hərbi qeydiyyatı götürülən və hərbi xidmətə çağırılan vətəndaşların, Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinə hərbi xidmətə könüllü daxil olan şəxslərin, C.Naxçıvanski adına hərbi litseyə və hərbi tədris müəssisələri

* 1-3-cü cədvəllər və əlavə tələblər cədvəli dərc olunmur.

nə daxil olan vətəndaşların, Silahlı Qüvvələrin ehtiyatında olan vətəndaşların səhhətinə dair tələblər Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin təsdiq etdiyi "Hərbi qulluqçuların, hərbi xidmətə çağırılan və ya müqavilə (kontrakt) üzrə hərbi qulluğa daxil olan vətəndaşların sağlamlığının vəziyyətinə dair tələblər"ə daxil edilir.

Vətəndaşların səhhətinə tələblər dedikdə, onların sağlamlığının və fiziki inkişafının vəziyyətini xarakterizə edən və hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyasının müəyyən edilməsinin əsası olan tibbi göstəricilər başa düşülür.

11.Orqanlarda hərbi xidmətə (xidmətə) könüllü daxil olan və hərbi xidmət (xidmət) keçən şəxslərin və onların ailə üzvlərinin, hərbi tədris və tədris müəssisələrinə daxil olan vətəndaşların, orqanların ehtiyatında olan zabıt rütbəli vətəndaşların şəhadətləndirilməsinin təşkili və keçirilməsi, onların səhhətinə dair tələblər qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada müəyyən edilir.

İlkin hərbi qeydiyyat və hərbi xidmətə çağırış vaxtı vətəndaşların şəhadətləndirilməsi

12.İlkin hərbi qeydiyyatı götürülərkən vətəndaşların şəhadətləndirilməsinin təşkil edilməsi vətəndaşların hərbi qeydiyyatı götürülməsi üzrə rayon, şəhər (rayon bölgüsü olmayan) həkim komissiyasına, hərbi xidmətə çağırılarkən isə rayon, şəhər (rayon bölgüsü olmayan) çağırış komissiyasına həvalə olunur.

13.İlkin hərbi qeydiyyatı götürülərkən şəhadətləndirilməsinə qədər, vətəndaşlara hər il tibbi baxış, müayinə (müşahidə), habelə onlara müalicə-sağlamlıq tədbirləri keçirilir və profilaktik peyvəndlər edilir.

14.Tibbi baxışların müayinənin (müşahidənin), müalicə-sağlamlıq tədbirlərinin və profilaktik peyvəndlərin təşkili və keçirilməsi dövlət səhiyyə sisteminin idarəetmə orqanlarına və tibb müəssisələrinə həvalə olunur. Tibbi baxışların, müayinənin (müşahidənin), müalicə-sağlamlıq tədbirlərinin və profilaktik peyvəndlərin təşkilinin və keçirilməsinin, uçot və hesabat aparılmasının, bu iş üzərində nəzarətin icra qaydaları Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyi ilə birlikdə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən müəyyən edilir.

15.Təşkilati-hüquqi formasından asılı olmayaraq, tibb müəssisələri hərbi komissarlıqların sorğularına əsasən, vətəndaşların səhhətini xarakterizə edən tibbi sənədləri (ambulator xəstələrin tibbi vərəqələri, stasionar xəstələrin tibbi vərəqələri, rentgenoqrammalar, xüsusi müayinə metodlarının protokolları və s.) və digər məlumatları 10 gün müddətində hərbi komissarlığa təqdim edirlər.

Hərbi komissarlıqlar, vətəndaşların şəhadətləndirilməsi başa çatdıqdan sonra, 10 gün müddətində, tibbi sənədləri müvafiq tibb müəssisələrinə qaytarırlar.

16.Hərbi komissarlıqların göndərişinə əsasən, vətəndaşlar şəhadətləndirilmədən əvvəl Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyinin müəyyən etdiyi qaydada və həcmdə məcburi diaqnostik müayinələrdən keçirlər.

17.İlkin hərbi qeydiyyatı götürülərkən və hərbi xidmətə çağırılarkən vətəndaşların şəhadətləndirilməsini cərrah, terapevt, nevropatoloq, psixiatr, oftalmoloq, otorinolarinqoloq, stomatoloq və zərurət olduqda digər ixtisaslardan olan həkim-mütəxəssislər keçirirlər.

Dövlət tibb müəssisələrinin rəhbərləri ilə razılaşdırılmış, həkim-mütəxəssislərin və orta tibb işçilərinin şəxsi tərkibi hərbi komissarın təqdimatı ilə müvafiq icra hakimiyyəti orqanının başçısı tərəfindən təsdiq olunur.

18.İlkin hərbi qeydiyyatı götürülərkən və hərbi xidmətə çağırılarkən vətəndaşın şəhadətləndirilməsi nəticəsində onun hərbi xidmətə yararlılığı haqqında rayon, şəhər çağırış komissiyası aşağıdakı kateqoriyalar üzrə qərar verir:

"A" - hərbi xidmətə yararlıdır;

"B" - sıradankənar hərbi xidmətə yararlıdır;

"C" - dinc dövrdə hərbi xidmətə yararsız, müharibə dövründə məhdud yararlıdır;

"Ç" - hərbi xidmətə müvəqqəti yararsızdır;

"D" - hərbi uçotdan çıxarılmaqla hərbi xidmətə yararsızdır.

Hərbi xidmətə yararlı hesab edilmiş vətəndaşlar üçün "Xəstəliklər cədvəli"nə və ƏTC-ya müvafiq olaraq hərbi xidmət keçmək üçün təyinat göstəricisi müəyyən edilir.

Həkim-mütəxəssisin rəyinin rəsmiləşdirilməsi qaydası Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyi tərəfindən müəyyən edilir.

19.Vətəndaşların ilkin hərbi qeydiyyatı götürülməsi zamanı, ilkin hərbi qeydiyyata götürülmə üzrə həkim komissiyası sədrinin sərəncamı ilə, onların hərbi-uçot ixtisasları üzrə hazırlanmasını həyata keçirən ictimai təşkilatlarda təhsil almağa, habelə nəqliyyat vasitələrini idarə etməyə yararlılığı müəyyən edilə bilər.

20.Vətəndaşların ilkin hərbi qeydiyyatı götürülməsi üzrə həkim komissiyasının və ya çağırış komissiyasının qərarı ilə vətəndaş diaqnozun dəqiqləşdirilməsi, yaxud müalicə məqsədi ilə dövlət tibb müəssisələrinə ambulator və ya stasionar müayinəyə və müalicəyə göndərilə bilər.

Vətəndaşın tibbi müayinəsi (müalicəsi) başa çatdıqdan sonra Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyinin müəyyən etdiyi formada onun səhhətinin müayinə olunması aktı tərtib olunur.

21.İlkin hərbi qeydiyyatı götürülərkən və ya hərbi xidmətə çağırılarkən, vətəndaşın uzunmüddətli (3 aydan artıq) tibbi müayinəyə (müalicəyə) ehtiyacı olması aşkar edilərsə, onun 6 aydan 12 aya qədər (müharibə dövründə - 3 aydan 12 aya qədər) müddətə hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız olması haqqında qərar çıxarılır. Tibbi müayinə (müalicə) başa çatdıqdan sonra vətəndaş təkrar şəhadətləndirilmə keçir və hərbi xidmətə çağırıla bilər. Vətəndaşın tibbi müayinəsinə (müalicəsinə) vətəndaşların ilkin hərbi qeydiyyatı götürülməsi üzrə həkim komissiyasının və ya çağırış komissiyasının (hərbi xidmətə cari çağırış üzrə) işi qurtarana qədər başa çatdırmaq mümkün olduqda, onun hərbi xidmətə müvəqqəti yararsızlığı haqqında qərar çıxarılmır. Belə halda, həkim-mütəxəssis, təkrar şəhadətləndirilməyə gəlmə vaxtını göstərməklə vətəndaşın tibbi müayinəyə (müalicəyə) ehtiyacı olması haqqında rəy verir.

Vətəndaşın hərbi xidmətə müvəqqəti yararsızlığının müddəti keçdikdən sonra onun hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası haqqında yekun qərar çıxarılır.

22.İlkin hərbi qeydiyyatı götürülərkən və ya hərbi xidmətə çağırılarkən, hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız hesab edilmiş vətəndaş tibbi müayinədən

(müalicədən) imtina etdikdə və ya yayındıqda, 3 aydan sonra təkrar şəhadətləndirilməlidir. Əgər təkrar şəhadətləndirilmə zamanı vətəndaşın səhhətinin pisləşməsi əlamətləri aşkar edilməzsə, yaxud onun hərbi xidmətə çağırılmasına mane ola biləcək yaralanma (travma, xəsarət, kontuziya) və ya xəstəliyin aşkar əlamətləri yoxdursa, o sıradankənar hərbi xidmətə yararlı hesab edilir.

23. Hərbi xidmətə çağırılmış vətəndaşlar, səhhətinə görə hərbi xidmətə çağırılmalı olmayan şəxslərin hərbi xidmətə çağırılması hallarını istisna etmək məqsədi ilə, bilavasitə xidmət yerinə göndərilməzdən əvvəl tibbi baxışdan və şəhadətləndirilmədən keçirlər.

Hərbi xidmətə çağırılmış vətəndaşların xidmət yerinə göndərilməzdən əvvəl tibbi baxışının və şəhadətləndirilməsinin təşkili, səhhətinə görə hərbi xidmətə çağırışdan azad olunmuş vətəndaşların, hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası haqqında çağırış komissiyasının onlar barəsində çıxardığı qərarlarla razi olmadıqlarını bildiren vətəndaşların nəzarəti şəhadətləndirilməsinin təşkili Respublika Çağırış Komissiyasına həvalə olunur.

Tibbi baxış və şəhadətləndirilməni keçirmək üçün cərrah, terapevt, nevropatoloq, psixiatr, oftalmoloq, otorinolarinqoloq, stomatoloq, dermatoveneroloq və zəruri hallarda digər ixtisaslı həkim-mütəxəssislər cəlb olunurlar.

Xidmət yerinə göndərilməzdən əvvəl tibbi baxış və ya nəzarəti şəhadətləndirilmə zamanı vətəndaşın səhhətində onun hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyasını dəyişəcək uyğunsuzluqlar aşkar edildikdə, Respublika Çağırış Komissiyası rayon, şəhər (rayon bölgüsü olmayan) çağırış komissiyasının müvafiq qərarını ləğv edir, bu barədə vətəndaşa və qərarı ləğv edilmiş komissiyaya məlumat verir.

Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinə və digər qoşunlara hərbi xidmətə könüllü daxil olan şəxslərin şəhadətləndirilməsi

24. Hərbi xidmətdə olmayan və hərbi xidmətə könüllü daxil olan şəxslərin şəhadətləndirilməsinin təşkili hərbi komissarlıqlara və bu Əsasnamənin 1-ci bəndində göstərilmiş orqanlara həvalə olunur.

Vətəndaşlar şəhadətləndirilməyə qədər, hərbi komissarlıqların göndərişinə əsasən, Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyinin müəyyən etdiyi qaydada və həcmdə məcburi diaqnostik müayinələrdən keçirlər.

Hərbi xidmətə könüllü daxil olan şəxs, xəstəlik diaqnozunun dəqiqləşdirilməsi üçün ambulator və ya stasionar tibbi müayinəyə göndərilə bilər. Həmin şəxslərin göstərilən diaqnostik müayinələri, habelə onların tibbi müayinəsi dövlət tibb müəssisələrində və hərbi-tibb müəssisələrində keçirilir.

25. Hərbi xidmətə könüllü daxil olan şəxslərin şəhadətləndirilməsini cərrah, terapevt, nevropatoloq, psixiatr, oftalmoloq, otorinolarinqoloq, stomatoloq, dermatoveneroloq və zəruri hallarda digər ixtisaslardan olan həkim-mütəxəssislər keçirirlər.

26. Hərbi xidmətə könüllü daxil olan şəxsin hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası haqqında qərar bu Əsasnamənin 18-ci bəndinə uyğun olaraq çıxarılır. Zə-

rrət olduqda HHK həmçinin Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin müəyyən növündə və ya müəyyən qoşun növündə hərbi xidmətə yararlılıq haqqında, yüksək dağlıq rayonlarda və əlverişsiz iqlim şəraiti olan yerlərdə hərbi xidmətə keçmə haqqında qərar çıxarır.

“Xəstəliklər cədvəli”nin maddələrinə əsasən, hərbi xidmətə yararlılığın fərdi qiymətləndirilməsi nəzərdə tutulan hallarda, hərbi xidmətdə olmayan və hərbi xidmətə könüllü daxil olan şəxslər haqqında “C” kateqoriyası üzrə (dinc dövrdə hərbi xidmətə yararsız, müharibə dövründə məhdud yararlıdır) qərar çıxarılır.

C. Naxçıvanski adına hərbi litseyə, hərbi tədris müəssisələrinə daxil olan vətəndaşların şəhadətləndirilməsi

27. Hərbi xidmətdə olmayan və hərbi tədris müəssisələrinə daxil olan vətəndaşların şəhadətləndirilməsinin təşkili hərbi komissarlıqlara və bu Əsasnamənin 1-ci bəndində göstərilmiş orqanlara həvalə olunur.

Vətəndaşlar hərbi komissarlıqların göndərişi ilə şəhadətləndirilməyə qədər Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyinin müəyyən etdiyi qaydada və həcmdə məcburi diaqnostik müayinələrdən keçirlər.

C. Naxçıvanski adına hərbi litseyə, hərbi tədris müəssisələrinə daxil olan vətəndaşlar xəstəlik diaqnozunun dəqiqləşdirilməsi üçün ambulator və ya stasionar tibbi müayinəyə göndərilə bilər.

C. Naxçıvanski adına hərbi litseyə, hərbi tədris müəssisələrinə daxil olan vətəndaşların göstərilən diaqnostik müayinələri və onların tibbi müayinəsi dövlət tibb müəssisələrində və hərbi tibb müəssisələrində keçirilir.

28. C. Naxçıvanski adına hərbi litseyə, hərbi tədris müəssisələrinə daxil olan vətəndaşların şəhadətləndirilməsini cərrah, terapevt, nevropatoloq, psixiatr, oftalmoloq, otorinolarinqoloq, stomatoloq, dermatoveneroloq və zəruri hallarda digər ixtisaslardan olan həkim-mütəxəssislər keçirirlər.

29. C. Naxçıvanski adına hərbi litseydə təhsil alan vətəndaşlar səhhətinə görə hərbi tədris müəssisələrinə daxil olmağa yararsız olduqları halda, həmin məktəbdə təhsil almağa yararsız hesab edirlər.

Hərbi qulluqçuların şəhadətləndirilməsi

30. HHK hərbi qulluqçunun hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası haqqında qərarı bu Əsasnamənin 18-ci bəndinə uyğun olaraq çıxarır.

Hərbi xidmətə könüllü daxil olmuş əsgərlərdə, matroslarda, çavuşlarda və hərbi tədris müəssisələrinin kursantlarında (buraxılış kursunda təhsil alanlardan başqa) “Xəstəliklər cədvəli”ndə hərbi xidmətə yararlılığın fərdi qiymətləndirilməsi nəzərdə tutulan xəstəliklər olduqda, HHK hərbi xidmətə yararlılıq haqqında “C” kateqoriyası (dinc dövrdə hərbi xidmətə yararsız, müharibə dövründə məhdud yararlıdır) üzrə qərar çıxarır.

Sıradankənar hərbi xidmətə yararlı və ya dinc dövrdə hərbi xidmətə yarar-

sız, müharibə dövründə məhdud yararlı hesab edilmiş zabitlər, gizirlər, miçmanlar, əgər “Xəstəliklər cədvəli”ndə başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, havadesant qoşunlarında (bundan sonra - HDQ), üzən heyətlərdə (bundan sonra - ÜH), dəniz piyadasında (bundan sonra - DP) və xüsusi qurğularda (bundan sonra - XQ) xidmətə yararsızdırlar.

Sıradankənar hərbi xidmətə yararlı hesab edilmiş, hərbi xidmətə könüllü daxil olmuş əsgərlər, matroslar, çavuşlar və hərbi tədris müəssisələrinin kursantları, əgər “Xəstəliklər cədvəli”ndə başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, HDQ-də, ÜH-də, dəniz piyadasında və XQ-də xidmətə yararsızdır.

31. Hərbi xidmətə könüllü daxil olmuş və yeni bağlaşma bağlamaq istəyən hərbi qulluqçuların şəhadətləndirilməsi hərbi hissə komandirinin qərarına əsasən keçirilir.

32. Hərbi qulluqçunun xəstəliyə görə məzuniyyətə və ya hərbi xidmət vəzifələrinin icrasından azad edilməyə (bundan sonra - azad edilmə) ehtiyacı olması haqqında qərar, “Xəstəliklər cədvəli”ndə hərbi xidmətə müvəqqəti yararsızlıq nəzərdə tutulan hallarda çıxarılır.

Dinc dövrdə HHK hərbi qulluqçunun xəstəliyə görə məzuniyyətə ehtiyacı olması haqqında qərarı o halda çıxarır ki, hərbi qulluqçunun hərbi xidmət vəzifələrinin icrasına başlamasına qədər keçəcək müddət 15 gündən az olmasın.

Müharibə dövründə, əgər hərbi qulluqçunun hərbi xidmət vəzifələrinin icrasına başlamaq biləcəyinə qədər keçəcək müddət 3 aydan artıq deyilsə, HHK, hərbi qulluqçunun sağalanların taboruna (komandasına) göndərilməsi, bu müddət 3 aydan artıq olduqda, 6-12 aydan sonra təkrar şəhadətləndirilməklə hərbi xidmətə müvəqqəti yararsızlığı haqqında qərar çıxarır.

Hərbi xidmət vəzifələrini icra etmək imkanının bərpa olunmayacağını güman etməyə şübhəsiz əsaslar olduqda, hərbi qulluqçunun xəstəliyə görə məzuniyyətə ehtiyacı olması və ya onun hərbi xidmətə müvəqqəti yararsızlığı haqqında HHK qərar çıxarmır, həmin hərbi qulluqçunun hərbi xidmətə yararlılıq məsələsini həll edir.

33. HHK xəstəliyə görə məzuniyyət müddətini yaralanmanın (travmanın, xəsarətin, kontuziyanın), xəstəliyin xarakterindən və ağırlığından asılı olaraq müəyyən edir.

Dinc dövrdə hərbi qulluqçuya xəstəliyə görə məzuniyyət 15 gündən 60 günə qədər müddətə verilir.

Çağırış üzrə hərbi xidmət keçən hərbi qulluqçunun xəstəliyə görə məzuniyyəti ayrı-ayrı hallarda 60 gündən artıq olmayaraq uzadıla bilər.

“Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası ilə şəhadətləndirilən hərbi qulluqçunun xəstəliyə görə məzuniyyəti hər dəfə 30 gündən artıq olmayaraq uzadıla bilər. Fasiləsiz müalicədə olmanın ümumi müddəti xəstəliyə görə məzuniyyətdə olma müddəti də daxil olmaqla, 6 aydan artıq olmamalıdır (vərim xəstəliyinə tutulmuşlar üçün - 12 ay). Zəruri hallarda müalicədə olma müddəti “Hərbi xidmət-keçmə haqqında” Əsasnaməyə müvafiq olaraq uzadıla bilər.

“Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası üzrə şəhadətləndirilən hərbi qulluqçuların müalicədə və xəstəliyə görə məzuniyyətdə olmasının son müddəti bitdikdən sonra onların hərbi xidmətə yararlılıq məsələsi həll edilir.

Hərbi qulluqçu qadınlara hamiləliyə və doğuma görə məzuniyyət HİK-nın qərarı əsasında, Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş müddətə verilir.

34. Bu Əsasnamənin 32-ci bəndinin 2-ci abzasında nəzərdə tutulmayan hallarda HHK hərbi qulluqçunun 7 gündən 15 günə qədər müddətə hərbi xidmət vəzifələrinin icrasından azad edilməyə ehtiyacı olması haqqında qərar çıxarır.

HHK hərbi qulluqçunun azad edilməyə ehtiyacı olması haqqında təkrar qərar çıxara bilər, lakin azad edilmənin ümumi müddəti 30 gündən artıq olmamalıdır.

35. “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası üzrə şəhadətləndirilən hərbi qulluqçular hərbi xidmətdən buraxılarkən, onların xəstəliyə görə məzuniyyətə ehtiyacı olmaları haqqında qərar çıxarılır.

Əgər “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası üzrə şəhadətləndirilən hərbi qulluqçu hərbi xidmətə yararsız hesab edilmişsə və hərbi xidmətdən buraxılması rəsmiləşdirilməsi dövründə hərbi xidmət vəzifələrini səhhətinə görə icra edə bilmirsə, HHK hərbi xidmətə yararsızlıq haqqında qərarla eyni zamanda onun, hərbi xidmətdən buraxılmanın rəsmiləşdirilməsi üçün zəruri olan müddətə, lakin 60 gündən artıq olmayaraq azad edilməyə ehtiyacı olması haqqında qərar çıxarır.

Hərbi qulluqçular xəstəliyə görə məzuniyyətə bilavasitə müayinə və müalicə olunduqları hərbi-tibb müəssisələrindən (hərbi-tibb hissələrindən) buraxılırlar. Bu barədə onların xidmət etdikləri hərbi hissə komandirlərinə yazılı şəkildə məlumat verilir.

36. Hərbi toplanış keçmə dövründə yaralanma (travma, xəsarət, kontuziya) almış, xəstələnmiş hərbi qulluqçuların, hərbi toplanış keçən vətəndaşların şəhadətləndirilməsi yalnız yaralanmanın (travmanın, xəsarətin, kontuziyanın), xəstəliyin nəticəsi aydın olduqda keçirilir.

37. Vətinin müdafiəsi, hərbi xidmət vəzifələrinin icrası, fəvqəladə vəziyyət və hərbi münafişələr şəraitində vəzifələrin yerinə yetirilməsi zamanı yaralanma (travma, xəsarət, kontuziya) almış hərbi qulluqçuların və xaricdə, döyüş əməliyyatları aparılmış dövlətlərdə hərbi xidmət keçmə, xaricdə kəşfiyyat və əks-kəşfiyyat işində olan dövrdə və ya fəvqəladə vəziyyət və hərbi münafişələr şəraitində vəzifələrin yerinə yetirilməsi zamanı xəstələnmiş hərbi qulluqçuların şəhadətləndirilməsi stasionar müalicə başa çatdıqdan sonra keçirilir.

38. Hərbi toplanışa çağırılmış və hərbi toplanış keçmə dövründə yaralanma (travma, xəsarət, kontuziya) almış vətəndaşın şəhadətləndirilməsi, onun hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyasının dəyişilib-dəyişilməməsindən asılı olmayaraq keçirilir, hərbi toplanış keçmə dövründə xəstələnmiş vətəndaşın şəhadətləndirilməsi isə yalnız o halda keçirilir ki, xəstəlik onun hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyasını dəyişsin, yaxud onun hərbi xidmətə yararsızlığına (o cümlədən müvəqqəti yararsızlığına) gətirib çıxarsın.

39. HHK hərbi qulluqçunun (müddətli həqiqi hərbi xidmət keçən hərbi qulluqçulardan başqa) və onun ailə üzvlərinin stasionar müalicəsini davam etdirmək üçün bir tibbi müəssisədən başqa tibbi müəssisəyə keçirilməsi haqqında qərar çıxara bilər.

40. Əgər hərbi xidmətə könüllü daxil olmuş hərbi qulluqçunun və onun ailə üzvlərinin 20 il (güzəştli hesablamada) hərbi xidmətdə olmuş və hərbi xidmətdə olmanın son yaş həddinə çatması, səhhəti və ya təşkilati-ştat tədbirləri ilə əlaqədar hərbi xidmətdən buraxılmış zabitin dövlət tibb müəssisələrinə, hərbi-tibb müəssisələrinə, digər qoşun və orqanların tibb müəssisələrinə və sanatoriya-kurort müəssisələrinə müalicəyə getməsi ilə, habelə hərbi qulluqçunun xəstəliyə görə məzuniyyətə və ya ehtiyata (istefaya) buraxıldıqdan sonra yaşayış yerinə getməsi ilə əlaqədar, müşayiətçiyə ehtiyacı olarsa, HHK müşayiətçilərin sayını da göstərir.

Şəhadətləndirilmiş şəxsin səhhətindən, tibbi xidmətə və başqasının qayğısına ehtiyacı olmasından asılı olaraq, HHK onun və onu müşayiət edən şəxslərin hava, dəmir yolu (plaskart və ya kupe vaqonda, ali zabitlər üçün isə "XV" kateqoriyalı vaqonda) və ya su nəqliyyatı ilə getməsi haqqında qərar çıxara bilər.

HHK, təcrid olunması tələb edilən xəstələrin və onları müşayiət edən şəxslərin sürət və ya sərnəşin qatarının sət kupe vaqonunun ayrıca kupesində, III kateqoriyalı kayutda və ya nəqliyyat xətlərinin II kateqoriyalı yerlərində getməsi haqqında qərar çıxarır.

Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin ehtiyatında olan vətəndaşların şəhadətləndirilməsi

41. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin ehtiyatında olan vətəndaşların şəhadətləndirilməsinin təşkili hərbi komissarlıqlara həvalə olunur.

Vətəndaşlar şəhadətləndirilməyə qədər hərbi komissarlıqların göndərişi ilə, Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyinin müəyyən etdiyi qaydada və həcmdə məcburi diaqnostik müayinələrdən keçirlər.

Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin ehtiyatında olan vətəndaşlar xəstəliyin diaqnozunun dəqiqləşdirilməsi üçün ambulator və ya stasionar tibbi müayinəyə göndərilə bilər.

Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin ehtiyatında olan vətəndaşların göstərilən diaqnostik müayinələri və onların tibbi müayinəsi dövlət tibb müəssisələrində və ya hərbi tibb müəssisələrində keçirilir.

42. Hərbi xidmətə çağırış zamanı "dinc dövrdə hərbi xidmətə yararsız, müharibə dövründə məhdud yararlı" hesab edilmiş və bununla əlaqədar ehtiyata keçirilmiş vətəndaşların 27 yaşa çatana qədər 3 ildən bir şəhadətləndirilməsi məcburidir.

Birinci və ikinci dərəcə ehtiyatda olan və əvvəllər "dinc dövrdə hərbi xidmətə yararsız, müharibə dövründə məhdud yararlı" hesab edilmiş zabitlərin, ehtiyatda olan HDQ-nın və ÜH-in hərbi-uçot ixtisasları üzrə qeydiyyatda olan vətəndaşların, ehtiyatda olan və təyin olunması şəhadətləndirilmə tələb edən vəzifələr üçün nəzərdə tutulmuş vətəndaşların şəhadətləndirilməsi 5 ildən bir keçirilir.

43. Hərbi xidmətə yararsız hesab edilmiş vətəndaşlar dövlət tibb müəssisələrində və hərbi tibb müəssisələrində müayinə nəticəsində əvvəllər müəyyən edilmiş xəstəlik diaqnozu dəyişdirdiyi və ya sağlam hesab edildiyi halda təkrar şəhadətləndirilə bilər.

Hərbi qulluqçuların, hərbi toplanışa çağırılmış vətəndaşların, orqanlarda xidmət keçən şəxslərin, hərbi xidmət (hərbi toplanış) və orqanlarda xidmət keçmiş vətəndaşların yaralanmalarının (travmaların, xəsarətlərin, kontuziyaların), xəstəliklərinin səbəb əlaqəsinin təyin edilməsi

44. Hərbi qulluqçuların, orqanlarda xidmət edən şəxslərin, hərbi toplanışa çağırılmış vətəndaşların şəhadətləndirilməsi zamanı, əgər onlara diaqnoz müəyyən edilməmişə, həmin şəxslərin istintaq (məhkəmə) altında olması halları istisna olmaqla, HHK onların aldığı yaralanmaların (travmaların, xəsarətlərin, kontuziyaların), xəstəliklərinin səbəb əlaqəsini təyin edir.

HHK hərbi xidmət (hərbi toplanış), orqanlarda xidmət keçmiş vətəndaşların yaralanmalarının (travmalarının, xəsarətlərinin, kontuziyalarının), xəstəliklərinin səbəb əlaqəsini sənədlər üzrə o halda müəyyən edir ki, vətəndaş hərbi xidmət (hərbi toplanış), orqanlarda xidmətkeçmə dövründə:

a) HHK tərəfindən şəhadətləndirilmiş olsun;

b) stasionar müalicədə olsun;

c) hərbi xidmətdən, orqanlarda xidmətdən xəstəliyə görə buraxılmış olsun;

ç) vətəndaşda hərbi xidmət (hərbi toplanış), orqanlarda xidmətkeçmə dövründə alınmış bədən xəsarətlərinin aşkar nəticələri olsun.

Vətəndaşda olan aşkar bədən xəsarətlərinin xarakteri və müddəti məhkəmə-tibb eksperti tərəfindən təyin edilir.

Keçmiş hərbi qulluqçuların və orqanlarda xidmət etmiş şəxslərin hərbi xidmət (xidmət) dövründə keçirdikləri kəskin xəstəliklərə və ya xroniki xəstəliklərin kəskinləşməsinə aid səbəb əlaqəsi haqqında qərar yalnız həmin xəstəliklərin nəticələri vətəndaşın hərbi xidmətə yararlılıq dərəcəsinin dəyişdirilməsi nə gətirib çıxardığı hallarda qəbul edilə bilər.

45. HHK-nın yaralanmaların (travmaların, xəsarətlərin, kontuziyaların), xəstəliklərinin səbəb əlaqəsi haqqında qərarı aşağıdakı ifadələrlə çıxarılır:

a) "hərbi travma Azərbaycan Respublikasının müdafiəsi zamanı alınmışdır"

b) "hərbi travma SSSR-nin müdafiəsi zamanı alınmışdır"

c) "hərbi travma hərbi xidmət vəzifələrini (xidməti vəzifələri) yerinə yetirərkən alınmışdır"

ç) "xəstəlik (yaralanma, travma, xəsarət, kontuziya) hərbi xidmət dövründə alınmışdır"

d) "xəstəlik Çernobil AES-də qəza ilə əlaqədar hərbi xidmət vəzifələrinin (xidməti vəzifələrin) icrası zamanı alınmışdır"

e) "Ümumi xəstəlik"

a) "Hərbi travma Azərbaycan Respublikasının müdafiəsi zamanı alınmışdır" ifadəsinə aşağıdakılar aiddir:

əgər şəhadətləndirilən şəxs yaralanmanı (travmanı, xəsarəti, kontuziyanı) Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünü, müstəqilliyini və konstitusional quruluşunu müdafiə edərkən; cəbhədə olduğu dövrdə hərbi xidmət vəzifəsi

lərini (xidməti vəzifələri) yerinə yetirərkən; dövlət sərhədini mühafizə edərkən; xarici dövlətlərdə olan dövrdə kəşfiyyat və əks-kəşfiyyatla bağlı vəzifələri yerinə yetirərkən; hərbi əməliyyatlar zonasında döyüş tapşırığını yerinə yetirərkən almışsa;

əgər şəhadətləndirilən şəxsin xəstəliyi Azərbaycan Respublikasını müdafiə edərkən cəbhədə olan dövrdə, aktiv döyüş əməliyyatları aparən hərbi hissələrin tərkibində xidmət edən dövrdə, kəşfiyyat və əks-kəşfiyyatla bağlı tapşırıqları yerinə yetirərkən yaranmışsa, yaxud buna qədər yaranmış xəstəlik həmin dövrlərdə, şəhadətləndirilən şəxsin hərbi xidmətə, orqanlarda xidmətə yararlılıq kateqoriyasının dəyişən və ya yararsızlığına (o cümlədən müvəqqəti yararsızlığına) gətirib çıxaran dərəcəyə çatmışsa, habelə şəhadətləndirilən şəxsə tədricən artan xroniki xəstəlik olduğu halda, bu xəstəliyin başlanğıcını həmin şəxsin cəbhədə olduğu dövrə, kəşfiyyat və əks-kəşfiyyatla bağlı tapşırığı yerinə yetirdiyi dövrə aid etməyə imkan verən sənədlər varsa;

əgər şəhadətləndirilən şəxs yaralanmanı (travmanı, xəsarəti, kontuziyanı), xəstəliyi əsirlikdə olduğu dövrdə (əgər əsir düşmə könüllü olmamışsa və hərbi qulluqçu əsirlikdə olarkən Vətənə qarşı cinayət törətməmişsə) almışsa;

b) "Hərbi travma SSRİ-nin müdafiəsi zamanı alınmışdır" ifadəsinə aşağıdakılar aiddir:

əgər şəhadətləndirilən şəxs yaralanmanı (travmanı, xəsarəti, kontuziyanı) Vətəni müdafiə edərkən və ya cəbhədə olduğu dövrdə, başqa hərbi xidmət vəzifələrini (xidməti vəzifələrini) icra edərkən, habelə dinc dövrdə dövlət sərhədini mühafizə edərkən almışsa;

əgər şəhadətləndirilən şəxsin xəstəliyi cəbhədə olan dövrdə yaranmışsa, yaxud buna qədər yaranmış xəstəlik cəbhədə olan dövrdə şəhadətləndirilən şəxsin hərbi xidmətə, orqanlarda xidmətə yararlılıq kateqoriyasını dəyişən və ya yararsızlığına (o cümlədən müvəqqəti yararsızlığına) gətirib çıxaran dərəcəyə çatmışsa, habelə şəhadətləndirilən şəxsə tədricən artan xroniki xəstəlik olduğu halda, bu xəstəliyin başlanğıcını həmin şəxsin cəbhədə olduğu dövrə aid etməyə imkan verən sənədlər varsa;

əgər şəhadətləndirilən şəxsin xəstəliyi xaricdə, döyüş əməliyyatları aparılan dövlətlərdə hərbi xidmətdə olan dövrdə və ya onun xaricdə kəşfiyyat və əks-kəşfiyyat işində olması dövründə yaranmışsa, yaxud göstərilən dövrdə şəhadətləndirilən şəxsin hərbi xidmətə, orqanlarda xidmətə yararlılıq kateqoriyasını dəyişən və ya yararsızlığına (o cümlədən müvəqqəti yararsızlığına) gətirib çıxaran dərəcəyə çatmışsa, habelə şəhadətləndirilən şəxsə tədricən artan xroniki xəstəlik olduğu halda, bu xəstəliyin başlanğıcını həmin şəxsin xaricdə, döyüş əməliyyatları aparılan dövlətlərdə xidmət keçmə dövrünə və ya onun xaricdə kəşfiyyat və əks-kəşfiyyat işində olması dövrünə aid etməyə imkan verən tibbi sənədlər varsa;

əgər şəhadətləndirilən şəxs yaralanmanı (travmanı, xəsarəti, kontuziyanı), xəstəliyi vətəndaş müharibəsi və Böyük Vətən müharibəsi illərində, 1929-cu

ildə Çin-Şərqi dəniz yolunda, 1939-1940-cı illərdə sovet-fin müharibəsi zamanı, 1939-cu ildə Qərbi Belorusiyada və Qərbi Ukraynada döyüş əməliyyatları dövründə, 1938-ci ildə Xasan gölü ətrafında və 1939-cu ildə Xalxin-Qol çayı üzərində döyüşlərdə, 1945-ci ildə Yaponiya ilə müharibə zamanı, habelə 1944-cü il 1 yanvardan 1951-ci il 31 dekabr qədər Ukrayna SSR, Belorusiya SSR, Latviya SSR, Litva SSR və Estoniya SSR ərazilərində milliyyətçi gizli ünsürlərin (banditizmin) ləğv edilməsi üzrə döyüş əməliyyatlarında döyüşən ordunun tərkibində olan dövrdə (müharibə iştirakçısı vəsiqəsi olduqda), fəvqəladə vəziyyət və silahlı münaqişə şəraitində vəzifələrin yerinə yetirilməsi zamanı (pensiya təyin edilməsi üçün xidmət illərinin güzəştli - bir ay xidmətin 3 ay hesablandığı halda), əsirlikdə olduğu zaman (əgər əsir düşmə könüllü olmamışsa və hərbi qulluqçu əsirlikdə olarkən Vətənə qarşı cinayət törətməmişsə) almışsa, yaxud göstərilən hadisələrdən əvvəl yaranmış xəstəlik həmin hadisələrdə iştirak dövründə şəhadətləndirilən şəxsin hərbi xidmətə, SSRİ Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsinin - SSRİ Dövlət Təhlükəsizliyi Nazirliyinin, SSRİ Daxili İşlər Nazirliyinin orqanlarında xidmətə yararlılıq kateqoriyasını dəyişmiş və ya yararsızlığına (o cümlədən müvəqqəti yararsızlığına) gətirib çıxarmışsa, habelə şəhadətləndirilən şəxsə tədricən artan xroniki xəstəlik olduqda, bu xəstəliyin başlanğıcını göstərilən hadisələrdə iştirak etmə dövrünə aid etməyə imkan verən tibbi sənədlər varsa;

c) "Hərbi travma hərbi xidmət vəzifələrini (xidməti vəzifələri) yerinə yetirərkən alınmışdır" ifadəsinə aşağıdakılar aiddir:

əgər şəhadətləndirilən şəxs yaralanmanı (travmanı, xəsarəti, kontuziyanı) "a" bəndində göstərilən hallar istisna olmaqla, hərbi xidmət vəzifələrini (xidməti vəzifələri) yerinə yetirərkən, habelə radioaktiv maddələrin, ionlaşdırıcı şüa mənbələrinin, raket yanacağı komponentlərinin və digər yüksək toksiki maddələrin, elektromaqnit sahələri mənbələrinin və optiki kvant generatorlarının təsirinə məruz qalmaq nəticəsində almışsa;

ç) "Xəstəlik (yaralanma, travma, xəsarət, kontuziya) hərbi xidmət dövründə alınmışdır" ifadəsinə aşağıdakılar aiddir:

əgər xəstəlik, şəhadətləndirilən şəxsin hərbi xidmət (hərbi toplanış), orqanlarda xidmət keçməsi dövründə yaranmışsa, habelə şəhadətləndirilən şəxsin hərbi xidmətə (hərbi toplanışa) çağırılmasına və ya hərbi xidmətə, orqanlarda xidmətə könüllü daxil olmasına qədər yaranmış xəstəliyi hərbi xidmət (hərbi toplanış) və həmin orqanlarda xidmət dövründə onun hərbi xidmətə, orqanlarda xidmətə yararlılıq kateqoriyasını dəyişən və ya yararsızlığına (o cümlədən müvəqqəti yararsızlığına) gətirib çıxaran dərəcəyə çatmışsa;

əgər xəstəlik şəhadətləndirilən şəxsin döyüşən ordunun tərkibinə daxil olmayan hərbi hissədə hərbi xidmət (hərbi toplanış) keçməsi dövründə və ya döyüşən ordunun tərkibinə daxil olmayan orqanlarda xidmət keçməsi dövründə, yaxud onun xaricə, döyüş əməliyyatları aparılan dövlətə getməsinə qədər yaranmışsa və bu dövlətdə xidmət onda olan xəstəliyə və onun hərbi xidmətə, orqanlarda xidmətə yararlılıq kateqoriyasına təsir etməmişsə;

əgər şəhadətləndirilən şəxs yaralanmanı (travmanı, xəsarəti, kontuziyanı) hərbi xidmət vəzifələrinin (xidməti vəzifələrinin) icrası ilə bilavasitə bağlı olmayan bədbəxt hadisə nəticəsində almışdırsa;

əgər yaralanma (travma, xəsarət, kontuziya) hərbi xidmət (hərbi toplanış), orqanlarda xidmət keçmə dövründə alınmışsa, lakin şəhadətləndirilmə anında yaralanmanın (travmanın, xəsarətin, kontuziyanın) alınma şəraiti haqqında sənədlər yoxdursa;

d) "Xəstəlik Çernobil AES-də qəza ilə əlaqədar hərbi xidmət vəzifələrinin (xidməti vəzifələrin) icrası zamanı alınmışdır" ifadəsi aşağıdakı halda işlədilir:

əgər hərbi qulluqçu, hərbi toplanışa çağırılmış vətəndaş, orqanlarda xidmət edən şəxs Çernobil AES-də qəzanın nəticələrinin aradan qaldırılması üzrə işləri yerinə yetirərkən xəstəlik almışdırsa;

e) "Ümumi xəstəlik" ifadəsi aşağıdakı hallarda işlədilir:

əgər şəhadətləndirilən şəxsdə yaralanma (travma, xəsarət, kontuziya), xəstəlik onun hərbi xidmətə (hərbi toplanışa) çağırılmasına, hərbi xidmətə, orqanlarda xidmətə könüllü daxil olmasına qədər yaranmışsa və hərbi xidmət (hərbi toplanış), həmin orqanlarda xidmət dövründə onun hərbi xidmətə, orqanlarda xidmətə yararlılıq kateqoriyasını dəyişəcək və ya yararsızlığına (o cümlədən müvəqqəti yararsızlığına) gətirib çıxaracaq dərəcəyə çatmamışsa;

əgər şəhadətləndirilən şəxsin yaralanması (travması, xəsarəti, kontuziyanı), xəstəliyi hərbi xidmətdən yayınmaq məqsədi ilə özünə sui-qəsd nəticəsində alınmışdırsa.

46. HHK yaralanmanın (travmanın, xəsarətin, kontuziyanın) səbəb əlaqəsi haqqında qərarı vətəndaşın yaralanma (travma, xəsarət, kontuziya) aldığı zaman xidmət (hərbi toplanış) keçdiyi hərbi hissənin komandiri, digər qoşunlar və orqanların, təşkilatların, müəssisələrin rəhbəri tərəfindən verilmiş travma haqqında arayışa uyğun olaraq çıxarır. Arayışda yaralanmanın (travmanın, xəsarətin, kontuziyanın) alınma şəraiti, habelə yaralanmanın (travmanın, xəsarətin, kontuziyanın) hərbi xidmət vəzifələrinin (xidməti vəzifələrin) icrası ilə əlaqədar olub-olmaması göstərilir. Arayışın forması bu Əsasnamənin 1-ci bəndində göstərilmiş orqanlar tərəfindən təyin olunur.

47. Hərbi xidmət (hərbi toplanış), orqanlarda xidmət keçmə dövründə yaralanma (travma, xəsarət, kontuziya) almış, lakin bu yaralanmanın (travmanın, xəsarətin, kontuziyanın) alınma şəraiti haqqında arayışı olmayan vətəndaşların şəhadətləndirilməsi zamanı HHK yaralanmanın (travmanın, xəsarətin, kontuziyanın) səbəb əlaqəsi haqqında qərarı yaralanmanın (travmanın, xəsarətin, kontuziyanın) alınma şəraitini əks etdirən başqa sənədlər əsasında çıxara bilər.

Vətəndaşın yaralanma və ya travma almasının şəraiti haqqında şahid ifadəsi HHK tərəfindən yalnız onda aşkar bədən xəsarətləri olduğu halda və bu şərtlə qəbul edilə bilər ki, ifadə, şəhadətləndirilən şəxslə bir yerdə hərbi xidmət (hərbi toplanış), orqanlarda xidmət keçmiş iki və daha artıq şahid tərəfindən verilmiş olsun. Şahidlərin ifadəsi və şəhadətləndirilən şəxslə bir yerdə hərbi xid-

mətkəçməsi faktı şəhadətləndirilən şəxsin hərbi xidmət (hərbi toplanış), orqanlarda xidmət keçdiyi hərbi hissənin komandiri, həmin orqanların rəhbəri və ya şahidlərin yaşayış yeri üzrə hərbi komissar tərəfindən təsdiq olunur.

Şahid ifadələri hərbi xidmət (hərbi toplanış), orqanlarda xidmət keçmiş vətəndaşın xəstəlik və ya kontuziya keçirməsi faktının təyin edilməsi üçün əsas deyil.

48. Hərbi xidmət (hərbi toplanış), orqanlarda xidmət keçmiş vətəndaşlarda olan yaralanmaların (travmaların, xəsarətlərin, kontuziyaların), xəstəliklərin səbəb əlaqəsi HHK tərəfindən vətəndaşların, sosial müdafiə orqanlarının, hərbi komissarlıqların, digər qoşunlar və orqanların pensiya (kadr) orqanlarının müraciəti ilə təyin edilir (yenidən baxılır).

Səbəb əlaqəsinin təyin edilməsi (yenidən baxılması) qaydası bu Əsasnamənin 1-ci bəndində göstərilmiş orqanlar tərəfindən müəyyən edilir.

49. Çernobil AES-də qəzanın nəticələrinin aradan qaldırılması üzrə işlərin yerinə yetirilməsi ilə əlaqədar xəstəliklərin səbəb əlaqəsi haqqında HHK-nın qərarı ilə razılaşmayan vətəndaş, məsələyə təkrar baxılması haqqında xahişlə Çernobil AES-də qəzanın nəticələrinin aradan qaldırılması üzrə işlərin yerinə yetirilməsi ilə əlaqədar xəstəliklərin və əlilliyin səbəb əlaqəsinin müəyyən edilməsi üzrə Azərbaycan Respublikasının müvafiq ekspert şurasına müraciət etmək hüququna malikdir.

II. HƏRBİ QULLUQÇULARIN, HƏRBİ XİDMƏTƏ ÇAĞIRILAN VƏ YA MYQAVİLƏ (KONTRAKT) ÜZRƏ HƏRBİ QULLUĞA DAXİL OLAN VƏ TƏNDAŞLARIN SAĞLAMLIĞININ VƏ ZİYYƏTİNƏ DAİR

TƏLƏBLƏR

"Xəstəliklər cədvəli"nin qrafaları aşağıdakı kateqoriyalı vətəndaşların səhifəsinə tələbləri nəzərdə tutur:

I qrafa - ilkin hərbi qeydiyyatda götürülən, hərbi xidmətə çağırılan vətəndaşların;

II qrafa - çağırış üzrə hərbi xidmət keçən hərbi qulluqçuların;

III qrafa - zabidlərin, gizirlərin, miçmanların və onlara bərabər olan hərbi qulluqçuların; ehtiyatda olan zabitlər; hərbi xidmət keçməmiş ehtiyatda olan zabitlər hərbi xidmətə və hərbi toplanışa çağırılanda; hərbi xidmətə könüllü daxil olan, müqavilə (kontrakt) üzrə hərbi qulluğa daxil olan, hərbi xidmət keçən şəxslərin.

"Xəstəliklər cədvəli"ndə hərbi xidmətə yararlılığın aşağıdakı kateqoriyaları göstərilmişdir:

"A" - hərbi xidmətə yararlıdır;

"B" - sıradankənar hərbi xidmətə yararlıdır;

"C" - dinc dövrdə hərbi xidmətə yararsız, müharibə dövründə məhdud yararlıdır;

"Ç" - hərbi xidmətə müvəqqəti yararsızdır;

"D" - hərbi uçotdan çıxarılmaqla hərbi xidmətə yararsızdır.

XƏSTƏLİKLƏR CƏDVƏLİ

Xəstəliklər cədvəlinin maddəsi	Xəstəliklərin adı	Hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası		
		I qrafa	II qrafa	III qrafa
1	2	3	4	5
	Yoluxucu və parazitar xəstəliklər			
1	Bağırsağ infeksiyaları, bakterial zoonozlar, səpgilərlə müşayiət olunan digər bakterial xəstəliklər, buğumayaqlılarla keçən virus xəstəlikləri, virus və xlamidiyaların törətdiyi digər xəstəliklər, rikketsiozlar və buğumayaqlılarla keçən digər xəstəliklər (mərkəzi sinir sisteminin infeksiyalarından başqa), digər yoluxucu və parazitar xəstəliklər;			
	a) müalicə olunmayan və ya çətin müalicə olunan xəstəliklər	C	C	B və ya C FƏRDİ
	b) kəskin yoluxucu və parazitar xəstəliklərdən sonrakı müvəqqəti funksional pozulmalar	Ç	Ç	Ç
2	Tənəffüs orqanlarının və rəmi (ağ ciyərlərin, bronxların, döş qəfəsi daxili limfa düyünlərinin, plevranın və rəmi):			
	a) aktiv, mikobakteriyaların ifrazı və ya dağılma fazasında	D	D	D
	b) aktiv, mikobakteriyaların ifrazı olmadan və dağılma fazasız	C	C	C
	c) zəiflənən aktiv	C	C	B və ya C FƏRDİ
	ç) qeyri-aktiv	A-4	A	A
3	Döş qəfəsindən kənar nahiyyələrin (periferik və mezenterial limfa düyünlərinin, perikardın, peritonun, bağırsaqların, sümüklərin və oynaqların, sidik-cinsiyyət orqanlarının, gözlərin, dərinin və digər orqanların) və rəmi:			
	a) şiddətlənən aktiv	D	D	D
	b) əsas müalicə kursu dövründə aktiv	C	C	C
	c) əsas müalicə kursu başa çatdıqdan sonra qeyri-aktiv	C	C	A və ya B FƏRDİ
	ç) 3-5 ildən artıq aktivlik əlamətləri olmadıqda	A-4	A	A
4	Cüsam	D	D	D
5	İnsanın immun çatışmazlığı virusunun (İİÇV) törətdiyi xəstəlik:			
	a) xəstələr (qazanılmış immun çatışmazlığı sindromu-QİÇS)	D	D	D
	b) İİÇV-yoluxmuşlar	D	D	B və ya C FƏRDİ
6	Sifilis və digər zöhrəvi xəstəliklər:			
	a) üçüncül, anadangəlmə sifilis	D	D	D
	b) klassik seroloji reaksiyaların zəifləmiş neqativasiyası olduqda ilkin, ikincili və gizli sifilis	C	B	A: HDQ, UH, DP, XO-da FƏRDİ
	c) ilkin, ikincili, gizli sifilis, süzənək və digər zöhrəvi xəstəliklər (yumşaq şankr, limfatik limfoqranulema, qasıq qranuleması, qeyri-qonokokk uretritlər)	Ç	A	A

“Xəstəliklər cədvəli”ndə aşağıdakı ixtisarlardan istifadə olunmuşdur:

FƏRDİ - hərbi xidmətə, Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin növündə, qoşun növündə, C.Naxçıvanski adına hərbi litseyə, Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin hərbi tədris müəssisələrinə daxil olmağa yararlılıq fərdi müəyyən olunur;

YS-Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin növündə, qoşun növündə, ayrı-ayrı hərbi-uçot ixtisasları üzrə hərbi xidmətə yararsızdır, C.Naxçıvanski adına hərbi litseyə Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin hərbi tədris müəssisələrinə daxil olmağa yararsızdır;

HDQ - hava-desant qoşunları;

YH-Hərbi Dəniz Qüvvələrinin üzən heyəti;

DP-dəniz piyadası;

XQ-xüsusi qurğular;

RM-radioaktiv maddələr;

İŞM-ionlaşdırıcı şüalanma mənbələri;

RYK-raket yanacağı komponentləri, digər yüksək toksiki maddələr;

EMS-30 KHS-dən 300 KHS-dək tezliklər diapazonunda elektromaqnit sahəsi, optiki kvant generatorları;

ƏTC-vətəndaşların səhhətinə əlavə tələblər cədvəli.

7	Mikozlar: a) aktinomikoz, daxili orqanların kandidozu, koksidioidoz, histoplazmoz, blastomikoz infeksiyalar, sporotrixoz, xromomikoz, misetomlar	C	C	B və ya C FƏRDİ
	b) göbəkəklərin törətdiyi dermatofitilər (mikrosporum, trixofiton)	Ç	A	A
8	Yenitörəmələr Bədxassəli yenitörəmələr (sinir sisteminin şişlərindən başqa bütün nahiyyələrin):			
	a) radikal kənarətmə mümkün olmadıqda və ayrı-ayrı metastazlar olduqda	D	D	D
	b) yerli metastazlı ilkin şişin radikal kənarətmədən sonrakı vəziyyət	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) cərrahi müalicədən sonrakı müvəqqəti funksional pozulmalar	C	C	Ç
9	Limfoid, qanyaratma və həmcins toxumaların bədxassəli yenitörəmələri (limfo-, mielo-, retikulosarkomalar, leykozlar, limfomalar, limfogranulomatoz), paraproteinemik hemoblastozlar:			
	a) tez inkişaf edən, habelə qanın tərkibində mühüm dəyişikliklərlə və dövrü kəskinləşmələrlə, tədricən inkişaf edən	D	D	D
	b) qanyaratma sisteminin funksiyasının mülayim dərəcədə pozulması və nadir kəskinləşmələrlə, tədricən inkişaf edən	D	D	B və ya C FƏRDİ
	c) şüa və sitostatik terapiyadan sonrakı vəziyyət	D	D	D
10	Xoşxassəli yenitörəmələr (sinir sisteminin şişlərindən başqa):			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	C
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	C	C	A və ya B FƏRDİ
	ç) cərrahi müalicədən sonrakı müvəqqəti funksional pozulmalar	Ç	Ç	Ç
11	Qanın və qanyaratma orqanlarının xəstəlikləri Qanın və qanyaratma orqanlarının xəstəlikləri (anemiyalar, qanın laxtalanmasının pozulması, purpura və digər hemorragik vəziyyətlər, qanın və qanyaratma orqanlarının digər xəstəlikləri):			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə tez inkişaf edən	D	D	D
	b) qan tərkibinin mühüm dəyişiklikləri və dövrü kəskinləşmələrlə tədricən inkişaf edən	D	D	C
	c) qanyaratma sisteminin funksiyalarının mülayim dərəcədə pozulması və nadir hallarda kəskinləşmələrlə tədricən inkişaf edən	C	C	B
	ç) qanın qeyri-sistem xəstəliklərindən sonrakı müvəqqəti funksional pozulmalar	Ç	Ç	Ç
12	Endokrin xəstəliklər, qidalanmanın və maddələr mübadiləsinin pozulmaları Zob (sadə zob, qeyri-toksiki düyün zobu):			

	a) yanaşı orqanların funksiyalarının pozulmasına səbəb olan	C	C	B və ya C FƏRDİ
	b) hərbi geyim forması geyilməsini çətinləşdirən	C	C	A və ya B FƏRDİ
	c) hərbi geyim forması geyilməsini çətinləşdirməyən və endokrin pozulmalar olmadıqda	A-4	A	A; HDQ, UH, DP, XQ-da FƏRDİ
13	Qalxanabənzer vəzinin, digər endokrin vəzilərin digər xəstəlikləri, qidalanmanın pozulması, maddələr mübadiləsinin digər pozulmaları (tireotoksikoz, tireoiditlər, hipotireoz, şəkərli diabet, qalxanabənzerətrafi vəzilərin, böyrəküstü vəzilərin xəstəlikləri, hipovitaminoz, podagra, piylənmə):			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	C	C	A və ya B FƏRDİ
	ç) kəskin və ya xroniki xəstəliklərin kəskinləşməsindən, yaxud cərrahi müalicədən sonrakı vəziyyət, müvəqqəti funksional pozulmalarla	Ç	Ç	Ç
	d) zəif qidalanma; II dərəcəli piylənmə	A-4	A	A; HDQ, UH, DP, XQ-da FƏRDİ
14	Ruhi pozuntular Baş beyin üzvi zədələnməsi nəticəsində psixotik və qeyri-psixotik ruhi pozulmalar:			
	a) kəskin dərəcədə ifadə olunmuş davamlı ruhi pozuntular olduqda	D	D	D
	b) mülayim dərəcədə ifadə olunmuş ruhi pozuntular olduqda	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) qısamüddətli yüngül xəstəlik təzahürləri olduqda	B	B	Ç
	ç) baş beyin kəskin xəstəliyindən və ya qapalı kəllə-beyin travmasından sonrakı xəstəlik pozulmalarının davamlı bərpa edilməsi ilə	A-5	A	A
15	Endogen psixozlar:			
	a) şizofreniya və affektiv psixozlar tez-tez təkrarlanan fazalarla	D	D	D
	b) nadir tutmalarla affektiv psixozlar və tam ruhi sağlamlığın uzunmüddətli fasilələri ilə	C	C	B və ya C FƏRDİ
16	Simptomatik psixozlar və ekzogen etiologiyalı digər ruhi pozulmalar:			
	a) kəskin dərəcədə ifadə olunmuş davamlı ruhi pozuntular olduqda	D	D	D
	b) mülayim dərəcədə ifadə olunmuş uzunmüddətli astenik vəziyyət, şəxsiyyətin patoloji dəyişmələri və sinir sisteminin üzvi zədələnməsi olduqda	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) mülayim dərəcədə ifadə olunmuş uzun çəkən astenik vəziyyət olduqda	B	B	Ç
	ç) kəskin xəstəlikdən sonrakı yüngül və qısamüddətli astenik vəziyyət	A-5	A	A
17	Reaktiv psixozlar və nevrotik pozulmalar: a) kəskin dərəcədə ifadə olunmuş davamlı xəstəlik təzahürləri olduqda	D	D	D

	b) mülayim dərəcədə ifadə olunmuş, uzunmüddətli və ya təkrar xəstəlik təzahürləri olduqda	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) yüngül asteniya ilə nəticələnən mülayim dərəcədə ifadə olunmuş qısamüddətli xəstələnmə təzahürləri ilə	B	B	Ç
	ç) sağalma ilə başa çatan yüngül və qısamüddətli xəstəlik təzahürləri olduqda	A-5	A	A
18	Şəxsiyyət pozulmaları:			
	a) təkrar, uzunmüddətli dekompensasiyalara və ya patoloji reaksiyalara meyli kəskin dərəcədə ifadə olunmuş	D	D	D
	b) davamsız kompensasiya və ya tam kompensasiya ilə mülayim dərəcədə ifadə olunmuş	C	C	C
	c) şəxsiyyət reaksiyalarının davamlı kompensasiyası ilə	A-5	A	A
19	Narkomaniyalar və toksikomaniyalar:			
	a) kəskin dərəcədə ifadə olunmuş davamlı ruhi pozuntular olduqda	D	D	D
	b) mülayim dərəcədə ifadə olunmuş ruhi pozuntular və patoloji şəxsiyyət dəyişiklikləri olduqda	C	C	C
	c) ilkin təzahürləri olduqda	B	B	A və ya B FƏRDİ
20	Əqli gerilik:			
	a) kəskin dərəcədə ifadə olunmuş debillik də daxil olmaqla əqli inkişafdan qalmanın bütün formaları	D	D	D
	b) mülayim dərəcədə ifadə olunmuş və yüngül dərəcəli debillik	C	C	C
21	Epilepsiya:			
	a) tez-tez epileptik tutmalar və ya kəskin dərəcədə ifadə olunmuş ruhi pozuntular olduqda	D	D	D
	b) nadir epileptik tutmalar, tutmadan kənar ruhi pozuntularsız	B	B	A və ya B FƏRDİ
22	Sinir sistemi xəstəlikləri Mərkəzi sinir sisteminin yoluxucu, parazitər və virus xəstəlikləri və onların nəticələri. Ümumi infeksiyalar, kəskin və xroniki intoksikasiyalar zamanı baş və onurğa beyninin travmaları və onların nəticələri:			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə və ya tez şiddətlənən gedişli	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	C	C	A və ya C FƏRDİ
	ç) funksiyaların pozulması ilə müşayiət olunmayan obyektiv məlumatlar olduqda	B	B	A; HDQ, ÜH, DP, XQ-da FƏRDİ
23	Baş və onurğa beyninin travmaları və onların nəticələri. Mərkəzi sinir sisteminin xarici amillər təsirindən zədələnmələrinin nəticələri:			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	B və ya C FƏRDİ

	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	C	C	B, XQ-da FƏRDİ
	ç) funksiyaların pozulması ilə müşayiət olunmayan obyektiv məlumatlar olduqda, habelə anamnezdə son 3 ildə beyin travması olması (tibb müəssisəsi tərəfindən təsdiq olunmuş)	B	B	A; HDQ, ÜH, DP, XQ-da FƏRDİ
24	Baş və onurğa beyninin damar xəstəlikləri (subaraxnoidal, beyindəxili qansızmalar, digər kəllə daxili qansızmalar, beyin infarkti, baş və onurğa beyninin damar zədələnmələrinin nəticələri):			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	C
	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	C	C	B və ya C FƏRDİ
	ç) beyin qan dövranının keçici pozulmaları	C	C	B
	d) ürəkətmə (sadə və qıç olma ilə) ilə müşayiət olunan vegetativ damar distoniyası	B	B	A
25	Mərkəzi sinir sisteminin şiddətlənən üzvi xəstəlikləri, mərkəzi sinir sisteminin irsi və degenerativ xəstəlikləri (serebral degenerasiyalar, Parkinson xəstəliyi, digər ekstrapiramid xəstəliklər, spinoserebelyar degenerasiyalar, baş və onurğa beyninin şişləri, uşaq serebral iflici, anadangəlmə anomaliyalar (inkişaf qüsurları), habelə digər sinir-əzələ xəstəlikləri):			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə və ya tez şiddətlənən	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə və ya tədricən şiddətlənən	C	C	C
	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	C	C	A və ya B FƏRDİ
26	Periferik sinir sisteminin xəstəlikləri:			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	B	B	A və ya B FƏRDİ
	ç) funksiyaların pozulması olmadıqda	A-3	A	A
27	Periferik sinirlərin zədələnmələri və onların nəticələri:			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	B	B	A və ya B FƏRDİ
	ç) funksiyaların pozulması olmadıqda	A-4	A	A
28	Ruhi pozuntulardan, mərkəzi və ya periferik sinir sisteminin kəskin xəstəliklərindən, xroniki xəstəliklərin kəskinləşməsindən, zədələnməsindən, habelə onların cərrahi müalicəsindən sonrakı müvəqqəti funksional pozulmalar	Ç	Ç	Ç
	Gözün və onun əlavə aparatının xəstəlikləri			
29	Göz qapaqlarının, göz yaşı yollarının, göz yuvasının, konyunktivanın xəstəlikləri:			

	a) hər iki gözdə görmə və ya hərəkə funksiyaların kəskin dərəcədə pozulması ilə müşayiət olunan göz qapaqlarının, göz yuvasının və ya konyunktivanın mühüm dərəcədə ifadə olunmuş anatomik dəyişiklikləri, yaxud vəziyyətinin çatışmazlıqları			
	b) həmin şey bir gözdə və ya mülayim dərəcədə ifadə olunmuş halda hər iki gözdə olduqda; bir və ya hər iki gözdə göz qapaqlarının, göz yaşı yollarının, göz yuvasının, konyunktivanın kəskin dərəcədə ifadə olunmuş xəstəlikləri	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) göz qapaqlarının, göz yuvasının və ya konyunktivanın cüzi dərəcədə ifadə olunmuş anatomik dəyişiklikləri və ya vəziyyətinin çatışmazlıqları; bir və ya hər iki gözdə göz qapaqlarının, göz yaşı yollarının, göz yuvasının, hər iki konyunktivanın mülayim və ya cüzi dərəcədə ifadə olunmuş xəstəlikləri	A-4	A	A; HDQ; ÜH, DP, XQ-da FƏRDİ
30	Sklerin, buynuz təbəqəsinin, qüzhli qışanın və siliar cismnin, göz büllurunun, damarlı və tor qışanın, şüşəyabənər cismnin, görmə sinirinin xəstəlikləri, gözdaxili yad cisim:			
	a) hər iki gözdə görmə funksiyalarının aşağı enməsinin şiddətlənməsi ilə və ya tez-tez kəskinləşmələrlə, kəskin dərəcədə ifadə olunmuş	D	D	D
	b) eyni şey bir gözdə və ya mülayim dərəcədə ifadə olunmuş halda hər iki gözdə olduqda	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) bir gözdə, şiddətlənməyən, nadir kəskinləşmələrlə, mülayim dərəcədə ifadə olunmuş	A-4	A	
31	Torlu qışanın laylanması və cırılması:			
	a) hər iki gözdə qeyri-travmatik etiologiyalı	D	D	D
	b) hər iki gözdə travmatik etiologiyalı	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) bir gözdə hər cür etiologiyalı	C	C	B və ya C FƏRDİ
32	Qlaukoma:			
	a) hər iki gözdə inkişaf etmiş və sonrakı mərhələlərdə	D	D	D
	b) eyni şey bir gözdə	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) başlanğıc mərhələdə, bir və ya hər iki gözün preqlaukoma mərhələsində	C	C	B
33	Göz əzələlərinin xəstəlikləri ilə, müstəqil hərəkətlərinin və rəngduyma pozuntuları ilə bağlı olan görmə pozulmaları:			
	a) göz almasının hərəkə əzələlərinin diplopiya ilə müşayiət olunan davamlı iflici	C	C	B və ya C FƏRDİ
	b) eyni şey diplopiya olmadıqda; binokulyar görmənin olmaması ilə müşayiət edilən həmrəy çəpgözlük	A-4	A	A; HDQ; ÜH, DP, XQ-da FƏRDİ
	c) dixromaziya, II-III dərəcəli rəngduyma zəifliyi	A-3	A	A
34	Refraksiya və akkomodasiyanın pozulmaları:			
	a) hər hansı gözün meridianlardan birində 12,0 DPTR-dən artıq yaxıngörməsi və ya uzaqgörməsi və ya hər hansı gözdə iki əsas meridianda 6,0 DPTR-dən artıq refraksiya fərqi ilə hər növ astigmatizm	D	D	D

	b) hər hansı gözün meridianlardan birində 8,0 DPTR-dən artıq və 12,0 DPTR-yə qədər yaxıngörməsi və ya hər hansı gözdə iki əsas meridianda, 4,0 DRTR-dən artıq və 6,0 DRTR-yə qədər refraksiya fərqi ilə hər növ astigmatizm	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) hər hansı gözün meridianlardan birində 6,0 DPTR-dən artıq və 8,0 DPTR-yə qədər yaxıngörməsi	C	C	A və ya B FƏRDİ
	ç) hər hansı gözün meridianlardan birində 3,0 DPTR-dən artıq və 6,0 DPTR-yə qədər yaxıngörməsi və ya hər hansı gözün meridianlardan birində 6,0 DPTR-dən artıq və 8,0 DPTR-yə, qədər uzaqgörməsi və ya hər hansı gözdə iki əsas meridianda 2,0 DPTR-dən artıq və 4,0 DPTR-yə qədər refraksiya fərqi ilə hər növ astigmatizm	A-4	A	A; HDQ; ÜH, DP, XQ-da FƏRDİ
	d) uğursuz müalicə ilə nəticələnən hər iki gözdə akkomodasiyanın davamlı spazmı, parezi və ya iflici	C	C	B
	e) eyni şey uğurlu stasionar müalicədən sonra	A-4	A	A; HDQ; ÜH, DP, XQ-da FƏRDİ
35	Korluq və ya zəif görmə:			
	a) bir gözün görmə itiliyinin 0,09 və aşağı olduqda və ya onun korluğu digər gözün görmə itiliyi 0,3 və aşağı olması ilə, habelə bir gözün göz almasının olmaması ilə digər gözün görmə itiliyi 0,3 və aşağı olması, yaxud hər iki gözün görmə itiliyinin 0,2 və aşağı olması	D	D	D
	b) bir gözün görmə itiliyinin 0,09 və aşağı olması və ya onun korluğu olduqda digər gözün görmə itiliyi 0,4 və yuxarı olması, habelə bir gözün göz almasının olmaması digər gözün görmə itiliyi 0,4 və yuxarı olanda, yaxud bir gözün görmə itiliyi 0,3 olanda digər gözün görmə itiliyinin 0,3-dən 0,1-dək olması	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) bir gözün görmə itiliyi 0,4 olanda digər gözün görmə itiliyinin 0,3-dən 0,1-dək olması	C	C	A və ya B FƏRDİ
36	Kəskin xəstəliklərdən, xroniki xəstəliklərin kəskinləşməsindən, zədələnmədən və ya cərrahi müalicədən sonra görmə orqanlarının müvəqqəti funksional pozulmaları	Ç	Ç	Ç
	Qulağın və məməyabənər çıxıntının xəstəlikləri			
37	Xarici qulağın xəstəlikləri	A-5	A	A; HDQ; ÜH, DP, XQ-da FƏRDİ
38	İrinsiz orta otit və eşitmə borusunun xəstəlikləri, irinaxma ilə orta otit, mastoidit, orta qulağın və məməyabənər çıxıntının digər xəstəlikləri:			
	a) ikitərəfli və ya birtərəfli, poliplərlə, təbil boşluğunda qranulyasiyalarla, sümük kariesi ilə, yaxud burunun və ya burunətrafi boşluqların xroniki xəstəlikləri və burun tənəffüsünün davamlı pozulması ilə müşayiət olunan	C	C	B və ya C FƏRDİ
	b) ikitərəfli, "a" bəndində göstərilən xəstəliklərlə müşayiət olunmayan və ya birtərəfli epitimpanit	B	B	A; ÜH, DP, XQ-da FƏRDİ
	c) birtərəfli irinli mezotimpanit, təbil zarının davamlı quru dəşikləri, habelə keçirilmiş otitin digər qalıq təzahürləri	A-5	A	A; HDQ-da FƏRDİ
	Başgicəllənmə sindromu, vestibulyar aparatın digər xəstəlikləri:			
39	a) davamlı, mühüm dərəcədə ifadə olunmuş vestibulyar-vegetativ pozulmalar	D	D	D
	b) davamsız, nadir təkrarlanan, mülayim dərəcədə ifadə olunmuş vestibulyar-vegetativ pozulmalar	C	C	B və ya C FƏRDİ

	c) vestibulyar qıcıqlanmalara davamlı və mühüm dərəcədə ifadə olunmuş həssaslıq	A-4	A	A: ÜH, DP, XQ-da FƏRDİ HDQ-da YS
40	Otoskleroz, qulağın digər xəstəlikləri, karlıq:			
	a) hər iki qulağın karlığı və ya lal-karlıq	D	D	D
	b) digər qulaq 2 m-ə qədər məsafədə pıclıtlı nitqi eşitməklə bir qulağın karlığı və ya bir qulaq 1 m-ə qədər məsafədə və digər qulaq 2 m-ə qədər məsafədə pıclıtlı nitqi eşitməsi ilə eşitmənin davamlı zəifləməsi	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) digər qulaq 2 m-dən artıq məsafədə pıclıtlı nitqi eşitməklə bir qulağın karlığı və ya bir qulaq 2 m-ə qədər məsafədə və digər qulaq 3 m-ə qədər məsafədə pıclıtlı nitqi eşitməsi ilə eşitmənin davamlı zəifləməsi	C	C	A, B, HDQ, ÜH, DP, XQ-da FƏRDİ
	ç) pıclıtlı nitqin hər iki qulaqda 3 m və ya bir qulaqda 1 m, digər qulaqda 4 m qədər məsafədən eşitməsi ilə eşitmənin davamlı zəifləməsi	A-4	A	A; HDQ, ÜH, DP, XQ-da FƏRDİ
41	Qulağın, məməyəbənzər çıxıntının kəskin xəstəlikləri və xroniki xəstəliklərin kəskinləşməsindən, zədələnməsindən və ya cərrahi müalicədən sonrakı müvəqqəti funksional pozulmalar	Ç	Ç	Ç
42	Qan dövrəni sisteminin xəstəlikləri Rəvmatizm, ürəyin revmatik xəstəlikləri (revmatik perikardit, miokardit, mitral, aortal və digər qapaqların revmatik qüsurları). Qeyri-revmatik miokarditlər, endokarditlər, o cümlədən bakterial (infeksion) endokardit. Ümumi qan dövrəninə pozulması ilə müşayiət olunan ürəyin digər xəstəlikləri (kardiomiopatiya, ürək ritminin və keçiriciliyinin pozulmaları):			
	a) III mərhələ	D	D	D
	b) II mərhələ	D	D	C
	c) I mərhələ	C	C	A, B, ÜH, DP, XQ-da FƏRDİ
	ç) ürəyin qazanılma təcrid olunmuş qüsurları ümumi qan dövrəninə pozulması olmadan	B	B,	A; HDQ, ÜH, DP, XQ-da FƏRDİ
	d) ürəyin digər xəstəlikləri ümumi qan dövrəninə pozulması olmadan	A-4	A	A; HDQ, ÜH, DP, XQ-da FƏRDİ
43	Hipertoniya xəstəliyi (essensial hipertoniya, başlıca ürəyin, böyrəklərin, baş beyin damarlarının zədələnməsi ilə hipertoniya xəstəliyi):			
	a) III mərhələ	D	D	D
	b) II mərhələ	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) I mərhələ	C	C	A, B, HDQ, ÜH, DP, XQ-da FƏRDİ
44	Ürəyin işemiyə xəstəliyi: infarktdan sonrakı kardioskleroz, stenokardiya və ürəyin işemiyə xəstəliyinin ümumi və (və ya) tac qan dövrəninə pozulması ilə müşayiət olunan digər kəskin və yarıkəskin formaları (tac aterosklerozu, aterosklerotik kardioskleroz, ürəyin anevrizması):			
	a) III dərəcəli	D	D	D
	b) II dərəcəli	C	C	B və ya C FƏRDİ

	c) I dərəcəli	C	C	B, C, DP, XQ-da FƏRDİ
45	Aortanın, magistral, periferik arteriyaların və venaların, limfa damarlarının xəstəlikləri və travmalarının nəticələri (obliterasiyaedici ateroskleroz, anevrizmalar, flebitlər, flebitrombozlar, varikoz və postrombotik xəstəliklər, boş vena sindromu, anqiotrofonevrozlar, gemangiomas, limfedema):			
	a) qan dövrəninə və funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) qan dövrəninə və funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	C
	c) qan dövrəninə və funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	B	B	A, B, ÜH, XQ-da FƏRDİ
	ç) qan dövrəninə və funksiyaların pozulması ilə müşayiət olunmayan obyektiv məlumatlar olduqda	A-4	A	A
46	Babasil:			
	a) tez-tez kəskinləşmələrlə və ikinci dərəcəli qan azlığı ilə	C	C	B və ya C FƏRDİ
	b) düynülərin xaricə çıxması ilə II mərhələ	C	C	A və ya B FƏRDİ
	c) uğurlu müalicə ilə nəticələnən nadir kəskinləşmələrlə	A-4	A	A; HDQ, ÜH, DP, XQ-da FƏRDİ
47	Neyrosirkulyator distoniya (hipertenziv, hipotenziv, kardial və ya qarışıq tipli):			
	a) mühüm dərəcədə ifadə olunmuş davamlı vegetativ-damar pozulmaları və ürək ritminin pozuntuları olduqda	C	C	B
	b) mülayim dərəcədə ifadə olunmuş davamlı pozuntular olduqda	A-4	A	A; HDQ, ÜH, DP, XQ-da FƏRDİ
48	Cərrahi müalicədən, qan dövrəni sisteminin kəskin xəstəlikləri və xroniki xəstəliklərin kəskinləşməsindən sonrakı müvəqqəti funksional pozulmalar	Ç	Ç	Ç
49	Tənəffüs orqanlarının xəstəlikləri Yuxarı tənəffüs yollarının xəstəlikləri (burun arakəsməsinin ayrılığı, burun boşluğunun polipləri, xroniki sinuit, ozena, badamcıq vəzilərin və adenoidlərin xroniki xəstəlikləri, allergik rinitlər):			
	a) polipoz sinuitlər, tez-tez kəskinləşmələrlə irinli sinuitlər	C	C	B və ya C FƏRDİ
	b) mühüm dərəcədə ifadə olunmuş üfunətli zökəm	C	C	C
	c) irinsiz sinuitlər, nadir kəskinləşmələrlə irinli sinuitlər	A-4	A	A; HDQ, ÜH, DP, XQ-da FƏRDİ
	ç) xroniki dekompensasiya olunmuş tonsillit	A-4	A	A
	d) qulağın və ya burunətrafı boşluqların barofunksiyasının kəskin, davamlı pozulması; burun tənəffüsünün pozulması ilə müşayiət olunan burun arakəsməsinin ayrılığı; burun boşluğunun selikli qişasının distrofiyası, adenoidlər	A-4	A;	HDQ-da YS
50	Qırtlağın və traxeyanın boyun hissəsinin xəstəlikləri və zədələri:			

	a) tənəffüs və səs funksiyalarının mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) tənəffüs və səs funksiyalarının mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) tənəffüs və səs funksiyalarının cüzi dərəcədə pozulması ilə	C	C	A və ya B FƏRDİ
51	Ağ ciyərlərin və plevranın xroniki qeyri-spesifik xəstəlikləri, ağ ciyərlərin qeyri-vərəm etiologiyalı xəstəlikləri:			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	A-4	A	A; HDQ, ÜH, DP, XQ-da FƏRDİ
52	Bronxial astma:			
	a) tez-tez kəskinləşmələrlə ağır formaları	D	D	D
	b) orta dərəcəli formaları	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) nadir tutmalarla yüngül formaları	C	C	A, B, ÜH, XQ-da FƏRDİ
	ç) üç il və daha artıq müddətdə tutmalar olmadıqda	A-4	A	A
53	Tənəffüs orqanlarının cərrahi müalicəsindən, kəskin xəstəliklərdən, xroniki xəstəliklərin kəskinləşməsindən sonrakı müvəqqəti funksional pozulmalar	Ç	Ç	Ç
54	Həzm orqanlarının xəstəlikləri Dişlərin inkişafının və çıxmasının pozulmaları:			
	a) bir çənədə 10 və daha artıq dişin olmaması və ya onların çıxarılan protezlə əvəz edilməsi, bir çənədə 8 azı dişin olmaması; yuxarı çənədə bir tərəfdən 4 azı dişin, alt çənədə digər tərəfdən 4 azı dişin olmaması və ya onların çıxarılan protezlə əvəz edilməsi	C	C	A; HDQ, ÜH, DP, XQ-da FƏRDİ
	b) bir çənədə 4 və daha artıq frontal dişin olmaması və ya çıxarılmayan protezlə əvəz etmək mümkün olmayanda ikinci kəsici dişin, köpək dişin və birinci kiçik azı dişin dalbadal olmaması	A-4	A	A; HDQ-da FƏRDİ
	c) fəsadlanmış çoxlu karies	A-2	A	A
55	Dişlərin bərk toxumalarının, pulpanın, periapikal toxumaların, diş ətinin və parodontun, tüpürcək vəzilərinin, ağır boşluğunun yumşaq toxumalarının xəstəlikləri; dilin xəstəlikləri və digər vəziyyətləri:			
	a) parodontit, ağır dərəcədə yayılmış parodontoz	C	C	A; XQ-da FƏRDİ
	b) parodontit, orta dərəcədə yayılmış parodontoz, stomatitlər, qinqivitlər, xeylitlər və ağızın selikli boşluğunun, tüpürcək vəzilələrinin və dilin müalicə olunmayan digər xəstəliklər	B	B	A; HDQ, ÜH, DP, XQ-da FƏRDİ
	c) parodontit, yüngül dərəcəli yayılmış parodontoz	A-3	A	A
56	Çənə-üz anomaliyaları (anadangəlmə inkişaf qüsurlarından başqa), dişlərin və onların dayaq aparatlarının digər xəstəlikləri və vəziyyətləri, çənələrin xəstəlikləri:			
	a) tənəffüs, iybilmə, çeynəmə, udma və nitq funksiyalarının mühüm dərəcədə pozulmaları ilə	D	D	D

	b) tənəffüs, iybilmə, çeynəmə, udma və nitq funksiyalarının mülayim dərəcədə pozulmaları ilə	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) tənəffüs, iybilmə, çeynəmə, udma və nitq funksiyalarının cüzi dərəcədə pozulması ilə	A-5	A	A; HDQ, ÜH, DP, XQ-da FƏRDİ
	ç) funksiyaların pozulması olmadan obyektiv məlumatlar olduqda	A-4	A	A
57	Mədənin xora xəstəliyi, onikibarmaq bağırsağın xora xəstəliyi:			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	C	C	A; HDQ, ÜH, DP, XQ-da FƏRDİ
58	Mədənin və onikibarmaq bağırsağın xəstəlikləri (mədənin və onikibarmaq bağırsağın xora xəstəliyindən başqa), həzm orqanlarının digər xəstəlikləri, öd kisəsinin və öd yollarının xəstəlikləri, mədəaltı vəzinin xəstəlikləri, yoluxucu olmayan enterit və kolitlər, Kron xəstəliyi, qara ciyərin xroniki xəstəlikləri, qara ciyər sirrozu:			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcə pozulması ilə	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) funksiyaların cüzi dərəcə pozulması ilə	A-3	A	A; HDQ, DP-da FƏRDİ
59	Qida borusunun, bağırsaqların (onikibarmaq bağırsaqdan başqa) və peritonun xəstəlikləri (kardiospazm, ezofaqit, xora, daralma, stenoz, perforasiya, divertikullar, qida borusunun spazmı, bağırsaq keçməməzliyi, anusun çatları və fistulları, polip, düz bağırsağın çıxması, qida borusunun, bağırsaqların və peritonun digər xəstəlikləri):			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	A-5	A	A; HDQ, ÜH, DP, XQ-da FƏRDİ
	ç) funksiyaların pozulması olmayan obyektiv məlumatlar olduqda	A-4	A	A; HDQ, ÜH, DP, XQ-da FƏRDİ
60	Yırtıq (qasıq, bud, göbək yırtığı); qarın boşluğunun digər yırtıqları:			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	B
	c) funksiyaların pozulması ilə müşayiət olunmayan obyektiv məlumatlar olduqda	A-5	A	A

61	Həzm orqanlarının cərrahi müalicədən, kəskin xəstəliklərdən və xroniki xəstəliklərin kəskinləşməsindən sonrakı müvəqqəti funksional pozulmaları	Ç	Ç	Ç
62	Dərinin və dərialtı birləşdirici toxumanın xəstəlikləri Dərinin və dərialtı birləşdirici toxumanın infeksiyaları və digər iltihabi xəstəlikləri:			
	a) xroniki ekzemanın çətin müalicə olunan yayılmış formaları, dəri örtüyünün yayılmış lixenifikasiyası ilə diffuz neyrodermiti, pemfigus, herpesəbənzər dermatit	D	D	D
	b) yayılmış psoriasis, yayılmış absesləşən və xroniki xora piodermiyası, ekzemanın məhdud və tez-tez təkrarlanan formaları, dəri örtüyünün ocaqlı lixenifikasiyalı diffuz neyrodermiti, diskoid qırmızı qurd eşənəyi, fotodermatitlər	C	C	B və ya C FƏRDI
	c) ekzemanın məhdud, nadir təkrarlanan formaları, psoriazların məhdud formaları	C	C	A və ya B FƏRDI
	ç) ekzemanın davamlı remissiyalı məhdud formaları	A-4	A	A
63	Dərinin və dərialtı birləşdirici toxumanın digər xəstəlikləri:			
	a) yuva dazlığının və vitiloqunun yayılmış və total formaları	C	C	A; HDQ, ÜH, DP, XQ-da FƏRDI
	b) xroniki öre, təkrarlanan Kvinke ödemləri	C	C	B və ya C FƏRDI
	c) məhdud sklerodermiya, dominant bayağı ixtioz	C	C	A və ya B FƏRDI
	ç) yuva dazlığının məhdud formaları, vitiligo, kserodermiya, follikulyar ixtioz	A-4	A	A
64	Sümük-əzələ sisteminin və birləşdirici toxumanın xəstəlikləri Birləşdirici toxumanın diffuz xəstəlikləri, revmatoid artrit, Bexterev xəstəliyi, Reyter xəstəliyi, düynülü periarterit, Veqener qranulematozu, birləşdirici toxumanın digər sistem xəstəlikləri, psoriatik artropatiya və infeksiya ilə bağlı olan digər artritlər (reaktiv artritlər):			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə, davamlı və kəskin dərəcədə ifadə olunmuş dəyişikliklər ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması və tez-tez kəskinləşmələrlə	D	D	C
	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması və nadir kəskinləşmələrlə	C	C	A və ya B FƏRDI
65	İri oynaqların, qığırdaqların cərrahi xəstəlikləri və travmaları, osteopatiyalar və qazanılmış sümük-əzələ deformasiyaları (diz oynaqının oynagdaxili zədələri, osteomielit, periostit, sümüklərin digər infeksiyon zədələri, deformasiyaedici osteit və osteopatiya, osteoxondropatiyalar, oynaqların, sümüklərin və qığırdaqların digər xəstəlikləri və travmaları):			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	B və ya C FƏRDI
	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	C	C	A və ya B FƏRDI
	ç) funksiyaların pozulması olmayan obyektiv məlumatlar olduqda	A-4	A	A; HDQ, ÜH, DP, XQ-da FƏRDI

66	Onurğanın xəstəlikləri və onların nəticələri (spondilez və onunla əlaqədar olan vəziyyətlər, fəqərələrarası disklərin xəstəlikləri, onurğanın digər xəstəlikləri, onurğanın əyilməsi və digər qazanılmış deformasiyaları):			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	B və ya C FƏRDI
	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	C	C	A, B, ÜH, DP, XQ-da FƏRDI
	ç) funksiyaların pozulması olmayan obyektiv məlumatlar olduqda	A-4	A	A; ÜH, DP, XQ-da FƏRDI; HDQ-da YS
67	Əlin və barmaqların olmaması, deformasiyası, qüsurları:			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	D	D	B və ya C FƏRDI
	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	C	C	B
	ç) funksiyaların pozulması olmayan obyektiv məlumatlar olduqda	A-4	A	A; HDQ, ÜH, DP-da FƏRDI
68	Yastıpəncəklik və pəncənin digər deformasiyaları:			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	B və ya C FƏRDI
	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	B	B	A; XQ-da FƏRDI
	ç) funksiyaların pozulması olmayan obyektiv məlumatlar olduqda	A-5	A	A
69	Ətrafların, funksiyanın pozulmasına səbəb olan və ya hərbi geyim və ayaqqabı geyilməsini çətinləşdirən deformasiyalar:			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	B və ya C FƏRDI
	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	C	C	A; ÜH, DP, XQ-da FƏRDI; HDQ-da YS
	ç) funksiyaların pozulması olmayan obyektiv məlumatlar olduqda	A-4	A	A; HDQ-da FƏRDI
70	Ətrafın olmaması:			
	a) yuxarı və ya aşağı ətrafların hər hansı səviyyədə ikitərəfli amputasiya güdülləri; bütün yuxarı və ya aşağı ətrafın olmaması	D	D	D
	b) bazunun və ya budun yuxarı üçdə birinə qədər hər hansı səviyyədə ətrafın olmaması	D	D	C
71	Sidik-çinsiyət sisteminin xəstəlikləri Böyrəklərin xroniki xəstəlikləri (xroniki qlomerulonefrit, xroniki ilkin pielonefrit, nefroskleroz, nefrotik sindrom, ilkin-büzülmüş böyrək, böyrəklərin amiloidozu, xroniki interstisial nefrit və digər nefropatiyalar):			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	B və ya C FƏRDI

72	Pielonefrit (ikincili), hidronefroz: böyrəklərin, sidik axarlarının, sidik kisəsinin, sidik borusunun daşları; böyrəklərin və sidik axarlarının digər xəstəlikləri; sistit, sidik kisəsinin digər xəstəlikləri; qeyri-zöhrəvi uretrit; sidik borusunun strikturası; sidik borusunun digər xəstəlikləri:			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	C	C	A və ya B FƏRDİ
	ç) funksiyaların pozulması olmayan obyektiv məlumatlar olduqda	A-4	A	A; XQ-da FƏRDİ
73	Kişi cinsiyyət orqanlarının xəstəlikləri (hiperplaziya, prostat vəzinin iltihabı və digər xəstəlikləri; xayanın hidropsu, orxit və epididimit, qıraq cismnin hipertrofiyası, cinsiyyət üzvünün xəstəlikləri; kişi cinsiyyət orqanlarının digər xəstəlikləri):			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	C	C	A və ya B FƏRDİ
	ç) obyektiv məlumatlar olduqda cüzi klinik təzahürlərlə	A-4	A	A
74	Qadın cinsiyyət orqanlarının cinsi funksiyalarının pozulması ilə müşayiət olunan xroniki iltihabi xəstəlikləri (yumurtalıq, uşaqlıq borularının, çanaq birləşdirici toxumasının, peritonun, uşaqlığın boyuncuğunun, uşaqlıq yolunun, vulvanın iltihabi xəstəlikləri)	D	D	D
75	Genital və ekstragenital endometrioz:			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	A-4	A	A
76	Qadın cinsiyyət orqanlarının xaricə çıxması və digər düzgün olmayan vəziyyətləri, genital fistullar:			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) funksiyaların pozulması olmayan obyektiv məlumatlar olduqda	C	C	B
77	Ovarial-menstrual funksiyaların pozulmaları:			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	A	A	A
78	Sidik-cinsiyyət sisteminin və qadın cinsiyyət orqanlarının kəskin xəstəliklərindən, xroniki xəstəliklərin kəskinləşməsindən və cərrahi müalicədən sonrakı müvəqqəti funksional pozulmaları	Ç	Ç	Ç
79	Hamiləlik, doğuş, doğuşdan sonrakı dövr və onların ağırlaşmaları Hamiləlik, doğuşdan sonrakı dövr:			

	a) fəsadlaşmış gedişlə	Ç	Ç	Ç
	b) fəadsız	Ç	Ç	Ç
80	Anadangəlmə inkişaf qüsurları, deformasiyalar və xromosom anomaliyaları Orqanların və sistemlərin anadangəlmə inkişaf qüsurları:			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	C
	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	C	C	A və ya B FƏRDİ
	ç) funksiyaların pozulması olmayan obyektiv məlumatlar olduqda	B	B	A
81	Travmaların, zəhərlənmələrin və xarici amillərin digər təsirlərinin nəticələri Kəllə sümüklərinin mərkəzi sinir sisteminin üzvi zədələnməsi əlamətləri olmayan sınıqları (kəllə qübbəsinin, üz sümüklərinin, o cümlədən alt və üst çənələrin sınıqları, başqa sümüklərin sınıması ilə müşayiət olunan kəllə və ya üz sümüklərinin digər sınıqları):			
	a) kəllə boşluğunda yad cismin olması ilə; kəllə qübbəsi sümüklərinin plastik materialla əvəz edilmiş mühüm dərəcədə defektinin (20 sm ² -dən artıq) və ya plastik materialla əvəz edilməmiş 8 sm ² -dən artıq defektinin olması; çənə-üz nahiyəsinin funksiyalarının mühüm dərəcədə pozulması ilə defektləri və deformasiyaları	D	D	D
	b) kəllə sümüklərinin 8 sm ² -ə qədər plastik materialla əvəz edilməmiş defekti ilə; 20 sm ² -ə qədər plastik materialla əvəz edilmiş defekti ilə	C	C	B və ya C FƏRDİ
82	Onurğanın, bədən sümüklərinin, yuxarı və aşağı ətraf sümüklərinin sınıqları (çanaq, kürək, körpücük, mil və dirsək sümüklərinin, bud sümüyü boyuncuğunun və bud sümüyünün, qamış və incə sümüklərinin, topuğun sınıqları, boruşəkili sümüklərin çoxsaylı sınıqları):			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	C	C	A, B, ÜH, XQ-da FƏRDİ
	ç) funksiyaların pozulması ilə müşayiət olunmayan obyektiv məlumatlar ilə	A-4	A	A
83	Döş qəfəsi və qarın boşluqlarının, çanaqdaxili orqanların travmaları (travmatik pnevmo- və hemotoraks, ürəyin, ağ ciyərlərin, həzm aparatının, qara ciyərin, dalağın, böyrəklərin, çanaq orqanlarının, qarın boşluğunun digər orqanlarının travmaları, çoxsaylı ağır travmalar):			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	C	C	B

	ç) funksiyaların pozulması olmayan obyektiv məlumatlar olduqda	A-5	A	A; HDQ, DP-da FƏRDİ
84	Dərinin və dərialtı birləşdirici toxumanın travmalarının nəticələri:			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	B
	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	C	C	A; HDQ, DP-da FƏRDİ
85	Dərman maddələri və bioloji substansiyalarla zəhərlənmələr, qeyri-tibbi təyinatlı maddələrin toksiki təsiri (radiasiyanın, aşağı və yüksək temperaturların, işığın, havanın və ya suyun yüksək təzyiqinin, digər xarici amillərin):			
	a) funksiyaların mühüm dərəcədə pozulması ilə	D	D	D
	b) funksiyaların mülayim dərəcədə pozulması ilə	C	C	B və ya C FƏRDİ
	c) funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə	A-4	A	A; HDQ, DP, XQ-da FƏRDİ
86	Dəri-əzələ sisteminin, birləşdirici toxumanın, dəri, dərialtı toxumanın xəstəliklərinin, yaralanmaların, travmaların, zəhərlənmələrin, xarici amillərin təsiri nəticələrinin müalicəsindən sonrakı müvəqqəti funksional pozulmaları	Ç	Ç	Ç
87	Bundan əlavə Qeyri-kafi fiziki inkişaf:			
	a) bədənin çəkisi 45 kq-dan az və boyu 148 sm-dən azdır	C	C	C
	b) eyni şey, ilkin hərbi qeydiyyatda götürülərkən və ya hərbi xidmətə çağırılarkən ilk dəfə aşkar edilmişsə	Ç	Ç	Ç
88	Gecə sidik saxlaya bilməməsi:			
	a) təkrar stasionar müalicə uğursuz olduqda tez-tez təzahürlər	C	C	B və ya C FƏRDİ
	b) orta dərəcədə təzahür edən	C	C	A
	c) nadir dərəcədə təzahür edən	A-5	A	A
89	Kəmələmə və dil dolaşması:			
	a) kəmələmənin bütün nitq aparatını əhatə edən, tənəffüsün pozulması və nevrotik təzahürlərlə yüksək dərəcəsi; nitqi çətin başa düşülən dərəcədə pəltəklilik	C	C	C
	b) kifayət qədər aydın olmayan nitqə səbəb olan mülayim kəmələmə və ya pəltəklilik	B	B	B

“Xəstəliklər cədvəli”nin maddələrinin təqviminə dair

İZAHATLAR

Yoluxucu və parazitər xəstəliklər

Maddə 1

“a” bəndi yoluxucu xəstəliklərin müalicə olunmayan və ya çətin müalicə olunan xroniki residivli formalarını nəzərdə tutur.

12 aydan az müddətdə bruselyozun kəskin formasını keçirmiş, “Xəstəliklər cədvəli”nin I qrafası üzrə şəhadətləndirilənlər, remissiyanın davamlılığını qiymətləndirmək üçün “b” bəndi üzrə hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız hesab edirlər. Çağırış üzrə hərbi xidmət keçən hərbi qulluqçulara bruselyozun kəskin formasından sonra 45 gündən 60 günə qədər xəstəliyə görə məzuniyyət verilir.

Xroniki bruselyoz tez-tez residiv verəndə (ildə 2 dəfə və daha artıq) və müvafiq orqan və sistemlərdə, onların funksiyasının pozulması ilə müşayiət olunan, davamlı qalıq dəyişiklikləri olduqda “Xəstəliklər cədvəli”nin I, II qrafaları üzrə şəhadətləndirilənlər barəsində rəy “a” bəndi üzrə çıxarılır.

Bruselyozun kliniki təzahürləri olmadan müsbət seroloji və ya allergoloji reaksiyaların (Rayt, Xeddelson, Bürne reaksiyaları) olması hərbi xidmətə müvəqqəti yararsızlıq və ya hərbi xidmətə məhdud yararlılıq haqqında rəy çıxarılması üçün əsas ola bilməz.

Çağırış üzrə hərbi xidmət keçən, xroniki dizenteriyadan əziyyət çəkən, habelə qarın yatalağı, paratif və salmonell bakteriyalarının daşıyıcısı olan hərbi qulluqçular stasionarda müalicə olunmalıdırlar. 3 aydan artıq müddətdə davamlı bakteriya daşıyıcılığı halında onlar “a” bəndi üzrə dinc dövrdə hərbi xidmətə yararsız, müharibə dövründə məhdud yararlı hesab edirlər. “Xəstəliklər cədvəli”nin I qrafası üzrə şəhadətləndirilənlər isə müalicə olunmaq üçün “b” bəndi üzrə 6 ay müddətinə hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız hesab edirlər. Sonralar laboratoriya müayinələri ilə təsdiq olunmuş bakteriya daşıyıcılığı davam etdikdə, onlar “a” bəndi üzrə şəhadətləndirilirlər.

Tifo-paratifoz xəstəliklərin, dizenteriya və salmonellezin törədiciilərini xroniki ifraz edən, “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası ilə şəhadətləndirilən hərbi qulluqçuların yararlılıq dərəcəsi “a” bəndinə əsasən fərdi təyin edilir.

Digər kəskin və xroniki yoluxucu və parazitər xəstəliklər (exinokokkoz, trixosefalez, toksoplazmoz, hemorragik qızdırmalar və s.) olduqda hərbi qulluqçuların hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası müalicə qurtardıqdan sonra orqanların və sistemlərin funksiyalarının vəziyyətindən asılı olaraq təyin edilir. Daxili orqanlarında, orqanın bir seqmenti və daha böyük həcmdə parazitər kistası olan şəxslər “Xəstəliklər cədvəli”nin I və II qrafası ilə “a” bəndinə görə şəhadətləndirilirlər. Hərbi qulluqçuların cərrahi müalicəsi tibbi şəhadətləndirilmədən sonra aparılır.

Virus hepatiti xəstəliyi keçirmiş, çağırış üzrə hərbi xidmət keçən hərbi qulluqçular RYK ilə işə və XQ-lərdə xidmətə yararsız hesab edirlər, “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası ilə şəhadətləndirilən hərbi qulluqçular və Azərbaycan

can Respublikası Silahlı Qüvvələrinin mülki işçiləri isə 6 aydan sonra təkrar şəhadətləndirilməklə, RYK ilə işə və XQ-lərdə xidmətə müvəqqəti yararsız hesab edilir. HDQ-də hərbi xidmət keçən və virus hepatiti, qarın yatalağı, paratitflərin fəsadlaşmamış yüngül və orta ağır formalarını keçirmiş hərbi qulluqçular 6 aydan sonra təkrar şəhadətləndirilməklə paraşütlə tullanmağa müvəqqəti yararsız sayılır. Həmin müddət keçdikdən sonra göstərilən şəxslər qara ciyərin və həzm aparatının funksiyalarının pozuntusu olmadıqda, paraşütlə tullanmağa buraxılırlar. Ağır forma virus hepatiti, qarın yatalağı, paratitflər və ya ləng gedişli (2 aydan artıq) hepatit keçirmiş, HDQ-də çağırış üzrə hərbi xidmət keçən hərbi qulluqçular HDQ-də xidmətə yararsız hesab edilir; "Xəstəlik cədvəli"nin III qrafası ilə şəhadətləndirilən hərbi qulluqçuların HDQ-də xidmətə yararlılığı fərdi təyin edilir.

Virus hepatiti A (fəsadlaşmamış yüngül və orta ağırlıqlı forması), qarın yatalağı və paratitflər keçirmiş dalgıclar, 3-6 aydan sonra təkrar şəhadətləndirilməklə, dalgıclıq işlərinə yararsız sayılırlar. Təkrar şəhadətləndirmə zamanı qara ciyərin və həzm aparatının funksional pozuntuları olmadığı halda, onlar 60 metrə qədər dərinliklərdə dalgıclıq işlərinə yararlı hesab edilir. Bununla belə, dərin su dalgıcları 60 metrdən artıq dərinliyə enməklə dalgıclıq işlərinə, müalicə qurtardıqdan ən azı bir il sonra yararlı hesab edilə bilərlər.

Çağırış üzrə hərbi xidmət keçən hərbi qulluqçulardan olan, istənilən ağırlıq formasında virus hepatiti, qarın yatalağı və ağır formada paratitflər keçirmiş dalgıclar dalgıclıq işlərinə yararsız hesab edilir.

"Xəstəliklər cədvəli"nin III qrafası ilə şəhadətləndirilən hərbi qulluqçulardan olan, ağır formada virus hepatiti B, C və ya A, qarın yatalağı və paratitflər keçirmiş dalgıclar 12 aydan sonra təkrar şəhadətləndirilməklə dalgıclıq işlərinə yararsız hesab edilir. Qara ciyərin və həzm aparatının funksiyası normal olduqda, təkrar şəhadətləndirilmədən sonra onlar 60 metrə qədər dərinliklərdə dalgıclıq işlərinə yararlı hesab edilə bilərlər.

İstənilən ağırlıq formasında virus hepatiti B və ya C, qarın yatalağı və paratitflər keçirmiş və "Xəstəliklər cədvəli"nin I qrafası üzrə şəhadətləndirilənlər dalgıclıq ixtisası üzrə təhsilə yararsız hesab edilir.

Virus hepatiti A keçirmiş, "Xəstəliklər cədvəli"nin I qrafası üzrə şəhadətləndirilənləri, əgər müalicədən sonra ən azı 12 ay keçmişsə və qara ciyərin funksiyalarının pozuntusu yoxdursa, fərdi qiymətləndirmə qaydasında dalgıclıq ixtisası üzrə təhsilə yararlı hesab etmək olar.

Virus hepatiti B səthi (Avstraliya) antigeninin daşıyıcılığı, qara ciyərin gizli keçən xroniki xəstəliyinin istisna edilməsi məqsədi ilə müfəssəl müayinə aparılması üçün əsasdır.

Virus hepatiti, qarın yatalağı, paratitflər keçirmiş hərbi qulluqçular, C. Naxçıvanski adına hərbi litseyin məzunları, vətəndaşlar, onlarda qara ciyərin və həzm aparatının funksiyalarının pozuntusu olmadıqda, stasionar müalicənin qurtarmasından sonra, 6 aydan tez olmayaraq, hərbi tədris müəssisələrinə daxil olmağa yararlı hesab edilir.

Komplementin toksoplazma antigeni ilə birləşmə reaksiyası və toksoplazminlə dərialtı allergiya sınağı ilə təsdiq olunmuş xroniki toksoplazmozun (sub-

febrilitet, limfadenopatiya, qara ciyərin böyüməsi, uveitlər və xorioretinitlər, beyində və əzələlərdə kalsifikatlar) kliniki təzahürləri olan şəhadətləndirilənlər barəsində rəy "a" bəndi üzrə çıxarılır.

Yoluxucu - virus və parazitar xəstəliklərin sinir sistemi, digər orqan və sistemlərin funksiyalarının pozulmaqla zədələnməsi ilə müşayiət olunan nəticələri olduqda şəhadətləndirilmə "Xəstəliklər cədvəli"nin müvafiq maddələri üzrə keçirilir.

Kəskin yoluxucu və parazitar xəstəliklər keçirdikdən sonra müvəqqəti funksional pozuntular olduqda və stasionar müalicə başa çatdıqdan sonra xəstədə ümumi astenizasiya, zəifləmə, qeyri-kafi qidalanma saxlandıqda, "b" bəndinə əsasən qərar qəbul edilir. Xəstəliyə görə məzuniyyətə ehtiyac olması haqqında rəy xəstəliyin ağır, orta ağır və fəsadlaşmış hallarında, qalıq dəyişikliklərinin davamlılığını qiymətləndirmək və şəhadətləndirilənin hərbi xidmət vəzifələrini icra etmək qabiliyyətinin tam bərpa olunması üçün on beş gündən az olmayan müddət tələb olunduqda çıxarılır.

Yoluxucu xəstəliklərin (virus hepatiti, qarın yatalağı, paratitflər, hemorragik qızdırmalar və s.) yüngül formasını keçirmiş hərbi qulluqçulara xəstəliyə görə 20 günə qədər məzuniyyət verilir.

Stasionar müalicə qurtardıqdan sonra davamlı astenizasiya vəziyyəti qaldığı zaman hepatitin, qarın yatalağının, paratitflərin ağır və orta ağır formalarını keçirmiş hərbi qulluqçular barəsində, habelə kəskin dövrün təzahür dərəcəsiindən asılı olmayaraq, xəstəliyin ağır fəsadlaşmaları inkişaf etdikdə (bağırsağ perforasiyası, bağırsağ qanaxması, miokardit, pnevmoniya, parapnevmonik plevrit), hospital müalicədən sonra xəstəliyə görə məzuniyyətə ehtiyac olması haqqında rəy çıxarılır.

Ayrı-ayrı hallarda qarın yatalağının, paratitflərin, virus hepatitinin ağır və orta ağır formalarını keçirmiş, "Xəstəliklər cədvəli"nin III qrafası ilə şəhadətləndirilən hərbi qulluqçular reabilitasiya üçün 24 günlük pulsuz putyovka ilə hərbi sanatoriyaya göndərilə bilərlər.

Hərbi tədris müəssisələrinin kursantları və dinləyiciləri virus hepatitinə, qarın yatalağına, paratitflərə görə hospital müalicədən sonra reabilitasiya mərkəzlərinə göndərilir, hərbi hissəyə yazılırlar.

Virus hepatiti, qarın yatalağı, paratitflər keçirmiş vətəndaşlar hərbi xidmətə çağırıldıqda və ya könüllü hərbi xidmətə daxil olan zaman, stasionar müalicədən sonra 6 ay müddətində hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız hesab edilir.

Maddə 2

"a" bəndinə bakteriya ifrazetmə və dağılma fazasında tənəffüs orqanlarının aktiv vərəminin bütün formaları; plevranın empiyeması; ağ ciyərlərin və plevranın divararasının yerdəyişməsi ilə nəticələnən böyük qalıq dəyişiklikləri, habelə cərrahi müalicənin III dərəcəli tənəffüs (ağ ciyər) çatışmazlığı ilə müşayiət olunan nəticələri; bronxların fistulez (deşikli) zədələnmələri aiddir.

"b" bəndinə stasionar müayinə nəticəsində təyin edilmiş, vərəm mikobakteriyalarının ifrazı və dağılma fazası olmadan, tənəffüs orqanlarının aktiv vərəmi-

nin bütün formaları; müalicə prosesində transformasiya olunmuş nazik divarlı kistaya bənzər boşluqlar (kavemanın açıq tipli bitişməsi); habelə cərrahi müalicənin II dərəcəli tənəffüs (ağ ciyər) çatışmazlığı ilə müşayiət olunan nəticələri aiddir.

Müalicə səmərəsiz olduqda və ya ondan imtina olunduqda “Xəstəliklər cədvəli”nin I və II qrafasına görə hərbi qulluqçular “a” və ya “b” bəndi üzrə şəhadətləndirilir.

“c” bəndinə uzunmüddətli hospital və sanatoriya müalicəsi nəticəsində təyin olunmuş tənəffüs orqanlarının zəifləşən aktiv, klinik - rentgenoqrafiya sağalma ilə nəticələnmiş vəzəmi: intoksikasiya simptomlarının yox olması, bakteriya ifrazının kəsilməsi, kavemanın sağlması, ağ ciyərlərdə infiltrasiyanın sorulub getməsi və plevra boşluğunda mayenin rezorbsiyası halları aiddir. Bu bəndə həmçinin ağ ciyərlərin və plevranın böyük qalıq dəyişiklikləri də aiddir.

Böyük qalıq dəyişiklikləri: - ilkin vərəm kompleksinin çoxlu (5-dən artıq) xırda (1 sm-ə qədər) və tək-tək (5-ə qədər) iri (1 sm-dən artıq) komponentləri və ya dəqiq təsvir olunan sahələr; ağ ciyərlərin yayılmış (1 seqmentdən artıq) fibroz-sirrofik dəyişiklikləri; icmal rentgenoqramlarla və tomoqramlarla sənədləşdirilmiş iri (1 sm-dən artıq qalınlıqda) plevral qalınlaşmaları hesab olunurlar.

Ekssudativ plevrit və vərəm etiologiyalı digər serozitlərin (perikardit, poliserozit və s.) diaqnozu sitoloji, immunoloji, mikrobioloji müayinə metodları, zəruri hallarda isə həm də punksiya biopsiyası və bronxoloji (bronxoskopiya) müayinəsi ilə təsdiq edilməlidir. Quru plevritlərin vərəm etiologiyası, vərəm diaqnostikası və immunoloji diaqnostika metodları, sınaq müalicə və laborator müayinələrinin dinamikası ilə sübut olunmalıdır. “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası ilə şəhadətləndirilənlər haqqında 60 günə qədər xəstəliyə görə məzuniyyətə ehtiyacı olması qərarı qəbul edilir. Məzuniyyətdən sonra, xəstəliyin aktivliyi qeyd edilmirsə, tənəffüs çatmazlığının dərəcəsindən asılı olaraq, “b”, “c” və ya “ç” bəndi üzrə qərar çıxarılır.

Həmçinin, vətəndaşlar ilkin hərbi qeydiyyatı götürülərkən və hərbi xidmətə çağırılarkən, əsas müalicə kursu başa çatdıqdan sonra yaxın 3 il müddətində (ağ ciyərlərin və plevranın qalıq dəyişiklikləri olması ilə vərəmin keçirilməsi sübut olunarsa), habelə I (birinci) dərəcəli tənəffüs (ağ ciyər) çatışmazlığı ilə müşayiət olunan və ya onsuz, cərrahi müalicədən sonra, bu bənd üzrə şəhadətləndirilir. Əsas müalicə kursuna, ümumi müddəti 9-12 aydan az olmamaqla, hospital, sanatoriya və ambulatoriya mərhələləri daxildir. “Xəstəliklər cədvəli”nin II qrafası üzrə şəhadətləndirilənlər stasionar müalicə başa çatdıqdan sonra, “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası üzrə şəhadətləndirilənlər isə sanatoriya və ya stasionar müalicə başa çatdıqdan sonra HHK-ya təqdim olunurlar.

“Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası ilə şəhadətləndirilən hərbi qulluqçular barəsində, hospital müalicə başa çatdıqdan sonra, funksiyanın bərpa olunması üçün 1-2 aydan az olmayaraq vaxt zəruri olduqda, fiziatrin müşahidəsi altında ambulator şəraitdə müalicəni davam etdirmək üçün, məzuniyyət başa çatdıqdan sonra HHK-da şəhadətləndirilməklə xəstəliyə görə təkrar məzuniyyətə ehtiyac olması haqqında rəy çıxarmağa icazə verilir.

“ç” bəndinə kliniki müalicə olunmuş, vərəm qrupunda müşahidə başa çat-

dıqdan və dispanser qeydiyyatından çıxarıldıqdan sonra (ağ ciyər vərəminin stasionar müalicəsi başa çatdıqdan 3 il sonra), tənəffüs orqanlarının keçirilmiş vərəminin (o cümlədən spontan müalicə olunmuş) kiçik qalıq dəyişiklikləri aiddir.

Ağ ciyərlərdə və döş qəfəsi daxili limfa düyünlərində tək-tək xırda petrifikatların olması bu maddənin tətbiqi üçün əsas deyil, hərbi xidmətkeçməyə, hərbi tədris müəssisələrinə və C. Naxçıvanski adına hərbi litseyə daxil olmağa mane olmur.

Tənəffüs orqanlarının vərəmindən müalicə olunmuş zabidlərin peşə reabilitasiyası məqsədi ilə təkrar şəhadətləndirilməsi əsas müalicə kursunun başa çatmasından sonra 3 ildən tez olmayaraq, hospitalların pulmonologiya (terapiya) şöbələrində müayinə olunduqdan sonra keçirilir.

“Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası ilə şəhadətləndirilən, bu maddənin “ç” bəndində göstərilən dəyişikliklərə malik olan hərbi qulluqçuların qeyri-vərəm sanatoriyalarına göndərilməsi tibbi göstəricilər üzrə ümumi əsaslara görə həyata keçirilir.

Maddə 3

“a” bəndinə gedişinin xarakterindən, müddətindən və nəticəsindən asılı olmayaraq müxtəlif orqanların və sistemlərin əlaqəli zədələnməsi ilə generasiya olunmuş vəzəmi; onurğanın, boruşəkili sümüklərin və oynaqların sızib yığılmış abseslər və fistullarla müşayiət olunan aktiv şiddətlənən vəzəmi; sidik-cinsiyyət orqanlarının və döş qəfəsindən kənar digər nahiyələrin dağılma fazasında və bakteriya ifrazı ilə müşayiət olunan vəzəmi; gözlərin, görmə funksiyalarının getdikcə artan zəifləməsi ilə müşayiət olunan vəzəmi; dəri vərəminin yayılmış və dərinə eybəcərləşdirən formaları; ürək kisəsinin, peritonun və peritondaxili limfa düyünlərinin, mədənin, bağırsağın, qara ciyərin, dalağın, qulaq-burun-boğaz orqanlarının şiddətlənən vəzəmi; metatuberkulez nefrosklerozu, keçirilmiş sidik-ifrazat sistemi orqanları vərəminin qalıq dəyişiklikləri və nəticələri, çıxarıldıqdan sonra bir böyrəyin olmaması (qalan böyrəyin funksiyası pozulduqda), böyrəklərin və sidik-ifrazat yollarının digər cərrahi müalicəsinin nəticələri (xroniki böyrək çatışmazlığı və ya ifrazat funksiyasının kəskin pozuntusu olduqda); sidik ifrazının kəskin pozulması ilə sidik kisəsinin çapıqlı dəyişiklikləri, vərəmə görə ikitərəfli kastrasiyadan sonra xayaların olmaması aiddir.

“b” bəndinə onurğanın, sümüklərin və oynaqların, sidik-cinsiyyət orqanlarının və döş qəfəsindən kənar nahiyələrin əsas kurs dövründə sızıntısız və fistullsız periferik limfa düyünlərinin dağılma fazasız, fistulsuz, bakteriya ifrazatı olmadan aktiv məhdud vəzəmi; böyrəklərin ifrazat funksiyasının və sidik ifrazının mülayim pozulması ilə müşayiət olunan sidik-ifrazat yollarının cərrahi müalicəsinin nəticələri; başqa orqanlarının vərəminin cərrahi müalicəsinin onların funksiyasının mülayim pozuntusuna gətirmiş nəticələri aiddir.

“c” bəndinə döş qəfəsindən kənar nahiyələrin 3-5 il müddətində xüsusi terapiyanın əsas kursunun başa çatmasından sonra sönmüş vəzəmi aiddir.

Ayrı-ayrı hallarda “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası ilə şəhadətləndirilən,

hərbi xidmətkeçmənin son yaş həddinə çatmamış hərbi qulluqçular, müxtəlif orqanların və sistemlərin əlaqəli zədələnməsi ilə generasiya olunmuş vərəmə görə müalicə yaxşı səmərə verdikdə, orqan və sistemlərin funksiyalarının pozulması olmadıqda, bu maddənin “c” bəndi üzrə hərbi xidmətə yararlı hesab edilə bilərlər.

“ç” bəndinə döş qəfəsindən kənar nahiyyələrin, müalicə başa çatdıqdan 3 il sonra (onurğanın, boruşəkilli sümüklərin və oynaqların vərəmi olduqda - 5 il) aktivlik əlamətləri olmayan və vərəm dispanserində qeydiyyatdan çıxarılmış, qeyri-aktiv vərəmi aiddir.

Vərəm sanatoriyasına göndərilmə və HHK-da şəhadətləndirilmə eyni ilə ağ ciyər vərəmi xəstəliklərində olan göstəricilər üzrə keçirilir.

Döş qəfəsindən kənar nahiyyələrin vərəmindən müalicə olunmuş zabitlərin peşə reabilitasiyası məqsədi ilə təkrar şəhadətləndirilməsi Mərkəzi Hərbi Kliniki Hospitalda stasionar müayinədən sonra, lakin əsas müalicə kursunun başa çatmasından 3 ildən (onurğanın, boruşəkilli sümüklərin və oynaqların vərəmi üçün - 5 il) tez olmayaaraq keçirilir.

Döş qəfəsindən kənar nahiyyələrin vərəmi olan şəxslər barəsində HHK-nın rəyi həm də zədələnmiş orqanların funksiyasının vəziyyətindən asılı olaraq “Xəstəliklər cədvəli”nin müvafiq maddələri əsasında da çıxarılır.

Maddə 4

Cüzam diaqnozu təyin edildiyi halda hərbi qulluqçular hərbi xidmətə yararsız hesab edilirlər. Müvafiq səhiyyə orqanı tərəfindən qeydiyyatda götürülmüş cüzama tutulan xəstənin ailəsindən olan vətəndaşlar ilkin hərbi qeydiyyatda götürülərkən və hərbi xidmətə çağırılarkən, habelə belə ailələrdən olan hərbi qulluqçular hərbi xidmətə yararsız hesab edilirlər. Anamnezində qeyri-ailə təması olan şəxslər müayinəyə göndərilirlər və yoluxma əlamətləri olmadıqda hərbi xidmətə yararlı hesab edilirlər.

Maddə 5

Qanyaratma sisteminin, digər orqanların patoloji dəyişiklikləri ilə müşayiət olunan anadangəlmə və qazanılma xarakterli immun çatışmazlığı halları olduqda hərbi xidmətə, hərbi-uçot ixtisasları üzrə xidmətə yararlılıq kateqoriyası zədələnmiş orqanın və ya orqanlar sisteminin funksiyalarının pozulması dərəcəsiindən asılı olaraq “Xəstəliklər cədvəli”nin müvafiq maddələri üzrə təyin edilir.

Maddə 6

İlkin hərbi qeydiyyatda götürülərkən, hərbi xidmətə çağırılarkən, könüllü hərbi xidmətə daxil olarkən vətəndaşlarda, habelə hərbi qulluqçularda zöhrəvi xəstəliklər aşkar olunduqda, onlar müalicə edilməlidirlər. Belə şəxslər sağalma ilə nəticələnən müalicədən sonra hərbi xidmətə yararlıdırlar.

Xroniki və ya fəsadlaşmış formalı zöhrəvi uretritlərin müalicəsinin başa çatması üçün 3 aydan artıq müddət tələb olunursa, hərbi xidmətə çağırılarkən və ya könüllü hərbi xidmətə daxil olarkən vətəndaşlar 6 ay müddətinə hərbi xid-

mətə müvəqqəti yararsız, ilkin, təkrar və ya gizli sifilis olduqda isə 12 ay müddətinə hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız hesab edilirlər.

Süzənək və sifilisin müalicə olunub qurtarması meyarı zöhrəvi xəstəliyin klinik əlamətlərinin yox olması və laboratoriya yoxlaması zamanı üç dəfə mənfəi nəticənin alınması hesab olunur. Əgər sifilisin tam müalicəsindən 12 ay sonra klassik seroloji reaksiyaların mənfəiləşməsi baş verməmişsə, şəhadətləndirmə “b” bəndi üzrə keçirilir.

Daxili orqanlar, sümüklər, sinir sistemi sifilislə zədələndikdə onların funksiyalarının pozulması dərəcəsiindən asılı olaraq, şəhadətləndirilmə həm də “Xəstəliklər cədvəli”nin müvafiq maddələri üzrə keçirilir.

Maddə 7

Mikrosporiya, trixofitiya xəstəliyi olan vətəndaşlar müalicə olunmalıdırlar. Hərbi xidmətə çağırılarkən və ya könüllü hərbi xidmətə daxil olarkən onlar 6 ay müddətinə hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız hesab olunurlar.

Dermatofitiyadan əziyyət çəkən hərbi qulluqçular müalicə olunmalıdırlar. Müalicə başa çatdıqdan sonra onlar hərbi xidmətə yararlı hesab olunurlar.

Mikoz diaqnozu laboratoriya müayinələri ilə təsdiq olunmalıdır.

Yenitörəmələr

Maddə 8

“a” bəndinə sümüklərin və oynaqların, yayılması və mərhələsindən asılı olmayaraq, bədxassəli yenitörəmələri; digər orqanların və sistemlərin uzaq metastazlarla və ya qeyri-radikal cərrahi müalicədən sonra bədxassəli yenitörəmələri, şişin mərhələsindən və yayılmasından asılı olmayaraq, xəstənin bədxassəli yenitörəmənin müalicəsindən imtina etməsi halları aiddir.

“b” bəndinə digər orqanların və sistemlərin bədxassəli yenitörəmələrinin, o cümlədən regional metastazlarla yenitörəmələrin radikal müalicəsindən sonrakı vəziyyətlər; alt dodağın və ya dərinin bədxassəli şişlərinin radikal müalicəsindən sonrakı çapıqlar aiddir.

“b” bəndində göstərilmiş bədxassəli yenitörəmələr olan xəstələrin stasionar müalicəsi başa çatdıqdan sonra HHK qarşısında hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyasının təyin edilməsi məsələsi qoyulmadıqda, “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası üzrə şəhadətləndirilənlərə “c” bəndi üzrə xəstəliyə görə məzuniyyət verilir.

“Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası ilə şəhadətləndirilən və hərbi xidmətkeçmənin son yaş həddinə çatan, habelə təşkilati-ştat tədbirləri ilə əlaqədar, başqa səbəblərə görə hərbi xidmətdən buraxılmalı olan hərbi qulluqçular bədxassəli prosesin nahiyyəsindən, mərhələsindən və yayılmasından, habelə xəstəliyin başlanğıcından keçən vaxtdan asılı olmayaraq, “a” bəndi üzrə şəhadətləndirilirlər. Alt dodağın və dərinin metastazsız xərçənginin radikal müalicə olunub aradan qaldırılması halları istisna təşkil edir ki, bu kateqoriya ilə şəhadətləndirilənlər üçün “b” bəndi tətbiq olunur.

Maddə 9

“a” bəndinə keçirilən müalicənin səmərəsi olmadıqda və ya müvəqqəti xarakter daşıdıqda qanın və qanyaratma orqanlarının bədxassəli xəstəlikləri aiddir.

Tədrisən şiddətlənən, müalicəsi uzunmüddətli müsbət səmərə verən, ildə bir dəfədən artıq olmayaraq kəskinləşən və hərbi xidmət vəzifələrini icra etmək imkanı saxlanılan xəstəlik olduqda şəhadətləndirilmə “b” bəndi üzrə keçirilir.

“c” bəndinə qanın və qanyaratma orqanlarının bədxassəli xəstəliklərinə görə şüa və sitostatik terapiyadan sonrakı vəziyyətlər aiddir. Xəstəliyə görə məzuniyyət yalnız şüa və ya sitostatik terapiyanın birinci kursundan sonra verilir.

“Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası ilə şəhadətləndirilən və hərbi xidmət keçmənin son yaş həddinə çatan, habelə təşkilatı-ştat tədbirləri ilə əlaqədar, başqa səbəblərə görə hərbi xidmətdən buraxılmalı olan hərbi qulluqçular bədxassəli prosesin nəhiyəsindən, mərhələsindən və yayılmasından, habelə xəstəliyin başlanğıcından keçən vaxtdan asılı olmayaraq, “a” bəndi üzrə şəhadətləndirilirlər.

Maddə 10

Xoşxassəli yenitörəmələrə görə şəhadətləndirilənlərə müalicə təklif olunur. Bu maddə müalicənin qeyri-qənaətbəxş nəticələri olduğu və ya müalicədən imtina edildiyi hallarda tətbiq olunur.

“a” bəndinə dərinin, dərialtı toxumaların, qan və ya limfa damarlarının hərbi geyim forması və ya sursat gəzdirməyə imkan verməyən yenitörəmələri; burun-udlağın getdikcə şiddətlənən fibromaları, mühüm dərəcəli kliniki təzahürlərlə (ətraf orqanların, habelə döş qəfəsinin digər yanaşı orqanlarının yerdəyişməsi, sıxışdırılması, dağıdılması) divararasının fibromaları; ağ ciyər - bronx aparatının qan hayxırma, bronxostenoz və ya ateletakla müşayiət olunan yenitörəmələri; həzm orqanlarının udma aktını və qida keçməsinə mühüm dərəcədə çətinləşdirən və qidalanmanın zəifləməsi ilə müşayiət olunan yenitörəmələri; daxili sekresiya vəzilərinin endokrin pozuntusuz, yanaşı orqanlarının funksiyaların pozulmasına (yerdəyişməsinə, sıxışdırılmasına) səbəb olan yenitörəmələri; sidik kisəsinin mühüm dərəcədə ifadə olunan dizurik pozuntulu və ya qanaxma ilə müşayiət olunan geniş və ya çoxsaylı papillomaları aiddir.

“b” bəndinə dərinin, dərialtı toxumaların, qan və ya limfa damarlarının hərbi geyim forması və ya sursat gəzdirməsinə çətinləşdirən yenitörəmələri; orqanların funksiyasının pozulması ilə müşayiət edilən divararası yenitörəmələri; ağ ciyər-bronx aparatının mülayim dərəcədə kliniki təzahürlərlə yenitörəmələri; həzm orqanlarının, qidalanmanın zəifləməsi olmadan yenitörəmələri; sidik kisəsinin mülayim dərəcədə dizurik pozuntulu papillomaları aiddir.

Bu bəndə həmçinin süd vəzisinin və qadın cinsiyyət orqanlarının fon vəziyyətləri və şişqabağı xəstəlikləri: süd vəzisinin displaziyası və atipik hiperplaziyası, anemiyaya gətirib çıxaran qanaxma, habelə qan təchizatı pozuntusu ilə submukoz və ya subseroz düyünlər olduqda, yüksək artımla (bir il ərzində şişin

5 həftəlik hamiləliyə və daha böyük ölçüyə uyğun gəlməsi) müşayiət olunan 12 həftəlik hamiləliyə uyğun gələn və daha böyük ölçüdə uşaqlığın miomaları; vəzikistoz hiperplaziya; polipoz, adenomatoz endometriya; uşaqlığın adenomiozunun xoriorezistent formaları; uşaqlığın boynunun eroziyaları və displaziyaları; servikal kanalın polipləri; funksiyaların pozulması ilə müşayiət olunan bartolin vəzilərin kistaları; vulvanın kraurozu; uşaqlıq yolunun kista və fibromaları da aiddir.

“c” bəndinə həzm orqanlarının dispeptik pozuntularla müşayiət olunan yenitörəmələri; qadın cinsiyyət orqanlarının cərrahi müalicə tələb edən yenitörəmələri; uşaqlığın 11 həftəlik hamiləliyə uyğun gələn ölçüdə, kliniki təzahürlərsiz miomaları; yanaşı orqanların zədələnməsi olmadıqda, konservativ müalicədən yaxşı kliniki səmərə olduqda, uşaqlığın adenomiozu; bartolin vəzilərin simptomusuz kistası və uşaqlıq yolunun simptomusuz kista və fibroması aiddir.

“ç” bəndi üzrə xəstəliyə görə məzuniyyət döş qəfəsi və ya periton boşluğunun xoşxassəli yenitörəmələrinin cərrahi müalicəsindən sonra, stasionar müalicənin başa çatmasından sonra hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası dəyişmədikdə və funksiyaların tam bərpa olunması üçün bir aydan az olmayan vaxt zəruri olduqda verilir.

Hərbi geyim forması, ayaqqabı geyilməsi və ya sursat gəzdirməsinə çətinləşdirməyən xoşxassəli yenitörəmələr - lipomatoz, hemangiomalar, çoxsaylı ziyyilli və piqmentli nevuslar, dermoid kistalar, xondromalar, habelə uşaqlıq boyununun eroziya və displaziyasının, servikal kanalın poliplərinin, bartolin vəzilərinin kistalarının, uşaqlıq yolunun kista və fibromalarının radikal cərrahi müalicəsinin funksiyaların pozulması ilə müşayiət olunmayan nəticələri bu maddənin tətbiq edilməsi üçün əsas deyil, hərbi xidmət keçməyə, hərbi tədris müəssisələrinə və C. Naxçıvanski adına hərbi litseyə daxil olmağa mane olmur.

Baş və onurğa beyninin xoşxassəli yenitörəmələri olan şəxslər “Xəstəliklər cədvəli”nin 25-ci maddəsi üzrə, periferik sinir sisteminin xoşxassəli yenitörəmələri olanlar isə 26-cı maddəsi üzrə şəhadətləndirilirlər.

Qanın və qanyaratma orqanlarının xəstəlikləri

Maddə 11

“a” bəndinə ixtisaslaşmış stasionarda müayinə zamanı təyin edilmiş qanaxmalarla və qansızmalarla müşayiət olunan hipoplastik və ya aplastik anemiyalar, trombositopatiyaların irsi formaları, hemofiliyalar, koagulopatiyalar, habelə tez-tez yoluxucu fəsadlaşmalarla müşayiət olunan qazanılma və ya anadangəlmə davamlı immun çatışmazlığı halları (insanın immun çatışmazlığı virusunun törətdiyi xəstəlikdən başqa) aiddir.

Çağırış üzrə hərbi xidmət keçən hərbi qulluqçular yalnız qlükokortikoid terapiya ilə remissiyaya nail olunduqda “c” bəndi üzrə, yaxşı səmərə ilə splenektomiya keçirənlər “b” bəndi üzrə, aparılmış müalicənin kifayət dərəcədə səmərəsi olmadıqda isə “a” bəndi üzrə şəhadətləndirilirlər.

Qlükokortikoid terapiyadan və ya splenektomiyadan yaxşı səmərə ilə auto-

immun trombositopenik purpuranın epizodunu keçirmiş, “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası ilə şəhadətləndirilən hərbi qulluqçular “ç” bəndi üzrə şəhadətləndirilir. Hemorragik təzahürlər olmadan, tədricən şiddətlənən xroniki gedişli mülayim dərəcədə ifadə olunmuş trombositopeniya ilə və əvəzedici hormonal terapiyaya (splenektomiyadan sonra və ya onsuz) zərurət olmadıqda şəhadətləndirilmə “c” bəndi üzrə, splenektomiyadan cüzi səmərə olduqda və ya səmərə olmadıqda isə “a” bəndi üzrə keçirilir.

Villebrand xəstəliyi olduqda şəhadətləndirmə, funksiyaların pozulması dərəcəsindən və xəstəliyin gedişindən asılı olaraq, “a”, “b” və ya “c” bəndi üzrə keçirilir.

İkincili anemiyalara görə “b” və ya “c” bəndi üzrə şəhadətləndirilmə anemiyaya gətirib çıxaran əsas xəstəlik üzrə keçirilir.

Qanın sistem xəstəliyi ilə bağlı olmayan, qidalanmanın zəifləməsi və iş qabiliyyətinin aşağı düşməsi ilə müşayiət olunmayan müxtəlif etiologiyalı mülayim dərəcədə ifadə olunmuş anemiya, leykopeniya və trombositopeniya olduqda şəhadətləndirilmə “ç” bəndi üzrə keçirilir.

Xəstəliyə görə məzuniyyətə ehtiyac olması haqqında qərar yalnız o hallarda qəbul edilir ki, əmək qabiliyyətinin tam bərpa olunması və hemotoloji göstəricilərin normallaşması üçün bir aydan az olmayan vaxt tələb olunsun (İfadə olunma dərəcəsinə görə yüngül dərəcəli (hemoqlobin 90 q/l-dən artıq), orta dərəcəli (hemoqlobin 90 q/l-dən 70 q/l-ə qədər) və ağır dərəcəli (hemoqlobin 70 q/l-dən az) anemiyalar fərqləndirilir).

Endokrin xəstəliklər, qidalanmanın və maddələr mübadiləsinin pozuntuları

Maddə 12

Bu maddə ilə şəhadətləndirilənlərə cərrahi müalicə təklif olunur. Müalicənin qeyri-qənaətbəxş nəticələri olduğu hallarda və ya yanaşı orqanların funksiyalarının pozulmasına səbəb olan, yaxud hərbi geyim forması geyilməsini çətinləşdirən zoba görə cərrahi əməliyyatdan imtina edildikdə, şəhadətləndirilmə “a” və ya “b” bəndi üzrə keçirilir. I-II dərəcəli eutireoid zobu olanlar hərbi xidmətə yararlı sayılırlar.

Cərrahi müalicədən sonra şəhadətləndirilmə “Xəstəliklər cədvəli”nin 13-cü maddəsinin “ç” bəndinə əsasən keçirilir.

Davamlı endokrin pozuntular olduqda şəhadətləndirilmə “Xəstəliklər cədvəli”nin 13-cü maddəsi üzrə keçirilir.

Maddə 13

İlkin hərbi qeydiyyatı götürülərkən, hərbi xidmətə çağırılarkən və ya könüllü hərbi xidmətə daxil olarkən vətəndaşların, habelə çağırış üzrə hərbi xidmət keçən hərbi qulluqçuların şəhadətləndirilməsi yalnız stasionar müayinə və müalicədən sonra keçirilir. “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası ilə şəhadətləndirilən hərbi qulluqçular ambulator müayinədən sonra şəhadətləndirilə bilərlər.

“a” bəndinə düyünlü və diffuz toksiki zobun ağır formaları (bədənin çəkisinin xəstəliyin əvvəlindəki bədənin çəkisinin 50 faizinə qədər azalması, adinamiya, kəskin dərəcədə ifadə olunmuş ekzoftalm, sakit halda təngənəfəslik, nəbz döyüntülərinin 1 dəqiqədə 120 və daha çox olması, əsas mübadilənin 50 faiz və daha çox artması, müxtəlif vjsseral fəsadlaşmalar), habelə şəkərli diabetin ağır forması ilə bağlı olan mühüm dərəcədə ifadə olunmuş davamlı pozuntuları (karbohidrogen mübadiləsinin kompensasiyası üçün sutkada 60 vahid və daha çox insulin tələb olunur, asetonuriya, ketoz) aiddir.

Şəkərli diabetin ağır forması olan xəstələrə həmçinin o şəxslər aid edilir ki, onlarda, hiperqlikemiyanın səviyyəsindən və müalicənin xarakterindən asılı olmayaraq, mühüm dərəcədə ifadə olunmuş retinopatiya, nefropatiya, periferik nefropatiya, anqiopatiya vardır.

Bu bəndə həmçinin daxili sekresiya vəzilərinin (hipofizin, böyrəküstü vəzilərin, qalxanabənzər, qalxanabənzər ətrafı və cinsiyyət vəzilərinin), onların funksiyalarının kəskin pozulması və əvəzedici terapiyadan səmərənin olmaması ilə nəticələnən xəstəlikləri, habelə IV dərəcəli alimentar piylənmə də aiddir.

“b” bəndinə endokrin vəzilərin orta ağırlıq dərəcəsində xəstəlikləri ilə bağlı olan mülayim dərəcədə ifadə olunmuş davamlı pozuntuları aiddir. Orta ağırlıq dərəcəsində şəkərli diabet zamanı karbohidrogen mübadiləsinin kompensasiyasına daimi dietoterapiya fonunda şəkəri aşağı salan preparatların peroral qəbulu və ya gündə 60 vahid insulin daxil edilməsi ilə nail olunur. Mülayim dərəcədə ifadə olunmuş retinopatiya, nefropatiya, periferik nefropatiya, anqiopatiya ilə müşayiət olunan şəkərli diabet xəstələri də bu bənd üzrə şəhadətləndirilir. III dərəcəli alimentar piylənmə də bu bəndə aiddir.

Yankəskin, fibroz və autoimmun xroniki tireoiditi olan şəxslər qalxanabənzər vəzinin funksiyasından asılı olaraq, “a” və ya “b” bəndi üzrə şəhadətləndirilir.

“c” bəndinə diffuz toksiki zobun qarşısı alına bilən yüngül formaları (yüngül nevroza bənzər simptomatika, fiziki ağırlıqlara dözümlüyn zəifləməsi, nəbz döyüntülərinin dəqiqədə 100-ə qədər olması, qalxanabənzər vəzinin I-II dərəcəli böyüməsi zamanı əsas mübadilə artımının 30 faizdən çox olmaması, həmçinin şəkərli diabetin qlikemiyanın səviyyəsi bir gün ərzində 8,9 mmol/litrədən (160 milliqram - faiz) çox olmayan və pəhrizlə asan normallaşan formaları aiddir.

“ç” bəndinə qalxanabənzər vəzidə və digər endokrin vəzilərdə cərrahi müdaxilədən sonrakı hallar, habelə kəskin tireoditlərin müalicəsindən sonrakı hallar aiddir. Hərbi xidmətə çağırılarkən vətəndaşlar həmin səbəblərdən 6 ay müddətinə hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız hesab edirlər.

Digər orqanların və sistemlərin zədələnməsi olduqda şəhadətləndirilmə həmçinin “Xəstəliklər cədvəli”nin müvafiq maddələri üzrə də keçirilir.

Hipotrafiya ilə vətəndaşlar hərbi xidmətə çağırılarkən 12 ayadək müddətə hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız hesab edirlər, hərbi qulluqçular isə stasionar müayinə və müalicə olunmalıdırlar.

Qidalanmanın vəziyyətini qiymətləndirmək üçün bədənin çəkisinin kəmiyyətinin boyun metrə ifadə olunmuş kəmiyyətinin kvadratına bölünməsi ilə təyin

edilən bədən çəkisi indeksindən (BÇİ=bədən çəkisi (kq): boyun kəmiyyətinin (m-lə) kvadratı) istifadə olunur. Bədən çəkisinin indeksi (BÇİ) 18-25 yaşlı şəxslər üçün normada 19,5-22,9; zəif qidalanma üçün 18,5-19,4; hipotrafiya olanda 18,5-dən az; I dərəcəli piylənmədə 27,5-29,9; II dərəcəli piylənmədə 30,0-34,9; III dərəcəli piylənmədə 35,0-39,9; IV dərəcəli piylənmədə isə 40,0 və çox sayılır. 26-45 yaşlı şəxslər üçün normada 20,0-25,9; zəif qidalanma üçün 19,0-19,9; hipotrafiya olanda 19,0-dan az; I dərəcəli piylənmədə 28,0-30,9; II dərəcəli piylənmədə 31,0-35,9; III dərəcəli piylənmədə 36,0-40,9; IV dərəcəli piylənmədə isə 41,0 və çox sayılır.

Normada və qidalanma pozulmalarında boy və bədən çəkisi kəmiyyətlərinin nisbəti 1 nömrəli cədvəldə ("Bədən çəkisinin və boyun normada və qidalanma pozuntularında nisbəti") verilmişdir.

Ruhi pozuntular

Maddə 14

Bu maddə baş beynin travmaları, şişləri, ensefalit, meningit, beyin sifilisi nəticəsində yaranan psixozlar və digər ruhi pozuntular, həmçinin qocalıq və qocalıqönü psixozları, damar, degenerativ və baş beynin digər üzvi xəstəlikləri və zədələnmələrini nəzərdə tutur.

Vətəndaşların ilkin hərbi qeydiyyatı alınması, hərbi xidmətə çağırılması, hərbi xidmətə könüllü daxil olması və hərbi qulluqçuların şəhadətləndirilməsi stasionar müayinəsindən sonra aparılır.

"a" bəndinə kəskin dərəcədə ifadə olunmuş, davamlı psixotik vəziyyətlər, həmçinin mühüm dərəcədə ifadə olunmuş intellektual-mnestik və ya davamlı şəxsiyyət dəyişmələri ilə özünü bürüzə verən üzvi-ruhi pozuntular aid edilir.

"b" bəndinə sinir sisteminin üzvi zədələnməsi ilə davamlı emosional-iradi, endokrin və ya vegetativ pozuntularla müşayiət edilən xoş gedişli orta dərəcəli psixotik vəziyyətlər, həmçinin baş beynin üzvi xəstəliyindən (zədələnmələrindən) sonrakı davamlı astenik vəziyyətlər (serebrasteniyə), nevrozabənzər və ya psixopata bənzər sindromlar aid edilir.

"c" bəndinə mərkəzi sinir sisteminin sağalma ilə, yaxud cüzi dərəcədə ifadə olunmuş asteniya ilə nəticələnən baş beynin kəskin zədələnməsi və ya üzvi xəstəliyi nəticəsində yaranmış, keçib-gedən, qısamüddətli psixotik və ya qeyri-psixotik pozuntular aid edilir. Bu bənd ilə birinci dəfə "Xəstəliklər cədvəli"nin I və II qrafası ilə şəhadətləndirilənlər 28-ci maddə əsasında hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız sayılırlar.

"ç" bəndinə ruhi pozuntular və mərkəzi sinir sisteminin üzvi zədələnməsi əlamətləri olmayan, funksiyaların pozuntuları ilə müşayiət olunmayan bəzi dağınıq üzvi nişənlərlə ifadə olunmuş, baş beynin kəskin xəstəliyi və ya zədələnmələrindən sonrakı davamlı kompensasiya olunmuş (1 ildən az olmayaraq) vəziyyətlər aid edilir.

Maddə 15

Bu maddə ilə ilkin hərbi qeydiyyatı götürülərkən, hərbi xidmətə çağırılarkən, hərbi xidmətə könüllü daxil olarkən vətəndaşların və hərbi qulluqçuların şəhadətləndirilməsi stasionar müayinədən sonra aparılır.

"a" bəndinə şizofreniyanın bütün formaları, maniakal-depressiv psixozun və siklotomiyanın tez-tez təkrarlanan fazalarla kəskin dərəcədə ifadə olunmuş və davamlı formaları aid edilir.

"b" bəndinə ancaq tam ruhi sağlamlıqla müşayiət edilən, tək-tək tutmalı və uzunmüddətli fasiləli (bir neçə il) maniakal-depressiv psixozun və siklotomiyanın yüngül formaları aid edilir.

Maddə 16

Bu maddə ümumi infeksiyalar, intoksikasiyalar, müxtəlif mənşəli somatik xəstəliklər, doğuş, klimaks, maddələr mübadiləsi pozuntuları və başqa səbəblərlə bağlı olan psixoz və digər ruhi pozuntuları nəzərdə tutur. RM, İŞM, RYK, EMS mənbələri və digər amillərin təsiri ilə əlaqədar meydana çıxan ruhi pozuntular da buraya aid edilir.

Daxili orqanlar və ruhi-əsəb sferası tərəfindən patologiya aşkar olunmayan və anamnezində yuxarıda göstərilən ruhi pozuntular qeyd ediləndə şəhadətləndirilmə bu maddənin "ç" bəndi üzrə aparılır. Belə ruhi pozuntuların sağalmaqla nəticələnməsi tibb müəssisələrində müayinə ilə təsdiq olunmalıdır.

Müayinə və şəhadətləndirilmənin nəticələri haqqında sənədlərdə ruhi pozuntunun inkişafına səbəb olan əsas xəstəlik göstərilməlidir.

"a" bəndinə kəskin kliniki əlamətlərlə ifadə olunmuş və ya davamlı gedişli, şəxsiyyətin mühüm dərəcədə ifadə olunmuş dəyişməsi ilə müşayiət edilən psixotik vəziyyətlər aid edilir.

"b" bəndinə üzvi tipli şəxsiyyət dəyişkənliyinə səbəb olan orta dərəcəli və ya təkrarlanan psixotik və qeyri-psixotik vəziyyətlər və ya kəskin dərəcədə ifadə olunmuş (3 aydan artıq) asteniya (serebrasteniyə), o cümlədən mərkəzi sinir sisteminin üzvi zədələnməsi əlamətləri ilə ifadə olunan hallar aid edilir.

Xəstəlik əlamətlərinin davamlı kompensasiyası ilə nəticələnən xoş gedişli xəstəliklər olan hallarda zabitlər, gizirlər, miçmanlar sıradankənar hərbi xidmətə yararlı sayıla bilərlər.

"c" bəndinə keçirilmiş infeksiyadan sonra, mərkəzi sinir sisteminin üzvi zədələnməsi əlamətləri olmadan, orta dərəcəli, uzun müddət (3 aya qədər) davam edən astenik vəziyyətlər aid edilir. Bu bənd ilə birinci dəfə "Xəstəliklər cədvəli"nin I və II qrafası ilə şəhadətləndirilənlər 28-ci maddə əsasında hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız sayılırlar.

Alkohol və ya narkotik (toksiki) maddələrlə kəskin zəhərlənmə keçirmiş şəxslərə xəstəliyə görə məzuniyyət verilmir.

"ç" bəndinə kəskin xəstəliklər nəticəsində baş verən, yüngül və qısamüddətli asteniya ilə (2-3 həftəyədək) müşayiət olunan və sağalma ilə nəticələnmiş ruhi pozuntular aid edilir.

Maddə 17

Bu maddə həmçinin stressə qarşı kəskin reaksiyaları və psixotravmatik amillərin təsiri nəticəsində adaptasiya pozuntularını nəzərdə tutur.

“a” bəndinə uzun müddətli reaktiv psixozlar (psixogen paranoid psixoz, düşüncə pozuntusu ilə müşayiət edilən psixozlar, reaktiv depressiya və i.a.), həmçinin müalicəsi səmərəsiz olan kəskin dərəcədə ifadə edilmiş nevroitik pozuntular aid edilir.

“b” bəndinə xoş gedişli reaktiv psixozlar, həmçinin tətbiq edilən patogenetik müalicəyə baxmayaraq, müayinə edilən şəxsin hərbi xidmət vəzifələrini yerinə yetirməyi çətinləşdirən orta dərəcəli, uzunmüddətli və ya təkrarlanan nevroitik pozuntular aid edilir. Dinc dövrdə hərbi xidmətə yararsızlıq haqqında qərar, xəstənin bir aydan az olmayaraq, stasionar şəraitində müalicəsinin uğursuzluğundan sonra qəbul edilir.

“c” bəndinə orta dərəcəli, qısa müddətli nevroitik pozuntular aid edilir. Bu bəndlə həmçinin qısa müddətli, xoş xassəli reaktiv psixoz və ya yüngül asteniya ilə nəticələnən orta dərəcəli nevroitik pozuntu keçirmiş, “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası üzrə hərbi qulluqçular şəhadətləndirilir. Xəstəliyə görə məzuniyyət və ya xidməti vəzifələrin yerinə yetirilməsindən azad edilmə müddəti başa çatdıqdan sonra, lazım gələrsə, təkrar tibbi şəhadətləndirilmə aparılmalıdır.

“ç” bəndinə yaxşı müalicə olunan və sağalma ilə nəticələnən, əsasən emosional-iradi, vegetativ pozuntularla səciyyələnən stressə qarşı kəskin reaksiyalar, şəraitə uyğunlaşma pozuntuları və cüzi dərəcədə ifadə olunmuş nevroitik pozuntular aid edilir.

Maddə 18

Bu maddə psixopatiyaları, şəxsiyyətin patoloji inkişafını, ruhi infantilizmi (onun bütün formalarını) və digər pozuntuları nəzərdə tutur.

Şəxsiyyət pozuntularının diaqnostikası üçün obyektiv anamnestik məlumatlar, həmçinin psixiatriya stasionarı şəraitində hərtərəfli müayinə tələb olunur. Hərbi qulluqçuların şəhadətləndirilməsi şəxsi işlərin, xidməti və tibbi xasiyyət-namələrin öyrənilməsindən sonra aparılmalıdır.

“a” bəndinə kəskin dərəcədə ifadə olunmuş, kompensasiya olmayan nüvə forması adlanan psixopatiyalar və hərbi xidmət vəzifələrini uzun müddət icra etməyə imkan verməyən, dərin və davamlı xəstəlik əlamətləri ilə xarakterizə edilən şəxsiyyətin patoloji inkişafı (paranoyal, obsessiv-fobik və digər) pozuntuları aid edilir.

“b” bəndinə affektiv tutmalar, asanlıqla reaktiv hallara səbəb olan, vegetativ əsəb sisteminin aydın görünən qeyri-sabitlik əlamətləri ilə təzahür edən, orta dərəcəli şəxsiyyət pozuntuları, psixopatiyalar və şəxsiyyətin patoloji inkişafı kimi formalar aid edilir.

“c” bəndinə tibb müəssisələri, təhsil müəssisələri və iş yerinin sənədləri ilə təsdiq edilən, psixopatiya səviyyəsinə çatmayan, davamlı (3 ildən çox) emosional-iradi və digər patoloji əlamətlər verməyən, ruhi infantilizm və digər şəxsiyyət pozuntuları (tranzitor, parsial) aid edilir.

Konkret xarici zərərli amillərlə (infeksiyalar, intoksikasiyalar, travmalar və i.a.) əlaqədar yaranan psixopatobənzər vəziyyətlər, həmçinin maraq pozuntuları olan şəxslər “Xəstəliklər cədvəli”nin ruhi-əsəb pozuntularının müvafiq nozoloji formalarına uyğun olaraq tibbi şəhadətləndirilir.

Şəxsiyyətin patoloji xüsusiyyətlərindən irəli gəlməyən, qondarma, qəsdən yaradılan davranış və intizamsızlıq əlamətləri kimi hallar şəxsiyyət pozuntuları kimi qiymətləndirilə bilməz.

Maddə 19

Bu maddə narkotik maddələr və digər toksik maddələrdən sui-istifadə nəticəsində yaranan ruhi pozuntuları, o cümlədən alkohol (metalkohol) və intoksikasiya psixozları nəzərdə tutur.

Vətəndaşların ilkin hərbi qeydiyyatı alınması, hərbi xidmətə çağırılması, hərbi xidmətə könüllü daxil olması zamanı və hərbi qulluqçuların şəhadətləndirilməsi stasionar müayinədən sonra aparılır.

“a” bəndinə kəskin dərəcədə ifadə edilmiş şəxsiyyətin dəyişməsi, intellektual-mnestik pozuntularla təzahür edən xroniki alkoholizm, o cümlədən uzunmüddətli və ya təkrarlanan alkohol (metalkohol) psixozları, narkomaniya və toksikomaniyalar aid edilir.

“b” bəndinə şəxsiyyətin orta dərəcədə dəyişməsi, özünütənqidin enməsi, müalicəyə müsbət meylin olmaması, həmçinin stasionar müalicənin uğursuzluğu ilə nəticələnən narkomaniya və toksikomaniyalar aid edilir.

“c” bəndinə şəxsiyyət pozuntuları, reaktivliyin dəyişməsi halları və fiziki asılılığın olmadığı xroniki alkoholizmin başlanğıc mərhələsi aiddir. Zabitlər müalicəyə ciddi meyilli olduqda, komandanlığın rəyi nəzərə alınmaqla hərbi xidmətə yararlı sayıla bilərlər. Hərbi xidmətə könüllü daxil olmuş gizirlər, miçmanlar, əsgərlər, matrosar və çavuşlar dinc dövrdə hərbi xidmətə yararsız, müharibə dövründə məhdud yararlı sayılırlar.

Ruhi pozuntu yoxsa, ara-sıra və ya epizodik narkotik və ya digər toksik maddələrin qəbul edilməsi bu maddənin tətbiq edilməsi üçün əsas ola bilməz.

Maddə 20

“a” bəndinə ağır və orta dərəcəli kəməğillik, həmçinin kəskin dərəcədə ifadə olunmuş debillik aid edilir. İntellektin xeyli və aşkar görünən qüsurlarına görə, “Xəstəliklər cədvəli”nin I qrafasına əsasən, şəhadətləndirilənlərin hərbi xidmətə yararlılığı stasionar müayinə aparılmadan təyin edilə bilər.

“b” bəndinə orta və yüngül dərəcəli debillik aiddir. Bu diaqnoz təyin edildikdən, həkim müayinəsinin nəticələri ilə, şəxsin məişətdə, istehsalatda, xidmət yerində və digər şəraitdə davranışını xarakterizə edən məlumatlar bir-birinə uyğun gəlmədikdə, mütləq stasionar müayinəsi aparılmalıdır.

Maddə 21

Bu maddə mərkəzi sinir sisteminin generalizə olunmuş və ya parsial tutmalarla, ruhi ekvivalentlərlə və ya spesifik şəxsiyyət dəyişmələri ilə müşayiət edilən xroniki xəstəliyi-epilepsiyı nəzərdə tutur.

Simptomatik epilepsiya bu maddəyə aid edilmir. Belə hallarda tibbi şəhadətləndirilmə qıcolma sindromunun inkişafına səbəb olan xəstəliyə görə aparılır.

Tutmanın olması, stasionar şəraitində həkim müşahidəsinə əsasən təsdiq edilməlidir. Stasionar şəraitində müşahidə müddəti 1 aydan az olmamalıdır. Bəzi hallarda təsvir olunan tutma və tutmadan sonrakı vəziyyət, onun epileptik tutma olmasını qəbul etməyə əsas verərsə, qeyri-tibbi heyət tərəfindən imzalanan və komandirlərin (rəislərin) təsdiq etdiyi aktlar nəzərə alın bilər.

Şübhəli hallarda, yaşayış, təhsil, iş və hərbi xidmət yerindən məlumat tələb etmək lazımdır.

Tez-tez baş verən tutmalar (ildə 3 və daha çox) və ya qıcolma tutmalarının ruhi ekvivalentləri, həmçinin psixikanın getdikcə pisləşən pozuntuları olduqda, tibbi şəhadətləndirmə "a" bəndinə müvafiq aparılır.

Nadir (ildə 3 dəfədən az) baş verən tutmalar, o cümlədən, ekvivalentsiz və epilepsiya üçün xarakterik olan digər ruhi pozuntular olmadan qıcolma ilə müşayiət olunmayan paroksizmlərlə şəhadətləndirmə "b" bəndinə müvafiq aparılır.

Tibb müəssisələrinin sənədləri ilə keçmişdə epilepsiya tutmaları təsdiq edilərsə, ancaq son 5 ildə tutma müşahidə edilməyibsə, lakin elektroensefaloqrafiyada, sakit şəraitdə, funksional yük altında spesifik epileptik fəallıq (zirvələr, kəskin dalğalar, zirvə-dalğa komplekslər, "cəld zirvələr və ya kəskin dalğalar seriyaları" fenomeni) aşkar edilərsə, şəhadətləndirmə "b" bəndinə müvafiq aparılır.

Keçmişdə müşahidə edilmiş hər hansı xarakterli yeganə tutma (epileptik reaksiya) və ya zəif ifadə olunan və nadir hallarda baş verən kiçik tutmalar, qıcolmasız paroksizmlərdə və ya əhval-ruhiyyənin spesifik pozuntuları olduqda, lakin elektroensefaloqrafiyada sakit şəraitdə, yaxud funksional yük altında qeyri-spesifik dəyişikliklər (ritm və digər dəyişikliklər) aşkar edilərsə, hərbi xidmətə yararlılıq dərəcəsi yalnız stasionar müayinədən sonra həll edilir.

Sinir sistemi xəstəlikləri

Maddə 22

Bu maddə birinci və ikinci ensefalitləri və ensefalomielitləri, meningitləri, metastatik və ya kontakt yolla əmələ gələn baş və onurğa beyində iltihabi xəstəlikləri (meninqokokk meningiti, seroz meningitləri, poliomiellit, gənə və ağcaqanad virus ensefalitləri, dağınıq skleroz və s.), həmçinin vərəm, sifilis və s. zamanı sinir sisteminin zədələnməsini nəzərdə tutur.

"a" bəndinə dərin iflic və ya parəzlə, kəskin parkinsonizmlə, tez-tez baş verən epileptik tutmalarla, kəskin yayılmış hiperkinezlərlə, tez-tez Kojevnikov və ya Cekson epilepsiya tutmaları ilə, ataktik pozuntularla, kəskin hidrosefaliya ilə,

kəskin likvor hipertenziyası ilə müşayiət olunan sinir xəstəlikləri, görmə pozuntusu ilə optiko-xiazmal araxnoidit, həmçinin iflic və ya kəskin parəzlə müşayiət olunan keçirilmiş mielitin qalığı və s. aid edilir. Bu bəndə həm də erkən və gec neyrosifilis zamanı sinir sistemi zədələnmələrinin ağır formaları, sinir sisteminin parazitər zədələnmələri aid edilir.

"b" bəndinə o xəstəliklərin qalıq əlamətləri və nəticələri aid edilir ki, mərkəzi sinir sisteminin funksiyalarının pozulma dərəcəsi hərbi xidmət keçmə imkanını məhdudlaşdırır, lakin onu tam inkar etmir (ensefalitin qalıq əlamətləri, zəif hemiparezlə ifadə olunmuş araxnoidit, mülayim dərəcəli hidrosefaliya, kəskin dərəcəli likvor hipertenziyası).

"c" bəndinə funksiyaların əhəmiyyətsiz dərəcədə pozuntusu ilə müşayiət olunan mərkəzi sinir sistemi zədələnmələrinin qalıq əlamətləri və nəticələri aid edilir - zəif dərəcəli likvor hipertenziyası, kiçik ocaqlı üzvi əlamətlər və davamlı zəif astenonevrotik təzahürlərlə müşayiət olunan araxnoidit.

Vərəm meningiti keçirən şəxslər mərkəzi sinir sistemi funksiyalarının pozulma dərəcəsindən asılı olaraq, "a", "b" və ya "c" bəndi ilə şəhadətləndirilir.

"ç" bəndinə hərəkəti, hissi, koordinasiya və sinir sisteminin digər funksiyalarının pozulması ilə müşayiət olunmayan, zəif dərəcəli likvor hipertenziyası, zəif astenizasiya təzahürləri, vegetativ-damar davamsızlığı və ayrı-ayrı davamlı dağınıq üzvi əlamətlər şəklində sinir sisteminin zədələnmələrinin qalıq təzahürləri və nəticələri aid edilir.

Bu maddədə göstərilən pozuntuların mövcudluğu tibbi sənədlərlə təsdiq olunmalı, göstərilən pozuntuların əmək qabiliyyətinə və ya hərbi xidmət vəzifələrinin icrasına təsirini xarakterizə edən, iş, tədris və ya hərbi xidmət yerinin məlumatlarında əks olunmalıdır. Diaqnoz isə klinik və xüsusi müayinələrin nəticələri ilə obyektivləşdirilməlidir. İlk hərbi qeydiyyat və hərbi xidmətə çağırış zamanı, hərbi xidmətə könüllü daxil olarkən, vətəndaşların hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası haqqında nəticə stasionar müayinədən sonra çıxarılır.

Kəllədaxili təzyiq sindromunun dərəcəsi qiymətləndirilərkən, onurğa beyni mayesinin təzyiqi göstəricisindən əlavə, xəstəliyin klinikası, göz dibində durğunluq əlamətləri, pnevmoensefaloqrammada və ya kompyuter tomoqrafiyası müayinəsində aşkar edilən baş beyin mədəcik sisteminin genişlənmə dərəcəsi nəzərə alınmalıdır.

Keçirilmiş baş beyin üzvi zədələnmələri, infeksiya xəstəlikləri və intoksikasiyalar nəticəsində əmələ gələn emosional-iradə və ya intellektual-mnestik pozuntusu olan şəxslər "Xəstəliklər cədvəli"nin 14-cü maddəsinə əsasən şəhadətləndirilir.

Maddə 23

Bu maddə baş və onurğa beyni travmalarının erkən və uzaq nəticələrini (travma alınmasından bir il sonra və ya bir ildən yuxarı əmələ gələn xəstəlmə hallarını), mərkəzi sinir sisteminin travmatik zədələnmələrinin, həmçinin partlayış nəticəsində hava dalğalarının və digər xarici amillərin təsirindən əmələ gələn travmaların nəticələrini nəzərdə tutur.

“a” bəndinə travmatik zədələnmə nəticəsində baş və onurğa beyni funksiyalarının ağır pozuntuları (davamlı iflic və ya dərin parezə, çanaq orqanları funksiyasının pozuntularına gətirib çıxaran beynin əzilməsi və sıxılması), həmçinin beynin maddəsinin zədələnməsi nəticəsində beynin qabığı funksiyalarının pozuntularına (afaziya, aqnoziya, apraksiya və s.) səbəb olan vəziyyətlər aid edilir.

Bu bəndə həm də travma nəticəsində inkişaf edən və kəllədaxili təzyiqin kəskin dərəcədə artmasına gətirib çıxaran travmatik araxnoidit, həmçinin tez-tez baş verən epileptiform tutmalar (ildə 3 dəfə və daha artıq) aid edilir.

“b” bəndinə “a” bəndində nəzərdə tutulan dərəcəyə çatmayan ocaqlı simptomlar və funksiya pozuntuları olan baş və onurğa beyni travmalarının nəticələri aid edilir (ətrafın funksiyasını əhəmiyyətli dərəcədə məhdudlaşdırmayan parez, yerləşin davamsızlığı, nistaqm, hissiyyat pozuntuları şəklində mülayim dərəcədə beyincik pozuntuları, hidrosefaliya, kəllədaxili təzyiqin kəskin dərəcədə artması, nadir (ildə 3 dəfədən az) epileptiform tutmalarla müşayiət olunan travmatik araxnoidit).

“c” bəndinə baş və onurğa beyninin travmatik zədələnmələrinin nəticələri, nevroloji statusda mikroocaqqlı üzvi əlamətlər aşkar edilən və davamlı, mülayim dərəcədə ifadə olunmuş astenonevrotik vəziyyətlə müşayiət olunan, kəllədaxili təzyiqin zəif dərəcədə artması ilə keçən travmatik araxnoidit aid edilir. Bu bəndə həm də mexaniki təzyiq nəticəsində kəllənin içəri basılmış sınıqları aid edilir.

“ç” bəndinə hərəkəi, hissi, koordinasiya və sinir sisteminin digər funksiyalarının pozuntusu olmayan, ayrı-ayrı dağınıq üzvi əlamətlər, vegetativ-damar davamsızlığı və əhəmiyyətsiz astenizasiya təzahürləri ilə keçən baş və onurğa beyni travmalarının uzaq nəticələri aid edilir.

Baş və onurğa beyninin travması ilə əlaqədar müalicə faktı və ya onun anamnezdə nəticəsi tibbi sənədlərlə, travmanın nəticəsinin əmək qabiliyyətinə və ya hərbi xidmət vəzifələrinin icrasına təsiri isə iş, tədris və ya hərbi xidmət yerindən olan məlumatlarla təsdiq olunmalıdır.

Kəllə əsasının sınığı olan şəxslər, funksiyaların pozulma dərəcəsindən asılı olaraq “a” və “b” bəndi ilə şəhadətləndirilir.

Baş beyin travması nəticəsində əmələ gələn, hərbi xidmət vəziyyətinin icrasını çətinləşdirən emosional-iradə və intellektual-mnestik pozuntuları olan şəxslər “Xəstəliklər cədvəli”nin 14-cü maddəsinə əsasən şəhadətləndirilir.

Xarici amillərin təsirindən (şüa, aşağı və yüksək temperatur, işıq, hava və suyun yüksək və aşağı təzyiqi və s.) mərkəzi sinir sisteminin zədələnməsinin nəticələri olan şəxslər, mərkəzi sinir sisteminin funksiyalarının pozulma dərəcəsindən asılı olaraq, bu maddənin “a”, “b”, “c” və ya “ç” bəndi ilə şəhadətləndirilir.

Kəllə sümüklərinin zədələnməsi və qüsuru olan hallarda, bu maddədən əlavə, “Xəstəliklər cədvəli”nin 81-ci maddəsinin müvafiq bəndləri tətbiq edilir.

Baş və onurğa beyninin kəskin travmasını keçirmiş şəxslər “Xəstəliklər cədvəli”nin 28-ci maddəsi ilə şəhadətləndirilir.

Maddə 24

“a” bəndinə funksiyaların pozulma dərəcəsindən asılı olmayaraq təkrar insultlar, həmçinin baş və onurğa beyni qan dövranının kəskin pozulması nəticəsində baş verən sinir sistemi funksiyalarının davamlı aşağı düşməsi, III mərhələ dissirkulyator ensefelopatiya (hemiplegiya, dərin parezlər, nitq, yaddaş, təfəkkür pozuntuları, parkinsonizm təzahürləri, epileptik formalı tutmalar, çanaq orqanlarının funksiyalarının pozulmaları və s.) aid edilir.

“b” bəndinə qan dövranından kənarlaşdırılan çoxsaylı anevrizmalar, embollaşmadan sonrakı arteriovenoz anevrizmalar, süni tromblasma və ya intrakranial kənarlaşdırmalar, xoş gedişli və mülayim ocaqlı əlamətlərlə ifadə olunmuş baş və onurğa beynin damar zədələnmələri aid edilir.

Bu bəndə həm də serebral ateroskleroz nəticəsində II mərhələ dissirkulyator ensefelopatiya (ürək zəifliyi, başgicəllənmə, baş ağrıları, yuxu pozuntusu, hərbi xidmət vəzifələrinin yerinə yetirilmə bacarığının aşağı düşməsi, mərkəzi sinir sisteminin ayrı-ayrı davamlı üzvi əlamətlərinin mövcudluğu şəraitində emosional-iradə pozuntuları dəqiq anizorefleksiya, bəbəklərin işığa ləng reaksiyası, piramidal simptomları və s.), hipertoniya xəstəliyinin II mərhələsində baş beyin qan dövrəni pozuntuları aid edilir.

“c” bəndinə kəllədaxili klipləşdirmə və ya balonlaşdırma və ya süni tromblaşdırma ilə qan dövranından kənarlaşdırılan tək-tək arterial anevrizmalar, ətrafların funksiyalarının əhəmiyyətsiz dərəcədə pozulması ilə müşayiət olunan spinal qan dövrəni pozuntularının nəticələri aid edilir.

“Xəstəliklər cədvəli”nin I-II qrafası ilə şəhadətləndirilənlər haqqında keçirilmiş spontan (qeyri-travmatik) subaraxnoidal qansızmalardan sonrakı vəziyyətlərə görə rəy “a” bəndi üzrə çıxarılır. “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası ilə şəhadətləndirilənlərin hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası “b” bəndi ilə təyin olunur, təkrar subaraxnoidal qansızmalara görə (etiologiyasından asılı olmayaraq), şəhadətləndirilmə “a” bəndinə əsasən aparılır.

Baş beyin damarlarının anevrizmalarından əmələ gələn beynin qan dövrəni pozuntularına görə cərrahi müdaxilənin aparılması mümkün olmadıqda və ya cərrahi müdaxilədən imtina edildikdə, şəhadətləndirilmə beynin qan dövrəni pozuntusunun qalıq əlamətləri dərəcəsindən və sinir sistemi funksiyalarının vəziyyətindən asılı olmayaraq “a” bəndinə əsasən aparılır.

Baş beyin damarlarının anevrizmaları, baş və ya onurğa beynin digər damar zədələnmələri ilə əlaqədar cərrahi müdaxilə aparılmış şəxslərin hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası təyin edilərkən, cərrahi müdaxilənin radikalılığı, onun effektivliyi, kəllə sümüklərinin cərrahi əməliyyatdan sonrakı defektinin ölçüləri, pozulmuş funksiyaların bərpasının dinamikası nəzərə alınır. Cərrahi müdaxilədən sonra, “Xəstəliklər cədvəli”nin I, II qrafları ilə şəhadətləndirilənlər haqqında bu maddənin “a” bəndinə əsasən, III qrafa ilə şəhadətləndirilənlər haqqında isə “a”, “b” və ya “c” bəndlərinə əsasən qərar çıxarılır. Kəllə sümüklərinin defekti olan şəxslərə “Xəstəliklər cədvəli”nin 81-ci maddəsinin müvafiq bəndləri də tətbiq edilir.

“ç” bəndinə baş beyin qan dövrəninin keçici pozuntusu, xroniki baş beyin

qan dövrən çatışmazlığının ilkin təzahürləri, I mərhələ xroniki dissirkulyator ensefalopatiya, ildə 3 dəfə və daha çox stasionar müalicə tələb edən, tez-tez (ildə 3 dəfə və daha çox) və uzun sürən (bir gün və daha uzun) tutmalarla keçən miqrenin müxtəlif formaları aid edilir.

Baş beynin qan dövrəninin keçici tipli pozuntusundan sonra və ya mərkəzi sinir sisteminin funksiyalarının tam bərpası ilə nəticələnən hallarda, "Xəstəliklər cədvəli"nin III qrafası ilə şəhadətləndirilən hərbi qulluqçulara 28-ci maddəyə müvafiq olaraq məzuniyyət verilə bilər və ya onlar hərbi xidmət vəzifələrinin yerinə yetirilməsindən müvəqqəti azad oluna bilərlər.

"d" bəndinə baş beynin kəskin qan azlığı ilə təzahür edən (sədə və qıcolma bayılmalar), tez-tez krizlərlə keçən (ayda 1 dəfə və daha çox) və tibbi sənədlərlə təsdiq edilmiş vegetativ-damar distoniyaları aid edilir. Bayılmaları olan şəxslər dərin müayinə və müalicə olunmalıdırlar. Vegetativ-damar distoniyası diaqnozu yalnız o hallarda təyin edilir ki, məqsədyönlü müayinə vegetativ sinir sisteminin pozuntusu ilə müşayiət olunan digər xəstəlikləri aşkar etmir.

Başqa xəstəliklər və ya pozuntular nəticəsində (infeksiyalar, travmalar, intoksikasiyalar) bayılmaları olan, ilkin hərbi qeydiyyatda götürülən və hərbi xidmətə çağırılan vətəndaşlar, hərbi xidmətə könüllü daxil olan şəxslər və hərbi qulluqçular "Xəstəliklər cədvəli"nin müvafiq maddələrinə əsasən şəhadətləndirilirlər. Bayılmaları olan şəxslər nəqliyyat vasitələrini idarə etməyə, hündürlükdə, hərəkət edən mexanizmlərin, su mənbələri və od yaxınlığında işləməyə yararsızdırlar.

Kəskin hiperhidroz və nevroitik təzahürlərlə müşayiət olunan vegetativ-damar distoniyası olan şəxslər "Xəstəliklər cədvəli"nin 17-ci maddəsinin "b" bəndinə əsasən şəhadətləndirilirlər.

Maddə 25

"a" bəndinə öz xarakterinə görə, sinir sisteminin ağır, anadangəlmə anomaliyaları (inkişaf qüsurları) və xəstəlikləri, həmçinin sürətlə şiddətlənən və ya funksiyaların kəskin dərəcədə pozulması ilə keçən xəstəliklər (baş və ya onurğa beynin şişləri, kəskin dərəcədə trofiki pozuntularla müşayiət olunan siringomieliya, yan amiotrofik skleroz, miasteniya, nevrал amiotrofiya, Fridreyx spinal ataksiası, Pyer-Mari beyincik ataksiası, uşaq serebral iflici və s.) aid edilir.

"b" bəndinə tədrici gedişli, simptomların uzun müddət ərzində (bir ildən az olmayaraq) artması ilə səciyyələnən xəstəliklər (miopatiyaların tədrisi progressivləşən formaları, miotoniyaların ağır formaları, mülayim dərəcədə əzələ atrofiyası və hissi pozuntu ilə müşayiət olunan siringomieliya, kəllədaxili hipertenziya sindromu ilə müşayiət olunan kraniostenoz və s.) aid edilir.

"c" bəndinə miotoniyaların yüngül formaları, həmçinin obyektiv əlamətləri əhəmiyyətsiz dərəcədə ifadə olunmuş və ya xəstəliyin simptomları uzun müddət eyni vəziyyətdə qalan, həddən artıq tədrici progressivləşən sinir sistemi xəstəlikləri (zəif dərəcədə ifadə edilmiş hissiyyatın dissosiasiya olunmuş pozuntuları, əhəmiyyətsiz dərəcədə əzələ atrofiyası, trofiki pozuntularla müşayiət olunan siringomieliya) aid edilir.

Baş və onurğa beyninin xoşassəli qısa şişləri radikal müdaxilə ilə kənar edilməmiş şəxslər bu maddənin "a", "b" və ya "c" bəndinə müvafiq, funksiyaların pozuntu dərəcəsindən asılı olaraq şəhadətləndirilirlər.

Maddə 26

Bu maddə kranial (II və VIII kəllə sinirlərindən başqa), spinal sinirlərin, kökcük və qanqlionların xəstəlik və zədələnmələrini, həmçinin intoksikasiya, fəqərə sütunu və yumşaq toxumaların dəyişiklikləri və s. nəticəsində onların ikincili zədələnmələrini nəzərdə tutur.

"a" bəndinə hərəkətin, hissiyyatın və trofikanın mühüm dərəcədə pozuntusu ilə müşayiət olunan iltihabi və intoksikasiya mənşəli polinevritlər (polinevropatiyalar), pleksitlər, periferik sinirlərin şişləri aid edilir ("Xəstəliklər cədvəli"nin 27-ci maddəsinin "a" bəndinə müvafiq izahatlara əsasən).

Bu bəndə həmçinin ağır və davamlı ağrı sindromu, hərəkəti və vegetativ-trofiki pozuntularla keçən, uzun müddətli stasionar müalicə tələb edən (4-6 ay) tez-tez kəskinləşən (ildə 2 dəfə və daha çox) və uzun sürən radikulitlər; müalicənin uğursuzluğu ilə nəticələnən pleksitlər və üçlü sinirin ağır formalı nevralliyaları aid edilir.

"b" bəndinə əsas funksiyaların mülayim dərəcədə pozuntusu: mimiki əzələlərin davamlı iflici, əllərin funksiyasının pozulması, əlin yuxarı qalxmasının məhdudlaşması və s. ilə keçən periferik sinir və sinir kəməflərinin xəstəlikləri (kəskinləşmə dövründə bədənə məcburi vəziyyəti, sinirlər boyunca ağrı və s. ilə müşayiət olunan və 2-3 ay stasionar müalicəsi tələb edən xroniki residivləşən radikulitlər, pleksitlər, nevropatiyalar və nevritlər) aid edilir.

"c" bəndinə hərəkəti, hissi və trofiki pozuntuların artmasına meyilsiz, nadir hallarda kəskinləşən sinir kəməflərinin və periferik sinirlərin residivli xəstəlikləri, həmçinin ətrafın funksiyasını əhəmiyyətsiz dərəcədə pozan xəstəliklərin əvvəllər keçirilmiş kəskinləşmələrinin cüzi dərəcəli qalıq əlamətləri aid edilir.

"ç" bəndinə ətrafların funksiyalarını pozmayan, əhəmiyyətsiz dərəcədə hissi pozuntu, cüzi atrofiya və ya əzələ gücünün zəifləməsi şəklində periferik sinirlərin xəstəliklərinin qalıq təzahürləri aid edilir.

Periferik sinir sisteminin ikincili zədələnmələrində, həmçinin "Xəstəliklər cədvəli"nin müvafiq maddələri tətbiq olunur.

Maddə 27

"a" bəndinə mühüm dərəcəli və davamlı hərəkəti, hissi, trofiki pozuntuların mövcudluğu şərti ilə sinir kökləri və sinir kəməflərinin travmaları və ya yaralanmalarının nəticələri (birtərəfli proseslərdə kəskin dərəcəli əzələ atrofiyaları: bazu-4 sm-dən çox, said-3 sm-dən çox, bud-8 sm-dən çox, baldır-6 sm-dən çox; xroniki trofiki yaralar, yataq yaraları və s.), həmçinin güclü ağrı sindromu ilə müşayiət olunan zədələnmələrin nəticələri aid edilir.

"b" bəndinə əzələ qrupunda və ayrı-ayrı əzələlərdə parezle əlaqədar ətrafın əsas funksiyasının mülayim dərəcədə pozulması müşahidə edilən sinir kəməflərinin zədələnməsinin nəticələri aid edilir. Bu bəndə üz sinirinin əsas kötüyünün və ya iri şaxələrinin zədələnməsi nəticəsində mimiki əzələlərin iflici də aid edilir.

"c" bəndinə ətrafın funksiyasının cüzi dərəcədə pozuntusu ilə müşayiət olunan, sinir və sinir kəməflərinin zədələnmələrinin nəticələri aid edilir (əlin açıcı

əzələlərinin gücünün zəifləməsi və arxa fleksiyanın məhdudlaşması ilə müşayiət olunan təkcə mil və ya dirsək sinirinin zədələnməsi və s.).

“ç” bəndinə funksiyası tam bərpa olan sinir zədələnmələrinin nəticələri və praktiki olaraq, ətrafın funksiyasını məhdudlaşdırmayan, zədələnmiş sinirin innervasiya sahəsində əhəmiyyətsiz dərəcədə hissi pozuntu və ya yüngül dərəcədə əzələ zəifliyi şəklində cüzi qalıq təzahürləri aid edilir.

Periferik sinirlərin travmasından və ya cərrahi müalicədən sonra hərbi xidmət vəzifələrinin yerinə yetirilməsi qabiliyyətinin tam bərpası üçün 1 aydan az olmayaraq vaxt tələb olunursa, şəhadətləndirilmə “Xəstəliklər cədvəli”nin 28-ci maddəsinə əsasən aparılır.

Maddə 28

Bu maddəyə kəskin infeksiya, parazitər və digər xəstəliklərdən, sinir sisteminin intoksikasiya zədələnmələri və travmalarından, həmçinin baş və onurğa beynin kəskin damar xəstəliklərindən sonrakı vəziyyətlər aid edilir.

Hərbi qulluqçunun xəstəliklə əlaqədar məzuniyyətə ehtiyacı olması haqqında HHK-nın qərarı, astenik vəziyyətlə nəticələnən keçirilmiş kəskin seroz meningiti, gənə ensefalitinin meningeal forması, meninqokokk infeksiyasının generalizə olunmuş formaları (meningit, meninqoensefalit, meninqokokksemiya), poliradikulonevritlərin qarışıq formalarının müalicəsi qurtarıqdan və likvor sanasiya olunduqdan sonra çıxarılır. Meninqokokk meningitində likvorun sanasiyasının meyarı, limfositlərin sayının 75% və yuxarı olması şərti ilə sitozun 50 hüceyrədən aşağı düşməsidir.

Göstərilən xəstəliklərin tam sağalma ilə nəticələnən və fəsadlaşmayan gedişlərində hərbi qulluqçulara məzuniyyət verilir.

Mühüm dərəcəli kliniki təzahürlərlə baş beynin silkələnmələri və ya baş beyni əzilməsi keçirmiş hərbi qulluqçuların, bir qayda olaraq, xəstəliklə əlaqədar məzuniyyətə ehtiyacı olması haqqında qərar çıxarılır. Xəstəliklə əlaqədar məzuniyyətdən sonra ÜH, HDQ-də, dəniz piyadasında və xüsusi qurğularda hərbi xidmət keçənlər təkrar şəhadətləndirilir.

Meningit, meninqoensefalit keçirmiş vətəndaşlar ilkin hərbi qeydiyyatda götürülərkən, hərbi xidmətə çağırış zamanı və hərbi xidmətə könüllü daxil olarkən, əgər müalicədən 6 ay keçmişsə, hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız hesab olunurlar.

Rezidual təzahürlərin olmaması və ya yalnız dağınıq üzvi əlamətlərin mövcudluğu ilə təzahür edən, lakin funksiyaların pozulması ilə müşayiət olunmayan hallarda, ilkin hərbi qeydiyyatdan keçənlər, hərbi xidmətə çağırılanlar, hərbi xidmətə könüllü daxil olanlar “Xəstəliklər cədvəli”nin 22-ci maddəsinin “ç” bəndi ilə şəhadətləndirilir.

Baş beynin kəskin qapalı travmasından sonra vətəndaşlar ilkin hərbi qeydiyyata götürülərkən, hərbi xidmətə çağırış zamanı, hərbi xidmətə könüllü daxil olarkən, funksiyaların pozulma dərəcəsindən asılı olaraq, 6 və ya 12 ay müddətinə hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız hesab olunurlar.

“Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası ilə şəhadətləndirilənlərə, sinir sistemi-

nin funksiyalarının bərpası və ya astenik vəziyyətlə nəticələnən ilk dəfə keçirilmiş kəskin beynin qan dövrəni pozulmasından sonra, xəstəliklə əlaqədar məzuniyyət verilir.

Göz və onun əlavə aparatının xəstəlikləri

Maddə 29

Bu maddə konyunktiva, göz yaşı yolları və göz qapağının anadangəlmə və qazanılma xəstəliklərini, həmçinin anatomik dəyişiklikləri və yaxud qeyri-düzgün vəziyyətləri nəzərdə tutur. Hərbi xidmətə yararlılıq haqqında rəy, o cümlədən xidmətin hansı növ qoşun hissəsi və hansı hərbi ixtisas dərəcəsinə yararlılıq haqqında qərar gözün anatomik dəyişikliyinə formasından, xəstəlik dövrünün ağırlıq dərəcəsindən, aparılmış müalicənin nəticəsindən və gözün funksiyasının vəziyyətindən asılı olaraq verilir.

“a” bəndinə aşağıdakılar aid edilir:

göz qapaqlarının öz arasında və yaxud göz alması ilə bitişərək gözün hərəkətinin mühüm dərəcədə məhdudlaşması və görməyə maneçilik törətməsi;

göz qapaqlarının çevrilərək və ya kirpiklərin göz almasına doğru inkişaf edərək gözü qıcıqlandırması;

göz qapaqlarının (ptozdan başqa) vəziyyətinin çatışmazlıqları, tərsinə çevilməsi və çapıq deformasiyası nəticəsində buynuz qişasının səthinin tam örtülməməsi; dönməz laqoftalm.

“b” bəndinə aşağıdakılar aid edilir:

göz qapaqlarının çapıqlaşması və keçəlləşməsi ilə nəticələnən çox mühüm dərəcəli xorali blefaritlər;

selikaltı toxumanın hipertrofiyası və kəskin surətdə nəzərə çarpan infiltrasiyası ilə tez-tez kəskinləşən (ildə 2 dəfədən az olmayaraq), stasionar müalicəsi uğursuz müalicəsinin xroniki konyunktivitlər;

konyunktivanın xroniki traxomatoz zədələnməsi, həmçinin gözün funksiyasının pozulmasının şiddətlənməsi ilə müşayiət olunan, bir neçə dəfə stasionar şəraitdə cərrahi müalicə olunmasına baxmayaraq, yenidən residivləşən qanadvari pərdənin və gözyaşı yollarının xəstəlikləri. Eyni zamanda bura alın əzələsinin gərginləşmədiyi zamanı, üst göz qapağının bir gözdə bəbəyin yarısından çoxunu örtməsi və yaxud hər iki gözdə bəbəklərin üçdə bir hissəsinin örtülməsi ilə müşayiət edilən anadangəlmə və qazanılma xarakterli ptoz aid edilir; lakoprotez qoyulmuş göz yaşı yollarında bərpa cərrahi əməliyyatından sonrakı vəziyyət.

Gözün funksiyasının davamlı pozuntusu ilə müşayiət olunan traxoma xəstəliyinin fəsadlarına görə verilən rəy bu pozuntuları nəzərdə tutan “Xəstəliklər cədvəli”nin müvafiq maddələrinə əsaslanır.

Aşağıda göstərilən göz xəstəlikləri hərbi xidmətkeçməyə, hərbi tədris müəssisələrinə və C. Naxçıvanski adına hərbi litseyə qəbul olunmağa maneə deyil:

tək-tük pulcuqlu və göz qapağı kənarlarının cüzi dərəcədə hiperemiyası olan sadə blefarit;

tək-tük follikullarla seçilən follikulyar konyunktivit;
göz qapağı küncündə və qübbəsində məxmərəbənzər konyunktiva olan ayrı-ayrı xırda, səthi çapıqlı, qeyri - traxomatoz konyunktivit;
həmçinin konyunktivanın buynuz qışanın digər dəyişiklikləri və traxomatoz prosesin il ərzində residivi olmayan konyunktivanın traxomatoz mənşəli hamar çapıqları;

proqressivləşmə əlaməti olmayan yalançı və həqiqi qanadvari pərdə.

Bahar və digər allergik konyunktivitlərin ifadə olunma dərəcələrindən, xəstəliyin gedişinin ağırlığından, təkrar kəskinləşmənin sayından və aparılan müalicənin effektivindən asılı olaraq şəhadətləndirilmə "b" və "c" bəndlərinə uyğun aparılır.

Kəskin traxoma keçirmiş hərbi qulluqçulara xəstəliyə görə məzuniyyət verilmir. Lazımi hallarda, "Xəstəliklər cədvəli"nin 36-cı maddəsinə uyğun olaraq, xidməti vəzifələrin icrasından qısa müddətə azad olunma üçün rəy çıxarılır.

Maddə 30

Bu maddəyə distrofik, degenerativ, vərəm və digər mənşəli, çətin sağalan və ya sağalmaz xəstəliklər şamil edilir.

Prosesinin başa çatması və yaxud proqressivləşməyən gedişə malik olub, nadir kəskinləşmə verən (ildə iki dəfə və az) xəstəlik hallarında, eləcə də toxuma köçürməsi ilə əlaqədar, şəhadətləndirilənlərin hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası, gözlərin funksiyasından asılı olaraq, "Xəstəliklər cədvəli"nin müvafiq maddələrinə əsasən aparılır.

Göz və onun əlavə aparatının yenitörəmələrinin xarakterindən asılı olaraq, şəhadətləndirilmə "Xəstəliklər cədvəli"nin 8-ci və ya 10-cu maddələrinə uyğun aparılır. Gözlərin funksiyasını pozmayan xoşxassəli şişlər hərbi xidmətkeçməyə, hərbi tədris müəssisələrinə və C. Naxçıvanski adına hərbi litseyə daxil olmağa, RM, İŞM, RHK, EMS mənbələri ilə işə təyin edilməyə maneçilik törətmir.

"a" bəndinə aşağıdakı xəstəliklər aid edilir:

konservativ və cərrahi müalicə ilə sağalmayan və görmə funksiyasını proqressiv olaraq aşağı salan xəstəliklər;

bir və ya hər iki gözdə keratoprotezləşmədən sonrakı vəziyyət;
gözün funksiyasından asılı olmayaraq, taletoretinal abiotrofiya.

Piqmentli və ya piqmentsiz torlu qışanın piqment degenerasiyası, qaranlığa abaptasiyanın (hemeralopiya) pozulması ilə birlikdə, toran görmə qabiliyyətinin nəzarəti müayinə vasitələri, bir saatlıq adoptometriya üsulu ilə iki dəfə istifadə olunmaqla təsdiq olunmalıdır.

Hər iki gözdə görmə sahəsinin aşağıdan və yan tərəfdən (vertikal və horizontal meridian boyunca) fiksasiya nöqtəsindən davamlı olaraq 30 dərəcə səviyyəsinədək daralması ilə əlaqədar "Xəstəliklər cədvəli"nin bütün qrafalarına "a" bəndinə, bir gözdə isə "b" bəndinə əsasən rəy verilir; hər iki gözdə görmə sahəsinin daralması 30 dərəcədən 45 dərəcəyədək olduqda "b" bəndinə, bir gözdə olduqda isə "c" bəndinə əsasən rəy verilir.

"b" bəndinə, stasionar şəraitdə təyin edilmiş və gözdaxili təzyiqin yüksəlməsi ilə müşayiət olunan xroniki uveit və uveitopatiyalar, keratoqlobus və keratokonus; bir, yaxud hər iki gözdə afakiya, artifakiya; gözün görmə funksiyalarının proqressiv zəifləməsi fonunda göz dibində degenerativ-distrofik dəyişikliklərin (torlu qışanın qıraq degenerasiyası, çoxsaylı xororetinal ocaqlar, arxa stafiloma və s.) olması; gözün daxilində iltihabi və distrofik dəyişikliklər yaratmayan yad cismin olması aiddir.

Gözdaxili yad cisimlər olan bütün hallarda, "Xəstəliklər cədvəli"nin III qrafası ilə şəhadətləndirilənlərin hərbi xidmətə yararlılığı, hərbi-uçot ixtisasları üzrə kateqoriyaları gözün yaralanmasından 3 aydan tez olmayaraq həll edilir. Metalloz və iltihab əlamətləri olmayan, göz funksiyalarının (görmə qabiliyyəti, gözün görmə sahəsi, qaranlığa adaptasiya və s.) yaxşı qaldığı hallarda, onlar sıradankənar hərbi xidmətə yararlı hesab olunur, lakin tank heyəti tərkibində, piyadaların döyüş maşınında, zirehli maşınlarda, raket hissələrinin buraxıcı qurğularında, nəqliyyat vasitələrinin sürücüsü işləməyə, həmçinin bədənin vibrasiyası ilə müşayiət olunan işlərə yararsızdirlar.

Görmə sinirinin atrofiyası olanda hərbi xidmətə, hərbi-uçot ixtisasları üzrə xidmətə yararlılıq gözün funksiyalarının dərəcəsinə əsasən (görmə qabiliyyəti, görmə sahəsi və s.) təyin edilir.

Hərbi xidmətə çağırış zamanı, hərbi xidmətə könüllü daxil olanda buynuz qışada və ya sklerada optikorekonstruktiv cərrahi əməliyyatlar keçirmiş vətəndaşlar, əgər əməliyyatdan 6 aydan az müddət keçmişsə, hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız hesab olunurlar. Cərrahi əməliyyatdan sonra hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası, göz funksiyalarının vəziyyətindən asılı olaraq və əməliyyata qədərki dövrdə göz almalarının ultrasəs biometriyasının nəticələrini nəzərə alaraq, sənədlə təsdiq olunmuş ametropiya dərəcəsinə əsasən "Xəstəliklər cədvəli"nin müvafiq maddələrinə uyğun olaraq təyin edilir.

Buynuz qışada optikorekonstruktiv cərrahi əməliyyatlar keçirmiş şəxslər, əgər əməliyyatdan sonra fəsadlaşmalar, göz dibində və buynuz qışada degenerativ-distrofik dəyişikliklər yoxdursa, həmçinin cərrahi əməliyyata qədər ametropiyanın dərəcəsi ƏTC-nin "ç" bölməsində göstəriləndən yüksək olmaması sənədlə təsdiq edilibsə, cərrahi əməliyyatdan bir il sonra hərbi tədris müəssisələrinə daxil olmağa yararlıdirlar.

Bir və ya hər iki gözə afakiya, artifakiya olduqda, korreksiyanın rahat keçirilməsi ilə görmə qabiliyyətinin itiliyindən asılı olaraq, III qrafə üzrə şəhadətləndirilənlər üçün qərar "Xəstəliklər cədvəli"nin 35-ci maddəsinə əsasən çıxarılır. Onlar hərbi tədris müəssisələrinə daxil olmağa HDQ, ÜH, DP, XQ-də, tanklarda, piyadaların döyüş maşınları ekipajı heyətində, nəqliyyat vasitələrində sürücü və bədənin vibrasiyası ilə müşayiət olunan işlərdə xidmət etməyə yararsızdirlar.

Göz büllurunun çıxığı və sərpməsi afakiya kimi qiymətləndirilir. Əgər bir gözə afakiya varsa, digər gözün görmə qabiliyyətinin itiliyini 0,4-ə qədər azaldan büllurun bulanması ikitərəfli afakiya hesab olunur.

Yarıq lampa ilə müayinə zamanı aşkar edilən göz büllurunun rəngbərəngliyi, əlvanlığı, qayacıqlar, dənciklər və vakuolları, həmçinin görmə qabiliyyəti-38—1501

nin itiliyini aşağı salmayan göz billurunun ön kapsulasına anadangəlmə pigment toplanması bu maddəni tətbiq etmək üçün əsas vermir, hərbi xidmətkeçməyə, RYK, İŞM, RM və EMS mənbələri ilə işə daxil olmağa maneə hesab edilmir.

RYK, İŞM, RM, EMS mənbələrində işləyən şəxslərdə, biomikroskopiya zamanı göz billurunun arxa kapsulunda bulanma aşkar edilirsə və billurun bulanmasının progressivləşməsinin əsaslı əlamətləri müşahidə olunursa (uzun müddətli nəzarət nəticəsində onların sayının və ölçülərinin mühüm dərəcədə böyüməsi), onlar hərbi-uçot ixtisası üzrə işə yararsız hesab olunurlar.

Bir və ya hər iki gözdə davamlı mütləq mərkəzi və paramərkəzi skotoma olduqda, "Xəstəliklər cədvəli"nin I, II, III qrafasına görə şəhadətləndirilənlərin hərbi xidmətə, hərbi-uçot ixtisası üzrə xidmətə yararlılıq kateqoriyası, gözlərin funksiyasının vəziyyətindən asılı olaraq, "Xəstəliklər cədvəli"nin müvafiq maddələrinə və ƏTC-yə əsasən təyin edilir.

Sifilis mənşəli parenximatöz keratiti olan şəxslər "Xəstəliklər cədvəli"nin 6-cı maddəsinin "b" bəndinə uyğun olaraq şəhadətləndirilirlər.

Maddə 31

"a" bəndinə həmçinin gözün funksiyasının progressiv zəifləməsi fonunda hər iki gözdə torlu qışanın postravmatik laylanmasının uğursuz təkrar cərrahi əməliyyatlarından sonrakı hallar aiddir.

Hər iki gözün torlu qışasının travmatik etiologiyalı qopulmasını keçirmiş, "Xəstəliklər cədvəli"nin III qrafası ilə şəhadətləndirilənlər, gözün funksiyalarının vəziyyətinin yaxşı olması şərti ilə, fərdi qaydada hərbi xidmətə yararlı hesab oluna bilərlər. Onlar tankların, piyadaların döyüş maşınlarının, zirehli maşınların, raket buraxıcı qurğularının ekipajının tərkibində, nəqliyyat vasitələrində sürücü, həmçinin bədənə vibrasiyası ilə əlaqədar işlərdə xidmət etmək üçün yararsız hesab olunurlar.

Maddə 32

Qlaukoma diaqnozu stasionar şəraitində gərginlik sınaqları tətbiq edilməklə təsdiq edilməlidir. Hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası qlaukoma prosesinin və görmə orqanının funksiyalarının (görmə qabiliyyətinin itiliyi, görmə sahəsinin, parasentral skotomların, o cümlədən gərginlik sınaqlarında olması, həmçinin görmə sinirinin diskinin oyuğu və s.) müalicədən (medikamentoz və ya cərrahi) sonra sabitləşmə dərəcəsi nəzərə alınmaqla həll edilir. Bu maddə ilə, həmçinin ikincili qlaukoma olan şəxslər də şəhadətləndirilirlər.

Maddə 33

"a" bəndinə həmçinin göz əzələlərinin zədələnməsi ilə nəticələnən göz yuvasının travmasından sonrakı dayanıqlı diplopiya aiddir. Əgər diplopiya hər hansı bir xəstəliyin nəticəsidirsə, onda rəy əsas xəstəliyə görə verilir.

Şəhadətləndirilən şəxslərdə göz almalarının yanlara, yuxarıya və aşağıya doğru axıradək aparmalarında diplopiya varsa, rəy "b" bəndinə uyğun verilir. "b" bəndinə həmçinin göz almasının əzələlərinin aydın ifadə olunmuş yellənən spazmı aiddir.

Əgər nistaqım sinir sisteminin və ya vestibulyar aparatın zədələnməsinin bir əlamətidirsə, rəy əsas xəstəliyə görə verilir. Görmə qabiliyyətinin itiliyinin mühüm dərəcədə zəifləməsi olanda, rəy "Xəstəliklər cədvəli"nin 35-ci maddəsinə əsasən çıxarılır.

Göz almalarının tam kənara çəkilmələri zamanı nistaqmoid titrəmələr hərbi xidmətkeçməyə, hərbi tədris müəssisələrinə, C. Naxçıvanski adına hərbi litseyə daxil olmağa, radiolokasiya stansiyasının və ya tankəleyhinə idarəedici reaktiv mərmilərin operatoru ixtisası üzrə oxumağa, displeylərlə və digər informasiya əksətdirmə bloklarda işləməyə maneə deyildir.

15 dərəcədə az müştərək çəpgözlük olduqda, diaqnoz binokulyar görmə qabiliyyətinin yoxlanması ilə təsdiq olunmalıdır. Binokulyar görmə qabiliyyətinin qalması müştərək çəpgözlüyün inkar edilməsi üçün əsasdır.

Gözlərin görmə qabiliyyətinin yaxşı qalması ilə müşayiət edilən hər iki gözün dəyişən çəpgözlüyü olduqda, diplopiyanın əmələ gəlmə biləcəyini nəzərə alaraq, cərrahi müalicədən çəkinmək lazımdır.

Diplopiyasız müştərək çəpgözlüklə, paralytik çəpgözlüklə və binokulyar görmə qabiliyyətinin digər pozuntuları ilə hərbi xidmətə və hərbi-uçot ixtisası üzrə xidmətə yararlılıq kateqoriyası gözün funksiyalarından (görmə itiliyi, görmə sahəsi və s.) asılı olaraq "Xəstəliklər cədvəli"nin müvafiq maddələrinə və ƏTC-yə uyğun olaraq təyin edilir.

Rəngduymanın azalmasının forma və dərəcəsinin diaqnostikasında, səhiyyə nazirinin əmri ilə tibbi təcrübədə istifadəsinə icazə verilmiş "Rəngduyma qabiliyyətinin müayinəsi üçün həddi cədvəllər"ə aid Təlimat rəhbər tutulur.

Maddə 34

Refraksiya anomaliyalarının növü və dərəcəsi skiaskopiya və ya refraktometriya ilə təyin edilir.

"Xəstəliklər cədvəli"nin III qrafasına görə, bu maddədə göstərilən refraksiya anomaliyaları hallarında, HDQ, ÜH, DP, XQ-də xidmətə yararlılıq dərəcəsinin təyin edilməsi fərdi nəzərdə tutulursa, görmə itiliyinə həlledici əhəmiyyət verilir.

Akkomodasiyanın davamlı spazmı, parezi və iflici hallarında nevropatoloq, terapevt və digər ixtisaslı həkimlərin iştirakı ilə müayinə aparılmalıdır. Əgər akkomodasiyanın davamlı spazmı, parezi və ya iflici sinir sisteminin, daxili orqanların xəstəlikləri ilə əlaqədarsa, belə hallarda rəy əsas xəstəliyə görə verilir.

Akkomodasiyanın spazmı, sikloplekiyada təyin edilən refraksiya, optimal mənfə korreksiyaedici linzanın sikloplekiyaya qədər olan gücündən daha zəif olan hallarda, funksional xəstəlikdir.

Uğursuz stasionar müalicədən sonra bir və ya hər iki gözdə akkomodasiyanın spazmı, parezi olduqda yararlılıq kateqoriyası "Xəstəliklər cədvəli"nin 34 və 35-ci maddəsinə əsasən, korreksiya ilə görmə itiliyindən və təkrar sikloplekiyadan sonra əvvəlki səviyyəsinə qayıdan ametropiyanın dərəcəsindən asılı olaraq təyin edilir.

Akkomodasiyanın bir gözdə davamlı iflici olduqda hərbi xidmətə, hərbi-uçot ixtisası üzrə xidmətə yararlılıq kateqoriyası gözün funksiyasından (korreksiya ilə görmə itiliyindən, görmə sahəsindən və s.) asılı olaraq təyin edilir.

Maddə 35

Hər bir gözün görmə itiliyi istənilən, o cümlədən kombinə olunmuş, şüşələrin korreksiyası ilə, habelə kontakt linzalarda (gözlərin qıcıqlandırılmasının, diplopiyanın olmaması ilə 20 saatdan az olmayaraq, yaxşı keçirilmə hallarında), zabitlərdə, gizirlərdə, miçmanlarda isə, bundan başqa, intraokulyar linzalar da nəzərə alınmaqla təyin edilir. Kontakt linzası gözdürən şəxslərin görmə itiliyi hərbi xidmətkeçməyə mane olmayan adi eynəkləri olmalıdır.

“Xəstəliklər cədvəli”nin I, II qrafası ilə şəhadətləndirilənlər üçün hərbi xidmət keçməyə mane olmayan görmə itiliyi, uzaqgörmə üçün korreksiya ilə bir göz üçün 0,5-dən, digər göz üçün 0,1 və ya hər iki göz üçün 0,4-dən aşağı olmamalıdır. Aydın olmayan hallarda görmə itiliyi nəzarəti müayinə metodları ilə təyin edilir.

“Xəstəliklər cədvəli”nin bütün qrafaları üzrə şəhadətləndirilən şəxslərdə adi sferik şüşələrlə korreksiya, həmçinin korreksiya olunmayan anizometriya zamanı, görmə itiliyi, praktiki mümkün binokulyar korreksiya ilə (hər iki göz üçün şüşələrin güclərindəki fərq 2,0 dpt artıq olmadıqda) nəzərə alınır. Astigmatizmin bütün formalarının korreksiyası, silindrik və ya kombinə olunmuş şüşələrlə, bütün meridianlar üzrə aparılmalıdır.

Hərbi tədris müəssisələrinə daxil olan şəxslərdə korreksiya ilə görmə itiliyi, ƏTC-nin “ç” bəndində göstərilən refraksiya həddini keçmirsə, yalnız yaxındangörmə, sadə və mürəkkəb yaxındangörmə astigmatizmi olduqda təyin edilir, görmə itiliyinin aşağı düşməsinin digər səbəbləri (o cümlədən uzaqgörmə, qarışıq və ya uzaqgörmə astigmatizmi ilə) olduqda isə - korreksiyasız təyin edilir.

Hər gözdə görmə itiliyi uzaq üçün korreksiyasız 0,3-dən aşağı olduqda, çağırış üzrə hərbi xidmət keçən hərbi qulluqçuların ÜH-də xidmətə yararlılığı, komandanlığın və hərbi hissə həkiminin rəyi nəzərə alınmaqla, fərdi surətdə təyin edilir. Bu cür görmə itiliyi olan, HDQ-də çağırış üzrə xidmət edən hərbi qulluqçular HDQ-də xidmətə yararsız hesab olunur, “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası ilə şəhadətləndirilən şəxslərin HDQ-də xidmətə yararlılıq kateqoriyası isə fərdi surətdə təyin edilir.

Üzən heyətdə könüllü xidmət keçən hərbi qulluqçular və hərbi dəniz tədris müəssisələrinin məzunları korreksiya ilə görmə itiliyi uzaq üçün bir gözdə 0,6-dan, digər gözdə 0,5-dən az olmadıqda, ÜH-də xidmətə yararlı hesab olunurlar. Bu şəxslər üçün, heç olmazsa, bir gözdə ən böyük ametropiyası olan meridian da yaxındangörmə və ya uzaqdangörmə 5,0 dpt çox olmayaraq, astigmatizmin hər cür forması iki əsas meridianda refraksiya fərqi 3,0 dpt artıq olmayan hallar mümkün sayılır.

Maddə 36

Bu maddə ilə uzun müddətli stasionar müalicəyə ehtiyacı olmayan və gözün funksiyalarının pozulmasına gətirib çıxarmayan xəstəliklərlə çağırışçılar hərbi xidmətə yararlı hesab olunurlar.

Qulağın və məməyəbənzər çıxıntının xəstəlikləri

Maddə 37

Bu maddəyə xarici eşitmə keçidinin və qulaq seyvanının ekzeması, xroniki diffuz xarici otit, eşitmə keçidinin ekzostozları, eşitmə keçidinin qazanılmış dərmalları aiddir.

Maddə 38

Orta qulağın xroniki xəstəlikləri ilə “Xəstəliklər cədvəli”nin I-III qrafaları üzrə şəhadətləndirilənlərə müalicə təklif olunur.

“a” bəndinə, əməliyyat aparılmış boşluqda tam epidermləşməmiş, irin, qranulyasiyalar və ya xolesteatom kütlələr olması ilə müşayiət olunan, orta qulağın xroniki xəstəliklərinin cərrahi müalicəsindən sonrakı vəziyyətlər aiddir.

Orta qulaqda yaxşı nəticələrlə qurtaran radikal və ya rekonstruktiv-bərpa-edici cərrahi əməliyyatlardan sonra hərbi qulluqçulara xəstəliyə görə məzuniyyət verilir və ya onlar hərbi xidmət vəzifələrinin icra edilməsindən müvəqqəti azad edilir. İlk hərbi qeydiyyatda götürülərkən, hərbi xidmətə çağırılarkən, hərbi xidmətə könüllü daxil olarkən vətəndaşlar, əgər stasionar müalicədən 3 aydan az vaxt keçmişsə, “Xəstəliklər cədvəli”nin 41-ci maddəsi üzrə 6 ay müddətinə hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız hesab edirlər. Cərrahi əməliyyat boşluğu tam epidermləşmə ilə nəticələnən hallarda şəhadətləndirilmə “c” bəndi üzrə keçirilir.

Təbil pərdəsinin, çox mühüm dərəcədə ifadə olunmuş hipertrofik rinitlərlə, burunətrafı boşluqların xroniki irinli və ya polipoz xəstəlikləri ilə müşayiət olunan ikitərəfli quru deformasiyaları olduqda, “Xəstəliklər cədvəli”nin I-II qrafaları üzrə şəhadətləndirilənlər barəsində rəy “a” bəndi üzrə çıxarılır.

Maddə 39

“a” bəndinə çox mühüm dərəcədə ifadə olunmuş menyerəbənzər xəstəliklər, həmçinin ildə 3 dəfədən çox stasionar müayinə zamanı müşahidə edilmiş və tibbi sənədlərlə təsdiq edilən tutmalarla, üzvi və ya funksional xarakterli vestibulyar pozuntuların digər ağır formaları aiddir.

“b” bəndinə hərbi xidmət vəzifələrini icra etmək qabiliyyətini çətinləşdirən, mülayim dərəcədə ifadə olunmuş vestibulyar-vegetativ pozuntularla müşayiət olunan və qısamüddətli tutmalarla keçən menyerəbənzər xəstəliklər aiddir.

“c” bəndinə vestibulyar pozuntuların sindromları və digər orqanların xəstəliklərinin simptomları olmadıqda, yırgalanmaya yüksək dərəcədə həssaslığın təzahürü halları aiddir.

Yırğalanmaya yüksək dərəcədə həssaslıq olduqda, bütün orqanizmin dərin-dən hərtərəfli müayinəsi olunmadan, yalnız vestibulyar funksiyanın müayinəsi ilə kifayətlənmək olmaz, çünki vegetativ reflekslər təkcə qulaq labirintindən yox, digər orqanlardan da törənə bilirlər.

Üzən heyətdə xidmətə yararlılıq haqqında məsələ həll edilərkən, yırğalanmaya vərdiş olunmasının mümkünlüyü nəzərə alınmalıdır.

Yalnız yırğalanmanın sisteməti olaraq hərbi xidmət vəzifələrini icra etmək qabiliyyətinin itirilməsinə səbəb olduğu hallarda, məşqlərdə və yürüslərdə iştirak etməkdən bir ildən az olmayaraq vaxt keçdikdən sonra müsbət nəticələr olmadıqda, üzən heyətdə xidmətə yararsızlıq haqqında rəy çıxarılır. Hərbi həkim komissiyası, üzən heyətdə xidmətə yararlılıq haqqında rəy, yalnız eksperimental müayinənin (vestibulyar-vegetativ hissiyatın üç səthdə otolit reaksiyası müayinəsi, qıcıqlanmanın Hilov yelləncəyində və fırlanan kreslosunda cəmlənməsi (kumulyasiya) metodu, Koriolisin təcilinin fasiləsiz kumulyasiyası sınağı) nəticələrinə görə deyil, həm də hərbi hissə komandanlığının və hərbi hissə həkimi-nin xarakterizəedici məlumatlarına əsaslanaraq çıxarır.

Vestibulometriyanın nəticələri nevropatoloqla birgə qiymətləndirilir. Vestibulyar pozuntuların müvəqqəti xarakteri qeyd edildikdə, hərtərəfli müayinə və müalicə zəruridir.

Üzən heyətə seçilən zaman yırğalanmaya davamiyyətin meyarı otolit reaksiyası və ya Koriolis təcilinin fasiləsiz kumulyasiyası sınağının nəticələridir. Belə müayinələr zamanı III dərəcəli vestibulyar reaksiya verən şəxslər üzən heyətdə xidmətə yararsızdırlar.

Vestibulyar funksiyanın müayinə edilməsinin nəticələrini qiymətləndirərkən nəzərə almaq lazımdır ki, hətta III dərəcəli müdafiəedici hərəkətlər, intensiv vegetativ reaksiyaların yoxluğu, üzən heyətdə xidmətə yararsızlıq haqqında rəy çıxarılması üçün əsas ola bilməz, çünki vestibulyar aparatın qıcıqlanmasına aid bu reaksiya davamlı deyil və bir qayda olaraq müvafiq məşqlər zamanı itib gədir.

Uçuş heyətinin, üzən heyətin hazırlanması üzrə hərbi tədris müəssisələrinə, hava-desant hərbi məktəblərinə daxil olan vətəndaşların şəhadətləndirilməsi üçün, üç dərəcəli vestibulyar aparatın otolit reaksiyasının və ya Koriolis təcilinin fasiləsiz kumulyasiyası sınaqları ilə müayinə edilməsi məcburidir.

Maddə 40

Bu maddə ilə "Xəstəliklər cədvəli"nin I-II qrafaları üzrə şəhadətləndirilənlər üçün hərbi xidmət keçməyə mane olmayan, pıçıltılı nitqi eşitmə bir qulaqda 1 m, digər qulaqda 4 m-dən az olmamalı və ya hər iki qulaqda 3 m-dən az olmamalıdır.

Lal-karlıq və ya hər iki qulağın karlığı, lal-karlar üçün yaradılmış səhiyyə müəssisələri, təşkilatlar və tədris müəssisələri tərəfindən təsdiq edilməlidir. Qışqırığın qulaq seyvani yanında eşidilməməsinə karlıq hesab etmək lazımdır.

Eşitmənin zəifləməsi dərəcəsini təyin edərkən pıçıltılı nitqə adi müayinədən başqa, danışq və pıçıltılı nitq, kamertonlarla çoxsaylı (5 dəfədən az olma-

yaraq) xüsusi müayinələr və qulaqların barofunksiyasının mütləq təyin edilməsi ilə tonal həddi audiometriya müayinəsi lazımdır. Bir qulağın və ya hər iki qulağın karlığına şübhə olduqda, karlığın obyektiv təyin edilməsi üsullarından: Barani şıqqıldığının tətbiqindən, Hovseyev, Popov, Ştenger, Hilov təcrübələrindən və s. istifadə edilir.

Eşitməni yaxşılaşdırən cərrahi əməliyyatlardan sonra "Xəstəliklər cədvəli"nin III qrafası üzrə şəhadətləndirilənlərə ayrı-ayrı hallarda 41-ci maddə ilə xəstəliyə görə məzuniyyət verilir.

Qan dövranı sisteminin xəstəlikləri

Maddə 42

"a" bəndinə ürək-damar sisteminin III mərhələ ümumi qan dövranının pozulması ilə müşayiət olunan xəstəlikləri ilə yanaşı aşağıdakılar da aiddir:

ümumi qan dövranının pozulma mərhələsindən asılı olmayaraq, ürəyin kombinə olunmuş və əlaqəli qazanılma qüsurları;

ümumi qan dövranı pozulması ilə müşayiət olunan ürəyin aortal qüsurları; perikardın geniş obliterasiyası;

müştərək II mərhələ ümumi qan dövranı pozulması və II dərəcə tac qan dövranı pozulması;

ümumi qan dövranının pozulması ilə müşayiət olunan, sol atrioventrikulyar dəşiyin təcrid olunmuş stenozu;

durğunluq və konstruktiv kardiomiopatiya;

ümumi qan dövranı çatışmazlığı ilə müşayiət olunan, ürəyin qapaq aparatında aparılmış cərrahi müdaxilənin nəticələri;

ürək ritminin və keçiriciliyin ayrı-ayrı, müalicə olunmayan, davamlı pozuntuları (tam AV-blokada, politop mədəcik ekstrasistoliyası, paroksizmal taxiaritmiyalar).

"b" bəndinə ürəyin, II mərhələ ümumi qan dövranı çatışmazlığı ilə müşayiət olunan xəstəlikləri və ümumi qan dövranı çatışmazlığı ilə müşayiət olunmayan, anadangəlmə və ya qazanılma ürək qüsurlarının cərrahi müalicəsindən sonrakı hallar aiddir. Ürək-damar sisteminin ayrı-ayrı xəstəlikləri zamanı ürək ritminin və keçiriciliyin davamlı pozuntuları, habelə paroksizmal taxiaritmiyaları olan şəxslər ümumi qan dövranı çatışmazlığının mərhələsindən və (və ya) tac qan dövranı çatışmazlığının dərəcəsindən asılı olaraq, "a", "b" və ya "c" bəndi üzrə şəhadətləndirilir.

Ürək ritminin davamlı pozuntularına, antiaritmik terapiya tələb edən və müalicənin kəsilməsindən sonra yenidən başlanan və ya müalicəyə refrakter olan aritmiyalar; WPW sindromu aiddir.

Keçiriciliyin davamlı pozuntularına I-II dərəcəli AV-blokadanın daimi (təsbit olunmuş) və ya növbələnən (intermittasiyaedici) formaları, His dəstəsinin ayaqciqlarının tam blokadaları, sinus düyününün zəifliyi sindromu aiddir.

Funksional (vaqus) I dərəcəli AV-blokada (fiziki yüklənmədən və ya vena-daxili 0,5-1 mq atropin sulfat vurulduqdan sonra AV-keçiriciliyi normallaşır),

His dəstəsinin sağ ayaqcığının natamam blokadası, CLC sindromu bu maddənin tətbiqi üçün əsas deyil, hərbi xidmət keçməyə, hərbi tədris müəssisələrinə və C. Naxçıvanski adına hərbi litseyə daxil olmağa maneə hesab olunmur.

Təcrid olunmuş qazanılma ürək qüsurları (bu maddənin "a" bəndində göstərilənlərdən başqa) olan şəxslər, "Xəstəliklər cədvəli"nin I, II qrafaları üzrə ümumi qan dövranı çatışmazlığının olub-olmamasından asılı olmayaraq, "b" və ya "c" bəndi üzrə şəhadətləndirilir. Ümumi qan dövranının pozulması ilə müşayiət olunmayan təcrid olunmuş aortal, mitral qapaqların çatışmazlığı və sol atrioventrikulyar dəyişin stenozu ilə "Xəstəliklər cədvəli"nin I-II qrafaları üzrə "c" bəndinə əsasən şəhadətləndirilir.

"c" bəndinə ürək ritminin və (və ya) keçiriciliyin sabit pozulması və (və ya) I mərhələ ümumi qan dövranı çatışmazlığı ilə müşayiət olunan ürəyin mitral və ya digər qapaqlarının ilkin prolapsı, miokarditik kardioskleroz, habelə hipertrofik kardiomiopatiya aiddir.

"c" bəndinə həmçinin 45 gündən az olmayaraq stasionar müayinədən və müalicədən sonra ürəyin və ya digər orqanların zədələnməsinin obyektiv davamlı əlamətləri (ürək qüsuru, ürək ritminin və (və ya) keçiriciliyin davamlı pozulması ilə müşayiət olunan miokardioskleroz) qalmaqla aktiv revmatizm də aiddir.

I mərhələ ümumi qan dövranı çatışmazlığı, funksional sınaqlarla aşkar olunan kardiohemodinamik göstəricilərlə obyektivləşdirilməlidir.

İlkin aktiv revmatizm keçirmiş, "Xəstəliklər cədvəli"nin I qrafası üzrə şəhadətləndirilənlər 48-ci maddə üzrə tibb müəssisəsindən çıxdıqdan sonra 12 ay müddətinə hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız hesab edirlər. Sonralar ürəyin və digər orqanların zədələnməsi əlamətləri olmadıqda, onlar bu maddənin "ç" bəndi üzrə şəhadətləndirilir. İlkin aktiv revmatizm keçirmiş və "Xəstəliklər cədvəli"nin II qrafası üzrə şəhadətləndirilənlərə, 48-ci maddənin "ç" bəndinə əsasən, 45 gündən 60 günə qədər xəstəliyə görə məzuniyyət verilir.

"ç" bəndinə qan dövranı çatışmazlığı və ürək ritminin və keçiriciliyin davamlı pozuntuları olmayan, ürək əzələsi xəstəliklərinin davamlı kompensasiya olunmuş nəticələri, miokardioskleroz, ürəyin mitral və digər qapaqlarının ilkin prolapsı və s. aiddir.

Miokardiosklerozla nəticələnməmiş, ürək ritminin və keçiriciliyin pozuntuları ilə müşayiət olunmayan keçirilmiş miokarditlər bu maddənin tətbiqi üçün əsas vermir, hərbi tədris müəssisələrinə və C. Naxçıvanski adına hərbi litseyə daxil olmağa maneə deyildir.

Hər hansı etiologiyalı miokardit və endokardit keçirən şəxslərin şəhadətləndirilməsi, xəstəliyin nəticəsi aydınlaşdıqda, aparıcı patoloji sindromdan və onun törətdiyi qan dövranı pozulmasından asılı olaraq keçirilir. Belə halda tibbi şəhadətləndirilmə günündəki diaqnoz xəstəliyin nəticəsindən asılı olaraq tərtib edilməlidir.

Maddə 43

"a" bəndinə III mərhələ hipertoniyaya xəstəliyinin tədricən şiddətlənən forması və hipertoniyaya xəstəliyinin tez şiddətlənən (bədaxşəli) forması aiddir.

Hipertoniyaya xəstəliyinin III mərhələsi arterial təzyiqin, birinci növbədə diastolik (115 mm civə süt. və artıq) və sistolik (210-230 mm civə süt. və artıq) təzyiqin sabit yüksək göstəriciləri ilə xarakterizə olunur; miokard infarktı və ya insult keçirmiş şəxslərdə arterial təzyiqin göstəriciləri aşağı düşə bilər. Kliniki təsvirdə ürəyin, beynin, böyrəklərin və göz dibi damarlarının aterosklerozun törətdiyi ağır damar pozuntuları, bərpa olunmayan və ya az bərpa olunan dəyişikliklərin (sol mədəcik çatışmazlığı, miokardın infarktı, insult, anqoretinopatiya, böyrək qan axınının və yumaqcıq süzülməsinin zəifləməsi, hematuriya, protei-nuriya) inkişafı ilə orqanların və sistemlərin funksiyalarının kəskin dərəcədə pozulması üstünlük təşkil edir.

Hipertoniyaya xəstəliyinin digər orqanların və sistemlərin funksiyalarının pozulmasına səbəb olan ağır fəsadları olduqda "Xəstəliklər cədvəli"nin müvafiq maddələrini də tətbiq etmək lazımdır.

"b" bəndinə arterial təzyiqin, daimi medikamentoz terapiya keçirilmədən normal rəqəmlərə çatmayan sabit yüksək göstəriciləri ilə səciyyələnən hipertoniyaya xəstəliyinin II mərhələsi aiddir. Hipertoniyaya xəstəliyinin ikinci mərhələsi sol mədəcikin miokardının, həm kliniki məlumatlar vasitəsi ilə, həm də instrumental müayinələr və dozalaşdırılmış yükləmə sınaqları keçirildikdə aşkar edilən, həddən artıq yüklənmə, hipoksiya və ya işemiya əlamətləri ilə müşayiət olunan hipertrofiyası ilə xarakterizə olunur. Hipertoniyaya xəstəliyinin II mərhələsinin xarakterik əlamətləri kardial pozuntularla yanaşı, həm də baş beyin qan dövranının serebral, ötəri hərəkəti, hissiyyat, nitq, beyincik, vestibulyar və digər dinamik pozuntulardır. Eyni zamanda orqanların və sistemlərin funksiyalarının mülayim dərəcədə pozulması qeyd olunur.

"c" bəndinə arterial təzyiqin qalxması (sakit vəziyyətdə): diastolik təzyiqin 95-dən 105-mm civə süt.-na qədər, sistolik təzyiqin 160-dan 180 mm civə süt.-na qədər qalxması ilə xarakterizə olunan hipertoniyaya xəstəliyinin I mərhələsi aiddir. Arterial təzyiq labildir, gün ərzində nəzərə cəpacaq dərəcədə dəyişə bilər. Dövri olaraq arterial təzyiqin göstəriciləri həmin rəqəmlərdən yuxarı qalxa bilər. Arterial təzyiqin öz-özünə normallaşması (istirahət vaxtı, xəstənin məzuniyyətdə olduğu dövrdə) mümkündür, lakin bu uzunmüddətli deyil və tədricən baş verir. Kliniki təsvirdə adətən ürək, baş beyin, böyrəklər tərəfindən üzvi dəyişikliklər olmur. Göz dibindəki dəyişikliklər daimi deyil. Orqanların və sistemlərin funksiyaları cüzi dərəcədə pozulub və ya pozulmayıb.

"Xəstəliklər cədvəli"nin I, II qrafaları üzrə şəhadətləndirilənlərdə hipertoniyaya xəstəliyinin diaqnozu stasionar müayinə və əvvəlki 6 aydan az olmayaraq, dispanser müşahidənin nəticələri ilə təsdiq edilməlidir.

Hipertoniyaya xəstəliyinin bütün hallarında simptomatik hipertenziyalarla diferensial diaqnostika aparılmalıdır. Simptomatik arterial hipertenziyası olan şəxslər əsas xəstəliyə görə şəhadətləndirilir.

Maddə 44

“a” bəndinə aiddir:

III dərəcəli tac qan dövrəni pozulması;

II dərəcəli tac qan dövrəni pozulması ilə II mərhələ ümumi qan dövrəni pozulmasının müstəqiliyi.

Bu bəndə eləcə də aiddir (tac qan dövrəninə çatışmazlığının dərəcəsiindən və qan dövrəninə vəziyyətindən asılı olmayaraq):

ürəyin anevrizması və ya miokardın geniş transmural və ya təkrar infarktları nəticəsində inkişaf edən iri ocaqlı kardiosklerozi;

ürəyin işemiyə xəstəliyi nəticəsində ürək ritminin və keçiriciliyinin pozulmasının ayrı-ayrı davamlı, müalicə olunmayan formaları (tam AV-blokada, paroksizmal taxiaritmiya, politop mədəcik ekstrasistoliyası).

Tac qan dövrəni çatışmazlığının dərəcəsi aşağıdakılarla obyektivləşdirilməlidir:

II dərəcəli tac qan dövrəni çatışmazlığı olduqda - anamnezlə (miokardın ötürücü ocaqlı dəyişiklikləri və ya miokardın infarktı ilə nəticələnən stenokardiya tutmalarının tezliyi); müayinə məlumatları ilə (fiziki yükə dözümlü azalması və EKG-də davamlı və ya ötürücü dəyişikliklər - ST segmentinin işemik tip üzrə yerdəyişməsi, T dişinin aşağı enməsi və ya inversiyası, ürək ritminin və keçiriciliyinin pozulmasının yaranması). Koronarografiya zamanı okklyuziya və ya bir iri tac arteriyasının kəskin dərəcədə ifadə olunmuş (75 faizdən artıq) stenozu aşkar olunur;

III dərəcəli tac qan dövrəni çatışmazlığı olduqda - anamnezlə (stenokardiya tutmaları gündə 10-15 dəfəyədək cüzi gərginliyin təsiri altında, çox vaxt sakit vəziyyətdə hətta gecə yuxu vaxtı baş verir, bəzən ürək astması ilə müşayiət olunur); EKG-də — ritmin və keçiriciliyin pozuntuları ilə miokardın mühüm dərəcədə ifadə olunmuş dəyişiklikləri; veloerqometriya zamanı - fiziki yükə dözümlü azalması və ya ST-nin qalxması, T — dişinin inversiyası, bərpa dövrünün 10 dəqiqədən artıq olması ilə xarakterikdirlər. Koronarografiya zamanı - yayılmış stenozlaşdırıcı proses və ya sol tac arteriyasının gövdəsinin diametrinin 50 faizdən artıq tutulması; sol tac arteriyasının qabaq mədəciklərə şəxsinin təcrid olunmuş yüksək dərəcədə tutulması.

Süni ritm idarəedicisi qoyulduqdan sonra “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası üzrə aorta-tac qan damarı şuntlaşdırılması keçirmiş şəxslər “a” bəndi üzrə hərbi xidmətə yararsız hesab edirlər. Bəzi hallarda, belə vəziyyətlər zamanı hərbi xidmətkeçmənin son yaş həddinə çatmamış zabitlər, hərbi xidmət vəzifələrini icra etmək qabiliyyəti qalıbsa, “b” bəndi üzrə şəhadətləndirilə bilərlər.

Maddə 45

Bu maddə ilə “Xəstəliklər cədvəli”nin I-III qrafaları üzrə şəhadətləndirilənlərə tibbi göstərişlərə görə cərrahi müalicə təklif olunur. Müalicənin nəticələri qeyri-qənaətbəxş olduqda və ya ondan imtina edildikdə hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası, patoloji prosesin ifadə olunma dərəcəsiindən asılı olaraq, təyin edilir.

“a” bəndinə magistral qan damarlarının arterial və arteriovenoz anevrizmaları; ətrafların dekompensasiya olunmuş işemiyaları zamanı (qanqrenoz-nekrotik mərhələ) obliterasiyalasdırıcı ateroskleroz, endarteriit, trombanjiit, aortoarteriit; orqanların funksiyalarının və distal qan dövrəninə kəskin dərəcədə pozulması ilə müşayiət olunan periton aortasının, onun visseral və çanaq şəxslərinin damar boşluğunun hissəvi və ya tam obliterasiyası ilə nəticələnən aterosklerozu; IV dərəcəli xroniki vena çatışmazlığı ilə (daimi ödemlə, dərinin nazıqlaşması və hiperpiqmentasiyası, indurasiya, dermatit və ya xoraların olması ilə dərin, dərialtı və kommunikanat venaların qapaqlarının çatışmazlığı) müşayiət olunan qapı və ya boş venanın trombozu, tez-tez residiv verən tromboflebit, flebotromboz, aşağı ətrafın posttrombotik və varikoz xəstəlikləri; IV dərəcəli fil azarı (limfedema); III mərhələ anqiotrofonevrozlar (qanqrenoz-nekrotik mərhələ); xəstəliyin şiddətlənmə ilə gedişi və qan dövrəninə davam etməkdə olan pozulması ilə müşayiət olunan iri magistral (aorta, çanaq, bud, braxiosefal arteriyalar, qapı və ya boş vena) və periferik damarlarda rekonstruktiv cərrahi əməliyyatların nəticələri aiddir.

“b” bəndinə obliterasiyalasdırıcı endarteriit, trombanjiit, aortoarteriit və aşağı ətrafların damarlarının II mərhələ aterosklerozu; III dərəcəli xroniki vena çatışmazlığı (pəncələrdə və baldırlarda gecə istirahəti zamanı tamamilə itməyən ödemlərin olması, qaşınma, hiperpiqmentasiyalar, dərinin nazıqlaşması) ilə müşayiət olunan posttromboflebitik və ya varikoz xəstəliyi; III dərəcəli fil azarı (limfedema); davamlı ağrı sindromu, barmaqların göyorməsi, soyuqda hərəkətlərin məhdudlaşması ilə müşayiət olunan, uğursuz təkrar stasionar müalicədən sonrakı II mərhələ anqiotrofonevrozlar; qan dövrəninə cüzi pozuntuları ilə müşayiət olunan magistral və periferik damarlarda rekonstruktiv cərrahi əməliyyatların nəticələri; III dərəcəli toxumluq ciyəsi venasının varikoz genişlənməsi (ciyə atrofiyası olunmuş xayanın aşağı qütbündən aşağı sallanır, daimi ağrı sindromu, spermatogenezin pozulması, proteinuriya, hematuriya olur) aiddir. “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası ilə hərbi qulluqçular toxumluq ciyəsi venasının III dərəcəli varikoz genişlənməsinə görə “c” bəndi üzrə şəhadətləndirilirlər.

“c” bəndinə obliterasiyalasdırıcı endarteriit, trombanjiit, aşağı ətrafların damarlarının I mərhələ aterosklerozu; əgər şəhadətləndirilən şəxs sonrakı müalicədən imtina edərsə, toxumluq ciyəsi venasının residivli (təkrar cərrahi müalicədən sonra) II dərəcəli varikoz genişlənməsi (“Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası üzrə şəhadətləndirilənlər üçün “ç” bəndi tətbiq olunur) aiddir. Toxumluq ciyəsi venasının varikoz genişlənməsinin ilk dəfə residivi (birinci cərrahi müalicədən sonra) “c” bəndinin tətbiqi üçün əsas deyil. Toxumluq ciyəsi venasının II dərəcəli varikoz genişlənməsi zamanı ciyə xayanın yuxarı qütbündən aşağı sallanır, xayanın atrofiyası yoxdur.

“Xəstəliklər cədvəli”nin I-II qrafası ilə şəhadətləndirilənlər haqqında II dərəcəli xroniki vena çatışmazlığı (uzun müddətli gəzintidən və ya ayaq üstə dayanmaqdan sonra əmələ gələn, gecə və ya gündüz istirahət dövründə çəkilən, pəncənin və baldırın vaxtaşırı ödəmi) təzahürləri ilə aşağı ətrafların posttrombotik və ya varikoz xəstəliyi; II dərəcəli limfedema ilə “b” bəndi üzrə qərar qəbul edilir.

“ç” bəndinə aşağı ətrafların venə çatışmazlığı əlamətləri olmayan (və ya I dərəcə) varikoz xəstəliyi; I dərəcəli limfedema (pəncə arxasının gecə və ya gündüz istirahəti dövründə azalan və ya yox olan cüzi ödemi); toxumluq ciyəsi venalarının I dərəcəli varikoz genişlənməsi; I mərhələ anqiotrofonevrozlar aiddir.

Aşağı ətrafların venalarının ayrı-ayrı sahələrdə silindrik və ya qıvrılmış elastiki qabarmalar şəklində, vena çatışmazlığı əlamətləri olmadan genişlənməsi, I dərəcə varikosele bu maddənin tətbiqinə əsas vermir, hərbi xidmətkeçməyə, hərbi tədris müəssisələrinə və C. Naxçıvanski adına hərbi litseyə daxil olmağa maneə deyildir.

İri magistral arteriyaların qan dövranının və funksiyaların tam bərpa olunması ilə nəticələnən yaralanmalarından və digər zədələnmələrindən sonra “Xəstəliklər cədvəli”nin I-III qrafası üzrə şəhadətləndirilənlər barəsində “ç” bəndi tətbiq edilir.

Damarların xəstəliklərinin və zədələnmələrinin nəticələrinin diaqnozu prosesin mərhələsini və funksional pozuntuların dərəcəsini əks etdirməlidir. Ekspert rəyi obyektiv göstəricilər verən metodların tətbiqi ilə müayinədən sonra (nitroqliserin sınağı ilə reovazografiya, anqio-, flebo-, limfoqrafiya və s.) çıxarılır.

Maddə 46

Bu maddə ilə “Xəstəliklər cədvəli”nin I-III qrafaları üzrə şəhadətləndirilənlərə, tibbi göstəricilər olduqda, cərrahi və ya konservativ müalicə təklif edilir. Müalicənin nəticəsi qeyri-qənaətbəxş olduqda və ya ondan imtina edildiyi hallarda, ikincili anemiyanın ifadə olunma dərəcəsindən və kəskinləşmələrin təkrarlanmasının gec-tezliyindən asılı olaraq, şəhadətləndirilmə “a” və ya “b” bəndi üzrə keçirilir.

Babasilin tez-tez təkrarlanan kəskinləşmələrinə, şəhadətləndirilənin qanaxmaya, tromboza, II-III dərəcəli iltihaba və ya babasil düyünlərinin xaricə çıxmasına görə ildə 3 dəfə və daha çox, uzun müddətli (1 ay və daha artıq) stasionar müalicədə olması, habelə xəstəliyin stasionar müalicə tələb edən təkrar qanaxmalarla fəsadlaşması halları aiddir.

Maddə 47

Neyrosirkulyator distoniya üçün, arterial təzyiqin hər hansı bir qıcıqlandırıcıya qeyri-adekvat reaksiyası ilə vegetativ-damar pozuntuları sindromu xarakterlidir. Hipotenziv tipli neyrosirkulyator distoniyayı, arterial təzyiqinin 90/50 - 100/60 mm cıvə süt. bərabər göstəriciləri olduqda, belə vəziyyəti heç bir şikayət etməyən, əmək və hərbi xidmət vəzifələrini icra etmək qabiliyyətini saxlayan sağlam adamların fizioloji hipotoniyasından fərqləndirmək lazımdır. Bu şəxslər hərbi xidmətə yararlı hesab edirlər. Bütün hallarda, endokrin sisteminin, həzm aparatının, ağ ciyərlərin və s. orqanların xəstəlikləri ilə bağlı simptomatik hipotaniyanı istisna etmək lazımdır.

“Xəstəliklər cədvəli”nin I, II qrafası üzrə şəhadətləndirilənlərdə neyrosir-

kulyator distoniya diaqnozu nevropatoloqun, oftalmoloqun, zərurət olduqda isə digər ixtisaslardan olan həkimlərin iştirakı ilə stasionar müayinə zamanı təyin edilməlidir. İlk hərbi qeydiyyatı götürülərkən, neyrosirkulyator distoniyanın istənilən forması ilə, vətəndaşlar “Xəstəliklər cədvəli”nin 48-ci maddəsi üzrə hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız hesab edilib, müayinə və müalicəyə göndərilirlər.

“a” bəndinə neyrosirkulyator distoniyanın aşağıdakı formaları aiddir.

hipertenziv tipli, daimi şikayətlər olduqda və müalicəsi müsbət nəticə verməyən, əmək qabiliyyətini və hərbi xidmət vəzifələrini icra etmək qabiliyyətini mühüm dərəcədə aşağı salan davamlı kəskin dərəcədə ifadə olunmuş vegetativ-damar pozuntuları ilə müşayiət olunan arterial təzyiqin labilliyi;

hipotenziv tipli, daimi şikayətlər olduqda və müalicəsi müsbət nəticə verməyən, əmək qabiliyyətini və hərbi xidmət vəzifələrini icra etmək qabiliyyətini mühüm dərəcədə aşağı salan, arterial təzyiqin 100/60 mm c.süt. aşağı olması sabit təsbit olunmuş, davamlı kəskin dərəcədə ifadə edilmiş vegetativ-damar pozuntuları, ürək ritminin davamlı pozuntusu;

kardial tipli, müsbət nəticəsi olmayan təkrar stasionar müalicədən sonra, mühüm dərəcədə vegetativ-damar və ürək ritminin davamlı pozuntuları ilə müşayiət olunan davamlı kardialgiyalar olduqda (ürək ritminin davamlı pozuntularının xarakteristikası “Xəstəliklər cədvəli”nin 42-ci maddəsinə izahatlarda verilmişdir).

“b” bəndinə mülayim dərəcədə ifadə olunmuş təzahürlərlə, o cümlədən ürək ritminin, əmək qabiliyyətini və hərbi xidmət vəzifələrini icra etmək qabiliyyətini aşağı salmayan, keçici pozuntuları ilə hər cür tipli neyrosirkulyator distoniya aiddir. Dəqiqədə 5 və daha artıq ekstrasistola olduqda stasionar müayinə zəruridir.

Sakit vəziyyətin nadir tək-tək ekstrasistolaları və funksional xarakterli sinus aritmiyası bu maddənin tətbiqi üçün əsas deyil; hərbi xidmətkeçməyə, hərbi tədris müəssisələrinə və C. Naxçıvanski adına hərbi litseyə daxil olmağa maneə deyildir.

Miokardın üzvi dəyişiklikləri (iltihabi, distrofik və digər xarakterli) nəticəsində ürək ritminin pozuntuları olduqda, şəhadətləndirilmə “Xəstəliklər cədvəli”nin 42-ci maddəsi üzrə keçirilir.

Maddə 48

Bu maddə ilə, çağırış üzrə hərbi xidmət keçən hərbi qulluqçular, onlarda qeyri-revmatik miokarditlərə görə stasionar müalicənin başa çatmasından sonra ürəyin zədələnməsinin davamlı və obyektiv əlamətləri (qan dövranı çatışmazlığı, ürək ritminin və keçiriciliyinin pozulmasının müxtəlif formaları) müşahidə olunmadığı hallarda hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız hesab edirlər.

Keçirilmiş qeyri-revmatik miokarditdən sonra “Xəstəliklər cədvəli”nin I qrafası üzrə şəhadətləndirilənlər tibb müəssisəsindən çıxdıqdan sonra 6 ay müddətinə hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız hesab edirlər.

“Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası üzrə şəhadətləndirilənlər üçün xəstəliyə

görə məzuniyyətə ehtiyac olması haqqında rəy aktiv revmatizmdən, qeyri-revmatik miokarditlərdən, miokardın infarktından sonra, habelə ürəkdə, tac qan damarlarında, iri magistral və periferik damarlarda cərrahi əməliyyatdan sonra funksiyaların müvəqqəti xarakterli pozulması ilə, reabilitasiya müalicəsinin başa çatması və hərbi xidmət vəzifələrini icra etmək qabiliyyətinin tam bərpası üçün bir aydan az olmayaraq vaxt tələb olunduqda çıxarılır.

Ürəyin xroniki işemiya xəstəliyinin kəskinləşməsindən (stenokardiyanın ardicıl tutmaları, ürək ritminin və keçiriciliyin ötürü formaları), hipertoniya xəstəliyinin kəskinləşməsindən (hipertoniya krizlərindən sonrakı vəziyyət), elektroimpuls terapiyadan və ya ürək aritmiyasının müalicəsindən sonra "Xəstəliklər cədvəli"nin III qrafası üzrə şəhadətləndirilənlər barəsində 15 gündən 30 günə qədər xəstəliyə görə məzuniyyətə ehtiyac olması haqqında rəy çıxarılır.

Tənəffüs orqanlarının xəstəlikləri

Maddə 49

"a" bəndinə burunla nəfəsalmanın pozulması və burunun selikli qişasının distrofik dəyişiklikləri ilə müşayiət olunan xroniki polipoz sinuitlər; tez-tez kəskinləşmələrlə (ildə 3 dəfə və daha çox) və stasionar müalicə tələb edən, burunun selikli qişasının distrofik dəyişiklikləri və burun tənəffüsünün pozulması ilə müşayiət olunan xroniki irinli sinuitlər aiddir.

Burunətrafi boşluqların xroniki irinli xəstəlikləri diaqnozu rinoskopik məlumatlarla (irin ifraz edilməsi), boşluqların iki proyeksiyada rentgenoqrafiyası, yuxarı çənə boşluğu üçün isə bundan başqa, iynə ilə dəşilmə sınağı vasitəsilə təsdiq edilməlidir. Xroniki polipoz sinuitin diaqnozu - burunətrafi boşluqların kontrastlaşdırma ilə iki proyeksiyada rentgenoqrafiyası və (və ya) rentgentomografiyası ilə təsdiq olunmalıdır.

"c" bəndinə burunətrafi boşluqların, yuxarı tənəffüs yollarının toxumalarının distrofiyası əlamətləri və əmək itkiləri ilə bağlı tez-tez kəskinləşmələri olmayan, xroniki irinsiz xəstəlikləri (sinuitlərin kataral, seroz, vazomotor və digər irinsiz formaları) aiddir. İlkin hərbi qeydiyyatda götürülən vətəndaşlar həmin xəstəliklərlə müalicəyə təyin olunurlar.

Əgər diaqnostik punksiya zamanı irin və ya transudat alınmamışsa və yuxarı çənə boşluğunun deşiyinin keçirmə qabiliyyəti saxlanmışsa, sərbəst burun tənəffüsü olduqda burun arakəsməsinin ayrılığı, yuxarı tənəffüs yollarının selikli qişasının davamsız subatrofik təzahürləri, yuxarı çənə boşluğunun selikli qişasının divaryanı qalınlaşması, habelə burunətrafi boşluqlardakı cərrahi əməliyyatdan sonrakı qalıq təzahürləri (ağız dahlizinin keçid büküşünün düzxətli kəsik yeri, cərrahi əməliyyat aparılmış boşluqla burun boşluğunun deşiklə birləşməsi və ya rentgenoqrammada vual) bu maddənin tətbiqi üçün əsas deyil, hərbi xidmət keçməyə, hərbi tədris müəssisələrinə və C. Naxçıvanski adına hərbi litseyə daxil olmağa maneə deyildir.

Xroniki dekompensasiya olunmuş tonzillit dedikdə, xroniki tonzillitin tez-tez kəskinləşmələrlə (ildə 2 dəfə və daha çox), tonzillogen intoksikasiyanın (subfebrilitet, tez yorulma, süstlük, kefsizlik) olması, badamcıqətrafi toxumaların və

regionar limfa düyünlərinin iltihab prosesinə cəlb edilməsi ilə (paratonzilyar abses, regional limfadenit) xarakterizə olunan forması başa düşülməlidir.

Xroniki dekompensasiya olunmuş tonzillitin obyektiv əlamətlərinə aiddir: badamcıq vəzisini qaşıqla basdıqda və ya onun zondlaşdırılması zamanı lakunadan irinin və ya kazeoz tıxacların çıxması, damaq badamcıq vəzilərində kobud çapıq yerlərinin olması, damaq cınaqlarının hiperemiyası və ödəmi, onların badamcıq vəziləri ilə bitməsi, epitelaltı təbəqədə irinlənmiş folikulların olması, döş-körpücük sümüyü - məməşəkilli əzələlərin qabaq kənarı boyu limfa düyünlərinin böyüməsi.

Xroniki tonzillitin digər formaları bu maddənin tətbiqi üçün əsas deyil, hərbi xidmət keçməyə, hərbi tədris müəssisələrinə və C. Naxçıvanski adına hərbi litseyə daxil olmağa maneə deyildir.

Xroniki tonzillitin bütün formaları ilə vətəndaşlar ilkin hərbi qeydiyyata götürülərkən, müalicəyə təyin olunurlar.

Qulağın barofunksiyalarının pozulmasının davamlı və mühüm dərəcəli xarakteri qulaq manometriyasının köməyi ilə təkrar müayinələrin məlumatlarına əsasən təyin edilir.

Şübhəli hallarda qulaqlara üfünmənin köməyi ilə manometriya keçirilir. Daha etibarlı məlumatlar barokamerada (rekompresion kamerada) əlavə funksional müayinə zamanı əldə olunur.

Dalğıcı ixtisası üzrə təhsil almaq üçün seçilən şəxslər, onlarda eşitmə borusunun yaxşı keçiriciliyi (I, II dərəcəli barofunksiya) olduqda yararlı, III dərəcəli davamlı barofunksiya ilə yararsız hesab edirlər.

III dərəcəli davamlı barofunksiya mövcud olduqda dalğıcı hərbi-uçot ixtisası üzrə təhsil alanların və xidmət keçənlərin yararlılığı fərdi təyin edilir, IV dərəcəli barofunksiya olduqda isə onlar yararsız hesab edirlər.

Burunətrafi boşluqların barofunksiyasının pozulması şəhadətləndirilənin şikayətləri, burun boşluğunun vəziyyəti, barokamerada təzyiqin dəyişmələrinə dözümlülyün, burunətrafi boşluqların sınaqdan əvvəlki və sonrakı rentgenoloji müayinələri ilə tibbi və xidməti xasiyyətnamələrin məlumatları əsasında təyin edilir.

Maddə 50

Bu maddə müalicənin qeyri-qənaətbəxş nəticələri olunduqda və ya ondan imtina olunduqda qırtlağın və ya nəfəs borusunun boyun hissəsinin xəstəliklərini, zədələnmələrinin nəticələrini nəzərdə tutur.

"a" bəndinə səyaranmanın, təbii tənəffüs yolları ilə tənəffüsün, ayrıcı funksiyanın davamlı surətdə olmaması aiddir.

"b" bəndinə obstruktiv tip üzrə II dərəcəli tənəffüs çatışmazlığı ilə tənəffüsün davamlı çətinləşməsi, səyaranmanın davamlı çətinləşməsi (xırıltılıq, səsin gurluğunun zəifləməsi) aiddir.

"c" bəndinə obstruktiv tip üzrə I dərəcəli tənəffüs çatışmazlığı ilə tənəffüsün çətinləşməsi aiddir.

Maddə 51

“a” bəndinə III dərəcəli tənəffüs (ağ ciyər) çatışmazlığı ilə bronx-ağ ciyər aparatının və plevranın xroniki xəstəlikləri, ağ ciyərin irinli xəstəlikləri aiddir.

“b” bəndinə II dərəcəli tənəffüs çatışmazlığı ilə bronx-ağ ciyər aparatının xroniki xəstəlikləri aiddir. Eləcə də, tənəffüs çatışmazlığının dərəcəsindən asılı olmayaraq, I-II mərhələ xroniki pnevmoniyadan və bronxoektazlardan əzab çəkən vətəndaşlar ilkin hərbi qeydiyyatı götürülərkən, hərbi xidmətə çağırılarkən, hərbi xidmətə könüllü daxil olarkən, habelə çağırış üzrə və ya “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası ilə şəhadətləndirilən əsgərlər, matroslar, çavuşlar da bu bənd üzrə şəhadətləndirilirlər.

Ağ ciyərlərin emfizeması və ya onsuz xroniki pnevmoniya, xroniki diffuz bronxiti olan zabitlərin hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası tənəffüs (ağ ciyər) çatışmazlığının dərəcəsindən asılı olaraq təyin edilir.

I dərəcəli tənəffüs çatışmazlığı ilə müşayiət olunan, tez-tez residiv verən (ildə 3 dəfədən çox) xroniki diffuz bronxitle çağırış üzrə hərbi xidmət keçən əsgərlər, matroslar və çavuşlar bu maddənin “b” bəndi üzrə şəhadətləndirilirlər.

Sarkoidoz və ağ ciyərlərin digər disseminasiya olunmuş xəstəliklərindən əzab çəkən vətəndaşlar ilkin hərbi qeydiyyatı götürülərkən, hərbi xidmətə çağırılarkən, hərbi xidmətə könüllü daxil olarkən, həmçinin çağırış üzrə xidmət keçən hərbi qulluqçular və ya “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası ilə şəhadətləndirilən əsgərlər, matroslar və çavuşlar xəstəliyin mərhələsindən və tənəffüs (ağ ciyər) çatışmazlığının dərəcəsindən asılı olaraq, “a” və ya “b”, zabitlər isə “a”, “b” və “c” bəndi üzrə şəhadətləndirilirlər. Xəstəliyin diaqnozu histoloji müayinənin nəticələri ilə təsdiq edilməlidir. Xəstə diaqnostik punksiyadan imtina etdikdə, diaqnoz kliniki və laborator məlumatların məcmusu üzrə təyin edilir.

Tənəffüs (ağ ciyər) çatışmazlığı dərəcələrinin göstəriciləri 2 sayılı cədvəldə - “Tənəffüs (ağ ciyər) çatışmazlığı dərəcələrinin göstəriciləri” cədvəlində verilməmişdir (ixtisaslaşmış səhiyyə müəssisələri və ya hərbi-tibb müəssisələri üçün daha məlumatlı göstəricilərdən istifadə edilməsi mümkündür).

Maddə 52

Bronxial astma diaqnozu stasionar müayinədən sonra təyin edilməlidir.

“a” bəndinə xəstənin təkrar stasionar müalicəsini tələb edən, hormonal asılılıqlı, II-III dərəcəli ağ ciyər və ağ ciyər-ürək çatışmazlığı ilə müşayiət olunan, təngnəfəsliyin ağır və tez-tez baş verən tutmalarına xas olan (hər həftə, çox vaxt asmatik vəziyyət) bronxial astma aiddir.

“b” bəndinə ayda bir dəfədən az olmayaraq təkrarlanan təngnəfəslik tutmaları müxtəlif bronxogenləşdirici dərmanların parenteral qəbul edilməsi ilə aradan qaldırılan bronxial astma aiddir; tutmalararası dövrdə I-II dərəcəli tənəffüs çatışmazlığı qalır.

“c” bəndinə bronxial astmanın, bronxogenləşdirici dərmanlarla asan aradan qaldırılan, ildə 2-3 dəfədən artıq olmayaraq qısamüddətli təngnəfəslik tutmaları olan və tutmadan kənar dövrdə I dərəcəli tənəffüs çatışmazlığı ilə müşayiət olunan formaları aiddir.

“ç” bəndinə bronxial astmanın 3 il və daha artıq müddətdə tutmaları olmayan formaları aiddir.

Bronxospastik sindromların (obturation, endokrin-humoral, nevrogen, toksiki və s.) digər xəstəliklərin fəsadlaşması hallarında hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası əsas xəstəliyin gedişindən asılı olaraq, “Xəstəliklər cədvəli”nin müvafiq maddələri üzrə təyin edilir.

Maddə 53

Bu maddə ilə ilkin hərbi qeydiyyatı götürülərkən və hərbi xidmətə çağırılarkən vətəndaşların hərbi xidmətə müvəqqəti yararsızlığı haqqında qərar, kəskin pnevmoniyanın yalnız fəsadlaşmış gedişi hallarında (irinləmə, para - və metapnevmonik eksudativ plevritlər, atelektazlar, geniş plevral şvartlar, viruslu pnevmoniyalardan sonra mühüm dərəcədə ifadə olunmuş atenezisiya və s.) çıxarılır.

Hərbi qulluqçuların xəstəliyə görə məzuniyyətə ehtiyacı olması haqqında rəy kəskin pnevmoniyaların, plevritlərin bütün hallarında çıxarılır.

Ağ ciyərlərin xroniki xəstəliklərinin kəskinləşməsinin stasionar müalicə tələb etməyən qalıq təzahürləri olduqda, hərbi qulluqçular barəsində, hərbi xidmət vəzifələrindən müvəqqəti azad edilməyə ehtiyac olması haqqında rəy çıxarılır.

Həzm orqanlarının xəstəlikləri

Maddə 54

“a” bəndi karioz, plomblanmış və ya çəkilmis dişlərin cəmi 9-dan artıq olduqda və bunlardan ən azı 4 diş plomblanmış kök kanallı olan dişlər də daxil olmaqla, pulpa və periodontun zədələnməsi ilə müşayiət olunan xroniki iltihabın kliniki və ya rentgenooloji əlamətləri olduqda tətbiq edilir.

Dişlərin ümumi sayını hesablayarkən ağıl dişləri nəzərə alınmır. Dişlərin köklərini protezləşdirmə üçün istifadə etmək mümkün olmadıqda, dişlərin yoxluğu kimi hesab edirlər. Çıxarılmayan protezlə əvəz edilmiş dişlər, onların yoxluğu hesab edilmir.

Dinc dövrdə adentiyalara görə şəhadətləndirilmə yalnız protezləşdirmədən sonra keçirilir.

Maddə 55

Bu maddənin tətbiq edilməsi üçün əsas, şəhadətləndirilənlərdə parodontitin generalizə olunmuş (yayılmış) formasının, tez-tez kəskinləşmələrlə və absələşmə ilə müşayiət olunan parodontozun olmasıdır.

Parodontit, parodontoz diaqnozu, bütün diş-çənə sisteminin rentgenoqrafiyası və yanaşı gedən xəstəliklərin aşkar edilməsi ilə müfəssəl müayinəsindən sonra təyin edilir. Parodontoz və parodontit xəstəliyi olan vətəndaşlar ilkin hərbi qeydiyyatı götürülərkən müalicəyə təyin edirlər.

“a” bəndinə parodontal cibin dərinliyinin 5 mm və daha artıq, diş yuvasının

sümük toxumasının kökünün uzunluğunun 2/3-nə qədər rezorbsiyası, II-III dərəcəli diş laxlaması ilə müşayiət olunan parodontit aiddir.

“b” bəndinə ağır boşluğunun selikli qışasının çətin müalicə olunan xəstəlikləri aiddir. Stomatitlər, xeylitlər, qinqivitlər, leykoplakiyalar və prekanserozlar da daxil edilməklə, digər xəstəliklər olduqda, vətəndaşlar ilkin hərbi qeydiyyatata götürülərkən müalicəyə təyin edirlər.

“c” bəndinə əsasən dişlərarası arakəsmələrin nahiyyəsində diş əti cibinin dərinliyi 3 mm-ə qədər olan, dişlərarası arakəsmələrin sümük toxumasının dağılmasının başlanğıc dərəcəsi, dişlərarası arakəsmələrin hündürlüyünün 1/3-dən az azalması ilə səciyyələnən, lakin dişlərin laxlaması olmayan yüngül dərəcəli parodontit aiddir.

Maddə 56

“a” bəndinə müalicədən (o cümlədən cərrahi müalicədən) səmərə olmadıqda və ya ondan imtina edildikdə, alt çənənin cərrahi müalicədən sonrakı transplantatlarla əvəz edilməmiş defektləri, çənə-üz nahiyyəsinin defektləri və deformasiyaları, habelə çənələrin, tüpürcək vəzilərinin, gigə-çənə oynaqlarının tez-tez kəskinləşən (“Xəstəliklər cədvəli”nin I-II qrafası ilə şəhadətləndirilənlər üçün ildə 2 dəfədən çox, III qrafa ilə şəhadətləndirilənlər üçün ildə 4 dəfədən çox) xroniki xəstəlikləri, gigə-alt çənə oynaqlarının ankilozu, alt çənənin kontrakturası və yalançı oynaqları aiddir. Çənə-üz nahiyyəsinin müalicə olunmayan aktinomikozu da bu bəndə aiddir.

Bəzi hallarda, hərbi xidmət vəzifələrini faktiki icra etmək qabiliyyətindən, hərbi hissə komandanlığının və hissə həkiminin rəyindən aslı olaraq, çənə-üz nahiyyəsinin qazanılma defektləri və deformasiyaları olan zabitlər ortopedik müalicə metodlarının kafi nəticələri ilə “b” və ya “c” bəndi üzrə şəhadətləndirilə bilər.

“b” bəndinə dişlərin üst-üstə düşməməsinin 5 mm-dən artıq olması və N. İ. Aqapova görə çeynəmə səmərəliliyinin 60 faizdən aşağı düşməsi ilə səciyyələnen II-III dərəcəli anomaliyalar; tez-tez kəskinləşmələrlə (ildə 3 dəfədən az olmayaraq) xroniki sialoadenitlər, müalicəsi kafi nəticələr verən çənə-üz nahiyyəsinin aktinomikozu, çənələrin, sekvestral boşluqların və sekvestrlərin olması ilə müşayiət olunan xroniki osteomieliti aiddir. Vətəndaşlar ilkin hərbi qeydiyyata götürülərkən həmin xəstəliklərlə müalicəyə təyin olunurlar. Hərbi qulluqçılar müalicədən sonra “Xəstəliklər cədvəli”nin 61-ci maddəsi üzrə şəhadətləndirilirlər. Cərrahi müalicədən imtina edildikdə və ya cərrahi əməliyyatın qeyri-kafi nəticəsi olduqda, şəhadətləndirilmə “a” və ya “b” bəndi üzrə keçirilir.

Əgər dişlərin bir-birinin üstünə düşməməsinin anomaliyalarına görə cərrahi müalicədən sonra 6 aydan az vaxt keçmişə, vətəndaşlar ilkin hərbi qeydiyyata götürülərkən, hərbi xidmətə çağırılarkən, hərbi xidmətə könüllü daxil olarkən hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız hesab edirlər.

60 faiz və daha artıq çeynəmə səmərəliliyi ilə II dərəcəli dişlərin bir-birinin üstünə düşməməsi anomaliyası (diş cərgələrinin 5 mm-dən artıq və 10 mm-ə qədər daxil olmaqla yerdəyişməsi) olduqda şəhadətləndirilmə bu maddənin “ç” bəndi üzrə keçirilir.

Dişlərin bir-birinin üstünə düşməsi anomaliyasının I dərəcəsi (diş cərgələrinin 5 mm-ə qədər daxil olmaqla yerdəyişməsi) bu maddənin tətbiqi üçün əsas vermir, hərbi xidmət keçməyə, hərbi tədris müəssisələrinə daxil olmağa maneə deyil.

Maddə 57

Xora xəstəliyi diaqnozu stasionarda, hökmən hipotoniya şəraitində, rentgenooloji və (və ya) endoskopik müayinə ilə təsdiq olunmalıdır.

“a” bəndinə, cərrahi müalicəyə əks göstəriş olduqda və ya ondan imtina olunduqda, penetrasiya, mədə çıxacağının stenozu (kontrast maddənin mədədə 24 saatdan artıq ləngiməsi) ilə fəsadlaşmış, qidalanmanın zəifləməsi (BKİ 18,5-19 və az) ilə müşayiət olunan mədənin və onikibarmaq bağırsağın xora xəstəliyi; mədənin rezeksiyasının, mədə-bağırsaq anostomozu qoyulmasının həzm funksiyasının mühüm dərəcədə pozulması ilə müşayiət olunan nəticələri aiddir. Bu bəndə, eləcə də mədə-bağırsağın anostomozu qoyulması ilə kökcük və ya selektiv vaqotomiyanın həzm funksiyasının mühüm dərəcədə pozulması ilə müşayiət olunan (müalicəsi səmərəsiz olan dempinq-sindrom, araskəsilməz ishal, qidalanmanın zəifləməsi (BKİ 18,5-19 və az), davamlı anastomozitlər, anastomozların xoraları və s. nəticələri; qan itkisinin həcmi 2 litrdən artıq (dövrənedici qanın həcmnin 30 faizə qədər azalması) olmaqla təkrar massiv qastro-duodenal qanaxmalarla fəsadlaşan xora xəstəliyi də aiddir.

“b” bəndinə mədənin və onikibarmaq bağırsağın tez-tez (ildə 2 və daha artıq) və uzunmüddətli (2 aydan artıq) kəskinləşmələrlə; soğanaqdankənar xora ilə; soğanağın və ondan kənar çoxlu xoralarla; yerdəyişən kallez xoralarla və ya soğanağın və ya soğanaqdankənar zonanın uzun müddət sağalmayan xoraları, habelə onikibarmaq bağırsağın fasiləsiz residiv verən xora xəstəliyi aiddir. Bu bəndə, həmçinin perforasiya və ya qanaxma ilə fəsadlaşmış mədənin və onikibarmaq bağırsağın xora xəstəliyi və ya onikibarmaq bağırsağın soğanağının kobud çapıq deformasiyası ilə fəsadlaşması; kötük və ya selektiv vaqotomiyanın, mədə-bağırsaq anostomozu qoyulmasının nəticələri aiddir.

“Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası ilə həzm funksiyası pozulmamış, nadir (ildə 1 dəfə və daha az) kəskinləşmələrlə, onikibarmaq bağırsağın soğanağının cüzi deformasiyası ilə müşayiət olunan mədənin və onikibarmaq bağırsağın xora xəstəliyi olan hərbi qulluqçılar “c” bəndi üzrə şəhadətləndirilirlər.

Stasionar şəraitində birinci dəfə təyin olunmuş mədənin və onikibarmaq bağırsağın xora xəstəliyi diaqnozu ilə, “Xəstəliklər cədvəli”nin I qrafası ilə şəhadətləndirilənlər “c” bəndi ilə, II qrafası üzrə şəhadətləndirilənlər 61-ci maddə ilə hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız hesab edirlər. Residiv olanda, xəstəliyin gedişindən və remissiyanın müddətindən (davamlılığından) aslı olaraq, “a”, “b” və ya “c” bəndi üzrə şəhadətləndirilirlər.

Xəstəliyin remissiya fazasında onikibarmaq bağırsağın soğanağının keçirilmiş xorasının etibarlı əlaməti, müayinə zamanı soğanaqda kobud çapıq deformasiyasının (onikibarmaq bağırsağın kobud deformasiyası, süni hipotoniya şəraitində lazımi qaydada yerinə yetirilmiş duodenoqrafiyada kontrast maddənin

təxliyəsinin ləngiməsi ilə müşayiət olunan (kontrast maddənin mədədə 2 saatdan artıq ləngiməsi) aydın şəkildə aşkar edilən deformasiya hesab edilir) və (və ya) fibrogastroskopiya zamanı xoradan sonrakı çapıqın olmasıdır, maddənin keçirilmiş xorasının əlaməti isə fibrogastroskopiya zamanı xoradan sonrakı çapıqın olmasıdır.

Maddənin və onikibarmaq bağırsağın fəsadlaşmamış simptomatik xoraları ilə hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası əsas xəstəliyin ağırlıq dərəcəsiindən və gedişindən asılı olaraq, “Xəstəliklər cədvəli”nin müvafiq maddələri üzrə təyin edilir. Fəsadlaşmış simptomatik xoralarla, “Xəstəliklər cədvəli”nin I, II, III qrafları üzrə şəhadətləndirilənlərin hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası həzm funksiyalarının pozulması dərəcəsiindən asılı olaraq, bu maddənin “a”, “b” və ya “c” bəndi üzrə təyin edilir.

Maddənin, onikibarmaq bağırsağın xora xəstəliyinin kəskinləşməsi (residivi) dedikdə, gastroduodenal sistemin istənilən nahiyəsində təkrar xora əmələ gəlməsi ilə xəstədə müalicəyə qədər müşahidə olunmuş kliniki mənzərəni əsas əlamətlərlə təkrarlayan kliniki simptokompleks başa düşülür.

Maddə 58

“a” bəndinə qara ciyərin sirrozu; qara ciyərin funksiyasının mühüm dərəcədə pozulması və ya portal hipertenziya əlamətləri ilə xroniki aktiv hepatitlərin şiddətlənən ağır formaları; həzm funksiyalarının kəskin dərəcədə pozulması ilə müşayiət olunan xroniki qeyri-spesifik xoralı kolitlərin və enteritlərin ağır formaları; ildə 4 dəfə və daha çox xəstənin stasionar müalicəsini tələb edən kəskinləşmələrlə və ya konservativ və ya cərrahi müalicənin qeyri-qənaətbəxş nəticələri ilə xroniki residivləşən xolesistitlər və pankreatitlər; habelə bilioidigestiv anastomozların qoyulmasından sonrakı vəziyyətlər, cərrahi müalicədən sonrakı fəsadlaşmalar (öd, mədəaltı vəzi fistulları və s.) aiddir.

“b” bəndinə tez-tez (ildə 2 dəfə və çox) kəskinləşmələrlə və ya qara ciyərin funksiyasının mülayim dərəcədə pozulması ilə müşayiət olunan xroniki lobulyar və persistəedici hepatitlər; stasionar müalicəsi uğursuzluqla nəticələnən, təkrar və uzunmüddətli hospitallaşdırılma tələb edən, sekretor, turşu ifrazedici funksiyaların pozulması, tez-tez kəskinləşmələrlə və qidalanmanın zəifləməsi ilə (BKİ 18,5-19 və az) müşayiət olunan enteritlər, gastritlər, gastroduodenitlər; həzm funksiyalarının pozulmasının dərəcəsiindən və kəskinləşmələrin sayından asılı olmayaraq, residivli xroniki qeyri-spesifik xoralı kolitlər; Kron xəstəliyi; müalicənin kafi nəticələri ilə, tez-tez (ildə 2 dəfə və çox) kəskinləşən xroniki xolesistitlər, pankreatitlər; cərrahi müalicəsi yalançı kista (marsupializasiya və s.) ilə nəticələnən pankreatitlər aiddir.

Öd kisəsinin çıxarılmasından və ya öd axacaqlarının, öd kisəsinin xəstəliklərinin cərrahi müalicəsiindən sonra yaxşı nəticələrlə vətəndaşlar ilkin hərbi qeydiyyatata götürülərkən, hərbi xidmətə çağırılarkən, çağırış üzrə hərbi xidmət keçən hərbi qulluqçular “b” bəndinə əsasən, “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası ilə, hərbi xidmətə daxil olarkən “b” bəndi ilə, hərbi xidmət keçərkən isə “c” bəndi üzrə şəhadətləndirilirlər.

“c” bəndi sekretor funksiyanın cüzi dərəcədə pozulması ilə müşayiət olunan xroniki gastritləri, gastroduodenitləri, öd yollarının diskineziyasını; fermentopatiyalı (xoşxassəli) hiperbilirubinemiyaları; nadir kəskinləşmələrlə, müalicəsi yaxşı nəticələnən xroniki xolesistitləri, pankreatitləri, həmçinin qara ciyərin exinokok kistalarının (10 sm-dən böyük) çıxarılması cərrahi əməliyyatlarından sonrakı nəticələrini (cərrahi əməliyyatdan sonra 3 aydan tez olmayaraq) nəzərdə tutur.

Xroniki hepatiti olan vətəndaşlar ilkin hərbi qeydiyyatata götürülərkən, hərbi xidmətə çağırılarkən, hərbi xidmətə könüllü daxil olarkən, çağırış üzrə və hərbi xidmətə könüllü daxil olmuş, “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası ilə şəhadətləndirilən əsgərlər, matroslar, çavuşlar “b” bəndi üzrə şəhadətləndirilirlər.

Xroniki hepatit diaqnozu ixtisaslaşdırılmış şöbə şəraitində müayinə olunmaqla və qara ciyərin punksiya biopsiyasının nəticələri ilə, biopsiya keçirilməsi mümkün olmadıqda və ya ondan imtina edildikdə isə qara ciyərin zədələnməsinin sabitliyini təsdiqləyən kliniki, laborator, instrumental müayinənin və 6 aydan az olmayaraq dispanser müşahidəsinin nəticələri ilə təsdiq edilməlidir.

Maddə 59

“a” bəndinə qazanılmış qida borusu - nəfəs yolu və ya qida borusu-bronx fistulları; sistematik miltalma və ya cərrahi müalicə tələb edən mühüm dərəcəli kliniki təzahürlərlə qida borusunun çapıq daralmaları və ya sinir-əzələ xəstəlikləri; yeridikdə və ya bədən şaquli vəziyyətə gətirildikdə düz bağırsağın bütün qatlarının çıxması (III mərhələ); qeyri-təbii anus, cərrahi müalicənin yekun mərhələsi kimi bağırsaq və ya nəcis fistulu; anus sfinkterinin III dərəcəli çatışmazlığı; davamlı və ya tez-tez açılan fistullarla xroniki paraproktit (zabitlər “b” bəndi üzrə şəhadətləndirilirlər) aiddir.

“b” bəndinə həzmin pozulması və qidalanmanın zəifləməsi (BKİ 18,5-19 və az) ilə müşayiət olunan nazik bağırsağın (1,5 m-dən az olmayaraq) və ya yoğun bağırsağın (30 sm-dən az olmayaraq) rezeksiyası halları (6 aydan gec olmayaraq); cərrahi müalicə tələb etməyən, kliniki təzahürlərlə qida borusunun divertikulları; konservativ müalicənin nəticələri qeyri-qənaətbəxş olduqda qida borusunun çapıq daralması və sinir-əzələ xəstəlikləri; təkrar stasionar müalicə tələb edən periton boşluğunda təxliyə funksiyasının pozulması ilə bitişmə prosesi (bitişmə prosesi rentgenoloji (endoskopik) müayinənin məlumatları ilə təsdiq olunmalıdır); II mərhələ düz bağırsaq çıxması; anus sfinkterinin I-II dərəcəli çatışmazlığı; xroniki paraproktitin residivi aiddir.

“c” bəndinə funksiyaların cüzi pozulması ilə qida borusunun, bağırsaqların və peritonun xəstəlikləri, habelə kəskinləşməmiş xroniki paraproktit aiddir.

Düz bağırsağın çıxması, bağırsaq və ya nəcis fistulları, anusun daralması və sfinkterin çatışmazlığı olduqda şəhadətləndirilənlərə cərrahi müalicə təklif olunur. Cərrahi əməliyyatdan sonra hərbi qulluqçulara “Xəstəliklər cədvəli”nin 61-ci maddəsi üzrə xəstəliyə görə məzuniyyət verilir, əgər cərrahi əməliyyatdan sonra 6 aydan az vaxt keçmişə, vətəndaşlar ilkin hərbi qeydiyyatata götürülərkən və hərbi xidmətə çağırılarkən 6 ay müddətinə hərbi xidmətə müvəqqə-

ti yararsız hesab edirlər. Hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası müalicənin nəticələrindən asılı olaraq təyin edilir. Xəstəlik residiv verəndə və ya müalicədən imtina edildikdə rəy bu maddənin “a” və ya “b” bəndi üzrə çıxarılır.

Nazik və ya yoğun bağırsağın rezeksiyasından sonrakı hallar, həmin bağırsaqların rezeksiya edilmiş hissəsinin uzunluğundan asılı olmayaraq, həzm funksiyasının pozulması və qidalanmanın zəifləməsi (BKİ 18,5-19 və az) ilə müşayiət olunmayan hallar “ç” bəndinə aiddir.

Maddə 60

Yırtıq olduqda “Xəstəliklər cədvəli”nin I-III qrafaları üzrə şəhadətləndirilənlərə cərrahi müalicə təklif olunur. Uğurlu müalicədən sonra onlar hərbi xidmətə yararlıdırlar.

Bu maddənin tətbiqi üçün əsas, müalicənin qeyri-qənaətbəxş nəticələri (cərrahi müalicədən sonra xəstəliyin residivi) və ya müalicədən imtina edilməsi, habelə müalicənin aparılmasına əks göstərişlərdir.

“a” bəndinə əl vasitəsilə yerinə salınmasını və ya bədənin üfiqi vəziyyətini tələb edən və ya daxili orqanların funksiyasını pozan residivli, böyük ölçülü xarici yırtıqlar; döş qəfəsi orqanlarının funksiyasını pozan və ya tez-tez (ildə 2 dəfə və daha çox) boğulmalarla təzahür olunan diafraqmal yırtıqlar (o cümlədən, diafraqmanın qazanılmış relaksasiyası da); yerinə qaytarılmayan ventral yırtıqlar aiddir.

“b” bəndinə müalicənin kafi nəticələri ilə, “a” bəndinə göstərilən pozuntularla müşayiət olunmayan, diafraqmanın qida borusu deşiyinin yırtıqları; bədənin şaquli vəziyyətində cüzi fiziki ağırlıqdan, öskürəkdən təzahür edən, orta ölçülü residivli, boğulmağa meyli, xarici yırtıqlar, habelə qurşaq gözdirilməsini tələb edən ventral yırtıqlar aiddir. Bu bəndə həmçinin yırtığın cərrahi müalicədən sonra bir dəfə residivi aiddir.

“a” və “b” bəndlərində göstərilən hallardan başqa, birinci dəfə aşkar edilmiş yırtıqlarla “Xəstəliklər cədvəli”nin I qrafası ilə şəhadətləndirilənlər, 61-ci maddəyə əsasən, çağırış vaxtı 6 ay müddətinə hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız sayılırlar.

Kiçik göbək yırtığı, qarının ağ xəttinin peritonönu piy şişi, habelə fiziki ağırlıq, gücənmə zamanı yırtıq qabartması olmadan qasıq həlqələrinin genişlənməsi bu maddənin tətbiqi üçün əsas deyil, hərbi xidmət keçməyə, hərbi tədris müəssisələrinə və C. Naxçıvanski adına hərbi litseyə daxil olmağa maneə hesab edilmir.

Maddə 61

Bu maddəyə, habelə sonradan təkrar şəhadətləndirilməklə, həzm pozulması və qidalanmanın zəifləməsi ilə müşayiət olunmayan, nazik və ya yoğun bağırsağın rezeksiyasından sonrakı vəziyyətlər aiddir.

Dərinin və dərialtı birləşdirici toxumanın xəstəlikləri

Maddə 62

“b” bəndinə, habelə çoxlu konqlobat aknelər, müayinə və müalicədən sonra, başqa və dərinin açıq sahələrində məhdud, lakin iri psoriaz pilləkləri də aiddir. Xəstənin ovucunun sahəsinə bərabər və artıq ölçüdə psoriaz pilləklərini iri hesab etmək lazımdır.

İldə 2 dəfə və daha çox kəskinləşən dəri xəstəlikləri tez-tez residiv verən formalar hesab edilir.

Dəri xəstəliklərinin nadir residiv verən formalarına son üç il müddətində bir dəfədən az olmayaraq kəskinləşməsi halları aiddir.

“ç” bəndinə ekzemanın son üç il müddətində residivi olmayan məhdud formaları aiddir.

Son üç il müddətində residivi olmayan, anamnezdə atipik dermatitin (ekssudativ diatezin, uşaq ekzemasının, neyrodermitin) olması bu maddənin tətbiqi üçün əsas deyil, hərbi xidmət keçməyə, hərbi tədris müəssisələrinə və C. Naxçıvanski adına hərbi litseyə daxil olmağa maneə hesab edilmir.

Dəri xəstəliklərinin yayılmış formaları dəri örtüyünün xeyli (50 faizdən artıq) sahəsində disseminasiya olunmuş səpgilərlə xarakterizə olunur.

“c” bəndində göstərilmiş dəri xəstəliklərinin məhdud formaları dedikdə zədələnmənin müxtəlif ölçülərdə tək-tək mənbələri, o cümlədən müxtəlif anatomik nahiyyələrdə xəstənin ovucunun sahəsi boyda mənbələri başa düşülür. Ekzema olduqda anatomik nahiyyələrdən birinin (pəncə, baldır, əl, baş, qulaq və s.) zədələnməsi məhdud zədələnmə kimi qiymətləndirilir.

Maddə 63

Yuva dazlığının yayılmış forması dedikdə, hər biri diametrdə 10 sm-dən az olmayan ölçüdə üçdən artıq keçəlik mənbəyinin olması, dazlıqlar qatışıqda isə - başın üzlü hissəsinin 50 faizdən artıq sahəsində tüklərin bitməməsi başa düşülür.

Vitiliqonun yayılmış forması dedikdə, müxtəlif anatomik nahiyyələrin dəri örtüyündə çoxsaylı depigmentasiya ləkələrinin olması başa düşülür.

“a” bəndinə habelə kosmetik qüsurlar hesab edilən sifətdəki vitiliqo ocaqları da aiddir.

Residiv verən Kvinke ödemləri və (və ya) xroniki övrədən əzab çəkən, “Xəstəliklər cədvəli”nin I, II qrafaları üzrə şəhadətləndirilənlər, suluqların (urtikariyaların) 2 aydan az olmayaraq fasiləsiz residivi hallarında və uğursuz müalicədən sonra “b” bəndi üzrə şəhadətləndirilir.

Məhdud sklerodermiyası olan şəxslərin şəhadətləndirilməsi, yalnız bu xəstəliyin pillək forması olduqda, zədələnmə ocaqlarının yayılma sahəsindən, miqdarından və ölçülərindən asılı olaraq keçirilir. Məhdud sklerodermiyanın bir növü - “ağ ləkələr xəstəliyi” bu maddənin tətbiqi üçün əsas deyil, hərbi xidmət keçməyə, hərbi tədris müəssisələrinə və C. Naxçıvanski adına hərbi litseyə daxil olmağa maneə hesab edilmir.

Sümük-əzələ sistemi və birləşdirici toxumanın xəstəlikləri

Maddə 64

“a” bəndinə birləşdirici toxumanın diffuz xəstəlikləri (sistemli qırmızı qurdeşənəyi, sistemli sklerodermiya, dermato (poli-)-miozit, eozinofil fassiit, Şeqren xəstəliyi, birləşdirici toxumanın qarışıq xəstəlikləri və s.), habelə orqanların və sistemlərin dəyişikliklərinin təzahür olunma dərəcəsindən, kəskinləşmə tezliyindən və funksional pozuntuların dərəcəsindən asılı olmayaraq sistemli vaskulitlər, düyünlü periarteriit, Vegener sindromu, Behçet sindromu aiddir. Bu bəndə, eləcə də, funksiyaların mühüm dərəcədə pozuntuları ilə revmatoid artriti və ankiлоzlaşan spondiloartrit (Bexterev xəstəliyi) və ya hərbi xidmət vəzifələrini icra etmək qabiliyyətinin davamlı itirilməsi ilə onların sistemli formaları da aiddir.

“b” bəndinə sistem əlamətləri olmayan mülayim dərəcədə ifadə olunmuş ekssudativ-proliferativ dəyişikliklərlə və oynaqların funksional çatışmazlığı ilə, oynaqların və onurğanın iltihabi xəstəliklərinin tədricən şiddətlənən formaları aiddir. Bu bəndə, eləcə də, prosesin aktivliyinin kliniki-laborator əlamətləri olan, revmatoid artritin və Bexterev xəstəliyinin başlanğıc formaları da aiddir.

“c” bəndinə oynaqların və onurğanın nadir kəskinləşən (ildə 1 dəfə və az) xroniki xəstəlikləri aiddir. Oynaqların ekssudativ-proliferativ dəyişikliklərinin, prosesin aktivliyinin laborator əlamətləri qaldıqda və müalicəsi uğursuz nəticələnmiş, kəskin iltihabi artropatiyaların uzun müddət (6 ay və daha çox) davam etməsi hallarında, çağırış üzrə xidmət keçən hərbi qulluqçular da bu bənd üzrə şəhadətləndirilirlər.

Reyter xəstəliyinin xroniki formaları və infeksiya ilə əlaqədar digər xroniki artritlər (reaktiv artritlər), habelə psoriatik artrit olduqda, hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası digər orqan və sistemlərin zədələnməsindən, hərəkətlərin həcmnin qiymətləndirilməsi cədvəlinə (“Xəstəliklər cədvəli”nin 65-ci maddəsinin izahatına bax) əsasən oynaqların funksiyasının vəziyyətindən asılı olaraq “a”, “b” və ya “c” bəndi üzrə təyin edilir.

Reaktiv artritlərin xroniki formalarında, üç ildən artıq müddətdə xəstəliyin kəskinləşməməsi və oynaqların funksiyasının pozulmaması bu maddənin tətbiqi üçün əsas deyil, hərbi xidmət keçməyə, hərbi tədris müəssisələrinə və C. Naxçıvanski adına hərbi litseyə daxil olmağa maneə hesab edilmir.

Oynaqların kəskin iltihabi xəstəliklərindən sonra şəhadətləndirilmə “Xəstəliklər cədvəli”nin 86-cı maddəsi üzrə keçirilir.

Maddə 65

Sümüklərin və oynaqların xəstəlikləri ilə hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası haqqında rəy, bir qayda olaraq, stasionar müayinədən və müalicədən sonra çıxarılır. Bununla belə, xəstəliyin residivə və ya şiddətlənməyə meyilliyini, sağlamanın davamlılığını və hərbi xidmətin xüsusiyyətlərini nəzərə almaq zəruridir. Müalicənin qeyri-qənaətbəxş nəticələri olduqda və ya cərrahi müalicədən imtina edildikdə, ətrafların və oynaqların funksiyasından asılı olaraq, “a”, “b” və ya “c” bəndi üzrə rəy çıxarılır.

“a” bəndinə iri oynağın ankiлоzu və oynaq əmələ gətirən sümüklərin, oynağın qeyri-sabitliyinə səbəb olan defekti; hərəkətlərin mühüm dərəcədə məhdudlaşması və ya patoloji hərəkətlilik; davamlı ağrı sindromu və ətraf əzələlərin atrofiyası ilə iri oynaqların mühüm dərəcədə ifadə olunmuş deformasiyaedici osteoartritu; sekvestral boşluqların, sekvestrlərin, uzun müddət sağalmayan və ya tez-tez (ildə iki dəfə və daha artıq) açılan fistulların olması ilə fərqlənən osteomielit aiddir.

İri oynaqların funksional əlverişli vəziyyətdə və ya yaxşı funksional kompensasiyalı ankiлоzları ilə “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası üzrə şəhadətləndirilən şəxslərin hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası “b” bəndi üzrə təyin edilir.

“b” bəndinə iri oynaqların azacıq fiziki ağırlıq nəticəsində əmələ gələn, oynağın ifadə olunmuş qeyri-sabitliyi (nizamsızlığı) və ya residivli sinoviti, ətraf əzələlərinin mülayim dərəcədə ifadə olunmuş atrofiyası ilə müşayiət olunan tez-tez (ildə 3 dəfədən artıq) çıxmaları (burxulmaları); mühüm dərəcədə ifadə olunmuş ağrı sindromu ilə iri oynaqların birində deformasiyaedici osteoartritu; sümüklərin oynaq uclarının travmadan sonrakı deformasiyaları; bər il kəskinləşən (o cümlədən ilkin xroniki) osteomielit; ətrafın hərəkətinə və ya standart hərbi geyim forması, ayaqqabı və ya sursat gəzdirməsinə maneə olan hiperos-tozlar aiddir.

“c” bəndinə nadir hallarda (ildə 3 dəfədən çox olmayaraq) baş verən çıxmalar (burxulmalar), orta dərəcəli fiziki ağırlıq və ya təkrar zədələnmə nəticəsində oynaqların nizamsızlığı və sinoviti; sekvestral boşluqlar və sekvestrlər olmayan, nadir (2-3 ildən bir) kəskinləşən osteomielit aiddir.

Baş çatmamış prosesli xondropatiyalar ilə vətəndaşlar, ilkin hərbi qeydiyyatda götürülərkən, hərbi xidmətə çağırılarkən və hərbi xidmətə könüllü daxil olarkən, “Xəstəliklər cədvəli”nin 86-cı maddəsi üzrə hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız hesab edirlər, sonradan isə müalicənin nəticələrindən asılı olaraq, hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası haqqında rəy 65-ci maddənin “c” və ya “ç” bəndi üzrə çıxarılır.

3 il və daha artıq müddətdə kəskinləşmə, sekvestral boşluqlar və sekvestrlər olmadıqda, osteomielit prosesi başa çatmış hesab edilir.

İri oynağın çıxmasının (burxulmasının) təkrarlanması tibbi sənədlərlə və oynağın çıxmasının (burxulmasının) yerinə salınmasına qədərki və ondan sonrakı rentgenoqrammalarla təsdiq olunmalıdır. Oynaq bəndlərinin və pərdəsinin zədələnməsi nəticəsində oynağın qeyri-sabitliyi kliniki və rentgenoloji müayinələrlə təsdiq edilməlidir.

Oynaqların qeyri-sabitliyinə görə şəhadətləndirilənlərə cərrahi müalicə təklif olunur. Uğurlu müalicədən sonra vətəndaşlar hərbi xidmətə çağırılarkən və hərbi xidmətə könüllü daxil olarkən, “Xəstəliklər cədvəli”nin 86-cı maddəsi üzrə 6 ay müddətinə hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız hesab edirlər.

Diz oynağının qeyri-sabitliyinin cərrahi müalicəsindən sonra şəhadətləndirilmə “a”, “b” və ya “c” bəndi üzrə keçirilir.

Uğurlu cərrahi müalicədən sonra hərbi qulluqçular barəsində, sonradan sıra, fiziki hazırlıq üzrə məşğələlərdən və bütün növ nəqliyyat vasitələrini idarə et-

məkdən 6 ay müddətinə, oynaq bəndlərinin və pərdəsinin zədələnməsi səbəbindən diz oynaqının qeyri-sabitliyinin müalicəsindən sonra isə 12 ay müddətinə azad edilməklə, xəstəliyə görə məzuniyyətə ehtiyacı olmaları haqqında rəy çıxarılır.

Sümüklərin kistoz degenerasiyası, iri oynaqın ayırıcı osteoxondrozu olduqda cərrahi müalicə təklif olunur. Cərrahi müalicədən imtina edildikdə və ya müalicə qeyri-qənaətbəxş nəticələndikdə, yararlılıq kateqoriyası haqqında rəy ətrafların və ya oynaqların funksiyalarının pozulma dərəcəsindən asılı olaraq çıxarılır.

Oynaqların funksiyalarının pozulmaması ilə Osqud-Şlatter xəstəliyi olan şəxslər hərbi xidmətə yararlı hesab edirlər, "Xəstəliklər cədvəli"nin I, II qrafaları üzrə şəhadətləndirilənlərə, ƏTC-yə müvafiq olaraq, təyinat göstəricisi 3 təyin edilir.

Oynaqlarda hərəkətlərin həcmi qiymətləndirilərkən 3 sayılı - "Oynaqlarda hərəkətlərin həcmi qiymətləndirilməsi cədvəli" rəhbər tutulmalıdır.

Maddə 66

"a" bəndinə tez-tez (ildə 3 dəfə və daha çox) kəskinləşmələrlə yoluxucu spondilit; daim ifadə olunmuş ağrı sindromu və onurğanın qeyri-sabitliyi ilə III-IV dərəcəli spondilolistez (fəqərə cisminin eninə diametrinin yarısından çoxunun yerdəyişməsi); onurğanın boyun hissəsinin qeyri-sabitliklə müşayiət olunan deformasiyaedici spondilezi; komandanlığın xasiyyətnamələri, dispanser müşahidənin məlumatları (tibbi xasiyyətnamə), çoxlu əməkünü itirilməsi (ildə 60 gün və daha çox), son 2-3 ildə davamlı klinik sümük sənəməsi olmayan təkrar stasionar müalicə və tez-tez tibbi yardım üçün müraciətlə təsdiqlənən, daimi güclü ağrı sindromu ilə müşayiət olunan, fəqərələrarası birləşmələr nəhiyəsində və qapayıcı lövhəciklərin səviyyəsindən kənara çıxan fəqərə cismlərinin qırıqlarında çoxlu iri sümük artmalarla onurğanın döş və bel hissəsinin deformasiyaedici spondilezi; döş qəfəsinin kəskin deformasiyası (qabırğa donqarı və s.) və restriktiv tipli III dərəcəli tənəffüs çatışmazlığı ilə onurğanın əyilmələri (kifozlar, IV dərəcəli skoliozlar və s.) aiddir.

Onurğanın patoloji dəyişikliklərinin xarakteri çoxistiqamətli, yükləyici və funksional rentgenoloji və digər müayinələrlə təsdiq edilməlidir.

"b" bəndinə döş qəfəsinin orta dərəcədə deformasiyası və restriktiv tipli II dərəcəli tənəffüs çatışmazlığı ilə onurğanın osteoxondropatiyalı (kifozlar, III dərəcəli struktur və qeyri-struktur skoliozlar); nadir kəskinləşmələrlə yoluxucu spondilit; fəqərələrarası oynaq nəhiyəsində ağrı sindromu ilə çoxsaylı massiv dimdiyoxşar artmalarla yayılmış deformasiyaedici spondilez və fəqərələrarası osteoxondroz; ağrı sindromu ilə I və II dərəcəli spondilezli spondilolistez (müvafiq olaraq fəqərə cisminin eninə diametrinin 1/4 və 1/2 hissəsinin yerdəyişməsi), "Xəstəliklər cədvəli"nin I və II qrafaları üzrə şəhadətləndirilənlər üçün isə, bundan əlavə, fəqərələrarası diskin çıxarılmasından sonrakı vəziyyət də aiddir.

"c" bəndinə fəqərələrin rotasiyası ilə müşayiət olunan onurğanın təsbit

olunmuş qazanılma əyrilikləri (II dərəcəli skolioz, fəqərə cisminin qabaq səthinin hündürlüyünün 2 və daha artıq dəfə azalmasıyla 3 və daha çox fəqərənin pa-zaoxşar deformasiyası ilə osteoxondropatik kifoz və s.); fiziki gərginlikdən ağrı sindromu, klinik müayinə zamanı və rengenogrammada aşkar edilmiş deformasiyaların aydın anatomik əlamətləri məhdud deformasiyaedici spondilez (3 və daha çox fəqərənin cisminin zədələnməsi) və fəqərələrarası osteoxondroz (3 və daha çox fəqərələrarası diskin zədələnməsi) aiddir.

Spondilez anatomik cəhətdən qapayıcı lövhəciklərin bütün dairəsini əhatə edən dimdiyəbənzər artmalarla və fəqərə cisminin deformasiyası ilə təzahür edir. Xondrozun klinik təzahürünün əlamətləri onurğanın zədələnmiş hissəsinin statik funksiyasının pozulması - boyun (bel) lordozunun düzəlməsi və ya kifozun əmələ gəlməsi, eyni bərabərli lordoz əvəzinə yerli lordoz və kifozun uyusmasıdır. Fəqərələrarası xondrozun rentgenoloji simptomları bunlardır:

- a) onurğanın formasının pozulması (statik funksiyanın pozulması);
- b) fəqərələrarası diskin hündürlüyünün azalması;
- c) fibroz halqasının ön hissəsində və ya pulpoz nüvədə əhəng duzlarının çökməsi;
- ç) fəqərə cisimlərinin standart rentgenoqrafiya ilə təyin edilən yerdəyişməsi (qabaq, arxa, yan);
- d) seqmentdə hərəkətilik patologiyası (dinamik funksiyanın pozulması);
- e) fəqərə cisimlərinin bütün səthinin dəqiq konturunun qalması, onlarda destruktiv dəyişikliklərin olmaması.

Fəqərələrarası osteoxondroz zamanı sadalanan əlamətlərlə yanaşı disk müstəvisində əmələ gələn və fəqərə cisminin meydançasını davam etdirən kənar artmaları, həmçinin aydın struktur təsvirli rentgenoqramlarda aşkar edilən subxondral osteoskleroz da əlavə olunur. Fiziki gərginliklə bağlı ağrı sindromunun olması, şəhadətləndirilənin tibbi sənədlərində əks olunmuş tibbi kömək üçün dəfələrlə edilmiş müraciətlərlə təsdiq edilməlidir. Məhdud deformasiyaedici spondilezin və fəqərələrarası osteoxondrozun yalnız sadalanan klinik və rentgenoloji əlamətlərinin cəmi bu maddənin "c" bəndinin tətbiqi üçün əsas verir.

Skoliozun dərəcəsi rentgenoloq tərəfindən rentgenoqramma üzrə skolioz bucaqlarının ölçülməsi əsasında təyin edilir: I dərəcə - 1-10 qradus; II dərəcə - 11-25 qradus, III dərəcə - 26-50 qradus, IV dərəcə - 50 qradus artıq (V. D. Çaklına görə).

"c" bəndinə onurğanın təsbit olunmuş əyrilikləri, o cümlədən osteoxondropatik kifoz (xəstələnmənin son mərhələsi); funksiyaların pozulması olmayan deformasiyaedici spondilezin və fəqərələrarası osteoxondrozun təcrid olunmuş təzahürləri aiddir.

Simptomsuz keçən fəqərələrarası osteoxondroz (Şmorli yırtığı) bu maddənin tətbiqi üçün əsas deyil, hərbi xidmətkeçməyə, hərbi tədris müəssisələrinə və C. Naxçıvanski adına hərbi litseyə daxil olmağa maneə hesab edilmir.

Onurğanın sagital müstəvidə hərəkətləri çox variasiyalıdır. Adətən, başın qabağa əyilməsi zamanı VII boyun fəqərəsinin qılçıqlı çıxıntısı ilə peysər sümüyünün təpəciyi arasındakı məsafə 3-4 sm artır, başı arxaya əydikdə isə 8-10 sm azalır. VII boyun fəqərəsinin və I oma fəqərəsinin qılçıqlı çıxıntıları arasın-

dakı məsafə qabağa əyilmə zamanı adi duruşla müqayisədə 5-7 sm artır, arxa-ya əyildikdə isə 5-6 sm azalır. Bel və döş hissələrində yanakı hərəkətlər (əyilmələr) şaquli xətdən 25-30 dərəcə hədlərində mümkündür.

Maddə 67

“a” bəndinə aşağıdakıların: əl oynaqları səviyyəsində iki əlin (əl oynaqları dedikdə əli bazı önü ilə birləşdirən və mil-bilək, bilək, əl darağıarası, bilək-əl darağı, biləkərası oynaqların, habelə distal mil-dirsək oynaqının daxil olduğu oynaq kompleksinə başa düşülür); hər əldə əl darağı-falanqa oynaqı səviyyəsində 3 barmağın; hər əldə əsas falanqaların distal ucu səviyyəsində 4 barmağın; hər iki əldə əl darağı-falanqa səviyyəsində birinci və ikinci barmaqların, əl darağı-falanqa oynaqları səviyyəsində birinci barmağın yoxluğu aiddir.

“b” bəndinə əl oynaqı səviyyəsində bir əlin olmaması; əlin əl darağı sümükləri səviyyəsində olmaması; daraq sümükləri səviyyəsində əlin olmaması; bir əldə: əl darağı-falanqa oynaqları səviyyəsində üç barmağın; əsas falanqaların distal ucu səviyyəsində dörd barmağın; orta falanqaların falanqalararası oynaqları səviyyəsində birinci və ikinci barmaqların; falanqaların distal ucu səviyyəsində ikinci-beşinci barmaqların olmaması; hər iki əldə əl darağı-falanqa oynaqı səviyyəsində birinci barmaqların olmaması; üç və daha çox əl darağı sümüyünün köhnəlməmiş çıxığı və ya defekti; üç və daha çox əl darağı-falanqa oynaqının dağılması, defektləri və artroplastikadan sonrakı vəziyyəti; əlin və barmaqların qan dövranının kəskin pozulması və ya əlin xırda əzələlərinin işemiya kontrakturasının inkişafı ilə dirsək və mil arteriyasının (və ya ayrılıqda onlardan hər birinin) zədələri; üç və daha çox barmağın bükücü əzələlərinin vətərlərinin əl darağı sümükləri səviyyəsindən proksimal köhnəlməmiş zədələri və ya defektləri; üç və daha çox barmağın davamlı kontrakturaya və ya trofikanın mühüm dərəcədə pozulmasına (anesteziya, hiposteziya və digər pozuntular) gətirib çıxaran köhnəlməmiş zədələrinin məcmusu aiddir.

“c” bəndinə bir əldə falanqalararası oynaq səviyyəsində birinci barmağın və əsas falanqa səviyyəsində ikinci barmağın və ya orta falanqaların distal ucu səviyyəsində üçüncü-beşinci barmaqların olmaması; bir əldə orta falanqaların distal ucu səviyyəsində ikinci-dördüncü barmaqların olmaması; hər əldə orta falanqaların proksimal ucu səviyyəsində üç barmağın olmaması; bir əldə əl darağı-falanqa oynaqı səviyyəsində birinci və ya ikinci barmağın olmaması; hər iki əldə falanqalararası oynaq səviyyəsində birinci barmağın olmaması; bir əldə əsas falanqanın proksimal ucu səviyyəsində iki barmağın olmaması; hər iki əldə ikinci-dördüncü barmağın distal falanqasının olmaması; əl oynaqı sümüklərinin köhnəlməmiş çıxıqları, osteoxondropatiyaları və osteomieliti; əl oynaqının ankilozu; iki əl darağı sümüyünün defektləri və ya yalançı oynaqları, üç və daha artıq əl darağı sümüyünün xroniki osteomieliti; iki əl darağı falanqa oynaqının dağılması, defektləri və artroplastikadan sonrakı vəziyyəti; iki barmağın bükücü əzələsinin vətərinin əl darağı sümüyü səviyyəsində və birinci barmağın uzun bükücü əzələsinin köhnəlməmiş zədələri; əlin funksiyalarının mülayim dərəcədə pozulması və trofiki pozuntularla müşayiət olunan əl strukturlarının, əl oynaqının və barmaqların zədələrinin məcmusu aiddir.

“ç” bəndinə əl strukturlarının və barmaqların “a”, “b” və ya “c” bəndində göstərilməyən zədələri aiddir.

Barmağın falanqasının proksimal başlığı səviyyəsində olmaması falanqanın olmaması; barmaqların sümüklərinin, vətərlərinin, damarlarının və sinirlərinin, qüsurlu vəziyyətdə davamlı kontrakturaların inkişafına gətirib çıxaran zədələri və xəstəlikləri barmaqların olmaması kimi hesab edilir.

Maddə 68

Bu maddə pəncənin təsbit olunmuş qazanılma deformasiyalarını nəzərdə tutur. “Xəstəliklər cədvəli”nin I-III qrafalarına əsasən, açıq pəncə ilə şəhadətləndirilənlərin hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyasını təyin edərkən nəzərə almaq lazımdır ki, pəncənin boylama təgənin yüksəlməsi çox vaxt normanın variantı olur. Arxa hissəsinin supinasiyası, qabaq hissəsinin pronasiyası şəklində deformasiyası olduqda yüksək daxili və xarici təgə olan (kəskin əyilmiş pəncə adlanan) pəncə açıq pəncə hesab edilir, pəncənin qabaq hissəsi yastılaşmışdır, geniş və bir qədər salınmışdır, orta ayaq darağı sümüklərinin başlıqları altında döyülmələr var.

“a” bəndinə qəbul edilmiş hərbi nümunəli ayaqqabıdan istifadə edilməsi mümkün olmayan at, varus daban, açıq pəncələr və pəncələrin digər kəskin dərəcədə ifadə olunmuş dönməz ayrılıqları aiddir.

“b” bəndinə aiddir: birinci barmağın uzaqlaşdırıcı kontrakturası, pəncə sümüklərinin ekzostozları və pəncənin kənara uzaqlaşdırılması və ya aşırıq-qayıqvari oynaqda artrozun olması ilə (bu halda “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası ilə şəhadətləndirilənlər üçün “c” bəndi tətbiq edilir) III dərəcəli yastıpəncəlik; hər iki pəncədə əsas falanqalar səviyyəsində bütün barmaqların olmaması, birləşməsi və ya hərəkətsizliyi; hər iki pəncədə orta falanqalar səviyyəsində bütün barmaqların olmaması; patoloji dəyişikliklərlə (I-II dərəcəli yastıpəncəlik, pəncənin kiçik oynaqlarının artrozu və s.) müşayiət olunan, uzunmüddətli (3 aydan artıq) müalicə hallarında pəncənin boruşəkilli sümüklərinin funksional (yüklənmə) sınıqları.

“c” bəndinə ekzostozları və ayrılıqları olmayan pəncənin III dərəcəli yastıpəncəliyi; bir pəncədə birinci barmağın və ya iki barmağın; aşırıq-qayıqvari oynaqda II mərhələ deformasiyaedici artroz ilə II dərəcəli yastıpəncəlik aiddir.

Aşırıq-qayıqvari oynaqda II mərhələ (artrozların kliniki-rentgenoloji təsnifatı) və ya kəskin dərəcədə ifadə olunmuş dəyişikliklər mərhələsində deformasiyaedici artroz, oynaq yarığının xeyli dərəcədə daralması ilə xarakterizə olunur, həmişə (rentgenoqrammalarda aydın görünən) mühüm dərəcədə ifadə olunmuş kənar sümük artımları (oynaq yarığının kənarından 1 mm-dən artıq) vardır; sümüklərin oynaq yarıqlarının ən çox daralmaları ilə üzəüz olan sahələrində subxondral osteoskleroz vardır, aşırıq sümüyünün başlığı deformasiya olunmuşdur. Ağrılar (zəif məşq etmiş və fiziki cəhətdən zəif inkişaf etmiş şəxslərdə uzun müddət ayaq üstə durmadan sonra) axşama doğru artır, dincəldikdən sonra isə azalır, pəncələr pastozlu olurlar, xarici topuq nahiyəsində ödem əmələ gəlir. Pəncə pronasiya olunmuş, orta hissəsində uzanmış və genişlənməmişdir,

boylama tağı aşağı düşmüşdür, qayıqvari sümük pəncənin medial kənarında dəri səthindən təsvir edilir. Yerləşməsi yəndəmsizdir, pəncə ucları kənarlara aralanmışdır. Pəncənin bütün oynaqqlarında hərəkətin həcmi məhdudlaşa bilər. Müayinə zamanı ayaqaltında, dabanın ortasında və daxili kənarında, pəncənin arxasında, onun mərkəzi hissəsində, qayıqvari və aşıq sümükləri arasında, daxili və xarici topuqların altında, ayaq darağı sümüklərinin başlıqları arasında, əlavə ağırlıq nəticəsində baldır əzələlərində, biomexanikanın dəyişməsi nəticəsində diz və bud-çanaq oynaqqlarında, böyük fassiyanın həddən artıq gərginləşməsindən buda, lordozun kompensatorluğu nəticəsində bel nəhiyəsində xarakter ağır nöqtələri var. Rentgenoloji təsdiqlənmiş II dərəcəli yastıpəncəlik olduqda, aşıq-qayıqvari oynaqqlarda II mərhələ osteoartrozun yalnız sadalanan kliniki və rentgenoloji əlamətlərinin məcmusu "c" bəndini tətbiq etməyə əsas verir.

"ç" bəndinə qəbul edilmiş hərbi nümunəli ayaqqabının geyilməsinə uyğunlaşdırılması mümkün olan, cüzi ağrı sindromu və statikanın cüzi pozulması ilə mülayim dərəcədə deformasiyalar; aşıq-qayıqvari oynaqda I mərhələ deformasiyaedici artrozla müşayiət olunan II dərəcəli yastıpəncəlik aiddir.

Aşıq-qayıqvari oynaqqların I mərhələ deformasiyaedici artrozu və ya ilkin artroz əlamətləri mərhələsi oynaq yarığının cüzi daralması və əmələ gəlməkdə olan sümük artımları (oynaq yarığının kənarından 1 mm-dən az) ilə xarakterizə olunur.

Şəhadətləndirilən digər ayağında I dərəcəli yastıpəncəlik olduqda rəy II dərəcəli yastıpəncəliyə görə çıxarılır.

Pəncələrin patoloji dəyişikliyinə qiymətləndirilməsi üçün Çijin və Fridlyand indekslərindən istifadə olunur. Yastıpəncəlik rentgenoloji müayinə ilə daha etibarlı şəkildə təyin olunur. Yük altında dayanma vəziyyətində pəncələrin profil rentgen çəkilişi yerinə yetirilir. Rentgenoloq tərəfindən rentgenoqramlarda üçbucaq üsulu ilə uzununa tağın bucağı və hündürlüyü təyin edilir. Normada tağın bucağı 125-130 dərəcəyə, hündürlüyü isə 39 mm-ə bərabərdir. I dərəcəli yastıpəncəlikdə: uzununa daxili ayaqaltı tağın bucağı 131-140 dərəcə, hündürlüyü 35-25 mm; II dərəcəli yastıpəncəlikdə: uzununa daxili tağın bucağı 141-155 dərəcə, hündürlüyü 24-17 mm; III dərəcəli yastıpəncəlikdə: uzununa daxili tağın bucağı 155 dərəcədən artıq, hündürlüyü 17 mm-dən azdır.

I dərəcəli yastıpəncəlik, habelə aşıq-qayıqvari oynaqqlarda artroz olmayan II dərəcəli yastıpəncəlik bu maddənin tətbiqi üçün əsas deyil, hərbi xidmət keçməyə, hərbi tədris müəssisələrinə və C. Naxçıvanski adına hərbi litseyə daxil olmağa maneə hesab edilmir.

Ayaq darağı-falanqa oynaq səviyyəsində barmaq hissəsinin olmaması pəncədə barmağın olmaması hesab edilir. Barmağın tam bitməsi və ya hərəkətsizliyi onun yoxluğu hesab edilir.

Yastıpəncəlik və pəncənin funksiyasını pozan və standart ayaqqabının geyilməsinə maneə olan birinci barmağın digər deformasiyaları ilə şəhadətləndirilmə "b" və ya "c" bəndi üzrə, pəncənin yalnız bir barmağı (birinci barmaqdan başqa) olmadıqda, yalnız ayaq darağı sümüyünün ekzostoza və birinci barmağın kənara əyilməsi olduqda isə "ç" bəndi üzrə keçirilir.

Maddə 69

Bu maddə ətrafların qazanılma qısalmasını, o cümlədən sümüklərin sınıqdan sonrakı bucaq deformasiyası nəticəsində yaranan qısalmalarını nəzərdə tutur.

"a" bəndinə əlin və ya ayağın 8 sm-dən artıq qısalması aiddir.

"b" bəndinə əlin və ya ayağın 5 sm-dən 8 sm daxil olmaqla qısalması aiddir.

"c" bəndinə ayağın 2 sm-dən 5 sm daxil olmaqla qısalması aiddir.

"ç" bəndinə əlin 5 sm-dək və ya ayağın 2 sm-dək qısalması aiddir.

Ayağın qısalması ilə "Xəstəliklər cədvəli"nin I-III qrafaları üzrə şəhadətləndirilənlərə kompression-distraksiya osteosintezdən istifadə edilməklə müalicə təklif olunur. Müalicədən imtina edildikdə və ya onun nəticələri qeyri-qənaətbəxş olduqda hərbi xidmətə yararlılıq haqqında rəy bu maddənin müvafiq bəndi üzrə çıxarılır.

Maddə 70

Bədxassəli yenitörəmələrə və ya damar xəstəliklərinə (endarterit, ateroskleroz və s.) görə ətrafların istənilən səviyyədə amputasiya güdülləri olduqda rəy "Xəstəliklər cədvəli"nin əsas xəstəliyi nəzərdə tutan maddələri üzrə də çıxarılır.

Müalicənin qeyri-qənaətbəxş nəticəsi ilə protezləşdirməyə imkan verməyən qüsurlu güdüllər olan hallarda şəhadətləndirilmə "a" bəndi üzrə keçirilir.

Sidik-cinsiyyət sisteminin xəstəlikləri

Maddə 71

Böyrəklərin xəstəliklərinə görə ilkin hərbi qeydiyyatda götürülərkən, hərbi xidmətə çağırılarkən, hərbi xidmətə könüllü daxil olarkən vətəndaşların, həmçinin hərbi qulluqçuların şəhadətləndirilməsi stasionar müayinə və müalicədən sonra keçirilir.

"a" bəndinə xroniki böyrək çatışmazlığı ilə fəsadlaşmış böyrəyin xroniki xəstəlikləri (xroniki qlomerulonefrit, amiloidoz və s.) aiddir.

Xroniki böyrək çatışmazlığı olmadan (yalnız böyrəklərin keçirilmiş kəskin xəstəliklərindən sonra 12 aydan artıq müddət ərzində qalan davamlı patoloji sidik sindromunun olması) böyrəklərin xroniki xəstəlikləri ilə, o cümlədən ilkin xroniki pielonefritlə şəhadətləndirilmə "b" bəndi üzrə keçirilir.

İlkin xroniki pielonefrit diaqnozu, 12 aydan artıq qalan və kəmiyyət metodları ilə aşkar edilən leykosituriya və bakteriuriya olduqda, dermatoveneroloqun, uroloqun (qadınlar üçün, bundan başqa, ginekoloqun) iştirakı ilə müayinədən sonra sidik ifrazı yollarının və cinsiyyət orqanlarının iltihabi xəstəliklərinin istisna edilməsi şərtilə, mütləq rentgenouroloji müayinə aparıldıqdan sonra təyin edilir. Zərurət olduqda böyrəklərin ultراسəs və radioizotop müayinəsi keçirilir.

Böyrəklərin xroniki xəstəliyi ilə bağlı olan və dərman korreksiyası tələb edən davamlı arterial hipertenziya olduqda, böyrəklərin funksiyasının pozulması dərəcəsindən asılı olmayaraq, rəy "b" bəndi üzrə çıxarılır.

Sidikdə, böyrəklərin keçirilmiş kəskin iltihabi xəstəliyindən sonra 6 aydan az olmayan müddətdə təyin edilən patoloji dəyişikliklər (protein, qanın formalı elementləri) olduqda, çağırış üzrə hərbi xidmət keçən hərbi qulluqçular, böyrəklərin funksiyasının pozulması dərəcəsindən asılı olmayaraq, “b” bəndi üzrə şəhadətləndirilir. Əgər böyrəklərin keçirilmiş kəskin iltihabi xəstəliyindən sonra 12 ay müddətində davamlı patoloji sidik sindromu qalırsa, vətəndaşlar ilkin hərbi qeydiyyatı götürülərkən, hərbi xidmətə çağırılarkən, hərbi xidmətə könüllü daxil olarkən, bu bənd üzrə şəhadətləndirilir.

Böyrəklərin kəskin iltihabi xəstəliklərindən sonra xəstəliyə görə, məzuniyyətə və ya hərbi xidmət vəzifələrinin yerinə yetirilməsindən azad edilməyə ehtiyacı olması haqqında rəy “Xəstəliklər cədvəli”nin 78-ci maddəsi üzrə çıxarılır.

Maddə 72

“a” bəndinə böyrəklərin ifrazat funksiyasının xeyli dərəcədə ifadə olunmuş pozuntuları və ya xroniki böyrək çatışmazlığı ilə müşayiət olunan, müalicənin qeyri-qənaətbəxş nəticələnməsi ilə hər iki böyrəyin zədələnməsi olan böyrək daşı xəstəliyi (daşlar, hidronefroz, pielonefroz, müalicə olunmayan ikincili pielonefrit və s.), ikitərəfli III mərhələ nefroptoz, qalan böyrəyin funksiyasının pozulmasının hər cür dərəcəsi olduqda xəstəliyə görə çıxarılmış bir böyrəyin yoxluğu, habelə sidik kisəsinin rezeksiyası və plastikasından sonrakı hallar, sidik kisəsi boyuncuğunun, sidik kisəsi-sidik axarı refluyksu və ikincili ikitərəfli pielonefrit və ya hidronefroza müşayiət olunan sklerozu, sidik borusunun sistematik mil salma tələb edən strukturası aiddir.

“b” bəndinə tez-tez (ildə 3 dəfə və daha çox) böyrək sancısı tutmaları, daşların çıxması, böyrəklərin ifrazat funksiyasının mülayim dərəcədə pozulması ilə səciyyələnən böyrək daşı xəstəliyi; digər böyrəyin funksiyasının pozulması olmadan bir böyrəyin işləməməsi və ya xəstəliyə görə çıxarılmış bir böyrəyin yoxluğu; daimi ağrı sindromu, ikincili pielonefrit və ya vazorenal hipertenziya ilə II mərhələ ikitərəfli nefroptoz; ikincili pielonefritlə II mərhələ birtərəfli nefroptoz; III mərhələ birtərəfli nefroptoz; sidik ifrazetmə sisteminin ikincili birtərəfli pozuntuları ilə (birtərəfli hidroureter, hidronefroz, ikincili pielonefrit və s.) müşayiət olunan sidik kisəsi boyuncuğunun sklerozu; müalicənin kafi nəticələri ilə, ildə iki dəfədən çox olmayaraq mil salma tələb edən, sidik borusunun strukturası aiddir.

Dərman korreksiyası tələb edən, davamlı simptomatik (renal) arterial hipertenziya olduqda, böyrəklərin funksiyasının pozulması dərəcəsindən asılı olmayaraq, rəy “b” bəndi üzrə çıxarılır.

“c” bəndinə instrumental müayinə məlumatları ilə təsdiq olunmuş, böyrək sancısının nadir (ildə 3 dəfədən az) tutmaları, sidikdə patoloji dəyişikliklərin olması ilə sidik axarlarının və böyrəklərin xırda (0,5 sm-ə qədər) tək-tək daşları; cüzi dərəcəli kliniki təzahürlərlə və böyrəklərin ifrazat funksiyasının cüzi dərəcədə pozulması ilə II mərhələ ikitərəfli nefroptoz aiddir.

“ç” bəndinə təkrar daş əmələgəlmə olmadan sidik ifrazetmə yollarından (ləyəncik, sidik axarı, sidik kisəsi) tək-tək daşın instrumental yolla çıxarılmasının

dan və ya öz-özünə çıxmasından sonrakı hallar; sidik ifrazetmə sisteminin daşlarının ultrasəsle xırdalanmasından sonrakı hallar (“Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası üzrə şəhadətləndirilənlər üçün); böyrəklərin, böyrək axarlarının instrumental müayinə ilə təsdiq edilmiş, sidikdə patoloji dəyişikliklər olmadan, xırda (0,5 sm-ə qədər) tək-tək konkretləri; I mərhələ birtərəfli və ya ikitərəfli nefroptoz; böyrəklərin ifrazat funksiyası pozulmadan və sidikdə patoloji dəyişikliklər olmadıqda II mərhələ birtərəfli nefroptoz; ildə 3 dəfə və daha çox stasionar müalicə tələb edən xroniki sistitlər və uretritlər aiddir.

Xromosistoskopiya zamanı xəstə böyrək tərəfindən indiqokarminin sağlam böyrəkdən 4-5 dəqiqə gec ifraz edilməsini böyrəklərin ifrazat funksiyasının mülayim dərəcədə pozulması hesab etmək lazımdır, ekskretor uroqrammalarda kontrast maddənin ifrazı və toplanması ləngdir.

Nefroptozun mərhələsi müayinə edilənin şaquli vəziyyətində çəkilmiş rentgenoqramlar üzrə təyin edilir: I mərhələ - böyrəyin aşağı qütbünün 2 fəqərə, II mərhələ - 3 fəqərə, III mərhələ - 3 fəqərədən artıq aşağı enməsidir.

Maddə 73

Kişi cinsiyyət orqanlarının xəstəliklərinə görə, tibbi göstərişə əsasən, şəhadətləndirilənlərə cərrahi müalicə təklif olunur. Müalicə qeyri-qənaətbəxş nəticələndə və ya ondan imtina edildikdə, şəhadətləndirilmə funksional pozuntuların dərəcəsindən asılı olaraq keçirilir.

“a” bəndinə müalicənin qeyri-qənaətbəxş nəticələnməsi və ya ondan imtina edildikdə, sidik ifrazının mühüm dərəcədə pozulması ilə prostat vəzinin III-IV mərhələ adenomasi; cinsiyyət üzvünün olmaması aiddir.

“b” bəndinə prostat vəzinin, sidik ifrazının mülayim dərəcədə pozulması ilə (qalıq sidiyin 50 ml-ə qədər olması) II mərhələ adenomasi; xaya qişasının və ya toxumluq ciyəsinin, mayenin həcmi 100 ml-dən artıq olmaqla, residivləşən (təkrar cərrahi müalicədən sonra) birtərəfli və ya ikitərəfli hidropsu aiddir.

Xaya qişasının və ya toxumluq ciyəsinin hidropsunun bir dəfə residivi “b” bəndinin təbiiqi üçün əsas deyil.

“c” bəndinə prostat vəzinin I mərhələ adenomasi, prostat vəzinin simptomusuz keçən daşları aiddir.

“ç” bəndinə xayanın və ya toxumluq ciyəsinin, mayenin həcmi 100 ml-dən az olan hidropsu, fimoz, kişi cinsiyyət orqanlarının cüzi kliniki təzahürlərlə digər xəstəlikləri aiddir.

Bir xayanın, xəstəliklərə (qeyri-səciyyəvi və xoşxassəli xarakterli), yaralanmalara və ya digər xəsarətlərə görə çıxarılması bu maddənin təbiiqi üçün əsas deyil, hərbi xidmətkeçməyə, hərbi tədris müəssisələrinə (hava-desant məktəbindən başqa) və C. Naxçıvanski adına hərbi litseyə daxil olmağa maneə hesab edilmir.

Maddə 74

Bu maddə qadın cinsiyyət orqanlarının tez-tez kəskinləşən xroniki iltihabi xəstəliklərini və ya onların qarşısı alın bilməyən nəticələrini nəzərdə tutur.

Xəstəliyin diaqnozu stasionarda təyin edilməlidir.

Maddə 75

Endometrioza diaqnozu stasionarda təyin edilməlidir. Xəstəliyin ağırlığının və zədələnmiş orqanların funksiyalarının pozulması dərəcəsini müəyyənləşdirərək, prosesin yayılma dərəcəsini, çoxocaqlılığını, funksiyaların pozulmasının müddəti və keçirilən müalicə tədbirlərinin səmərəliliyini nəzərə almaq lazımdır.

Maddə 76

“a” bəndinə müalicənin qeyri-qənaətbəxş nəticələnməsi və ya ondan imtina edildikdə, uşaqlığın və uşaqlıq yolunun tam düşməsi, aralığın tam cırılması, cinsiyyət orqanlarının cəlb edilməsilə yaranmış fistullar (sidik-cinsiyyət, bağırsaq-cinsiyyət) aiddir.

Uşaqlığın düşməsi elə hal hesab edilir ki, ayaq üstə vəziyyətində (və ya uzanmış halda gücənəndə) bütün uşaqlıq, öz arxasında uşaqlıq yolunun divarlarını çevirərək, cinsiyyət yarığından bayıra çıxır.

Aralığın tam cırılması elə cırılma hesab edilir ki, bu zaman aralıq özələlərinin bütövlüyü tamamilə pozulmuşdur və onlar düz bağırsağın divarına keçən çapıq toxuma ilə əvəz olunmuşdur, anusun ağzı qapanmış və düzgün çevrəyə malik deyildir.

“b” bəndinə qadın cinsiyyət orqanlarının sallanması aiddir. Uşaqlığın və uşaqlıq yolunun sallanması elə hal sayılır ki, gücənmə zamanı cinsiyyət yarığı açılır və ondan uşaqlığın boyuncuğu, uşaqlıq yolunun ön və arxa divarları görünür, lakin onlar yarığın həddindən bayıra çıxmırlar.

Cinsiyyət orqanlarının sidik saxlamaması ilə fəsadlanmış sallanması zamanı şəhadətləndirilmə, müalicənin nəticələrindən asılı olaraq, “a” və ya “b” bəndi üzrə keçirilir.

Funksiyaların pozulması olmayan uşaqlığın qeyri-düzgün vəziyyəti bu maddənin tətbiqi üçün əsas deyil, hərbi xidmətkeçməyə və hərbi tədris müəssisələrinə daxil olmağa maneə hesab olunmur.

Menorragiyalarla, qəbizliklərlə, oma sümüyü nahiyyəsində və qarnın aşağısında ağrılarla müşayiət olunan, uşaqlığın düzgün olmayan vəziyyəti ilə şəhadətləndirilmə “c” bəndi üzrə keçirilir.

“c” bəndinə uşaqlıq yolu divarlarının cüzi sallanmaları; kiçik çanaq nahiyyəsində, ağrı sindromu olmayan, çapıq və birləşmə prosesləri aiddir.

Maddə 77

“a” bəndinə üzvi patologiya ilə bağlı olmayan, anemiyaya gətirib çıxaran qanaxmalar aiddir.

“b” bəndinə oliqomenoreya, amenoreya (cərrahi əməliyyatdan sonrakı hal-

lar istisna olmaqla) ilə təzahür edən ovarial-menstrual funksiyaların pozuntuları, o cümlədən Şteyn-Levental sindromu aiddir.

“c” bəndinə ümumi inkişafı kafi olan cinsi infantilizm, ikifazlı dövrü olan birincili sonsuzluq aiddir.

Maddə 78

Bu maddə ilə vətəndaşlar ilkin hərbi qeydiyyatı götürülərkən, hərbi xidmətə çağırılarkən, hərbi xidmətə könüllü daxil olarkən, əgər onlarda böyrəklərin keçirilmiş kəskin iltihabi xəstəliyindən sonra sidikdə patoloji dəyişikliklər qalarsa, 12 ay müddətinə hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız hesab edirlər.

Hərbi qulluqçuların xəstəliyə görə məzuniyyətə ehtiyacı olması barədə rəy yalnız kəskin diffuz qlomerulonefritlərdən, kəskin pielonefritlərin uzun çəkən fəsadlaşma ilə keçməsindən, habelə qadın cinsiyyət orqanlarının kəskin (2 aydan artıq olmayan müddətdə) iltihabi xəstəliklərindən (bartolinit, vulvit, kolpit, endometrit, andeksit) sonra çıxarılır.

Böyrəklərin kəskin iltihabi xəstəliklərindən sonra böyrəklərin funksiyasının pozulması və sidikdə patoloji dəyişikliklər barəsində məlumatlar olmadıqda, şəhadətləndirilənlər hərbi xidmətə yararlı hesab edirlər. Xroniki nefritin (pielonefritin) olub-olmaması barədə son nəticə təkrar stasionar müayinədən sonra çıxarıla bilər.

Hamiləlik, doğuş, doğuşdan sonrakı dövr və onların fəsadları

Maddə 79

Hamilə qadınların yüngül və orta ağırlıq dərəcəsində toksikoza olduqda, hərbi xidmət vəzifələrini icra etməkdən azad etmə, ağır dərəcəli toksikoz olduqda isə xəstəliyə görə məzuniyyət verilir.

Hərbi qulluqçu qadınlar, onlarda hamiləlik təyin edildikdə, xüsusi qurğularda hərbi xidmətə, RM, İŞM, RYK, EMS ilə işə müvəqqəti yararsız hesab edirlər.

Anadangəlmə inkişaf qüsurları, deformasiyalar və xromosom anomaliyaları

Maddə 80

Bu maddə, anadangəlmə inkişaf qüsurlarının müalicəsinin mümkün olmadığı hallarda, müalicədən imtina edildikdə və ya onun qeyri-qənaətbəxş nəticələri olduqda tətbiq edilir.

“a” bəndinə III mərhələ ümumi qan dövrəni çatışmazlığı ilə anadangəlmə ürək qüsurları; ümumi qan dövrəni çatışmazlığı ilə müşayiət olunan ürəyin aortal qüsurları; III dərəcəli tənəffüs çatışmazlığı ilə bronx-ağ ciyər aparatının və plevranın inkişaf qüsurları; mühüm dərəcədə ifadə olunmuş kliniki təzahürlərlə və funksiyaların kəskin dərəcədə pozulması ilə çənə-üz nahiyyəsinin (o cümlədən bərk damağın və dodağın qatları, ikitərəfli mikrotiya), həzm orqanlarının

anomaliaları; döş qəfəsinin kəskin deformasiyası (qabırğa donqarı və s.) və restriktiv tip üzrə III dərəcəli tənəffüs çatışmazlığı ilə onurğanın anadangəlmə təsbit olunmuş ayrılıqları (kifozlar, skoliozlar və s.); osteoskleroz (mərmər xəstəliyi); pozulmanın ifadə olunmuş dərəcəsindən asılı olmayaraq bir böyrəyin funksiyası pozulduqda, o biri böyrəyin və ya onun funksiyasının yoxluğu; xroniki böyrək çatmamazlığı və ifrazat funksiyasının mühüm dərəcədə pozulması ilə müşayiət olunan böyrəklərin çanaq distopiyası; ifrazat funksiyasının mühüm dərəcədə pozulması ilə və ya xroniki böyrək çatışmazlığı ilə böyrəklərin polikistozu; böyrək damarlarının, vazorenal arterial hipertenziya və böyrək qanaxması ilə (anqioqrafiya məlumatları ilə təsdiq olunmuş) müşayiət edilən anomaliaları; cinsiyyət orqanlarının anomaliaları (cinsiyyət üzvünün olmaması, uşaqlıq yolunun yarığının tutulması); çanağın, çanaq-oma oynaqlarında hərəkətin xeyli dərəcədə məhdudlaşması ilə müşayiət olunan deformasiyaları; oynaqın 8 sm-dən artıq qısalması ilə omba sümüyünün boynunun varus deformasiyası; omba sümüklərinin daxili kondiluslarının çıxıntıları arasında məsafə 20 sm-dən artıq olduqda ayaqların O-şəkilli ayrılığı və ya baldırların daxili topuqları arasındakı məsafə 15 sm-dən artıq olduqda ayaqların X-şəkilli ayrılığı ("Xəstəliklər cədvəli"-nin III qrafası üzrə şəhadətləndirilənlər üçün "b" bəndi tətbiq edilir); anadangəlmə ixtioz, ixtiozformalı eritrodermiya aiddir.

"b" bəndinə II mərhələ ümumi qan dövrəni çatışmazlığı ilə anadangəlmə ürək qüsurları, habelə Botalov axacağının bitişməməsi və qan dövrəninə pozulması mərhələsindən asılı olmayaraq, mədəciklərarası arakəsmənin defekti; bir və ya hər iki tərəfdən qulaq seyvanının olmaması və ya eybəcərlənmiş deformasiyası; çanaq-oma oynaqlarında hərəkətlərin mülayim dərəcədə məhdudlaşması ilə çanağın deformasiyaları; döş qəfəsinin deformasiyası və restriktiv tip üzrə II dərəcəli tənəffüs çatışmazlığı ilə onurğanın anadangəlmə təsbit olunmuş ayrılıqları (kifozlar, skolioza və s.); qalan böyrəyin funksiyası normallığı ilə bir böyrəyin və ya onun funksiyasının yoxluğu; ifrazat funksiyasının mülayim dərəcədə pozulması ilə müşayiət olunan böyrəyin birtərəfli çanaq distopiyası; ifrazat funksiyasının mülayim dərəcədə pozulması ilə polikistoz, displaziyalar, böyrəklərin və onların elementlərinin ikiləşməsi, nalabənzər böyrək, sidik axarlarının və ya sidik kisəsinin anomaliaları; xayalıq və ya aralıq hipospadiyası; ayağın 5 sm-dən 8 sm-dək qısalması ilə omba sümüyü boynunun varus deformasiyası; omba sümüklərinin daxil kondiluslarının çıxıntıları arasındakı məsafə 12 sm-dən 20 sm-dək olduqda, ayaqların O-şəkilli ayrılığı və ya baldırların daxili topuqları arasındakı məsafə 12 sm-dən 15 sm-dək olduqda, ayaqların X-şəkilli ayrılığı; resessiv ixtioz (qara və qaralan); dövrü xəstəlik aiddir.

"c" bəndinə I mərhələ ümumi qan dövrəninə çatışmazlığı ilə müşayiət olunan anadangəlmə ürək qüsurları; birtərəfli mikrotiya; digər qulağın 2 m-dən artıq məsafədə pıçıltılı nitqi eşitməsi ilə eşitmə keçidinin bitişməsi; ağrı sindromu və funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə osteoxondropatik kifoz; prosesin başa çatması və mülayim kliniki təzahürlərlə (adi fiziki ağırlıqlar zamanı funksiya cüzi dərəcədə pozulur) osteoxondropatiya; ayağın 2 sm-dən 5 sm-dək qısalması ilə omba sümüyünün boynunun varus deformasiyası; böyrəklərin funksiyalarının cüzi dərəcədə pozulması ilə polikistoz, displaziyalar, böyrəklə-

rin və onların elementlərinin ikiləşməsi, nalabənzər böyrək, sidik axarının və ya sidik kisəsinin anomaliaları, tək-tək solitar kistaları; sidik kanalının kökündən cinsiyyət üzvünün ortasına qədər fistulu; xayaların periton boşluğunda, qasıq kanalında və ya onların xarici yarıqlarında ilişib qalması; ifrazat funksiyasının hər hansı pozulma dərəcəsi ilə böyrəklərin bel distopiyası; büzdümün bir neçə dəfə (3 dəfədən artıq) əsaslı cərrahi müalicədən sonrakı residiv verən dermoid kistaları; dominantlı (sadə) ixtioz; ovucun, əlin funksiyasını pozan, habelə ayaq altının, yerisi və standart ayaqqabı geyilməsini çətinləşdirən irsi keratodermiya aiddir.

"ç" bəndinə böyrəklərin, funksiyaların pozulması olmayan, anadangəlmə anomaliaları; xayalardan birinin periton boşluğunda, qasıq kanalında və ya onun xarici yarığında ilişib qalması; ayağın 2 sm-dək qısalması ilə omba boynunun varus deformasiyası aiddir.

Ümumi qan dövrəni çatışmazlığı ilə müşayiət olunmayan anadangəlmə ürək qüsurlarına görə şəhadətləndirilmə 42-ci maddənin "ç" bəndi ilə ayrılır.

V bel fəqərəsinin sakralizasiyası və ya I omba fəqərəsinin lümbalizasiyası, göstərilən fəqərələrin qövsələrinin bitişməməsi, tac şırımı səviyyəsində hipospadiya bu maddənin tətbiqi üçün əsas deyil, hərbi xidmətkeçməyə, hərbi tədris müəssisələrinə və C. Naxçıvanski adına hərbi litseyə daxil olmağa maneə hesab olunmur.

Sinir sisteminin anadangəlmə qüsurları olan şəxslər "Xəstəliklər cədvəli"-nin 25-ci maddəsi üzrə, ruhi pozuntuları olanlar isə defektin xarakterinə müvafiq olaraq, "Xəstəliklər cədvəli"-nin 14-cü və ya 20-ci maddəsi üzrə şəhadətləndirilir.

Əlin və ya pəncənin anadangəlmə qüsurları olan şəxslər "Xəstəliklər cədvəli"-nin 67-ci və ya 68-ci maddəsi üzrə şəhadətləndirilir.

Şəhadətləndirilmə zamanı kliniki təzahürlər olmadan eritrosit membranının anomaliaları, hüceyrədaxili enzimlərin çatışmazlığı və hemoqlobinopatiyaları olan şəxslər hərbi xidmətə yararlı hesab edilir.

Travmaların, zəhərlənmələrin və xarici amillərin digər təsirlərinin nəticələri

Maddə 81

"a" bəndinə həmçinin çənə-üz nahiyyəsinin yaranmalardan və travmalardan sonrakı, transplantatlarla əvəz edilməmiş defektləri və deformasiyaları; gigahalt çənə oynaqlarının ankilozları; müalicənin, o cümlədən cərrahi müalicənin səmərəsi olmadıqda və ya ondan imtina edildikdə, alt çənənin yalançı oynaqları, çənə-üz nahiyyəsinin kontrakturaları da aiddir.

Kəllə tağının 8 sm.kv.-dan artıq, plastik materialla əvəz edilməmiş defekti və ya 20 sm.kv.-dan artıq plastik materialla əvəz edilmiş defekti, kliniki təzahürlərsiz beyin maddəsində yad cisim, çənə-üz nahiyyəsinin kafi nəticəli ortopedik müalicədən sonra defekt və deformasiyaları olduqda, əgər hərbi hissə komandanlığının və hissə həkiminin fikrincə, hərbi xidmət vəzifələrini icra etmək qə-

biliyyəti saxlanılmışsa, onda zabitlər, gizirlər və miçmanlar “b” bəndi üzrə şəhadətləndirilə bilər.

Kəllə tağı sümüklərinin sümük-plastik trepanasiyasından sonrakı defekti kəllə sümüklərinin autosümüklə əvəz edilmiş defekti kimi təyin edilir. Kəllə-beyin zədələnməsindən sonra qoyulan diaqnostik freza dəşikləri, kəllə qübbəsi sümüklərinin birləşdirici toxuma çapığı ilə əvəz edilmiş defektinə cəmlənilirlər.

Maddə 82

“a” bəndinə iki və daha artıq fəqərə cisimlərinin II-III dərəcəli kompressiyası, təzə çoxsaylı dəlib keçən qeyri-sabit sınıqları; fəqərə cisimlərinin sınıqlarının, çıxıqlarının və sınıq-çıxıqlarının spondilo - və korporodez tətbiq edilməklə cərrahi müalicəsindən sonrakı hallar (“Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası üzrə şəhadətləndirilənlərin hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası xəstəliyə görə məzuniyyətdən sonra “a” və ya “b” bəndi üzrə təyin edilir); fəqərə cisimlərinin onurğanın kəskin dərəcədə ifadə olunmuş skoliotik və ya kifotik deformasiyası ilə çoxsaylı sınıqlarının uzaq nəticələri; çanaq sümüklərinin çanaq həlqəsinin tamlığının pozulması ilə müşayiət olunan düzgün bitişməmiş çoxsaylı şaquli sınıqları; omba sümüyünün başlığının mərkəzi çıxığının nəticələri (funksiyanın mühüm dərəcədə pozulması ilə ankiloz və ya deformasiyaedici artroz) aiddir.

“b” bəndinə fəqərə cisminin, funksional pozulmanın dərəcəsindən və müalicənin nəticəsindən asılı olmayaraq, təzə sınığı və ya çıxığı; II-III dərəcəli paxoxşar deformasiya ilə iki fəqərə cisminin sınığının uzaq nəticələri; müalicənin qeyri-qənaətbəxş nəticələri olduqda çanaq sümüklərinin çanaq həlqəsinin tamlığının pozulması ilə birtərəfli sınığından sonrakı hallar; ətrafın funksiyasının mülayim dərəcədə pozulması ilə omba sümüyünün başlığının mərkəzi çıxığının nəticələri; müalicənin qeyri-qənaətbəxş nəticələri olduqda omba boynunun sınıqları; çanaq-omba oynasının funksiyasının natamam bərpası ilə müşayiət olunan, osteosintezdən istifadə edilməsi ilə omba boynunun sınıqları aiddir.

Bu bəndə həmçinin, müalicənin nəticələri qeyri-qənaətbəxş olduqda, ətrafın funksiyasının mülayim dərəcədə pozulması boruşəkili sümüklərin fəsadlaşmış sınıqları da aiddir. Yalançı oynaqalara görə şəhadətləndirilənlərə cərrahi müalicə təklif olunur. Hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası haqqında rəy müalicə başa çatdıqdan sonra onun nəticələrindən asılı olaraq çıxarılır. Cərrahi əməliyyatdan imtina edildikdə şəhadətləndirilmə “a” bəndi üzrə keçirilir.

“c” bəndinə fəqərə cisimlərinin cüzi ağrı sindromu və onurğanın II dərəcəli kifotik deformasiyası ilə I dərəcə kompressiyalı sabit kompression sınıqları və onların nəticələri; funksiyanın pozulması ilə müşayiət olunan, sümüklərin sınıqlarından sonrakı çıxarılmamış metal konstruksiyalar, o cümlədən metalloz əlamətləri ilə, onların çıxarılmasından imtina edildiyi halları aiddir.

Fəqərə cisimlərinin müsbət nəticələrlə başa çatan təzə sınıqlarından sonra III qrafa üzrə şəhadətləndirilənlər barəsində “Xəstəliklər cədvəli”nin 86-cı maddəsi üzrə xəstəliyə görə məzuniyyətə ehtiyacı olması haqqında rəy çıxarılır.

Çanağın ayrı-ayrı sümüklərinin çanaq həlqəsinin deformasiyası olmadan bi-

tişmiş təcrid olunmuş sınıqları, fəqərə qövsələrinin və çıxıntıların sınıqları bu maddənin tətbiqi üçün əsas deyil, hərbi xidmət keçməyə, hərbi tədris müəssisələrinə və C. Naxçıvanski adına hərbi litseyə daxil olmağa maneə hesab edilmir.

Maddə 83

“a” bəndinə III dərəcəli tənəffüs çatışmazlığı ilə müşayiət olunan bronx-ağ ciyər aparatının yaralanmalarının və zədələnmələrinin nəticələri və halları; ürək kisəsinin geniş obliterasiyası; ürəyin və ya aortanın anevrizması; həzm funksiyasının mühüm dərəcədə pozulması (müalicə olunmayan demping-sindrom, arasıkəsilməz ishal və s.) və ya qidalanmanın xeyli dərəcədə ifadə olunmuş zəifləməsi ilə (BKİ 18,5-19,0 və az) müşayiət olunan, qida borusunun, mədənin rezeksiyası və ya mədə-bağırsaq anastomozun qoyulması, nazik bağırsağın (150 sm-dən az olmayaraq) və ya yoğun bağırsağın (30 sm-dən az olmayaraq) rezeksiyası; biliiodigestiv anastomozların qoyulması; müalicənin qeyri-qənaətbəxş nəticələnməsi ilə öd və ya mədəaltı vəzi fistulları; qara ciyərin payının və ya mədəaltı vəzinin bir hissəsinin rezeksiyası; pozulmanın ifadə olunma dərəcəsindən asılı olmayaraq qalan böyrəyin funksiyası pozulduqda, bir böyrəyin olmaması, habelə cinsiyyət üzvünün olmaması aiddir.

Ağ ciyərin kənar edilməsindən sonra II-III dərəcə tənəffüs çatışmazlığı ilə; ağ ciyərin kökündə, ürəkdə və ya iri damarların yaxınlığında yerləşmiş yad cisimlər olduqda, fəsadlar və ya funksional pozuntulardan asılı olmayaraq, ilkin hərbi qeydiyyatda götürülərkən və hərbi xidmətə çağırılarkən vətəndaşlar və hərbi qulluqçular “a” bəndi üzrə şəhadətləndirilirlər. “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası ilə şəhadətləndirilənlərin hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası “b” bəndi üzrə təyin edilə bilər.

Ürəyin, ürək kisəsinin yarananmasının, iri damarlar nahiyəsində divararasından yad cisimlərin cərrahi əməliyyat vasitəsilə çıxarılmasının nəticələri ilə “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası üzrə şəhadətləndirilənlərin hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası, ümumi qan dövranının pozulması mərhələsindən asılı olaraq, “Xəstəliklər cədvəli”nin 42-ci maddəsi üzrə, tənəffüs çatışmazlığı olduqda 51-ci maddənin “a” və ya “b” bəndi üzrə, “Xəstəliklər cədvəli”nin I, II qrafaları üzrə şəhadətləndirilənlərin hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası isə “Xəstəliklər cədvəli”nin 42-ci maddəsinin “a” və ya “b” bəndi üzrə, 51-ci maddənin “a” və ya “b” bəndi üzrə müəyyən edilir. Bu zaman “Xəstəliklər cədvəli”nin 83-cü maddəsi də həmin maddələrlə eyni zamanda tətbiq edilir.

Funksiyasının mülayim dərəcədə pozulması ilə müşayiət olunan iki və daha artıq boşluq orqanlarının politravma nəticələri ilə “b” bəndi, funksiyaların cüzi dərəcədə pozulması ilə “c” bəndi, funksiyaların pozulmaması ilə “Xəstəliklər cədvəli”nin I-II qrafası üzrə “c” bəndi, III qrafası üzrə isə “ç” bəndi tətbiq edilir.

“b” bəndinə II dərəcəli tənəffüs çatışmazlığı ilə müşayiət olunan bronx-ağ ciyər aparatının yarananmasının və zədələnməsinin nəticələri və halları; tənəffüs çatışmazlığının nəticəsindən asılı olmayaraq bir ağ ciyərin yoxluğu; mədənin, nazik bağırsağın (1 m-dən az olmayaraq) və ya yoğun bağırsağın (20 sm-

dən az olmayaraq) rezeksiyası, demping-sindromun nadir təzahür etməsi ilə (bağırsaqların qeyri-sabit işləməsi, qidalanmanın mülayim dərəcədə zəifləməsi) mədə-bağırsaq anastomozunun qoyulması; dalağın olmaması; qalan böyrəyin normal funksiyası saxlandıqda, bir böyrəyin olmaması aiddir.

“c” bəndinə yaralanmaların, travmaların cüzi kliniki təzahürlərlə nəticələri: ağ ciyər payının çıxarılması, mədənin rezeksiyası, böyrəyin bir hissəsinin və digər orqanların rezeksiyası aiddir.

“ç” bəndinə, tənəffüs çatışmazlığı olmayan, ağ ciyərlərin keçirilmiş atipik rezeksiyasından, qanaxmanı dayandırmaq məqsədi ilə torakotomiyalardan və ya laparotomiyalardan, pnevmo - və ya hemotoraksın ləğv edilməsindən, bağırsaqların, mədənin, qara ciyərin yaralarının sağalma ilə nəticələnən tikilməsindən sonrakı hallar* (“Xəstəliklər cədvəli”nin I qrafası üzrə şəhadətləndirilənlər üçün - yaralanmanın, zədələnmənin alınma günündən 6 aydan tez olmayaraq) aiddir.

Tənəffüs çatışmazlığı olmayan ağ ciyərin atipik rezeksiyası aparılmış hərbi qulluqçulara stasionar müalicə başa çatdıqdan sonra “Xəstəliklər cədvəli”nin 53-cü maddəsi üzrə xəstəliyə görə məzuniyyət verilir.

“Xəstəliklər cədvəli”nin 83-cü maddəsi üzrə həmçinin iltihabi xəstəliklərin və bronx-ağ ciyər aparatının inkişaf anomaliyalarının cərrahi müalicəsinin nəticələri olan şəxslər də şəhadətləndirilirlər.

Maddə 84

“a” bəndinə müalicənin nəticələri qeyri-qənaətbəxş olduqda və ya ondan imtina edildikdə standart hərbi geyim forması, ayaqqabı və ya sursat gözdəndirilməsini mühüm dərəcədə çətinləşdirən və buna maneçilik törədən, boyun, gövdə və ətrafların nahiyyəsində, özündən altdakı toxumalarla bitişmiş, xoralanmış və ya asanlıqla yaralanan və tez-tez xoralanan iri kelloid, hipertrofik çapıqlar; dəri səthinin 20 faizini və daha çox sahəsini əhatə edən və ya böyrəklərin amiloidozu ilə fəsadlaşmış dərin yanıqlardan sonrakı halları aiddir.

“b” bəndinə müalicənin nəticələri qeyri-qənaətbəxş olduqda və ya ondan imtina edildikdə hərəkətləri mülayim dərəcədə məhdudlaşdıran və ya standart hərbi geyim forması, ayaqqabı və ya sursat gözdəndirilməsini mühüm dərəcədə çətinləşdirən, xoralanmayan kelloid, hipertrofik və atrofik çapıqlar, habelə sifəti eybəcərləşdirən çapıqlar; aşağı ətrafın dəri səthinin 50 faiz və daha artıq dərin yanıqlarının nəticələri aiddir.

“c” bəndinə hərəkətləri cüzi dərəcədə məhdudlaşdıran və ya standart hərbi geyim forması, ayaqqabı və ya sursat gözdəndirilməsini çətinləşdirən, uzunmüddətli gediş və digər fiziki ağırlıqlar zamanı xoralanmayan elastik çapıqlar; yuxarı ətrafın dəri səthinin 70 faizdən çoxunun plastik dəyişməsi ilə dərin yanıqlarının nəticələri aiddir. Uğursuz cərrahi müalicədən sonra kauzalgıya təzahürləri ilə müşayiət olunan çapıqlar barədə rəy “Xəstəliklər cədvəli”nin 26-cı maddəsi üzrə çıxarılır.

* Yaralanmadan və cərrahi əməliyyatdan sonrakı hal, ağırlıq dərəcəsindən, gedişindən asılı olaraq, 3 aydan 6 aya qədər ola bilər.

Gözlərin, əlin və ya pəncənin zədələnməsi ilə müşayiət olunan yanıqların və ya donvurmaların nəticələri olan şəxslər “Xəstəliklər cədvəli”nin müvafiq maddələri üzrə şəhadətləndirilirlər.

Maddə 85

Bu maddə dərman maddələri ilə zəhərlənmələrin, RYK və digər toksiki maddələrlə intoksikasiyanın, EMS-nin kəskin və ya xroniki təsirinin, ionlaşdırıcı şüalanmanın, digər xarici amillərin, allergiya reaksiyalarının nəticələrini nəzərdə tutur.

Şüa xəstəliyi keçirmiş hərbi qulluqçuların şəhadətləndirilməsi zamanı təkcə periferik qanın tərkibindəki dəyişikliklər yox, xəstəliyin digər kliniki təzahürləri də nəzərə alınır. Çağırış üzrə hərbi xidmət keçən hərbi qulluqçularda keçirilmiş I dərəcəli şüa xəstəliyindən, “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası ilə şəhadətləndirilən hərbi qulluqçularda keçirilmiş II dərəcəli şüa xəstəliyindən sonra cüzi qalıq təzahürləri olduqda, şəhadətləndirilmə “Xəstəliklər cədvəli”nin 86-cı maddəsi üzrə keçirilir.

Hər bir patoloji nəticə qalmadan kəskin şüa xəstəliyi keçirmiş şəxslər “c” bəndi üzrə şəhadətləndirilirlər və RM, İŞM-lə işə yararsız hesab edirlər.

RM və İŞM-lə işləyən və illik yol verilən dozadan 5 dəfə çox şüalanma almış hərbi qulluqçular stasionar müayinəyə göndərilirlər. Şüa xəstəliyinin əlamətləri olmadıqda çağırış üzrə hərbi xidmət keçən hərbi qulluqçular “c” bəndi üzrə RM və İŞM-lə işə yararsız hesab edirlər, “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası ilə şəhadətləndirilən hərbi qulluqçuların RM və İŞM-lə işə yararlığı isə fərdi təyin edilir.

Hərbi qulluqçulara təminat normaları üzrə verilən əsas ərzaq məhsullarına kliniki təzahürlü qida allergiyasından (stasionar müayinə ilə təsdiq olunmuş) əziyyət çəkən şəxslər “b” bəndi üzrə şəhadətləndirilirlər. Digər allergiya xəstəlikləri (örə, pollinoz, allergik rinitlər, dermatitlər və s.) olduqda zədələnməş orqanın və ya sistemin funksiyalarının pozulma dərəcəsindən asılı olaraq, “Xəstəliklər cədvəli”nin müvafiq maddələri üzrə şəhadətləndirilmə keçirilir.

Kəskin zəhərlənmələrdən, toksiko-allergiya təsirlərindən, kəskin allergiya xəstəliklərindən (anafilaktik şok, zərdab xəstəliyi, Layel, Stivens-Conson sindromları), digər xarici amillərin təsirindən sonra hərbi xidmətə və hərbi-uçot ixtisası üzrə xidmətə yararlılıq kateqoriyası, xəstəliyin nəticəsindən və zədələnməş orqanların və ya sistemlərin funksiyalarının pozulma dərəcəsindən asılı olaraq, “Xəstəliklər cədvəli”nin müvafiq maddələri üzrə təyin edilir.

Maddə 86

Bu maddə ilə oynaqların kəskin iltihabi xəstəliklərini keçirmiş, “Xəstəliklər cədvəli”nin I qrafası üzrə şəhadətləndirilənlər müalicə başa çatdıqdan sonra 6 ay müddətinə hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız hesab edirlər. Oynaqların iltihabi xəstəliklərinin keçirilmiş kəskin formalarından sonra 6 ay müddətində iltihab əlamətləri olmadıqda, onlar hərbi xidmətə yararlı hesab edirlər.

Hərbi qulluqçuların xəstəliyə görə məzuniyyətə ehtiyacı olması haqqında rəy o hallarda çıxarılır ki, stasionar müalicənin başa çatmasından sonra, iltihabın kliniki və laborator əlamətləri olmadıqda, fiziki gərginlikdən sonra oynaq-larda mülayim, öteri ağrı hissləri saxlanılsın və hərbi xidmət vəzifələrini icra etmək qabiliyyətinin bərpa edilməsi üçün bir ay və daha artıq müddət tələb olunsun.

Sümüklərdə və oynaqlarda cərrahi əməliyyatlardan, vətərlərin (əl və ayaq barmaqları vətərlərindən başqa) plastikasından və ya tendolizindən sonra hərəkətlərin müvəqqəti məhdudlaşması olduqda, sümüklərin sınıqlarından sonra bərkiməmiş sümük qabarıları olduqda, hərbi qulluqçuların xəstəliyə görə məzuniyyətə ehtiyacı olması haqqında rəy o hallarda çıxarılır ki, hərbi xidmət vəzifələrini icra etmək qabiliyyətinin bərpa edilməsi üçün bir ay və daha artıq müddət tələb olunsun. Boruşəkili sümüklərin sınıqların nəticələrinin müalicəsinin qeyri-qənaətbəxş olduğu hallarda, xəstəliyə görə məzuniyyətə ehtiyac olması haqqında rəy çıxarılmır, “Xəstəliklər cədvəli”nin 82-ci maddəsinin “a”, “b” və ya “c” maddəsi üzrə hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası haqqında məsələ həll edilir.

Əlin, pəncənin xırda sümüklərinin sınıqları olduqda “Xəstəliklər cədvəli”nin II qrafası üzrə şəhadətləndirilənlər barəsində xəstəliyə görə məzuniyyətə ehtiyac olması haqqında rəy çıxarılmır. Belə hallarda, stasionar müalicəsi başa çatdıqdan sonra, zəruri müalicə tədbirləri göstərilməklə hərbi xidmət vəzifələrinin icra edilməsindən azad edilməyə ehtiyac olması haqqında rəy çıxarılır. Müharibə dövründə bu hərbi qulluqçular sağalanların taboruna göndərilirlər.

Sınıq bitişdikdən sonra, boruşəkili sümüyün sümük-ilik kanalında stift (lövhəcik) qalmış, “Xəstəliklər cədvəli”nin I qrafası üzrə şəhadətləndirilənlər, onun çıxarılması üçün 6 ay müddətinə hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız hesab edilirlər. Cərrahi əməliyyatdan imtina edildikdə, şəhadətləndirilmə “Xəstəliklər cədvəli”nin 82-ci maddəsi üzrə keçirilir.

Fəqərələrin köndələn, qılıçlıq çıxıntıların sınıqlarından, stiftin, lövhəciyin və digər konstruksiyaların çıxarılmasından sonra hərbi qulluqçular barəsində, xəstəliyə görə məzuniyyətə ehtiyac olması haqqında rəy çıxarılır.

Xırda sümüklərin stasionar müalicə tələb etməyən fəsadlaşmamış qapalı sınıqları olduqda, “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası üzrə hərbi qulluqçuları, xəstəliyə görə məzuniyyətə və ya xidməti vəzifələrin icrasından azad edilməyə ehtiyac olması haqqında rəy çıxarmaqla, ambulator şəhadətləndirməyə icazə verilir.

Boruşəkili və digər sümüklərin yalnız gipsli sarğı ilə immobilizasiya tələb edən fəsadlaşmamış qapalı sınıqları olduqda, sümük qabarı əlamətləri əmələ gəldikdən sonra “Xəstəliklər cədvəli”nin III qrafası üzrə şəhadətləndirilənlər, xəstəliyə görə məzuniyyətə ehtiyacı olması haqqında rəy çıxarılmqla, tibb müəssisəsindən gipsli sarğı açılana qədər, ambulator müalicəyə buraxıla bilərlər. Hərbi tədris müəssisələrinin kursantlarını və dinləyicilərini müalicəni davam etdirmək üçün hərbi tədris müəssisəsinin lazaretinə, çağırış üzrə hərbi xidmət keçən hərbi qulluqçuları isə, ayda bir dəfədən az olmayaraq, onların hospital

cərrahi (travmatoloqu) tərəfindən mütləq müayinə edilməsi şərti ilə, bu xəstələr üçün lazımı şərait varsa, hərbi hissənin tibb məntəqəsinə yerləşdirilməsi məqsəduyğundur. Xəstəliyə görə məzuniyyətə ehtiyac olmasının müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı həmin şəxslərin şəhadətləndirilməsi hərbi tədris müəssisəsinin lazaretində, hərbi hissənin tibb məntəqəsində müalicə başa çatdıqdan sonra HHK tərəfindən keçirilir.

Çənələrin və üzün yumşaq toxumalarının zədələnmələrinin nəticələri ilə xəstəliyə görə məzuniyyətə ehtiyac olması haqqında rəy çıxarmaq üçün əsas, sınıqların ləng bitməsi, qalın çapıqların və ya cərrahi və ya ortopedik müalicənin müəkkəb metodlarının tətbiq edilməsini tələb etmiş sınıqların olmasıdır.

Oynaq-larda hərəkətlərin həcmi qiymətləndirərkən “Xəstəliklər cədvəli”nin 65-ci maddəsinə izahatlar rəhbər tutulmalıdır.

Kəskin ekzogen təsirlərdən və intoksikasiyalardan sonra qahq təzahürləri olduqda “Xəstəliklər cədvəli”nin I qrafası üzrə şəhadətləndirilənlər 6 ay müddətinə hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız hesab edilirlər. Bundan sonra onların hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası orqanların və sistemlərin funksiyalarının bərpa olunması dərəcəsiindən asılı olaraq, “Xəstəliklər cədvəli”nin 85-ci maddəsi üzrə təyin edilir.

Bundan əlavə

Maddə 87

Yaxşı fiziki inkişafı və qidalanması, mütənasib bədən quruluşu, boyu 148 sm-dən yuxarı və çəkisi 45 kq-dan artıq olan, “Xəstəliklər cədvəli”nin I, II qrafaları üzrə şəhadətləndirilənlər hərbi xidmətə yararlı hesab edilirlər və ƏTC-nə müvafiq olaraq Silahlı Qüvvələrin növləri və qoşun növləri üzrə təyin edilirlər.

Çəkisi 45 kq və az, boyu 148 sm və az olan, “Xəstəliklər cədvəli”nin I qrafası üzrə şəhadətləndirilənlər endokrinoloqu tərəfindən müayinə edilməlidirlər. Bu şəxslər “b” bəndi əsasında 12 ay müddətinə, 2 dəfədən artıq olmayaraq, hərbi xidmətə müvəqqəti yararsız hesab edilirlər. Fiziki inkişaf qeyri-qənaətbəxş qaldıqda, şəhadətləndirilmə “a” bəndi üzrə keçirilir.

Maddə 88

İlkin hərbi qeydiyyatı götürülərkən və hərbi xidmətə çağırılarkən, gecə siddik saxlamamasından əziyyət çəkən vətəndaşların, habelə hərbi qulluqçuların müayinəsi və müalicəsi stasionar şəraitində aparılır.

Kompleks müayinə, uroloqu, nevropatoloqu, dermatoveneroloqu və zərurət olduqda, psixiatrın iştirakı ilə aparılmalıdır. Psixonevroloji statusunda patoloji dəyişikliklər olan şəxslər müvafiq profil şöbələrdə, psixonevroloji statusunda patologiya aşkar edilməyən hallarda uroloji şöbədə (uroloqu olan cərrahiyyə şöbəsi) müayinə olunur və şəhadətləndirilirlər.

Müşahidələr və təkrar (ildə 2 dəfədən az olmayaraq) müayinənin nəticələrinə, habelə hərbi komissarlıqdan, hərbi hissədən alınmış məlumatlar tez-tez təzahür edən gecə sidik saxlamamasının mövcudluğunu və müalicənin səmərəsiz olduğunu təsdiq etdikdə, “Xəstəliklər cədvəli”nin I və II qrafaları üzrə şəhadətləndirilənlər dinc dövrdə hərbi xidmətə yararsız, müharibə dövründə hərbi xidmətə məhdud yararlı hesab edirlər.

Əgər gecə sidik saxlamaması hər hansı bir xəstəliyə aid simptomdursa, rəy “Xəstəliklər cədvəli”nin əsas xəstəliyi nəzərdə tutan maddəsi üzrə çıxarılır.

“Xəstəliklər cədvəli”nin I qrafası üzrə şəhadətləndirilən, gecə sidik saxlamaması yalnız anamnezində qeyd edilən və son üç ildə müşahidə edilməyən şəxslər hərbi xidmətə yararlı hesab edirlər.

Yuxu vaxtı (hər həftə 2 dəfə medikamentoz sınaqlar aparılması şərti ilə), hər həftə 5-6 dəfə qeyri-ixtiyari olaraq sidik ifrazı gecə sidik saxlamamasının tez-tez, həftədə 2-3 dəfədən az olmadıqda mülayim, ayda 2-3 dəfədən az olmadıqda nadir təzahür etməsi hesab edilir.

Maddə 89

“b” bəndinə funksional mənşəli davamlı, uzunmüddətli sistemativ müalicənin təsir etmədiyi afoniyalar aiddir.

Kərkəlmə ilə şəhadətləndirilənlər nevropatoloq, zəruri hallarda, psixiatr və otorinolaringoloq, imkan olduqda isə, həm də loqoped tərəfindən dərindən müayinə edirlər. Hərbi xidmətə yararlılıq kateqoriyası haqqında rəy, müayinənin nəticələri və hərbi hissədən, hərbi komissarlıqdan, hərbi xidmətə daxil olana qədər təhsil və ya iş yerindən alınmış sənədlərin müfəssəl öyrənilməsi əsasında çıxarılır. Kərkələmənin ifadə olunma dərəcəsi müxtəlif şəraitlərdə nitq funksiyasının vəziyyətinin dinamik müşahidəsi yolu ilə təyin edilir və xəstəliyin daha çox ifadə olunma məqamları üzrə qiymətləndirilir. Komandanlığın xasiyyətnaməsi və kərkələmənin, şəhadətləndirilənin hərbi xidmət vəzifələrini icra etməsinə nə dərəcədə təsir etməsi haqqında məlumat ekspertizanın aparılmasında mühüm əhəmiyyətə malikdir.

Yalnız tələffüzün ləngiməsi, ifadənin başlanğıcda “büdrəməsi”, çox da böyük olmayan (birnəfəsə deyilən) ifadənin qalan sözləri sərbəst və ya azca ləngimiş, lakin sözlər təkrarlanmadan tələffüz olunan hallar, hərbi xidmətkeçməyə mane olmayan, mülayim dərəcəli kərkələmə hesab edilir.

Qeyd: 41-ci maddənin izahatı “Xəstəliklər cədvəli”ndə verildiyi kimidir.

238 M. A. Topçubaşov adına Elmi Tədqiqat Klinik Təbabət İnstitutunun yaradılması haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır:**

1. Elmi Tədqiqat Qastroenterologiya İnstitutu və M. A. Topçubaşov adına Klinik və Eksperimental Cərrahlik Elmi Tədqiqat İnstitutunun (klinikası ilə) (M. A. Topçubaşov adına Elmi-Cərrahlik Mərkəzinin) ləğv edilməsi və onların bazasında yeni M. A. Topçubaşov adına Elmi Tədqiqat Klinik Təbabət İnstitutunun yaradılması haqqında Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi, İqtisadiyyat Nazirliyi, Dövlət Elm və Texnika Komitəsi ilə razılaşdırılmış təklifi qəbul edilsin.

2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Sovetinin 1988-ci il 10 noyabr tarixli, 398 nömrəli qərarının 2 nömrəli əlavəsində aşağıdakı dəyişikliklər aparılsın:

“Elmi Tədqiqat müəssisələri” bölməsində “Klinik və Eksperimental Cərrahlik Elmi Tədqiqat İnstitutu (klinikası ilə)” sözləri əvəzinə “M. A. Topçubaşov adına Elmi Tədqiqat Klinik Təbabət İnstitutu” sözləri yazılsın.

3. Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinə tapşırılsın:

M. A. Topçubaşov adına Elmi Tədqiqat Klinik Təbabət İnstitutunun yaradılması nəticəsində qənaət məbləğlərinin əldə olunması ilə əlaqədar maliyyələşmə zamanı büdcə xərclərinin azaldılmasını nəzərə alsın;

bu qərardan irəli gələn digər məsələlərin həll edilməsi üçün zəruri tədbirlərin görülməsini həyata keçirsin.

4. Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri A. RASİZADƏ

Bakı şəhəri, 18 mart 2000-ci il

№ 49

239 Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin bəzi qərarlarının qüvvədən düşmüş hesab edilməsi barədə

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

“Vəkillər və vəkillik fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 15 yanvar tarixli, 254 nömrəli Fərmanının birinci bəndinin icrasını təmin etmək məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır:**

1. Azərbaycan SSR Vəkillər Kollegiyası sayının təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1963-cü il 21 yanvar tarixli, 26 nömrəli qərarı qüvvədən düşmüş hesab edilsin.

2. “Vəkillərin əmək haqqı barəsində Əsasnaməni və vəkillər tərəfindən əhaliyə, müəssisələrə, idarələrə, kolxozlara və sair təşkilatlara göstərilən hüquqi yardım üçün əmək haqqı vermək barəsində Təlimatı təsdiq etmək haqqında” Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1965-ci il 27 oktyabr tarixli, 663 nömrəli qərarının 1-ci bəndi qüvvədən düşmüş hesab edilsin.

3. Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri A. RASİZADƏ

Bakı şəhəri, 22 mart 2000-ci il
№ 51

240 Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının 1999-cu il 27 may tarixli, 496 nömrəli sərəncamının qüvvəsinin dayandırılması haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

1. Öz səlahiyyətlərini aşaraq, mövcud qanunvericiliyə zidd olaraq qəbul edilmiş Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının 1999-cu il 27 may tarixli, 496 nömrəli sərəncamının qüvvəsi müəyyən olunmuş qaydada ləğv edilənə qədər dayandırılın.

2. Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri A. RASİZADƏ

Bakı şəhəri, 22 mart 2000-ci il
№ 52

241 Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının 2000-ci ilin aprel ayında həqiqi hərbi xidmətə çağırılmasının təmin edilməsi tədbirləri haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

“Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının 2000-ci ilin aprel ayında həqiqi hərbi xidmətə çağırılması və müddətli həqiqi hərbi xidmət hərbi qulluqçularının 2000-ci ilin aprel-may aylarında ehtiyata buraxılması haqqında” Azərbaycan

Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 12 mart tarixli, 300 nömrəli Fərmanının icrasını təmin etmək məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

1. 2000-ci il aprel 1-dən 20-nə qədər həqiqi hərbi xidmətə çağırış vaxtı rayon (şəhər) çağırış komissiyalarına rəhbərlik və onların fəaliyyətinə nəzarət üzrə Respublika Çağırış Komissiyasının tərkibi təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2. Naxçıvan Muxtar Respublikasının Nazirlər Kabineti Naxçıvan Muxtar Respublikasının çağırış komissiyasını, respublikanın şəhər və rayonlarının icra hakimiyyəti orqanları isə müvafiq şəhər və rayon çağırış komissiyalarını yaratsınlar.

3. Azərbaycan Respublikası Çağırış Komissiyasının sədri:

1982-ci ildə doğulmuş və çağırış gününə kimi 18 yaşı tamam olmuş, habelə 1973-1981-ci illərdə doğulmuş, yaşı 27-dək olan həqiqi hərbi xidmətə çağırışdan möhlət hüququ olmayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinə və qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş digər qoşun birləşmələrinə həqiqi hərbi xidmətə çağırışını təşkil etsin;

ilk növbədə həqiqi hərbi xidmətə çağırışdan möhlət hüququnu itirəcək yuxarı yaşlı çağırışçıların, eləcə də çağırışdan yayınanların hərbi xidmətə çağırılması üçün müvafiq tədbirlər görsün;

çağırışçıların Silahlı Qüvvələrin qoşun növlərinə, digər qoşun birləşmələrinə bölgüsünü Müdafiə Nazirliyinin, digər nazirlik və təşkilatların sifarişləri əsasında keçirsin;

savadlı, fiziki cəhətdən sağlam, ali və orta təhsili olan çağırışçıların rayon və şəhər hərbi komissarlıqları arasında, habelə təlim hərbi hissələrinə səmərəli bölüşdürülməsini təmin etmək üçün çağırış tapşırığını müvafiq qaydada planlaşdırsın;

çağırışçıların hərbi komissarlıqlardan yola salınmasının yerli icra hakimiyyəti orqanlarını, Böyük Vətən müharibəsi veteranlarını və Azərbaycan Respublikasının müharibə veteranlarını cəlb etməklə, təntənəli şərəitdə keçirilməsini təmin etsin;

vətəndaşların qəbulu, ərizə və şikayətlərinə baxılmasına həssaslıqla yanaşsın;

həqiqi hərbi xidmətə çağırışdan yayınan çağırışçıların axtarılmasını və onların hərbi xidmətə yola salınmasını yerli icra hakimiyyəti, hüquq mühafizə orqanları ilə sıx əlaqədə keçirsin.

4. Şəhər və rayon icra hakimiyyəti orqanları vətəndaşların həqiqi hərbi xidmətə çağırışının hazırlanması və keçirilməsi işinin təşkili ilə bağlı məsələlərdə hərbi komissarlıqlara hərtərəfli kömək göstərsinlər.

5. Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyi respublikanın şəhər və rayon çağırış komissiyalarına lazımi sayda ixtisaslı həkim-mütəxəssislərin və orta tibb işçilərinin ayrılmasını, onların müvafiq tibbi texnika, alətlər və digər ləvazimatla təchiz edilməsini və çağırışçıların tibbi yoxlanışının keyfiyyəti üzərində nəzarəti təmin etsin.

6. Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyi:

vətəndaşların həqiqi hərbi xidmətə çağırışını həyata keçirməkdə hərbi komissarlıqlara hərtərəfli kömək göstərsin;

ümumi hərbi mükəlləfiyyətdən yayınan şəxslərin axtarışının həyata keçirilməsi üçün lazımi tədbirlər görsün;

hərbi komissarlıqların toplanış və çağırış məntəqələrində ictimai asayişin qorunması üçün lazımi sayda polis dəstələrinin, habelə respublika ərazisində çağırışçıları daşıyan avtomobil dəstələrinin müşayiəti üçün Dövlət Yol Polisi tərəfindən patrul maşınlarının ayrılmasını təmin etsin.

7. Respublika Çağırış Komissiyası sədrinin təqdimatına əsasən "Azərbaycan Hava Yolları Dövlət Konserni, Azərbaycan Dövlət Dəmir Yolu, şəhər və rayon icra hakimiyyəti orqanları respublika toplanış məntəqəsinin işini təmin etmək üçün 2000-ci il aprelin 1-dən 20-nə qədər respublika ərazisində çağırışçıların daşınmasını təşkil etsinlər.

8. Azərbaycan Respublikasının Rabitə Nazirliyi respublika toplanış məntəqəsini, rayon və şəhər hərbi komissarlıqlarının çağırış məntəqələrini etibarlı və fasiləsiz telefon rabitəsi ilə təmin etsin.

9. Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi çağırış dövründə respublika toplanış məntəqəsində, həmçinin rayon və şəhər hərbi komissarlıqlarının çağırış məntəqələrində mədəni hamilik işinin aparılmasını təşkil etsin.

10. Qərarın icrasına nəzarət Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti İşlər İdarəsinin hərbi və inzibati orqanlar şöbəsinə və müvafiq şöbələrinə həvalə edilsin.

11. Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri **A. RASİZADƏ**

Bakı şəhəri, 22 mart 2000-ci il
№ 53

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 22 mart tarixli, 53 nömrəli qərarı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

2000-ci il aprelin 1-dən 20-nə qədər həqiqi hərbi xidmətə çağırış vaxtı rayon (şəhər) çağırış komissiyalarına rəhbərlik və onların fəaliyyətinə nəzarət üzrə Respublika Çağırış Komissiyasının

TƏRKİBİ

Ə. Hüseynov	- Azərbaycan Respublikasının hərbi komissarı - komissiyanın sədri
A. Rəfiyev	- ədliyyə nazirinin müavini
T. Səfəraliyev	- Daxili İşlər Nazirliyi İctimai Təhlükəsizlik İdarəsinin rəis müavini

A. Dadaşov	- AHİK sədrinin müavini
K. Xalıqov	- Azərbaycan Respublikası Xalq Təsərrüfatı üçün Təxsislə İşçi Qüvvəsi Saxlayan Respublika Komissiyasının məsul katibi
A. Sultanov	- Səhiyyə Nazirliyinin baş psixiatri, professor
A. İbrahimov	- Səhiyyə Nazirliyinin baş terapevtinin müavini, tibb elmləri namizədi
B. Ağayev	- Səhiyyə Nazirliyinin M. Topçubaşov adına Elmi Tədqiqat Eksperimental Cərrahiyyə İnstitutunun direktoru, tibb elmləri doktoru, professor
M. Novruzov	- Səhiyyə Nazirliyinin baş ftiziatri, tibb elmləri doktoru
K. Kərimov	- Səhiyyə Nazirliyinin Elmi Tədqiqat Oftalmologiya İnstitutunun direktoru, tibb elmləri doktoru
Ə. Musayev	- Səhiyyə Nazirliyinin baş nevropatoloqu, tibb elmləri doktoru
Ə. Fərzəliyev	- Azərbaycan Respublikası Hərbi Komissarlığının hərbi həkim komissiyasının sədri
A. Quliyev	- Azərbaycan Respublikası Hərbi Komissarlığının hərbi həkim komissiyasının sədr müavini
Y. Hüseynov	- Azərbaycan Respublikası Hərbi Komissarlığının hərbi həkim komissiyasının həkim-mütəxəssisi
A. Qasımov	- Azərbaycan Respublikası Hərbi Komissarlığının hərbi həkim komissiyasının həkim-mütəxəssisi
M. Cəbrayilov	- Azərbaycan Respublikası Hərbi Komissarlığının hərbi həkim komissiyasının həkim-mütəxəssisi
S. Məhəliyev	- Azərbaycan Respublikası Hərbi Komissarlığının hərbi həkim komissiyasının həkim-cərrahı
S. Sadıxova	- Azərbaycan Respublikası Hərbi Komissarlığının hərbi həkim komissiyasının həkim-terapevti

A. Mehdiyev

- M. Qədirli adına mərkəzi hövzə xəstəxanasının
həkim-terapevti

A. Manafov

- Azərbaycan Respublikası Hərbi Komissarlığının
hərbi həkim komissiyasının həkim-nevropatoloqu

F. Cəfərov

- Azərbaycan Respublikası Hərbi Komissarlığının
hərbi həkim komissiyasının həkim-psixiatri

H. Quluzadə

- Azərbaycan Respublikası Hərbi Komissarlığının
hərbi həkim komissiyasının həkim-oftalmoloqu,
tibb elmləri namizədi

D. İbrahimov

- Elmi Tədqiqat Pulmanologiya və Ftiziatriya
İnstitutunun həkim-ftiziatri

Q. Məmmədov

- Azərbaycan Respublikası Hərbi Komissarlığının
hərbi həkim komissiyasının həkim-otolarinqoloqu

S. Fərəcova

- Azərbaycan Respublikası Hərbi Komissarlığının
hərbi həkim komissiyasının həkim-dermatoveneroloqu

F. Hüseynov

- Azərbaycan Respublikası Hərbi Komissarlığının
hərbi həkim komissiyasının həkim-stomatoloqu

E. Sabayeva

- Azərbaycan Respublikası Hərbi Komissarlığının
hərbi həkim komissiyasının həkim-rentgenoloqu

V. Mirqasımov

- Bakı şəhəri 2 nömrəli klinik psixonevroloji
dispanserinin həkim-psixiatri

E. Məmmədova

- Bakı şəhəri 15 nömrəli birləşmiş xəstəxanasının
həkim-nevropatoloqu

S. Hüseynov

- Bakı şəhəri 2 nömrəli dəmir yolu xəstəxanasının
həkim-cərrahı

S. Bağirova

- Bakı şəhəri 16 nömrəli poliklinikasının
həkim-oftalmoloqu**242** Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin bəzi qərarla-
rının qüvvədən düşmüş hesab edilməsi barədəAZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN
QƏRARI

“Polis haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1999-cu il 11 noyabr tarixli, 205 nömrəli Fərmanının icrası məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

1. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qüvvədən düşmüş hesab edilən bəzi qərarlarının siyahısı təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2. Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri **A. RASİZADƏ**Bakı şəhəri, 22 mart 2000-ci il
№ 54Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 22 mart tarixli, 54 nömrəli qərarı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR**Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qüvvədən düşmüş
hesab edilən bəzi qərarlarının****SİYAHISI**

1. ZSFSR Xalq Komissarları Sovetinin 1923-cü il 3 mart tarixli, 21 nömrəli qərarı.

2. Azərbaycan SSR Xalq Komissarları Sovetinin 1929-cu il 11 avqust tarixli qərarı.

3. Azərbaycan SSR Xalq Komissarları Sovetinin 1932-ci il 3 noyabr tarixli, 1718 nömrəli qərarı.

4. Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1952-ci il 14 fevral tarixli, 193 nömrəli qərarı.

5. Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1953-cü il 10 dekabr tarixli, 1173 nömrəli qərarı.

6. Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1960-cı il 23 iyul tarixli, 584 nömrəli qərarı.

7. Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1961-ci il 18 mart tarixli, 190 nömrəli qərarı.

8. Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1961-ci il 25 noyabr tarixli, 1033 nömrəli qərarı.

9. Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1964-cü il 21 aprel tarixli, 239 nömrəli sərəncamı.

10. Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1965-ci il 17 may tarixli, 333 nömrəli qərarı.

11. Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1965-ci il 25 iyun tarixli, 431 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş Əsasnamənin 12-14-cü bəndləri.

12. Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1966-cı il 16 dekabr tarixli, 673 nömrəli qərarı.

13. Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1968-ci il 25 oktyabr tarixli, 506 nömrəli sərəncamı.

14. Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1969-cu il 9 oktyabr tarixli, 448 nömrəli qərarı.

15. Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1969-cu il 11 noyabr tarixli, 485 nömrəli qərarının 6-cı bəndi.

16. Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1974-cü il 17 may tarixli, 149 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Dağlıq Qarabağ Vilayət Zəhmətkeş Deputatları Soveti İcraiyyə Komitəsinin daxili işlər idarəsi haqqında” Əsasnamə;

17. Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1975-ci il 6 fevral tarixli, 35 nömrəli qərarı.

18. Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1975-ci il 23 may tarixli, 167 nömrəli qərarı.

19. Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1976-cı il 8 oktyabr tarixli, 328 nömrəli qərarı.

20. Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1977-ci il 6 avqust tarixli, 272 nömrəli qərarı.

21. Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1985-ci il 26 iyun tarixli, 212 nömrəli qərarı.

22. Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1986-cı il 18 aprel tarixli, 126 nömrəli qərarı.

23. Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1987-ci il 22 may tarixli, 199 nömrəli qərarı.

24. Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1989-cu il 4 avqust tarixli, 329 nömrəli qərarının 3-cü bəndi.

25. Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1990-cı il 8 iyun tarixli, 247 nömrəli qərarı.

26. Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1990-cı il 19 sentyabr tarixli, 422 nömrəli qərarı.

27. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1991-ci il 24 mart tarixli, 59 nömrəli qərarı.

28. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1991-ci il 16 aprel tarixli, 93 nömrəli qərarı.

243 “Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda “Zəfər” və “Məşəl” perspektiv strukturlarının daxil olduğu kəşfiyyat blokunun kəşfiyyatı, işlənməsi və hasilatın pay bölgüsü haqqında” Sazişə Azərbaycan Respublikası Hökumətinin təminatı və öhdəlikləri haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1999-cu il 28 mart tarixli, 110 nömrəli Sərəncamına əsasən Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti (“ARDNŞ”) və Ekson Eksplöreyşn ənd Prodakşn Kaspian Si Limited (“Ekson”), Konoko (U.K.) Limited (“Konoko”) xarici neft şirkətləri arasında “Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda “Zəfər” və “Məşəl” perspektiv strukturlarının daxil olduğu kəşfiyyat blokunun kəşfiyyatı, işlənməsi və hasilatın pay bölgüsü haqqında” Sazişin 1999-cu il aprelin 27-də imzalandığını nəzərə alaraq, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

göstərilən Sazişin 5-ci əlavəsində qeyd olunmuş Azərbaycan Respublikası Hökumətinin təminatı və öhdəlikləri təsdiq edilsin.

(Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin yanında 2000-ci il martın 23-də keçirilmiş iclasın 3 nömrəli protokolu).

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri **A. RASIZADƏ**

Bakı şəhəri, 23 mart 2000-ci il

№ 55

244 Su mühafizə zonalarının, onların sahil mühafizə zolaqlarının ölçülərinin, sərhədlərinin və istifadəsinin müəyyən edilməsi Qaydalarının təsdiq edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

“Azərbaycan Respublikasının 1997-ci il 26 dekabr tarixli Qanunu ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikası Su Məcəlləsinin tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1998-ci il 13 mart tarixli, 685 nömrəli Fərmanına əsasən Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

1. “Su mühafizə zonalarının, onların sahil mühafizə zolaqlarının ölçülərinin, sərhədlərinin və istifadəsinin müəyyən edilməsi Qaydaları” təsdiq edilsin (əla-ve olunur).

2. “Azərbaycan SSR kiçik çaylarının su mühafizə zolaqları (zonaları) haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə” Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1983-cü il 17 yanvar tarixli, 22 nömrəli qərarı qüvvədən düşmüş hesab edilsin.

3. Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri A. RASİZADƏ

Bakı şəhəri, 24 mart 2000-ci il
№ 56

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 24 mart tarixli, 56 nömrəli qərarı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

Su mühafizə zonalarının, onların sahil mühafizə zolaqlarının ölçülərinin, sərhədlərinin və istifadəsinin müəyyən edilməsi

QAYDALARI

1. Bu Qaydalar Azərbaycan Respublikasının Su Məcəlləsinə və “Azərbaycan Respublikasının 1997-ci il 26 dekabr tarixli Qanunu ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikası Su Məcəlləsinin tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1998-ci il 13 mart tarixli, 685 nömrəli Fərmanına əsasən hazırlanmışdır.

2. Su mühafizə zonası su obyektinin akvatoriyasına bitişik, üzərində təbii ehtiyatların istifadəsi, mühafizəsi və digər təsərrüfat fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üzrə xüsusi rejim müəyyən edilmiş ərazidir.

3. Su mühafizə zonalarının hüdudlarında sahil mühafizə zolaqları müəyyən edilir və onların ərazisində təbiətdən istifadəyə əlavə məhdudiyyətlər tətbiq edilir.

4. Su mühafizə zonalarının ərazisində xüsusi rejimə əməl edilməsi, su obyektlərinin hidroloji, hidrokimyəvi, hidrobioloji, sanitar, ekoloji vəziyyətinin yaxşılaşdırılması və onların sahiləyən ərazilərinin abadlaşdırılması üzrə təbii mühafizə tədbirləri kompleksinin tərkib hissəsidir.

5. Su mühafizə zonalarının və sahil mühafizə zolaqlarının ölçüləri, sərhədləri və istifadəsi onların fiziki-coğrafi, torpaq, hidroloji və sair şəraitindən asılı olaraq, su obyektlərinin sahil xəttinin dəyişməsi proqnozu nəzərə alınmaqla Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Komitəsi tərəfindən Dövlət Ekologiya və Təbiətdən İstifadəyə Nəzarət Komitəsi ilə razılaşdırılaraq müəyyən edilir və Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti tərəfindən təsdiq edilir.

6. Xəzər dənizinin (gölünün) Azərbaycan Respublikasına mənsub olan bölməsinin su mühafizə zonasının, sahil mühafizə zolağının ölçüləri, sərhədləri və istifadəsi rejimi Dövlət Ekologiya və Təbiətdən İstifadəyə Nəzarət Komitəsi tərəfindən müəyyən edilir və Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti tərəfindən təsdiq edilir.

7. Su mühafizə zonalarının və sahil mühafizə zolaqlarının ölçüləri müəyyən edilir:

çaylar və göllər üzrə - yay dövründə orta illik su səviyyəsi həddindən; su anbarları üzrə - suyun normal yığılma səviyyəsindən;

Xəzər dənizinin (gölünün) Azərbaycan Respublikasına mənsub olan bölməsi üzrə - suyun maksimum səviyyəsi həddindən; bataqlıqlar üzrə - onların sərhədlərindən.

Çayların başlanğıcında yerləşən bataqlıqlar, habelə su yığılı hövzələrində yaranan digər bataqlıqlar üzrə su mühafizə zonaları onlara bitişik ərazilərdə müəyyən edilir.

8. Çayların başlanğıcından uzunluğu boyu su mühafizə zonalarının minimum eni onların ayrı-ayrı hissələri üzrə aşağıdakı hədlərdə qəbul edilir:

uzunluğu 10 km-dək olduqda - 50 m;

uzunluğu 10 km-dən 50 km-dək olduqda - 100 m;

uzunluğu 50 km-dən 100 km-dək olduqda - 200 m;

uzunluğu 100 km-dən 200 km-dək olduqda - 300 m;

uzunluğu 200 km-dən 500 km-dək olduqda - 400 m;

uzunluğu 500 km-dən artıq olduqda - 500 m.

9. Çayların başlanğıcında su mühafizə zonasının radiusu 50 metrədən az olmamaq şərti ilə qəbul edilir.

10. Göllərin və su anbarlarının su mühafizə zonalarının minimum eni aşağıdakı hədlərdə götürülür:

akvatoriyasının sahəsi 2 kv. km-dək olduqda - 300 m;

akvatoriyasının sahəsi 2 kv. km-dən artıq olduqda - 500 m.

11. Çayın başlanğıcında yerləşən bataqlıqlar və su yığılı hövzələrində yaranan digər bataqlıqlar üzrə su mühafizə zonalarının ölçüləri göllərdə və su anbarlarındakı kimi götürülür.

12. Magistral və təsərrüfatlararası kanallar və kollektorlar boyu su mühafizə zonalarının minimum eni onların su buraxma qabiliyyətindən asılı olaraq aşağıdakı hədlərdə qəbul edilir:

3 kbm/san-yə qədər olduqda - 5 m;

3-10 kbm/san olduqda - 10 m;

10-30 kbm/san olduqda - 25 m;

30-50 kbm/san olduqda - 60 m;

50 kbm/san-dən artıq olduqda - 100 m.

13. Şəhərlərin və digər yaşayış yerlərinin ərazisində su mühafizə zonalarının ölçüləri və sərhədləri konkret planlaşdırma və tikinti şəraitindən asılı olaraq təsdiq olunmuş baş planlara uyğun müəyyən edilir.

14. Bağlı kollektorlarla axıdılan çayların hissələri üzrə su mühafizə zonaları müəyyən edilmir.

15. Çaylar, göllər, su anbarları və digər su obyektləri üzrə sahil mühafizə zolaqlarının minimum eni aşağıdakı ölçülərdə müəyyən edilir:

Su obyektinə bitişik kənd təsərrüfatı yerlərinin (uqodiyaların) növləri	Su obyektlərinə bitişik ərazilərin yamaclarının mailliyindən asılı olaraq sahil mühafizə zolaqlarının eni (metr)		
	əks maillik və maillik olmadıqda	3 dərəcəyədək maillik olduqda	3 dərəcədən artıq maillik olduqda
Əkin	25	50	80
Örüş, biçənək	25	35	50
Meşə, kolluq	35	40	80

16. Su tutarlarının balıqçılıq təsərrüfatı üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edən hissələrində sahil mühafizə zolaqlarının eni sahilyanı torpaqların mailliyi və digər xüsusiyyətlərindən asılı olmayaraq 100 metrden az olmamaq şərti ilə müəyyən edilir.

17. Su mühafizə zonalarının və sahil mühafizə zolaqlarının sərhədləri su mühafizə zonalarının layihələrində dəqiqləşdirilir.

18. Su obyektlərinin su mühafizə zonalarının və sahil mühafizə zolaqlarının layihələndirilməsi üzrə sifarişçi funksiyaları, bu layihələrin müəyyən olunmuş qaydada təsdiq edilməsi, habelə su mühafizə zonalarının və sahil mühafizə zolaqlarının sərhədlərinin yerlərdə müvafiq su qoruyucu nişanlarla müəyyənləşdirilməsi Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Komitəsi tərəfindən həyata keçirilir.

19. Su mühafizə zonalarının layihələndirilməsi Dövlət Ekologiya və Təbiətdən İstifadəyə Nəzarət Komitəsi ilə razılaşdırılmaqla Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Komitəsi tərəfindən təsdiq edilmiş normativ-metodik sənədlərə əsasən həyata keçirilir.

20. Su mühafizə zonalarının layihələri tərtib və təsdiq ediləndə, Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Komitəsi su mühafizə zonalarının və sahil mühafizə zolaqlarının minimal ölçülərini müəyyən edir, onlar şəhərlərin və digər yaşayış yerlərinin tikinti baş planlarına, torpaq istifadəsi planlarına və digər plan-kartografik materiallarına köçürülür.

21. Su mühafizə zonalarının, sahil mühafizə zolaqlarının sərhədlərinin müəyyən edilməsi və onların hüduqlarında istifadə rejiminin təyin edilməsi barədə əhali müəyyən olunmuş qaydada məlumatlandırılır.

22. Su mühafizə zonalarında qadağan edilir:

aviasiya vasitəsi ilə bitkilərin pestisidlərlə tozlandırılması, bitki ziyanvericilərinə, xəstəliklərinə və alaq otlarına qarşı kimyəvi mübarizə vasitələrindən istifadə edilməsi, torpaqların gübrələnməsi üçün peyin axarlarından istifadə edilməsi, heyvandarlıq fermalarının, qəbirstanlıq və zibilxanaların yerləşdirilməsi; gübrə və pestisidləri saxlamaq üçün anbarların və pestisid aparatlarının doldurulması meydançalarının yerləşdirilməsi;

neft məhsulları anbarlarının, mexaniki emalatxanaların, avtomobillərə və texnikalara texniki xidmət məntəqələrinin, çirkab sularını, habelə avtomobillərin yuyulması nəticəsində əmələ gələn çirkab sularını toplamaq üçün qurğuların tikilməsi və yerləşdirilməsi;

su mühafizə zonalarının eni 100 metrden az və su obyektlərinə bitişik ərazi-

lərin yamaclarının mailliyi 3 dərəcədən artıq olduqda bağ və bağ-bostan sahələrinin salınması;

su obyektlərinin istifadəsi və mühafizəsinə nəzarət orqanı ilə razılaşdırılmış layihə sənədləri olmadan faydalı qazıntıların, boru, kabel və digər kommunikasiyaların çəkilməsi, ictimai iaşə və digər xidmət müəssisələrinin yerləşdirilməsi, tikinti, partlayış, torpaq qazma, buruq qazma və digər işlərin aparılması;

su mühafizə zonalarının ərazisində yerləşən meşələrdə aralıq istifadə üçün qurmalara və su obyektlərinin mühafizəsini təmin edən digər meşə təsərrüfatı tədbirlərinin aparılmasına yol verilir.

23. Bu Qaydaların 22-ci bəndində göstərilən məhdudiyyətlərə əlavə olaraq, sahil mühafizə zolaqlarında qadağan edilir:

torpaqların şumlanması və əkilməsi, meşələrin qırılması, ağac və kolların kökündən çıxarılması;

gübrələrdən istifadə edilməsi;

mövsümi stasionar çadır şəhərciklərinin salınması, dağ və dağ-bostan sahələrinin yerləşdirilməsi, habelə xüsusi tikinti üçün torpaq sahələrinin ayrılması;

avtomobil və traktorların (xüsusi təyinatlı avtomobillər istisna olmaqla) hərəkəti;

Azərbaycan Respublikasının Su Məcəlləsi ilə nəzərdə tutulan hallar istisna olmaqla, digər fəaliyyət növləri.

Sahil mühafizə zolaqlarında mövcud qanunvericiliyə uyğun olaraq su təchizatı, istirahət, idman, balıqçılıq və ovçuluq təsərrüfatı obyektlərinin, habelə liman və hidrotexniki qurğuların yerləşdirilməsinə yol verilir.

24. İcməli su mənbəyi və balıqların kürütökmə yerləri olan su obyektlərinin su mühafizə zonaları Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada xüsusi qorunan ərazi elan edilir.

25. Su mühafizə zonalarının, sahil mühafizə zolaqlarının və su mühafizə nişanlarının lazımi vəziyyətdə saxlanması su istifadəçilərinə həvalə edilir. Torpaq mülkiyyətçiləri, istifadəçiləri və icarəçiləri onların torpaq sahələrində yerləşən su mühafizə zonaları və sahil mühafizə zolaqları üçün müəyyən edilmiş istifadə rejiminə riayət etməlidirlər.

26. Mülkiyyətdə, istifadədə və icarədə olan torpaq sahələrində su mühafizə zonalarının müəyyən edilməsi həmin torpaqlar üzərində mülkiyyət, istifadə və icarə hüquqlarına xitam verilməsinə səbəb olmur, habelə onlara dair əqdlərin bağlanmasına qadağan qoymur.

27. Su mühafizə zonaları və sahil mühafizə zolaqlarının ərazisində istifadə rejiminin pozulmasında günahkar şəxslər mövcud qanunvericiliyə uyğun məsuliyyət daşıyırlar.

28. Bu Qayda icməli su mənbələrinin sanitariya mühafizə zonaları barədə normativ aktları əvəz etmir.

29. Su obyektlərində icməli su mənbələrinin sanitariya mühafizə zonaları müəyyən edilərkən, su mühafizə zonalarının minimum ölçüləri və burada təsərrüfat fəaliyyətinin rejimi sanitariya qaydaları və normaları ilə müəyyən edilir.

245 Olimpiya Oyunları, Olimpiya Proqramına daxil olan idman növləri üzrə Dünya və Avropa çempionatları və Kubok yarışlarında ən yüksək nəticələr göstərmiş Azərbaycan Respublikasının idmançıları və onların məşqçilərinin mükafatlandırılması haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti qərara alır:

1. Olimpiya Oyunları, Olimpiya Proqramına daxil olan idman növləri üzrə Dünya və Avropa çempionatları və Kubok yarışlarında ən yüksək nəticələr göstərmiş Azərbaycan Respublikasının idmançıları və onların məşqçilərinin təqdim olunmuş cədvələ müvafiq olaraq mükafatlandırılması barədə Azərbaycan Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyinin Maliyyə Nazirliyi ilə razılaşdırılmış təklifi qəbul edilsin (əlavə olunur).

2. Qeyri-olimpiya proqramı üzrə Dünya və Avropa çempionatları və Kubok yarışlarında yüksək nəticələr göstərmiş idmançılar və onların məşqçilərinin mükafatlandırılması Gənclər və İdman Nazirliyinin daxili imkanları hesabına həyata keçirilsin.

3. Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyinə tapşırılsın ki, mükafatların respublika büdcəsində "Bədən tərbiyəsi və idman" bölməsi üzrə nəzərdə tutulan vəsait hesabına ödənilməsinə təmin etsin.

4. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1998-ci il 21 avqust tarixli, 174 nömrəli qərarı öz qüvvəsini itirmiş hesab edilsin.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri A. RASİZADƏ

Bakı şəhəri, 24 mart 2000-ci il
№ 57

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 24 mart tarixli, 57 nömrəli qərarı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

OLİMPİYA OYUNLARI, OLİMPİYA PROQRAMINA DAXİL OLAN İDMAN NÖVLƏRİ ÜZRƏ DÜNYA VƏ AVROPA ÇEMPİONATLARI VƏ KUBOK YARIŞLARINDA ƏN YÜKSƏK NƏTİCƏLƏR GÖSTƏRMİŞ AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ İDMANÇILARI VƏ ONLARIN MƏŞQÇİLƏRİ ÜÇÜN MÜKAFATLAR

Sıra №-si	Yarışın növü	Mükafatın məbləği (ABŞ dolları)		
		Tutduğu yer		
		I	II	III
1	2	3	4	5
1.	Olimpiya Oyunları			
	İdmançı	25000	10000	5000
	Məşqçi	10000	5000	3000

1	2	3	4	5
2.	Dünya çempionatı İdmançı Məşqçi	10000 5000	5000 3000	3000 1000
3.	Avropa çempionatı İdmançı Məşqçi	5000 3000	3000 1000	1000 500
4.	Dünya və ya Avropa Kubokunun final yarışı (ümumi hesabda) Komandanın idmançıları Komandanın məşqçiləri	24000 10000	12000 5000	8000 3000
5.	Dünya Kubokunun final yarışı (fərdi) İdmançı Məşqçi	7000 4000	4000 2000	2000 1000
6.	Avropa Kubokunun final yarışı (fərdi) İdmançı Məşqçi	4000 2000	2000 1000	1000 500
7.	Dünya birinciliyi (gənclər) İdmançı Məşqçi	1600 800	800 400	400 200
8.	Dünya birinciliyi (yeniyetmələr) İdmançı Məşqçi	750 350	375 250	125 50
9.	Avropa birinciliyi (gənclər) İdmançı Məşqçi	1200 600	800 400	400 200
10.	Avropa birinciliyi (yeniyetmələr) İdmançı Məşqçi	500 250	250 125	125 50

246 Yaşı 18-dən az olan işçilərin əməyinin tətbiqi qadağan olunan əmək şəraiti zərərli və ağır olan istehsalatların, peşələrin (vəzifələrin), habelə yeraltı işlərin siyahısının təsdiq edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

“Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin təsdiq edilməsi, qüvvəyə minməsi və bununla bağlı hüquqi tənzimləmə məsələləri haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1999-cu il 15 aprel tarixli, 122 nömrəli Fərmanının icrasını təmin etmək məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

1. Yaşı 18-dən az olan işçilərin əməyinin tətbiqi qadağan olunan əmək şəraiti zərərli və ağır olan istehsalatların, peşələrin (vəzifələrin), habelə yeraltı işlərin siyahısı” təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2. Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri **A. RASİZADƏ**

Bakı şəhəri, 24 mart 2000-ci il
№ 58

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 24 mart tarixli, 58 nömrəli qərarı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

Yaşı 18-dən az olan işçilərin əməyinin tətbiqi qadağan olunan əmək şəraiti zərərli və ağır olan istehsalatların, peşələrin (vəzifələrin), habelə yeraltı işlərin

SİYAHISI

I. DAĞ-MƏDƏN İŞLƏRİ, METROPOLİTENLƏRİN, TUNELLƏRİN VƏ XÜSUSİ TƏYİNATLI YERALTI QURĞULARIN TİKİNTİSİ

Yeraltı işlər:

yeraltı işlərdə işləyən bütün peşələrdən fəhlələr;
açıq dağ-mədən işləri, metropolitenlərin, tunellərin və xüsusi təyinatlı yeraltı qurğuların tikintisində fəaliyyət göstərən və tikilməkdə olan şaxta və kəsiklərin səthində işlər;
şpurların qazmaçısı;
buruq qazmaçısı (buruq dəzgahı maşinisti);

hava-kanat yolunun vaqonеткаçısı;
partladıcı;
süxurların seçicisi;
yararsız layların boşaldıcısı;
məsafədən idarə olunan hidromonitorlara xidmətdən başqa, bütün növ işlərdə məşğul olan hidromonitorçu;
yağınların qarşısının alınması və söndürülməsi üzrə dağ-mədən fəhləsi;
bərکیدici materialları şaxtalara çatdıran;
partladıcı materialları çatdıran (daşıyan);
zümpafçı;
sadə və mürəkkəb növ bərکیدicilərin hazırlanması və bərکیدici ağacların tədarükü ilə məşğul olan bərکیدici;
dəmirçi-burdoldurucu;
qələvili akkumulyatorların doldurulması ilə məşğul olan doldurucu;
əl ilə diyirlədərək gətirmə və aparma ilə məşğul olan lyukçu;
torpaqsovuran qurğunun maşinisti;
yükləyici maşının maşinisti;
hava-kanat yolunun maşinisti;
konveyer maşinisti;
layçevirmə kotanının maşinisti;
skreperli bucurğadın maşinisti;
yoldəyişdiricinin maşinisti;
şaxtaların səthdən dibə qədər olan hissəsinin tam qazılması üzrə qurğunun maşinisti;
qaldırıcı maşının maşinisti;
kömürsovuran qurğuların maşinisti;
layçevirmə körpü maşinisti;
layəmələgətirən maşınların maşinisti;
hamarlayıcı;
vaqonetkaların əl ilə itələyərək gətirilməsi və aparılması ilə məşğul olan boşaldıcı;
vaqonetkaların əl ilə itələyərək gətirilməsi və aparılması ilə məşğul olan fizlizaşıyan fəhlə;
qazmaçı;
yerüstü işlərdə qazmaçı;
partlayıcı materialların paylayıcısı;
əl ilə signalverən;
yanan terrikonlarda məşğul olan terrikonçu;
bunker təmizləyicisi;
kesson şlüzçüsü.

Zənginləşdirmə, aqlomerasiya, briketləşdirmə:

briketləşdirmə üçün qarışıqların hazırlanmasına lazım olan aparatçı;
qatılaşdırıcıların aparatçısı;

şlüzlərdə amalqamın emalı, suya çəkilməsi işlərində məşğul olan amalqama motorçusu;

qızılçıxarma fabriklərində məşğul olan vakuum oturduların aparatçısı;

ləyənci;

toz boşaldan;

don açan qurğularda qazçı;

qəlbirləyici;

qəlbirləyici-qarışdırıcı;

almaz tərkibli konsentratların başa çatdırıcısı;

başə çatdırıcı;

aqlomerasiya fabriklərində məşğul olan dozalaşdırıcı;

qaynar qayıtmanın dozalaşdırıcısı;

reagentlərin dozalaşdırıcısı;

draqacı;

xırdalayıcı;

novçu;

isti aqlomeratın boşaldılması ilə məşğul olan vaqankaların və sobaların yükləyici boşaldıcısı;

aqlomerasiya, zənginləşdirmə və briketləşdirmə ilə məşğul olan yükləyici;

filizyuyan dəzgahın sıyırıcısı;

qaynar aqlomerin tökücü;

aqlomerat kasalarının doldurucusu;

zənginləşdirmə və briketləşdirmə ilə məşğul olan nəzarətçi;

kömür qəbulu nəzarətçisi;

qurutma bölməsinin ocaqçısı;

dəmirçi-baltadolduran;

briketləşdirmə və zənginləşdirmədə məşğul olan lent yığışdırıcısı;

briket presinin maşinisti;

qızılçıxarma və aqlomerasiya fabriklərində kvarsların, kvartsitlərin, filizlərin və fleyslərin, mis şlakların, marqansın, şam qalığının, pekin xırdalamasında dezenteqratorlara xidmət edən dəyirman maşinisti;

siloslara və kömür qülləsinə xidmət üzrə maşinist;

qarışıqlar hazırlayan barabanların maşinisti;

çəşidləşdirici maşinisti;

quruducu qurğunun maşinisti;

sulfid konsentratlarının qurudulması ilə məşğul olan yanacaq verən qurğunun motoristi;

əhəng və neft məhsulları tətbiq etməklə filizlərin və süxurların donması və büz bağlanması qarşı profilaktika ilə məşğul olan əhəngləyici və yağlayıcı-motorist;

filizlərin, əlvan və nadir metalların konsentratlarının birləşməsi ilə məşğul olan kürəçi;

qızıl tərkibli olan şlamların emalında:

qızılçıxarma fabriklərində məşğul olan şlamların emalçısı;

efil emalçısı;

sulfid konsentratlarının qurudulması, kömürün (şistin) zənginləşdirilməsi, çəşidlənməsi və briketləşdirilməsi ilə məşğul olan idarəetmə pultunun operatoru;

qaz və toz yığan qurğulara xidmət üzrə operator;

konsentratörçü;

buxarla donaqan;

kiçik tirajlı draqanın nümunə götürücüsü;

zənginləşdirmə və xırdalama-çəşidləmə fabriklərində məşğul olan reagentlərin əridicisi;

siam ərintisinin əridici-regeneratorçusu;

zənginləşdirmə və xırdalama-çəşidləmə fabriklərində məşğul olan seperatorçu;

elektroliz sexlərində faydalı qazıntıların, yarımfabrikatların, drosaların çəşidlənməsi zamanı misin şlaklardan ayrılması ilə məşğul olan çəşidləyici;

zənginləşdirmə və xırdalama-çəşidləmə fabriklərində konsentratların qurudulması ilə məşğul olan quruducu;

qızılçıxarma fabriklərində kömürün (şistin) zənginləşdirilməsi və çəşidlənməsi ilə məşğul olan süzgəççi;

hidromis qurğuların sementləyicisi;

şlamçı;

hövzəçi-şlamçı;

şilxofçu;

şlüzçü;

bunkerlərin təmizləyicisi;

qızılçıxarma fabriklərində məşğul olan ekstrakorçu.

Dağ-kimyəvi xammalların hasilatı və zənginləşdirilməsi:

arsen boşaldıcısı;

mirabbilitin çıxarılması üzrə drenajçı;

xammal çıxaran;

düzücü-doldurucu;

dağ-mədən hasilatının dam örtükçüsü;

mişarlayıcı;

uçquna qarşı müdafiə fəhləsi;

quyuların işini nizamlayan;

mədənə düşən;

sulfatçı.

Tikinti materiallarının hasilatı və zənginləşdirilməsi:

qazmaçı;

atsürən;

blokları və piltələri doğrayan;

qasıma qurğusunun bucurqağcısı;

gilkəsən maşının maşinisti;
daşkəsən maşınların maşinisti;
konveyerə qalayan fəhlə;
çeşidləyici köməkçisi;
reaktiv su hazırlayan;
asbestin çıxarılması və zənginləşdirilməsi ilə birbaşa məşğul olan bütün peşələrdən fəhlələr;
ələyici;
reaktorçu;
daş kəsən;
xəndək kəsən;
filiz ayıran;
filizin, asbestin qəbulçusu-təhvilçisi.

Dağ mumunun (ozokeritin) istehsalı:

reagent istehsalı aparatçısı;
distillə aparatçısı;
çıxartma (ayırma) aparatçısı.

II. GEOLOJİ-KƏŞFİYYAT VƏ TOPOQRAFIYA-GEODEZİYA İŞLƏRİ

geofiziki işlərdə partladıcı;
karotajçı-perforatorçu;
karotaj və perforator stansiyalarının qaldırıcı maşinisti;
şürfqazma qurğularının maşinisti;
özü hərəkət edən karotaj və perforator stansiyalarının motoristi;
nümunə yuyucusu;
dağlıq, meşəlik, səhra və yarımsəhra rayonlarında, habelə dəniz və seysmik dəstələrdə geoloji-çəkmə, geoloji axtarış və geofiziki işlərdə və radiometrik və emanasiya çəkilişlərində məşğul olan fəhlələr.

III. METALLURGIYA İSTEHSALATI

Qara metallurgiya

Qara metallurgiyanın ümumi peşələri:

muladların, şlakdaşıyan çalovların və kasaların su çiləyicisi;
şlakı tullantı yerinə boşaldan;
əl ilə doldurma və boşaltma ilə məşğul olan termik sobaların yükləyicisi;
prokatın bərkidicisi;
isti metalla məşğul olan haşiyəçəkən-düzücü;
isti bandajların nişanlanması ilə məşğul olan isti metal damğalayıcısı;
çalovçu;
bilavasitə isti iş sahələrində qara metalların istehsalında məşğul olan nəzarətçi;

isti iş sahələrində məşğul olan nişanlayıcı;
bilavasitə metallurgiya sexlərində məşğul olan misgər;
isti sahələrdə işləyən bütün maşın və mexanizmlərə xidmətlə məşğul olan maşinist;
isti sahələrdə metalın, borunun, aqlomeratın və koksun isti vəziyyətdə daşınmasında metal qızdırıcısı;
metaldan qüsurların kənar edilməsi üzrə sumbatlayıcı;
təbəqələrin və boruların yağlayıcısı;
metaldan qüsurların kənarlaşdırılmasında odla kəsici;
idarəetmə postunun operatoru;
soyuducu dəzgahların operatoru;
relslərin həcmli möhkəmləndirilməsinin aqreqatlarla idarə edilməsi postunun operatoru;
çox dəqiq polad və xəlitələrin bişiricisi;
doldurma termik qarışıqların və odadavamlı materialların hazırlayıcısı;
metal oturducusu;
isti metalın düzəldilməsi ilə məşğul olan prokat və boru düzləndiricisi;
elektrik ərیدici sobanın pultçusu;
pultla məsafədən idarəetmə olmadıqda isti metal kəsicisi;
isti iş sahələrində məşğul olan metallurgiya və sement avadanlıqlarının təmiri üzrə çilingər;
prokat və boru termisti;
isti metalı yığışdıran (süpürgəçi);
dəmir yanıqlarını və şlakı yığışdıran (süpürgəçi);
işləri əl ilə yerinə yetirən şıxtaçı;
şlakçı;
tədarüklərin cilalayıcısı.

Domna istehsalatı:

domna sexinin bunkerçisi;
domna sobasının zirvəçisi;
domna sobasının su kəməri işçisi;
domna sobasının qazçısı;
domna sobasının kürəçisi;
çuqunun desülfurasiyasının kürəçisi;
domna şlakının qranulyatorçusu (xırdalayıcısı);
tökücü maşınların növçüsü;
kantçı-maşinist;
araba ilə yükdaşıyan;
vaqon-tərəzilərin maşinisti;
domna sobasının qaldırıcılarının maşinisti;
domna sexinin transferkarının maşinisti, şıxta ötürücüsünün maşinisti, şıxta ötürücüsünün motorçusu;
avtomatlaşdırılmış vaqon-tərəzilərin sazlayıcısı;

şıxtaötürmə sisteminin idarəetmə postunun operatoru;
skipçi;
filiz və yanacaq tozunun yığışdırıcısı;
çuqunçu.

Poladəritmə istehsalatı:

polad qəliblərin hidravlik təmizlənməsi və yağlanması maşinisti;
distributor maşinisti (konverter operatoru);
çalaqlama maşınının maşinisti;
yanacaq doldurma maşınının maşinisti;
qatran qurğusunun maşinisti;
mikserçi;
blokların doldurucusu;
tixacların yığıcısı;
sifonların və altlıqların yığıcısı;
poladın fasiləsiz tökülməsi qurğusunda qazla kəsmə operatoru;
poladın fasiləsiz tökülməsi qurğusunda hidrosistem operatoru;
konverterin yüklənməsi operatoru;
loqoskop operatoru;
metalın vakuumlaşdırılmasının buxarşırnaqlı nasos qurğusunun operatoru;
poladın fasiləsiz tökülməsi qurğusunda soyuducu sistemin operatoru;
poladın fasiləsiz tökülməsi qurğusunda yığıcı mexanizmlərin operatoru;
poladın fasiləsiz tökülməsi qurğusunun operatoru;
şlaküyütmə bölməsinin operatoru;
turşuların əridicisi;
sintetik şlakların əridicisi;
ərintinin tökülməsi üçün tərkibləri hazırlayan;
polad tökülən xəndəklərin hazırlayıcısı;
polad tökən;
poladəridən (istehsalatın bütün sahələrində);
bilavasitə metalın tökülməsi sahələrində məşğul olan polad qəliblərin təmizləyici-yağlayıcısı.

Prokat istehsalatı:

qəfəslərin yığılması və boşaldılıb yüklənməsi üzrə yaymaçı;
profiləymə aqreqatının yaymaçısı;
isti yayma maşınının yaymaçısı;
soyuq yayma maşınının yaymaçısı;
presötürücünün hazırlayıcısı-sazlayıcısı;
metal sınaqçısı;
təbəqəvuran;
yayma maşınının aparıcı mühərrikinin maşinisti;
odla təmizləmə maşınının maşinisti;

pres maşinisti;
prokat dəzgahının reversiv buxar maşınının maşinisti;
külçəsındıranın maşinisti;
poladaxıdan maşınının maşinisti;
freztəmə maşınının maşinisti;
relslərin düzəldilməsi xəttinin operatoru;
isti prokat maşınının idarə edilməsi postunun operatoru;
soyuq prokat maşınının idarə edilməsi postunun operatoru;
profiləymə aqreqatlarının operatoru;
dəlikaçan aqreqatın və presin operatoru;
polimer materialların metala qaplamaçısı;
bölücü pastanın və qaplanma təbəqələrin hazırlayıcısı;
təbəqələrin və lentlərin pardaxlayıcısı;
çarxların və bandajların presləyicisi;
rels bəndlərinin presləyici-deşicisi;
paketlərin soyucusu;
soyuq metalın kəsicisi;
qatrançəkən (pek qaynadən);
çilingər-nəqləyici;
təbəqələrin və lentlərin talkçısı;
isti iş sahələrində məşğul olan prokat düzücüsü.

Boru istehsalı:

boruları asfaltlayan;
kalibrləmə dəzgahının yaymaçısı;
spinq-maşının yaymaçısı;
boruların isti prokatı maşınının yaymaçısı;
boruların sobada qaynağı maşınının yaymaçısı;
boruların soyuq prokatı maşınının yaymaçısı;
boruqəlibləmə maşınının yaymaçısı;
mexanikləşdirilməmiş maşınlarda məşğul olan boruqəlibləmə;
boruqəlibləmə;
qratçəkici;
boru və balonların qaynaqçısı;
yapışdırıcı-boru töküücüsü;
presdə boruların kalibrçisi;
boru dəmirçisi;
qəlibləmə maşınının maşinisti;
ştriplərin kəsici-hazırlayıcısı;
boruların isti prokatı maşınının idarə edilməsi postunun operatoru;
boru ləhimləyicisi;
kəbəci (boru bilərziyinin modelçisi);
isti boruların presləyicisi;
boru və balonların sınaqdan keçirilməsində presləyici;

presləyici-kəsici;
 polietilen və viniplast boruların bortçusu;
 muftalar üçün tədarüklərin kəsicisi-əyicisi;
 polietilen və viniplast boruların qaynaqçısı;
 borunun sobada qaynaq edilməsi qaynaqçısı;
 oxçu;
 borutökücü-maşinist;
 borutökücü-qəlibçi;
 boruların futerləyicisi;
 naxışbasan;
 boru təmizləyicisi-üfləyicisi;
 təbəqələrin və lentlərin elektrik qaynaqçısı;
 qazma boruların uclarının qaynağı üzrə elektrik qaynaqçısı;
 dəzgahda boruların elektrik qaynaqçısı.

Ferroxəlitə istehsalı:

vakuumtermik sobanın aparatçısı;
 xrombişirmə aparatçısı;
 vanadium istehsalı üzrə aparatçı;
 ferroxəlitə sobalarının kürəçisi;
 kalsinatorçu;
 ferroxəlitələrin əridilməsində konvertorçu;
 tökücü (süzücü) maşının maşinisti;
 beşoksidl vanadiumun əridicisi;
 ferroxəlitələrin əridicisi;
 konverter pultçusu;
 ferroxəlitələrin əzicisi;
 flüs qaynadıcısı;
 ferroxəlitələrin təmizləyicisi.

Odadavamlıların istehsalı:

qarışdırıcı maşınların məkikçisi;
 sobalardan odadavamlı materialın və məmulatların boşaldılması;
 fırlanan və şaxta sobalarına, həmçinin tunnel qurutmaxanalarına xidmətlə
 məşğul olan xammal və yarımfabrikatların yükləyicisi;
 itigedənlərin bünövrəçisi;
 karborundul oxların sınaqçısı;
 nevma nəqliyyatın maşinisti;
 kipləyici-qaldırıcının maşinisti;
 tenferin maşinisti;
 soyuducu maşinisti;
 elektrik yedəyinin maşinisti;
 oxların metallaşdırıcısı;

soba kürəçisi;
 çərçivəçi;
 tökücü-əridici;
 mexaniki ələklərdə ovuntuların ələyicisi;
 köpüklü kütlənin süzücü-hamarlayıcısı;
 soba və tunnel vaqonlara otürdücü;
 tədarüklərin, kütlələrin və hazır məmulatların götürücüsü-düzücüsü;
 ovuntuların tərtibçisi;
 dairəvi sobaların daxili qaz generatorlarının şaxta düzücüsü;
 ovuntu doldurulmuş kisələrin bağlayıcısı-daşıyıcısı;
 qəlibçi;
 bacaların, tüstü yollarının və odluqların təmizləyicisi;
 şaxtaçı-dozalaşdırıcı;
 odadavamlı məmulatların cilalayıcısı-kəsicisi.

Koks-kimya istehsalatı:

bilavasitə koks-kimya istehsalatında məşğul olan bütün peşələrdən fəhlələr.

Əlvan metallurgiyada ümumi peşələr:

mis, nikel, qurğuşun və digər əlvan filizlərin, konsentratların, çıxdaşların, gil-torpağın qızdırılıb yapışdırılması istehsalatında məşğul olan aqlomeratçı;
 mis, nikel, qurğuşun və digər əlvan filizlərin, konsentratların, çıxdaşların qızdırılıb yapışdırılması istehsalatlarında məşğul olan aqlomerasiya və yandırma kürəçi;

mis, nikel, qurğuşun və digər əlvan filizlərin, konsentratların və çıxdaşların qızdırılıb yapışdırılmasında məşğul olan dozaçı;

gil-torpağın, babbtlərin və qurğuşun ərintilərinin (vaterjaketli sobalarda) istehsalatlarında maqneziumun, alüminiumun, titanın və nadir metalların elektrolizi sexlərində məşğul olan tökücü;

xırdalama-sıxma bölmələrində sulfid konsentratlarının qurudulması ilə məşğul olan şixta yükləyicisi;

əlvan və nadir metal filizlərinin və qarışıqlarının yandırılması ilə mis, nikel filizinin, əlvan metalların tullantılarının və çıxdaşlarının əridilməsində, domna peçinin ön meydançasına xidmətlə qalay istehsalında, əlvan metalların tökülməsində və təkrar emalında;

alüminiumun, maqneziumun, titanın və nadir metalların elektrolizi sexlərində məşğul olan nəzarətçi;

silumin və silisium istehsalında domna peçinin ön meydançasındakı işlərdə qaldırıcı liftlərə xidmətlə məşğul olan liftçi;

gil-torpaq, stronsium, kalium duzları, nadir torpaq floridləri, bərk xəlitələr və elektrod məhsulları istehsalında məşğul olan dəyirman maşinisti;

xırdalama-əzmə-çəşidləşdirici mexanizmlərin maşinisti;

xırdalama-şixta bölməsində məşğul olan xəlbirləmə qurğusunun maşinisti;

kömürün, koksun, metal sürmənin, mis şlakların xəlbirlənməsində, mis, nikel, qurğuşun və digər əlvan filizlərin, konsentratların və çıxdaşların, siluminin, silisiumun bərk xəlitələrinin, babbtlərin və qurğuşun xəlitələrin istehsalatlarından mis kuporosu, kobalt və nikel sulfat istehsalında vannaların təmiri ilə məşğul olan quraşdırıcı;

əlvan metalların elektrolizi sexlərində (istehsalat sahələrində) isti işlərdə sobaların təmiri ilə məşğul olan quraşdırıcı;

tullantıların zənginləşdiricisi;

sinkin distilləsində məşğul olan yandırıcı;

rafinələşdirmə sexlərində və bölmələrində silisium və silumin (misin), gil-torpaq, qalay, xlorlu və karbonatlı-tökmədə, elektrod məhsullarının və qiymətli metalların bərk xəlitələrinin istehsalatlarında, əlvan metalların təkrar emalında və mis kuporosu, kobalt və nikel sulfatı istehsalatlarında vannaların təmiri ilə məşğul olan viniplast üzrə lehimləyici;

kadium və sinkin hidrometallurgiyasında əlvan metalların elektrolizində əridici;

misli, nikelli, qurğuşunlu və digər əlvan filizlərin, konsentratların və çıxdaşların qızdırılaraq yandırılmasında məşğul olan dəşici;

alüminiumun, maqneziumun, titanın və digər nadir metalların elektrolizi sexlərində;

gil-torpaq, bərk xəlitələr və elektrod məhsulları istehsalatlarında bərk xəlitələrin və elektrod məhsullarının istehsalında məşğul olan hopdurucu;

elektrodların nizamlayıcısı;

misli, nikelli, qurğuşunlu və digər əlvan filizlərin, konsentratların və çıxdaşların bişirilməsində, habelə elektrod məhsullarının istehsalatında məşğul olan qarışdırıcı;

bərk xəlitələrin istehsalında məşğul olan bişirici;

nikelli və misli filizlərin, tullantıların, əlvan metalların, çıxdaşların əridilməsində piritli konsentratların, mis kuporosu, kobalt və nikel-sulfat istehsalatında tozların, sulfid konsentratlarının, florokisberillinin qurudulması ilə məşğul olan quruducu;

bərk xəlitələrin və qiymətli metalların istehsalında əlvan metalların və qiymətli metalların affinaajının elektrolizi sexlərində, əlvan metalların təkrar emalında mis kuporosu, kobalt və nikel-sulfat istehsalında məşğul olan süzgəcçi;

sinkin və kadmiumun, gil-torpağın və siluminin və silisiumun hidrometallurgiyasında, əlvan metalların elektrolizində, mis kuporosu, kobalt və nikel-sulfat istehsalında vannaların təmiri ilə məşğul olan futerovçu-şamotçu;

alüminiumun, maqneziumun, titanın və nadir metalların elektrolizi sexlərində məşğul olan flotator;

mis kuporosu, kobalt və nikel-sulfat istehsalında məşğul olan sentrofuqçu;

xloru müşayiət edən, əsas texnoloji sexlərdə məşğul olan məhsul təmizləyicisi;

misli, nikelli, qurğuşunlu və digər əlvan filizlərin, konsentratların və çıxdaşların qızdırılıb yapışdırılmasında məşğul olan şıxtaçı;

misli, nikelli filizlərin, əlvan metalların tullantılarının və çıxdaşlarının ərid-

ilməsində alüminiumun, maqneziumun, titanın və nadir metalların elektrolizi sexlərində metallı və beş sulfidli sürmənin, bərk xəlitələrin, elektrod məhsullarının və qiymətli metallar istehsalında, əlvan metalların təkrar emalında əsas istehsal sahələrində qəbuletmə bunkerlərinə və elevatorların çalovlarına xidmət ilə məşğul olan elevatorçu;

alüminium, maqnezium, titan və nadir metalların elektrolizi sexlərində məşğul olan elektrik çilingəri-birləşdirici.

Əlvan və nadir metalların istehsalı, əlvan metallardan toz istehsalı:

mis kuporosu, kobalt və nikel-sulfat istehsalatlarında məşğul olan aqitatorçu; aparatçı-hidrometallurq;

alüminiumun elektrolizi sexlərində alüminium istehsalında məşğul olan anodçu;

maqneziumun elektrolizi sexlərində maqnezium istehsalında məşğul olan anodçu;

nikel hidratın hazırlanmasında toz istehsalı ilə məşğul olan aparatçı;

karbonatlı və xlorlu tökmə, bromlu və yodlu tökmə, tökmə, titan, sirkon istehsalatlarında titan və naldır metallar istehsalı ilə məşğul olan aparatçı;

qələvi konsentratların əridilməsi üzrə hidrometallurgiya əməliyyatlarında və metalın bərpası və alınması əməliyyatlarında işlərin yerinə yetirilməsində, təmir nadir metalların və onların duzlarının istehsalında qiymətli metalların affinaajı və qızıltörkibli şamların emalı ilə məşğul olan aparatçı;

gil-torpaq, mis kuporosu, kobalt, nikel sulfatı, metallı və beşsulfidli sürmə istehsalatlarında məşğul olan aparatçı-hidrometallurq;

kadiumun və sinkin hidrometallurgiyasında, alüminiumun, maqneziumun, titanın, nadir və əlvan metalların elektrolizi sexlərində, kadmium və sinkin hidrometallurgiyasında məşğul olan süni şeelitin hazırlanması üzrə aparatçı;

karbonatlaşdırılma aparatçı;

kəstifikasiya aparatçısı;

sulfat turşulu gil-torpaq hazırlanmasının aparatçısı;

plazma qurğularında aparatçı;

ion mübadiləsi metodu ilə nadir torpaq elementlərinin ayrılması üzrə aparatçı;

sellüloz pulpası hazırlayan aparatçı;

elektroliit hazırlayan aparatçı;

katalizator hazırlayan aparatçı;

alüminium məhlulunu ayırma aparatçısı;

ocaq və istilik dəyişdiricisinin aparatçısı;

qubkanı vurub çıxardan;

alüminium, maqnezium, titan və nadir əlvan metalların elektrolizi sexlərində məşğul olan metal doldurub-boşaldan;

gil-torpaq istehsalında məşğul olan diffuzorovçu;

dozaçı;

toz dolduran;

gil-torpaq istehsalında qələvi dolduran;

temperatur və kontaktları ölçən;
metal və beşkükdürlü sürmə istehsalında, alüminiumun, maqneziumun, titanın, əlvan və nadir metalların elektrolizi sexlərində məşğul olan katodçu, təsni-fatçı;

mis, nikel filizlərin, əlvan metalların tullantılarının və çıxışlarının əridilməsi ilə məşğul olan konverterçi;

kondensatorçu;

alüminiumun, maqneziumun, titanın və nadir metalların elektrolizi sexlərində məşğul olan tökücü;

oxlu kranın maşinisti;

reaksiya aparatlarının quraşdırıcısı;

təkrar şlamın emalçısı;

əlvan metalların elektrolizi istehsalatında məşğul olan matrisa təbəqələrinin emalçısı;

süzmə materiallarının emalçısı;

civə ayırıcısı;

katod və anod metalların, xammalın, peklərin daşıyıcısı;

perkolyatorçu;

sink tozunun istehsalatında sobaçı;

titanın və nadir metalların təmizlənməsi və bərpasında sobaçı;

vels sobalarında sink oksidin alınmasında sobaçı;

reaksiya aparatlarının bərpası və təmirində sobaçı;

aktiv nikel tozunun bərpası üzrə sobaçı;

termik üsulla bərpa üzrə sobaçı;

titan tərkibli və nadir torpaqlı materialların emalı üzrə sobaçı;

yüksək təmizlikli üçoksidlü sürmə istehsalı üzrə sobaçı;

bariumlu elektrolitin əridicisi;

elektron-şüa ərintisinin əridicisi;

metal pudra pardaxlayıcısı;

mis kuporosunun, kobaltın və nikel sulfatın istehsalında məşğul olan tozların yuyucu-quruducusu;

bilavasitə tozun qurudulmasında tozların boşaldıcısı;

titan qubkasının ayırıcısı;

civə tökücü;

mis və nikel filizlərinin, əlvan metalların tullantılarının və çıxışlarının əridilməsində məşğul olan əlvan metalların və ərintilərin töküçüsü;

əlvan metalların tökülməsində, misin saflaşdırılması sexlərində və sahələrində, qiymətli metalların istehsalında, əlvan metalların təkrar emalında mis kuporosunun, kobaltın və nikel sulfatın istehsalında məşğul olan metal ovuntuların üyüdücüsü;

nadir metalların istehsalında və mis şlaklarının üyüdülməsində distillə sobalarının raymovçusu;

mis şlaklarının ələnməsi ilə məşğul olan metal tozunun səpələyicisi;

civə saflaşdırıcısı;

repulpatorçu;

qatılaşdırıcı;

yandırılmış aqlomeratın yığışdırılması ilə məşğul olan şlakın və dövriyyə materiallarının yığışdırıcısı;

xlorlayıcı;

ikixlorlu qalay hazırlanması üzrə xlorlayıcı;

əlvan metalların elektrolizi istehsalında məşğul olan sementləyici;

elektrolit vannalarının şlamçısı;

mis kuporosunun, kobaltın və nikel sulfatın istehsalında məşğul olan sulu məhlulların elektrolizçisi;

sulfatlaşdırma üsulu ilə sink istehsalında metallı və beşkükdürlü sürmə, habelə əlvan metalların elektrolizi sexlərində, istehsal sahələrində, sinkin və kadiumun hidrometallurgiyasında əridilmiş duzların elektrolizçisi.

Əlvan metalların təzyiqlə emalı:

tökmə yağların bişiricisi;

məftilçi;

isti metalların haşıyələnməsi ilə məşğul olan haşıyəçi;

folqanın kaşırovalçı-rəngləyicisi;

əlvan metalların qızdırıcısı;

külçələrin emalı üzrə axın xəttinin operatoru;

xəlitə və əlvan metallardan tədarüklərin və məmulatların bişiricisi;

əlvan metallardan və xəlitələrdən məmulatların düzəldicisi;

isti metalların preslənməsi ilə məşğul olan hidropreslərdə presləyici;

isti metalın yayıcısı;

texniki yağların pulverizatorçusu;

flüslərin tərtibçisi;

boruyayıcı;

şaberçi.

Bərk və çətinəriyən metalların və xəlitələrin, qara metal tozlarının və toz metallurgiyası məmulatlarının istehsalı:

bərk və çətinəriyən metalların və xəlitələrin istehsalında aparatçı;

məhlulların və qatışıqların hazırlanmasında aparatçı;

molibden tullantılarının oksidləşməsi aparatçısı;

bərpa sobalarının aparatçısı;

tantalın elektrokimyəvi istehsalının aparatçısı;

çətinəriyən metalların kimyəvi yarımfabrikatlarının tədarükçüsü;

titan və volframın karbonlaşdırıcısı;

çətinəriyən metalların dəmirçisi;

məsaməli dəmirin təmizlənməsi üzrə qurğu maşinisti;

bərk xəlitəli məmulatların emalçısı;

sormayt çubuqlarının emalçısı;

dəmirin oksidləşməsinin bərpası sobaçası;
dəmir tozlarını yandıran sobaçı;
məmulatları vaqonetlərə düzən;
bərək və çətinəriyən xəlitə məmulatının pardaqlayıcısı.

Elektrod məhsulları istehsalı:

qrafitləşdirmə və bişirmə sobalarının doldurub-boşaldıcısı;
pek əridən;
elektrod məhsulları çilingəri, qatrançı;
elektrod məhsullarının mexaniki emalında dəzgahçı;
əsas istehsal sexlərində elektrod məhsulunun çeşidlənməsi ilə məşğul olan
stendçi;
elektrod və anod kütlələrinin qəlibləyicisi;
elektrod məhsullarının xlorlayıcısı;
elektrod məhsullarının təmizləyicisi.

Yarımkeçirici materialların istehsalı:

yarımkeçirici materialların bərpa aparatçısı;
yarımkeçirici materialların aşqarlanması, kimyəvi emalı və başa çatdırılması
üzrə aparatçı;
yarımkeçiricilər istehsalı üçün yüksək təmizlikli materialların alınması üzrə
aparatçı;
yarımkeçirici materialların istehsalı və kimyəvi təmizlənməsi üzrə aparatçı;
germaniumlu konsentratların istehsalında siklon qurğusunun əridicisi;
poli və monokristalların alınması üzrə əridici.

**IV. ELEKTRİK ENERJİSİNİN VƏ İSTİLİK ENERJİSİNİN İSTEHSALI
VƏ ÖTÜRÜLMƏSİ (ENERGETİKA TƏSƏRRÜFATI)
AVADANLIĞININ TƏMİRİ:**

qazantəmizləyən;
qazanxanaların və toz hazırlayan sexlərin avadanlıqlarının təmiri üzrə çilingər;
istilik və su elektrik stansiyalarının maşın sexləri avadanlıqlarının təmiri üz-
rə çilingər;
istilik ötürmə avadanlığının təmiri üzrə çilingər;
istilik montyoru-kabelçi;
gərginlik açılmadan və ya hündürlükdə işlə məşğul olan hava elektrik ötürü-
cü xətlərinin təmiri üzrə elektrik montyoru.

İstilik elektrik stansiyaları:

qaz turbinli qurğuların maşinisti;
blok sistemli aqreqatların (qazan-turbin) idarə edilməsinin maşinisti;

deaqeratorların maşinisti;
qazanların maşinisti;
yanacağın üyüdülməsi üzrə dəyirman maşinisti;
yardımçı turbin avadanlığı üzrə maşinist-baxıçı;
kültəməzləmə üzrə maşinist-baxıçı;
qazanxana avadanlığı üzrə maşinist-baxıçı;
turbin avadanlığı üzrə maşinist-baxıçı;
buxar turbinləri maşinisti;
toz hazırlama sexlərində (yanacağın üyüdülməsi sexlərində) toz nasoslarının
maşinisti;
toz hazırlama sexlərində (yanacağın üyüdülməsi sexlərində) quruducuların
maşinisti;
yanacaqboşaldanının maşinisti;
qazanların idarə edilməsinin mərkəzi istilik şitinin maşinisti;
buxar turbinlərinin idarə edilməsinin mərkəzi istilik şitinin maşinisti;
enerjiblokun maşinisti;
baqer (şlam) nasosxanasının motorçusu;
yanacaqötürücüdə motorçu;
qazanların şlak üfürücü-təmizləyicisi;
fəaliyyətdə olan istilik elektrik stansiyaları və yarımstansiyalarında məşğul
olan nəzarət-ölçü cihazları və avtomatları üzrə çilingər;
çilingər (növbətçi);
qazanların məhəccərində yanacağın qarışdırıcısı;
elektrik stansiyalarının idarə edilməsi baş şitinin elektrik montyoru;
elektrik montyoru (növbətçi).

İstilik şəbəkələri:

yeraltı istilik xətlərinə və istilik şəbəkələri qurğularına xidmət üzrə çilingər;
teplofikasiya keçidlərinin çilingəri.

V. QUYULARIN QAZILMASI, NEFT VƏ QAZ HASILATI

Quyuların qazılması:

quyuların mexaniki fırlanma ilə qazılması;
quyuların mexaniki zərbə ilə qazılması;
quyuların əl ilə qazılması;
neft və qaz üçün istismar və kəşfiyyat quyularının qazmaçısı;
buruq quraşdırıcısı;
buruq quraşdırıcısı-qaynaqçı;
buruq quraşdırıcısı-elektrik montyoru;
qazma qurğusunun dizelçisi (motorçusu);
qazma qurğusunun maşinisti (dizelçisi);
quyuların yoxlanılması üzrə qaldırıcının maşinisti;

quyuların sementlənməsi üzrə maşinist;
 sementləyici qurğunun motorçusu;
 sement-qumqarışdırıcı qurğunun motorçusu;
 quyuların yoxlanması (sınağı) üzrə operator;
 quyuların sementlənməsi üzrə operator;
 boruları presləyən gil qatışıqının hazırlayıcısı;
 dənizdə quyuların qazılması ilə məşğul olan bütün peşələrdən fəhlələr;
 qazmaya xidmət üzrə çilingər (mexaniki emalatxanalarda və sexlərdə işləyən çilingərlərdən başqa);
 qazma qıfıllarının quraşdırıcısı;
 qazmaya xidmət üzrə elektromontyor.

Neft və qaz hasilatı:

quyuların əsaslı təmiri qazmaçısı;
 dənizdə üzən qazma aqreqatının qazmaçısı;
 səyyar kompressorun dizelçisi;
 dənizdə üzən qazma aqreqatın dizelçisi;
 işlək agentin laya doldurulması üzrə nasos stansiyasının maşinisti;
 buxarla işləyən səyyar deparafinləşdirmə qurğusunun maşinisti;
 səyyar kompressor maşinisti;
 yuyucu qurğunun maşinisti;
 duzsuzlaşdırma və susuzlaşdırma qurğusunun operatoru;
 layların hidravlik partladılması üzrə operator;
 neft və qaz hasilatı üzrə operator;
 quyuların tədqiqatı üzrə operator;
 quyuların əsaslı və yeraltı təmirə hazırlanması üzrə operator;
 lay təzyiqinin saxlanması üzrə operator;
 quyuların yeraltı təmiri üzrə operator;
 qazın yığılması üzrə operator;
 quyuların kimyəvi işlənməsi üzrə operator;
 dənizdə neft və qaz hasilatında məşğul olan bütün peşələrdən fəhlələr;
 kükürlü neftin, tərkibində kükürdün xüsusi çəki faizi 0,5 və yuxarı olan kükürd tərkibli neft qazının hasilatı ilə məşğul olan bütün peşələrdən fəhlələr;
 dəniz buruqlarının və estakadaların özüllərinin təmiri və quraşdırılması üzrə çilingər.

VI. NEFTİN, QAZIN, ŞİTLƏRİN VƏ KÖMÜRÜN EMALI, SİNTETİK NEFT MƏHSULLARININ, NEFT YAĞLARININ VƏ SÜRTKÜLƏRİN HASILATI

Magistral neft kəmərləri, qaz kəmərləri və neft bazaları:

peçləri doldurub-boşaldan;
 tunel sobalarının haşiyələyicisi;
 koks təmizləyicisi;

koksboşaldan;
 xətti boru çəkən;
 yanacağın mühərrik sınağı üzrə maşinisti;
 texnoloji kompressorların maşinisti;
 texnoloji nasosların maşinisti;
 yeraltı boru xətlərinin paslanmadan mühafizəsi üzrə montajçı;
 qazpaylayıcı stansiyaların (QPS) operatoru;
 magistral qaz kəmərlərinin operatoru;
 yük operatoru;
 texnoloji qurğuların operatoru;
 dəmiryolu çənlərinin, tutumların və neft gəmilərinin baxıcısı;
 cihazçı;
 kükürlü neftin tərkibində kükürdün xüsusi çəki faizi 0,5 və yuxarı olan kükürd tərkibli neft qazının və onların emalı məhsullarının nəql edilməsi və saxlanması ilə məşğul olan bütün peşələrdən fəhlələr;
 texnoloji avadanlıqların təmiri və onlara xidmət üzrə çilingər (emalatxanalarda işləyən çilingərlərdən başqa);
 elektrik çilingəri.

VII. KİMYA İSTEHSALATI

Əlavə məzuniyyət və qısaldılmış iş günü hüququ verən istehsalatların, sexlərin, peşələrin və vəzifələrin siyahısında "Kimyəvi istehsalatlar" bölməsinin yarım bölmələri ilə kimya sənayesinə aid edilmiş istehsalatlarda və işlərdə 18 yaşına çatmamış şəxslərin əməyinin tətbiqi qadağan olunur.

VIII. NEFT-KİMYA İSTEHSALI

Rezin qarışıqlarının istehsalı və emalı.

Rezin qarışıqlarının istehsalı və təkrar emalının ümumi prinsipləri:

rezin yapışqanlarının və örtüklərinin hazırlanması aparcısı;
 rezin qarışıqların yaymaçısı;
 mumçu;
 rezin qarışıqların isti vulkanizasiyası ilə məşğul olan vulkanizatorçu;
 tədarükün və məmulatların doğrıyıcısı;
 rezin məmulatların və detalların biçicisi;
 rezin qarışıqların kalandrçısı;
 kalandr maşinisti;
 rezin qurşındırıcının maşinisti;
 streynerin maşinisti;
 detalların yağlayıcısı;
 rezin məmulatların laklayıcı-boyaçısı;
 zolaqların seçici-calayıcısı;
 parçanın və aralıq qatın yuvarlayıcısı;

kauçuk hazırlayıcısı;
presləyici-vulkanizatorçu;
elast ölçülərinin doğrıtıcısı;
rezin məmulatların təmirçisi;
kauçukların və inqrediyentlərin düzücü-asıcısı;
termoplastikatorçu;
rezin məmulatların soyuducusu.

*Rezin-texniki məmulatların, rezin ayaqqabıların və çoxışlənən
rezin məmulatlarının istehsalı:*

rezin sapların hazırlanması aparatçısı;
lateks qarışıqlarının hazırlanması;
boruların büzmələyicisi;
rezin məmulatların sınaqçısı;
rezin ayaqqabıların yapışdırıcısı;
ebonit məmulatların yapışdırıcısı;
mühəndislik mallarının yapışdırıcısı;
rezin kameraların dornalara geyindiricisi;
normallaşdırıcı;
moldinqlərin düzücü-qəlibçisi;
qolların presləyici-qurğuşunlayıcısı;
qollardan qurğuşunlu qışanın çıxardıcısı;
qurğuların və avadanlığın təmizləyici-düzəldicisi;
rezin ayaqqabıların ştamplayıcısı.

Şinlərin istehsalı, bərpası və təmiri:

idarəetmə lövhəsinin aparatçısı;
şinlərin balanslayıcısı;
kameraların yerləşdiricisi;
bişirilmiş kameraların çıxardıcısı;
yerli zədələrin kəsicisi;
xırdalayıcı;
şin təmiri materiallarının hazırlayıcısı;
şin örtüklərində zədələrin bağlayıcısı;
şinlərin sınaqçısı;
metalkordlu kətanın kəsilməsində kalandrcı;
detalların və məmulatların yapışdırıcısı;
şin istehsalının nəzarətçisi;
avtokameralı aqreqatın maşinisti;
hopdurucu aqreqatın maşinisti;
bandajsız şinlərin yığıcısı;
bilərziklərin və brekerlərin yığıcısı;
şin örtüklərinin yığıcısı;

protektorların yığıcısı-diyirlədicisi;
protektor halqalarının yığıcısı;
şin-pnevmatikli muftaların yığıcısı;
preslərdə toxunma malların birləşdiricisi;
çıxardıcı-asıcı;
bort halqalarının flipperləyicisi;
şin örtüklərinin qəlibçisi.

Sintetik kauçukun və neft-kimya məhsullarının istehsalı:

əsas texnoloji əməliyyatlarda texnoloji avadanlığa xidmətlə məşğul olan bütün peşələrdən fəhlələr.

Regeneratın, texniki karbonun istehsalı:

əsas texnoloji əməliyyatlarda məşğul olan bütün peşələrdən fəhlələr.

Texniki asbest məmulatlarının istehsalı:

əsas texnoloji əməliyyatlarda məşğul olan bütün peşələrdən fəhlələr.

IX. MİKROBİOLOGİYA İSTEHSALATI

Qeyri-ərzaq bitki xammalının hidrolizi üsulu ilə şəkərlərin istehsalı:

bişirici;
turşucu;
neytrallaşdırıcı;
durulducu hovuzlara və istilik mübadiləsi cihazlarına xidmətlə məşğul olan fəhlə.

*Yem zülallarının (yem mayaları, zülallı-vitaminli konsentratlar,
yem bakteriyaları, metan qıcqırmasının zülallı konsentratı):*

duz və qidalanma mühiti məhlullarının hazırlanması operatoru;
mayaların vitaminləşdirilməsi qurğusunun operatoru;
yem zülalının istehsalında məşğul olan bioloji kütlənin separatorçusu;
yem zülalının istehsalında məşğul olan quruducu;
ozonlaşdırıcı (hava təmizləyən) qurğunun operatoru.

Etil spirti istehsalı:

bişirmə mərkəzinin aparatçısı;
spirtin çəkilməsi və saflaşdırılması aparatçısı.

Furfurol və onun törəmələrinin istehsalı:

furfurol, tetrahidrofuran, tetrahidrofurel və furel spirtlərinin, sintetik qatran, laklar, furfurol, əsaslı plastik kütlə və polimer materiallar istehsalının texnoloji əməliyyatlarında bilavasitə məşğul olan bütün peşələrdən fəhlələr.

Vitaminli, antibiotikli və amin turşulu yemlərin istehsalı:

mikrobioloji sintezlə amin turşusu, vitaminlər və antibiotiklər alınan istehsalın texnoloji mərhələsində bilavasitə məşğul olan bütün peşələrdən fəhlələr.

Ferment preparatlarının istehsalı:

səthi və dərinlik üsulu ilə bütün ferment preparatlarının istehsalında bilavasitə hazır məhsul və canlı mikroorqanizmlərlə işlə məşğul olan bütün peşələrdən fəhlələr.

Bitkilərin bioloji qorunması vasitələrinin, gübrələrin, insektisal və digər bakterial preparatların istehsalı:

virus preparatlarının, dendrobasillinin, nitraqinin, polimisinin, tilazinin, trixotesinin, fitobakteriomisinin, fosfor bakterinin, entobakterinin istehsalının əsas texnoloji mərhələlərində məşğul olan bütün peşələrdən fəhlələr.

Ksiloz, ksilit və ksilitanın istehsalı:

dehidratasiya aparatçısı;
süzmə aparatçısı;
kristallaşdırıcı-sentrifuqaçı.

Həlledicilərin (aseton, butanol) istehsalı:

mayanın fermentasiyası aparatçısı;
mayaçı.

Premikslərin istehsalı:

premikslərin istehsalında texnoloji əməliyyatlarda məşğul olan bütün peşələrdən fəhlələr.

Karbonlaşdırılmış liqنینin, aktiv karbonların, nitroliqنین və onun törəmələrinin istehsalı:

liqنینin təkrar emalı məhsullarının istehsalında əsas texnoloji əməliyyatlarda məşğul olan bütün peşələrdən fəhlələr.

X. DƏRMANLARIN, TİBBİ, BAKTEREOLOJİ VƏ BİOLOJİ PREPARATLARIN VƏ MATERIALLARIN İSTEHSALI:

diş malicəsi materiallarını hazırlayan aparatçıdan başqa, istehsalın əsas texnoloji mərhələsində məşğul olan aparatçılar;
vivariumçu;
tibbi preparatların dozalaşdırıcısı;
vərdənələyici;
ampula başlığının əridib yapışdırıcısı;
ketqut hazırlayan;
kapilyarçı;
tibbi məmulatların yarımfabrikatlarının komplektləşdiricisi;
mendren bərkidicisi;
bakteriya preparatları istehsalının laborantı;
sublimasion qurğularının maşinisti;
həb düzəldən-maşinist;
quraşdırıcı;
ampulaların doldurucusu;
flakon və ampulalardan məhlulların sorucusu (çəkicisi);
əridici;
biosintetik müalicəvi vasitələr istehsalının preparatorçusu;
şüşəyəoxşar cisim istehsalının preparatorçusu;
tibbi təyinatlı kütlə və qarışıqların hazırlayıcısı;
hidroksalın yuyucusu;
inseksiya məhlulları olan ampulalara baxıcı (nəzarətçi);
steril məhlulların töküçüsü;
viruslu cisim və bakteriyalı kütlələrin əzicisi;
göbələk tellərinin döşəyicisi;
borucuqların və ampulaların kəsicisi;
xammal kəsicisi;
mikrobəkən;
qanın sabitləşdirici-defibrinləşdiricisi;
materialların və preparatların sterillizəçisi;
tibbi preparatların, yarımfabrikatların və məmulatların qəlibçisi;
ketqut cilalayıcısı;
deşikaçan.

Vitaminlərin istehsalı:

vitamin şirələrinin çəkicisi və drajelərin kalibrləşdiricisindən başqa, əsas texnoloji əməliyyatlarda məşğul olan bütün peşələrdən fəhlələr.

XI. MAŞINQAYIRMA VƏ METAL EMALI

Tökmə istehsalatı:

vaqrançı;
 tökmələrin çıxarıcısı;
 hidroqum şırnaqçısı;
 hidrotəmizləyici;
 vaqrankalara və sobalara şixta doldurucusu;
 tökmələri maye çuqunla qaynaq edən;
 metal töküçüsü;
 qurğuşun-qalay xəlitələrinin töküçüsü;
 torpaqdan qəlib hazırlayan;
 vakuum və mərkəzdənqaçma-vakuum tökmələri üzrə töküçü;
 metalların və xəlitələrin töküçüsü;
 kristallaşmaya yönəldilmiş üsulla töküçü;
 təzyiq altında tökmə maşınlarında töküçü;
 eroksid qatranlarından modellər üzrə modelçi;
 sumbatçı;
 modelli tökmələrin mişarlayıcısı;
 vakuum sobalarında metalların əridicisi;
 metalın və xəlitələrin əridicisi;
 tökmənin çeşidləyicisi;
 şixta çeşidləyicisi;
 fırlı aşqarların tərtibçisi;
 milin, qəliblərin, torpaq və qumun quruducusu;
 tunellərdə yanmış torpağın yığışdırılması ilə məşğul olan tökmə sexlərində süpürgəçi;
 çəkisi 10 kq-dan artıq olan iri məmulatların qəliblənməsi ilə məşğul olan əl ilə qəlibləmə qəlibçisi;
 maşınla qəlibləmə qəlibçisi;
 örtüklü forma qəliblərin qəlibçisi;
 qaltovlu barabanlarda, doğrayıcı maşınlarda, metal töküntüləri və quru qumla işlərdə məşğul olan metalın, tökmələrin, məmulatların və detalların təmizləyicisi.

Qaynaq işləri:

qazla kəsici;
 qaz qaynaqçısı;
 termik qaynaq qaynaqçısı;
 elektron-şüa qaynaq qurğularında qaynaqçı;
 avtomat maşınlarda elektrik qaynaqçısı;
 yarımavtomat maşınlarda elektrik qaynaqçısı;
 əl ilə qaynaq üzrə elektrik qaynaqçısı;
 elektrik-qaz qaynaqçısı.

Qazanxana, soyuq ştamplama, dartma və sıxma işləri:

metalın isti yayılması ilə məşğul olan yaymaçı;
 qurğuşun məftilin, borunun və milin dartılması ilə məşğul olan dartıcı;
 isti vəziyyətdə qurğuşun boruların uclarının yastılanması ilə məşğul olan yaymaçı;
 boru öyicisi;
 sıxıcı;
 qazançı;
 əl ilə düzləndirici;
 preslər və qayçılarla metalların kəsicisi;
 qurğuşundan detalların ştamplanması ilə məşğul olan ştamplayıcı;
 partlayış metodu ilə ştamplayıcı;
 düşən kürzlə ştamplayıcı.

Dəmirçi-presləmə və termik işləri:

bandajçı;
 termik emalda izolyasiyaçı;
 möhkəmləndirici (bağlı və ya siyirtmə dibli elektrik və qaz sobalarında məşğul olanlardan başqa);
 preslərdə və kürzlərdə dəmirçi;
 əl ilə döymə dəmirçisi;
 dəmirçi-ştamplayıcı;
 rotatsiya maşınlarında dəmirçi-ştamplayıcı;
 isti metalın emalında məşğul olan preslərdə, kürzlərdə və manipulyatorlarda maşinist;
 metal qızdırıcısı (qaynaqçısı);
 kəsiklərin lehimlənməsi, alətlərin və stelitlərin qaynaq edilməsi ilə məşğul olan lehimləyici;
 isti metalın düzəldilməsi ilə məşğul olan maşınlarda düzləndirici;
 kürələrin yaymaçısı;
 diametri 15 mm-dən yuxarı olan isti millərin burulması ilə məşğul olan yayıcı;
 isti halda həlqələrin vərdənəlməsi ilə məşğul olan vərdənələyici;
 isti metalın emalında resorçu;
 sinilçi;
 vannalarda termist;
 sobalarda termist (bağlı və ya siyirtmə dibli elektrik və qaz sobalarında məşğul olandan başqa);
 TVQ qurğularında termist;
 qablaşdırıcı-sementləyici.

Metalların və digər materialların mexaniki emalı:

xrom pastası ilə işdə məşğul olan hazırlayıcı-sürtücü;
 abraziv dairələrdə quru itiləmədə məşğul olan itiləyici;
 pardaxlama dairələrinin diyirlədicisi;
 pardaxlayıcı (bütün növ işlərdə);
 metalların eyni vaxtda plazma ilə qızdırılması ilə yanaşı metalkəsən dəzgah-
 larda kəsmə ilə məşğul olan fəhlə-dəzgahçılar.

Metal örtüyü və rənglənmə:

boruların alüminiumlaşdırıcısı;
 tökmələrin və külçələrin hopdurulması ilə məşğul olan bakelitçi (hopdurucu);
 zağlayıcı;
 qalvançı;
 vannaların korrektoru;
 dəmirin və borunun laklayıcısı;
 isti üsulla qalayçı;
 tərkibində qurğuşun və parıldayan boyalar olan rənglərlə məşğul olan rəngsaz;
 qapalı məhdud binalarda (gəmilərin bölmələrində, silindrlərdə) üzvi həlledici rənglərlə və astarlayıcılarla məşğul olan rəngsaz;
 tərsanələrdə gəmilərin rənglənməsi, təmizlənməsi üzrə rəngsaz;
 gəmilərin üst tikililərinin metal korpuslarının səthinin və gövdənin sualtı hissəsinin pasdan, dəmirin yanmış, örtülmüş hissələrinin, gəmilərin metal və taxta səthlərinin köhnə lak-boya örtüklərindən təmizlənməsində nitrobayalarla, qurğuşun tərkibli bayalarla, parıldayan bayalarla, tərkibində üzvi həlledicilərlə olan bayalarla rənglənmiş detalların qurudulması ilə məşğul olan metalın yuyucu-quruducusu;
 metallaşdırıcı;
 plastik kütləni metalın üzərinə lehimləyici;
 isti üsulla qurğuşunlama (qalvan üsuldan başqa) ilə məşğul olan qurğuşunlaşdırıcı;
 isti üsulla sinkləyici;
 elektrolit və flyus hazırlayıcısı;
 qurğuşunun tətbiqi ilə başa çatdırma əməliyyatlarında məşğul olan fəhlələr;
 nitrobayalarla, qurğuşun tərkibli bayalarla, parıldayan bayalarla, üzvi həlledici bayalarla rənglənmiş detalların emalı ilə məşğul olan bayaların və lakların təmizləyici-yuyucusu;
 aşındırıcı.

Çilingər və çilingər-quraşdırma işləri:

mühərriklərin sınaqçısı;
 qurğuşun və tərkibində qurğuşun olan ərintilərlə işlərdə məşğul olan lehimləyici;
 deşici-pnevmoçu.

Minalama:

mina istehsalı dəyirmançısı;
 mina kürəçisi;
 minalanmış məmulatların (nişanlardan başqa) mişarlayıcı-təmizləyicisi;
 məmulatların bişiricisi;
 mina əridicisi;
 əl ilə işləyən mina ovuntusu hazırlayıcısı;
 şirəbişirən;
 məmulata mina çəkilməsi ilə məşğul olan minaçı.

Metalların təkar emalı:

metal quruntuları və tullantılarının işlənilib hazırlanmasında işləri əl ilə yerinə yetirən koprovçu;
 metal tullantılarının yandırıcısı;
 təkrar qalayın əridicisi;
 əlvan və qara metal qırıntıları və tullantılarının ayırıcısı;
 oksigen rampinin nizamlayıcısı;
 qırıntıları və tullantıları qayçı ilə kəsən;
 şlakın, qırıntının və metal tullantılarının seperatorçusu;
 qalayın tənəkdən götürülməsi üzrə elektrolizçi;
 qurğuşunun saflaşdırılması üzrə elektrolizçi;

Metal elektrodların istehsalı:

əl ilə idarə olunan preslərdə işi yerinə yetirən briketçi;
 alovlu sobalarda bişirmə ilə məşğul olan qayma bişiricisi (şüşəbişirən);
 sobaları dolduran və boşaldan;
 elektrodların suvadılmasında işi əl ilə yerinə yetirən;
 sobalarda közərdici;
 sürtüklərin tərtibçisi;
 sürtgü və flyus komponentlərinin quruducusu;
 flüşçü.

Tibbi alətlərin və avadanlıqların istehsalı:

civə dozalaşdırıcısı;
 tamamilə qurğuşundan hazırlanmış metal rastraların kəsicisi.

Saatların istehsalı və təmiri:

nitrobayalar tətbiq etməklə işdə pulvezatorla məşğul olan saat detallarının laklayıcısı;
 parıldayan bayalarla işləyən nəqqaş;
 folqa aşındırıcısı.

Metal burazların, torların, yayların, şotkaların və zəncirlərin istehsalı:

məftilçəkən;
zəncirlərin sınaqçısı;
kanatçı;
məftildən əriş sargıçısı;
zəncir hazırlayan.

Sintetik almazların və almaz məmulatlarının istehsalı:

konteyner doldurucusu;
yüksək bərklikli materialların sintezi üçün qurğuların sazlayıcısı;
yüksək bərklikli materialların presbitişdiricisi;
almaz alətlərin bitişdiricisi.

Abrazivlərin istehsalı:

cilalama sumbatlarının hazırlanması üzrə aparatçı;
bakelizatorçu;
abraziv məmulatların qurğuşunla doldurulması ilə məşğul olan abraziv da-
rələrin tarazlaşdırıcı-təmirçisi;
vulkanit bağlamada kütlənin yaymaçısı;
vulkanit bağlamada dairələrin vulkanizatorçusu;
abraziv kütlənin hazırlayıcısı;
bakelit və vulkanit kütlənin hazırlayıcısı;
müqavimət sobalarının yükləyicisi;
qurutma sobalarının doldurub-boşaldıcısı;
dövri bişirici sobalara abraziv məmulatları doldurub-boşaldan;
şlif disklərin kəsilməsi ilə məşğul olan abraziv disklərin və cilalama məmu-
latlarının hazırlayıcısı;
cilalama tozlarının təsnifatçısı;
elektrokorund, silisium karbidi, bor karbidiv və abraziv məmulatların isteh-
salı üzrə sexlərdə məşğul olan abraziv materialların və məmulatların nəzarət-
çisi;
əritmə, xırdalama, regenerasiya və ələnmə sexlərinin nəzarətçisi;
dövri və tunel sobalara xidmətlə məşğul olan kürəçi-ocaqçı;
kənarqıran;
bağlı kamera şəraitində abraziv məmulatların üfürücüsü;
cila dənələrinin və cila tozlarının quruducusu;
cila dənələrinin və cila tozlarının zənginləşdiricisi;
sobaların və transborder qurğularının distilləçisi;
abraziv materialların əridicisi;
silisium-karbidin əridicisi;
ocaq və ya soba işlərinə baxan;
abraziv məmulatları qoyub-boşaldan;

abraziv tozları, pastanı və mastikani hazırlayan;
şlif tozunun və dənələrin bişiricisi;
yandırılmamış dairələrin və dirəkciklərin mişarlayıcısı;
müqavimət sobalarının sökücüsü;
cila dənəsinin və cila tozunun ələyicisi;
abrazivlərin regeneratorçusu;
abraziv məmulatların dəşicisi;
müqavimət sobalarında hissənin çeşidləyicisi;
abraziv materiallarının çeşidləyicisi;
cila sumbatının qurudulması ilə məşğul olan abraziv məmulatların qurudu-
cusu;
cila dənəsinin, cila tozunun və şıxta materiallarının quruducusu;
abraziv məmulatların emalı üzrə tornaçı;
saxsı bağlantıda abraziv məmulatların qəlibçisi;
bakelit və vulkanit bağlantılarda abraziv məmulatlarının qəlibçisi;
abraziv məmulatların təmizləyicisi.

Tənəkə, banka və tub istehsalı:

tubların laklayıcısı;
tub üçün tədarüklərin emalçısı;
sıxlaşdırıcı məhlulların (pastaların) hazırlayıcısı;
tənəkə və tənəkə məmulatlarının əl ilə çeşidləyicisi;
korpus əmələ gətirən avtomatın dəzgahçısı;
pasta yaxan qurğunun dəzgahçısı;
künc kəsən maşının dəzgahçısı;
tənəkə təmizləyən;
elektrolitçi.

XII. GƏMİQAYIRMA VƏ GƏMİ TƏMİRİ:

armaturçu-gəmiqayıran;
betonçu-gəmiqayıran;
gəmi piltə əyicisi;
gəmi izolyasiyaçısı;
gəmi qazançısı;
gəmi dorçu-antenaçısı;
gəmi məmulatlarını hazırlayan misgər;
gəmi yoxlayıcısı;
gəmi dülgəri;
gəmi konstruksiyalarının kəsicisi;
gəmi avar pərlərinin kəsicisi;
taxta gəmilərin yığıcısı;
dəmir-beton gəmilərin yığıcısı;
plastik kütlədən olan gəmilərin yığıcısı;

metal gəmilərin korpuslarının yığıcısı;
 gəmi yığıcısı-tikib başa çatdırıcısı;
 qurğuların və aparatların sınağı üzrə çilingər-mexanik;
 gəmi çilingəri-quraşdırıcısı;
 gəmi təmirçisi-çilingəri;
 gəmi korpusçusu-təmirçisi;
 gəmi boruəyicisi;
 gəmi-takelajçısı;
 gəmi boruçəkəni.

XIII. UÇAN APARATLARIN, MÜHƏRRİKLƏRİN VƏ ONLARIN AVADANLIQLARININ İSTEHSALI VƏ TƏMİRİ

vurub çıxardan-başa çatdıran;
 daxili səthlərin tikişlərinin germetizasiyası ilə məşğul olan germetizasiyaçı;
 termobarokamerada aqreqatların və cihazların sınaqçısı;
 mühərriyin sınaqçı-mexaniki;
 hündürlük-kompressor qurğusunun maşinisti;
 plazma tozlandırılması metallaşdırıcısı;
 tərkibində qurğuşun olan xəlitələrin lehimlənməsi ilə məşğul olan uçan aparatların radio və xüsusi avadanlıqlarının quraşdırıcısı;
 USS raddioçu-radiolakatorçusu;
 trenajorların tənzimçi-sazlayıcısı;
 aerohidrodinamik sınaqlar üzrə çilingər;
 silahlandırma üzrə çilingəri;
 çilingər-sınaqçı;
 aviamühərriklərin təmiri üzrə çilingər;
 uçan aparatların sökülməsi ilə məşğul olan uçan aparatların quraşdırıcı-çilingəri;
 qrafitçi-talkirçi.

XIV. ELEKTROTEKXNİKA SƏNAYESİ

Elektrotekniki istehsalın yığıcı-çilingər və ümumi peşələri:

elektroizolyasiya laklarının, qatranlarının və mastikalarının bişiricisi;
 cive distillədiricisi;
 600V-dan yüksək gərginlikli işlərdə məşğul olan elektrik maşınlarının, aparatlarının və cihazlarının sınaqçısı;
 600V-dan yüksək gərginlikli işlərdə məşğul olan elektrik maşınlarının, aparatlarının və cihazlarının yığılmasının nəzarətçisi;
 elektroizolyasiya məmulatlarının və metallarının laklayıcısı;
 reaktorların hopdurucu-laklayıcısı;
 lak həlledicisi;
 yandırıcı-metallizator;
 kondensator bağlamalarının lehimləyicisi;
 elektroteknika məmulatlarının hopdurucusu;

cive düzləndiricilərinin çilingər-yığıcısı;
 cive düzləndiricilərinin qəlibləyicisi.

İzolyasiya materiallarının istehsalı:

aparatçı-quruducu;
 mikanitlərin yapışdırıcısı;
 benzol cərgəsindən həlledicilərin, silisium-üzvi lakların və kompaundların tətbiqi ilə izolyasiya materiallarının istehsalında məşğul olan fəhlələr;
 butanol, metanol və aromatik karbohidrogenlərin tətbiqi ilə elektroizolyasiya kütləsinin hazırlanmasında məşğul olan fəhlələr.

Elektrik-kömür istehsalı:

kömür şaybaları hazırlayıb başa çatdıran;
 yandırma və qrafitləşdirmə sobalarını dolduran-boşaldan;
 piltələrin presləyicisi;
 mikrofon tozlarının hazırlayıcısı;
 kömür kütləsinin qarışdırıcısı;
 elektrik-kömür məmulatlarının yandırıcısı;
 elektrik-kömür məmulatlarının sarıyıcısı;
 elektrik-kömür məmulatlarının presləyicisi;
 elektrik-kömür istehsalı kürəçisi;
 kömür kütləsinin üyüdücü-dozalaşdırıcısı;
 elektrik-kömür məmulatlarının təmizləyicisi.

Kabel istehsalı:

şüşə izolyasiyasında mikronaqilləri hazırlayan aparatçı;
 naqillərin zirehdolayıcısı;
 kabellərin zirehləyicisi;
 kabel kütləsinin bişiricisi;
 kabel məmulatlarının vulkanizatorçusu;
 kabel məfillərinin izolyasiyaçısı;
 isti vəziyyətdə silisium - üzvi laklarının və ftorlayların tətbiqi ilə şüşə lifləri işlərində məşğul olan naqıl izolyasiyaçısı;
 20 kv-tan yuxarı gərginlikdə kabellərin yoxlanılmasında kabel məmulatlarının nəzarətçisi;
 naqillərin və kabellərin laklayıcısı;
 lehimləmə və qurğuşun tərkibli ərintilərlə işlərdə məşğul olan kabel istehsalının montyoru;
 məftilprokatı dəzgahının operatoru;
 rezinlə, xlorvanillə və polietilenli izolyasiyaları ilə presləmə və isti vəziyyətdə ftorlaylarla məşğul olan kabellərin, plastikatlı və rezinli naqillərin presləyicisi;

ftorplast işi ilə məşğul olan plunjer pressinin presləyicisi;
 kabellərin qurğuşunlaşdırılması ilə məşğul olan kabellərin qurğuşun və ya alüminiumla presləyicisi;
 kabellərin və naqillərin hopdurucusu;
 səpələnən materialların ələyicisi;
 yalnız qurğuşun örtüyünün çıxarılması ilə məşğul olan kabel məmulatı örtüyünün çıxarıcısı;
 kabel və naqillərin termik emalçısı;
 kabellərin elektrik quruducusu;
 naqillərin minalayıcısı.

Tədarük-izolyasiya və sarıma-dolama işləri:

şüşə izolyasiyası tətbiq edilən işlərdə məşğul olan izolyasiyaçı;
 elektrik cihazları və aparatları üçün arğacların sarğıcısı;
 şüşə liflərinin və üzvi silisiumun tətbiq edildiyi bütün işlərdə məşğul olanlar-elektrik cihazları və aparatları üçün sarğıcı, elektrik maşınları sarğaclarının və bölmələrinin sarğıcısı və transformatorların sarğaclarının sarğıcısı;
 şüşə liflərinin və üzvi silisium lakların tətbiq edildiyi işlərdə məşğul olan elektrik maşınları elementlərinin dolayıcısı.

Cərəyanın kimyəvi mənbələrinin istehsalı:

kadmiumun oksidləşdirilməsi üzrə aparatçı;
 qurğuşunlu akkumulyatorların istehsalında akkumulyator lövhələrinin avtolavçı-quruducusu;
 qatran töküçüsü;
 pasta bişiricisi;
 elementlər istehsalının izoləedicisi;
 akkumulyatorların sınaqdan keçirilməsi ilə məşğul olan qəlibçi-sınaqçı;
 qurğuşun ərintilərindən məmulatların töküçüsü;
 dəyirman maşinisti;
 filizi mexaniki və yaxud flotasiya ilə zənginləşdirmə maşinisti;
 quru kütlənin qarışdırıcısı (qurğuşunlu akkumulyatorlar üçün);
 pasta yaxıcısı;
 qurğuşunlu akkumulyator lövhələrinin üzərinə məhlul yaxılması ilə məşğul olan akkumulyator lövhələri yaxıcısı;
 binolyar təbəqəsinin yaxılması ilə məşğul olan elektrik naqilləri üzrə yaxıcı;
 çanaq lövhələrin doldurucusu;
 aqlomeratların bağlayıcısı;
 qurğuşun xəlitələrin əridicisi;
 məhlulların hazırlayıcısı;
 aktiv kütlələrin hazırlayıcısı;
 manqan-sink elementləri istehsalında dəyirmanqarışdırıcısı və pres bölmələrində məşğul olan fəhlələr;

civə oksidli və xlor qurğuşunlu elementlərin istehsalında məşğul olan fəhlələr;
 civə və onun birləşmələrinin tətbiqi ilə cərəyan mənbələri elementlərinin istehsalında məşğul olan fəhlələr;
 qurğuşunlu akkumulyatorların istehsalında daşınma, qablaşdırma və yığışdırma ilə məşğul olan fəhlələr;
 akkumulyator lövhələrinin kəsicisi;
 qurğuşunlu akkumulyatorların və batareyaların yığıcısı;
 manqanlı elementlərin yığılması ilə məşğul olan qalvanik elementlərin və batareyaların yığıcısı;
 akkumulyatorların yığılması ilə məşğul olan qələvili akkumulyatorların və batareyaların yığıcısı;
 civəli-sinkli, maqneziumlu və digər enerji mənbələrinin yığıcısı;
 süzgəc presləyicisi;
 şprisləyici;
 lamelli akkumulyatorların və elementlərin elektrodçusu;
 lamelsiz akkumulyatorların və elementlərin elektrodçusu.

XV. RADİOTEXNİKA VƏ ELEKTRON İSTEHSALATI

Elektron texnikasının ümumi peşələri:

vakuum aparatçısı;
 qrafitləyici;
 zəhərli kimyəvi materialların tətbiq edildiyi işlərdə məşğul olan kimyəvi yarımfabrikatların tədarükçüsü;
 36V-dan yuxarı gərginlikli elektrik qurğularında məşğul olan elektrotexnika cihazlarının və detallarının sınaqçısı;
 radiodetaiların laklayıcısı;
 metallaşdırıcı-vakuumçu;
 lüminessent lampalarının rənglə örtülməsi ilə məşğul olan, cihazların və detalların rəngsazı;
 mikroovuntuların zənginləşdiricisi;
 silisiumun və pyezokvarsın kəsilməsi ilə məşğul olan kristalların dəqiq kəsilməsi operatoru;
 qumvurma ilə təmizləmə qurğularının operatoru;
 elion proseslərinin operatoru;
 radiokeramikanın, pyezokeramikanın, feritlərin və kondensator bölmələrinin operatoru;
 rentgenqoniometrçi;
 rentgenmexanik;
 dəqiq aşındırma üzrə aşındırıcı;
 radiokeramikanın, pyezokeramikanın və feritlərin pardaxlayıcısı;

Yarımkeçirici cihazların, integral sxemlərin, mikrosxemlərin, mikromodulların və kvant cihazlarının istehsalı:

plazma qurğularında aparatçı;
monokristallar və lentlər üzrə aparatçı;
yarımkeçirici cihazların qaynaqçısı;
dəqiq ərintilərin tökücü; y
yüksek voltlu qurğularda və həddən yüksək tezlikli qurğularda sınaq avadanlıqlarının sazlayıcı-quraşdırıcısı;
vakuumla tozlama proseslərinin operatoru;
diffuzion proseslərinin operatoru;
epitaksiol örtüklərin uzadılması üzrə operator;
kvant cihazlarının yığıcısı.

Radiodetal istehsalı:

Radiodetal istehsalının ümumi peşələri:

maqnit keçiricilərin kalibrçisi;
maqnit keçiricilərin sarıyıcısı;
radiodetal istehsalı texnoloji avadanlıqlarının sazlayıcısı;
epoksid qatranı kompozisiyasının hazırlanması ilə məşğul olan məhlul və qarışıq hazırlayıcısı;
maqnit keçiricilərin kəsicisi;
radio detalların gümüşləyicisi.

Rezistor istehsalı:

operator-yığıcı;
texnoloji xətlərdə məşğul olan rezistor yığıcısı.

Kondensator istehsalı:

qaz odluluq avadanlıqlarda izolyatorların bişiricisi;
polimerzatorçu;
radiodetalların hopdurucusu.

Radiokeramika və ferrit istehsalı:

radiokeramika və ferrit tökücü; y
yaddaş elementlərinin ferritlərdə quraşdırıcısı;
radiokeramikaların və ferritlərin kürəçisi;
tokmə kütlələrin hazırlayıcısı;
keramik xammalının və materialların çeşidləyicisi;
işlərdə quru üsulla məşğul olan keramikaların emalı üzrə dəzgahçı.

Selenli və kuporokslu düzləndiricilərin istehsalı:

aparatçı-kükürləyici;
selenin regenerasiyası üzrə aparatçı;
kükürdün regenerasiyası üzrə aparatçı;
selen bişiricisi;
düzləndiricilərin və elementlərin ölçücüsü;
selen elementlərin qəlibçisi.

Radioaparatların və məfıllı rabitə aparatlarının istehsalı:

tərkibində qurğuşun olan ərintilərlə məmulatların lehimlənməsi işində məşğul olan radioaparatların və cihazların quraşdırıcısı.

Elektrovakuum cihazlarının istehsalı və texniki-kimyəvi işlər

Pyezetexnika istehsalı. Elektrovakuum cihazlarının istehsalı:

yüksək tezlikli induktorda qaynaqçı;
sokol tökücü;
bayır armaturlarının quraşdırıcı-qurucusu;
elektrovakuum istehsalının sınaq avadanlıqlarının sazlayıcı-quraşdırıcısı;
elektrovakuum avadanlıqları istehsalının sazlayıcısı;
rəngli kineskopların maskalarının istehsalında qoruyucu örtüklər üzrə operator;
rəngli kineskopların istehsalında yığıcı-quraşdırıcı.

Texniki-kimyəvi işlər:

flüorit turşusu tətbiq etməklə pulverizatorla əl ilə akvadağın çəkilməsi ilə məşğul olan akvadırçı;
bariumun əridilməsi və sublimasiyası, maqneziumun alüminiumla əridilməsi üzrə işlərdə məşğul olan qazuducunun tədarükçüsü;
karbidləşdirici;
karbonlaşdırıcı;
lümınoforçu-ekranlaşdırıcı;
maqneziumlaşdırıcı-vakuumçu;
tutqunlaşdırıcı-vakuumçu;
katodların oksidləşdirilməsi ilə məşğul olan oksidləşdirici-vakuumçu;
bişirici-vakuumçu.

Daimi tökmə maqnitlərin və maqnit sistemlərinin istehsalı:

sobalarda, kristallaşdırıcılarda maqnit ərintilərinin tökücü; y
tökmə maqnitlərin ilkin emalı üzrə bormaşınların operatoru;
maqnit sistemlərinin yığıcı-kökləyicisi.

Pyezotexniki istehsalatlar*Pyezokvarsın süni yetişdirilməsi və emalı:*

avtoklavların enerji doldurucusu;
pyezokvars kristallarının yetişdirilməsi üzrə operator;
pyezokvars lövhələrin pardaxlayıcısı.

Suda həll olan kristalların və pyezokeramikanın emalı:

kristallaşdırma üzrə operator;
qütbləşdirici;
pyezotexniki məmulatların gümüşləndiricisi.

XVI. TİKİNTİ MATERIALLARI SƏNAYESİ*Tikinti materialları istehsalatının ümumi peşələri:*

tikinti keramikası məmulatlarının, istilikkeçirməyən materialların istehsalında məşğul olan bişirmə sobalarının doldurucusu-boşaldıcısı;

keramika asbest-sement məmulatlarının, dəmir-beton və beton məmulatlarının və konstruksiyalarının, divar və düzücü materialların, istilikkeçirməyən materialların istehsalında məşğul olan avadanlıq sazlayıcısı;

dəmir-beton, beton məmulatları və konstruksiyalarında, istilikkeçirməyən materialların istehsalında məşğul olan üyüdücü.

Sement istehsalı:

aspiratorçu;
şaxta sobalarının boşaldıcısı;
quruducu barabanların yükləyicisi;
fırlanan sobaların maşinisti (küreçisi);
susuzlaşdırıcıların maşinisti;
xammal dəyirmanının (nəm və quru döymə) maşinisti;
kömür dəyirmanlarının maşinisti;
sement dəyirmanlarının maşinisti;
motorist-yağlayıcısı;
sement doldurucusu;
sement qablaşdırıcısı;
futerləyici-bənna.

Asbest-sement məmulatlarının istehsalı:

dalğalandırıcı;
hidrotermist;

təbəqə qəlibləyici maşınların maşinisti;
boru maşınlarının maşinisti;
dalğalandırıcı-dayandırıcı aqreqatlar üzrə operator;
asbest-sement təbəqə məmulatlarının hazırlanması üzrə avtomatlaşdırılmış xəttin operatoru;
asbest-sement məmulatlarının seçicisi;
asbest-sement məmulatlarının kəsicisi;
rekuperatorçu.

Dəmir-beton və beton məmulatlarının və konstruksiyalarının istehsalı:

beton qarışıqları komponentlərinin dozalaşdırıcısı;
beton düzücüsünün maşinisti;
qəlibləmə aqreqatının maşinisti;
titrəyişli prokat dəzgahının maşinisti;
hamarlayıcı maşınların maşinisti;
haşiyəçəkənin maşinisti;
gərgin armaturlaşdırma üçün dolayıcı maşınların maşinisti;
dolayıcı-qaynaq maşınlarının maşinisti;
həcmli-qəlibləmə maşınlarının maşinisti;
özü hərəkət edən qazla məhlul qarışdırıcının maşinisti;
dəmir-beton məmulatların və konstruksiyaların sınağı üzrə qurğunun maşinisti;
beton-məhlul qarışdırıcısının və qarışdırıcı mexanizmlərin motoristi;
ötürücü körpü motoristi;
asma arabının motoristi;
kasset qurğusunun operatoru;
avadanlıqları idarəetmə pultunun operatoru;
qollu konveyerin operatoru;
dəmir-beton məmulatlarının buxarlayıcısı;
əzici;
beton və dəmir-beton məmulatlarının kəsicisi;
dəmir-beton məmulatları və konstruksiyalarının qəlibçisi.

Divar və yapışdırıcı materialların istehsalı:

gips bişiricisi;
xammal, yanacaq və əlavələri boşaldıcı;
sobalardan əhəng boşaldıcısı;
çıxarıcı;
əhəngsöndürən;
xırdalayıcı;
soba doldurucusu;
özül xəndəklərin doldurucu-boşaldıcısı;
quruducu aqreqatların doldurucu-boşaldıcısı;

dəyirmançı;
 əhəng dəyirmançısı;
 aqloporit kürəçisi;
 kürəçi (dairəvi sobalarda);
 əhəng kürəçisi;
 kürəçi (yerüstü sobalarda);
 kürəçi (fırlanan sobalarda);
 kürəçi (kameralı sobalarda);
 kürəçi (tunel sobalarında);
 gips-beton panellərin prokatı üzrə dəzgahın operatoru;
 sobaların və quruducuların təmirində, kərpic istehsalı ilə məşğul olan sobaçı;
 gil kütləsinin hazırlayıcısı;
 məhlul və kütlə hazırlayıcısı;
 məmulatların buxarlayıcısı;
 silikat kütləsinin paylaşıdırıcısı;
 kürəyə məmulatqoyan;
 çıxardıcı-düzücü;
 süni quruducularda məmulatların quruducusu;
 gips qəliblərin hazırlanması üzrə qəlibləyici-tökücü;
 sement-qum kirəmitinin qəlibçisi.

Daşın emalı və daştokmə məmulatlarının istehsalı:

tökücü;
 daşbişirən;
 daşyonan;
 daşmişarlayan;
 daşın mişarlanması üzrə dəzgahların sazlayıcısı;
 tunelçi;
 daştokmə məmulatlarının qəlibçisi;
 daş üzrə frezerçi;
 daş məmulatlarının pardaxlayıcı-cilalayıcısı.

Yumşaq dam örtüyünün və hidroizolyasiya materiallarının istehsalı:

bitumun susuzlaşdırılması aparatçısı;
 hopdurma aqreqatlarında aparatçı;
 bişirmə tiyanlarının doldurucusu;
 borşəkili sobanın operatoru;
 turboqarıdırıcının operatoru;
 bitumlu materialların tökü-cü-götiricisi;
 mastika tökü-cüsü.

İstilik keçirməyən materialların istehsalı:

bitumçu;
 vaqrançı;
 xırdalayıcı;
 xammal yandırıcısı;
 istilikkeçirməyən məmulatların yandırıcısı.

Asfalt mastikası və tava daşı istehsalı:

xırdalanmış daşın və bitumun dozalaşdırıcısı;
 bitumvuran qurğunun motoristi;
 əl ilə götürmə və düzmə ilə məşğul olan götürücü-düzücü;
 asfalt tava daşlarının qəlibçisi.

Mikaların emalı:

lakbişirən;
 mikanit boruların sarıyıcısı;
 mikalı plastik materialların hopdurucusu;
 mikanın və mika məmulatlarının quruducusu.

XVII. KERAMİKA MƏMULATLARI İSTEHSALATI

Keramika məmulatları istehsalatının ümumi peşələri:

qurğuşunlu mina ilə işləyən aeroqrafçı;
 quruducuları doldurub-boşaldan;
 kapovçu;
 gips qəliblərin tökü-cüsü;
 materialların yandırıcısı;
 çərçivəçi-təmizləyici;
 anqob və mina hazırlayıcısı;
 kütlə hazırlayıcısı;
 ovuntuların ələyicisi;
 soba vaqonetskalarında yandırmada məmulatların qoruyucu-ayırıcısı;
 sobalardan məmulatların qoruyucu-ayırıcısı;
 tunel və kamera quruducularında məşğul olan quruducu;
 əl ilə götürmə və düzmə ilə məşğul olan götürücü-düzücü;
 filtr presləyicisi;
 dəzgahlarda kapsel qəlibləyicisi;
 şirəbişirən.

Tikinti keramikası məmulatlarının istehsalı:

işlərin əl ilə yerinə yetirilməsində məşğul olan tikinti keramikası məmulatlarının şirləyicisi;
yanacaqverən və doğrayıcı-üydücü avadanlığın yükləyicisi;
stendlərdə sanitariya-tikinti keramik məmulatların töküçüsü;
kimyəvi aparatların töküçüsü;
tikinti keramikası məmulatlarının yandırıcısı;
qülləli quruducuların operatoru;
boruların yükləyicisi;
boruları çevirən;
kimyəvi avadanlıqların və kimyəvi aparatların yığıcısı.

Elektrokeramik məmulatların istehsalı:

gips qəliblərdən məmulatları vurub-çıxardan;
elektrokeramik məmulatların yandırıcısı;
işdə quru üsulla məşğul olan elektrokeramik məmulatların qaydaya salıcısı;
elektrokeramik məmulatların qəlibləyicisi.

XVIII. ÇİNİ VƏ SAXSI MƏMULATLARI İSTEHSALATI:

tərkibində qurğuşun olan minalarla işləyən minalayıcı;
nəm materialların yuyulması ilə məşğul olan yuyucu;
çini və saxsı məmulatların yandırıcısı;
çapçı;
çini və saxsı məmulatların aşındırıcısı;
karborunddan olan odadavamlıların toxalayıcısı;
qurğuşunlu folqa ilə məşğul olan trafaretçi.

XIX. ŞÜŞƏ VƏ ŞÜŞƏ MƏMULATLARI İSTEHSALATI*Şüşə və şüşə məmulatları istehsalatı üzrə ümumi peşələr:*

möhkəmləndiricinin yuyulması ilə məşğul olan yuyub-təmizləmə aparatçısı;
bankaçı;
bortçu;
maye şüşənin bişiricisi;
üfürücü;
qızdırıcı;
xırdalayıcı-əzici;
kvarsüfürən;
şüşəni möhkəmləndirən;
şixta doldurucusu;
sobaların yanında növbətçi (sobaçı);

kvars əridicisi;
şüşəni çəkib çıxaran maşının maşinisti;
yarma naxış ustası;
şüşəyə sığal çəkən;
şüşə kütləsinin yığıcısı;
şüşə salıcısı (döşəyici);
şüşə avtomatlarının və yarımavtomatlarının sazlayıcısı;
şüşə qəlibləyici maşınların operatoru;
şüşə istehsalında kürəçi;
üfürmə yarımavtomatının operatoru;
krokus kürəçisi;
şüşə məmulatlarının bişiricisi;
üfürmə məmulatlarının naxışçısı;
isti məmulatları bişirməyə aparan;
məmulatların sobaya qoyucusu;
şüşənin maşınlardan qopardıcısı;
vurub çıxarıcı;
krokusun və sumbatın əzicisi;
fırladıcı;
şüşəformalaşdırıcı və qızdırıcı maşınlarda düzəldici və dəyişdirici;
isti şüşənin presləyicisi;
qalınlaşdırılmış və güzgü şüşəsinin, tökmə şüşənin və isti şüşənin kəsilməsi ilə məşğul olan şüşə məmulatlarının kəsicisi;
şüşə məmulatlarının dəşicisi;
gümüşləyici;
şaxta tərtibçisi;
isti məmulatların çıxardıcısı;
şüşəüfürən;
küpə sobalarında şüşəbişirən;
vanna sobalarında şüşəbişirən;
xammal və materialların quruducusu;
flüorit turşusu ilə şüşələrin aşındırıcısı;
kvars şüşəsindən boruçəkən;
fasetçi;
fiderçi;
qəlibtutan;
şüşədən detalların qəlibçisi;
şüşəbişirən sobaların forsunkaçısı;
xolmovçu;
iri ölçülü məmulatların emalı ilə məşğul olan şüşə cilalayıcısı.

Tikinti, texniki, mətbəx, təsərrüfat-məişət, tara və tibb şüşələrinin istehsalı:

termos kolbalarının vakuumçusu;
tripleks və blokların vakuumçusu;

ayırıcı;
 oyuqların yandırıcısı;
 dənəvərləşdirici;
 sobaların yükləyicisi;
 kolba və borucuqların lehimləyicisi;
 irrizatorçu;
 güzgülərin boyacısı;
 boyaq hazırlayan;
 şüşətökən;
 prokat maşınının maşinisti;
 şüşəformalaşdırıcı maşınların (mərkəzdənqaçma tökmə üsulu ilə) maşinisti;
 mufelçi;
 selluloid yaxıcısı;
 sipərlərin yaxıcısı;
 şüşə məmulatlarının yaxıcısı;
 karusel maşınında qızdırıcı;
 lentin, şüşənin kəsicisi;
 ələyici;
 şüşə məmulatlarının qaynaqçısı;
 dartıcı.

Elektrovakuum şüşənin istehsalı:

formaların laklayıcısı.

Şüşə cihazların istehsalı:

vakuumçu;
 tökücü;
 məhlulların hazırlayıcısı;
 tütün quraşdırıcısı;
 civənin utilizatorçusu.

Şüşə lifin, bozalt lifin, şüşə lifli materialların və onlardan məmulatların istehsalı:

əsas texnoloji əməliyyatlarda məşğul olan bütün peşələrdən fəhlələr (şüşə liflərin istehsalında nəzarətçidən, modelçidən, metallaşdırılmış şüşə sapların quraşdırıcısından, optik xarakteristikanın toplayıcısından başqa).

Polimer tikinti materiallarının və məmulatlarının istehsalı:

əsas texnoloji mərhələlərdə bilavasitə məşğul olan bütün peşələrdən fəhlələr.

XX. TİKİNTİ, QURAŞDIRMA VƏ TƏMİR-TİKİNTİ İŞLƏRİ:

bilavasitə tikinti meydançasında məşğul olan armaturçu;
 asfalt-betonçu (asfaltçəkən);
 asfalt-betonçu (asfalt bişirən);
 betonçu;
 hidromonitorçu;
 daşların hamarlanması və şaşkaların doğranması ilə məşğul olan yol fəhləsi;
 yerqazan;
 yerqazan-qazmaçı;
 əhəngsöndürən;
 polixlorvinilli, bökəlitli və digər zərərli əsaslarla işlərdə məşğul olan paslanmaya qarşı izolyasiyada izolyaçı (örtük çəkən izolyaçı);
 daşyonan-qranitçi;
 havanın temperaturu -25°C-dən aşağı olduğu mühitdə qoruyucu kəmərin tətbiqini tələb etməklə modullu kərpiclərin qoyulması (düzülməsi) ilə məşğul olan bənna;
 kesson işlərinin bütün növlərində məşğul olan kessonçu;
 yapışqançəkəmə işlərində turşuya davamçı (turşuya davamçı-yapışqançı);
 viniplast işlərində turşuya davamçı (viniplastçı-turşuyadavamçı);
 koprovçu;
 rulon materiallarla damların üstünü örtməklə məşğul olan rulon dam örtüyü üzrə və ədədi materiallarla dam örtüyü üzrə taxtapuşçu;
 nitroboyanın, nitroemalın tətbiqi ilə pulverizasiya ilə rəngləmədə, həmçinin asfalt lakı ilə işlərdə məşğul olan rəngsaz (tikintidə);
 tikinti, tikinti-quraşdırma, təmir-tikinti işlərinin yerinə yetirilməsində istifadə edilən maşınların, qurğuların və mexanizmlərin idarə edilməsi ilə məşğul olan maşinistlər;
 yol montyoru;
 körpüsəlan;
 yüksəklikdə görülən işlər və çürüməyə qarşı dayaqlara xüsusi məhlulların çəkilməsi və eyni zamanda isti halda qırılma işləri, qurğuşunla lehimləmə ilə məşğul olan rabitə quraşdırıcısı-antenadüzəldən;
 rabitə quraşdırıcısı-kabelçi;
 yüksəklikdə görülən işlər və çürüməyə qarşı dayaqlara xüsusi məhlulların çəkilməsi və eyni zamanda isti halda qırılma işləri, qurğuşunla lehimləmə ilə məşğul olan rabitə quraşdırıcısı-xətçəkən;
 qurğuşunla lehimləmə, polietilen və polixlorvinilli örtüklərdə kabellərin lehimlənməsi, isti qatranla işlərə, çürüməyə qarşı dayaqlara xüsusi məhlulların çəkilməsi, yüksəklikdəki işlərlə məşğul olan rabitə quraşdırıcısı-lehimçi;
 polad və dəmir-beton konstruksiyalarının quraşdırılması üzrə quraşdırıcı;
 üzləyici-ksilolitçi;
 sintetik materiallarla üzləyici;
 isti mastikalarla, sintetik yapışqanlarla və qatranlarla işlərdə məşğul olan parketçi;

qurğuşunla lehimləyici;
 qumvuran;
 bərkidici taxtabəndin tədarükü ilə məşğul olan dülgər;
 sualtı-texniki, qabion və faşin işlərində çay fəhləsi;
 özüyerməyən üzən maşınların və digər üzən vasitələrin istismarı və onlara xidmət üzrə çay fəhləsi;
 quraşdırmada takelajçı;
 sənaye körpic borularının hörücüsü;
 sənaye dəmir-beton borularının tikicisi;
 boru kəməri çəkən;
 turşuyadavamlılarla işləyən fəhlələr;
 beton səthinin əl ilə və ya pnevmatik alətlə çərtlənməsi və məhlul çəkilməsi və mexanikləşdirilmiş üsulla sürtülməsi, eləcə də qapalı tutumlarda torkretləmə ilə məşğul olan malakəş;
 yüksək gərginlikli hava xəttinin və kontakt şəbəkəsinin quraşdırılması üzrə xətt elektrikmontyoru;
 binaların sökülməsi üzrə bina tikişlərinin germetik qatranla germetikləşdirilməsi üzrə işlərdə xüsusi tikinti-quraşdırma pистaletlərindən istifadə etməklə məşğul olan fəhlələr.

XXI. AĞAC EMALI İSTEHSALATLARI

Ağac emalı istehsalatlarının ümumi peşələri:

dəyirmançı;
 quru üsulla abraziv dairələrlə işlərdə məşğul olan bıçaqitiləyən;
 ağac emalında lak təbəqəsinin pardaxlanması, cilalanması və laklanması ilə məşğul olan avtomat və yarımavtomat xətlərin operatoru;
 tərkibində metanol, etanol, benzol, tiliol, ksilol, stirol, mürəkkəb spirtlər olan lakların və boyaların, perxlorvinilli, qurğuşunlu və anilinli boyaların, rəng astarlarının, yuxarıda sadalanan tərkibli zəhərli maddələrin tətbiqi ilə, eləcə də nitrolaklardan və nitroboyalardan istifadə etməklə pulverizatorla rənglənməsi, yuxarıda sadalanan zəhərli maddələrdən pulverizasiya kabinetlərinin yığışdırılması və təmizlənməsi, tərkibində yuxarıda sadalanan zəhərli maddələr olan lak örtüklərinin dəzgahlarda cilalanması və pardaxlanması işlərində məşğul olan naxışçı;
 quru üsulla abroziv dairələrlə işlərdə məşğul olan mişaritiləyən;
 oduncağın buğlayıcı-bişiricisi;
 mişarlanmış materialların, obapolun, ağac kəpəyinin əl ilə yığılması, fanerlərin düzülməsi ilə məşğul olan mişarlanmış materialların, ağac məmulatlarının və detalların düzücüsü;
 “ŞLPS” tipli dəzgahlarda sintetik yapışqanlarla yapışdırılmış detalların cilalanması ilə məşğul olan ağac üzrə cilalayıcı.

Taxta-şalban hazırlanması və ağac emalı:

çərçivəçi;
 untutan qurğunun və yaxud naxışvuran aparatın xidməti ilə ağac kəpəyinin torbalara doldurulması, qablaşdırılması, torbaların çəkilməsi, daşınması, yığılması və ələmə aparatlarında ağac ununun ələnməsi prosesinin idarə edilməsi ilə məşğul olan separatorçu;
 sintetik yapışqanların tətbiqi işlərində məşğul olan blokların, tədarüklərin və tikinti konstruksiyalarının birləşdiricisi (yapışdırıcısı);
 taxta-şalban istehsalında məşğul olan kəsmə dəzgahında işləyən fəhlə;
 əl ilə verilmə, dairəvi mişarlama dəzgahlarında, ağac yonqarı plitələrinin istiqamətli vəziyyətdə kəsilməsi işində məşğul olan dəzgahçı-mişarlayıcı;
 şalbanbaşı ilə döşəyən fəhlə.

Ağac lövhələrinin istehsalı:

sintetik yapışqanların tətbiqi işlərində məşğul olan qarışdırıcı cihazın maşinist-operatoru;
 sintetik qatranların, hopdurulmuş yonqarların qızdırılma prosesini aparan yüksək tezlikli cihazın operatoru;
 müxtəlif tipli preslərdə ağaclıq və ağacyonqarlı plitələrin istiqamətli preslənməsi prosesinin aparılması ilə məşğul olan ağac lövhələrinin operator-presləyicisi;
 termo-emalçı.

Faner istehsalı:

bakelit plyonkası istehsalının aparatçısı;
 sintetik yapışqan qatranlarının istehsalı üzrə aparatçı;
 hidravlik presin ventelçisi;
 qat-qat kəsən fəhlə;
 sintetik yapışqanların tətbiqi ilə məşğul olan faner və spon düzəldicisi;
 hopdurucu maşınlarda, vannalarda və aparatlarda məşğul olan spon hopdurucusu;
 sintetik yapışqanların tətbiqi işi ilə məşğul olan yığıcı;
 faner boruların yığıcısı;
 sintetik yapışqanların tətbiqi işində məşğul olan faner boruların yapışdırıcısı;
 sintetik yapışdırıcıların tətbiqi ilə lövhələrin yapışdırılması ilə məşğul olan lövhələrin yapışdırıcısı;
 sintetik yapışqanların tətbiqi işində məşğul olan quruducu;
 yandırıcı qazlarla qızdırılan quruducularda fanerin və sponun qurulmasında məşğul olan quruducu.

Mebel istehsalı:

moçevin-melamin plyonkanın hazırlanması üzrə aparatçı;

bəzəmə materiallarının doldurucu-paylayıcısı;
 sintetik yapışqanların tətbiqi işində məşğul olan yonulmuş və qat-qat kəsilmiş sponun yığıcısı;
 sintetik yapışqanların tətbiqi ilə hidravlik preslərdə detalların fanerləndirilməsi ilə məşğul olan fanerçi.

XXII. QAMIŞ TƏDARÜKÜ VƏ ONDAN MƏMULATLAR İSTEHSALI:

hər yerdə gedən nəqliyyatın sürücüsü;
 bağlayıcı-qablaşdırıcı;
 hər yerdə gedən nəqliyyatda yükləyici;
 qamışın presə doldurucusu;
 toplayıcı;
 qamışyığan maşının maşinisti;
 tayavuranın maşinisti;
 kombayn maşinisti;
 lövhələrin kəsicisi, traktorçu-maşinist.

XXIII. TOXUCULUQ SƏNAYESİ

Pambığın, kətanın və digər lifli bitkilərin ilkin emalı:

tresta hazırlanmasının aparatçısı;
 cin maşinisti (cinçi);
 tayaların asılmasında və diyirləndirməsində məşğul olan tayları qəbul edən nəzarətçi;
 linterçi;
 xırmançı;
 avtomatlaşmış istehsal prosesinin operatoru;
 liflərin ayırıcısı;
 çiyitli pambığın daşıyıcısı;
 lifli xammalın daşıyıcısı;
 presləyici;
 trestanın hazırlayıcısı;
 pambıq toxumunun dərmanlayıcısı;
 tullantıların yığıcısı;
 liflərin qatranlayıcısı;
 toxumçu;
 toxalayıcı;
 sirkələyici;
 toxumların torbalara doldurulması ilə məşğul olan pambıq toxumlarının sirkələyicisi-qablaşdırıcısı;
 lifli tullantıların qablaşdırıcısı;
 xammalı qablaşdırıcı;
 istehsal tullantılarının təmizləyicisi;
 çiyidli pambığın təmizləyicisi.

Toxuculuq istehsalatının ümumi peşələri:

parçanın termik emalı aparatçısı;
 xalçaların əl ilə verilməsi zamanı onlara saçaqların tikilməsi ilə məşğul olan sacaqlayıcı;
 appretin bişiricisi;
 xovlayıcı;
 kətanın çevirilməsi ilə məşğul olan məmulatları tərsinə çevirən fəhlə;
 maşınların altından tullantıların çıxardılması ilə məşğul olan daraqdan tullantı çıxaran;
 daraq ağzının çıxardıcısı;
 daraqların birləşdirilməsi ilə məşğul olan daraqçı;
 parçanı buğa verən usta;
 kimyəvi məhlulların tədarükçüsü;
 iynə-platinli məmulatların töküçüsü;
 parafinin qəliblərə töküçüsü;
 arqaçın buxarlayıcısı;
 kalandrçı;
 ipliyn, parçanın, pambığın, sintetik liflərin, avrov əsaslıların rəngləyicisi;
 rəngləyici-hopdurucu;
 parçanın merserləşdiricisi;
 ipliyn merserləşdiricisi;
 istehsalat yerlərinin süpürgəçisi;
 yumşaldıcı-lifdidən maşının operatoru;
 ütücü;
 darəmə maşınlarının operatoru;
 sıxıcı;
 parçanın ağardıcısı;
 ipliyn ağardıcısı;
 ipliyn qaynadıcısı;
 parçanın qaynadıcısı;
 parçanın parafinləşdiricisi;
 yuyucu;
 liflərin presləyicisi;
 hazır məhsulun presləyicisi;
 moletlərin presləyicisi;
 tullantıların və töküntülərin presləyicisi;
 tullantıların presləyicisi;
 tullantıların işləyib yaxşılaşdırıcısı;
 töküntülərin işləyib yaxşılaşdırıcısı;
 çapçı (çap maşınında işləyən fəhlə);
 şvillərdə yaş iplik kəməflərinin bölünməsi ilə məşğul olan iplik düzücüsü;
 işdə əl ilə parçanın düzəldicisi;
 xalçaların əl ilə döşəmənin elektrik bıçağı ilə kəsilməsində məşğul olan kəsici;

lif kəsicisi;
 qurğuşunlu lehimlərlə işlərdə məşğul olan berdlərin təmirçisi;
 liflərin qarışdırıcısı;
 boyaların tərtibçisi;
 parçanı qırzan;
 pərdə-tül və krujeva məşinlərində makaraların dəyişdirilməsi ilə məşğul olan qoyucu-dəyişdirici;
 quruducu, quruducu-hazırlayıcı;
 valların aşındırıcısı;
 yaş malın çənlərə, aparatlara və vannalara yığılmasında məşğul olan əl ilə yığıcı;
 çexolçu;
 ventilyasiya qurğularının təmizləyicisi;
 avadanlığın təmizləyicisi;
 darayıcı aparatların təmizləyici-itiləyicisi;
 şlixtqaynadan;
 şlixtləyici.

Baramaaçma istehsalatı:

barama pörtlədici;
 baramasarıyan;
 gişyuyan;
 odonkaların doldurucusu;
 barama tullantılarının bişiricisi;
 həlledicilərin təbiiqi ilə işlərdə məşğul olan kələflərin toxuyucusu;
 barama tullantılarının təkmilləşdiricisi.

Pambiq parça istehsalı:

lentlərin qaynadıcısı;
 kaustifikatorçu;
 pambiq quruducusu;
 yorğanların qaynadıcı-ağardıcısı;
 barabanların darayıcısı;
 ipliyn hopdurucusu;
 liflərin qarışdırıcısı.

Kətan istehsalı:

əl ilə torbaların çeviricisi;
 yaş tullantıların yığıcı-aparıcısı;
 qaynadıcı-ağardıcı;
 liflərin düzəldicisi.

Yun istehsalı:

dəmləyici;
 yaylıqların pörtlədici;
 ipliyn pörtlədici;
 iplik əsaslarının doldurucusu;
 karbonlaşdırıcı;
 yunyayan;
 darama aparatlarının operatoru;
 ağardıcı;
 yun presləyicisi;
 parça presləyicisi;
 liflərin əl ilə qarışdırılması ilə məşğul olan lifqarışdırıcı;
 yuyulmamış yunun çeşidləyicisi;
 qırıcı;
 mahudbasan;
 flotatorçu;
 ipliyn emulsiyaçısı.

İpək istehsalı:

tullantıların pörtlədilməsi üçün kimyəvi məhlulların bişiricisi;
 parçanın qızdırıcısı;
 burulmuş ipəyin qızdırıcısı;
 lığa qırıcısı;
 dairəvi darama məşinlərinin operatoru;
 darama aparatlarının operatoru;
 bişirici;
 xammalın yuyucusu;
 xammalın hazırlayıcısı;
 lıqalı parçanın kəsicisi;
 barama oyucusu.

Kəndir-cüt istehsalı:

qatran tökücsü;
 kanatçı;
 liflərin qablaşdırıcısı;
 yumşaldıcı;
 cüt kiplərinin bölücüsü;
 kətantəmizləyən;
 kanatların yığıcısı;
 kanatların eşicisi;
 ipliyn qatranlayıcısı.

Pambıq istehsalı:

tiftiyin və tullantıların çıxardıcısı;
 pambığın boşaldıcı-brakçası;
 pambığın ağardıcısı;
 pambığın qaynadıcısı;
 barabanların darayıcısı;
 pambığın hopdurucusu;
 pambığın yuyucu-sıxıcısı;
 elektrik bıçağı ilə işləyən avtoaraqatların kəsicisi;
 pambığı sterilizə edən;
 vatlinin quruducusu;
 pambığın quruducusu;
 darayıcı-təkrarlayıcı.

Qeyri-toxunma materiallarının istehsalı:

yapışdırıcı aqreqatın maşinisti;
 yapışqanlayıcı;
 qırxıcı;
 termoyerləşdirici.

Tor toxunması:

torların qızdırıcısı;
 torların və dellərin dartıcısı.

Yun-keçə istehsalı:

baş örtüklərinin appreturaçısı;
 keçəbasan;
 velürçü;
 parçanı buğa verən;
 qaynadıcı;
 turşuçu;
 baş örtüklərinin müəssisi;
 yunyuyan;
 dəriyuyan;
 yerləşdirici (yerinə qoyan);
 kənardüzəldən;
 yun ayaqqabının müəssisi;
 kürk parçasının qaynadıcısı;
 fətr baş örtüklərinin naxışlayıcısı;
 keçə məmulatlarının presləyicisi;
 dərilərin presləyicisi;

dərilərin dərmanlayıcısı;
 qəlibləyici;
 keçəleyici;
 yunun çeşidləyicisi;
 dərilərin çeşidləyicisi;
 keçənin qırxıcısı;
 tiftiyin qırxıcısı;
 dərilərin təmizlənməsində məşğul olan məmulatların təmizləyicisi.

Trikotaj istehsalatı:

keçəbasan;
 turşuçu;
 ağardıcı;
 qaynadıcı;
 xovun hopdurucusu;
 poliuretanın kəsicisi;
 xovqırxan;
 parçaqırxan;
 parçanın, ipliğin qazanlara əl ilə yerləşdirilməsi ilə məşğul olan məmulatların yerləşdiricisi;
 süni xəzin təmizləyicisi;
 parçanın cilalayıcısı;
 xovun elektrik üsulu ilə pardaxlayıcısı.

Toxuma xırdavat istehsalı:

qızdırıcı;
 iplik ilə metal makaraların qızdırılması və preslənməsində məşğul olan qızdırıcı presləyici;
 qardina, krujeva və tül maşınları üçün məkiklərə makaraların salınması və çıxardılmasında məşğul olan məkiklərin salıcısı;
 “Pantoqraf” naxıştikən maşınının maşinisti;
 qardina maşınının maşinisti;
 krujeva və tül maşınlarının maşinisti;
 plunjer maşınının maşinisti;
 quruducu-şiril-sabitləşdirici aqreqatın maşinisti;
 asetonun təbiiqi ilə avtomatlarda məşğul olan ucluqların qaytana taxıcısı;
 ağardıcı;
 izolyasiya lentinin kəsilməsi və maşında yapışdırılması ilə məşğul olan məmulatların kəsicisi.

Təkrar xammalın emalı:

təkrar xammalın çırpıb təmizləyicisi;

cır-cındırın yuyucusu;
kürk parçasının qaynadıcısı;
təkrar xammalın hazırlayıcısı;
təkrar xammalın presləyicisi;
inşaat keçələrinin keçələşdiricisi;
təkrar xammalın çeşidləyicisi;
makulaturanın çeşidləyicisi;
təkrar xammalın yenidən emalı ilə məşğul olan emulsiyaçı.

Remiz-berd istehsalı:

berdlərin dairəvi mişarla kəsilməsi və turşu tətbiqi ilə qurğuşunla lehimlənməsində məşğul olan berdlərin hazırlayıcısı;
remizlərin laklanması ilə məşğul olan remiz hazırlayıcısı;
berdlərin qatranlayıcısı.

XXIV. YÜNGÜL SƏNAYE

Yüngül sənaye istehsalatlarının ümumi peşələri:

yağsızlaşdırma aparatçısı;
kəsicisi;
işdə üzvi həlledici əsaslı yapışqanlarla məşğul olan yapışdırıcı;
əl ilə bıçaqla və açıq kəsicisi qurğulu maşında kəsməklə məşğul olan kəsicisi;
nitrobayerların və nitrolakların tətbiqi ilə pulverizasiya ilə rəngləmədə məşğul olan rəngləyici (appreturçu);
sıxıcı;
gönlərin və qoyun dərilərinin əl ilə çərçivələrə çəkib uzadıcısı;
appreturların, emulsiyaların və lakların tərtibçisi;
kimyəvi məhlulların tərtibçisi;
dəri-xəz xammalının və yarımfabrikatların yonucusu;
kameralı quruducularda məşğul olan quruducu;
sumbat dairələrində məşğul olan cadarlaşdırıcı.

Dəri və dəri xammalı istehsalı:

aşlama aparatçısı;
külləmə aparatçısı;
külsüzləşdirmə, yumşaltma aparatçısı;
aşılama ekstraktlarının hazırlanması aparatçısı;
nitrobayerların, üzvi həlledicilərin və polimerlərin tətbiqi ilə dərinin appretura ilə pulverizasiya vasitəsi ilə örtülməsində məşğul olan appreturçu;
dəri-xəz xammalının və aşılama üçün hazırlanmış dərilərin döşəyicisi;
yağ hopdurucusu;
gönün və texniki dərinin qızdırıcısı;

dəri-xəz xammalının konservləşdiricisi;
laklayıcı;
lak bişiricisi;
lətçi;
cod tükün, yunun və lətin yuyucusu;
dərinin yumşaldıcısı;
dərilərə tük aparıcı xəlitənin yaxıcısı;
xammal sallaxı;
sentrifuqalarda və preslərdə dərilərin sıxıcısı;
dəri yayıcısı;
dəri gərməçisi;
dərilərin mişarlayıcı-cütləşdiricisi;
yunun və cod tükün təmizləyicisi;
çeşidləyici;
dərinin maşınlarda təmizlənməsində məşğul olan dəri təmizləyicisi;
aşılamaq üçün hazırlanmış dərinin üz tərəfinin təmizləyicisi.

Dəri ayaqqabı istehsalı:

üzvi həlledicilərin tətbiqi ilə ayaqqabının dalının və burnunun quraşdırılması ilə məşğul olan furnituranın, məmulatların və detalların yerləşdiricisi;
uzunboğaz çəkmənin boğazlarının əl ilə tərsinə çevrilməsi ilə məşğul olan tərs üzə çevirən fəhlə;
yuftlu ayaqqabıda məşğul olan ayaqqabı tarımçısı;
ayaqqabı töküçüsü;
ayaqqabı detallarının üzvi həlledicilərlə, əsaslı yapışqanlarla yaxılması və ayaqqabının pəncəsinin isti bişmiş qatranla yaxılması ilə məşğul olan detalların və məmulatların yaxıcısı;
“Anklepf” maşınında məşğul olan ayaqqabı qəlibçisi;
rantın tikilməsi əməliyyatında məşğul olan ayaqqabı altı detallarının birləşdiricisi;
ayaqqabı detallarının yuyucusu;
altlıqların oymaçısı;
ayaqqabıların qəliblərdən əl ilə çıxardıcısı;
üzvi həlledicilərin tətbiqi ilə məşğul olan tonverici;
qəlibçi;
ayaqqabı frezirçisi.

Xəz və dəri-kürk istehsalatları:

su-kimyəvi emalın aparatçısı;
aşılama aparatçısı;
xəz dəriləri döyüb yumşaldan fəhlə;
yolucu;
xəzin ütüləyicisi;

xəzütüləyən;
təkrarlayıcı;
xəz xammalının konservləşdiricisi;
boyaqçı-rəngçəkən;
xəzin və kürkün dərisinin rəngləyicisi;
lətçi (bölücü);
lətin və tükün yuyucusu;
xəz dərilərin yaxıcısı;
xammalın və yarımfabrikatların yuyucusu;
dərilərin bölücüsü;
dərilərin mişarlayıcısı;
xəz dərilərin darayıcısı;
qara anilinlə boyanmış dərilərin çeşidlənməsi ilə məşğul olan çeşidləyici;
xəz dərilərin və məmulatların təmizləyicisi.

Dəri-xırdavat istehsalı:

nitroboyaların tətbiqi ilə pulverizasiya rənglənməsində məşğul olan məmulatların naxışlayıcısı;
bucaq tikən maşında sərt konstruksiyalı məmulatların tikilməsində məşğul olan dəri-xırdavat məmulatlarının tikişçisi;
biçici;
qəlibçi.

Sərrac-yəhər istehsalı:

yəhər qaltağının şaybalarının korund dairələrlə soyulması və onların əl ilə mişarlanıb düzəlməsi ilə məşğul olan yəhər qaltağının hamarlayıcısı;
yəhərin qəlibə çəkilməsi ilə məşğul olan tarımçı;
dartıcı;
yəhər qaltağının şəbəkə (lekal) üzrə düzəlməsi ilə məşğul olan yəhər qaltağının geydiricisi;
kəmərlərin tikicisi;
dərinin ovuşdurub yumşaldıcısı;
biçici;
məmulatların əl ilə qəliblərdən çıxardıcısı;
qəlibçi.

Dəridən texniki məmulatların istehsalı:

dəri zolaqlarının dartıcısı;
məmulatların kəsicisi;
rifelçi;
əyirici qollarının çıxardıcısı.

Qıl-şotka istehsalı:

tükün və qılın qaynadıcısı;
dönmənin ülgüc ilə götürülməsi ilə məşğul olan qılın və tükün qarışdırıcısı;
qılın və tükün yuyucusu;
ülgücün köməyi ilə büzmələmədə məşğul olan şotkaların və fırçaların kəpəcisi;
ağardıcı;
tükün kəpəcisi;
tükün çıxardıcısı.

Aşılama-ekstrakt istehsalatı:

aşılama-ekstrakt istehsalında əsas texnoloji əməliyyatlarda məşğul olan bütün ixtisaslardan aparatçılar;
kimyəvi xammalın aparatlara doldurucusu;
antrasenin, naftalinin və fenolların əridicisi;
maye ekstraktın töküçüsü;
sulfitleşdirici;
buxarlandırıcı aparatların tənzimləyicisi;
şirə çənlərinin təmizləyicisi.

Tikiş istehsalatı:

çəkisi 4 kq-dan artıq olan ütü ilə işlərdə məşğul olan hamarlayıcı, ütüləyici;
toksik maddələrlə işləyən yapışdırıcı;
süni xəzdən, şüşə pambıqdan, şüşə liflərdən, asbest toxumadan məmulatların hazırlanmasında məşğul olan bütün peşələrdən fəhlələr;
açıq kəsən qurğulu lent maşınlarında məşğul olan biçici, kəsici.

Paraşüt istehsalı:

benzin və asetonla, uayt-spirtlə işlərdə məşğul olan yuyucu;
paraşütlərin yığıcısı.

Süni dəri istehsalı:

piqmenti parçalama aparatçısı;
kondensasiya aparatçısı;
rulonların əl ilə çıxardılmasında süni dərinin, zəmpənin və tekstovintin yuyulması ilə məşğul olan yuyucu-aparatçı;
rekuperasiya aparatçısı;
lak əsaslarının sintezi aparatçısı;
qarışdırma aparatçısı;
yaymaçı;

rezin qarışıqlarının yaymaçısı;
 cır-cındır qaynadan, tədarükün və məmulatların kəsicisi;
 quntlayıcı;
 kalandrovçu;
 texnoloji prosesin nəzarətçisi;
 rəngsaz-vulkanizatorçu;
 rəng silən;
 süni dəri hazırlama aqreqatının maşinisti;
 rezin qarışdırıcısının maşinisti;
 kalandr maşinisti;
 elektrik bıçaqlarında, qırağı kəsik və açıq kəsici qurğulu kəsmə maşınların-
 da məşğul olan materialların kəsicisi;
 torçu;
 şəkil basmaçısı.

XXV. YEYİNTİ SƏNAYESİ

Yeyinti məhsulları istehsalının ümumi peşələri:

qaynatma ilə duz istehsalında, şərab turşusu xammalının və tartarat turşusu-
 nun hazırlanmasında məşğul olan buxarlandırma aparatçısı;
 sintetik yuyucu vasitələrin istehsalında məşğul olan dozalaşdırma aparatçısı;
 pektin istehsalında məşğul olan pıxtalaşdırma aparatçısı;
 şərab turşusu və tartarat turşusu istehsalında məşğul olan kristallaşdırma
 aparatçısı;
 tartarat turşusu istehsalında məşğul olan neytrallaşdırma aparatçısı;
 tartarat turşusu istehsalında məşğul olan qaztəmizləmə aparatçısı;
 karbon anhidridi alma aparatçısı;
 bitki yağları, spirt istehsalında məşğul olan distillə aparatçısı;
 piy və yağların saflaşdırılması aparatçısı;
 sintetik yuyucu vasitələrin istehsalında məşğul olan xammalın hazırlanması
 və yarımfabrikatların və məhsulların buraxılması aparatçısı;
 şərab turşusu xammalı və tartarat turşusu istehsalında məşğul olan ayırma
 aparatçısı;
 sintetik yuyucu vasitələrin istehsalında məşğul olan qarışdırma aparatçısı;
 sintetik yuyucu vasitələrin, quru oksidləşdirilmiş nişastanın və quru qarğıda-
 lı yemlərinin və yağının istehsalında məşğul olan sulfidləşdirmə aparatçısı;
 şərab turşusu xammalı və tartarat turşusu sintetik yuyucu vasitələrinin isteh-
 salında məşğul olan qurutma aparatçısı;
 miscellanın süzülməsində, bitki yağları, şərab turşusu xammalı və tartarat
 turşusu istehsalında məşğul olan süzmə aparatçısı;
 çəlləkçi-qablaşdırıcı;
 əl ilə yükləmə-boşaltma işlərində məşğul olan xammalın və yarımfabrikat-
 ların yaymaçısı, bişiricisi;
 yumşaq taranın damğavuranı;

avtomatdozator olmayanda turşularla, cövhərlərlə, nişasta südü ölçüləri ilə
 işlərdə, şəkli dəyişmiş nişasta, ferment və delikates sousların istehsalında və əd-
 viyyatların hazırlanmasında məşğul olan dozalaşdırıcı;
 xırdalayıcı;
 buz tədarükçüsü;
 sintetik yuyucu vasitələri, marqarin və mayonez, parfümeriya, tartarat turşu-
 su, furfol istehsalatlarında, eləcə də hisxana kameralarının, qızartma sobalarının
 yüklənməsi və boşaldılmasında məşğul olan yükləyici-boşaldıcı;
 dəniz heyvanı dərisinin duzlayıcısı;
 əl ilə unun və qəndin, pambıq toxumlarının tökülməsi ilə məşğul olan tökü-
 cü;
 xörək duzu istehsalında məşğul olan bançı;
 süd şəkəri istehsalında məşğul olan kristallaşdırıcı;
 pivənin qablara tökülməsində məşğul olan nəzarətçi;
 qaynadılmış duz istehsalında məşğul olan nasos qurğularının maşinisti;
 parfümeriya istehsalında, sirkə istehsalında məşğul olan süzmə-qablaşdırma
 maşınlarının maşinisti;
 silgi maşınlarının maşinisti;
 dəniz heyvanı dərisinin lətinin təmizləyicisi;
 şərab turşusu xammalının və tartarat turşusunun istehsalında məşğul olan də-
 yirmançı;
 konservlər üçün xammalın yuyulmasında, cəmdək və quş icalatının yuyul-
 masında, duzlu balığın yuyulmasında məşğul olan ərzaq xammalının yuyucusu;
 çiy qarğıdalı nişastası istehsalında məşğul olan maşın və avadanlıqların saz-
 layıcısı;
 xırda daşların doğrayıcısı;
 mexanikləşdirilmiş və mexanikləşdirilməmiş qızartma sobalarına və aparat-
 larına qulluqla, yarımfabrikatların, ərzaqın, dənin, yarmanın, paxlalıların, qəh-
 vənin emalında, balıq və balıq məhsullarının qızardılmasında məşğul olan qı-
 zardıcı;
 çəllək emalı ilə məşğul olan tüstüverən;
 taranı parafinləyən;
 zirzəmilərdə işləməklə pivə istehsalında, parfümeriya istehsalında, likör-
 arağ istehsalında mayenin qəbulu ilə sintetik yuyucu vasitələrin istehsalında
 məşğul olan qəbuledici-təhvilverici;
 dekstrin istehsalında, quru südün ələnməsində məşğul olan ələyici;
 şəkər pudrası, kakao, ammonium tozu ilə işdə, pektin istehsalında, göbələk
 tellərinin üyüdülməsində, balıq ununun üyüdülməsində məşğul olan üyüdücü;
 maya istehsalında məşğul olan bütün peşələrdən fəhlələr;
 döndöyən;
 mexaniki ötürücü olmadıqda balıq unu və piyinin təmizlənməsində, unüyüt-
 mə-yarma və qarışıq yem istehsalında məşğul olan separatorçular;
 süd istehsalında mehtərələrin boşaldılmasında, pivənin cənlərə doldurulma-
 sında, marqarin, mayonez və sirkə istehsalında məşğul olan doldurub-boşaldıcı;
 şokolad kütləsinin əl ilə yüklənilib-boşaldılmasında məşğul olan qarışdırıcı;

qoruyucu təbəqələrin, tara təmiri müəssisələrində torbaların seçilməsi ilə məşğul olan çeşidləyici-seçici;

quruducu kameralara xidmətlə xəndək quruducularında fosforların, mayanın, paxlalıların, meyvələrin qurudulması ilə, Benno-Şilda aparatlarında və dördlenti quruducu Karusel aparatlarında və yarımfabrikat-konsentrat quruducularında yarımfabrikatların-konsentratların, dənin və yarmanın qurudulması ilə odlu quruducularda yetişmiş meyvələrin və giləmeyvələrin qurudulması və bəliğin, aqarın, aqar studenin, krimsin, trepanqın, qalaturianın, midiyanın və qrebeşokun, soba və quruducu cihazlarda dəniz kələminin qurudulması ilə, qaynadılmış duzun qurudulması ilə məşğul olan quruducu;

xəmiryoğuran;

parfümeriya mayələrinin qablara tökülməsi, səpələnən kosmetikanın əl ilə qablaşdırılması, yuyucu vasitələr istehsalında məşğul olan qablaşdırıcı;

parfümeriya mayələrinin süzülməsində, arasıkəsilməz istehsalatda, piy və cecənin süzülüb saxlanması məşğul olan süzücü;

marqarin və mayonez istehsalında balıq sənayesinin sahilboyu emalı müəssisələrində piyin soyudulması ilə məşğul olan soyuducu;

şəkər tozu, təmizlənmiş şəkər, tartarat turşusu, qaynadılmış duz, tük-pərqu xammalı istehsalında məşğul olan sentrifuqaçı.

*Şərab, spirt və likör-araq məmulatlarının, pivə
və alkoqolsuz içkilərin istehsalı:*

pektin istehsalında məşğul olan spirtin distilləsi və saflaşdırılması aparatçısı;

çölləkqatranlayan aqreqatın maşinisti;

maya doğrayan aqreqatın maşinisti;

şirə və şirin içki (suslo) emalçısı;

texnoloji tutumların və taraların texnoloji emalçısı;

şərab, spirt, likör, araq məhsulları və pivə istehsalında bilavasitə məşğul olan fəhlələr;

şərabçılıq tullantılarının emalçısı;

süzgəclərin kənarlarının nizamlayıcısı;

maya hazırlayan.

Çörəkbişirmə istehsalatı:

səpmə maşinisti;

sürmə maşınlarının maşinisti;

bilavasitə sobaların yanında məşğul olan çörəkbişirən;

metal qəliblərin və təbəqələrin polimerzatorçusu;

tutumu 300 l-dən artıq sürülən xəmir tabağı olan, dövrü fəaliyyət göstərən xəmiryoğuran maşına xidmətlə məşğul olan xəmiri içəri daxil edən.

Makaron istehsalı:

uzun boruvari makaron yarımfabrikatlarının kəsicisi.

Qənnadı istehsalatı:

çay pektininin emalı üzrə aparatçı;

kütlənin əl ilə yüklənməsi və boşaldılması işlərində məşğul olan karamelin və drajenin cilalayıcısı;

kütlənin əl ilə ayrılmasında məşğul olan karamelçi;

pektinin pıxtalaşdırıcısı;

əl ilə yoğurmaqla məşğul olan halva yoğurucusu;

“xolodok” həblərinin formalaşdırılması ilə məşğul olan qəlibçi;

pektinin ayırıcısı.

Nişasta-patka istehsalı:

dekstrin (nişasta yapışqanı) alma aparatçısı;

nişastanı hissələrə ayıran aparatçı;

nişastanı təmizləyən aparatçı;

çökdürmə aparatçısı;

sulfat turşusu hazırlayan;

nişastanı turşulaşdıran;

qarğıdalı dəninin cövhərini çıxaran.

Qənd istehsalı:

kəllə qəndləri çıxarıb-doğrayan;

kəllə qəndlərin ağardıcısı;

parça qəndin hazırlayıcısı.

*Qurudulmuş meyvə və tərəvəzin yeyinti konsentratlarının,
qəhvə məhsullarının və ədviyyatların istehsalı:*

sirkə emalı aparatçısı;

dənləri partladan;

sirkə mayaçısı;

həll olunan qəhvə xəttində qurutma operatoru;

ədviyyatların hazırlanmasında məşğul olan fəhlələr;

konsentratlar üçün qatışıq tərtibçisi;

qızcırdıcı;

qələvi buxar aqreqatının operatoru.

Tütün-maxorka və fermentasiya istehsalatı:

tütün-maxorka və fermentasiya istehsalatlarında məşğul olan bütün peşələrdən fəhlələr.

Efir yağı istehsalı:

efir yağlı xammalın fermentasiyası aparatçısı.

Çay istehsalı:

çaybükmə maşınlarının maşinisti;
pres-qəliblərin doldurucusu;
pres-qəliblərin hazırlayıcısı;
buğaverən;
çayqurudan;
fermentləşdirici.

Parfümeriya-kosmetika istehsalatı:

civə presepitatlı krem istehsalında məşğul olan kosmetika kütləsinin bişiricisi;
parfümeriya kompozisiyalarının və mayələrinin hazırlayıcısı;
dönəvər kosmetikanın hazırlanmasında məşğul olan kosmetik vasitələrin hazırlayıcısı.

Yağ-piy istehsalı:

etanolamin qurğusunun aparatçısı;
aparatçı-ekstraktçəkən;
furfurol hazırlanması aparatçısı;
piyləri hissələrə ayıran aparatçı;
hidrogençi;
hidrotatorçu;
hidrogenizatorçu;
kürəçi;
yuyucu vasitələr üçün əsas hazırlayan;
katalizatorçu;
lanolinçi;
sabunbişirən;
rənghazırlayan;
salomas bişirən;
regeneratorçu;
yuyucu vasitələr qatışıqının tərtibçisi.

Xörək duzunun çıxarılması və istehsalı:

yaymaçı;
duzu buğa verən;
duzqıran;
duz istehsalında zənginləşdirmə qurğusunun maşinisti;
duz kombaynının maşinisti;
duzyığan kombaynının maşinisti;
göldə duzçıxarma aqreqatlarının maşinisti;
mexaniki vördənə maşinisti;
hovuzlarda duz yükləyicisi;
hovuzları hazırlayan;
göldə yol gözetçisi;
yeraltı işlərdə məşğul olan bütün peşələrdən fəhlələr;
duzlu suyu kimyəvi təmizləyən reaktorçu;
duz kürəkləyicisi;
skipçi;
duz kombaynında boruçu.

Unüytmə-elevator, yarma və qarışıq yem istehsalatları:

yayıcı;
məhsulu əzən;
xırdalayıcı;
dozatorçu;
tökücü;
taxılqurudan;
toxumların kalibrçisi;
yarma sovrucusu;
yarma çeşidləyicisi;
maqnitçi;
pnevmatik yükləyici-boşaldıcının maşinisti;
samanpresləyən və tayavuran maşının maşinisti;
melasirovçu;
döyürmançı;
taxılıyuyan;
mexaniki kürəyin motorçusu;
taxılıtemizləyən;
taxıldöyən;
saman presləyicisi;
zənginləşdirmə qatışıqlarının hazırlayıcısı;
taxılı buğa verən;
qarğıdalı toxumunu dərmanlayan;
ələyici;
silos hazırlayıcısı;
yumşaq taranın qablaşdırıcısı.

Ət və süd sənayesi

Ət məhsullarının istehsalı:

vakuum - hidravlik və pnevmatik qurğuların aparatçısı;
 hidroliz və buxar qurğularının aparatçısı;
 yem hazırlamaq üzrə aparatçı;
 yeyinti piylərinin istehsalı aparatçısı;
 texniki xammalın emalı üzrə aparatçı;
 sümük ununun istehsalı üzrə aparatçı;
 əlavə məhsulların termik emalı aparatçısı;
 texniki yun xammalının kimyəvi emalı üzrə aparatçı;
 kalipsolin istehsalı üzrə aparatçı;
 qəssab;
 blanşirçi-qovurmaçı;
 kolbasa məmulatlarının bişiricisi;
 bulyon kubikləri üçün ətbəşirən;
 damarçı;
 baytar sanitarı;
 kolbasa məmulatlarının qızardıcısı;
 ət və ət məhsullarının duzlayıcısı;
 bulyon kubikləri üçün kütlənin hazırlayıcısı;
 təbii kolbasa örtüyünün hazırlayıcısı;
 düzümlərin hazırlayıcısı;
 kolbasa məmulatlarının hissələyicisi;
 yemləyici;
 xammalın əl ilə yüklənib-boşaldılmasında məşğul olan kutterovçu;
 iribuynuzlu mal-qara cəmdəklərinin iri hissələrindən və başdan ətin sümük-
 dən ayrılması ilə məşğul olan ət ayırıcısı;
 kolbasa məmulatlarının bişiricisi;
 vetsanbrak emaledicisi;
 kolbasaların qoruyucu örtüklərlə hazır şəkllə salıcısı;
 əlavə məhsulların oda vericisi;
 piyəridən;
 mal-qara qəbuledicisi;
 xam piy və sümüyün yuyucusu;
 albumin istehsalında məşğul olan fəhlələr;
 yapışqan və jelatin istehsalında məşğul olan fəhlələr;
 sürtkü yağları istehsalında məşğul olan fəhlələr;
 sanitariya sallaqxanalarında məşğul olan fəhlələr;
 texniki fabrikatların istehsalında məşğul olan fəhlələr;
 gönkonservləşdirmə istehsalında məşğul olan fəhlələr;
 əlavə məhsulların çeşidləyicisi;

sümüklerin mişarlayıcısı;
 xammalın əl ilə yüklənməsində məşğul olan ət məhsullarının doğrayıcısı;
 xam piyin çeşidləyicisi;
 farş qarışdırıcısı;
 tullantıların, qanın, bağırsaqların və onların tullantılarının çıxarılması ilə
 məşğul olan köməkçi fəhlələr.

Quş emalı:

soyuducu karusel vannanın aparatçısı;
 yumurta kütləsi üçün quruducu qurğunun aparatçısı;
 dovşan sallaqı;
 quş cəmdəyinin mumlayıcısı;
 tüklerin dozalaşdırılması ilə məşğul olan dozalaşdırıcı;
 tükəyan maşının maşinisti;
 tük-lələk ayıran maşının maşinisti;
 tük emalı maşının maşinisti (universal);
 əməliyyatları əl ilə yerinə yetirməklə məşğul olan melanjçi;
 yastıq üzlərini tük-lələklə dolduran;
 quş cəmdəklərinin ütücüsü;
 diri quş və dovşanları təhvillərən qəbuledici-çeşidləyici;
 tük-lələk xammalını təvil verənlərdən qəbuledici;
 diri quş və dovşanları konveyerə qəbul edən;
 yem hazırlayan;
 mum kütləsinin hazırlayıcısı;
 quşkəsən;
 tük-lələk qatışığının hazırlayıcısı;
 tük qarışığının tərtibi ilə məşğul olan qatışdırıcı;
 tük-lələk xammalının quruducusu;
 dovşan dərilərinin quruducusu;
 tükəyan;
 qəfəsləri təmizləyən;
 tük məmulatlarının təmizləyicisi.

Yağ, pendir və süd istehsalı:

quru süd istehsalı aparatçısı;
 südün və digər süd xammalının qatılaşdırılması üzrə aparatçı;
 süd şəkəri istehsalı aparatçısı;
 tunel konveyer yarımavtomat sobalara xidmətlə məşğul olan vafliçi;
 şirəbişirən;
 əl ilə defrostasiya ilə məşğul olan süd məhsullarının defrostatçısı;
 dondurma bərkidicisi;
 qursaq tozunun və yeyinti pepsinin hazırlayıcısı;
 əl işlərində məşğul olan dondurma hazırlayıcısı;

pendirin yuyulması və təmizlənməsi ilə məşğul olan yumşaq pendir hazırlayan;

kolbasa pendirinin hissə vericisi;

açıq tiyanlarda yağın əridilməsində məşğul olan yağ əridicisi;

pendiri silib-yuyan;

pendiri parafinləyən;

mexanikləşmiş sahələrdə məşğul olan süd məhsullarının separatorçu-hazırlayıcısı;

mexanikləşmiş sahələrdə məşğul olan yumşaq pendirin qarışığının hazırlayıcısı;

süd şəkərinin quruducusu;

iri pendirlərin istehsalında məşğul olan pendirtutan;

pendirduzlayan;

termostat və xladostat avadanlıqları ilə məşğul olanlar.

Balıq sənayesi

Balıq sənayesi donanması:

balıq sənayesi donanmasının bütün növ dəniz, çay və göl gəmilərində üzən, zavod və bazalarında, soyuducularda, doklarda və emalatxanalarda üzmə heyəti və bütün peşələrdən olan (yunqa və şagirdlərdən başqa) fəhlələr.

Qeyd. Balıq sənayesi donanmasının çay və göl gəmilərində, yeniyyətələr özünəməxsus nəqliyyat və buksir gəmilərindəki işləri əvəz etmədən matros vəzifəsində işləyə bilərlər.

Balıq, yengəc, dəniz heyvanı və dəniz məhsullarının çıxarılması, emalı və təkrar emalı:

piyi vitaminləşdirən aparatçı;

piyin və qara ciyərin hidrolizasiyası aparatçısı;

piyi şüalandıran aparatçı;

balıq sənayesinin sahil emal müəssisələrində məşğul olan pastemizasiya və sterilizasiya aparatçısı;

takelaj hazırlayıcısı;

alqinat natriumun hazırlayıcısı;

manit hazırlayan;

ov alətləri ləvazimatının hazırlayıcısı;

pat hazırlayan;

torlu ov alətlərinin hazırlayıcısı;

balığı hissə verən;

sahilboyu ov ovlayan;

vətəgə maşın və mexanizmlərinin maşinisti;

göl maşın və mexanizmlərinin maşinisti;

yengəc emalçısı;

dəniz məhsullarının doldurulması və donunun açılmasında krevetlərin, trepanın, qrebeşokun, kalmarın və digər dəniz məhsullarının doğranılması ilə məşğul olan dəniz məhsulları emalçısı;

dəniz heyvanlarının emalçısı;

balıq emalçısı;

aqar studenin ağardıcısı;

sahil balıq emalı müəssisələrində əl presləmə xidmətlə məşğul olan presçisi;

balıq ununun presləyicisi;

üzmə vasitələrinin qəbuledicisi;

ov ləvazimatlarının təmirçisi;

göl təsərrüfatının balıqçısı;

hissəvermə kameralarına xidmətdə məşğul olan fəhlələr.

Konserv istehsalı:

sterilizasiya aparatçısı;

sulfidləşdirmə aparatçısı;

bankaların əl ilə silkələnməsi ilə məşğul olan vibratorçu;

yayıcı;

süzmə-doldurma avtomatlarının maşinisti;

xammalın hazırlayıcısı;

meyvələrin qələvi ilə təmizləyicisi.

XXVI. POLİQRAFIYA İSTEHSALATI

Qəlib prosesləri:

çap qəliblərinin vulkanizatorçusu;

qalvantopçu;

çap qəliblərinin oymaçısı;

əl ilə yığıcı;

sətirtökənyığma maşınlarında yığıcı;

not oymaçısı;

tökücü;

dərin çap qəliblərinin yerinidəyişdirən;

dərin çap qəlibləri silindrinin cilalayıcısı;

fleksoqrafiya çapı üçün qəliblərin yığıcısı;

stereotipçi;

klişe aşındırıcısı;

dərin çap qəliblərinin aşındırıcısı;

litofset qəliblərinin cilalayıcısı;

fotosinkoqraf.

Çap prosesləri:

tuncalayıcı;
 tuncalayıcı maşınlarında, metalloqrafiya və dərin çap maşınlarında məşğul olan
 çap maşınlarında çapçı - köməkçisi;
 dərin çap-çapçısı;
 metalloqrafiya basmalarının çapçısı;
 metalloqrafiya çapının çapçısı.

Kitabça bağlama-üzləmə və bəzək prosesləri:

laklama-yapışqanlama maşınının maşinisti;
 kəsici maşınların maşinisti;
 qaynar üsulla naxışlamada məşğul olan çapçı-naxışbasan.

Şrift istehsalı:

şrift oymaçası;
 şrift məhsulunu komplektləşdirici;
 şrift məhsulunu düzəldən.

Ümumi peşələr:

metalloqrafiya və dərin çap sexlərində məşğul olan uyğunlaşdırıcı;
 metalloqrafiya və dərin çap qəliblərinə şrifttökmə məhsuluna və tipografik
 ərintiyə nəzarətlə məşğul olan yarımfabrikatların və hazır məhsulun nəzarətçi-
 si;

boyaqəzən;
 yığma, stereotip, şrifttökmə sexlərində (sahələrində), aşındırma sahələrində,
 dərin çap sexlərində (sahələrində) avadanlığın, metalloqrafik çap və tuncalayıcı
 maşınlarında daima sazlama işləri ilə məşğul olan poliqrafiya avadanlığının saz-
 layıcısı;

rəqqləmə stansiyasının operatoru;
 val töküçüsü;
 preparatorçu;
 tuncalayıcı maşınlarında, metalloqrafiya və dərin çap maşınlarında və aqreqat-
 larda məşğul olan qəbuledici.

XXVII. NƏQLİYYAT*Nəqliyyatın bütün növlərinin ümumi peşələri:*

relslərin və bəndlərin komplektləşməsi ilə məşğul olan məmulatların və
 alətlərin komplektləşdiricisi;
 liman və körpülərdə yükləmə-boşaltma işləri ilə məşğul olan mexanizator;

neft daşıyıcıları yüklərinin qəbuledicisi (qəbul edən-təhvil verən);
 ballyüstradların bəzəyi ilə məşğul olan fəhlələr;
 sıx sürtkü yağlarının istehsalında məşğul olan fəhlələr;
 elektrik avadanlıqlarının təmiri ilə məşğul olan çilingər-elektrik;
 kontakt şəbəkəsinin elektrik montyoru.

Dəmiryol nəqliyyatı və metropoliten:

yolun və süni qurğuların cari saxlanması və təmiri üzrə briqadir (sərbəst);
 drezin sürücüsü;
 keçid üzrə növbətçi;
 yolayırıcı postunun növbətçisi;
 stansiya üzrə növbətçi;
 post üzrə növbətçi;
 park üzrə növbətçi;
 çeşidləmə təpəsi üzrə növbətçi;
 yolayırıcı üzrə növbətçi;
 vaqon bölüşdürən dispetçeri;
 lokomotiv dispetçeri;
 stansiya (manevr) dispetçeri;
 qatar (qovşaq) dispetçeri;
 enerji dispetçeri;
 drenajçı;
 parovoz ocaqçısı;
 depoda parovoz ocaqçısı;
 konduktor;
 cərəyanverən;
 körpü ustası;
 vaqonlarda texniki xidmət məntəqəsinin ustası;
 enerji təchizatı sahəsinin ustası;
 yolun və torpaq döşəmələrin cari saxlanması üzrə növbətçi;
 elektrovoz maşinisti;
 teplovoz maşinisti;
 parovoz maşinisti;
 avtomotrisin maşinisti;
 motovoz maşinisti;
 motor-vaqon qatarının maşinisti;
 özüyeriyən dəmiryol kranının maşinisti;
 yol maşın və mexanizmlərinin maşinisti;
 zumpf aqreqatının maşinisti;
 yuyucu qurğunun maşinisti;
 qumötürən qurğunun maşinisti;
 döndərici və qaldırıcı maşın - körpünün maşinisti;
 yuyucu - buxarverici stansiyanın maşinisti;
 eskalator maşinisti;

refrijerator qatarının mexanikləri;
 sənişin qatarının (seksiyasının) mexanik-briqadiri;
 hərəkətdə olan qatarların yuyucu-xidmətçisi;
 döndərici dairənin motorçusu;
 şlak yığışdıran qurğunun motorçusu;
 mexanikləşdirilmiş yükləmədə, boşaltmada, şpalların daşınması və dəyişdirilməsində, keçirici, körpü və qoruyucu bruslarda, relslərdə, yolayıran ötürücülərin çarpaz və digər elementləri ilə, şpalı elektroşpal boyunaltı ilə vurmaqla, relslərin bağlama şəklində yığılması ilə, dərin və nəm kəsiklərin qazılması, onlarda dayaqların qurulması və sökülməsi ilə, dibin planlaşdırılması və bərkidilməsi, yol ötürücülərinin təmizlənməsi ilə məşğul olan yol və süni qurğuların çari saxlanması və təmirində yol montyorları və digər fəhlələr;
 defektoskop vaqonunun sazlayıcısı;
 yolölçən vaqonunun sazlayıcısı;
 yol maşın və mexanizmlərinin sazlayıcısı;
 yükdaşıyan;
 dəmir yollarını və süni tikililəri yoxlayan;
 defektoskop arabasının operatoru;
 yol ölçüləri üzrə operator;
 mərkəzləşdirmə postunun operatoru;
 vaqonların texniki baxışı məntəqəsinin operatoru;
 çeşidləyici təpənin operatoru;
 stansiya üzrə növbətçi yanında operator;
 vaqon baxıcısı;
 vaqon baxıcı-təmirçisi;
 qatar elektromontyoru;
 qatar elektromexaniki;
 kükürlü neftin doldurulması və boşaldılması işlərində məşğul olan vaqon plomblayıcı;
 boruların deşici-üfürücüsü;
 sənişin vaqonunun bələdçisi;
 xidməti-texniki vaqonun bələdçisi;
 yük müşayiət edən bələdçi;
 işlək vəziyyətdə olmayan lokomotiv və sənişin vaqonlarını müşayiət edən bələdçi;
 parovozların tiyanlarının yuyucusu;
 sistemləri yuyub-buxara verən;
 vaqonların hərəkət sürətinin nizamlayıcısı;
 vaqonların ayrılmadan təmiri ilə məşğul olan fəhlələr;
 bərpa işləri ilə məşğul olan fəhlələr;
 çeşidləmə təpələrində vaqonun yavaşdırıcılarının təmizlənməsi ilə məşğul olan fəhlələr;
 işarəverən;
 qatarların tərtibçisi;
 eskalatora xidmət və təmir üzrə çilingər - elektrik;

odluğa təmizləməklə məşğul olan şlakçı və parovozların üfürücüsü;
 təchizedici;
 kontakt şəbəkəsinin, dartı yarımstansiyalarının və yüksəkvoltlu xətlərin təmiri və xidmətində, SÇB qurğularına və çeşidləyici təpələrə xidmətdə məşğul olan elektrik mexaniki və elektrik montyoru;
 elektrik montyoru-releçi.

Dəniz donanması:

sahil bosmanı;
 sahil matrosu;
 bütün növ donanmanın üzən heyəti;
 dəniz limanlarında yükləmə-boşaltma işlərini yerinə yetirən kompleks briqadaların fəhlələri (doker-mexanizatorlar, doker - krançılar);
 talman (qəbuledici-təhvil verən).

Çay donanması:

bütün növ donanmanın üzən heyəti;
 liman fəhləsi;
 liman fəhlə-krançısı.

Mülki aviasiya:

uçma aparatlarına xidmət edən aviasiya mexaniki (motorçu);
 uçma təlim xidmətinin aviasiya mexaniki;
 paraşüt - qəza - xilasedici vasitələr üzrə aviasiya mexaniki;
 səyyar təmir üzrə aviasiya mexaniki;
 REİA (radio-elektro və işıq avadanlığı) üzrə aviasiya mexaniki, aviasiya motorçusu, aerodrom fəhləsi;
 su-yağ qızdırıcısı;
 uçuş aparatlarının yuyucusu;
 motorçu-akkumulyatorçu;
 proyektorçu;
 mülki aviasiyasının uçuş-qalxma heyətinin işçiləri;
 paraşütlərin yığıcı-təmirçisi;
 təyyarələrin enməsinin işıq-texnika sistemində xidmət üzrə elektrik mexaniki;
 elektrik avadanlığının təmiri üzrə elektrik mexaniki.

Avtomobil nəqliyyatı və şose yolları:

avtoqudronatorların maşinistləri;
 avtoqreydlərin maşinistləri;
 asfalt-beton döşəyicilərinin maşinistləri;
 şinlərin montajçısı.

Şəhər elektrik nəqliyyatı:

tramvay sürücüsü;
trolleybus sürücüsü;
siqnal nişanları ilə iş aparılan yerlərdə çəpərləmə, yolun üst tikiliş konstruksiyasının montajı, demontajı və təmiri ilə məşğul olan yol montyoru.

XXVIII. RABİTƏ

antenaçı-dirəkçi;
kabelçi-lehimləyici;
poçt vaqonlarının bələdçisi - elektromontyoru;
qurğuşun tətbiq edilməsi ilə əlaqədar (lehimləmə, qurğuşundan mufta, ölçək və digər məmulatlar hazırlanması, kabeldən qurğuşunun əl ilə soyulması, qurğuşun qışalı kabelin çəkilməsi, dartılması, sarınması və ona xidmət edilməsi, işlərdə, həmçinin polietilen və polixlorvinil örtüklərdə kabellərin təmiri və qaynağı ilə məşğul olan fəhlələr;

ötürücü radio, radioteleviziya, radiorele stansiyalarında (mərkəzlərində) və kosmik rabitə stansiyalarında yüksək tezlikli qurğulara xidmətlə məşğul olan fəhlələr;

xidmət göstərilməyən gücləndirici məntəqələrdə (XGM) avadanlıqların təmiri və profilaktikası ilə məşğul olan fəhlələr;

radiooperator;

rabitenin kanalizasiya qurğularına xidmət edən fəhlələr;

rabitenin yeraltı obyektlərində məşğul olan fəhlələr;

göndərişlərin, torbaların, məktub bağlamalarının, dövrü mətbuatın, əlavə asortimentli yüklə dolu yeşiklərin qəbulu, verilməsi, emalı və çeşidlənməsi, həmçinin bu göndərişlərin rabitə müəssisələri, poçt vaqonları, aeroportlar və gəmilərlə mübadiləsi ilə məşğul olan rabitə fəhlələri;

şəhər (yerli) telefon rabitəsinin xətt tikililərinin və abonent qurğularının elektrik montyoru;

kənd telefon rabitəsinin (KTR) və radiolaşdırmanın xətt tikililəri və abonent qurğularının elektrik montyoru;

şəhərlərarası rabitə xətlərinin elektromontyoru;

stansiya radioavadanlığının elektrik montyoru;

stansiya televiziya avadanlığının elektrik montyoru;

elektrikqidalandırıcı qurğuların elektrik montyoru.

Qeyd. Radiotranslyasiya və telefon xətlərində daxili naqillərin və abonent qurğularının quraşdırılması, xidməti və təmiri işlərinə yeniyyətələr elektrik montyoru qismində cəlb oluna bilər.

XXIX. KƏND TƏSƏRRÜFATI

baytar-sanitar;
damazlıq ayğırlara xidmət üzrə mehtər;
barama toxumu zavodlarında məşğul olan fəhlələr;
damazlıq buğalara xidmət üzrə operator (maldar);
qoşulan kənd təsərrüfatı maşınlarında qoşquçu;
tiryək xaşxaşı plantasiyalarında məşğul olan fəhlələr;
quyularda, peyin şirəsi quyularında, sistemlərdə və digər tutumlarda məşğul olan fəhlələr;

istixanaların daxilində məşğul olan fəhlələr;

pambığın əl üsulu ilə suvarılmasında məşğul olan fəhlələr;

tütünün yığılması, daşınması və ilkin emalı ilə məşğul olan fəhlələr.

Qeyd. 17 yaşdan az olmayan: yeniyyətə oğlanların - 1.4 t.q. yuxarı sinfə aid traktorlardan başqa özügedən kənd təsərrüfatı maşınlarının bütün növlərində; qızların - SK-5, SK-6, SKD-5, KS-, RKS-6 markalı kombaynlarda və 0,6 t.g çox olmayan sinfə aid traktorları sürmək üçün qəbul olunmuş qaydada vəsiqəsi olduqda, əməyinin tətbiqinə icazə verilir.

XXX. BƏDİİ VƏ ZƏRGƏRLİK MƏMULATLARININ, MUSIQİ ALƏTLƏRİNİN İSTEHSALI*Ümumi peşələr:*

moçevino-formaldehid minalarla, qurğuşun tərkibli boyalarla, həmçinin nitrolakların, nitroboyaların və nitrominaların tətbiqi ilə pulverizasiya rənglənməkdə məşğul olan bədii və zərgərlik məmulatlarının laklayıcısı, podnos laklayıcısı və musiqi alətlərinin laklayıcısı-rəngsazı;

bədii və zərgərlik məmulatlarının töküçüsü;

elektrik sobasına retort yüklənib və boşaldılması ilə məşğul olan rəsm kömürünün yandırıcısı;

qurğuşun tərkibli boyalarla, həmçinin nitroboyalar və nitrominaların tətbiqi ilə pulverizatorlarla rəngləməklə məşğul olan rəngsaz;

qiymətli metalların regeneratorçusu.

Zərgərlik-filiqran istehsalatı:

savatın tədarükçüsü;

gümüş üzrə savatçı.

Metaldan bədii məmulatların istehsalı:

çəkisi 10 kq-dan artıq olan iri məmulatların qəliblənməsi ilə məşğul olan bədii tökmənin qəlibçisi.

*Ağacdən, kapo-köklərdən və tozağacı qabığından
bədi məmulatların istehsalı:*

nitrolakların tətbiqi ilə pulverizasiya ilə boyamada məşğul olan ağac məmulatlarının pardaxlayıcısı;
aşındırıcı.

Təraş istehsalatı:

təraşçı;
brilyantların və almazların yuyucusu.

Daşdan bədi məmulatların istehsalı:

pərgar və yaxud lent mişarlarında işlərin yerinə yetirilməsi ilə məşğul olan daş mişarlayıcısı;
pərgar və yaxud lent mişarlarında daşların mişarlanması ilə məşğul olan daş üzrə bıçqıçı;
çəkisi 10 kq-dan artıq olan məmulatların emalı ilə məşğul olan daş üzrə tokar;
sərt süxur materiallarının emalında məşğul olan cilalayıcı-pardaxlayıcı.

Sümükdən və buynuzdan bədi məmulatların istehsalı:

buynuz lövhəciklərinin düzəldicisi;
būynuz yonqarlarının üyüdücü;
pərgar mişarında işin yerinə yetirilməsi ilə məşğul olan sümüyün və buynuzun mişarlayıcısı.

Heykəltəraşlıq məmulatlarının istehsalı:

qaynaq işlərində məşğul olan misgər-zərbçi.

Rəng astarı kətanının və kartonun istehsalı:

quru sink ağardıcılarının oxşalanması ilə, sintetik emulsiyaların hazırlanması ilə məşğul olan rəng astarı tərkiblərinin bişiricisi.

Musiqi alətlərinin istehsalı:

buxarlandırma aqreqatlarında və möhkəmlətmə sobalarında məşğul olan musiqi alətləri detallarının əyicisi;
quru üsulla abraziv dairələrə məşğul olan sədəf emalçısı.

XXXI. MƏDƏNİYYƏT MÜƏSSİSƏLƏRİ, İDARƏLƏRİ VƏ TƏŞKİLATLARI

*Kinostudiyalar, telestudiyalar, radiotelemərkəzlər, səsradioverilişi evləri,
kinosurət istehsalatı, kinoprokat, kinolaboratoriya:*

nitroboyaların, işıqsaçan boyaların və başqa oxşar boyaların tətbiqi ilə pulverizasiya rənglənməsində məşğul olan butafor-dekurator;
rəngləyici-hidrotipçi;
qurğuşun qletin və kronun tətbiqi ilə multiplikasiya üçün boyaların hazırlanmasında məşğul olan boyaqəzən;
nitroboyaların, nitrolakların, işıqsaçan boyaların tətbiqi ilə pulverizasiya rənglənməsində məşğul olan rəngsaz-dekurator;
üzvi həlledicilərin və kinoyapışqanların tətbiqi ilə işlərdə məşğul olan neqativ quraşdırıcısı;
üzvi həlledicilərin və kinoyapışqanların tətbiqi ilə işlərdə məşğul olan pozitiv quraşdırıcısı;
pirotexnik-silahçı;
maqnit zolaqların şirələyicisi.

Qrammofon vallarının istehsalı

Dəyirman-xırdalama sexi:

qaynatma aparatçısı;
dəyirman-xırdalama sexlərində məşğul olan xammalın hazırlanması və yarımfabrikatların və məhsulun buraxılması aparatçısı;
xırdalayıcı.

Presləmə sexi:

plastik kütlədən məmulatların quru üsul ilə cilalanmasında məşğul olan tökmə və presləmə məmulatlarının emalçısı.

Mədəni-maarif təşkilatları:

vəhşi heyvanlara qulluq edən fəhlə.

Reklam-tərtibat və maket işləri:

nitroboyaların, işıqsaçan boyaların və başqa oxşar boyaların tətbiqi ilə pulverizasiya rənglənməsində məşğul olan teatr-quruluş maketlərinin maketçisi;
dixloremanın, poliefir qatranlarının, işıqsaçan boyaların tətbiqi ilə işlərin yerinə yetirilməsində, eyni zamanda nitroboyaların tətbiqi ilə pulverizasiya rənglənməsində məşğul olan, reklamların bəzənməsi üzrə rəssam-icraçı;
dixloremanın, işıqsaçan boyaların tətbiqi ilə məşğul olan şlifçi.

XXXII. KOMMUNAL TƏSƏRRÜFATI VƏ MƏİŞƏT XİDMƏTİ*Su kəməri-kanalizasiya təsərrüfatı:*

kanalizasiya qurğularının təmiri ilə məşğul olan bənnə;
 pıxtalaşdırıcı;
 ozonatorçu;
 fırlanan barabanlı quruducu sobaların operatoru;
 aerotenklərdə operator;
 biosüzgəclərdə operator;
 lil sahələrində operator;
 metantenalarda operator;
 kanalizasiya qurğularında məşğul olan durulducu hovuzlarda operator;
 qumtutan cihazlarda operator;
 qumtutan və piytutan cihazlarda operator;
 şəbəkədə operator;
 təmizləyici qurğuların operatoru;
 kanalizasiya qurğularında məşğul olan süzgəc operatoru;
 emşərlərdə operator;
 suvarma və süzmə sahələrində operator;
 çöküntünün təmizlənməsi qurğularında operator;
 çöküntünün susuzlaşdırılması qurğularında operator;
 çöküntünün qurudulması qurğusunun operatoru;
 xlorator qurğusunun operatoru;
 xlorator və ozonator avadanlığının təmiri ilə məşğul olan çilingər-təmirçi.
 Qeyd. Avadanlığa məsafədən idarəetmə üsulu ilə xidmət edən operatorlar kimi yeniyyətəmələ-
 rin əməyindən istifadə etmək olar.

Şəhərin, qəsəbələrin və yaşayış məntəqələrinin qaz təsərrüfatı:

buxarlandırıcı qurğunun aparatçısı;
 qazbölüşdürən stansiyanın maşinisti;
 qazqoder stansiyasının operatoru;
 qaz avadanlığının istismarı və xidməti üzrə çilingər;
 elektrik-qaz qaynaqçısı-keçirici.

Camaşırxanalar:

ütüləyici;
 sentrifugalarda alt paltarlarının sıxıcısı;
 yuyucu məhlulların hazırlayıcısı;
 alt paltarlarının yuyucusu;
 çirkli alt paltarlarının çeşidlənməsində məşğul olan çeşidləyici;
 ixtisaslaşdırılmış camaşırxanalarda məşğul olan alt paltarlarının quruducusu.

Hamamlar:

Trapların təmizlənməsi ilə məşğul olan hamamçı.

Şəhərlərin sanitar təmizlənməsi:

məişət zibilxanalarında, tökülmə stansiyalarında, yağış suları kanalizasiyala-
 rının təmizlənməsində məşğul olan fəhlələr.

Dəfn xidməti:

katafalçı;
 kremasiya sobasının maşinisti;
 dəfn xidmətinin sanitarı.

Paltarın kimyəvi təmizlənməsi və rənglənməsi:

yağsızlaşdırma aparatçısı;
 rəngləyici;
 buxarlayıcı-presləyici;
 ləkətemizləyən;
 quruducu;
 həlledicilərlə təmizləyən.

**XXXIII. SƏHİYYƏ, TİBB-ƏMƏK EKSPERTİZASI TƏŞKİLATLARI,
 BAYTARLIQ İDARƏLƏRİ, TİBBİ ELMİ TƏDQİQAT VƏ TƏHSİL
 MÜƏSSİSƏLƏRİ, BAKTERİYALAR VƏ VİRUSLU PREPARATLARIN
 İSTEHSALI ÜZRƏ MÜƏSSİSƏLƏR VƏ ƏCZAÇI FABRİKLƏRİ**

Səhiyyə və tibb-əmək ekspertizası təşkilatları:

təcili və təxirəsalınmaz tibbi yardım stansiyalarının (bölmələrinin) səyyar
 tibb heyəti;
 vərəm, infeksiya, dəri-zöhrəvi və psixi xəstələrə, xroniki alkoqolizmdən və
 narkomaniyadan əziyyət çəkən xəstələrə xidmətlə məşğul olan işçilər;
 uşaq psixiatriya, psixonevrologiya təşkilatlarında, əqli və fiziki cəhətdən qü-
 surlu olan uşaqlar üçün təşkilatlarda məşğul olan işçilər;
 leproz (leprozəleyhinə) təşkilatlarda, palatalarda, izolyatorlarda, kabinetlə-
 də və məntəqələrdə məşğul olan işçilər;
 barooperasiya və çoxyerli barokameralarda məşğul olan işçilər;
 anesteziya-reanimasiya, reanimasiya və intensiv terapiya bölmələrində (pa-
 latalarında) məşğul olan işçilər;
 rentgenologiya (o cümlədən flüoroqrafiya), rentgenoradiologiya təşkilatla-
 rında və struktur bölmələrində məşğul olan işçilər;

zəhərli və çox güclü maddələrlə məşğul olan aptek anbarlarının işçiləri;
patoloji anatomiya bölmələrində, prozektorlarda, meyitxanalarda və vivari-
umlarda məşğul olan işçilər;

qanın, meyit əzələlərinin və toxumaların konservasiyasında məşğul olan işçi-
lər;

hidrogen-sulfidli, kükürlü, karbonlu, naftalan və radonlu vanna otaqlarına
xidmətlə məşğul olan işçilər;

hidrogen-sulfid sularının hazırlanmasında məşğul olan işçilər;
palçıqların, ozokeritin götürülməsi, qızdırılması, hazırlanması və buraxılması
ilə və brezentlərin yuyulması ilə məşğul olan fəhlələr;

hidrogen-sulfidi, kükürlü, karbonhidratlı və radonlu vanna otaqları -
rında məşğul olan orta və kiçik tibb heyəti;

tibb-məhkəmə ekspertizasının orta və kiçik tibb heyəti.

*Tibbi elmi tədqiqat təşkilatları və təhsil müəssisələri,
səhiyyə təşkilatlarının laboratoriyaları:*

xüsusi təhlükəli infeksiya, bakteriologiya, virusologiya, dərin mikoz və eks-
perimental sifilis laboratoriyalarında (bölmələrində), zəhərli və çox güclü mad-
dələr istifadə olunan işlərdə məşğul olan işçilər;

meyit toxumalarının, əzələlərinin, qanın konservasiyası üzrə laboratoriyalarda,
patomorfolojiya laboratoriyalarında (bölmələrində, şöbələrində), vivariumlar-
da, volyerlərdə məşğul olan işçilər.

Ərzaçılıq fabrikləri (istehsalatı):

zəhərli və çox güclü maddələrlə işlərdə məşğul olan işçilər.

Bakteriyalı və viruslu preparatların istehsalı üzrə müəssisələr:

bakteriyalı və viruslu preparatların istehsalında məşğul olan işçilər;
produsent və titraj heyvanlarına qulluq edən işçilər;
yoluxulmuş materiallarla işlərdə, eləcə də xəstə heyvanlara xidmətlə məş-
ğul olan işçilər.

Baytarlıq təşkilatları:

yoluxucu və yaxud yoluxma şübhəsi olan materiallarla işlərdə, eləcə də xəstə
heyvanlara xidmət və onların baytarlıq təşkilatlarında müalicə ilə məşğul
olan işçilər.

XXXIV. ƏYANİ TƏDRİS VASİTƏLƏRİNİN İSTEHSALI

ovçu;
histologiya, hitologiya, embriologiya və patologiya üzrə işlərdə çalışan fəh-
lələr;
meyitlərin emalı aparılan sexlərdə məşğul olan, eləcə də meyit materialları-
nın daşınmasında, emalında məşğul olan fəhlələr;
nəm preparat hazırlanmasında, maserasiyada və mikrokəsiklərdə çalışan iş-
çilər.

XXXV. İQTİSADİYYATIN BÜTÜN SAHƏLƏRİ ÜZRƏ ÜMUMİ PEŞƏLƏR

avtoklavçı;
qurğuşunlu akkumulyatorların doldurulması və təmiri ilə məşğul olan akku-
mulyatorçu;
çənlərin və digər iri həcmli tutumların qatranlaşması ilə məşğul olan anti-
korroziyaçı;
əhəngin söndürülməsi aparatçısı;
kimyəvi məhlulların hazırlanması aparatçısı;
xlorlaşdırma aparatçısı;
bunkerçi;
antiseptiklərin bişiricisi;
asfalt kütləsinin bişiricisi;
bitum bişiricisi;
qatranın bişiricisi;
dalğıcı;
avtomobil sürücüsü;
çirkab və bərk töküntülərin zibil quyularından və heyvanların meyitlərinin
çıxarılması ilə məşğul olan yükdaşıyıcı;
qazçı;
qaz generatorçusu;
qazqoruyan;
asetilen qurğusunun generatorçusu;
metal məmulatlarının yapışqanlayıcısı;
deqazatorçu;
dezaktivatorçu;
dezinfeksiyaçı;
rentgen-qammaqrafiya defektoskopçusu;
dozimetçi;
odunçu;
yanacaqın və yağlama materiallarının doldurucusu;
yanğınsöndürənlərin doldurucusu;
külün əl ilə təmizlənməsində məşğul olan külçü;

balonların sınaqçısı;
 texnoloji peşələrin qazançısı, ocaqçısı və əl ilə yükləməklə qatı yanacaqda işləyən qazanlara və sobalara xidmətlə məşğul olan istehsalat peşələrinin qazançısı;
 istehsalatda qazanların və sobaların isti təmirində məşğul olan bənna-soba-düzəldən;
 yapışqançı;
 kolorçu;
 buğurqadçı;
 insan orqanizminə güclü təsir göstərən maddələrin analizi, tətbiqi və sınağı ilə məşğul olan kimyəvi analiz laborantı;
 plastik kütlənin tökücü;
 avtoqaldırıcının maşinisti;
 süxurların dondurulması üzrə ammiak-soyuducu qurğunun maşinisti;
 vaqonçevirənin maşinisti;
 vaqontəmizləyənin maşinisti;
 havatəmizləyici və havasorucu qurğuların maşinisti;
 havabölüşdürücü qurğuların maşinisti;
 qazvuran maşınların maşinisti;
 qaz generatorlu stansiyaların maşinisti;
 daxiliyanma mühərriklərinin maşinisti;
 tüstü sorucularının maşinisti;
 kompressor qurğularının maşinisti;
 buxar və suqızdıran qazanlara xidmətlə məşğul olan qazanxana maşinisti (ocaqçı);
 kran maşinisti (krançı);
 qaldırıcı-maşinist;
 üzən pnevmatik və hidravlik yükləyici və boşaldıcı maşinisti;
 skreper maşinisti (skreperçi);
 soyuducu qurğuların maşinisti;
 ştəbel formalaşdırıcı maşının maşinisti;
 ekskavator maşinisti;
 eksqauster maşinisti;
 zəhərli maddələrlə, kanalizasiya məhlulları ilə çirklənmiş iş geyimlərinin xüsusi camaşırxanalarda təmiri, təmizlənməsi və yuyulması ilə məşğul olan iş geyimlərinin yuyulması üzrə maşinist;
 kimyəvi və neft məhsulları taraların yuyulması, etilli benzinlə işləyən detalların, hissələrin və motorların yuyulması, assenizasiya maşınlarının yuyulması, həmçinin qabların dezinfeksiya edilməsi ilə məşğul olan yuyucu;
 yüksək gərginlik elektrik mühərriklərinə xidmətlə məşğul olan elektrik mühərriki motoristi;
 balonların maye xlorla və sıxılmış qazla doldurulması ilə məşğul olan balon doldurucusu;
 siyanidli məhlulların neytrallaşdırıcısı;

yeraltı kameralarda və tunellərdə su kəmərləri və avadanlıqlara xidmətlə məşğul olan su kəməri kanalizasiyası şəbəkələrinin yoxlayıcısı;
 sobaların, qazanların, çalovların və digər avadanlıqların bacalarının təmirində odadavamlılarla məşğul olan fəhlə;
 civə lehiminin hazırlanması və bu lehimdə lehimləmə işləri ilə məşğul olan lehimləyici;
 isti metalın tökülməsi və yayılmasında, qurğusunun, berilin və onların xəli-tələrinin əridilməsi şəhələrində, eləcə də I, II, III sinif təhlükəli olan kimyəvi maddələrin açıq tətbiqi yerlərində, təhlükəli və toksik yüklərin emalı zamanı nəqliyyatın bütün növlərində bilavasitə məşğul olan yardımçı (nəqliyyat) fəhlələr;
 presləyici;
 plastik kütlədən məmulatların presləyicisi;
 balon qəbuledicisi;
 optik kvant generatorlarının tətbiqi ilə məşğul olan işçilər;
 radioaktiv maddələrlə və ionlaşdırıcı şüalanma mənbələri ilə məşğul olan işçilər;
 çaxır, spirt, likör-araq məhsullarının və pivənin saxlanması və ticarəti ilə məşğul olan işçilər;
 radiotezlikli elektromaqnit sahələri generatorlarının nizamlanması, sazlanması, sınaqdan keçirilməsi və xidməti ilə bilavasitə məşğul olan işçilər;
 partlayış təhlükəli maddələrin hazırlanması, saxlanması, daşınması və tətbiqi ilə əlaqədar istehsalatlarda və işlərdə çalışan işçilər;
 açıq civənin tətbiqi ilə əlaqədar olan bütün növ işlərdə çalışan fəhlələr;
 pnevmatik alətlərin tətbiqi ilə bütün növ işlərdə məşğul olan fəhlələr;
 sualtı və dalğıcı işlərinə xidmətlə məşğul olan fəhlələr;
 şüşə plastiklərin və onlardan məmulatların istehsalında, əsas texnoloji əməliyyatlarda məşğul olan fəhlələr (nəzarətçi, optik xarakteristikaları əldə edənlərdən başqa);
 sintetik yağ əvəzedicilərinin, detergentlərin və incə yuyucu vasitələrin istehsalında əsas texnoloji mərhələlərdə və texnoloji avadanlıqlara xidmətlə məşğul olan fəhlələr;
 silahların atəş üsulu ilə sınaqdan keçirilməsi ilə məşğul olan fəhlələr;
 daim 67 №-li lakin tətbiqi işlərində məşğul olan fəhlələr;
 ağaclarda çürüməyə və yangından mühafizə olunmasına qarşı xüsusi tərkibli məhlulların hopdurulması ilə məşğul olan fəhlələr;
 zəhərli kimyəvi maddələrin hazırlanması, daşınması və istifadə olunması işlərində məşğul olan fəhlələr;
 çirkab və zibil quyularından çirkabların əl ilə çıxarılması, sənaye kanalizasiya şəbəkələrinin və duzluqların təmizlənməsi ilə məşğul olan fəhlələr;
 işdə peklə məşğul olan fəhlələr;
 etil məhsulu istifadə olunan işlərlə məşğul olan fəhlələr;
 yanacaq-sürtgü və partlayıcı materiallar, zəhərli kimyəvi maddələr, turşular

və qələvilər, xlor və xlorlu əhəngi olan ixtisaslaşdırılmış anbarlara xidmətlə məşğul olan fəhlələr;

yüksəklikdə işləyən fəhlələr;

bilavasitə bokslarda, insektariyalarda, vivariumlarda işləyən fəhlələr;

zavod şəraitində lokomotiv və motorlu vaqonların hərəkət sınaqlarında məşğul olan fəhlələr;

bilavasitə isti plitələrdə, qənnadı sobalarında və elektriklişirici şkaflarında məşğul olan fəhlələr;

qəbulədiçi televiziya antenalarının radiomontyoru;

işlənmiş yağların regeneratörçüsü;

sıxılmış qazın süzülməsi, neft məhsulları ilə məşğul olan süzücü-tökücü;

avadanlığın hərəkətdə olan hissələrinin, avtomobil nəqliyyatının, dəmiryolu stansiyalarında vaqonların detal və hissələrinin, toxuculuq istehsalında texnoloji avadanlıqların yağlanması ilə məşğul olan yağlayıcı;

təkərlərin sökülməsi və yağlanması zəhərli kimyəvi maddələrin, çürümüş zibillərin və assenzli yüklərin daşınması, etilli benzinlə işləyən avtomobilərin təmiri ilə məşğul olan çilingər;

yeraltı qaz kəmərlərinin istismarı və təmiri üzrə çilingər;

qəza-bərpaetmə işlərinin çilingəri;

kanalizasiya şəbəkəsinin, su kəmərinin və xüsusi camaşırxanaların təmiri ilə məşğul olan çilingər-santexnik;

freon və ammonyak kompressorlarının və soyuducu qurğuların təmiri və sınaqdan keçirilməsi ilə məşğul olan çilingər-təmirçi;

etilli benzinlə işləyən motorların sınağı stansiyalarında texnoloji avadanlıqların təmiri ilə, yeraltı kameralarda, tunellərdə və gəmilərin daxilində, metallurgiya və kimya istehsalatlarında, sexlərində və istehsal sahələrində, plastik kütlə məmulatları istehsalatlarında, xüsusi camaşırxanalarda, isti iş sahələrində, kanalizasiya qurğularında təmirlə məşğul olan çilingər-təmirçi;

lakların və zamaskaların tərtibi ilə məşğul olan lakların və boya tərtibçisi;

tərkibində benzold, metanol və onların dervitləri (mürəkkəb spirtlər, tölül) olan etil, sellüloz, epoksid qatranı, poluetan birləşmələri əsasında, həmçinin tərkibində qurğuşun olan rənglər və həmçinin "sirman" rəngləri olan boyaların, lakların və zamaskaların tərtibi ilə məşğul olan lakların və boyaların tərtibçisi;

takelajçı;

tökmə sexlərinin tunellərində, isti iş sahələrində, dəyirman-elevator və qarışıq yem istehsalatlarında şpeklərə, lentli, dişli və digər transportyorlara xidmət ilə məşğul olan transportyorçu;

tökmə, metallurgiya və kimya istehsalatlarında, sexlərində və istehsal sahələrində taxta-şalban hazırlanmasında və kimyəvi maddələrin daşınmasında yük nəqlədiçisi;

metallurgiya və kimya sexlərində, işin isti sahələrində, plastik kütlə məmulatların istehsalında, poliqrafiya istehsalında, pambığın, yunun ilkin emalı və

təkrar xammalın yenidən emalı otaqlarında, I, II, III sinif təhlükəli kimyəvi maddələrdən açıq halda istifadə edilən sahələrdə çalışan istehsal binalarının süpürgəçisi;

ictimai tualetlərin yığışdırılması ilə məşğul olan xidməti otaq süpürgəçisi;

dənəvari aşındırıcı maddələrlə işlərdə, balıqların taralara yığılmasında, mət-bəə xidmətlərinin və şrift məhsullarının qablaşdırılmasında məşğul olan yığış-dırıcı-qablaşdırıcı;

vaqonçevirənin quraşdırıcısı;

qazanların, sistemlərin, çənlərin, neftdaşıyan gəmilərin və digər tutumların, piydon, neft məhsullarının və kimyəvi məhsulların qalıqlarından təmizlənməsi ilə məşğul olan təmizləyici;

boru təmizləyicisi;

sobaların və qaz bacalarının təmizləyicisi;

tozyığan və havadəyişdirici sistemin təmizlənməsi və təmiri ilə məşğul olan təmizləyici;

xəlitə düzəldicisi;

quru üsulla abraziv dairələrinin tətbiqi ilə cilalanma işlərində məşğul olan cilalayıcı;

elektrodçu;

liftlərin təmiri və texniki xidməti ilə məşğul olan elektromexanik;

bilavasitə metallurgiya və kimya istehsalatlarında, sexlərində və istehsal sahələrində məşğul olan elektrik avadanlıqlarına xidmət üzrə elektrik montyoru;

bilavasitə metallurgiya və kimya istehsalatlarında, sexlərində və istehsal sahələrində, camaşırxanalarda, yeniyetmələr üçün müəyyənləşdirilmiş normadan artıq ağırlığın qaldırılması və hərəkət edilməsi ilə əlaqədar bütün növ işlərdə avadanlıqların təmiri ilə məşğul olan elektrik montyoru.

Qeyd. Əgər siyahıya fəhlə peşələri ümumi ad altında daxil edilibsə, məsələn: boruların soyuq halda prokatı üzrə yaymaçı poladərindən, quyuların əl ilə qazılması qazmaçısı və s., onda 18 yaşına çatmamış şəxslərin əməyinin tətbiqinin qadağan edilməsi həmin peşələrin əlaltılarına, köməkçilərinə və böyük fəhlələrinə şamil edilir.

247 “Ehtiyat Fondunun vəsaitindən istifadə olunması haqqında Əsasnamə”nin təsbiq edilməsi barədə

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

“Dövlət büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1999-cu il 22 iyul tarixli, 159 nömrəli Fərmanının 1-ci bəndinə əsasən Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

1. “Ehtiyat Fondunun vəsaitindən istifadə olunması haqqında Əsasnamə təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin Ehtiyat Fondunun yaradılması və istifadə edilməsi qaydası haqqında Təlimatın təsdiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1993-cü il 9 sentyabr tarixli, 458 nömrəli sərəncamı öz qüvvəsini itirmiş hesab edilsin.

3. Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri A. RASİZADƏ

Bakı şəhəri, 27 mart 2000-ci il
№ 59

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 27 mart tarixli, 59 nömrəli qərarı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

Ehtiyat Fondunun vəsaitindən istifadə olunması haqqında

ƏSASNAMƏ

1. “Dövlət büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 8-ci maddəsinə müvafiq olaraq Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsində nəzərdə tutulmayan xərclər və fəvqəladə hallar üçün hər il məbləği müəyyən edilən Ehtiyat Fondu yaradılır.

2. Dövlət büdcəsində nəzərdə tutulmuş tədbirlər üçün vəsait tamamilə istifadə edildikdən sonra həmin tədbirlərə Ehtiyat Fondundan vəsait ayrılabilir.

3. Ehtiyat Fondunun vəsaitinin sərəncamçısı Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetidir.

4. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti Ehtiyat Fondundan vəsait ayrılmasına dair təqdim edilən layihə, proqram, maliyyə-smeta sənədlərini və tələb olunan digər sənədləri araşdırdıqdan sonra Ehtiyat Fondundan vəsait ayrılması məsələsinə baxa bilər.

5. Ehtiyat Fondundan ayrılmış vəsait yalnız Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamında göstərilən məqsədlərə yönəldilə bilər.

6. Ehtiyat Fondundan ayrılmış vəsait Baş Dövlət Xəzinədarlığı vasitəsi ilə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamında göstərilən məqsədlərə büdcə təsnifatının müvafiq bölmələrinə uyğun köçürülür.

7. Ehtiyat Fondundan ayrılmış vəsaitin müəyyən edilmiş məqsədlərə və ya tam xərclənməsi təmin edilməzsə, bu vəsait mövcud qanunvericiliyə uyğun olaraq təxirəsalınmadan Ehtiyat Fonduna qaytarılmalıdır.

8. Ehtiyat Fondundan ayrılmış vəsaitin uçotunu Baş Dövlət Xəzinədarlığı aparır.

248 “Dövlət əmlakının (mənzil fondundan başqa) icarəyə verilməsi üçün icarə haqqının minimum məbləğinin müəyyən edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1999-cu il 5 mart tarixli, 34 nömrəli qərarına dəyişiklik edilməsi barədə

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti qərara alır:

1. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1999-cu il 5 mart tarixli, 34 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Dövlət əmlakının (mənzil fondundan başqa) icarəyə verilməsi üçün icarə haqqının minimum məbləği”ndə icarə haqqı tarifi cədvəli aşağıdakı yeni redaksiyada verilsin:

№	Qeyri-yaşayış sahəsinin təyinatı	manatla			
		1 m ² sahənin illik icarə haqqı tarifi			
		Bakı şəhəri ərazisində yerləşən sahələr üzrə		Respublikanın digər şəhər və rayonlarında yerləşən sahələr üzrə	
		1-ci və yuxarı mərtəbə	Zirzəmi, yarımrizəmi, çardaq	1-ci və yuxarı mərtəbə	Zirzəmi, yarımrizəmi, çardaq
1.	Büdcə vəsaiti hesabına maliyyələşdirilən müəssisələrin, incəsənət və mədəniyyət obyektlərinin, yaradıcılıq emalatxanalarının, sənətkarların icarəsindəki sahələr*	6000	4000	3000	2000
2.	İctimai və siyasi təşkilatlar, dini və xeyriyyə təşkilatları, əmtəə birjalrı, təhsil, səhiyyə, idman və istehsal təyinatlı sahələr	10000	7000	5000	3500
3.	Poçt xidməti və kütləvi informasiya fəaliyyəti məqsədi ilə icarəyə götürülən sahələr	19000	13000	10000	7000
4.	Kitab mağazalarının icarəsindəki sahələr	6000	4000	3000	2000
5.	Kommersiya, sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan hüquqi və fiziki şəxslərin icarəsindəki sahələr və 1-4-cü bəndlər üzrə əgər sahədən təyinatı üzrə istifadə edilməzsə	19000	13000	10000	7000

* Sənətkarlara və yaradıcılıq emalatxanalarında fəaliyyət göstərən icarəçilərə bu qrup üzrə icarə haqqı Dövlət Antinhişar Siyasəti və Sahibkarlığa Kömək Komitəsi və yaradıcılıq ittifaqları tərəfindən verilmiş müvafiq sənəd əsasında müəyyən edilir.

6.	Xarici səfirliklərin, diplomatik nümayəndəliklərin icarəyə götürdüyü sahələr	150000	100000	45000	30000
7.	Nizamnamə kapitalında xarici investorların payı 50 faiz və daha çox olan müəssisələrin, tamamilə xarici investorlara məxsus olan müəssisələrin, xarici hüquqi şəxslərin filialları və nümayəndəliklərinin və xarici fiziki şəxslərin qeyri-istehsal məqsədi ilə icarəyə götürdüyü sahələr	30000	20000	15000	10000
8.	Nizamnamə kapitalında xarici investorların payı 50 faiz və daha çox olan müəssisələrin, tamamilə xarici investorlara məxsus olan müəssisələrin, xarici hüquqi şəxslərin filialları və nümayəndəliklərinin və xarici fiziki şəxslərin istehsal məqsədi ilə icarəyə götürdüyü sahələr	20000	14000	10000	5000

2. Qərara əlavədə zona əmsalları müəyyən edildikdən sonra 4-cü abzasda “İcarə haqqı tarifi cədvəlindəki” sözlərindən sonra “1, 2, 3, 6, 7, 8 və 11-ci qrupa daxil olan sahələr” sözləri “1, 2, 3 və 8-ci qrupa daxil olan sahələr” sözləri ilə əvəz edilsin.

3. Bu qərarın əlavəsində axırıncı abzasdan əvvəl aşağıdakı məzmununda abzas əlavə edilsin:

“Müəyyən edilsin ki, “Azərbaycan Respublikasında dövlət əmlakının icarəyə verilməsi mexanizminin təkmilləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1999-cu il 19 avqust tarixli Fərmanına uyğun olaraq icarə haqqının müvafiq hissəsi icarəçi tərəfindən bilavasitə icarəyə verilən daşınmaz əmlakı balansında saxlayan müəssisəyə ödənilir.”

4. Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri A. RASİZADƏ

Bakı şəhəri, 27 mart 2000-ci il

№ 60

249 Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1993-cü il 15 yanvar tarixli, 28 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikası “Azərqızıl” Dövlət Şirkətinin Əsasnaməsinin qüvvədən düşmüş hesab edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Azərbaycan Respublikasının “Azərqızıl” Dövlət Şirkətinin ləğv edilməsi haqqında” 2000-ci il 22 yanvar tarixli, 264 nömrəli Fərmanının icrası ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

1. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1993-cü il 15 yanvar tarixli, 28 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikası “Azərqızıl” Dövlət Şirkətinin Əsasnaməsi qüvvədən düşmüş hesab edilsin.

2. Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri A. RASİZADƏ

Bakı şəhəri, 28 mart 2000-ci il

№ 61

“Azərbaycan” nəşriyyatının nəşrlər şöbəsində hazırlanmışdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidenti İcra Aparatının

Nəşr və tərcümə şöbəsi

370066 Bakı şəhəri, İstiqlaliyyət küçəsi, 19. Telefon: 92-33-26

Çapa imzalanmış 29.06.2000.

Format 70x108 1/16. Şərti çap vərəqi 31,50. Uçot-nəşr vərəqi 28,2.

Tiraj 885.

Sifariş 1501.

“Azərbaycan” nəşriyyatının mətbəəsində çap edilmişdir.

370146 Bakı, Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə.